

PÁPEŽI PROTI BLUDOM MODERNIZMU

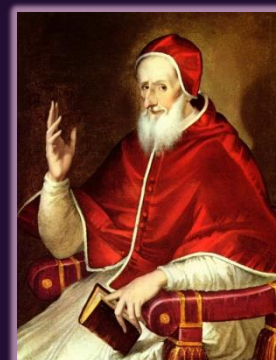
Bonifác VIII. 1294-1303

Lev X. 1513-21

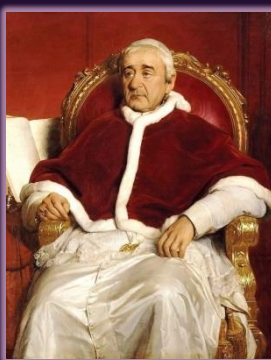
Pavol IV. 1555-59

Pius V. 1566-72

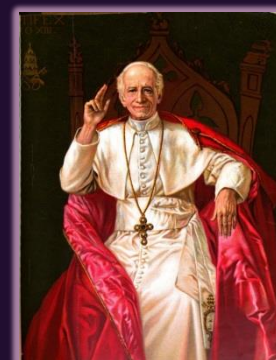
Klement XII. 1730-40

Gregor XVI. 1831-46

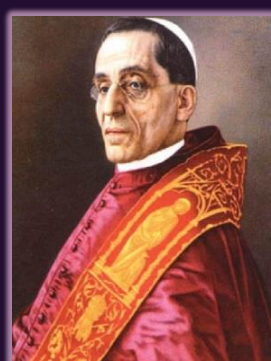
Pius IX. 1846-78

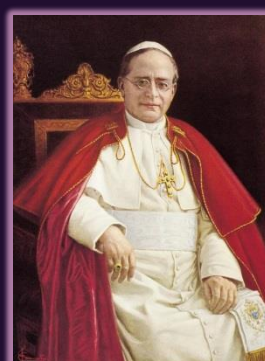
Lev XIII. 1878-1903

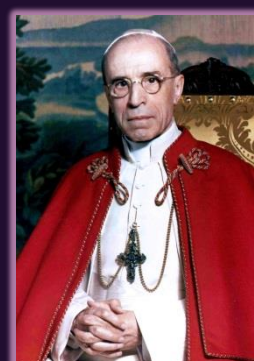
Pius X. 1903-14

Benedikt XV. 1914-22

Pius XI. 1922-39

Pius XII. 1939-58

PÁPEŽI PROTI BLUDOM MODERNIZMU

www.tridentskaomsa.weebly.com

Zadná strana obálky: Tiara pápeža Pia IX. História a význam tejto tiary sú uvedené na konci tejto publikácie.

OBSAH

DEKRÉTY PÁPEŽOV PROTI BLUDOM MODERNIZMU	4
O LIBERALIZME A NÁBOŽENSKEJ ĽAHOSTAJNOSTI. Mirari Vos. (Gregor XVI. 1832)	5
O VIERE A NÁBOŽENSTVE. Qui Pluribus (Pius IX. 1846)	17
ODSÚDENIE SÚČASNÝCH OMYLOV. Quanta Cura. (Pius IX. 1864)	31
SYLLABUS OMYLOV. (Pius IX. 1864)	41
O PODSTATE ĽUDSKEJ SLOBODY. Libertas Praestantissimum. (Lev XIII. 1888)	54
SYLABUS ZAVRHUJÚCI BLUDY MODERNISTOV. Lamentabili Sane. (Sv. Pius X. 1907)	77
O UČENÍ MODERNISTOV. Pascendi Dominici Gregis. (Sv. Pius X. 1907) ..	83
PROTI BLUDOM HNUZIA SILLON. Notre Charge Apostolique. (Sv. Pius X. 1910)	126
PRÍSAHA PROTI MODERNIZMU. (Sv. Pius X. 1910)	145
O NÁBOŽENSKEJ JEDNOTE. Mortalium Animos. (Pius XI. 1928)	148
O „EKUMENICKOM“ HNUTÍ. Ecclesia Catholica. (Pius XII. 1949)	157
DEKRÉTY PÁPEŽOV O CIRKVI.....	163
O PÁPEŽSKEJ MOCI. Unam Sanctam. (Bonifác VIII. 1302)	164
O KLIATBACH CIRKEVNÝCH. Apostolicae sedis moderationi. (Pius IX. 1869)	167
DOGMATICKÁ KONŠTITÚCIA O KRISTOVEJ CIRKVI. Pastor aeternus. (Pius IX. 1870)	177
O JEDNOTE CIRKVI. Satis Cognitum. (Lev XIII. 1896)	184
O TAJOMNOM TELE JEŽIŠA KRISTA. Mystici Corporis Christi. (Pius XII. 1943)	218
DEKRÉTY PÁPEŽOV O SV. OMŠI A LITURGIÍ.....	247
O NEMENNOSTI SV. OMŠE. Quo Primum. (Sv. Pius V. 1570)	248
O POSVÄTNEJ LITURGIÍ. Mediator Dei. (Pius XII. 1947)	251
O POSVÄTNEJ HUDBE. Tra le sollecitudini. (Sv. Pius X. 1903)	313

DEKRÉTY PÁPEŽOV O SPOLOČENSKOM ZRIADENÍ.....	320
O KRISTOVI KRÁĽOVI. Quas Primas. (Pius XI. 1925)	321
O KRESŤANSKOM ŠTÁTNO M ZRIADENÍ. Immortale Dei. (Lev XIII. 1885)	339
O ROBOTNÍCKEJ OTÁZKE. Rerum Novarum. (Lev XIII. 1891)	361
VÝZVA K MIERU. (Ad beatissimi Apostolorum. Benedikt XV. 1914)	394
O OBNOVENÍ SPOLOČENSKÉHO PORIADKU PODĽA EVANJELIA.	407
O KRESŤANSKEJ VÝCHOVE MLÁDEŽE. Divini illius magistri. (Pius XI. 1929)	458
O KRESŤANSKOM MANŽELSTVE. Casti connubii. (Pius XI. 1930).....	491
PROTI ATEIZMU. Charitate Christi compulsi. (Pius XI. 1932)	538
O BEZBOŽNOM KOMUNIZME. Divini Redemptoris. (Pius XI. 1937).....	551
DEKRÉTY PÁPEŽOV PROTI SLOBODOMURÁROM	582
O ODSÚDENÍ SLOBODOMURÁROV. In Eminenti (Klement XII. 1738)	583
O SLOBODOMURÁROCH. Humanum Genus. (Lev XIII. 1884).....	586
DEKRÉTY PÁPEŽOV PROTI PROTESTANTIZMU	606
ODSÚDENIE OMYĽOV MARTINA LUTHERA. Exsurge Domine. (Lev X. 1520)	607
EXKOMUNIKAČNÁ BULA. Decet Romanum Pontificem. (Lev X. 1521) ..	617
O EXKOMUNIKÁCII. Cum ex Apostolatus Officio. (Pavol IV. 1559)	622
PÁPEŽSKÁ TIARA.....	630
REGISTER DEKRÉTOV.....	631

DEKRÉTY PÁPEŽOV PROTI BLUDOM MODERNIZMU

O LIBERALIZME A NÁBOŽENSKEJ ĽAHOSTAJNOSTI. Mirari Vos. (Gregor XVI. 1832)

Ctihodní bratia, pozdrav a apoštolské požehnanie!

Iste Vám musí byť divné, že od doby, od kedy bola uložená starostlivosť o celú Cirkev na Našu nestatočnosť, sme sa Vám ešte neohlásili nejakým listom, ako je zvykom od prvých čias a ako to vyhladáva aj Naša dobrotivosť k Vám. Bolo Našou snahou, aby sme ihneď otvorili svoje srdce pred Vami a prehovorili k Vám tým hlasom, ktorým je Nám prikázané utvrdzovať bratov v osobe svätého Petra¹. Je Vám však dobre známe, aké búrky nezhôd a zármutku sa strhli hneď v prvých dňoch našej cirkevnej správy a uvrhli Nás do morskej hlbiny, a keby nebolo mocnej ruky Pána, azda by ste už smútili nad našou skazou pripravenou hanebným spolčením bezbožných proti Nám. Duch sa vzpiera obnovovať spôsobenú bolesť smutným rozprávaním o toľkých nebezpečenstvách, radšej velebí Boha darcu každého utešenia, ktorý rozptýlil našich nepriateľov, vytrhol Nás z hroziaceho nebezpečenstva a doprial oddychu po utíšení tej strašnej búrky. Rozhodli sme Vám ihneď oznámiť radu v otázke vyliečenia týchto rán v Izraeli, avšak množstvo starostí o zjednanie a upevnenie všeobecného poriadku, ktoré sú na Nás uvalené, boli vtedy prekážkou v splnení Nášho predsavzatia.

Ďalšou príčinou Nášho mlčania bola spurnosť buričov, ktorí sa opätovne usilovali roznecovať pochodeň rozbrojov. Nakoniec sme museli použiť našu Božiu autoritu, aby sme zabránili veľkej tvrdohlavosti tohto ľudu, ktorého hnev pustený z uzdy sa nedal skrotiť dlhou zhovievavosťou a všetkými dôkazmi Našej dobrotivosti, ale tým horšie si počínal a k Našej nemalej ľútosti sme museli kárat' metlou². Z týchto dôvodov v práci Nášho úradu pribudli deň odo dňa ťažkosti.

Keď sme potom už nastúpili - lebo pre tie isté príčiny bolo oneskorenie - do úradu a pápežskej dôstojnosti v Lateránskom hlavnom chráme podľa ustanovení a zvykov Našich predchodcov, neváhali sme už a poponáhľali sme sa k Vám, ctihodní bratia. Ako svedectvo Našej láskavosti k Vám vydávame tento list a to síce v deň najradostnejší, kedy slávime slávnosť Nanebovzatia Panny

¹ Lk. 22,32

² 1. Kor. 4, 12

najslávnejšej, aby Ona, ktorá sa Nám prepožičala za patrónku a ochrankyňu v Našich veľkých potrebách, Nám aj teraz prispela svojou pomocou a svojím vnuknutím vstúpila do Našej mysle také úmysly, ktoré by boli kresťanskému stádu ku spáse.

Nie bez ľútosti a so srdcom naplneným zármutkom, obraciame sa k Vám, vieme ako ste horliví vo viere a plní obáv o ňu v tomto búrlivom stave, v akom sa za terajších časov nachádza. Naozaj môžeme povedať, že teraz prišla hodina mocností temnoty, aby ako pšenica boli vyvolení synovia preosiati³. Naozaj smútila a splynula krajina - nakazená svojimi obyvateľmi, pretože prestúpili zákony, zmenili právo a rozptýlili večnú zmluvu⁴.

Hovoríme s Vami, ctihodní bratia, o veciach, ktoré vidíte na vlastné oči a ktoré sú príčinou Nášho spoločného zármutku a nárekov. Hľa, plesá smelá bezbožnosť, bez hanby prázdne umenie, opovážlivá neviazanosť. Všetko čo je sväté, tým sa pohŕda: velebnosť Božích obradov, majúca v sebe veľkú moc aj veľký úžitok, sa zavrhuje zlým ľuďom, hanobí a zosmiešňuje sa. Spasiteľné učenie sa vyvracia, bludy všetkého druhu sa smelo rozsievajú. Ani zákony svätého tajomstva, práva, ustanovenia, sebaväčšie poriadky nie sú bezpečné pred opovážlivosťou tohto ľudu, hovoriaceho bezbožné veci. Najsilnejší útok sa deje na náš rímsky stolec svätého Petra, na ktorý položil Kristus základ svojej Cirkvi. Zväzky jednomysel'nosti zo dňa na deň stále viac povolujú a násilne sa roztrhávajú. Na Božskú vážnosť Cirkvi sa oborujú, jej práva podkopávajú. Súdu sveta je vystavovaná a s najväčším bezprávím sa uvádza do nenávisti národov a je uvedená do hanebnej podrobenosti. Povinná poslušnosť biskupov je vypovedaná, po ich právach sa nohami šliape. V akadémiách a gymnáziách sa rozmáha znetvorené učenie, ktorým sa podkopáva katolícka viera, už nie potajomky a pomaly, ale zjavne a verejne sa proti nej brojí a šíria sa nepravosti, že sa je čoho hroziť. Pravidlá a príklady učiteľov napustili jedom študentskú myseľ, odtiaľ prichádza ten veľký úpadok náboženstva, táto ohyzdná zvrátenosť mravov. Tu vidíme, ako z vyšmyknutia sa z uzdy najsvätejšieho náboženstva - ktoré jediné dáva stálosť kráľovstvu a upevňuje moc a silu panovníkov - ruší sa všeobecný poriadok, tróny sa rúcajú, viac a viac sa rozmáha zmietanie všetkých mocností a blíži sa zavrhovanie každej legitímnej moci. Pôvod všetkých

³ Lk. 22,53

⁴ Iz. 24, 5

týchto veľkých a častých pohrôm je však potrebné osobitne hľadať v skrytom pôsobení oných spoločností, ktoré sú stokami a kalužami všetkých bezbožností, ohavností a všetkého rúhania, aké možno nájsť u ktoréhokolvek zatrateného heretika a bludára.

Takéto metódy, ctihodní bratia, a mnohé iné snád' ešte väčšie, ktorých vymenovanie by Nás dlho zdržalo a ktoré sú Vám dobre známe, Nás naplňajú trpkou a neustálou bolesťou, najmä keď sme povýšení na stolec kniežaťa apoštolov a hlavne pre iných sme povinní horieť horlivosťou za oslávenie Božieho domu. Poznávame však, na aké miesto sme postavení a že nestačí len oplakávať tieto mnohé zlá, ale že je nutné z celej sily a moci ich vyplieniť; obraciame sa preto na Vašu vernú pomoc a vyzývame Vás a Vašu starostlivosť, ctihodní bratia, na spasenie katolíckeho stáda, pretože Vaša príkladná cnosť a nábožnosť, ako aj opatrnosť a neúnavná starostlivosť, Nám posilňuje myseľ, áno v tom množstve prehorkej starostlivosti Nás naplňa príjemnou útechou. Náš úrad vyžaduje, aby sme pozdvihli hlas a nasadili všetko, aby divoký kanec nekazil vinicu a vlci netrhali stáda. Je našou povinnosťou naháňať ovečky na tie pastvy, ktoré jediné slúžia im k spáse a o ktorých neškodnosti niet žiadnej pochybnosti. Nech je od Nás vzdialené, milované, aby pri týchto nebezpečenstvách a útokoch pastieri zanedbávali svoje povinnosti a strachom porazení opúšťali svoje ovečky, alebo nestarajúc sa o svoje stádo, zotrvali v záhaľke a márnivosti. Nože teda v jednote Ducha o spoločnú vec, alebo lepšie povedané o vec Božiu, nech je proti spoločným nepriateľom spoločná starostlivosť, spoločná snaha nás všetkých o spásu všetkého ľudu.

To však najlepšie dosiahnete, keď ako to prináša so sebou Váš úrad, obrátite pozornosť na seba a na náuku, stále mysliac na tie slová: „že všeobecná Cirkev každou novotou sa ničí“⁵ a budete sa riadiť napomenutím sv. pápeža Agatha, že na platných ustanoveniach sa nemá nič meniť, nič uberať ani pridávať, ale ako slová tak aj zmysel sa majú zachovávať bez porušenia⁶. Odtiaľ potom vzíde nedobytná pevnosť jednoty, ktorá je založená na tomto stolci sv. Petra ako svojom základe, aby tam odkiaľ úžitky svätého spoločenstva plynú, tam tiež "všetci mali ohradu aj bezpečnosť aj prístav pred každým vlnobitím, aj poklad dobrých vecí bez počtu a konca⁷. Vy teda buďte čo najstarostlivejší, aby

⁵ S. Celest. PP. Ep. 21 ad Episc. Galliar.

⁶ S. Agatho, PP ad Imp. Apud Labbe. Tom. 11, pag. 235. Ed. Mansil

⁷ S. Innocenc. PP Ep. 11 plud const.

ste prekazili drzosť tých ľudí, ktorí sa snažia porušiť práva tohto Svätého stolca alebo prerušiť spojenie Cirkvi s Petrovým stolcom. Preto vzbudzujte u veriacich pravú dôveru a úprimnú úctivosť k tomuto Petrovmu stolcu a volajte so sv. Cypriánom: "Ten, kto opúšťa Petrov stolec, na ktorom bola Cirkev založená, sa falošne domnieva, že je súčasťou Cirkvi."⁸

Na to ste povinní vynakladať svoju snahu a bdieť, aby bol strážený poklad viery v tomto veľkom spolčení bezbožných, preto práve teraz cítite bolesť, že ho chceli ukradnúť a uviesť do skazy. Pamätajte na to, že súd nad čistotou učenia, ktorým sa majú sýtiť národy, ako aj správou a riadením celej Cirkvi, prináleží rímskemu pápežovi, "ktorému je daná plná moc od Krista, nášho Pána, aby pásol, spravoval a riadil všeobecnú Cirkev", ako jasne vyhlásili otcovia na florentskom koncile.⁹ Povinnosťou jednotlivých biskupov potom je zachovávať vieru k Petrovmu stolcu, sväto a svedomite strážiť poklad viery a ak je na nich, pást' stádo Božie. Kňazi podriadte sa biskupom, považujte ich - podľa slov sv. Hieronýma - za rodičov svojich duší.¹⁰ Kňazi nikdy nesmú zabúdať, ako sa zakazovalo už v najstarších cirkevných ustanoveniach, aby vykonávali službu a prevzali úlohy vyučovania a kázania „bez povolenia ich biskupa, ktorému bol ľud zverený. Od biskupa sa bude žiadať počet za ich duše."¹¹ Nakoniec budte uistení a presvedčení, že každý jeden, kto by čokoľvek proti uvedenému poriadku podnikal, tak ten čo je s ním, ničí a podkopáva aj cirkevné ustanovenia.

Bolo by potom hriechom zmýšľanie a priečiacim sa úctivosti s akou sa majú cirkevné zákony prijímať, keby sa niekto osmelil zavrhnovať zavedený poriadok v Cirkvi, ktorý obsahuje v sebe úkony svätých tajomstiev, pravidiel mravov, základy práv Cirkvi, ako aj ich služobníkov, a to v zajatí nezmyselných domnienok, alebo ho ohovárať, akoby odporoval nejakým základným zásadám prirodzeného práva, alebo ho obviňovať z neúplnosti a nedokonalosti, alebo ho chcieť podriaďovať svetskej moci.

Pretože však podľa učenia tridentských otcov je ustanovené, že Cirkev bola vyučená Ježišom Kristom a jeho apoštolmi a dosiaľ si berie

⁸ S. Cypr. De unitate Eccles.

⁹ Conc. Flor. Sessa. 25 In definit. Apud Labbe. Tom 18, col. 528, edit. Venet

¹⁰ S. Hieron. Ep. 2. ad nepotí. A 1. 24

¹¹ Ex Can. Ap. 38 Apud Labbe. Tom 1. pag. 38. Edit Mansle.

poučenie z Ducha Svätého, ktorý jej poskytuje všetku pravdu¹², je potom nerozumným počínaním a najväčším rúhaním keď sa tvrdí, že Cirkev potrebuje obnovu a akési obrodzenie, aby sa zachovala vo svojej celosti a v raste, ako by si bolo možné myslieť, že by mohla podliehať nejakým pokleskom alebo zatemneniu alebo iným podobným nedostatkom. Pri takejto snahe smerujú novátori k tomu, aby bol položený základ novým ľudským ustanoveniam, a potom by to vyústilo v to, čoho sa hrozil sv. Cyprián, totiž aby tá vec, ktorá vzišla z Boha, sa stala cirkvou ľudskou¹³. Nech potom ten, ktorý o niečo také usiluje, vezme do úvahy, že podľa svedectva sv. Leva jedine rímskemu pápežovi je zverená správa cirkevných ustanovení a že teda jemu prislúcha a nie ktorémukol'vek inému človeku, aby robil závery o ustanoveniach zdedených a prevzatých od Otcov a podľa toho, ako píše sv. Gelas¹⁴ aby bral do úvahy kanonické rozhodnutia a menil pravidlá uložené predchodcami, aby po starostlivom uvážení boli povolené úľavy, aké okolnosti časov činia potrebnými na prospech Cirkvi.

Obzvlášť potom chceme podnietiť Vašu stálosť vo viere ohľadom onoho hanebného sprisahania proti celibátu kňazského stavu, ktorý ako je Vám známe, sa denne rozmáha, keď sa v tomto snažení spojili falošní filozofi našej doby s niektorými členmi duchovného stavu, ktorí zabúdajúc na svoju hodnosť a úrad a podliehajúc lákaniu rozkoší, zašli trúfalo tak ďaleko, že na niektorých miestach sa verejne a opätovne odvážili predkladať vládcom svoje žiadosti o zrušenie tohto presvätého ustanovenia. Nechceme Vás však zdržovať dlhými rečami ohľadom tohto ich hanebného úsilia, ale dôverujúc radšej vo Vašu vieru, nariaďujeme, aby ste sa snažili podľa predpisov svätých kanonických pravidiel z celej svojej sily v úplnosti tento dôležitý zákon zachovávať, chrániť a obhajovať ho pred strelami odvršadiť naň dorážajúcimi.

Ďalej potom počestné sobáše kresťanských osôb, ktoré apoštol Pavol nazýva veľkou sviatosťou v Kristovi a v Cirkvi¹⁵, vyžadujú našu spoločnú starostlivosť, aby o sviatosti manželského stavu a o jeho nerozlučiteľnosti sa nič falošné neverilo alebo snád' aj neuvádzalo. Už Náš predchodca blaženej pamäti Pius VIII. Vám starostlivo túto vec vložil do srdca vo svojom liste k Vám; avšak nepriatelia nepoľavili vo

¹² Conc. Triedy. Sessa. 13. dec. De Eucharist. In ProE.

¹³ S. Cypr. Ep. 52, Edit Baluz.

¹⁴ PP in Ep. ad Episc. Lucania

¹⁵ Hebr. 13,4

svojom počínaní. Patrí sa teda, aby ľud bol náležite vyučovaný v tom, že riadne uzavreté manželstvo nemôže byť rozviazané a že Boh osobám spojeným manželským zväzkom ukladá v tomto živote stále spoločenstvo, ktoré nemožno rozlúčiť inak ako smrťou. Ak máme na mysli, že manželstvo je pripočítané k sviatostiam, a preto patrí do cirkevnej správy, nech majú pred očami zákony ustanovené Cirkvou a vzťahujúce sa k nej a sú im svedomito poslušní, pretože na ich plnení potom záleží sila a stálosť riadneho udržiavania manželských sobášov. Snažte sa, aby žiadnym spôsobom a v ničom sa nepovoľovalo niečo, čo by odporovalo svätým kánonickým ustanoveniam a bolo proti uzneseniu cirkevných snemov, dobre zvažte, že k nešťastným koncom prichádzajú také manželstvá, ktoré sa uzatvárajú buď proti cirkevným nariadeniam alebo bez predchádzajúceho zmierenia s Bohom (t. j. svätokrádežne) alebo iba z telesnej rozkoše, keď totiž ani na samu sviatosť, ani na jej tajomstvo a jeho význam, snúbenci nehľadajú.

Teraz obraciame zreteľ k inému hojnému prameňu všetkých týchto ziel, ktorými v tomto čase vidíme sklúčenú Cirkev, a k Nášmu zármutku, konkrétne k indiferentizmu alebo ľahostajnosti vo viere. K onej mylnej domnienke, rozšírenej na všetky strany skrze klam bezbožníkov, že totiž vyznávaním ktoréhokolvek náboženstva je možné získať večnú spásu duše, len keď človek usporiada svoj spôsob života podľa pravidiel spravodlivosti a mravopočestnosti. V tomto tak jasnom a do očí bijúcom omyle Vám bude možné bez veľkej ťažkosti tento zhubný blud odvrátiť od ľudu zverenému do Vašej starostlivosti. Nech sa teda zhrozia apoštolského výroku: "Jeden je Boh, jedna viera, jeden krst."¹⁶ tí, ktorí si myslia, že z každého náboženstva môže viesť cesta do prístavu večnej blaženosti a nech uvážia Spasiteľove slová, že sú proti Kristovi ak nie sú s Kristom¹⁷ a že nešťastne rozptyľujú, pretože s ním nezhrmažďujú, a teda "zaiste na veky zahynú, keď sa nebudú držať katolíckej viery a keď ju nezachovajú úplne a v celosti"¹⁸. Nech počujú sv. Hieronýma, rozprávajúceho ako vždy a vytrvalo dohováral každému, kto ho chcel privábiť na svoju stranu, vtedy keď sa Cirkev schizmou roztrhla na tri časti: "Ten kto je za Stolicu Petrovu, ten je za mňa."¹⁹ Avšak márnou nádejou by sa opájal schizmatik, ktorý by spoliehal na to, že aj bol umytý vodou znovuzrodenia. Vhodne by mu odpovedal

¹⁶ Efez. 4,5

¹⁷ Lk. 11, 23

¹⁸ Vyznanie sv. Athanasia

¹⁹ S. Hieron. Ep. 58

sv. Augustín: Tú istú podobu má aj haluz odrezaná od vínneho kmeňa; čo však prospeje podoba, ak si neberie život z koreňa?²⁰

Z tohto nečistého žriedla ľahostajnosti v náboženstve plynie ono prevrátené a bludné učenie, nech nepoviem pomnutie všetkých zmyslov, že totiž každému sa má dovoliť a vydobyť sloboda svedomia. Tomuto zhubnému bludu kliesni cestu ona úplná a neobmedzená sloboda v myslení, ktorá sa šíri na skazu Cirkvi a ľudu. Dokonca niektorí sa s náramnou nehanebnosťou osmeľujú hlásať, že odtiaľ môže pochádzať aj prospech pre náboženstvo. "Ale smrť duše je horšia ako sloboda v omyle"²¹ povedal by sv. Augustín. Ak sa povolia opraty udržiavajúce ľudstvo na chodníkoch pravdy, lebo aj bez toho majú ľudia sklon k zlému, potom je naozaj otvorená "bezodná jama", z ktorej videl sv. Ján vychádzať dym zatemňujúci slnko a z toho dymu vychádzajúce kobylky na celú krajinu.²² Odtiaľ prichádza táto zvrátenosť myslí, odtiaľ skaza mládeže, odtiaľ to, že sa medzi ľuďmi, pohŕda posvätnými vecami a svätými zákonmi, jedným slovom odtiaľ pochádza aj ten mor, ktorý je viac smrteľný pre štát ako akýkoľvek iný. Skúsenosti ukazujú, že už od najstarších čias krajiny prekvitajúce v moci a sláve, zahynuli v dôsledku tohto jediného zla, a to nezmyselnej slobody myslenia, slobody prejavu a túžby po novotách. Sem tiež patrí ona sloboda tlače, hodná všetkej kliatby a škaredosti, aby sa vydávali akékoľvek spisy a šírili medzi ľuďmi a túto slobodu sa niektorí opovažujú tak nehanebne žiadať a obhajovať. Hrôza nás preniká, ctihodní bratia, keď pozorujeme aké znetvorené učenie, áno skôr aké bludné omyly sa na nás valia, ktoré sa široko ďaleko šíria v nesmiernom množstve kníh, brožúr a spisov, na pohľad síce nepatrných, ale svojou zlomyseľnosťou tým závažnejších. K slzám nás privádza zneužívanie, ktoré z nich na tvár zeme vystupuje. Ó hľa: ešte sa nájdú ľudia tak nehanební, že neústupne tvrdia, že toto šírenie bludov býva vrchovato kompenzované v tej či onej knihe vydanej na obhajobu náboženstva a pravdy. Zaiste by bolo hriechom a proti každému právu, páchať veľký zločin len preto, aby sme mohli očakávať, že z neho vyplynie nejaké menšie dobro. Môže niekto rozumný povedať, že má byť dovolené verejné rozdávanie jedu, lebo tento niekedy poslúžil ako prostriedok, ktorý pomohol tomu či onomu dostať ho z rúk smrti?

²⁰ S. August. In Psalt. Contra part. Donat.

²¹ S. Aug. Ep. 166

²² Zj. 9,3

Cirkev vždy podnikala kroky na zničenie epidémie zlých kníh. Toto bolo skutočnosťou aj v apoštolských časoch, ved' čítame, že apoštoli sami spálili veľké množstvo kníh.²³ Stačí si prečítať ustanovenia piateho Lateránskeho snemu, takisto aj neskôr vydané ustanovenia Nášho predchodcu blaženej pamäti Leva X., kde sa dáva napomenutie: „aby sa to, čo bolo zistené ako výhodné pre rozšírenie viery a šírenie užitočného umenia, nezmenilo na škodu a nebolo na ujmu pre spásu pravoverných veriacich.“²⁴ Na toto potom s veľkou starostlivosťou hľadeli aj otcovia z Tridentu a vo svojom spasiteľnom uznesení ustanovili liek pre tento neduh - totiž aby bol zhotovený index kníh, ktoré obsahujú falošné učenie.²⁵ „Musíme horlivo bojovať,“ hovorí vo svojom pastierskom liste Klement XIII., blaženej pamäti náš predchodca, „ohľadne likvidácie škodlivých kníh, ako si to žiada samotná vec a plieniť z celej sily nákazlivý mor toľkých kníh; lebo je nemožné odstránenie samotných bludov, kým zdroje nespravodlivosti nezahynú v plameňoch a nebudú ohňom spálené a zničené.“²⁶ Je teda zrejmé, že táto Svätá stolica sa v priebehu vekov vždy snažila odsúdiť a odstraňovať podozrivé a škodlivé knihy a vytrhávať ich z rúk ľudí. Opovážlivé, cti apoštolskej Stolice sa dotýkajúce a hojným pôvodom všetkého zlého medzi kresťanstvom je učenie a zmýšľanie tých ľudí, ktorí nielen odsudzujú cenzúru kníh ako nejaké príliš ťažké bremeno, ale vo svojej bezbožnosti idú až tak ďaleko, keď tvrdia a vyhlasujú, že takéto nariadenie odporuje ľudskému právu a pritom smelo odopierajú toto právo Cirkvi - vydávať a zachovávať svoje rozhodnutia. Keďže, ako sme o tom informovaní, vo vydávaných spisoch sa rozširuje aj učenie zamerané na oslabenie povinnej vernosti a podriadenosti panovníkom a na vyvolávanie rozbrojov zo všetkých strán, je potrebné venovať osobitnú pozornosť tomu, aby neboli takou l'sťou zvedené národy z pravej cesty. Spomeňte si všetci na apoštolovo napomenutie, že "neexistuje iná autorita okrem Boha a ktoré sú, tie sú Bohom ustanovené. Preto ten, kto sa bráni autorite, bráni Božiemu zriadeniu; a tí, ktorí to odmietajú, prinášajú sami sebe odsúdenie." Preto tak Božie ako aj ľudské zákony volajú proti tým, ktorí sa snažia o zradu a zmätok, aby vyhnali z ľudí dôveru v ich kniežatá a donútili ich k zvrhnutiu vlády. A práve preto, aby sa taká

²³ Sk. 19

²⁴ Act. Conc. Lateran.V. sess. 10., kde je citovaná konšt. Leva X. Pozri aj predchádzajúce konšt. Alexandra VI. Inter multiplices, kde je o tom písané.

²⁵ Konc. Tridentuský, zasadntie 18 a 25

²⁶ List Klementa XIII., Christianae 25. Nov. 1766

hanba nestala, kresťania v dávnych dobách, hoci boli kruto prenasledovaní, predsa dosiahli veľké zásluhy u svojich panovníkov a pre blaho ríše, nezradili ich tam, kde sa to nepriečilo samotnému náboženstvu. Boli verní a prelievali za nich v bojoch aj krv, ako nám o tom podávajú dôkazy spisy. Sv. Augustín hovorí²⁷: Kresťanskí bojovníci slúžili pohanskému cisárovi, keď sa však jednalo o vec Kristovu, neuznávali nikoho iného, ako toho, ktorý je na nebesiach. Rozoznávali Pána večného od pána pozemského a predsa, z vôle večného Pána, boli poddaní aj pánovi pozemskému. To mal na mysli aj mučeník Maurícius, stotník v Thabanskom pluku, keď podľa správy sv. Eucheria odpovedal cisárovi takto: "Ó cisár, sme tvoji bojovníci, ale tiež sme - slobodne sa k tomu priznávame - služobníci Boží ... A hľa, ani to najväčšie nebezpečenstvo života nás nepodnieti k vzbure; hoci je zbraň v našich rukách, neprotivíme sa, pretože milšie je nám umrieť, než vraždiť."²⁸ Vernosť prvých kresťanov ku svojim panovníkom sa zaskvie tým jasnejšie, keď si spomenieme s Tertuliánom²⁹, že za vtedajších časov "na strane kresťanov bol aj počet i sila ľudí, keby sa chceli proti svojim nepriateľom postaviť na odpor." Sme ako včerajší" ďalej hovorí, "a naplnili sme všetky vaše kraje, vaše mestá, ostrovy, hrady, posádky, zbory áno aj tábory, aj kráľovský hrad, senát, verejné súdy ... Či by sme neboli schopní, neboli pripravení k jednotnému boju a keby nás bol aj menší počet, pretože tak ochotne sa vydávame na smrť, keby podľa nášho učenia nám nebolo dovolené radšej od iných smrť prijímať, než by sme sami zabíjali? ... Keď u vás tvoríme také množstvo, keby sme sa vytrhli a odsťahovali do nejakého vzdialeného konca sveta, určite strata toľkých obyvateľov by uvalila hanbu na vaše panovanie a spustnutosť krajov by vás najviac pokarhala. Nepochybne by vás vystrašila vaša osamelosť ... boli by ste si museli hľadať ľud, nad ktorým by ste panovali, zostal by vám väčší počet nepriateľov než obyvateľov: teraz však máte menší počet nepriateľov pre množstvo kresťanov."

Tieto vynikajúce príklady pravej poddanosti kniežatám, aké nutne museli vyplývať z najväčších prikázaní kresťanskej viery, sú skutočným obvinením ohyzdnej drzosti a bezbožnosti týchto dnešných ľudí, ktorí dychtiaci po rozpustilej slobode, vzdorujú každému poriadku, celkom sa rozhodli pre to, aby všetky práva v krajine oslabili a vyplienili, aby pod

²⁷ S. Aug. in Psalt. 124. n. 7

²⁸ S. Eucher. Apud Ruinart SS. MM de SS. Maurit. et soc. N, 4

²⁹ Tertul. in Apologetika. Cap. 37

rúškom slobody uviedli ľud do svojho područia. K tomu zaiste smerovali nezmyselné rady a zločiny Valdenských, Bekharta, prívržencov Wikleffových a iných synov podobných Beliálovi, ktorí boli a sú vredmi a hanbou ľudského pokolenia, za čo boli často postihnutí kliatbami tohto apoštolského Stolca. Iste zo žiadnej inej príčiny nevynakladajú všetko svoje úsilie títo podvodníci, než aby plesajúc s Lutherom boli šťastní, že sa od všetkého oslobodili; aby všetko dosiahli ľahšie a rýchlejšie a smelo sa dopúšťali všetkých možných neprávostí.

Nemôžeme ani predvídať šťastnejšie časy pre náboženstvo a ani pre vlády krajín z plánov tých, ktorí vehementne túžia oddeliť Cirkev od štátu a prelomiť vzájomnú zhodu medzi časnou svetskou autoritou a duchovnou mocou. Je zrejmé, že milovníci nehanebnej slobody sa tejto jednoty štátu a Cirkvi, po celé veky prospešnej pre ľud, tak obávajú. Ale pri ostatných bolestivých príčinách, ktoré nás trápia, by ste si mali pripomenúť, že niektoré spoločnosti a zhromaždenia zrejme vytvárajú bojovú líniu spolu s vyznávačmi každého falošného náboženstva a kultu. Síce pod rúškom nábožnej horlivosti predstierajú zbožnosť, v srdci ale udržujú túžbu po novotách a snahu o rozšírenie rozbrojov. Vyhlasujú slobodu každého druhu, robia zmätky v krajinách a v Cirkvi a znižujú každú dôstojnosť. Toto, ctihodní bratia, Vám píšeme síce s bolestným srdcom, avšak dôverujúc v Neho, ktorý rozkazuje vetrom a utišuje ich, aby ste pod štítom viery statočne bojovali boj za Pána. Vám zvlášť prislúcha stáť ako hradba na odpor každému vzpínaniu sa proti poznaniu Boha. Vytaste teda meč ducha, ktorým je slovo Božie a podávajte chlieb tým, ktorí lačnejú po spravodlivosti. Boli ste povolani ako usilovní robotníci do vinice Pánovej, to jediné vyhľadávajte, o to jediné sa starajte, aby bol vytrhnutý koreň každej horkosti na poli Vám zverenom, aby bolo udusené semeno neprávosti a aby potom mohli vyklíčiť radostné plody cností. Majte zvláštnu otcovskú lásku k tým, ktorí obetujú myseľ a srdce zbožným náukám a filozofickým štúdiám, buďte im učiteľmi a vodcami, aby z neopatrnosti nezablúdili z chodníka pravdy na cestu bezbožných, spoliehajúc sa na silu svojho ducha. Pripomínajte im, že Boh je "nielen vodcom múdrosti, ale aj upravovateľom mudrcov"³⁰ a že je nemožné spoznať Boha bez Boha, ktorý mocou svojho slova učí ľudí poznávať Boha³¹. Je to konanie hrdého, áno skôr človeka blázna, ktorý schopnosťami ľudskej mysle

³⁰ Múd. 7, 15

³¹ S. Ireneus Lib.14, cap. 10

skúma tajomstvá viery, ktoré prekonávajú každé chápanie a spolieha sa iba na vlastný rozum, veľmi slabý a nedostatočný vzhl'adom na stav, v ktorom sa ľudská prirodzenosť nachádza.

Ostatne nech naši najmilší synovia v Kristovi, kniežatá a panovníci, tieto naše spoločné žiadosti smerujúce k prospechu Cirkvi a všetkých krajín, svojím slovom i skutkom podporujú, užívajúc moci, ktorá je im prepožičaná nielen k svetskému panovaniu, ale oveľa viac na ochraňovanie Cirkvi. Nech pozorne uvážia, že čokoľvek robia pre dobro Cirkvi, že to takisto slúži aj na upevňovanie ich moci a pokoja; že im má na srdci oveľa viac ležať prospech viery, než prospech ich kráľovstva, nech aj to majú na mysli, ako hovorí sv. pápež Lev, akým veľkým ziskom je, "keď ku korune im prepožičanej z Božích rúk bude tiež pridaná koruna viery." Keď boli postavení ako otcovia a opatrovníci národov, zjednajú im pravý a hojný pokoj, ak svoju starostlivosť obrátia zvlášť na to, aby bez porušenia zostalo náboženstvo a úcta k Bohu, ktorý vo výške bedier má na svojom šate napísané: "Kráľ kráľov a Pán pánov."³²

Aby však tieto naše úmysly dosiahli šťastného a požehnaného cieľa, pozdvihnime oči a svoje ruky k Najsvätejšej Panne Márii, ktorá má moc vyhubiť všetky herézy. Do nej skladáme všetku dôveru a ona je celou našou nádejou.³³ Kiež ona ráci stádu Hospodinovu svojim orodovaním vyprosiť v týchto nebezpečných časoch, aby naše snaženie, rady a rokovania došli žiaduceho účinku. O to vzývajme tiež v modlitbách a v pokore Petra, knieža apoštolské a jeho spoluapoštola Pavla, aby ste všetci stáli ako hradba tak, aby sa nezakladal iný základ než ten, ktorý je položený. Tešíme sa touto sladkou nádejou, dôverujeme, že zakladateľ a dokonateľ viery, Ježiš Kristus bude potešiteľom v Našich súženiach, ktoré tak ťažko na Nás doliehajú. S láskou Vám ctihodní bratia a do Vašej starostlivosti zvereným ovečkám odovzdávame apoštolské požehnanie ako znamenie nebeskej pomoci.

Dané v Ríme pri S. Márii Maggiore dňa 15. augusta na deň slávnosti Nanebovzatia preblahoslavenej Márie Panny, roku vtelenia Pána 1832, Nášho apoštolského úradu (roku) druhého.

Gregor XVI.

Zdroj:

³² Zjav. 9, 16

³³ Ex S. Bernardo Serm. De nat. BMV § 7

<http://dielnasj.blogspot.com/p/mirari-vos-gregor-xvi.html>

<http://www.papalencyclicals.net/greg16/g16mirar.htm>

O VIERE A NÁBOŽENSTVE. Qui Pluribus (Pius IX. 1846)

Všetkým patriarchom, primasom, arcibiskupom a biskupom. Ctihodní bratia, pozdravujeme Vás a odovzdávame Vám naše apoštolské požehnanie.

Po mnoho uplynulých rokov sme sa s Vami, ctihodní bratia, usilovali venovať naše najlepšie sily nášmu biskupskému úradu - úradu plnému práce a starostí. Snažili sme sa kŕmiť tých, ktorí sa zaviazali k našej starostlivosti, na horách Izraela, pri jeho potokoch a na najbohatších pastvinách. Náš predchodca Gregor XVI., ktorého slávne činy sú v Cirkevných dokumentoch zaznamenané zlatými písmenami, zostane v pamäti a bude obdivovaný budúcimi generáciami. Teraz však, po jeho smrti, sme boli vd'aka tajomnému plánu Božej prozreteľnosti povýšený k najvyššiemu pontifikátu. Neplánovali sme to, ani sme to neočakávali. Našou reakciou je naozaj veľké znepokojenie a úzkosť. Pretože ak sa bremeno apoštolskej služby vždy oprávnené považuje za nesmierne ťažké a ohrozené nebezpečenstvami, treba sa ho obávať najmä v tých časoch, ktoré sú pre kresťanské spoločenstvo také kritické.

2. Sme si dobre vedomí svojej slabosti. Takže keď uvažujeme o najväznejších povinnostiach najvyššieho apoštolátu, najmä v období veľkej nestability, jednoducho by sme upadli do veľkého smútku, keby sme všetku svoju nádej nevložili do Boha, ktorý je naším Spasiteľom. Lebo On nikdy neopustí tých, ktorí v Neho dúfajú. Znova a znova, aby demonštroval, čo môže dosiahnuť jeho moc, používa slabé nástroje na vládnutie vo svojej Cirkvi; takto si všetci ľudia môžu čoraz viac uvedomovať, že to je sám Boh, kto vládne a chráni svojou Cirkev úžasnou prozreteľnosťou. Veľmi nás podporuje aj utešujúca úvaha o tom, že máme Vás, ctihodní bratia, ako našich pomocníkov a spoločníkov v diele záchrany duší. A keďže ste boli povolaní zdieľať časť našej starostlivosti, usilujete sa naplňovať svoju službu s pozornosťou a horlivosťou a bojovať dobrý boj.

3. Z tohto dôvodu, akonáhle sme boli, napriek našej nehodnosti, postavení na tento vysoký Stolec kniežata apoštolov ako predstaviteľ blahoslaveného Petra a dostali sme od samotného večného kniežata pastierov najväznejší Bohom daný úrad kŕmenia a riadenia nielen baránkov, teda celého kresťanského ľudu, ale aj oviec, ktorými sú

biskupi. Určite sme nemali väčšie želanie, ako osloviť Vás všetkých s hlbokým pocitom lásky. Preto, keďže sme teraz prevzali najvyšší pontifikát v našej lateránskej bazilike, bezodkladne Vám posielame tento list v súlade so zaužívanou praxou našich predchodcov. Jeho účelom je naliehať na Vás, aby ste boli dozorcami nad stádom zvereným do Vašej starostlivosti a strážili ho s najväčšou možnou horlivosťou, bdelosťou a úsilím a aby ste pred domom Izraela postavili ochranný múr. Robte to, keď s biskupskou silou a neoblomnosťou bojujete ako dobrí vojaci Krista Ježiša proti nenávisnému nepriateľovi ľudskej rasy.

4. Každý z Vás, ctihodní bratia, dobre vie, akú tvrdú a desivú vojnu proti celému katolíckemu spoločenstvu rozpútali v dnešnej dobe ľudia spojení hanebným zväzkom, ktorí neznášajú zdravú náuku a pohrdajú pravdou, snažia sa vyhrabávať z temnoty každého druhu príšerné výmysly, zo všetkých síl ich vršiť, šíriť a rozsievať medzi ľuďmi. Chytá nás zdesenie a najhlbšia bolesť, keď myslíme na všetky tie obludné omyly, najrôznejšie zhubné spôsoby a úskoky, ktoré títo nepriatelia pravdy a svetla a najvychytralejší zvodcovia používajú, aby v dušiach zahasili lásku ku zbožnosti, spravodlivosti a poctivosti, aby skazili mravy, uviedli do zmätku všetky Božie i ľudské zákony, podkopali katolícke náboženstvo a svetskú spoločnosť a otriasli nimi tak, že ak by to bolo vôbec možné, aby ich úplne vyvrátili. Viete predsa, ctihodní bratia, že títo najhorší nepriatelia kresťanského mena, vedení akýmisi poľutovaniahodným slepým záchvatom bezbožnosti, zachádzajú vo zmätených názoroch tak ďaleko, že vo svojej neslýchanej opovážlivosti „otvorili tlamu, aby sa rúhali Bohu“³⁴. Nehanbia sa otvorene hlásať, že sväté tajomstvá nášho náboženstva sú ľudskými vynálezmi, že učenie katolíckej Cirkvi sa prieči dobru a prospechu ľudskej spoločnosti, a neboja sa popierať ani Božstvo samého Krista.

5. Aby ľahšie zviadli ľud k svojim omylom a oklamali najmä nerozvážnych a neskúsených, predstierajú, že oni jediní poznajú cestu k prosperite. Neváhajú si prisvojovať označenie „filozofov“, akoby filozofia, ktorá sa celá sústreďuje na skúmanie prirodzenej pravdy, mala odmietat' to, čo najvyšší a najláskavejší Stvoriteľ prirodzenosti, sám

³⁴ Zjav. 13, 6

Boh, ráčil vo svojej jedinečnej добрote a milosrdenstve zjaviť ľuďom, aby dosiahli šťastie a spásu. A tak sa použitím úplne klamného a nanajvýš zavádzajúceho presviedčania neprestajne snažia vyzdvihovať silu a vznešenosť ľudského rozumu, vynášajúc ho proti najsvätejšej Kristovej viere, pričom s veľkou trúfalosťou bľabocú, že táto sa protirečí ľudskému rozumu.

6. Bezpochyby nemožno vymyslieť nič šialenejšieho, nič bezbožnejšieho, nič čo by tak odporovalo práve rozumu. Hoci je viera nad rozumom, tak medzi nimi nemôže dochádzať ani k najmenšiemu nesúladu alebo rozporu, lebo viera aj rozum majú počiatok v jednom a tom istom nemennom, najväčšom a večnom prameni pravdy, v Bohu. Navzájom sa tak podporujú, že skutočný rozum dokazuje, chráni a obhajuje pravdy viery, kým viera oslobodzuje rozum od všetkých omylov a poznaním Božských vecí ho podivuhodne osvecuje, posilňuje a zdokonaľuje.

7. Ctihodní bratia, nie menšej zradnosti sa títo nepriatelia Božieho zjavenia dopúšťajú, keď pri chválospeve vynášajúcom ľudský pokrok chcú tento pokrok úplne neuvážene a so svätokrádežnou smelosťou zavádzať do katolíckeho náboženstva, ako keby nebolo dielom Božím, ale ľudským, či akýmsi filozofickým vynálezom, ktorý je možné ľudskými prostriedkami zdokonaľovať. V súvislosti s takýmto nešťastným blúznením dokonale platí, čo svojho času oprávnene vyčítal Tertulián filozofom, a to, že „tvoria stoické, platónske a dialektické kresťanstvo“³⁵. Keďže naše sväté náboženstvo nebolo vynájdené ľudským rozumom, ale bolo ľuďom milostivo zjavené Bohom, každý teda ľahko pochopí, že ono náboženstvo čerpá všetku svoju moc z autority Boha, ktorý ho zjavil a nemôže byť nikdy odvodzované z ľudského rozumu alebo ním zdokonaľované. Aby však ľudský rozum v takej vážnej veci nebol oklamáný a nezblúdil, skutočnosť Božieho zjavenia musí dôkladne skúmať, aby nadobudol istotu, že Boh prehovoril, a Bohu prejavoval rozumnú poslušnosť, ako to výsostne múdro učí apoštol³⁶. Ved' v tomto musí mať každý jasno, že keď hovorí Boh, treba mu bezpodmienečne veriť a že nič tak nezodpovedá rozumu

³⁵ Tertullian, de Praescript., kap. 8.

³⁶ Rim 13.1

ako práve to, aby súhlasil a pevne sa primkol k tomu, čo bolo zjavené Bohom, ktorý nemôže klamať ani byť klamaný.

8. Ale koľko úžasných a žiarivých dôkazov je pripravených po ruke, aby najjasnejším spôsobom presvedčili ľudský rozum, že Kristovo náboženstvo je Božské a že „celá zásada našich doktrín je zakorenená Pánom nebies nad nami“³⁷. Preto neexistuje nič jednoznačnejšie, pevnejšie alebo svätejšie ako naša viera, ktorá spočíva na najsilnejších základoch. Táto viera, ktorá učí pre život a smeruje k spáse, ktorá vyháňa všetky neresti a je plodnou matkou a ošetrovatelkou cností, bola ustanovená narodením, životom, smrťou, zmŕtvychvstaním, múdrosťou, zázrakmi a proroctvami Krista Ježiša, jej božským autorom a naplňovateľom! Táto viera, ktorá z výšky žiarila na všetky strany svetlom učenia a bola obohatená o poklady nebeského bohatstva, sa stala slávnou a pozoruhodnou vďaka predpovediam toľkých prorokov, lesku toľkých zázrakov, vytrvalosti toľkých mučeníkov a sláve toľkých svätých! Dala najavo Kristove spásonosné zákony a každý deň naberala na sile, aj keď bola najkrutejšie prenasledovaná a dostala sa do celého sveta po zemi i po mori, od východu slnka až po jeho západ, pod jednotným znamením kríža! Klam modiel bol zvrhnutý a hmla omylov bola rozptýlená. Porážkou všetkých druhov nepriateľov táto viera osvietila s božským poznaním všetky národy, rasy a ľudí, bez ohľadu na to akí barbarskí a divokí alebo akí odlišní boli čo do charakteru, morálky, zákonov a spôsobov života. Priviedla ich pod sladké jarmo samotného Krista tým, že ohlasovala mier a dobrú zvesť všetkým ľuďom!

9. Teraz určite všetky tieto udalosti žiaria takou božskou múdrosťou a silou, že každý, kto nad nimi uvažuje, ľahko pochopí, že kresťanská viera je dielom Božím. Ľudský rozum z týchto úžasných a istých dôkazov jasne vie, že pôvodcom tejto viery je Boh; preto nie je schopný pokračovať ďalej, ale mal by ponúknuť všetku poslušnosť tejto viere a úplne odložiť každý problém a váhanie. Ľudský rozum je presvedčený, že je to Boh, ktorý dal ľuďom všetko, čo viera ponúka na uverenie a správanie.

³⁷ Sv. Ján Chryzostom, hom. 1 Izaiáš.

10. Aj táto úvaha objasňuje veľkú chybu tých druhých, ktorí sa smelo odvažujú vysvetľovať a interpretovať Božie slová svojim vlastným úsudkom, zneužívajúc svoj rozum a zastávajú názor, že tieto slová sú ako ľudské dielo. Sám Boh založil živú autoritu na ustanovenie a učenie pravého a legitímneho významu Jeho nebeského zjavenia. Táto autorita neomylnne rozhoduje o všetkých sporoch týkajúcich sa záležitostí viery a morálky, aby veriaci neboli vychýlení každým vetrom náuky, ktorá pramení zo zla ľudí nachádzajúcich sa v omyle. A táto živá neomylná autorita je aktívna iba v tej Cirkvi, ktorú postavil Kristus Pán na Petrovi, hlave celej Cirkvi, vodcovi a pastierovi, ktorého viera, ako slúbil, nikdy nezanikne. Táto Cirkev má nepretržitú postupnosť od samotného Petra; títo legitímni pápeži sú dedičmi a obrancami rovnakého učenia, hodnosti, úradu a moci. A Cirkev je tam, kde je Peter³⁸ a Peter hovorí v rímskom veľkňazovi³⁹, ktorý neustále žije v jeho nástupcoch a rozhoduje⁴⁰, a tým ktorí ju hľadajú, poskytuje pravdu viery⁴¹. Božské slová preto znamenajú to, čoho sa tento Rímsky stolec najblahoslaveniejšieho Petra drží a čoho sa držal.

11. Lebo táto matka a učiteľka⁴² všetkých cirkví si vždy zachovala celú a neporušenú vieru, ktorú jej zveril Kristus Pán. Ďalej to učila veriacich, ukazujúc všetkým ľuďom pravdu a cestu spásy. Keďže celé kňazstvo pochádza z tejto Cirkvi⁴³, spočíva tu aj celá podstata kresťanského náboženstva⁴⁴. Vodcovstvo Apoštolského Stolca bolo vždy aktívne⁴⁵, a preto pre jeho najvyššiu autoritu musí s ním súhlasiť celá Cirkev. Veriaci, ktorí žijú na každom mieste, tvoria celú Cirkev⁴⁶. Ktokoľvek kto sa nezhromažďuje v tejto Cirkvi, rozchádza sa s ňou⁴⁷.

12. Preto Bohom nevyvrátiteľne umiestnení na tento Stolec pravdy, dychtivo vzývame v Pánovi Vašu výnimočnú zbožnosť, ctihodní bratia. Vyzývame Vás, aby ste sa snažili starostlivo, horlivo a neustále varovať

³⁸ Sv. Ambróz, Ps 40.

³⁹ Chalcedonský koncil, Act. 2.

⁴⁰ Synoda v Efeze, Act. 3.

⁴¹ Sv. Peter Chrysologus, epistola Eutychem.

⁴² Tridentický koncil, session 7 o Krste.

⁴³ Sv. Cyprian, epistola 55 pápežovi Corneliusovi.

⁴⁴ Synod. list Jána z Konštantinopolu pápežovi Hormisdasovi, Hist., III. 8.

⁴⁵ Sv. Augustín, epistola 162.

⁴⁶ Sv. Irenaeus, Adv. Haer. III, 3.

⁴⁷ Sv. Hieroným, epistola pápežovi Damasusovi.

a nabádat' veriacich zverených do vašej starostlivosti, aby dodržiavali tieto dôležité zásady. Vyzývajte ich, aby sa nikdy nenechali oklamať a zviest' k omylu ľuďmi, ktorí sa stali ohavnými vo svojich snaženiach. Títo ľudia sa pokúšajú zničiť vieru pod zámienkou ľudského pokroku, nepochopiteľným spôsobom ju vystavujú rozumu a menia význam Božích slov. Takíto ľudia neváhajú najstrašnejšie urážať samotného Boha, ktorý sa prostredníctvom svojho nebeského náboženstva stará o dobro a spásu ľudí.

13. Už dobre poznáte, ctihodní bratia, ďalšie podivné omyly a podvody, ktorými sa synovia tohto sveta snažia čo najtrpknejšie útočiť na katolícke náboženstvo, božskú autoritu Cirkvi a jej zákony. Dokonca by nohami pošliapali práva posvätné aj občianskej moci. To je cieľom nezákonných aktivít proti tomuto Rímskemu Stolcu, do ktorého Kristus vložil nedobytné základy svojej Cirkvi. To je cieľom tých tajných siekt, ktoré vyšli z temnoty, aby zničili a opustili posvätné aj civilné spoločenstvo. Tie boli opakovane odsúdené anatémou v apoštolských listoch rímskych veľkňazov, ktorí nás predišli⁴⁸. Teraz ich potvrdzujeme plnosťou našej apoštolskej moci a príkazu, aby boli čo najopatrnejšie dodržiavané.

14. To je tiež cieľom vychytralých biblických spoločností, ktoré obnovujú starú zručnosť heretikov a neprestajne vnucujú ľuďom každého druhu, dokonca aj nevzdelaným, dary Biblie. Vydávajú ich vo veľkom počte a za veľkú cenu v jazykových prekladoch, ktoré porušujú sväté pravidlá Cirkvi. Priložené komentáre často obsahujú zvrátené vysvetlenia; takže keď odmietli božskú tradíciu, učenie Otcov a autoritu katolíckej Cirkvi, všetci vykladajú slová Pána svojim súkromným úsudkom, a tak prevracajú ich význam. Vďaka tomu upadajú do najväčších omylov. Gregor XVI., v šťastnej pamäti, náš nadradený predchodca, nasledoval vo svojich apoštolských listoch svojich predchodcov a riadil sa ich odmietaním týchto spoločností⁴⁹. Je našou vôľou rovnako ich odsúdiť.

⁴⁸ Clement XII., constitution Providas; Pius VII, constitution Ecclesiam a Jesu Christo; Leo XII, constitution Ubi graviora.

⁴⁹ Gregor XVI., encyclica Inter praecipuas machinationes.

15. Rovnako zvrátená a protiviaca sa aj samotnému prirodzenému rozumu je šokujúca teória, ktorá nerozlišuje medzi náboženstvami. Takouto cestou, títo preffíkaní ľudia zastierajú všetky rozdiely medzi cnosťou a nerestou, pravdou a omylom, poctivosťou a hanebnosťou. Učia, že človek môže dosiahnuť večnú spásu nehľadiac na to, aké náboženstvo vyznáva; ako by mohla mať spravodlivosť čokoľvek spoločné s nepravosťou, svetlo s temnotou alebo ako by Kristus mohol uzavrieť zmluvu s Belialom.

16. K tomu smeruje hanebné sprisahanie proti svätému celibátu kňazov podporované, ó aká to bolesť, tiež niektorými duchovnými, ktorí skazení zabudli na vlastnú dôstojnosť a podľahli zvodom a nástrahám telesnej rozkoše. Je to tiež cieľ zvrátených postupov výučby, najmä vo filozofických odboroch, ktoré poľutovaniahodným spôsobom zvádžajú a kazia neopatrnú mládež a napájajú ju dračím jedom z kalicha Babylonu. K tomu smeruje aj odporná doktrína komunizmu odporujúca samotnému prirodzenému zákonu, ktorá, ak bude raz prijatá, úplne zničí všetky práva, vzťahy a vlastníctvo, a nakoniec aj samu ľudskú spoločnosť.

17. K tomuto cieľu smerujú aj najtemnejšie úskoky tých, ktorí sú prestrojení za ovce, hoci v vnútri sú dravými vlkmi. Títo predstieraným a klamným zdaním čistej zbožnosti, prísnych cností a disciplíny sa sladko prihovárajú a následne jemne zvierajú a skryto zabíjajú; títo odrádzajú ľudí od nábožného života a vyvražďujú stádo Pána. K tomu nakoniec smeruje, ak vynecháme mnoho Vám dobre známych ďalších vecí, najodpornejšia nákaza kníh a brožúr učiacich hriechu, ktoré všetko zaplavujú. Tieto zručne napísané diela plné klamu a ľsti, ktoré sú vo všetkých oblastiach šírené na skazu kresťanského ľudu, všade rozsievajú zhubné nauky, kazia myseľ a ducha, najmä neopatrných a spôsobujú náboženstvu prevelké škody.

18. Z tejto stoky omylov, ktorá sa vylieva zo všetkých strán a tiež z bezuzdnej slobody myslenia, rozprávania a písania, pochádza stále väčší úpadok mravov, pohrdanie najsvätejším náboženstvom Kristovým, tupenie vznešenosti božského kultu, oklieštenie moci tohto Apoštolského Stolca, spochybňovanie autority Cirkvi a jej znižovanie na úroveň otrokyne, pošliapavanie práv biskupov, narušovanie posvätnosti manželstva, oslabovanie výkonu každej vlády a mnoho

iných škôd ako v cirkevnej, tak i svetskej spoločnosti, nad ktorými sme nútení spolu s vami, ctihodní bratia, žiaľiť.

19. Tvárou v tvár toľkým ťažkostiam, ktoré sužujú náboženstvo, s ohľadom na povinnosti Nášho apoštolského úradu a hlbokú starosť o spásu celého Vám zvereného stáda, zaiste neopomenieme žiadnu príležitosť, aby sme zo všetkých síl zaistili dobro celej kresťanskej rodiny. Najmä v Pánovi povzbudzujeme, ctihodní bratia, Vašu všeobecne známu zbožnosť, cnosti a múdrosť, aby ste s dôverou v nebeskú pomoc spolu s Nami bez strachu bránili Božiu vec a Jeho svätú Cirkev, ako to vyžaduje miesto, kde pôsobíte a Vaša dôstojnosť, ktorou ste boli obdarení. Musíte energicky bojovať, lebo veľmi dobre viete, aké hrozné rany utrpela nepoškvrnená Nevesta Pána a aký skazonosný je útok jej zúrivých nepriateľov. A predovšetkým si uvedomte, že k Vaším povinnostiam patrí brániť s biskupským zápalom katolícku vieru, chrániť ju a s najväčšou starostlivosťou dbať o to, aby Vám zverené stádo zotrvalo pevne a neochvejne vo viere, ktorú ak niekto nezachová celistvú a neporušenú, nepochybne zahynie na veky⁵⁰.

20. Preto s pastoračnou starostlivosťou usilovne pracujte na ochrane a zachovaní tejto viery a nikdy neustávajte o nej všetkých poučovať, povzbudzovať tých, ktorí sa chvejú, presviedčať odporujúcich, posilňovať slabých vo viere, netolerujúc a nikdy netrpieť nič, čo by mohlo akokoľvek narušiť čistotu tejto viery. S rovnakou silou ducha u všetkých udržiajte jednotu s katolíckou Cirkvou, mimo ktorej niet spásy a poslušnosť k Petrovmu Stolcu, na ktorom ako na pevnom základe spočíva budova nášho najsvätejšieho náboženstva. S rovnakou stálosťou dbajte na to, aby sa dodržiavali najsvätejšej zákony Cirkvi, pretože najmä vďaka nim sa utužujú a prekvitajú cnosti, náboženstvo a zbožnosť.

21. Keďže „*je veľkým skutkom zbožnosti odhaľovať skryšé bezbožných a premáhať v nich diabla, ktorému slúžia*“⁵¹, zaprisahám Vás teda, aby ste všetkými prostriedkami veriacemu ľudu odhaľovali rozličné úskoky, podvody a omyly nepriateľov, usilovne ho odvádzali od nákazlivých

⁵⁰ Ex Symbolo Quicumque.

⁵¹ Sv. Lev sermon 8.4.

kníh a vytrvalo ho povzbudzovali, aby sa stránil ako hada bezbožných siekt a združení a pozorne sa vyhýbal všetkému, čo odporuje neporušiteľnosti viery, náboženstva a mravov. Preto sa nikdy nezastavujte v ohlasovaní evanjelia, aby kresťanský ľud mohol rásť v poznaní Boha a stával sa každým dňom vzdelanejším v prikázaniach kresťanského zákona, vďaka čomu sa môže odvrátiť od zlého, konať dobro a chodiť po cestách Pána. A vediac, že ste vyslanci Krista, ktorý o sebe povedal, že je tichý a pokorný srdcom, a ktorý neprišiel volať spravodlivých, ale hriešnikov, zanechajúc nám príklad na nasledovanie, potom ak nájdete niekoho, kto sa prehrešuje proti prikázaniam a vzdaluje od cesty pravdy a spravodlivosti, nemeškajte ho v duchu otcovskej miernosti a zhovievavosti napomenúť, presvedčiť a pokarhať, a to so všetkou dobrotou, trpezlivosťou a učením, lebo *„často u tých, ktorí vyžadujú nápravu, dosiahneme viac láskavosťou než prísnosťou, viac povzbudením než hrozbou, viac láskou než silou“*⁵².

22. Usilujte sa poučiť veriacich, aby nasledovali lásku a hľadali pokoj a usilovne sa snažili o skutky lásky a pokoja, aby sa mohli navzájom milovať pomocou vzájomnej lásky. Mali by zanechať všetky nezhody, nepriateľstvá, súperenie a animozity, a tak dosiahnuť kompatibilitu. Snažte sa zapôsobiť na kresťanský ľud náležitou poslušnosťou a podriadenosťou vládcom a vládam. Robte to tak, a vyučujte, že v súlade s varovaním apoštola⁵³, všetka autorita pochádza od Boha. Ktokoľvek odporuje autorite, odporuje príkazu, ktorý vydal sám Boh, a tým dosahuje svoje vlastné odsúdenie; neposlúchanie autority je vždy hriešne, okrem prípadov, keď je vydaný príkaz, ktorý je v rozpore so zákonmi Božími a cirkevnými.

23. Kňazi sú však najlepším príkladom zbožnosti a Božieho uctievania⁵⁴ a ľudia majú spravidla rovnakú úroveň ako ich kňazi. Preto venujte maximálnu starostlivosť a horlivosť tomu, aby duchovenstvo bolo žiarivým príkladom serióznosti ich morálky, integrity, svätosti a múdrosti ich života. Cirkevná výchova nech sa horlivo zachováva v súlade s posvätnými kánonmi, a kedykoľvek sa zanedbá, nech sa vráti

⁵² Tridentský koncil, session 13, kap. o reform.

⁵³ Rim 12.1-2.

⁵⁴ Tridentský koncil, session 22. kap. 1 o reform.

do svojej bývalej nádhery. Preto, ako dobre viete, musíte dávať maximálny pozor na to, ako to nariaďuje apoštol, aby ste na nikoho unáhle nekladali svoje ruky. Svätými príkazmi zasväcujte a na vykonávanie posvätných tajomstiev povýšte iba tých, ktorí boli starostlivo preverení a ktorí sú ctnostní a múdri. A oni následne budú prospechom a ozdobou Vašich diecéz.

24. To sú muži, ktorí sa vyhýbajú všetkému, čo je duchovným zakázané, a namiesto toho venujú čas čítaniu, nabádaniu a vyučovaniu, sú príkladom pre veriacich v slove, v spôsobe života, v láske, vo viere, v čistote⁵⁵. Nadobúdajú najvyššiu úctu u všetkých ľudí a všetkých spôsobov správania, vyvolávajú a inšpirujú ľudí kresťanským spôsobom života. *„Pretože by bolo určite lepšie,“* ako veľmi múdro radí náš predchodca nehynúcej pamäte Benedikt XIV., *„mať menej kňazov, ktorí sú čestní, vhodní a užitoční ako mnoho, ktorí pravdepodobne nedosiahnu nič pre budovanie tela Kristovho, ktorým je Cirkev.“*⁵⁶ Musíte s väčšou usilovnosťou skúmať morálku a vedomosti ľudí, ktorým je zverená starostlivosť a vedenie duší, aby mohli dychtiť po neustálom kŕmení a pomoci im zvereným ľuďom, vysluhovaním sviatostí, kázaním Božieho slova a príkladom dobrých skutkov. Mali by byť horliví pri formovaní celého plánu a obrazu náboženského spôsobu života a pri vedení ľudí na ceste ich spásy.

25. Ak kňazi ignorujú alebo zanedbávajú svoje povinnosti, potom sa okamžite zníži aj morálka ľudí, kresťanská disciplína ochabne, náboženské praktiky sú potlačované a odkladané nabok a každé zlo a korupcia sa ľahko dostanú do Cirkvi. Božie slovo, ktoré bolo vyslovené na spásu duší, je živé, účinné a prenikavejšie ako dvojsečný meč⁵⁷. Aby sa zlyhanie takýchto služobníkov ukázalo ako neplodné, neprestávajú, ctihodní bratia, nikdy povzbudzovať kazateľov tohto božského slova, aby čo najnábožnejšie konali službu evanjelia. Toto by sa nemalo robiť presvedčivými slovami ľudskej múdrosti, ani profánnou zvodnou podobou prázdnej a ambiciózne vyrečnosti, ale skôr ukážkou ducha a sily.

⁵⁵ 1. Tim 4.12.

⁵⁶ Benedikt XIV, encyklika Ubi primum.

⁵⁷ Heb 4.12.

26. V dôsledku toho by mali správnym podávaním slova pravdy a kázaním, nie o sebe ale o ukrižovanom Kristovi, jasne hlásať vo svojich kázňach zásady a nariadenia nášho najsvätejšieho náboženstva v súlade s učením katolíckej Cirkvi a Otcov. Mali by presne vysvetliť osobitné povinnosti jednotlivcov, odstrašiť ich od zla a inšpirovať ich láskou k zbožnosti. Takto sa veriaci budú vyhýbať všetkým nerestiam a budú sa usilovať o cnosti, a tak budú môcť uniknúť večnému trestu a získať nebeskú slávu.

27. Vo svojej pastorácii neustále vyzývajte všetkých duchovných, aby to so svojou svätou službou mysleli vážne. Vyzývajte ich, aby starostlivo plnili svoje povinnosti, veľmi milovali krásu Božieho domu, naliehavo sa modlili, s hlbokou zbožnosťou prosili a aby sa modlili kanonické hodiny breviára podľa príkazov Cirkvi. Týmito prostriedkami budú schopní efektívne sa modliť o Božiu pomoc pri plnení náročných požiadaviek ich povinností, ako aj milostivo uzmiert' Boha a kresťanský ľud.

28. Viete, že vhodní kňazi môžu vychádzať iba od duchovných, ktorí sú veľmi dobre vyškolení, a že správne vzdelanie výrazne ovplyvňuje celý budúci život duchovných. Preto sa neustále snažte zabezpečiť, aby mladí klerici boli správne formovaní už od ich prvých rokov. Mali by byť formovaní nielen v zbožnosti a skutočnej cnosti, ale aj v literatúre a prísnejšej disciplíne, najmä tej posvätej. A tak Vašou najväčšou túžbou by malo byť, v poslušnosti predpisov Otcov Tridentu⁵⁸, zručne a energicky organizovať a zakladať semináre, ak ešte neexistujú. V prípade potreby rozšírite už existujúce a dajte im najlepších riaditeľov a učiteľov. Neustále a horlivo sledujte, či sú v nich mladí klerici vychovávaní svätým a nábožným spôsobom, v bázni pred Pánom a v cirkevnej disciplíne. Dbajte na to, aby boli podľa katolíckej náuky starostlivo a dôkladne zdokonaľovaní, najmä posvätnými vedami, aby boli vzdialení od nebezpečenstva akéhokolvek omylu. Mali by tiež byť obohatení o znalosti tradícií Cirkvi a písomnosti svätých Otcov, ako aj o posvätné obrady a ceremónie. Takto budete mať energických a usilovných pracovníkov obdarených cirkevným duchom, riadne

⁵⁸ Tridentský koncil, session 23, kap. 18, o reform.

pripravených ich štúdiami, ktorí budú časom schopní starostlivo sa starať o Pánovo pole a usilovne bojovať v Pánových bojoch.

29. Ďalej si uvedomujete, že duchovné cvičenia vo veľkej miere prispievajú k zachovaniu dôstojnosti a svätosti cirkevných rádov. Preto nezabúdajte podporovať toto dielo spásy, radiť a nabádať všetkých duchovných, aby sa často stiahli na vhodné miesto na vykonávanie týchto cvičení. Ak odložia vonkajšie starosti a budú slobodne horlivo meditovať o večných božských veciach, budú schopní zotrieť škvrny spôsobené prachom sveta a obnoviť ich cirkevného ducha. A keď zoblečú starého človeka a jeho skutky, oblečú si nového človeka, ktorý bol stvorený v spravodlivosti a svätosti.

30. Neľutujte, že sme dlho hovorili o vzdelávaní a odbornej príprave duchovenstva. Ste si veľmi dobre vedomí, že veľa ľudí je unavených z rozdielov, nestability a meniacej sa povahy ich omylov, a preto chcú vyznávať naše najsvätejšie náboženstvo. Títo muži, s dobrou Božou pomocou, ľahšie prijmú a budú praktizovať učenie, predpisy a spôsob života tohto náboženstva, ak uvidia, že duchovenstvo prekonáva všetkých ostatných vo svojej zbožnosti, bezúhonnosti a múdrosti a vo vznešenom príklade, ktorý dávajú všetky cnosti.

31. Sme si vedomí mnohých Vašich cenných vlastností: vašu horiacu lásku k Bohu a ľuďom, Vašu vznešenú lásku k Cirkvi, Vaše takmer anjelské cnosti, Vašu biskupskú statočnosť a Vašu rozvážnosť. Všetci, ktorí ste inšpirovaní konaním Jeho svätej vôle, všetci pokračujete v stopách apoštolov. Ako biskupi ste zástupcami, a teda napodobňovateľmi Krista. Vo svojich lúbezných činnostiach ste sa stali úprimným vzorom pre svoje stádo a osviežujete duchovných a svojich verných ľudí nádherou svojej svätosti. Vo svojom súcitnom milosrdenstve hľadáte a získavate svojou láskou zblúdené a hynúce ovce, ako to robil pastier v evanjeliu. Položte si ich otcovsky na svoje plecia a ved'te ich späť k stádu. V žiadnom prípade nešetrite ani starostlivosťou, ani plánmi, ani prácou pri nábožnom plnení svojich pastoračných povinností a obrane všetkých našich milovaných oviec, ktoré vykúpené Kristom boli zverené do vašej starostlivosti pred zúrivosťou, útokmi a nástrahami dravých vlkov. Držte ich ďalej od jedovatých pastvín a vyhánajte ich na bezpečnú zem a všetkými

možnými spôsobmi ich veďte skutkom, slovom a príkladom do prístavu večnej spásy.

32. Preto, aby ste si zaistili väčšiu slávu Boha a Cirkvi, ctihodní bratia, spojte sa so všetkou horlivosťou, starostlivosťou a bdelosťou s cieľom odraziť chyby a vykoreniť zlo. Keď sa to splní, viera, náboženstvo, zbožnosť a cnosť budú každý deň vzrastať. Potom môžu všetci veriaci ako synovia svetla, odhodiac diela temnoty, dôstojne kráčať, páčiť sa Bohu vo všetkom a byť plodní v každom dobrom diele. A vo veľmi veľkých tiesňach, ťažkostiach a nebezpečenstvách, ktoré musia zasahovať do Vašej vážnej biskupskej služby, najmä v týchto časoch, sa nikdy nezľaknite; skôr sa utešujte silou Pána, *„ktorý sa pozerá zhora na nás, ktorí konáme jeho prácu, súhlasí s tými, ktorí sú ochotní, pomáha tým, ktorí bojujú, a korunuje tých, ktorí víťazia.“*⁵⁹

33. Nič nám nie je príjemnejšie, ako s láskou, radami a námahou pomáhať Vám, ktorých milujeme. Z celého srdca sa s Vami venujeme ochrane a šíreniu Božej slávy a katolíckej viery, snažíme sa tiež zachraňovať duše, pre ktoré sme pripravení obetovať aj samotný život, ak to bude potrebné. Prichádzajte k nám tak často, ako budete cítiť potrebu pomoci a ochrany našou autoritou a autoritou tohto Stolca.

34. Dúfame, že naši politickí vodcovia, v súlade so svojou zbožnosťou a náboženstvom, budú mať na pamäti, že *„kráľovská moc im bola zverená nielen na vládu nad svetom, ale najmä na ochranu Cirkvi“*⁶⁰. Niekedy *„konáme v záujme ich vlády a bezpečnosti, aby mohli ovládať svoje provincie pokojným právom.“*⁶¹ Dúfame, že svojou pomocou a autoritou podporia spoločné ciele, plány a snahy a že budú tiež brániť slobodu a bezpečnosť Cirkvi, aby *„Kristova pravá ruka mohla brániť aj ich vládu“*⁶².

35. Dúfame, že všetky tieto záležitosti môžu dopadnúť dobre a šťastne. Spoločne prosme Boha v naliehavých a neutíchajúcich modlitbách, aby sme našu slabosť vynahradili hojnosťou každej nebeskej milosti, aby sme Jeho všemohúcou silou premohli tých, ktorí na nás útočia a všade

⁵⁹ Sv. Cyprian, epistola 77 Nemesianusovi a iným martýrom.

⁶⁰ Sv. Lev, epistola 156 (123) panovníkovi Levovi.

⁶¹ St. Lev, epistola 43 (34) panovníkovi Theodosiusovi.

⁶² Tamtiež

rozširovali vieru, zbožnosť, oddanosť a pokoj. Potom, keď budú premožení všetci nepriatelia a omyly, môže si Jeho svätá Cirkev vychutnať pokoj, po ktorom tak veľmi túži. Potom tiež môže byť jedno stádo a jeden pastier.

36. Aby Pán mohol na nás bezprostredne reagovať, zavolajme si ako príhovorkyňu tú, ktorá je stále pri ňom, najsvätejšiu Pannu Máriu, Nepoškvrnenú Matku Božiu. Je najsladšou matkou nás všetkých; je našou prostredníčkou, obhajkyňou, pevnou nádejou a najväčším zdrojom dôvery. Okrem toho jej patronát s Bohom je najsilnejší a najefektívnejší. Vžívajme tiež knieža apoštolov, ktorému sám Kristus dal kľúče od nebeského kráľovstva a ktorého urobil skalou svojej Cirkvi, ktorú brány pekla nikdy nepremôžu; vžívajme tiež jeho spoluapoštola Pavla a všetkých nebeských svätých, ktorí sú už korunovaní a dosiahli palmu víťazstva. Žiadajme, aby prosili za všetkých kresťanov o hojnosť Božej priazne, po ktorej túžia.

37. A konečne, ako predzvesť všetkých nebeských darov a na dôkaz našej veľkej lásky k Vám, prijmite apoštolské požehnanie, ktoré z hĺbky nášho srdca najláskavejšie udeľujeme Vám, ctihodným bratom a všetkým duchovným a verným laikom, ktorí sú zverení do Vašej starostlivosti.

Dané v Ríme v Bazilike sv. Márie Snežnej, 9. novembra 1846 v prvom roku nášho pontifikátu.

Zdroj: <https://www.papalencyclicals.net/>;

<https://www.tedeum.cz/2019/03/31/pius-ix-qui-pluribus/>

ODSÚDENIE SÚČASNÝCH OMYLOV. Quanta Cura. (Pius IX. 1864)

Velebným bratom patriarchom, primasom, arcibiskupom, biskupom a ostatným ordinárom spojeným v pokoji a jednote s Apoštolskou stolicou.

Ctihodní bratia - pozdrav a apoštolské požehnanie!

Zaiste je vám všeobecne známe s akou starostlivosťou a pastierskou láskavosťou, starostliví Rímski pápeži, Naši predchodcovia, plniac povinnosti aj úrad im odovzdaný od Krista Pána v osobe sv. Petra, kniežaťa apoštolov, nikdy neustali páť baránky a ovce, horlivo krmiť slovom viery celé stádo Pánovo a napájať ho spasiteľným učením a vzdáľovať ho od jedovatých pastvín.

Vám Ctihodní bratia v biskupskej službe je to navyše aj osobne obzvlášť povedomé a blízke. A zaiste tým Naším predchodcom, ako zástancom a ochrancom vznešeného katolíckeho náboženstva, pravdy a spravodlivosti, starostlivým veľmi horlivým pastierom o spásu duší, nič tak na mysli neležalo, než aby svojimi listami plnými múdrosti a rozumu odkryli Božie zákony a zavrhnli všetky bludy protiviace sa Bohu a Božej viere, učeniu katolíckej Cirkvi, mravnosti a počestnosti a večnej spásy ľudského pokolenia; čím neraz spôsobili u mnohých často aj ťažké búrky nevôle, ktoré poľutovaniahodným spôsobom rozvírili kresťanskú aj občiansku spoločnosť.

Z tohto dôvodu sa tí istí Naši predchodcovia stavali s apoštolskou statočnosťou na odpor nešľachetným úkladom bezbožných ľudí, ktorí podobní vlnám rozbúreného mora, vyplavovali na Božie svetlo svoje pomätenosti a sľubovali slobodu, hoci sami boli otrokmi svojho narušenia, usilovali sa vyvrátiť základy katolíckeho náboženstva aj občianskej spoločnosti lživými výmyslami a svojimi zhubnými spismi do koreňa vyhladiť cnosť a spravodlivosť, porušiť srdce a myseľ všetkých, odvrátiť od pravej disciplíny a mravov neopatrných, zvlášť potom neskúsenú mládež, biedne ju kaziť, uchvátiť osídlami bludu a na konci vyrvať z lona katolíckej Cirkvi.

Avšak My, ako je vám ctihodní bratia v biskupskej službe predobere známe, akonáhle sme tajným vnuknutím Prozreteľnosti Božej - avšak bez všetkých Našich zásluh - boli povýšení na tento Petrov stolec a zbadali, k prevelkej bolesti Nášho srdca, tak hroznú búrku, rozpútanú toľkými zlými výmyslami, ako sa valí na kresťanský ľud z toľkých bludov, tu sme v súlade s povinnosťami Svojho apoštolského úradu,

idúc v šľapajach Svojich predchodcov, pozdvihli Svoj hlas a zavrhli sme hlavné bludy nášho prenáramne smutného veku mnohými na svetlo Božie vydanými okružnými listami a alokúciami v konzistóriu uskutočňovanými aj inými apoštolskými dokumentmi, povzbudzujúc Vašu výnimočnú biskupskú pozornosť a napomínajúc opäť a opäť všetkých Nám najmilších synov katolíckej Cirkvi, aby sa predovšetkým štítali nákazy tohto ohavného moru a varovali sa ho.

Predovšetkým však ale Svojou prvou encyklikou z 9. 12. 1854 a potom druhou 9. 6. 1862 zavrhli sme príšerné bludy a výmysly, ktoré panujú práve v dnešných časoch na prenáramne veľkú škodu duší, na újmu svetskej spoločnosti, avšak predovšetkým odporujú nielen samotnej katolíckej Cirkvi a jej spasiteľnému učeniu, ale aj Božej spravodlivosti a odvekému prirodzenému právu a zákonu, vštiepenému Bohom do srdca každého človeka a do jeho zdravého rozumu, v ktorom takmer všetky bludy majú svoj pôvod.

Hoci sme ani v najmenšom nezabudli najdominantnejšie bludy explicitne pomenovať a zamietnuť, ako ostatne vyžaduje prospech katolíckej Cirkvi a spása duší, ktorú nám Boh zveril, ako aj samotné dobro ľudskej spoločnosti, chceme opäť povzbudiť Vašu pastiersku starostlivosť, aby ste vyhladili aj ostatné falošné výmysly, ktoré pramena z týchto bludov ako z fontány.

Tieto falošné a prevrátené výmysly sú tým viac zavrhnutiahodné, pretože smerujú predovšetkým k tomu, aby prekážali, ba dokonca aby odstránili onú spasiteľnú službu, ktorú má vykonávať katolícka Cirkev, a to slobodne podľa ustanovení a príkazu svojho Božieho pôvodcu až do konca sveta, nielen v prospech jednotlivých ľudí, ale aj v prospech celých pokolení a všetkého ľudu aj s ich kniežatami a aby bola zničená ona obojstranná spolupráca dôvery a harmónie medzi mocou duchovnou a svetskou slúžiaca vždy ku blahu a prospechu tak Cirkvi, ako aj svetskej občianskej spoločnosti.⁶³

Však o tom, naj dôstojnejší bratia v biskupskej službe, máte i svoje vlastné skúsenosti, že v tejto dobe je nemálo tých, ktorí občianskej spoločnosti prispôsobujú svoju bezbožnú a absurdnú zásadu takzvaného „naturalizmu“ a odvažujú sa tvrdiť, že vraj „ohľad na obecné blaho a vôbec občiansky pokrok si údajne vyžaduje, aby ľudská

⁶³ Gregor XVI. encyklika "Mirari vos" 15. 8. 1832

spoločnosť bola ustanovená a spravovaná bez akéhokoľvek zreteľa na náboženstvo a to tak, akoby ho ani vôbec nebolo alebo aspoň akoby nebolo absolútne žiadneho rozdielu medzi pravým náboženstvom a náboženstvami nepravými.“

Podobne sa nehanbia tvrdiť, proti učeniu Svätého písma aj svätých Otcov, že vraj verejné blaho je najlepšie zaistené tam, kde sa verejnej moci údajne nepriznáva povinnosť trestať narušiteľa katolíckeho náboženstva zákonnými trestami, iba ak si to žiada verejný poriadok.

Vychádzajúc z tejto falošnej predstavy o spoločenskej vláde, nehanbia sa podporovať aj iné bludné výmysly, nanajvýš zhubné pre katolícku Cirkev a spásu duší, ktoré Náš predchodca, blahej pamäti Gregor XVI.⁶⁴ nazval „pominutím zmyslov“, totiž že vraj sloboda svedomia a náboženská sloboda je prirodzeným právom každého človeka a že by to malo byť tiež vyhlásené zákonom, že občania majú právo verejne vyjadrovať a vysvetľovať všelijaké svoje myšlienky verbálne, tlačou alebo iným spôsobom, v čom by nemali byť absolútne nijako obmedzovaní ani duchovnou autoritou a ani svetskou mocou. Keď však ale toto drzo propagujú, zaiste vo svojej mysli neuvažujú o tom, že nekontrolovane hlásajú absolútnu slobodu na záhubu⁶⁵, kde pod zámienkou bezbrehých a nikdy nekončiacich sporov ohľadom presvedčenia, budú si ohrievať svoju polievočku tí, ktorí sa vedome rúhajú Bohu a Božej pravde vo svojej demagogickej žvástavosti, bezbožnej múdrosti, hoci čistá viera a kresťanská múdrosť nás varuje a učí, aby sme sa vyhýbali a stránili týmto nanajvýš škodlivým rozmarom a márnivostiam.⁶⁶

Všade tam, kde bolo náboženstvo odstránené z občianskej spoločnosti a bolo zavrhnuté Božie zjavenie aj autorita Božieho učenia, stratil a zatemnil sa tiež aj jasný pojem o spravodlivosti a ľudskom práve a namiesto skutočne pravej spravodlivosti a zákonného práva nastúpilo hmotné násilie, a preto je nepochopiteľné, že sa niektorí nič nedbajúc a opovrhujúc najistejšími pravidlami zdravého rozumu, odvažujú prevolávať, že údajne akási verejná mienka predstavuje najvyšší zákon, zbavený všetkej Božej a ľudskej kontroly; a že v skutočnosti doslova anarchistická svojvôľa ulice má byť údajne rozhodujúca pre to, aby

⁶⁴ Gregor XVI. encyklika "Mirari vos" 15. 8. 1832

⁶⁵ Sv. Augustín, epist. 105. al 166

⁶⁶ Sv. Lev, epist. 164 al. 133. §2 edit. Ball.

takáto svojvôľa konaných skutkov, nadobudla právnu platnosť v rámci politického poriadku.

Kto by však naozaj nevidel a nechápal, že ľudská spoločnosť, zbavená väzieb na náboženstvo a pravú spravodlivosť, nemôže mať iné predsavzatie a cieľ, než aby iba nadobúdala a hromadila pozemské hmotné statky, bez toho aby sa vo svojom konaní riadila iným zákonom, než pravidlami neskrotnej túžby srdca po rozkošiach a výhodách, ktorým otročí?

Z tohto dôvodu potom takíto ľudia prenasledujú rehoľné spoločnosti, oddane slúžiace Cirkvi, občianstvu aj osvete. S krutou nenávisťou vyhlasujú, že údajne nemajú právo na svoju existenciu, pritakávajú takto myšlienkam heretikov. Lebo ako prenáramne múdro učil náš predchodca, blahej pamäti Pius VI.: „rušiť rehoľné rády znamená zabraňovať právu slobodne vyznávať a žiť podľa evanjeliových rád, deformovať tak spôsoby života v Cirkvi, schválenému v zhode s učením apoštolov a urážať slávnych zakladateľov, nami ctených na oltári, ktorí nadšení samotným Bohom, založili tieto spoločnosti.“⁶⁷

Okrem toho ešte bezbožne vyhlasujú, že sa údajne vraj sluší zbaviť občanov aj Cirkev oprávnenia verejne rozdávať almužny z dôvodu kresťanskej lásky. Tiež by mal byť zrušený aj zákon, ktorým v určité dni, kvôli pocte Božej, je zakázaná služobnícka práca, poukazujúc pritom najmä na argument, že by spomínané oprávnenie a zrušenie zákona najlepšie prospelo ekonomickej efektívnosti národného hospodárstva.

V skutočnosti im však ale nestačí ani len obyčajné odstránenie náboženstva z verejného života, ale veľmi radi by odstránili náboženstvo aj z rodín a domácností. Vyučujúc a vyznávajú najzávažnejšej omyly „komunizmu a socializmu“ tvrdia, že ľudská spoločnosť aj každá rodina odvodzuje celý princíp svojej existencie jedine z civilného práva a že len z tohto základu vyplývajú a na ňom závisia všetky práva rodičov voči svojim vlastným deťom, a obzvlášť v oblasti vzdelávania a výchovy.

Takými to bezbožnými výmyslami a intrigami sa usilujú títo ľstiví ľudia o to, aby spasiteľné učenie katolíckej Cirkvi a jej pôsobenie sa

⁶⁷ Epist. cardin. de la Rochefoucault, 10. 3. 1791

úplne vylúčilo z vyučovania a vychovávaní mládeže, aby útle a poddajné duše mládeže boli infikované a biedne nakazené všemožnými zhubnými bludmi a nemravnými nerestami.

Ved' všetci, ktorí sa pokúšali o zmätky v Cirkvi a v štáte, o zvrátenie dobrého poriadku v spoločnosti a o zničenie cirkevného i svetského práva, vždy sústredovali všetky svoje zlomyseľné schopnosti, úsilie i činnosť na to, ako bolo už vyššie povedané, aby zaskočili a mravne skazili najmä neopatrnú mládež a na jej mravnej skaze zakladali všetky svoje nádeje. Preto tiež nikdy nepoľavujú v trvalom prenasledovaní cirkevných duchovných, ako to dokazuje už aj nemálo zdokumentovaných skúseností z minulosti, keď napriek všetkému tomu, čo slúžilo k hojnému úžitku kresťanstva, štátu i osvety, oni v praxi presadzovali heslo, že je údajne nevyhnutné, aby duchovenstvo, ktoré je vraj nepriateľské k pravému a užitočnému pokroku vedy a civilizácie, aby bolo odrezané od akýchkoľvek možností starať sa, vyučovať a vychovávať mládež.

Iní zase, obnovujúc falošné a toľkokrát už odsúdené nezmysly novátorov, sa odvažujú s nevšednou nehanebnosťou podrobovať ľubovôli svetskej vlády zvrchovanú autoritu Cirkvi a jej sv. Stolicu, udelenú jej od Krista Pána a popierať všetky práva Cirkvi a sv. Stolice, pokiaľ tieto práva majú akýkoľvek vzťah ku svetským skutočnostiam.

Nehanbia sa totiž tvrdiť, že vraj zákony Cirkvi nezaväzujú veriacich vo svedomí, pokiaľ nie sú vyhlásené občianskou mocou, že výnosy a dekréty rímskych veľkňazov, ktoré odkazujú na náboženstvo a Cirkev, potrebujú rozhodnutie a schválenie civilnej moci, alebo aspoň jej súhlas; alebo prinajmenšom, že svetská moc má akési právo „veta“ ohľadom pápežských apoštolských dekrétov, ktorými sa členom katolíckej Cirkvi zakazujú tajné slobodomurárske spoločnosti⁶⁸, či už sa v nich vyžaduje prísaha udržiavať tajomstvo alebo nie a v ktorých sa ich stúpenci a priaznivci trestajú exkomunikáciou z Cirkvi. Tieto dekréty vraj nemajú platnosť v tých krajinách, kde takéto slobodomurárske spolky so súhlasom svetskej vrchnosti môžu legálne pôsobiť a že kliatby, uvalené všeobecným Tridentským koncilom a rímskymi pápežmi na tých, ktorí právo a majetok Cirkvi napadli a uchvátiac ho držia, sa opiera o zmätok medzi duchovným a svetským poriadkom a smeruje k čisto sekulárnemu dobru; a že Cirkev údajne vraj nesmie nič

⁶⁸ Klement XII. "In eminenti", Benedict XIV. "Providas Romanorum", Pius VII. "Ecclesiae", Lev XII. "Quo graviora"

nariadiť, čím by sa viazalo svedomie veriacich smerom k užívaniu časných vecí; že Cirkev vraj nemá právo postihovať trestami tých, ktorí porušujú jej zákony; že je údajne v súlade so zásadami posvätnéj teológie a verejného práva presadzovať a požadovať od civilnej vlády právo na majetok, ktorý vlastní Cirkev, náboženské rády a iné zbožné zariadenia.

Oni tiež ďalej bez hanby verejne hlásajú rôzne heretické táraniny, z ktorých už povstalo toľko prevrátených výmyslov a bludov. Žvástajú o tom, že cirkevná moc údajne nie je podľa Božieho práva rozdielna a nezávislá od moci svetskej a že údajne ani nie je možné, aby sa toto vzájomné odlíšenie a nezávislosť oboch mocí paralelne zachovalo bez toho, aby údajne Cirkev nenapadla a neuchvátila podstatné práva moci svetskej.

Tiež nemôžeme mlčať ani s ohľadom na nehanebnosti tých ľudí, ktorí neznášajúc zdravé učenie, hlásajú že sa údajne smie odoprieť súhlas a poslušnosť tým zisteniam a dekrétom Apoštolskej Stolice, ktorých cieľom je všeobecné dobro Cirkvi, jej práva a disciplína a že toto je možné bez hriechu a bez straty katolíckeho vyznania, pokiaľ sa tieto vyhlásenia Cirkvi netýkajú dogiem o viere a mravoch. Zaiste niet nikoho, kto by jasne a zrejme nevidel a nespoznával, ako veľmi sa toto protiví katolíckemu článku viery o plnej moci, prepožičanej rímskemu pápežovi Božím právom od samotného Krista Pána, aby apoštol svätý Peter pásol, riadil a spravoval celú Cirkev. Pri tak obrovskej zvrátenosti týchto vyššie uvedených a skazených výmyslov, sme si My veľmi dobre vedomí veľkej zodpovednosti Svojho Apoštolského úradu, a preto máme veľké starosti o Naše najsvätejšie náboženstvo, zdravé učenie a o spásu Nám zverených duší, ako aj o blaho svetskej spoločnosti vôbec, a preto som uznal za potrebné pozdvihnúť opäť Svoj Apoštolský hlas.

Preto všetky tieto a jednotlivé falošné výmysly a učenie v tomto liste zvlášť zmienené, mocou Svojou Apoštolskou odmietame, zavrhuje a odsudzujeme, prikazujúc, aby ich všetky deti katolíckej Cirkvi naisto pokladali za odmietnuté, zavrhnuté a naveky odsúdené.

Okrem toho, ctihodní bratia v biskupskej službe, je Vám veľmi dobre známe ako v týchto časoch tí, čo nenávidia každú pravdu a spravodlivosť a úhlavní nepriatelia Nášho náboženstva, podvádzajú národy knihami, spismi a novinami roztrúsenými po celom svete a obsahujúcimi mor zlomyseľných klamstiev a rozsievajú bezbožné nauky. Zaiste nebude pre Vás tajomstvom, že v tomto našom čase sa

nachádzajú tiež aj takí, ktorí pohnutí a podnietení diabolským duchom zabrdli tak hlboko do bezbožnosti, že sa už ani len nehanbia zapierať nášho Pána a vládcu Ježiša Krista a spurne s nešľachetnou nehanebnosťou bojujú proti jeho Božstvu.

V tomto Vás však musím, ctihodní bratia v biskupskej službe, po zásluže naozaj pochváliť, že ste proti takýmto bezbožnostiam nezabudli čo najhorlivejšie pozdvihnúť svoj biskupský hlas. Preto týmto Svojim listom Vás opäť láskyplne oslavujeme, ktorí ste povolani mať účasť v Našej starostlivosti a ste Nám v Našich veľkých trápeniach útechou, radosťou i potešením pre Vašu skvelú nábožnosť a zbožnosť, ktorou vynikáte a pre obdivuhodnú lásku, vernosť a poslušnosť s akou ste Nám a tejto Apoštolskej stolici oddaní a usilujete sa statočne a namáhavo vykonávať svoj prenáramne ťažký biskupský úrad. Odtiaľ, od tejto Vašej príkladnej horlivosti aj My očakávame, že vezmete meč Ducha, ktorým je slovo Božie a posilnení v milosti Pána Nášho Ježiša Krista budete sa zo dňa na deň stále viac a viac s mnohonásobnou snahou starať o to, aby veriaci, ktorí sú zverení do Vašej opatery, sa zdržiavali od jedovatých bylín, ktoré nepestuje Ježiš Kristus, pretože nie sú zasadené Otcom.⁶⁹

A neustávajte týmto veriacim pripomínať, že každé pravé blaho pramení ľudom z nášho vznešeného náboženstva a jeho učenia a zo života podľa neho, lebo blahoslavený je ľud, ktorého Bohom je Pán.⁷⁰

Učte, že kráľovstvá majú svoje trvanie a základ v katolíckej viere⁷¹, že nič nie je tak zhubné, skazonosné a všetkým nebezpečenstvám vystavené ako ten výmysel, že stačí mať iba slobodnú vôľu, s ktorou sme sa narodili, akoby ani nič iné nebolo, že keď zabudneme na nášho Stvoriteľa a vzdáme sa jeho moci, že tak môžeme prejavíť našu „slobodu“.⁷²

Ale nezabudnite tiež učiť aj to, že svetská moc je daná nielen na správu sveta, ale najmä na ochranu Cirkvi⁷³ a že nie je ničoho, čo by bolo panujúcim vládarom k väčšiemu prospechu a na väčšiu slávu, ako keď - ako písal Náš veľmi múdry a statočný predchodca sv. Felix cisárovi Zenonovi - „doprajú Cirkvi, aby užívala svojich vlastných predpisov a nedovolia, aby niekto kládol prekážky jej slobode. Lebo v tých

⁶⁹ Sv. Ignat. ad Philadelph. 3

⁷⁰ Žalm 143

⁷¹ Sv. Celestin, epist. 22. ad Synod. Ephes.

⁷² Sv. Innocenc 1. epist. 29 ad epp. conc. Carthag.

⁷³ Sv. Lev, epist. 156. al. 125

oblastiach, kde sa jedná výlučne len o záležitosti Božie je nepochybné, že to bude prospešné aj ich vlastným záujmom, keď budú podriaďovať svoju svetskú panovnícku vôľu kňazstvu Kristovmu podľa vôle Božej, respektíve sa budú o to vo svojom vládnutí aspoň čo najúprimnejšie usilovať tým, že odmietnu svoju povznesenú pýchu.“⁷⁴

Hoci je nám to vždy potrebné, ctihodní bratia v biskupskej službe, predsa je zvlášť nevyhnutné v tak veľkých ťažkostiach v Cirkvi i vo svetskej spoločnosti, v tak hroznom sprisahaní protivníkov proti katolíckym záujmom a Apoštolskej stolici v tejto tak hroznej zmesi bludov, pristúpiť s nádejou k trónu milosti, aby sme našli milosrdenstvo a dostali milosť a príhodnú pomoc. Z tohto dôvodu sme sa rozhodli apelovať na vieru všetkých veriacich, aby spolu s Nami ale zároveň aj s Vami, vo svojich najpokornejších modlitbách ustavične prosili a žiadali najmilostivejšieho Otca svetla o milosrdenstvo a aby v plnosti svojej viery sa vždy utiekali k nášmu Pánovi Ježišovi Kristovi, ktorý nás vykúpil Svojou krvou a pokorne a stále sa modlitbami doprosovali Jeho najsladšieho srdca - tejto obeti najvrúcnejšej lásky k nám - aby mocou svojej lásky ráčil pritiahnúť všetko k Sebe, aby všetci ľudia žili podľa Jeho srdca, roznielení Jeho najsvätejšou láskou, Bohu sa vo všetkom páčili a vydávali ovocie každým svojím dobrým skutkom.

Pretože Bohu sú bez všetkých pochybností príjemnejšie prosby veriacich, ak k Nemu pristupujú s dušou očistenou od každej poškvrný hriechu, s Apoštolskou štedrosťou sme sa rozhodli otvoriť nebeské poklady Cirkvi, zverené Našej správe pre Kristových veriacich, aby totiž títo boli roznielení k pravej pobožnosti a tým vrúcnejšie očistení prostredníctvom sviatosti pokánia od škvŕn svojich hriechov a svoje prosby predkladali Bohu a nachádzali tak Jeho milosť a milosrdenstvo.

Týmto listom teda udeľujeme zo svojej Apoštolskej moci všetkým aj jednotlivým veriacim oboch pohlaví po celom katolíckom svete plnomocné odpustky prostredníctvom Jubilea, v lehote jedného mesiaca a po celý nadchádzajúci rok 1865; aby boli upevnení Vami, ctihodní bratia v biskupskej službe a inými riadnymi cirkevnými predstavenými a tieto odpustky udeľujeme tým istým spôsobom, akým sme ich udelili Svojim apoštolským listom, vydaným dňa 20.11.1846 na začiatku výkonu Nášho pontifikátu a poslaným všetkým Vaším biskupským úradom a začínajúcim sa týmito slovami: „Arcano Divinae

⁷⁴ Pius VII. Ep. encykl. "Diu satis", 15. 5. 1800

Providentiae consilio“ a udeľujeme ich so všetkými splnomocneniami, od Nás v tom istom liste prepožičanými.

Chceme, ukladáme a prikazujeme nech je zachované všetko, čo sme v príslušnom liste predpísali a zavrhnuté všetko to, čo sme za zavrhnuté vyhlásili. Zavrhuje všetko a uvaľujeme kliatbu na každého, kto by sa týmto Naším príkazom chcel akýmkoľvek spôsobom stavať na odpor. A preto, aby bola odstránená akákoľvek pochybnosť alebo iné ťažkosti, prikázali sme poslať Vám výťahok onoho listu. Prosme teda, ctihodní bratia v biskupskej službe, z hĺbky svojho srdca a z celej svojej mysle o milosrdenstvo Božie, lebo On sám ho dosvedčil svojimi slovami: „Milosrdenstvo svoje však od nich nerozptýlim.“ Prosme a dostaneme a ak by sa čas pre jeho prijatie kvôli našim ťažkým urážkam oneskoril, klopme, lebo tým čo klopú, bude otvorené; a keď budeme všetci jednomyselne klopať na dvere svojimi modlitbami, svojimi vzdychmi a s neutíchajúcim plačom, potom bude naša modlitba dokonalá. A každý z Vás nech sa modlí nie iba sám za seba, ale aj za všetkých bratov, ako nás naučil modliť sa náš Pán.⁷⁵

Aby potom tým skôr Boh vyslyšal Naše, Vaše a tiež aj modlitby, prosby a priania všetkých veriacich, vyvoľme si so všetkou dôverou orodovnicu našu pred Ním, Nepoškrvenú a Najsvätejšiu Božiu Matku, Pannu Máriu, ktorá premáha všetky bludy po celom svete a je nám všetkým Matkou najláskavejšou, najsladšou a milosrdenstva plnou Božou rodičkou, ktorá je nám všetkým uprositeľná a všetkým milostiam naklonená, ktorá nás všetkých objíma potrebami v plnosti svojej milosrdnej zľutujúcej sa lásky⁷⁶ a ako kráľovná, stojaca v pozlátenom odeve po pravici Svojho Syna, nášho Pána Ježiša Krista, ozdobená v sláve, môže nám od Neho milostivo vyprosiť o čokoľvek ho požiada.

Vrúcne tiež žiadajme o príhovor aj najblahoslavenejšieho Petra, knieža apoštolov a jeho spoluapoštola Pavla aj všetkých svätých nebešťanov, ktorí sa už stali spoločníkmi Božími v jeho sláve, dostali sa do kráľovstva nebeského, držia palmu víťazstva a bez obáv o svoju nesmrteľnosť majú starosť o našu spásu.

Nakoniec Vám zo srdca prajeme hojnosť všetkých nebeských darov a preláskavo z hĺbky srdca udeľujeme Vám samotným, ctihodní bratia v biskupskej službe, ako tiež aj celému duchovenstvu a aj laickým

⁷⁵ Sv. Cyprián, epist. 11.

⁷⁶ Sv. Bernard, Serm. de duodecim praerogativis B. M. V. ex verbis Apocal.

veriacim Bohom zvereným Vašej starostlivosti v istote Našej mimoriadnej lásky k Vám, aj Naše Apoštolské požehnanie.

Dané v Ríme u sv. Petra, dňa 8. 12. 1864, roku desiateho od dňa slávneho vyhlásenia Nepoškvvrneného Počatia Božej Rodičky Panny Márie za článok viery, pontifikátu Nášho roka devätnásteho.

Pius P. P. IX.

Zdroj:

<https://verumetbonum.webnode.cz/news/a1864-12-08-quanta-cura-zakladni-mylne-nauky-nasich-casu/>

<https://w2.vatican.va/content/pius-ix/la/documents/encyclica-quanta-cura-8-decembris-1864.html>

SYLLABUS OMYLOV. (Pius IX. 1864)

Syllabus obsahuje tieto hlavné bludy našej doby:

§ I. Panteizmus naturalizmus a absolútny racionalizmus

1. Neexistuje žiadna najvyššia, najmúdrejšia a najprozreteľnejšia Božská bytosť, odlišná od tohto sveta. Čiže Boh je to isté, čo príroda a podlieha zmenám; uskutočňuje sa však v človeku i vo svete, pretože všetko je bohom a všetko zdieľa najvlastnejšiu božiu podstatu; Boh a svet sú jedno a to isté; teda aj duch a hmota, nevyhnutnosť a sloboda, pravda a lož, dobro a zlo, spravodliví i nespravodliví sú jedno a to isté.⁷⁷

2. Treba poprieť akékoľvek pôsobenie Boha na ľudí a na svet.⁷⁸

3. Ľudský rozum je bez akéhokoľvek zreteľa na Boha jediným rozhodcom pravdy a lži, dobra a zla; je sám sebe zákonom a vystačí si svojimi prirodzenými silami k tomu, aby zabezpečil dobro ľudí a národov.⁷⁹

4. Všetky náboženské pravdy majú svoj pôvod vo vrodenej sile ľudského rozumu; rozum je preto základnou normou, ktorou človek môže a má dospieť k poznaniu všetkých právd akéhokoľvek druhu.⁸⁰

5. Božské zjavenie je nedokonalé (a neisté) a preto je podrobené ustavičnému a neobmedzenému pokroku, ktorý zodpovedá všeobecnému pokroku ľudského bádania.⁸¹

6. Kresťanská viera odporuje ľudskému rozumu a Božské zjavenie nielenže nijako nepodporuje, ale dokonca brzdí všeobecnému zdokonaleniu človeka.⁸²

7. Proroctvá a zázraky, uvedené v Písme svätom, sú obyčajnými básnickými výmyslami a tajomstvá kresťanskej viery sú dôsledkom a záverom predchádzajúcich filozofických výskumov; v knihách oboch Zákonov sú obsiahnuté mýtické výmysly; i sám Ježiš Kristus je takým mýtickým výmyslom.

⁷⁷ Allokúcia "Maxima quidem," 9. jún, 1862

⁷⁸ Tamže

⁷⁹ Tamže

⁸⁰ Tamže a Encyklika "Qui pluribus," Nov. 9, 1846, etc.

⁸¹ Tamže

⁸² Tamže

§ II. Umiernený racionalizmus

8. Keďže ľudský rozum nestojí nijako nižšie než náboženstvo, je treba brať všetky teologické náuky rovnako ako náuky filozofické.⁸³

9. Všetky dogmy kresťanského náboženstva sú bez rozdielu predmetom prirodzenej vedy čiže filozofie; a ľudský rozum, akonáhle nadobudol historické vzdelanie, môže zo svojich prirodzených síl a zásad dospieť ku skutočnému poznaniu všetkých i najtajnejších dogiem, len keď mu boli tieto dogmy predložené ako predmet filozofickej úvahy.⁸⁴

10. Nakoľko je rozdiel medzi filozofom a filozofiou, tento filozof má právo aj povinnosť podriaďovať sa každej autorite, ktorú sám uznal za pravú, filozofia však nemôže a nemá sa nikdy podriaďovať žiadnej autorite.⁸⁵

11. Cirkev nielenže nemá prenasledovať akúkoľvek filozofiu, ale má trpieť aj zrejmé a očividné filozofické bludy a má jej samotnej ponechať, aby sa opravila a vylepšila.⁸⁶

12. Dekréty Apoštolskej stolice a Rímskych kongregácií prekážajú slobodnému pokroku vedy.⁸⁷

13. Metóda a princípy, na ktorých starí scholastickí učitelia vybudovali posvätnú teológiu, sa nijako nezhodujú s potrebami našej doby a s pokrokom vied.⁸⁸

14. Filozofia má byť chápaná bez akéhokol'vek ohľadu a zreteľa na nadprirodzené zjavenie.⁸⁹

§ III. Indiferentizmus, latitudinarizmus (sloboda vierovyznania a rovnosť náboženstiev)

⁸³ Allokúcia "Singulari quadam," Dec. 9, 1854.

⁸⁴ Listy Arcibiskupovi Mníchova, "Gravissimas inter," Dec. 11, 1862, a "Tuas libenter," Dec. 21, 1863.

⁸⁵ Tamže Dec. 11, 1862.

⁸⁶ Tamže Dec. 21, 1863.

⁸⁷ Tamže

⁸⁸ Tamže

⁸⁹ Tamže

15. Každý človek môže slobodne prijať a vyznávať to náboženstvo, ktoré vo svojom ľudskom rozume uzná za pravé a pravdivé.⁹⁰

16. Ľudia môžu v ktoromkoľvek náboženskom kulte nájsť svoju cestu večnej spásy a dosiahnuť večnú blaženosť.⁹¹

17. Prinajmenšom existuje aspoň dobrá nádej na večnú spásu všetkých tých, ktorí nežijú v pravej Cirkvi Kristovej.⁹²

18. Protestantizmus nie je nič iné, než odlišná forma jedného a toho istého pravého kresťanského náboženstva a je v ňom možné sa práve tak ľúbiť Bohu ako v Cirkvi katolíckej.⁹³

§ IV. Socializmus, komunizmus, tajné spolky, biblické spolky, klerikálno-liberálne spolky

sú zahrnuté v:

- encyklike "Qui pluribus" z 9.11.1846
- alokúcii "Quibus quantisque" z 20.4.1849
- encyklike "Nostis et nobiscum" z 8.12.1849
- alokúcii "Singulari quadam" z 9.12.1854
- encyklike "Quanto conficiamur" z 10. 8.1863

§ V. Bludy o Cirkvi a jej právach

19. Cirkev nie je pravou a dokonalou spoločnosťou, ktorá by bola úplne slobodná, ani nemá nejaké vlastné a večné práva, ktoré by jej boli zverené jej Božským zakladateľom; ale štátnej moci prináleží ustanoviť, ktoré sú práva Cirkvi a kde sú hranice, v ktorých tieto práva môže vykonávať.⁹⁴

20. Cirkevná vrchnosť nesmie vykonávať svoju úradnú autoritu bez dovolenia a súhlasu štátnej moci.⁹⁵

⁹⁰ Alokúcia "Maxima quidem," Jún 9, 1862; Damnatio "Multiplices inter," Jún 10, 1851.

⁹¹ Encyklika "Qui pluribus," Nov. 9, 1846.

⁹² Encyklika "Quanto conficiamur," Aug. 10, 1863, etc.

⁹³ Encyklika "Nosctis," Dec. 8, 1849.

⁹⁴ Alokúcia "Singulari quadam"; Dec. 9, 1854, etc.

⁹⁵ Alokúcia "Meminit unusquisque," Sept. 30, 1861.

21. Cirkev nemá moc dogmaticky stanoviť, že náboženstvo katolíckej Cirkvi je jediným pravým náboženstvom.⁹⁶

22. Povinnosť, ktorou sú prísne viazaní katolícki učitelia a spisovatelia, sa obmedzuje iba na tie veci, ktoré sú tiež všetkým ostatným predkladané veriť ako články viery skrze neomylný výrok Cirkvi.⁹⁷

23. Rímski pápeži a všeobecné snemy Cirkvi prekročili hranicu svojej právomoci, uchvátili právo panovníkov a dopustili sa dokonca omylov vo veciach viery a mravov.⁹⁸

24. Cirkev nemá žiadnu donucovaciu moc, ani nemá žiadnu priamu alebo nepriamu pozemskú moc.⁹⁹

25. K právomoci patriacej biskupskému úradu je výslovne alebo implicitne pridaná od štátu tiež svetská moc; túto môže svetská vláda zase podľa ľubovôle odvolať a zrušiť.¹⁰⁰

26. Cirkev nemá prirodzené a zákonité právo na získavanie a držanie majetku.¹⁰¹

27. Vysvätení služobníci Cirkvi a rímsky veľkňaz majú byť úplne vylúčení z každej správy a vlády nad pozemskými vecami.¹⁰²

28. Bez povolenia vlády nie je biskupom dovolené vyhlasovať a oznamovať ani samotné apoštolské listy.¹⁰³

29. Milosti, udelené rímskym pápežom, sa pokladajú za neplatné, ak neboli vyžiadané prostredníctvom štátnej moci.¹⁰⁴

30. Imunita Cirkvi a cirkevných osôb má svoj jediný pôvod v občianskom práve.¹⁰⁵

⁹⁶ Damnatio "Multiplices inter," Jún 10, 1851.

⁹⁷ List Arcibiskupovi Mníchova, "Tuas libenter," Dec. 21, 1863.

⁹⁸ Damnatio "Multiplices inter," Jún 10, 1851.

⁹⁹ Apoštolský list "Ad Apostolicae," Aug. 22, 1851.

¹⁰⁰ Tamže

¹⁰¹ Alokúcia "Nunquam fore," Dec. 15, 1856; Encyklika "Incredibili," Sept. 7, 1863.

¹⁰² Alokúcia "Maxima quidem," Jún 9, 1862.

¹⁰³ Alokúcia "Nunquam fore," Dec. 15, 1856.

¹⁰⁴ Tamže

¹⁰⁵ Damnatio "Multiplices inter," Jún 10, 1851.

31. Cirkevné súdnictvo týkajúce sa pozemských záležitostí duchovných (občianskych ako i trestných), má byť odstránené aj bez dohody so Svätou Stolicou, áno aj proti jej protestom a nárekom.¹⁰⁶

32. Osobná výsada ktorou sú duchovní vyňatí z vykonávania vojenskej služby môže byť zrušená bez akéhokoľvek narušenia prirodzeného práva a spravodlivosti; toto zrušenie vyžaduje občiansky pokrok, najmä v krajinách a štátnych útvaroch, ktoré majú slobodnú ústavu.¹⁰⁷

33. K cirkevnej právomoci nepatrí, aby z vlastného a tak povediac nenadobudnutého práva, ona jediná riadila teologické štúdiá.¹⁰⁸

34. Učenie tých, ktorí porovnávajú pápeža s nezávislým panovníkom, vykonávajúcim svoju zvrchovanosť nad celou Cirkvou, sa presadilo až v stredoveku.¹⁰⁹

35. Nič nebráni tomu, aby rozhodnutím nejakého všeobecného zhromaždenia alebo faktickou dohodou všetkých národov nemohlo byť pápežstvo prenesené z rímskeho biskupa a z Ríma do iného mesta.¹¹⁰

36. Rozhodnutie národného zhromaždenia nepripúšťa žiadnu následnú diskusiu a štátna správa môže túto zásadu považovať za základ jej činnosti.¹¹¹

37. Môžu sa zriaďovať národné cirkvi, vyňaté z pápežovej autority a od nej aj úplne oddelené.¹¹²

38. Rímski pápeži svojim príliš svojvoľným správaním prispeli k rozdeleniu Cirkvi na Východnú a Západnú.¹¹³

§ VI. Bludy o občianskej spoločnosti a o jej pomere k Cirkvi

39. Štát ako pôvodca a zdroj všetkých práv má plnosť moci, ktorá je takmer neobmedzená.¹¹⁴

¹⁰⁶ Alokúcia "Nunquam fore," Dec. 15, 1856; Allocution "Acerbissimum," Sept. 27, 1852.

¹⁰⁷ List biskupovi v Monreale "Singularis nobisque," Sept. 29, 1864.

¹⁰⁸ List Arcbiskupovi Mníchova, "Tuas libenter," Dec. 21, 1863.

¹⁰⁹ Apoštolský list "Ad Apostolicae," Aug. 22, 1851.

¹¹⁰ Tamže

¹¹¹ Tamže

¹¹² Alokúcia "Multis gravibusque," Dec. 17, 1860.

¹¹³ Apoštolský list "Ad Apostolicae," Aug. 22, 1851.

¹¹⁴ Alokúcia "Maxima quidem," June 9, 1862.

40. Učenie katolíckej Cirkvi odporuje dobrú a prospechu ľudskej spoločnosti.¹¹⁵

41. Štátnej moci, aj keď je vykonávaná neveriacimi, prislúcha nepriama negatívna moc vo veciach náboženských; preto má nielen právo nazývané „*exsequatur*“ (budiž vykonané!), ale aj právo na odvolanie, ktoré sa nazýva „*appellatio ab abusu*“ (od zneužitia).¹¹⁶

42. Pri spore zákonov a ustanovení oboch mocí má prednosť a návrh právo občianske pred cirkevným.¹¹⁷

43. Svetská vláda má, aj bez súhlasu Svätej Stolice a proti jej odporu, moc rušiť, vyhlasovať za neplatné a činiť neplatnými slávnostné zmluvy, nazývané konkordáty, uzatvorené so Svätou Stolicou o užívaní práv patriacich k cirkevnej imunite.¹¹⁸

44. Svetská moc môže zasahovať do vecí týkajúcich sa náboženstva, morálky a duchovnej správy: môže teda rozhodovať o nariadeniach, ktoré mocou svojho úradu vydávajú duchovní pastieri pre riadenie svedomia, áno môže aj rozhodovať o udeľovaní posvätných sviatostí a podmienkach potrebných na ich platné prijatie.¹¹⁹

45. Celá správa verejných škôl v kresťanskom štáte, vyjmúc snád iba biskupské semináre, môže a má byť zverená štátnej moci, a síce tak, že sa žiadnej inej autorite nepriznáva právo zasahovať akýmkoľvek spôsobom do školského a vyučovacieho procesu, do úpravy štúdií, do udeľovania hodností, do voľby alebo schvaľovania učiteľov.¹²⁰

46. Dokonca aj v samotných kňazských seminároch podlieha študijný plán názoru a rozhodnutiu štátnej autority.¹²¹

47. Najlepšie usporiadanie občianskej spoločnosti si vyžaduje, aby ľudové školy, ktoré sú prístupné deťom zo všetkých vrstiev národa a vôbec aj verejné ústavy, ktoré sú určené na poskytovanie vyššieho vedeckého vzdelania a na zabezpečovanie výchovy mládeže, boli vyňaté zo všetkej autority Cirkvi i z jej vedenia a vplyvu a aby boli celé

¹¹⁵ Encyklika „*Qui pluribus*,“ Nov. 9, 1846; Allocution „*Quibus quantisque*,“ April 20, 1849.

¹¹⁶ Apoštolský list „*Ad Apostolicae*,“ Aug. 22, 1851

¹¹⁷ Tamže

¹¹⁸ Alokúcia „*Multis gravibusque*,“ Dec. 17, 1860; Allocution „*In consistoriali*,“ Nov. 1, 1850.

¹¹⁹ Alokúcia „*In consistoriali*,“ Nov. 1, 1850, and „*Maxima quidem*,“ Jún 9, 1862.

¹²⁰ Alokúcia „*Quibus luctuosissimis*,“ Sept. 5, 1851, a „*In consistoriali*,“ Nov. 1, 1850.

¹²¹ Alokúcia „*Nunquam fore*,“ Dec. 15, 1856.

podriadené rozhodovaniu občianskej a politickej autority, podľa miery všeobecne platných názorov tej ktorej doby.¹²²

48. Katolíci môžu súhlasiť s takým spôsobom vzdelávania mládeže, ktorý nezohľadňuje katolícku vieru a moc Cirkvi a ktorý sa týka poznania iba prírodných vecí a iba, alebo aspoň primárne, cieľov pozemského spoločenského života.¹²³

49. Štátna moc smie brániť tomu, aby biskupi a veriaci neboli v obojstranne slobodnom styku s rímskym pápežom a jeho výkonnými orgánmi.¹²⁴

50. Svetská moc má sama o sebe právo vymenovať biskupov a môže od nich žiadať, aby sa ujali správy diecézy ešte skôr, než dostanú od Svätej Stolice kanonické ustanovenie a potvrdzovacie apoštolské listy.¹²⁵

51. Svetská vláda má dokonca právo zosadzovať biskupov z vykonávania pastierskeho úradu a nie je viazaná poslúchať pápeža vo veciach týkajúcich sa zriaďovania nových biskupstiev a ustanovovania nových biskupov.¹²⁶

52. Vláda môže svojim vlastným právom zmeniť vek predpísaný Cirkvou pre skladanie rehoľných sľubov mužov či žien a môže nariadiť všetkým rehoľným spoločnostiam, aby bez jej súhlasu nikoho na skladanie slávných sľubov nepripúšťali.¹²⁷

53. Majú byť zrušené zákony a nariadenia, vydané na ochranu rehoľného stavu, jeho práv a povinností; svetská vláda môže poskytnúť pomoc všetkým tým, ktorí chcú dobrovoľne opustiť zvolený rehoľný stav a zrušiť slávnostné sľuby; takisto môže aj úplne zrušiť rehoľné spoločnosti práve tak, ako kolegiátne kostoly a jednoduché obročia pod patronátnym právom a ich majetky a príjmy môže podrobiť a privlastniť správe a nakladaniu verejnej občianskej moci.¹²⁸

¹²² Epištola Arcibiskupovi Freiburgu, "Cum non sine," Júl 14, 1864.

¹²³ Tamže

¹²⁴ Alokúcia "Maxima quidem," Jún 9, 1862.

¹²⁵ Alokúcia "Nunquam fore," Dec. 15, 1856.

¹²⁶ Alokúcia "Acerbissimum," Sept. 27, 1852, Damnatio "Multiplices inter," Jún 10, 1851.

¹²⁷ Alokúcia "Nunquam fore," Dec. 15, 1856.

¹²⁸ Alokúcia "Acerbissimum," Sept. 27, 1852; "Probe meminertis," Jan. 22, 1855; "Cum saepe," July 26, 1855.

54. Králi a kniežatá sú nielen vyňatí zo všetkej cirkevnej právomoci, ale v rozhodovaní o otázkach týkajúcich sa právomoci a príslušnosti stoja dokonca nad Cirkvou.¹²⁹

55. Cirkev má byť odlúčená od štátu a štát od Cirkvi.¹³⁰

§ VII. Bludy týkajúce sa prirodzenej a kresťanskej morálky

56. Mravné zákony nepotrebujú Božské potvrdenie a nie je absolútne potrebné, aby sa ľudské zákony zhodovali s prirodzeným právom alebo prijímali zaväzujúcu silu od Boha.¹³¹

57. Filozofická a morálna veda a tiež občianske zákony môžu a majú ísť svojou vlastnou cestou, nezávislou na Božskej a cirkevnej autorite.¹³²

58. Nemožno uznávať iné sily iba tie, ktoré sú v hmote a všetku mravnosť a počestnosť je treba hľadať v hromadení a rozmnožovaní bohatstva všetkými prostriedkami a v užívaní si rozkoší.¹³³

59. Právo záleží na hmotnej skutočnosti, kdežto všetky ľudské povinnosti sú prázdny slovom, pretože všetky ľudské činy majú silu práva.¹³⁴

60. Autorita nie je nič iné ako počet a súčet hmotných síl.¹³⁵

61. Nespravodlivosť úspešného činu nie je na ujmu práva.¹³⁶

62. Má sa s dôrazom hlásať a skutkom zachovávať zásada o nezasahovaní (*de non interventu*).¹³⁷

63. Je dovolené vypovedať poslušnosť zákonitým vládcom dokonca sa aj vzbúriť.¹³⁸

64. Porušenie každej, aj najsvätejšej prísahy, ako aj akékoľvek zločinné a hanebné konanie, odporujúce večnému zákonu, nielenže nie

¹²⁹ Damnatio "Multiplices inter," Jún 10, 1851.

¹³⁰ Alokúcia "Acerbissimum," Sept. 27, 1852.

¹³¹ Alokúcia "Maxima quidem," Jún 9, 1862.

¹³² Tamže

¹³³ Tamže, Encyklika "Quanto conficiamur," Aug. 10, 1863.

¹³⁴ Alokúcia "Maxima quidem," Jún 9, 1862.

¹³⁵ Tamže

¹³⁶ Alokúcia "Jamdudum cernimus," Marec 18, 1861.

¹³⁷ Alokúcia "Novos et ante," Sept. 28, 1860.

¹³⁸ Encyklika "Qui pluribus," Nov. 9, 1864; Allocution "Quibusque vestrum," Oct. 4, 1847; "Noscitis et Nobiscum," Dec. 8, 1849; Apoštolský list "Cum Catholica."

je hodné zavrhnúť a odsúdiť, ale je úplne dovolené a chválitebné ak sa tak koná z lásky k vlasti a národu.¹³⁹

§ VIII. Bludy o kresťanskom manželstve

65. Nie je možné uviesť žiaden dôkaz pre tvrdenie, že Kristus povýšil manželský zväzok na dôstojnosť sviatosti.¹⁴⁰

66. Sviatosť manželstva je len niečo, čo je doplnkom k zmluve a je oddeliteľné od nej a samotná sviatosť spočíva len vo vlastnom kňazskom požehnaní.¹⁴¹

67. Podľa prirodzeného práva nie je manželský zväzok nerozlučný a svetská autorita môže v rozličných prípadoch schvaľovať a potvrdiť rozvod vo vlastnom zmysle slova.¹⁴²

68. Cirkev nemá moc ustanovovať rozlučujúce prekážky manželstva; táto moc prináleží výhradne štátnej autorite, ktorá tiež môže už existujúce prekážky rušiť.¹⁴³

69. Cirkev začala zavádzať rozlučujúce prekážky manželstva až v neskorších storočiach a to nie z vlastnej moci, ale užívajúc práva, ktoré si vypožičala od svetskej moci.¹⁴⁴

70. Tridentské kánony, ktoré uvalujú kliatby na tých, ktorí by sa odvážili odopierať Cirkvi právo ustanovovať prekážky brániace platnosti manželstva, buď nie sú vôbec dogmatickej povahy, alebo je im treba rozumieť v zmysle moci vypožičanej od štátu.¹⁴⁵

71. Tridentská forma, predpísaná Cirkvou pre uzatváranie sobášov, nezaväzuje pod trestom neplatnosti, ak občiansky zákon predpisuje inú formu a ak vyhlasuje za platné manželstvo, uzavreté touto inou formou.

72. Bonifác VIII. bol prvý z pápežov, ktorý vyhlásil, že sľub čistoty, zložený pri kňazskej vysviacke, činí manželský sľub neplatným.¹⁴⁶

¹³⁹ Alokúcia "Quibus quantisque," Apríl 20, 1849.

¹⁴⁰ Apoštolský list "Ad Apostolicae," Aug. 22, 1851.

¹⁴¹ Tamže

¹⁴² Tamže, Alokúcia "Acerbissimum," Sept. 27, 1852.

¹⁴³ Damnatio "Multiplices inter," Jún 10, 1851.

¹⁴⁴ Apoštolský list "Ad Apostolicae," Aug. 22, 1851.

¹⁴⁵ Tamže

¹⁴⁶ Tamže

73. Platnosťou len civilnej zmluvy môže existovať medzi kresťanmi skutočné manželstvo a je falošné povedať buď, že manželská zmluva medzi kresťanmi je vždy sviatosť, alebo že zmluva je neplatná, ak je vylúčená sviatosť.¹⁴⁷

74. Záležitosti manželské a zmluvné patria svojou prirodzenou povahou výhradne pred svetský súd.¹⁴⁸

§ IX. Bludy o pápežovom svetskom panstve

75. O zlučiteľnosti svetského a duchovného panovania nezmýšľajú synovia kresťanskej a katolíckej Cirkvi jednotne.¹⁴⁹

76. Odstránenie svetského panstva, ktoré má v držaní Svätá Stolica, by viedlo vo zvrchovanej miere k slobode a blahu Cirkvi.¹⁵⁰

§ X. Bludy, ktoré sa týkajú dnešného liberalizmu

77. V tejto dnešnej dobe už nie je vhodné, aby katolícke náboženstvo bolo považované za jediné štátne náboženstvo a aby všetky akékoľvek ostatné kultúry boli vylučované.¹⁵¹

78. Z tohto dôvodu bolo v niektorých katolíckych krajinách múdro zákonite rozhodnuté, že pristáhovalcom bol dovolený verejný výkon akéhokoľvek ich náboženstva.¹⁵²

79. Je teda omylom, že občianska sloboda akéhokoľvek náboženstva, alebo plná a všetkým priznaná voľnosť otvorene a verejne prednášať akékoľvek názory a myšlienky, vedie príliš ľahko ku skaze mravov a myslenia a k šíreniu zhubnej náboženskej ľahostajnosti.¹⁵³

80. Rímsky pápež sa môže a musí zmieriť a vyrovnáť s pokrokom, liberalizmom a modernou civilizáciou.¹⁵⁴

¹⁴⁷ List kráľovi Sardínie, Sept. 9, 1852; Alokúcia "Acerbissimum," Sept. 27, 1852, "Multis gravibusque," Dec. 17, 1860.

¹⁴⁸ Encyklika "Qui pluribus," Nov. 9 1846; Damnatio "Multiplices inter," Jún 10, 1851, "Ad Apostolicae," Aug. 22, 1851; Alokúcia "Acerbissimum," Sept. 27, 1852.

¹⁴⁹ "Ad Apostolicae," Aug. 22, 1851.

¹⁵⁰ Alokúcia "Quibus quantisque," Apríl 20, 1849, "Si semper antea," Máj 20, 1850.

¹⁵¹ Alokúcia "Nemo vestrum," Júl 26, 1855.

¹⁵² Alokúcia "Acerbissimum," Sept. 27, 1852.

¹⁵³ Alokúcia "Nunquam fore," Dec. 15, 1856.

¹⁵⁴ Alokúcia "Jam dudum cernimus," Marec 18, 1861.

Zdroj: Dr. Konstantin Miklík ČSSR, Kritické studium, Tasov 1947.

Nasledujúce odseky, hoci sa často pripájajú k Syllabu, v skutočnosti pochádzajú z encykliky z 21. novembra 1873, Etsi multa (o Cirkvi v Taliansku, Nemecku a Švajčiarsku), vydanéj tým istým Svätým Otcom, pápežom Píom IX.

Viera nás učí a ľudský rozum nám ukazuje, že existuje dvojaký poriadok vecí, a že preto musíme rozlišovať medzi dvoma pozemskými mocnosťami, jednou prirodzeného pôvodu, ktorá sa zaoberá svetskými záležitosťami a pokojom ľudskej spoločnosti, druhou nadprirodzeného pôvodu, ktorá predsedá Božiemu mestu, teda Cirkvi Kristovej, ktorá bola Bohom ustanovená pre duše a ich večnú spásu Povinnosti vyplývajúce z tejto dvojitej moci sú najrozumnejšie usporiadané takým spôsobom, že Bohu je dané to, čo je Božie (Mt 22:21), a kvôli Bohu je cisárovi dané to, čo je cisárovo. Zaiste Cirkev nikdy neodporovala tomuto Božiemu príkazu, Cirkev, ktorá vždy a všade dáva pokyny veriacim, aby preukazovali úctu, ktorú by mali mať pre najvyššiu autoritu a jej svetské práva.

... Ctihodní bratia, dost' jasne vidíte, aký smutný a plný nebezpečenstva je stav katolíkov v regiónoch Európy, o ktorých sme hovorili. Ani veci v Amerike nie sú lepšie ani okolnosti, v ktorých sú niektoré regióny voči katolíkom tak nepriateľské, že ich vlády podľa všetkého popierajú svojou činnosťou katolícku vieru, ktorú ako tvrdia, že vyznávajú. V skutočnosti, počas posledných niekoľkých rokov, sa viedla zúriva vojna proti Cirkvi, jej inštitúciám a právam apoštolského stolca.... Ctihodní bratia, je prekvapujúce, že v našej dobe sa vedie taká veľká vojna proti katolíckej Cirkvi. Ale každý, kto pozná podstatu, túžby a úmysly sekty, či už sa nazýva slobodomurárskou, alebo nesie iné meno a porovnáva ich s povahou systémov a veľkosťou prekážok, ktorými bola Cirkev takmer všade vystavená, nemôže pochybovať o tom, že súčasné nešťastie sa musí pripísať najmä podvodom a machináciám týchto sekt. Práve z nich pochádza to, že synagóga Satana, ktorá zhromažďuje svoje jednotky proti Cirkvi Kristovej, nadobúda svoju silu. V minulosti ich naši ostražití predchodcovia, už od počiatku v Izraeli, odsúdili pred kráľmi a národmi a znova a znova ich odsudzovali; a ani my sme túto povinnosť neporušili. Keby len tí, ktorí by boli schopní odvrátiť takúto smrteľnú pohromu, mali viac viery v najvyšších pastierov Cirkvi! Ale táto pohroma, vinúca sa hriechnymi cestami ... neuveriteľnými podvodmi podvádzajúca mnohých, nakoniec dorazila

do bodu, keď vychádza nečakane zo svojich úkrytov a víťazí ako mocný majster. Keďže obrovský počet jej propagandistov enormne vzrástol, tieto skazené skupiny si myslia, že sa už stali majstrami sveta a že takmer dosiahli svoj stanovený cieľ.

Niekedy získali to, čo si želali, a tou je moc v niekoľkých krajinách. Odvážne využívajú silu moci a autority, ktorú si zabezpečili, aby sa pokúsili podrobiť Božiu Cirkev najkrutejšiemu nevoľníctvu, aby podkopali základy, na ktorých spočíva, aby znečistili jej nádherné vlastnosti; a navyše ju udierajú častými údermi, trasú ňou, snažia sa ju zvrhnúť a ak je to možné, úplne ju zotrieť z povrchu zeme. V takomto stave vecí, ctihodní bratia, je potrebné vynakladať maximálne úsilie na obranu veriacich, ktorí vám boli zverení, chrániť ich pred zákernou nákazou týchto siekt a zachrániť pred zatratením tých, ktorí sa týmto sektám bohužiaľ upísali.

Je treba poznať a útočiť na tých, ktorí či už trpia alebo plánujú podvody a ktorí sa neboja tvrdiť, že tieto tienisté spolky sa zameriavajú iba na prospech a pokrok spoločnosti. Často im vysvetľujte pápežské dekréty vydané na túto tému a snažte sa hlboko zapôsobiť na ich duše. Učte ich, že slobodomurárske združenia ich exkomunikujú nielen v Európe, ale aj v Amerike a kdekoľvek na svete.

Arcibiskupom a biskupom Pruska - situácia katolíckej Cirkvi, ktorá čelí prenasledovaniu tejto vlády.

Hoci (biskupi, ktorí sa bránia prenasledovaniu), by mali byť chválení, a nie ponižovaní, a bolo pohrdané ich biskupskou dôstojnosťou, boli porušované slobody a práva Cirkvi, zle s ňou zaobchádzané, čo nielenže utláča tieto diecézy, ale utláča aj ostatné osoby v Pruskom kráľovstve, situácia si vyžaduje, aby sme my, vďaka apoštolskému úradu, ktorý nám Boh zveril napriek našim nedostatočným zásluhám, protestovali proti zákonom, ktoré vytvorili také veľké zlo a strach z nich ho urobil ešte väčším; a ak sme schopní tak urobiť s posvätnou autoritou Božieho zákona, obhajujeme Cirkevnú slobodu, ktorá bola pošliapaná pod nohami svätokrádežného násillia. Preto v tomto liste máme v úmysle konať našu povinnosť tým, že otvorene oznamujeme všetkým, ktorých sa to týka a celému katolíckemu svetu, že tieto zákony sú neplatné, pretože sú úplne v rozpore s Božím poriadkom v Cirkvi. V skutočnosti, s ohľadom na

záležitosti, ktoré sa týkajú posvätnej služby, náš Pán neustanovil mocných tohto storočia, ale svätého Petra, ktorému zveril nielen kŕmenie svojich oviec, ale aj kôz; preto žiadna moc na svete, bez ohľadu na to aká je veľká, nemôže zbaviť pastoračného úradu tých, ktorých Duch Svätý urobil biskupmi, aby kŕmili Božiu Cirkev.

Zdroj: Dr.Konstantin Miklík CSSR, Kritické studium, Tasov 1947

<http://rexcz.blogspot.com/2011/10/syllabus-pia-x.html>

O PODSTATE ĽUDSKEJ SLOBODY. Libertas Praeantissimum. (Lev XIII. 1888)

Všetkým ctihodným bratom:

patriarchom, primasom, arcibiskupom a biskupom katolíckych oblastí sveta, ktorí stoja v milosti a spoločenstve s Apoštolskou stolicou, pápež Lev XIII.

Ctihodní bratia!

Pozdrav a Apoštolské požehnanie!

Sloboda je najdôležitejšia medzi prirodzenými statkami. Je vlastnou len takým bytostiam, ktoré užívajú rozum a prepožičiava človeku dôstojnosť v takej miere, že správaním sa podľa vlastného rozhodnutia, sa človek stáva pánom svojho konania. Ale veľmi záleží na tom v akom zmysle užíva túto svoju dôstojnosť: lebo užívanie slobody prináša najvyššie dobro, ale aj najväčšie zlo. Zaiste človek má voľnú ruku pri riadení sa rozumom, v nasledovaní mravne dobrého a v usilovaní sa o priamu cestu za svojim najvyšším cieľom. Ale práve tak sa môže odchýliť všetkými možnými smermi, keď sa vydá za klamnými predstavami dobra, môže porušiť mravný poriadok a vrhnúť sa do skazy, ktorú si dobrovoľne vyvolil.

Ježiš Kristus, osloboditeľ ľudského pokolenia, obnovil a zdokonalil pôvodnú dôstojnosť našej prirodzenosti. Mocne tiež posilnil vôľu človeka a skrze nádej na večnú blaženosť na onom svete mu darom Svojej milosti tu na zemi, dal zameranie na ešte vyššie dobro. V rovnakom zmysle sa o toto vznešené dobro slobody zaslúžila katolícka Cirkev a bude tak vždy činiť: lebo je jej úlohou sprostredkovať po všetky časy prejavy priazne, ktorými nás Ježiš Kristus obdaroval. Avšak nie je malý počet tých, ktorí považujú Cirkev za nepriateľa ľudskej slobody. Dôvodom toho je určitý nesprávny a zvrátený úsudok o slobode samotnej, sčasti totiž falšujú jej správny pojem a sčasti ju nepatrične rozširujú tým, že do jej oblasti zahŕňajú mnohé, čo slobode, ako učí zdravý rozum, nie je dovolené.

2. Už skôr, totiž v našej encyklike *Immortal Dei*, sme sa vyslovili o tzv. moderných slobodách a oddelili správne od nesprávneho. Zároveň sme ukázali, že to čo je na týchto slobodách dobré, je tak staré ako pravda sama, preto to Cirkev vždy nanajvýš ochotne schvaľovala a uplatňovala v živote. Čo z novôt pribudlo, to tvorí - po preverení ich

pravdivosti - určitý nečistý podiel toho, čo má svoj pôvod v búrlivých časoch a v bezuzdnej túžbe po novotách.

Mnohí sa ale tvrdošijne držia vlastného názoru, že tieto moderné slobody sú vraj aj v tom, čo je v nich rúhavé, najväčšou ozdobou našej doby a vytvorili vraj nutný základ, na ktorom spočíva občiansky život. Tam kde tieto slobody chýbajú, sa vraj nedá vytvoriť dokonalá vláda v rámci štátneho zriadenia. Preto považujeme za nevyhnutné, s ohľadom na verejný prospech, sa tejto otázke zvlášť venovať.

3. Prejdime priamo k otázke o mravnej slobode, či sa už týka jednotlivých osôb alebo spoločnosti. Každopádne by mohlo byť užitočné pripomenúť niekoľko poznámok o prirodzenej slobode, lebo tá je svojou celkovou odlišnosťou od mravnej slobody, napriek tomu prameňom a nutným východiskovým bodom, prirodzene daným pre každý druh slobody.

Prirodzená sloboda sa vyskytuje, podľa všeobecného úsudku a spoločného presvedčenia - z toho dôveryhodne zaznieva hlas prirodzenosti - len u bytostí obdarených rozumom. Práve v prirodzenej slobode zjavne spočíva dôvod, prečo človek môže byť považovaný za skutočného pôvodcu svojich činov a správania. A to plným právom: lebo ostatní tvorovia sú riadení len svojimi zmyslami, keď z popudu svojej prirodzenosti hľadajú to, čo im prospieva a utekajú pred tým, čo im škodí. Oproti tomu človek v každom svojom konaní nasleduje svoj rozum. Rozum ale konštatuje, že všetky statky tohto sveta a tiež každý jednotlivito skutočne existujú, ale že práve tak by mohli nebyť. Práve v tom rozum spoznáva, že žiadny z nich nemusíme nevyhnutne využívať, a tak ich predstavuje slobodnej voľbe vôli, aby si z nich vybrala a rozhodla na základe vlastného odobrenia. O tejto tzv. kontingencii (náhodnosti výberu) všetkých ponúkaných statkov si môže človek vytvoriť úsudok práve preto, lebo v ňom sídli jednoduchá, duchovná a myslenia schopná duša, ktorá teda nie je vytvorená hmotným svetom a nezávisí od hmoty pre jej existenciu; ale ktorá je bezprostredne stvorená Bohom, a ktorá ďaleko prevyšuje stav vecí materiálnych, má svoj vlastný život a rozhodovanie, takže chápe nezmeniteľné a nevyhnutné dôvody pre to, čo je pravdivé a dobré a zisťuje, že všetky jednotlivé dobrá nie sú nutnými dobrami. Keď sa teda zistí, že duša človeka je nesmrteľná a obdarená rozumom a nie je viazaná pominuteľnou telesnosťou, je pevne položený základ prirodzenej slobody.

4. Práve tak ako jednoduchosť, duchovnosť a nesmrteľnosť ľudskej duše, tak ani slobodu nehlásal nikto hlasnejšie a nebránil vytrvalejšie než katolícka Cirkev. Tieto pravdy Cirkev vždy udržiavala a učila ich ako dogmy viery. Keď heretici alebo novátori napadli slobodu človeka, Cirkev vždy obhajovala a chránila toto ušľachtilé dobro pred zničením.

História svedčí o horlivosti, s ktorou sa postavila proti nezmyselným snahám manichejcov a im podobných. Je všeobecne známe ako vhodne a dôrazne bojovala za ľudskú slobodu v novšej dobe, ako napr. na Tridentskom koncile, ako i neskôr proti stúpencom jansenizmu a ako v žiadnej dobe a na žiadnom mieste nenechala zapustiť korene fatalizmu.

5. Tak, ako bolo uvedené, je teda sloboda vlastná tým, ktorí sú obdarení rozumom. Sloboda sama však nie je nič iné, ak uvažujeme o jej podstate, ako schopnosť zvoliť si to, čo slúži účelu: lebo kto má moc zvoliť si jednu medzi viacerými možnosťami, ten je pánom svojho konania.

Dôvod, prečo o nejakú vec usilujeme, je dobro, ktoré sa nazýva užitočné dobro (*bonum utile*). Keďže dobro, je ako také správnym predmetom našej túžby, z toho vyplýva, že sloboda voľby je schopnosťou vôle, alebo skôr je totožná s vôľou, pokiaľ má vo svojej činnosti možnosť voľby.

Vôľa však nie je nijako vzbudená, ak jej nesvieti ako pochodeň poznanie ducha, tzn.: vôľou žiadané dobro je preto s nutnosťou niečo dobré, pretože to bolo skúmané rozumom. A to tým skôr, pretože pri každom úkone vôle, rozhodnutiu voľby predchádza vždy úsudok o pravej povahe statkov a ktorému z nich dať prednosť pred ostatnými. Ale súdiť, ako uzná každý rozumný človek, je vecou rozumu a nie vôle. Keď je preto sloboda vlastná vôli, ktorá je podľa prirodzenosti žiadosťou riadenou rozumom, potom z toho vyplýva, že tiež sloboda, tak ako vôľa, sa vzťahuje na dobro, zodpovedajúce rozumu.

6. Oboje, sloboda i vôľa, sú však nedokonalé a tak sa preto môže stať a často sa stáva, že rozum predkladá vôli len zdanlivé dobro, ktoré ale v skutočnosti nie je dobré a vôľa potom o to usiluje. Je to určitý nedostatok, zlyhanie moci sa mýliť a skutočne sa mýliť. To je dôkaz pre nedokonalosť našej schopnosti myslieť. Usilovanie o klamné, zdanlivé dobro ukazuje skutočnosť slobody vôle - podobne ako choroba ukazuje,

že sme nažive. Toto usilovanie potom ale predstavuje zlé poňatie slobody. Práve preto, že vôľa je závislá na rozume, tak je zneužitím vôle, ak vôľa túži po niečom, čo odporuje zdravému rozumu. Takouto chybou je od základu zhanobená sloboda. Boh je nekonečne dokonalý, pretože je najvyššia Múdrost' a vo svojej podstate Dobro, je tiež nanajvyš slobodný, z toho dôvodu nemôže žiadnym spôsobom chcieť mravné zlo (*malum culpae*). Práve tak to nemôžu chcieť blažení v nebi, lebo pozerajú na Boha, najvyššie Dobro. Vtipne poznamenal Augustín a iní voči pelagiánom: Keby možnosť odklonu od dobra bola prirodzená a predstavovala dokonalú slobodu, potom by Boh, Ježiš Kristus, anjeli a svätí v nebi, všetci ktorí túto možnosť nemajú, neboli buď slobodní, alebo by potom boli menej dokonalí ako nedokonalý človek tu na zemi.

Túto záležitosť často preberal anjelský učiteľ (sv. Tomáš Akvinský) v úvahách o tom, že schopnosť hrešiť nie je slobodou, ale otroctvom. K slovám Krista Pána: "Kto hreší, je otrokom hriechu,"¹⁵⁵ poznamenáva toto: "Každá vec je tým, čo jej podľa jej prirodzenosti prislúcha. Ak je teda pohybovaná niečím cudzím, nejedná z vlastného popudu, ale z pôsobenia niečoho iného: to je ale otroctvo. Človek je predsa podľa svojej prirodzenosti bytosť rozumová. Ak je teda pohybovaný rozumom, je pohybovaný z vlastného popudu a je samostatne činný. To znamená slobodný. Keď ale človek hreší, koná proti rozumu a potom je pohybovaný iným a stáva sa obeťou cudzieho zavinenia, a preto: Kto hreší, je otrokom hriechu". Aj samotní starí filozofi to zreteľne spoznali, zvlášť tí, ktorí učili, že len múdry môže byť slobodný. Za múdreho ale u nich, ako je známe, platil len ten, ktorý sa naučil žiť natrvalo podľa prirodzenosti, t.j. úctyhodne a cnostne.

7. Vzhľadom na takúto povahu ľudskej slobody muselo sa jej dostať primeranej podpory a ochrany, aby smerovala svoje činy k dobrému a aby ju odvrátila od zlého. Inak by sloboda vôle bola človeku daná na veľkú škodu. Preto bol za prvé nutný zákon, t.j. pravidlo na to, čo treba robiť a čoho sa vyvarovať. Pre bytosti bez vedomia, ktoré konajú podľa nutkania zmyslov, nemôže existovať zákon vo vlastnom zmysle slova, pretože v celej svojej činnosti sledujú pud prirodzenosti a nemôžu konať samé od seba žiadnym iným spôsobom. Slobodné bytosti, ale práve preto, že sa tešia slobode, majú možnosť konať alebo nekonať, konať tak či onak, voliť podľa svojej vôle, pričom tomu

¹⁵⁵ Jn 8, 35

predchádza onen spomínaný úsudok rozumu. Tento úsudok neurčuje len to, čo je podľa svojej prirodzenosti úctyhodné a čo hanebné, ale aj to, čo je dobré a je potrebné vykonať a čo je zlé a čoho sa varovať. Je to rozum, ktorý vôli predpisuje o čo sa má usilovať a čoho sa má varovať, aby človek mohol dosiahnuť svoj najvyšší cieľ a čo všetko pre to musí urobiť.

Tento poriadok rozumu nazývame zákonom. Najhlbší dôvod, v čom zároveň tkvie zákon i jeho nevyhnutnosť, je potrebné hľadať v slobodnej vôli človeka samého, naše rozhodnutie vôle musí totiž zostať v súlade s pravdivým rozumom. Nie je preto nič tak falošné a zvrátené ako si myslieť a tvrdiť: keďže človek je od prirodzenosti slobodný, preto by mal byť bez zákona - lebo to by znamenalo to isté, ako tvrdiť: k slobode nutne patrí byť nezávislý na rozume. V skutočnosti je to skôr naopak: pretože človek je od prirodzenosti slobodný, musí byť podriadený zákonu. Tak zákon riadi človeka v jeho konaní - prisľúbenie odmeny a hrozba trestu sa mu stávajú pohnútkou k dobrému a zadržujú ho od zlého.

8. Takúto povahu má prirodzený zákon, najzákladnejší zo všetkých. Je vpísaný a vtlačený do duše každého jednotlivého človeka, lebo to nie je nič iné ako ľudský rozum sám, ktorý tu rozkazuje správne konať a zakazuje konať zvrátene. Tomuto príkazu rozumu ale prislúcha sila zákona len preto, že je hlasom a tlmočníkom vyššieho rozumu, ktorému máme podriaďovať svojho ducha a svoju slobodu. Lebo keď zákon ukladá povinnosti a prepožičiava práva, celý jeho význam sa opiera o autoritu, t.j. o odôvodnenú moc určovať povinnosti a práva a rovnako tak trestami a odmenami urobiť nezrušiteľným to, čo je uložené. To všetko by však nemohlo byť medzi ľuďmi verejne uskutočniteľné, keby bol človek sám sebe najvyšším zákonodarcom, ktorý predpisuje sám svojmu konaniu jeho pravidlá. Z toho teda vyplýva, že prirodzený zákon je večný zákon sám, ktorý je vštepený rozumným bytostiam a tie sú ním priťahované k cieľu im určenému a k zodpovedajúcemu správaniu. Večný zákon je večný rozum Stvoriteľa a Vládcu celého sveta, samého Boha. S týmto pravidlom, ktoré určuje naše konanie a zadržuje od hriechu, spojila Božia dobrota ešte určité ochranné prostriedky, ktoré sú zvlášť prispôsobené na mravné posilnenie človeka a ovládanie jeho vôle. Prvým a najvýznamnejším z nich je sila Božej milosti. Tá osvecuje ducha, vyzbrojuje vôľu spásnou vytrvalosťou a povzbudzuje vždy k mravne dobrému: robí ju lepšie pripravenou a dosahuje väčšiu istotu pri užívaní našej vrodenej slobody. Z tohto dôvodu je preto úplne

nepravdivé, že zasahovaním Boha sa zmenšuje miera slobody našich úkonov vôle. Lebo moc Božej milosti sa zmocňuje človeka v jeho vnútri a zodpovedá zameraniu jeho prirodzenosti, pretože vychádza od Stvoriteľa ako našej duše, tak celej našej slobody, ktorý uvádza do činnosť každú vec podľa jej prirodzenosti. Ako poznamenáva Anjelský učiteľ, milosť Božia má tú podivuhodnú zvláštnosť a schopnosť zachovať každú prirodzenosť v jej bytí, ako aj udržiavať druh a spôsob jej činnosti, silu a účinnosť každej jednotlivcej z nich, pretože vychádza od Toho, ktorý túto prirodzenosť vytvoril.

9. Čo sme uviedli o slobode jednotlivcov, to bez ťažkostí nachádza uplatnenie u ľudí, žijúcich v spoločnosti. Lebo ako pôsobí rozum a prirodzený zákon u jednotlivého človeka, tak pôsobí v spoločnosti ľudský zákon, ktorý je vydávaný pre spoločné blaho občanov. Niektoré z týchto zákonov sa vzťahujú na to, čo je podľa prirodzenosti dobré alebo zlé, nariaďujú jedno, zakazujú druhé, s pripojením zodpovedajúcich trestov. Avšak tieto zákony nemajú svoj pôvod v ľudskej spoločnosti, pretože spoločnosť nie je pôvodcom ľudskej prirodzenosti. Preto spoločnosť nevytvára ani dobro, zodpovedajúce prirodzenosti, ani zlo, odporujúce prirodzenosti. Dobro a zlo sú tu už skôr pred spoločnosťou, vychádza úplne z prirodzeného zákona, a musí sa preto odvodzovať zo zákona večného. Príkazy prirodzeného zákona, ktoré do seba pojme ľudské zákonodarstvo, majú preto silu nie len ľudského zákona, ale spájajú v sebe oveľa vyššiu a vznešenejšiu prikazujúcu moc, ktorá vychádza z prirodzeného zákona samého a zo zákona večného. Vzhľadom na druh ľudských zákonov je zväčša úlohou občianskeho zákonodarcu, použitím pevných verejných zásad, priviesť občanov k poslušnosti a zločincov a ľudí náchylných k priestupkom udržať v medziach, aby sa títo zdržiavali zla a boli privedení k úsiliu po dobre, alebo aby prinajmenšom nemohli spôsobiť občianskej spoločnosti ani škodu, ani ujmu.

Existujú však aj iné zákony občianskej spoločnosti, ktoré nevychádzajú priamo ale vzdialene z prirodzeného zákona a vzťahujú sa na rôzne veci, o ktorých prirodzený zákon pojednáva len všeobecne a neurčite. Tak napr. prirodzenosť prikazuje, aby všetci občania prispievali k verejnému pokoji a blahobytu. Čo majú pre toto urobiť, akým spôsobom, aká má byť ich činnosť - to nestanovuje prirodzenosť, ale je určované ľudskou múdrosťou. Tento životný poriadok, prezieravo premyslený a oprávnenou vrchnosťou do všetkých podrobností predpísaný, tvorí ľudský zákon vo vlastnom zmysle. Tento

zákon prikazuje, aby všetci občania pracovali za účelom dosiahnutia cieľa stanoveného štátom a zakazuje odchyľovať sa od neho.

10. Tým, že je v zhode a podporne nadväzuje na prirodzený zákon, vedie k mravne dobrému a zdržuje od toho, čo tomu odporuje. Z toho vyplýva, že normy a pravidlá pre slobodu, tak jednotlivcov, ako i celej ľudskej spoločnosti, celkom spočívajú na večnom zákone Božom. Pre ľudskú spoločnosť preto nespočíva pravá sloboda v tom, že každý robí, čo sa mu zapáči - to by štátnemu zriadeniu prinieslo veľký neporiadok, zmätok a zrútenie - ale pozostáva v tom, že štátne zákony nás zároveň podporujú, aby sme mohli viesť život podľa príkazov večného zákona. Sloboda vládcov ale nespočíva v tom, že môžu bez dôvodov niečo prikazovať. To by bolo hanebné, takže by to muselo priviesť ku skaze aj štátne zriadenie. Skôr musí pravá podstata ľudských zákonov spočívať v tom, že ich pôvod z večného zákona je jasne poznateľný a že nimi nie je nariadované nič, čo nie je obsiahnuté vo večnom zákone ako východisku každého práva. Mimoriadne múdro preto hovorí sv. Augustín: „*Myslím si, že zároveň vidíte, že v tomto pozemskom zákone nie je nič iné spravodlivé a zákonné, iba to, čo ľudia z tohto večného zákona odvodili.*“¹⁵⁶ Keby potom malo byť nejakou mocou vydané ustanovenie, ktoré by bolo v rozpore so zákonom zdravého rozumu a bolo by na škodu spoločnosti, potom by nemalo žiadnu zákonnú moc, pretože by nebolo žiadnou smernicou spravodlivosti a odcudzovalo by ľudí od dobra, pre ktorých tá spoločnosť existuje.

11. Preto povaha ľudskej slobody, bez ohľadu na to, či sa uvažuje pri jednotlivcoch alebo v spoločnosti, či už u tých, ktorí prikazujú, alebo u tých, ktorí počúvajú, predpokladá nevyhnutnosť poslušnosti nejakému najvyššiemu a večnému zákonu, ktorý nie je nič iné ako autorita Boha, prikazujúceho dobro a zakazujúceho zlo. A vzdialená tomu, že by bola sloboda, táto nanajvyš oprávnená nadradenosť Boha, zrušená alebo nejako obmedzená, nachádza táto sloboda v nej navyše svoju ochranu a naplnenie. V tom spočíva pravé naplnenie všetkých bytostí: aby sa usilovali a dosiahli svoj cieľ. Ale najvyšší cieľ, o ktorý má ľudská sloboda usilovať, je Boh.

12. Túto nanajvyš pravdivú a vznešenú náuku spoznáваме už svetlom samého rozumu. Cirkev, poučená o nej príkladom a učením svojho Božského zakladateľa, ju všade rozšírila a držala sa jej. Podľa

¹⁵⁶ O slobodnej vôli, kniha I., kap. 6., čl. L5

týchto zásad posudzovala vždy svoj vlastný úrad a vyučovala v nich kresťanské národy. V oblasti mravov stoja zákony evanjelia nielen vysoko nad pohanskou múdrosťou, ale navyše človeka výslovne vyzývajú k neslýchane svätému životu predkov a privádzajú ho k tomu, že tým prichádza do väčšej blízkosti k Bohu a získava tak zároveň väčšiu slobodu.

Cirkev vždy veľmi silne vystupovala na ochranu a záštitu občianskej slobody národov. Nie je tu miesto na vypočítavanie jej zásluh v tomto smere, stačí poukázať na jedno: na otroctvo, túto starú hanbu pohanských národov, ktoré bolo odstránené z veľkej časti snahou a sprostredkovaním Cirkvi. Rovnoprávnosť a pravé bratstvo (Germanitas) medzi ľuďmi hlásal ako prvý zo všetkých Ježiš Kristus a bola to len ozvena Jeho slov, keď apoštoli kázali: „*Už niet Žida, ani Gréka, ani barbara, ani Skýta, ale všetci ste bratia v Kristovi.*“ Vplyv Cirkvi v tomto smere je tak veľký a tak všeobecne známy, že nech už vkročila svojou nohou na akékoľvek územie, surové zvyky jej divokých obyvateľov nemohli dlho obstáť: v krátkej dobe nasledovala miernosť za krutosťou, svetlo pravdy za temnotou barbarstva. Ale aj civilizovaným národom Cirkev preukazovala vždy veľké dobrodenia: či už tým, že voči nespravodlivosti a násiliu kládla odpor, alebo chránila nevinných a slabých pred škodami, alebo konečne tým, že sa usilovala o štátne zriadenie a dosiahnutie takého pevného poriadku, ktorý by občania milovali pre jeho spravodlivosť a cudzinci sa ho obávali pre jeho silu.

13. Okrem toho je jasne zdôvodnenou povinnosťou mať úctivú bázeň pred autoritou a poslušne sa podriaďovať spravodlivým zákonom. Tak nájdú občania v sile a bdelosti zákonov ochranu proti zlomyseľnému porušovaniu práva. Riadna moc je od Boha, a kto sa protiví moci, protiví sa príkazom Boha. Týmto spôsobom sa poslušnosti dostáva vznešenej dôstojnosti, lebo je takto preukazovaná najoprávnenejšej a najvyššej autorite. Keď ale chýba právo k rozkazovaniu, alebo kde bolo niečo porušené, čo je proti rozumu, proti večnému zákonu a proti príkazu Boha, potom je právom neposlúchnuť, totiž neposlúchnuť človeka, aby sa preukázala poslušnosť Bohu. Týmto spôsobom je uzavretý prístup tyranii a občianska moc nemôže na seba strhnúť všetko. Každému jednotlivému občanovi, spoločnosti a všetkým údom štátneho zriadenia zostáva zachované vlastné právo: všetci požívajú v plnej miere tú pravú slobodu, ktorá ako sme ukázali, spočíva v tom, že každý môže žiť podľa zákonov a zdravého rozumu.

14. Keď je všeobecne reč o slobode, keby sa pod tým myslela len oprávnená a mravná sloboda, ako vyplýva z Nášho výkladu a prirodzenosti vecí, potom by sa nikto neodvážil kárat' Cirkev, ako sa nanajvýš neoprávnene deje, akoby bola nepriateľská slobode jednotlivca alebo štátnemu zriadeniu. Ale po vzore Lucifera, ktorý vyriekol rúhavé slová „*Nebudem slúžiť*“, sa mnohí usilujú pod rúškom slobody o absurdnú bezuzdnosť. K tým patria stúpenci tak veľmi rozšíreného a vplyvného spôsobu života, ktorí odvodzujú svoje meno od slobody (libertas) a chcú byť nazývaní liberálmi.

15. To o čo sa naturalisti alebo racionalisti usilujú vo filozofii, o to sa snažia priaznivci liberalizmu, ktorí realizujú princípy stanovené naturalizmom, v oblasti morálky a politiky. Základná doktrína racionalizmu je nadradenosť ľudského rozumu, ktorý odmietajúc podriadenie sa Božskému a večnému rozumu, ohlasuje svoju vlastnú nezávislosť a je sám o sebe najvyšším princípom, pôvodcom a sudcom každej pravdy.

Rovnakým spôsobom stúpenci liberalizmu popierajú akúkoľvek Božskú moc, ktorú by sme v živote mali počúvať, tvrdia, že každý je sám sebe zákonom. Podľa toho hlásajú mravnú náuku, ktorú nazývajú nezávislou. Tá, pod zdaním slobody, zbavuje vôľu podriadenosti na Božích príkazoch a súčasne sa snaží človeku priniesť neobmedzenú bezuzdnosť.

Ľahko je možné spoznať čo z toho obzvlášť vyplýva pre ľudskú spoločnosť. Ak sa raz upevní názor, že človek nemá nad sebou nikoho vyššieho, potom z toho vyplýva, že puto ktoré zjednocuje občiansku spoločnosť, nie je dané Niekým, kto stojí mimo a nad človekom, ale že sa má hľadať v slobodnej vôli jednotlivcov: potom má štátna moc svoj konečný pôvod v množstve (v ľude). A ak v súkromnom živote je rozum jednotlivca jediný smerodajný pre každé konanie, potom je to rozum všetkých pre všetky spoločné verejné záležitosti. V dôsledku toho všetka moc spočíva vo väčšine a väčšina národa je pôvodcom všetkého práva a povinností.

To úplne odporuje prirodzenosti, a to nielen človeka, ale podstate všetkých stvorených vecí. Odmietnuť akúkoľvek väzbu spojenia medzi človekom alebo občianskou spoločnosťou na jednej strane a Bohom Stvoriteľom a teda najvyšším zákonodarcom na strane druhej, zjavne odporuje prirodzenosti nielen človeka, ale aj všetkých stvorených vecí; pretože všetky účinky musia byť nevyhnutne nejakým spôsobom

spojené s ich príčinou, z ktorej vzišli. Všetko stvorené bytie totiž môže dosiahnuť svoju dokonalosť len vtedy, keď zaujme postavenie a stupeň, aké si vyžaduje prirodzený poriadok: totiž aby nižšie bolo podriadené vyššiemu a počúvalo ho.

16. Okrem toho je ale táto náuka obzvlášť záväzná tak pre súkromný život ľudí, ako aj pre štáty. Lebo ak je to skutočne rozum človeka, ktorý jediný rozhoduje o tom, čo je vlastne pravdivé a dobré, potom je odstránený samotný rozdiel medzi dobrým a zlým. Potom sa už nebude rozlišovať podľa večnej pravdy o tom, čo je hanebné a čo je úctyhodné, ale bude to závisieť na názore a chuti jednotlivcov: čo je príjemné, to je tiež dovolené. Takáto mravná náuka nemá spravidla silu na to, aby odstránila a upokojila búrlivé vášne, preto je tým vytýčená cesta ku skaze na ceste životom.

Vo verejnom živote sa štátna moc oddelí od svojho pravého a prirodzene daného základu, o ktorý sa pri podpore všeobecného blaha opiera celá jej moc. Je to potom vôľa väčšiny ľudu, ktorej potom prislúchajú zákonné rozhodnutia, čo sa má alebo nemá robiť - to je cesta úpadku do panstva tyranie. Ak je raz popretá Božia nadvláda nad človekom a nad spoločenstvom ľudí, potom už v dôsledku toho neexistuje ani žiadne verejné náboženstvo a všetky náboženské záležitosti budú opomínané. Opierajúc sa o svoju domnelú suverenitu bude množstvo ľudí stále náchylné k nepokojom a k povstaniam. Keď vymiznú povinnosti a svedomie, zostane na ovládnutie verejnosti už len moc. Tá ale nie je sama o sebe schopná udržať v medziach požiadavky ľudu. To dostatočne dokazuje každodenný boj proti socialistom a iným búriacim sa skupinám, ktorí sa už dávno uzniesli na tom, že od základu rozvrátia spoločnosť. Kto sa na vec pozerá nezaujato, ten by mohol rozhodnúť, či takéto náuky podporujú pravú ľudskú slobodu, alebo túto skôr prevracajú a dokonca ju úplne ničia.

17. Je isté, že nie všetci stúpenci liberalizmu zdieľajú také názory, pretože tieto sú samy o sebe tak nehorázne, že naháňajú hrôzu a sú práve tak evidentne falošné, ako sú aj príčinami najväčších ziel. Prinútení mocou pravdy mnohí z nich neváhali pripustiť, že takáto sloboda je zlá. Je to falošná sloboda, ktorá keď sa stále viac rozmáhala a zabúdala na pravdu a spravodlivosť, vyvolala bezuzdnosť. Preto musí stáť pod vedením a riadením zdravého rozumu, práve preto musí byť podriadená nutnému nasledovaniu prirodzeného práva a večného zákona. Domnievajú sa potom, že sa tu treba zastaviť: popierajú, že

slobodný človek by mal byť podrobený Božím zákonom, okrem tých, ktoré nám dal prostredníctvom prirodzeného rozumu.

Avšak práve tým sa dostávajú do rozporu sami so sebou. Lebo ak máme - ako sami pripúšťajú, a nikto to nemôže poprieť - počúvať vôľu Božiu, najvyššieho zákonodarcu, keďže človek je plne v rukách Božích a k Bohu smeruje, potom z toho vyplýva, že nikto nemôže odoprieť povinnú poslušnosť Jeho zákonodarnej autorite. Áno, keď sa ľudský duch z toho vymaní a chce sám určovať, ktoré a aké veľké sú práva Božie a aké sú Jeho úlohy, potom má pred Božími príkazmi úctivú bázeň len zdanlivo a nie v skutočnosti a namiesto autority a prozreteľnosti Božej nastupuje vlastný úsudok.

Preto musí byť uznaný večný zákon s nenarušiteľnou úctivou bážňou ako pravidlo života a z toho potom tiež všetky ostatné zákony, ktoré Boh vytýčil vo svojej nekonečnej múdrosti a moci na akejkol'vek Ním určenej ceste a ktoré spoznáваме podľa jasných a nespochybniteľných znamení. To platí tým viac preto, že tento druh zákonov - keďže majú rovnaký pôvod a toho istého pôvodcu ako zákon večný - je v úplnom súlade s rozumom a zákon prirodzený je nimi zdokonaľovaný. Tento druh zákonov obsahuje totiž náuku, danú samým Bohom: pobáda a riadi nášho ducha a vôľu, aby sa nezmiatli. Kiež by preto zostalo tak sväté a neporušené to, čo sa nemôže a ani nemá rozdeľovať a vo všetkých oblastiach bola preukazovaná odovzdaná poslušnosť Bohu, ako to predpisuje prirodzený rozum.

18. Trochu umiernennejší sú v názoroch tí, ale napriek tomu si sami sebe protirečia, ktorí síce uznávajú v Božích zákonoch pravidlá pre mravný život jednotlivcov, ale nie pre štát. Podľa ich názoru je možné odchyliť sa v zákonoch štátu od Božích príkazov a v zákonodarstve nie je potrebné brať žiadnym spôsobom ohľad na ne. Z toho vyplýva skazonosný dôsledok: medzi štátom a Cirkvou by mala nastať odluka.

Avšak absurditu takéhoto tvrdenia nie je ťažké spoznať. Je predsa v povahe spoločnosti, že občanom poskytuje prostriedky a spôsoby na mravne dobré správanie v živote, totiž podľa zákonov Božích, lebo On je prameňom každej mravnej dobroty a každej spravodlivosti. Bolo by predsa zrejším rozporom, keby sa spoločnosť nemala starať práve o tieto zákony, ba dokonca keby mohla vydávať ustanovenia zamerané proti nim. Okrem toho k povinnostiam najvyššieho štátneho predstaviteľa voči ľudu tiež patrí starať sa nielen o pozemské blaho a vonkajšie záležitosti, ale obzvlášť pomocou múdrych zákonov aj o

duchovné statky. Ale nič nie je vhodnejšie na ich podporu ako zákony dané Bohom. Preto tí, ktorí pri riadení štátu ponechávajú bez povšimnutia Božie zákony, spôsobujú odklon vládnej moci od jej pravej úlohy, vyžadovanej samou prirodzenosťou. Avšak ešte dôležitejšie je, čo sme tiež už viac ako raz zdôraznili, ono obojstranné vzájomné vychádzanie si v ústrety oboch mocí, ku ktorému musí občas dochádzať, hoci najbližší účel občianskej moci je iný a tiež pôsobí iným spôsobom, ako je to v prípade duchovnej moci. Lebo obe moci majú predsa rovnakých poddaných a nezriedka sa stáva, že obe moci rozhodujú o tom istom predmete, aj keď nie z rovnakého hľadiska. Každý rozpor je nerozumný a zjavne odporuje nanajvýš múdrej Božej vôli. Preto, pre prípad že sa také niečo niekedy vyskytne, musia byť dané určité normy a pravidlá, ktorými je možné odstrániť príčiny rozkolu a napätia a ktorými sa umožní harmonická spolupráca.

Nie bez príčiny bola táto harmónia porovnávaná so spojením medzi dušou a telom. Toto je užitočné pre obe strany: ak nastane odlúčenie, potom je to skazonosné hlavne pre telo, pretože zhasína jeho život.

19. Pre lepšie objasnenie preto musia byť jednotlivo posúdené rôzne druhy slobody, tak ako sa dnes vytyčujú ako požiadavky našej pokrokovej doby. Začnime tým, čo z hľadiska slobody požaduje pre jednotlivca a čo tak odporuje cnosti nábožnosti: tzv. náboženská sloboda. Základná myšlienka, o ktorú sa táto sloboda opiera, spočíva v tom, že každý má slobodnú vôľu vyznávať akékoľvek ľubovoľné náboženstvo alebo aj vôbec žiadne.

20. Je bez akýchkoľvek pochybností, že najväčšou a najsvätejšou zo všetkých povinností človeka je tá, ktorá ľuďom prikazuje zbožnosť a úctu k Bohu. To vyplýva z toho, že sme neustále pod mocou Božou a sme riadení vôľou a prozreteľnosťou Božou, od Neho sme vyšli a k Nemu sa musíme vrátiť. K tomu pristupuje, že pravá cnosť nemôže byť bez náboženstva: nábožnosť je preto mravná cnosť, ktorej povinnosti sa vzťahujú na všetko, čo vedie k Bohu, ak má byť pre človeka konečným a najväčším dobrom. Preto nábožnosť, ktorá koná to, čo je priamo a bezprostredne zamerané na uctievanie Boha, je na vrchole všetkých cností, ktoré ona riadi a ktoré sa od nej odvíjajú. Ak sa ale pýtame, ktoré z rôznych vzájomne si odporujúcich náboženstiev máme nasledovať, tak nás bez pochyby už zdravý rozum odkazuje k tomu jedinému, ktoré Boh ustanovil a ktoré Jeho prozreteľnosť obdarila istými vonkajšími

znakmi, podľa ktorých ich môžu všetci ľudia ľahko spoznať, pretože omyl v tejto tak dôležitej otázke by mal tie najzávažnejšie následky. Sloboda vo vyššie uvedenom zmysle by preto človeku priznávala právo beztrestne porušovať najsvätejšiu povinnosť a spreneveriť sa jej, odvrátiť sa od večne trvajúceho dobra a prikloniť sa k zlému. To však nie je, ako sme povedali, sloboda ale zneužitie slobody, ako aj hanebné otroctvo duše pod hriechom.

21. Keď v súvislosti so životom štátu uvažujeme práve o tejto slobode, potom podľa nej štát nemá dôvod ctieť Boha nejakým verejným spôsobom alebo chcieť Jeho uctievanie, nemá dôvod dávať prednosť žiadnemu náboženstvu, pretože všetky majú byť považované za rovnako oprávnené, bez akéhokoľvek ohľadu na ľud, a to ani tam nie, kde ľud vyznáva katolícke náboženstvo.

To by mohlo byť správne len za predpokladu, že spoločenstvo ľudí v štáte nemá voči Bohu žiadne povinnosti alebo má možnosť beztrestne sa ich zriecť: oboje je ale zjavne falošné. Lebo niet pochyb o tom, že združovanie ľudí do spoločnosti má svoj pôvod vo vôli Božej, či už uvažujeme o jej povinnostiach či o jej forme teda autorite, o jej pôvode alebo o početných a veľkých výhodách, ktoré spoločnosť ľudí človeku prináša.

Je to Boh, ktorý človeka stvoril k spoločenskému životu a umiestnil ho do zväzku bytostí rovnakého druhu, aby v spoločnosti prijal to, čo jeho prirodzenosť vyžaduje a čo by sám pre seba nemohol dosiahnuť. Preto má občianska spoločnosť, práve preto že je spoločnosťou, uznať Boha ako svojho Otca a Pôvodcu a v úctivej bázni mu slúžiť ako svojmu Pánovi a Rodičovi. Štát bez Boha, alebo tiež - čo nakoniec vyjde rovnako - štát, ktorý sa chová ku všetkým náboženstvám ľahostajne a tieto bez rozlišovania uznáva za rovnocenné, stavia sa do protikladu k spravodlivosti a rozumu.

Ak je teda pre štát nevyhnutné, aby sa hlásil k jednému jedinému náboženstvu, má sa hlásiť jedine k pravému náboženstvu. Toto nie je ťažké spoznať, hlavne v katolíckych štátoch, pretože na sebe zreteľne nesú známky pravdy. Rozumní štátnici, ktorí sú na čele vlády, majú teda toto náboženstvo zachovať a chrániť, aby tak múdрым a účelným spôsobom podporovali blaho občanov - keď im o to k čomu sú vlastne zaviazaní, skutočne ide. Verejná moc je tu predsa ustanovená pre blaho ľudí, a hoci jej najbližším cieľom je úloha podporiť šťastný život na tomto svete, napriek tomu nemá človeku život sťažovať, ale skôr

uľahčovať, aby človek mohol dosiahnuť to najvyššie a posledné dobro, v ktorom spočíva jeho večná blaženosť. Nevšímaním si náboženstva sa k tomuto však nemôže dospieť.

22. Všetko sme predsa dôkladne uviedli už skôr. Teraz chceme len pripomenúť, že takáto sloboda je ako pre vládnucich, tak i pre ovládaných mimoriadne škodlivá. Oproti tomu náboženstvo prináša neobyčajný prospech: smeruje pôvod každej moci na Boha samého a s najväčšou vážnosťou prikazuje predstaviteľom štátov, aby si boli vedomí svojej zodpovednosti a nevydávali žiadne nespravodlivé a tvrdé príkazy a stáli na čele svojich národov v miernosti a s akousi otcovskou láskou. Práve tak žiada náboženstvo od občanov, aby sa podriadovali riadnej moci ako sluhom Božím. Tak náboženstvo spája vládu a podriadených nielen putom poslušnosti, ale aj úctivou bázňou a láskou. Zakazuje povstania a každé konanie, ktoré je schopné narušiť verejný poriadok a pokoj, a ktoré preto dáva podnet k ešte väčšiemu obmedzeniu občianskej slobody. Ako veľmi náboženstvo prispieva k podpore dobrých mravov a ako dobré mravy k slobode, o tom sa tu nechceme zmieňovať, lebo rozum to dokazuje a dejiny to potvrdzujú: štát je tým slobodnejší, bohatší a mocnejší, čím stojí na mravne vyššej úrovni.

23. Treba tu tiež v krátkosti pohovoriť o slobode prejavu a neobmedzenej slobode tlače. To, že taká sloboda, ktorá nemá pravidlá a prekračuje akúkoľvek mieru a všetky hranice, nepredstavuje žiadny právny nárok, nepotrebujeme pripomínať. Lebo právo sa vzťahuje na niečo mravne dobré. Ako sme už častejšie uviedli a ešte častejšie musíme pripomínať, je preto nemiestne tvrdiť, že je prirodzenosťou daná a bez rozdielu existuje pravda a lož, mravnosť a zločin. Čo je pravdivé a čo je dobré, to má právo na to, aby sa v rámci slobody v spoločnosti šírilo a aby toto právo mali všetci. Naproti tomu lživé názory, ktoré predstavujú duševný mor a zlozvyky, ktoré ničia charakter a morálny život, by mali byť starostlivo verejnou autoritou potlačené, aby sa nerozširovali na škodu celého štátu.

Je správne, že autoritou zákonov sú práve tak v medziach zadržovaných bludy prostopašného ducha, ktoré sú istotne utláčaním neskúseného ľudu, rovnako ako sa obmedzuje konanie bezprávneho násilia na slabších. A to o to viac, pretože väčšia časť obyvateľstva nie je schopná buď vôbec, alebo len veľmi ťažko sa chrániť pred zdanlivými dôvodmi a klamnými závermi, najmä keď tieto lichotia ich žiadostivosti.

Pripustením neobmedzenej slobody prejavu a tlače nezostane už nič sväté a neporušené, nič nebude ušetrené, ani tie najvyššie a nanajvyš pravdivé názory našej prirodzenosti, v ktorých má ľudské pokolenie zároveň verejné a nanajvyš ušľachtilé dedičstvo. Týmto spôsobom nastupuje všeobecné zatmenie pravdy a - ako sa často stáva - ľahko získavajú prevahu zhubné, mylné názory každého druhu. Bezuzdnosť sa tým podporuje rovnakou mierou, ako trpí škodu sloboda, zatiaľ čo naopak sloboda je tým väčšia a istejšia, čím viac je spútaná bezuzdnosť. Naproti tomu tam, kde sa jedná o záležitostiach, na ktoré je možné mať rôzne názory a ktoré sú človeku Bohom zverené, aby ich skúmal, tam by samozrejme mal každý zastávať to, čo si myslí, že je najlepšie a bez prekážok vysloviť, čo si myslí. Nie je to neprirodzené, lebo sloboda tohto druhu nenavádza nikdy človeka na potláčanie pravdy, ale vedie ho často k tomu, aby ju odkryl a vyniesol na svetlo.

24. Rovnako to platí aj s ohľadom na tzv. slobodu vzdelávania. Keďže nie je možné pochybovať o tom, že jedine pravda má naplňovať ducha, v ktorom rozumové bytosti nachádzajú im zodpovedajúce dobro, svoj cieľ a svoje naplnenie, tak aj vzdelávanie má vyučovať len pravdu, či už sa obracia k nevedomým, alebo k múdrym: k tým prvým, aby im oznámilo pravdu, k druhým, aby ich v nej utvrdilo. Preto je výslovnou povinnosťou učiteľa oslobodzovať ducha od omylu a chrániť ho pevnými zásadami proti falošným názorom. Z toho je jasné, ako nerozumná je vyššie uvedená sloboda a ako je naozaj schopná zvrátiť ducha od základu: ak totiž každý verí, že smie byť podľa ľubovôle vyučovaný všetkému, čo si myslí. Takúto bezuzdnosť nemôže štát občanom dovoliť bez toho, aby sa previnil proti svojim povinnostiam. Tým menej potom, keď autorita učiteľa má veľký vplyv na poslucháčov a žiak sám je len veľmi zriedka schopný preveriť, či učiteľ predkladá pravdu, alebo omyl.

25. Preto ak má byť táto sloboda mravne dobrá, potom sa musí tiež pohybovať v pevných hraniciach, aby sa vzdelávanie neobrátilo na nástroj náказы. Učiteľ má učiť jedine a len pravdu. Tá je dvojakého druhu: jedna sa týka prirodzeného poriadku, druhá nadprirodzeného. Prirodzené pravdy, ako najvyššie zásady prirodzeného rozumu a bezprostredné dôsledky vyplývajúce z nich, vytvárajú určitým spôsobom spoločné dedičstvo ľudského pokolenia. Na nich, na tejto základni spočíva mravnosť, spravodlivosť, náboženstvo, ba samo prepojenie ľudskej spoločnosti. Nebolo by preto nič zločinnejšie a

bláznivejšie a viac poškodzujúce ľudskú prirodzenosť ako beztrestne pripúšťať ich poškodzovanie a narušovanie.

26. S nie menšou náboženskou starostlivosťou musíme zachovať ten veľký a posvätný poklad pravdy, ktorý nás Boh sám naučil. Mnohými a objasňujúcimi dôkazmi zisťujú teológovia základné Božie nauky, určité základné pravdy ako existenciu Božieho zjavenia, vtelenie jednorodeného Syna Božieho na vydanie svedectva pravdy, ustanovenie Cirkvi ako dokonalej spoločnosti, ktorej hlavou je On sám a ktorej prisľúbil zostať s ňou do konca času. Tejto spoločnosti zveril všetky pravdy, ktoré učil a pri tom stanovil, aby ich zachovávala, chránila a vykladala mocou riadnej autority. Zároveň prikázal všetkým národom, aby poslúchali Jeho Cirkev presne tak, ako Jeho samého. Kto tak neurobí, dôjde do večnej záhuby. Tak je teda celkom jasné, že človek má v Bohu svojho najlepšieho a neomylného Učiteľa, ktorý je prameňom a pôvodcom všetkej pravdy a v Jeho jednorodenom Synovi, ktorý je v lone Otca, cestu, pravdu a život, pravé svetlo, ktoré osvecuje každého človeka, prichádzajúceho na tento svet, ktorého učenie majú všetci počúvať: „Všetkých bude učiť sám Boh.“¹⁵⁷

27. Ale v otázkach viery a mravov povolal Boh k účasti na Svojom Božskom učiteľskom úrade Cirkev a vybavil ju Svojou Božskou ochranou, darom neomylnosti. Cirkev je preto najvyššou a najistejšou učiteľkou smrteľníkov a má nedotknuteľné právo na slobodu svojho učiteľského úradu. Cirkev, ktorá čerpá celú svoju silu z nauky prijatej od Boha, v skutočnosti od najstarších čias nemala inú starosť ako svedomito plniť túto úlohu, ktorú jej Boh odovzdal: bola silnejšia než všetky prekážky, ktoré ju obklopovali, a nikdy sa nevzdala boja o slobodu svojho učiteľského úradu. Takýmto spôsobom Cirkev oslobodila celú zem od hanebných povier a zabezpečila znovunadobudnutie jej síl skrze kresťanskú múdrosť. Ale je to sám rozum, ktorý poskytuje plnú jasnosť, že medzi pravdami, zjavenými Bohom, a tými, ktoré poznávame z prirodzeného poriadku vecí, nemôže vzniknúť rozpor. Preto musí byť to, čo by sa niekedy ocitlo s týmito pravdami v rozpore, nutne falošné. Preto sa učiteľský úrad Cirkvi nielen nestavia proti duchu bádania ani proti vedeckým úspechom, ani nie je nepriateľom vzdelania a kultúrneho pokroku ľudstva, ale v skutočnosti im prináša jasné vedenie žiarivého svetla. Z toho istého dôvodu je

¹⁵⁷ Ján 6, 45

Cirkvou podstatne podporená ľudská sloboda, lebo je to slovo Ježiša Krista, Spasiteľa, že pravda robí človeka slobodným: „Spoznáte pravdu a pravda vás oslobodí.“¹⁵⁸ Preto neexistuje žiadny dôvod, prečo by pravá sloboda mala byť osočovaná, alebo prečo by sa skutočná veda mala cítiť poškodená, keď musí nieť spravodlivé a nevyhnutné obmedzenia zákonov súčasne požadovaných Cirkvou a rozumom a ktorými musí byť ľudské učenie kontrolované.

28. Cirkev pri tom má, ako to všade ukazuje skúsenosť, na zreteli najprv a obzvlášť ochranu kresťanskej viery, ale usiluje aj o to, aby bol pestovaný a podporovaný každý druh vyučovania. Lebo korektnosť výuky je sama o sebe chvályhodnou a zasluguje si, aby sa o ňu usilovalo. A ďalej, čo sa týka učnosti akéhokoľvek druhu, aké sa dosahuje zdravým rozumom a ktoré zodpovedá skutočnosti vecí, tak toto nemálo prispieva k objasneniu toho, čo veríme na základe Božieho zjavenia. Cirkev skutočne, k nášmu veľkému prospechu, starostlivo zachovala pamiatky starovekej múdrosti; otvárala všade domovy vedy a dala podnet na intelektuálny pokrok tým, že usilovne podporovala pravé umenie, ktoré obzvlášť okrášľuje a zdobí náš vzdelaný vek.

Ani toto by nakoniec nemalo byť prejdené mlčaním: pre ľudskú činnosť zostáva otvorené nesmierne široké pole, na ktorom by sa mohol prirodzený rozum neobmedzene rozvíjať - totiž vo všetkých otázkach, ktoré nemajú žiadnu súvislosť s kresťanskou náukou viery a mravov, alebo o ktorých Cirkev nevydala žiadne autoritatívne rozhodnutie. Tieto otázky prenecháva na slobodné posúdenie učencom, bez uplatňovania svojej autority. Títo môžu vykonávať svoje bádania o nich bez vyjadrenia z cirkevnej strany.

29. Z toho všetkého je možné pochopiť povahu a charakter tej slobody, ktorú nasledovníci liberalizmu horlivo obhajujú a vyhlasujú. Na jednej strane ju síce pre seba a pre štátne zriadenie natoľko rozširujú, že nemajú žiadne zábrany v tom, aby otvorili dvere a priestor všetkým zvráteným názorom, na druhej strane však kladú Cirkvi do cesty mnohonásobné prekážky a obmedzujú jej slobodu, nakoľko je to len možné, hoci náuka Cirkvi nielenže neposkytuje žiaden podnet k obavám o nejakú ujmu, ale skôr sa dajú od nej očakávať len veľké výhody.

¹⁵⁸ Ján 8, 32

30. Veľmi oslavovaná je tiež tzv. sloboda svedomia. Ak sa ňou rozumie to, že každý môže Boha podľa ľubovôle uctievať alebo nie, potom je toto už vyššie uvedeným dostatočne vyvrátené. Môže byť ale chápaná aj v tom zmysle, že človeku v občianskej spoločnosti je dovolené bez zábran konať Božiu vôľu podľa príkazov svojho svedomia a vykonávať Jeho príkazy. To je pravá a primeraná sloboda, aká prináleží Božím deťom. Najušľachtilejším spôsobom chráni dôstojnosť ľudskej osoby a je pozdvihnutá nad akékoľvek donucovanie a akýkoľvek násilný čin. Takáto sloboda bola Cirkvou vždy vyžadovaná a obzvlášť oceňovaná. Tento druh slobody si pre seba vytrvalo žiadali apoštoli, ju považovali obrancovia viery vo svojich spisoch za nedotknuteľnú, ju posväcovali početné zástupy svojou mučeníckou krvou. A to plným právom, pretože táto kresťanská sloboda podáva svedectvo o najvyššom a absolútne oprávnenom zvrchovanom panstve Boha nad človekom a práve tak o prvej a najvyššej povinnosti človeka voči Bohu. S poburujúcim a neposlušným zmýšľaním nemá nič spoločné a nie je jej nič vzdialenejšie než chcieť odopierať poslušnosť verejnej moci. Lebo ľudská moc má potiaľ právo rozkazovať a vyžadovať poslušnosť svojim príkazom, pokiaľ sa nedostane do rozporu s Božou mocou a pohybuje sa v poriadku, stanovenom jej od Boha. Ale ak je vydaný príkaz, ktorý stojí v zjavnom rozpore s vôľou Božou, potom dochádza k odpadu od tohto poriadku a zároveň k protikladu s Božou autoritou, preto je správne neposlúchnuť.

31. Oproti tomu stúpenci liberalizmu, ktorí prikladajú svetskej moci neobmedzenú plnosť moci a ktorí by chceli viesť život bez akéhokoľvek ohľadu na Boha, nijako neuznávajú spojenie slobody s mravnosťou a náboženstvom, ako sme o ňom hovorili. Preto hanbia každé opatrenie na zachovanie tohto spojenia ako porušovanie práva a ako zločin proti štátu. Keby to tak skutočne bolo, potom by nebolo žiadnej vlády tyranie akokoľvek hroznej, ktorej by sme sa nemali mlčky podriaďovať!

32. Je najväčším práním Cirkvi, aby tieto náuky, o ktorých sme My v podstate a v krátkosti porozprávali, prenikli do reálneho života vo všetkých oblastiach štátneho zriadenia. Lebo v nich je daný účinný liek na ťažkosti našej doby, ktoré naozaj nie sú ani malé, ani zriedkavé a ktoré sú prevažne plodmi týchto tak vysoko cenených slobôd, od ktorých sa očakáva bezpečnosť a sláva. Avšak tieto nádeje zahanbil výsledok: vyrástli z nich nie sladké a liečivé, ale horké a nenávisťné plody. Ak potrebujeme ozdravný prostriedok, vráťme sa opäť k

zdravým zásadám, na ktorých jedine spočíva zachovanie poriadku, od ktorých môžeme s dôverou očakávať ochranu pravej slobody.

33. Avšak Cirkev s materským porozumením berie do úvahy ľudskú slabosť, ktorá tak ťažko dolieha na ľudí. Neodvracia sa od duchovných prúdov súčasnosti a našich pozemských pomerov. Z týchto dôvodov síce priznáva nároky jedine a len pravde a mravne dobrému, ale oproti tomu nemá námietky proti tomu, keď štátna moc trpí tak mnohé, čo nie je ani správne, ani spravodlivé: buď aby predišla ešte väčšiemu zlu, alebo aby dosiahla či zachovala určité dobro. Aj Boh predsa vo svojej nanajvyšš múdrej Prozreteľnosti trpí, hoci je nanajvyšš dobrý a všemohúci, zlo vo svete: sčasti, aby nebolo zabránené väčšiemu dobru, sčasti, aby nevzniklo ešte väčšie zlo. Je primerané, aby Ten ktorý riadi svet, slúžil za vzor pre riadenie štátov: keď totiž ľudská autorita nemôže zakázať každé jednotlivé zlo, potom musí ponechať mnohému priestor a nechať nepotrestané, čo však právom predsa potrestá Božská Prozreteľnosť.¹⁵⁹ Aj keď za týchto okolností a kvôli všeobecnému blahu a len preto ľudský zákon môže, alebo dokonca musí trpieť, niečo zlé, tak napriek tomu zákon nemôže a nemá schvaľovať zlé alebo ho ako také chcieť. Lebo zlo ako také je okrádanie o dobro, a preto je v protiklade so všeobecným blahom a o to má predsa zákonodarca usilovať a chrániť ho najlepším možným spôsobom. Aj v tomto smere má ľudský zákon napodobňovať Boha, ktorý síce zlo na svete dopúšťa, ale pritom ani nechce, aby ku zlu dochádzalo, ani nechce, aby k nemu nedochádzalo, ale chce iba pripustiť, že ku zlu dochádza, a to je dobré.¹⁶⁰ Táto veta Anjelského učiteľa obsahuje v krátkosti celú náuku o trpení zla.

34. Ak však chceme túto otázku správne posúdiť, musíme priznať: štátne zriadenie sa vzd'aluje svojmu ideálu tým viac, čím viac je nútené trpieť v štáte zlo. Okrem toho musí toto trpenie zla, pretože je mierou politickej múdrosti, nájsť svoje hranice v rámci konečného účelu života štátu, t.j. v zdravom všeobecnom stave. Keby mu preto malo prinášať škodu a ak by sa zlo malo tým v štáte ešte zväčšovať, potom v dôsledku toho nie je dovolené mu ustupovať, pretože za takých pomerov sa nedosahuje nič dobré; ak sa ale stane, že kvôli zvláštnym štátnym a pozemským pomerom Cirkev mlčí k určitým moderným slobodám - nie ako by ich schvaľovala, ale že ich ponechanie považuje za účelné - potom by určite pri nástupe lepších časov využila svoju slobodu a

¹⁵⁹ Sv. Augustín, O slobodnej vôli, kniha I., kap. 6, čl. 14

¹⁶⁰ Sv. Tomáš Akvinský, Summa Theol., P. I, qu. 19, a. 9, ad 3

napomínaním, varovaním, neustálymi prosbami sa zodpovedne snažila, aby splnila úrad, odkázaný jej Bohom, totiž starostlivosť o večnú spásu ľudí. Avšak pravdou vždy zostane, že všeobecná, bez rozdielu poskytovaná sloboda, ako už sme častejšie zdôraznili, nesmie byť sama o sebe presadzovaná, pretože protirečí rozumu, a to že omyl by mal mať rovnaké práva ako pravda.

35. A čo sa obzvlášť tolerancie týka, musíme sa diviť, ako ďaleko sú stúpenci liberalizmu vzdialení od tej správnej miery múdrosti, ako ju vidíme v Cirkvi. Kým totiž občanom dovoľujú vo všetkých spomenutých otázkach neobmedzenú slobodu, prekračujú všetku mieru a nakoniec dospievajú až tam, že sa zdá, že pre nich pravda a dobré mravy už nie sú viac ako faloš a hanebnosť. Naproti tomu obviňujú Cirkev, stĺp a základ pravdy a nepodplatiteľnú učiteľku čistých mravov, z neznášanlivosti a tvrdosti, pretože táto na základe svojej povinnosti, vytrvalo odmieta tento bezuzdný a hanebný druh tolerancie a jej povoľovanie vyhlasuje za nedovolené. Keď tak liberáli konajú, tak pri tom vôbec nespozorujú, že označujú niečo chvályhodného za chybu. Ale hoci sa toľko chvália svojou toleranciou, sú na ňu v skutočnosti nezriedka skúpi a skrblia s ňou voči katolíkom. A tí istí ľudia, ktorí majú pre každého bez rozdielu márnотratnú slobodu, sa všade zdráhajú ponechať slobodu Cirkvi.

36. Kvôli prehľadnosti krátko zhrňme teraz celú Našu reč do podstatných bodov spolu s dôsledkami, ktoré z nej vyplývajú. Základná myšlienka je tá, že každý človek sa nanajvýš skutočne a trvalo nachádza pod mocou Boha. Preto je ľudská sloboda, ktorá by nebola podriadená Bohu a poddaná Jeho vôli, absolútne nemysliteľná. Popierať existenciu tohto zvrchovaného panstva Boha alebo ho nechcieť strpieť - to nie je otázkou slobodného človeka, ale toho, kto svoju slobodu zneužíva na vzburu. A z takéhoto zamerania ducha sa vyvíja a v ňom pozostáva základná chyba liberalizmu. Ten má ale rôzne formy. Práve vôľa sa môže rôznym spôsobom ako aj v rôznom stupni spreneverovať poslušnosti, ktorá prislúcha Bohu alebo tým, ktorým Boh dal podiel na svojej moci.

37. Zásadne odmietať zvrchované panstvo najvyššieho Boha a úplne sa vzpierať akejkoľvek poslušnosti, ako vo verejnom živote, tak aj v súkromnom živote, to je najväčším zvrátením slobody, a preto zároveň aj najhorším druhom liberalizmu. O ňom preto úplne platí to, čo sme doteraz proti nemu povedali.

38. Úzko s tým je spojená náuka tých, ktorí každopádne uznávajú zvrchované panstvo Boha, nášho Stvoriteľa a Pána, ako nutnosť, pretože

na Jeho mocnej vôli spočíva celý prírodný poriadok, ale drzo odmietajú brať ohľad na zákony viery a mravov, ktoré sú nadprirodzené a Bohom zjavené. Ako veľmi sa aj oni mýlia a protirečia sami sebe, videli sme vyššie. Táto náuka tvorí hlavnú a základnú myšlienku, na ktorej spočíva tá zhubná zásada o odluke Cirkvi od štátu. A napriek tomu je jasné ako slnko, že obe moci, hoci sa vo svojich úlohách líšia a nemajú rovnakú dôstojnosť, predsa majú svorne spolupracovať a vzájomne si v zhode poskytovať služby.

39. V tejto otázke vznikli dvojaké názory. Väčšina totiž chce odlúčiť štát od Cirkvi úplne, a síce tak, že podľa ich názoru má Cirkev zostať vo všetkých právnych vzťahoch verejného života, v inštitúciách, v zákonoch a v štátnych úradoch a vo vyučovaní mládeže úplne nepovšimnutá, tak ako by vôbec neexistovala. Nanajvýš je jednotlivým občanom dovolené, ak sa im to zdá dobré, vykonávať svoje náboženstvo súkromne. Voči týmto platí celá váha argumentov, ktorými sme vyvrátili názory, že záležitosti Cirkvi a štátu by sa mali úplne oddeliť. K tomu ešte pristupuje, že je úplne nemiestne, aby jednotlivý občan štátu mal Cirkvi preukazovať úctu, ale štát ako celok by ňou smel opovrhovať!

40. Tí druhí nepopierajú existenciu Cirkvi: to sa im zdá byť nemožné, ale upierajú jej charakter dokonalej spoločnosti, ktorej ako takej, od začiatku patrí právo. Tvrdia, že Cirkvi neprislúcha vydávať zákony, vynášať rozsudky, postihovať trestami, ale má vraj dávať len napomenutia, rady a smernice, ktorým sa máme podriaďovať len z vlastného popudu a dobrovoľne. Touto pochabosťou je znetvorená podstata tejto Božej spoločnosti, oslabená a obmedzená jej autorita, učiteľský úrad a celá jej pôsobnosť. Zároveň sa rozširuje mocenská oblasť svetského zákona natoľko, že Cirkev Božia je podrobovaná vláde a moci štátu nie inak než nejaké slobodné združenie občanov. Toto je vyvrátené dôkazmi, ktoré používajú apologéti a ktoré sme tiež zdôraznili My, konkrétne v Našej encyklike *Immortal Dei*. Z toho vyplýva, že podľa Božieho ustanovenia, Cirkev vlastní všetko, čo patrí k bytnosti a k právam riadnej, najvyššej a všestranne dokonalej spoločnosti.

41. Mnohí potom neschvaľujú odluku Cirkvi od štátu, napriek tomu sa však podľa ich názoru má pôsobiť na to, aby sa Cirkev sklonila a prispôsobila v každom ohľade dobe, čo dnešná štátnická múdrosť vyžaduje v politických otázkach. Tento názor je mravne dobrý vtedy, ak je pochopený správnym spôsobom, ktorý sa nedostáva do rozporu s

pravdou a spravodlivosťou. Cirkev sa predsa prejavuje ako povolná a dovoľuje mnohé podľa časných okolností a s ohľadom na nejaké veľké dobro, pokiaľ to jej posvätný úrad dovolí. Inak ale vyzerá otázka, keď sa jedná o predmety a náuky, ktorými bola spôsobená zvrátenosť mravov a falošný úsudok proti Božiemu právu. Nikdy nemôže nastať doba, ktorá by už nepotrebovala náboženstvo, pravdu, spravodlivosť. Tieto najvyššie a najposvätné hodnoty stoja podľa Božieho príkazu pod ochranou Cirkvi, a preto nie je nič obludnejšie než názor, že Cirkev by mala mlčky strpieť zlobu alebo bezprávie, alebo že by mala zatvárať oči pred tým, čo škodí náboženstvu.

42. Potom z uvedeného vyplýva, že nie je v žiadnom prípade dovolené podporovať, obhajovať alebo povoľovať slobodu v názoroch, v písomnom prejave, vo vyučovaní ako ani slobodu náboženstva, ako keby všetky tieto slobody boli od prírody danými ľudskými právami. Lebo keby boli skutočne dané od prírody, potom by existovalo právo odmietnuť zvrchované panstvo Boha a ľudská sloboda by nemohla byť riadne usporiadaná žiadnym zákonom. Rovnako z toho vyplýva, že tieto rôzne druhy slobody môžu byť síce z oprávnených dôvodov trpne tolerované, avšak s ohraničujúcim obmedzením, aby sa nezvrhli do prostopašnosti a bezuzdnosti. Kde sú však tieto slobody zo zvyku už zavedené, potom ich majú občania užívať k tomu, aby konali správne a občania si majú vo svojom úsudku o týchto slobodách osvojiť názor, ktorý o nich má Cirkev. Každá sloboda sa totiž môže považovať za oprávnenú potiaľ, pokiaľ poskytuje viac možností k mravne dobrému - ale nikdy nič navyše.

43. Kedykoľvek je, alebo existuje dôvod na strach, nespravodlivé utláčanie ľudí na jednej strane alebo odňatie slobody Cirkvi na strane druhej, je mravne dobré snažiť sa o takú zmenu vlády, ktorá prinesie náležitú slobodu konania. Lebo potom sa nejedná o úsilie po neobmedzenej a zlej slobode, ale hľadá sa uľahčenie v záujme všetkých a deje sa tak jedine a len preto, aby nebola odňatá možnosť činiť dobré tam, kde pre zlo existuje neobmedzená sloboda.

44. Tiež nie je žiadnym bezpráviem dať prednosť štátnej forme usporiadanej ľudovo, pod podmienkou, že pritom zostane zachovaná katolícka náuka o pôvode a držaní verejnej moci. Cirkev nezavrhuje žiadny druh a spôsob štátneho zriadenia, iba ak je samo o sebe prospešné k spokojnosti občanov, ale chce, ako to aj prikazuje

prirodzenosť, aby bolo zriadené bez akéhokoľvek narušovania práv a obzvlášť za plného zachovania práv cirkevných.

45. Ak niekde nie je stanovené inak s ohľadom na osobitné vecné a časné pomery, je mravne úctyhodné podieľať sa na verejnom živote. Áno, Cirkev označuje za dobré, že sa každý snaží o dosiahnutie toho najlepšieho pre všetkých a podľa svojich síl prispieva k ochrane, k udržaniu a prospechu štátu.

46. Cirkev neodsudzuje ani tých, ktorí, ak sa to dá urobiť bez porušenia spravodlivosti, chcú aby bola ich krajina nezávislá od akejkol'vek zahraničnej alebo despotickej moci.

Ani neviní tých, ktorí chcú prideliť štátu moc samosprávy a občania mali čo najväčší priestor pre zvyšovanie blahobytu. Cirkev bola vždy zvyknutá stáť nad všetkým verne po boku rozvoja občianskych slobôd, spojených so zachovávaním pravej miery. To sa v minulosti prejavilo najmä v Taliansku, v mestskej prosperite a bohatstve a sláve, ktoré tieto mestá získali v čase, keď blahodarný vplyv Cirkvi bez zábran prenikal do všetkých pravidiel štátneho zriadenia.

47. Dúfame, ctihodní bratia, že to o čom sme vás teraz poučili na základe viery a rozumu z moci Nášho Apoštolského úradu, sa v budúcnosti stane plodným pre mnohých, keď svoje úsilie spoja s Nami. My však pozdvihujeme svoj zrak s pokorným srdcom a úpenlivou prosbou o pomoc k Bohu, neustávajúc Ho prosiť, aby milostivo ráčil vyliat' v hojnej miere svetlo Svojej múdrosti a Svojej rady na ľudí, aby predchnutí týmito cnosťami spoznali to pravé v týchto nanajvyš dôležitých otázkach a v dôsledku toho žili v zhode s pravdou v súkromnej i verejnej oblasti, v každej dobe a s neotrasiteľnou stálosťou. Ako závdavok týchto nebeských darov a na svedectvo Našej blahovôli Vám udeľujeme, ctihodní bratia a Vám, poddanému ľudu a kléru, z celého srdca požehnanie v Pánovi.

Dané v Ríme u sv. Petra, 20. júna roku 1888, jedenásteho roku Nášho pontifikátu.

Zdroj: <http://www.ikatolici.cz/libertas-praeantissimum/>

SYLABUS ZAVRHUJÚCI BLUDY MODERNISTOV. Lamentabili Sane. (Sv. Pius X. 1907)

Dekrétom "Lamentabili" sa zavrhujú ako bludné tieto tézy:

1. Cirkevný zákon predpisujúci, aby knihy o Písme sv. boli pred vydaním podrobené cenzúre, sa nevzťahuje na učencov, ktorí sa zaoberajú vedeckou kritikou alebo exegézou kníh Starého a Nového zákona.
2. Cirkevný výklad posvätných kníh nemá byť v žiadnom prípade zavrhovaný, exegéti ho však napriek tomu môžu podrobiť presnejšiemu úsudku a korekciám.
3. Podľa cirkevných súdov a zákazov, vynesených proti slobodnému a vedeckejšiemu výkladu, je možné urobiť záver, že viera, ktorú ponúka Cirkev, je v rozpore s históriou a že katolícke učenie nemožno skutočne zosúladiť s pravými koreňmi kresťanského náboženstva.
4. Ani dogmatickými definíciami nemôže Magistérium Cirkvi určovať pravý zmysel Svätého písma.
5. Pretože základ viery obsahuje iba zjavené pravdy, nemá Cirkev právo vyslovovať súd o tvrdeniach ľudskej vedy.
6. Pri definovaní náboženských právd má Cirkev vyučujúca a veriaci spolupracovať takým spôsobom, že Cirkvi vyučujúcej zostáva len potvrdzovať všeobecný názor Cirkvi veriacich.
7. Keď Cirkev zavrhuje omyly, nemôže od veriacich požadovať, aby jej súdy vnútorne prijímali.
8. Žiadnym obvineniam z viny nebudú vystavení tí, ktorí berú na ľahkú váhu rozhodnutia vyslovené Svätou kongregáciou pre index alebo rímskymi kongregáciami.
9. Prehnanú prostotu alebo nevedomosť preukazujú tí, ktorí veria, že autorom Svätého písma je skutočne Boh.
10. Inšpirácia kníh Starého zákona spočíva v tomto: izraelskí autori vydali náboženské poučky zo zvláštneho pohľadu, ktorý bol pohanom len málo známy alebo im bol vôbec neznámy.
11. Božská inšpirácia sa nevzťahuje na všetky knihy Svätého písma tak, aby každá z jeho častí bola zbavená najmenšieho možného omylu.
12. Ak sa vedecký exegét chce užitočne uplatniť v biblických štúdiách, potom musí predovšetkým odložiť vopred utvorený názor o

nadprirodzenom pôvode Písma a interpretovať ho rovnako ako ktorýkoľvek iný čisto ľudský dokument.

13. Sami evanjelisti rovnako ako kresťania v druhej a tretej generácii úmyselne upravovali evanjeliové podobenstvá tak, aby vysvetlili malý účinok Kristovho kázania medzi Židmi.

14. V mnohých rozprávaniach zaznamenali evanjelisti ani nie tak veci, ktoré sú pravdivé, ako skôr tie, ktoré hoci boli nepravdivé, boli podľa ich názoru prospešnejšie pre čitateľa.

15. Až do doby, kedy bol definovaný a ustanovený kánon, sa evanjeliá rozrastali o dodatky a opravy. Preto v nich zostala len málo znateľná a nejasná stopa Kristovej vierouky.

16. Jánove rozprávania nie sú v pravom slova zmysle históriou, ale mystickým rozjímaním nad evanjeliom. Rozpravy obsiahnuté v jeho evanjeliu sú teologickými meditáciami, ktoré neobsahujú historickú pravdu o mystériu spásy.

17. Štvrté evanjelium zveličilo zázraky nielen preto, aby mimoriadne vyniklo, ale aj preto, aby toto evanjelium lepšie charakterizovalo dielo a slávu vteleného Slova.

18. Ján si v súvislosti s Kristom robí nárok na postavenie svedka, v skutočnosti je však iba význačným svedkom kresťanského života teda života Kristovho v Cirkvi na konci prvého storočia.

19. Vernejšie než katolícki exegéti vyjadrili pravý zmysel Písma vykladači nekatolícki.

20. Zjavenie nemohlo byť ničím iným než vedomím, ktoré človek získal povznesením sa k Bohu.

21. Zjavenie, zakladajúce predmet katolíckej viery, nebolo u apoštolov dokonané.

22. Dogmy, ktoré Cirkev považuje za zjavené, nie sú pravdami zoslanými z neba. Sú výkladom náboženských zjavov, ktoré ľudská myseľ nadobudla usilovnou snahou.

23. Medzi skutočnosťami o ktorých sa hovorí v Písme a cirkevnými dogmami na nich založenými, môže byť a vlastne je rozpor. Kritik tak môže ako nepravé odvrhnúť fakty, ktoré Cirkev považuje za nanajvýš isté.

24. Exegét, ktorý si konštruuje predpoklady, z ktorých vyplýva, že fakty sú historicky mylné alebo pochybné, nemá byť karhaný, ak priamo nepopiera samotné dogmy.

25. Súhlas, ktorým prejavujeme vieru, spočíva v konečnom dôsledku na veľkom množstve pravdepodobností.

26. Dogmy viery majú byť chápané iba z hľadiska svojho praktického zmyslu, inak povedané ako predpisové normy správania a nie ako normy, ktoré treba veriť.

27. Božstvo Ježiša Krista nie je v evanjeliách preukázané. Je to dogma, ktorú si kresťanské svedomie odvodilo z predstavy mesiáša.

28. Pri výkone svojho poslania Ježiš nehovoril so zámerom učiť, že je mesiáš a ani jeho zázraky nesmerujú k dôkazu niečoho takého.

29. Je prípustné uznať, že Kristus je v dejinách oveľa menej významný ako Kristus, ktorý je predmetom viery.

30. Vo všetkých evanjeliových textoch má meno "Syn Boží" len význam mena "Mesiáš". Nikde to však neznamena, že Kristus je pravým a skutočným Synom Božím.

31. Vierouka ktorú o Kristovi učili Pavol, Ján a koncil nicejský, efezský a chalcedonský, nie je učením, ktoré hlásal Ježiš, ale taká, ktoré si o Ježišovi vytvorilo kresťanské povedomie.

32. Je nemožné uviesť do súladu prirodzený zmysel evanjeliových textov a zmysel, ktorý vyučujú naši teológovia o svedomí a neomylnom poznaní Ježiša Krista.

33. Každý, kto nie je predpojatý, ihneď zistí, že pokiaľ išlo o bezprostredný príchod mesiáša, Ježiš buď kázal omyly, alebo že väčšina jeho vierouky, tak ako je obsiahnutá v evanjeliách, je zbavená autentickejšti.

34. Kritici môžu pripisovať Kristovi neobmedzené poznanie iba pod podmienkou, ktorú nemožno historicky pochopiť a ktorá sa prieči mravnému citu. Touto podmienkou je, že Kristus ako človek mal Božské vedomosti, avšak nebol ochotný vedomosti o mnohých veciach odovzdať svojim žiakom a tým, ktorí prídu po nich.

35. Vedomosť o svojej mesiášskej dôstojnosti nemal Kristus vždy.

36. Zmŕtvychvstanie Spasiteľa nie je v pravom slova zmysle historickou skutočnosťou. Je to fakt čisto nadprirodzeného poriadku (ani preukázaný, ani preukázateľný), ktorý si kresťanské vedomie postupne odvodilo z iných skutočností.

37. Viera v Kristovo vzkriesenie sa spočiatku týkala ani nie tak samotného faktu zmŕtvychvstania ako skôr nesmrteľného života Krista s Bohom.

38. Učenie o vykupiteľskej smrti Krista pochádza od Pavla, nie z evanjelií.

39. Názory o pôvode sviatostí, ktoré zastávali otcovia Tridentského koncilu a ktoré určite ovplyvnili ich dogmatické kánony, sa veľmi líšia od tých, ktoré teraz oprávnené existujú medzi historikmi skúmajúcimi dejiny kresťanstva.

40. Sviatosti vznikli tým, že apoštoli a ich nasledovníci interpretovali Kristovu myšlienku, pod vplyvom a tlakom okolností a udalostí.

41. Účelom sviatostí je iba vždy a vo všetkom pripomenúť ľudskej mysli blahodarnú prítomnosť Stvoriteľa.

42. Potrebu krstu zaviedlo kresťanské spoločenstvo, ktoré ho prijalo ako nevyhnutný obrad a pridalo k nemu povinnosť hlásať kresťanstvo.

43. Zvyk udeľovať krst batol'atám bol len disciplinárnym vývojom, ktorý sa stal jednou z príčin, prečo bola sviatosť rozdelená na dve, totiž krst a pokánie.

44. Nie je žiaden dôkaz o tom, že apoštoli používali sviatosť birmovania. V dejinách prvotnej Cirkvi niet rozdielu medzi sviatosťami krstu a birmovania.

45. Nie všetko, čo hovorí Pavol, pokiaľ ide o najsvätejšiu Sviatosť¹⁶¹, má byť brané historicky.

46. V prvotnej Cirkvi neexistoval pojem kresťanského hriešnika, ktorému sú hriechy odpustené z moci Cirkvi. Na tento pojem si Cirkev len veľmi zvoľna zvykala. Vlastne aj potom, keď bolo pokánie uznané za sviatosť Cirkvi, nebolo označované za sviatosť, pretože by bolo považované za sviatosť nečestnú.

¹⁶¹ 1. Korint'anom, 11, 23-25

47. Slová Pána: "Prijmite Ducha Svätého; komu odpustíte hriechy, budú mu odpustené; komu ich zadržíte, budú mu zadržané"¹⁶², sa žiadnym spôsobom nevzťahujú na sviatosť pokánia, aj keď to Tridentští otcovia tvrdili.

48. Jakub vo svojom liste¹⁶³ nemal v úmysle prehlásiť sviatosť Kristovu, ale iba odporučiť zbožný obyčaj. Ak v tomto obyčaji náhodou rozpoznáva nejaký prostriedok milosti, nerobí to tak rigoróznym spôsobom, ako to chápali teológovia, ktorí stanovili pojem a počet sviatostí.

49. Keď slávenie Pánovej večere postupne nadobúdalo povahu liturgického úkonu, začínali tí, ktorí pri nej mali rozhodujúce slovo, nadobúdať charakter kňaza.

50. Starší, ktorí v kresťanských zhromaždeniach mali povinnosť dozoru, boli ustanovení od apoštolov za kňazov a biskupov, aby bdeli nad nevyhnutnou organizáciou rastúcich kresťanských obcí, nie však výhradne preto, aby v budúcnosti zachovali poslanie a apoštolskú moc.

51. Je nemožné, že by sa sviatosťou v Novom zákone mohlo stať manželstvo. K tomu muselo dôjsť až v neskoršej Cirkvi, pretože bolo nutné, aby sa najprv uskutočnil úplný teologický výklad vierouky o milosti a sviatostiach a až potom mohlo byť manželstvo ustanovené za sviatosť.

52. Kristus nemal v úmysle založiť Cirkev ako spoločnosť, ktorá mala trvať na zemi po dlhý rad storočí; práve naopak, podľa Kristovho názoru, malo čo najskôr nastať nebeské kráľovstvo zároveň s koncom sveta.

53. Usporiadanie orgánov Cirkvi nie je nemenné. Rovnako ako ľudská spoločnosť je aj kresťanské spoločenstvo vystavené neustálemu vývoju.

54. Články viery, sviatosti a hierarchia, nielen v ponímaní, ale aj vo svojej podstate, sú iba výkladom a vývojom kresťanských myšlienok, ktorých vývoj narastal a zdokonaľovali sa pomocou mnohých vonkajších dodatkov k malému semienku nejasne obsiahnutom v evanjeliách.

55. Šimon Peter nikdy ani netušil, že mu Kristus zveril primát v Cirkvi.

¹⁶² Ján, 20, 22-23

¹⁶³ Jak. 5, 14-15

56. Rímska Cirkev sa stala hlavou všetkých cirkví nie riadením Božej prozreteľnosti, ale jednoducho pôsobením politických podmienok.

57. Cirkev ukázala, že je nepriateľská voči pokroku prírodných aj teologických vied.

58. Pravda nie je o nič nemeniteľnejšia než sám človek, lebo sa rozvíjala s ním, v ňom a skrze neho.

59. Kristus neučil pevne stanovené vieroučné myšlienky, uplatniteľné po všetky časy a pre všetkých ľudí, ale skôr začal náboženské hnutie, ktoré je alebo má byť prispôsobované rôznym dobám aj miestam.

60. Kresťanská vierouka bola pôvodne judaistická. Postupným vývojom sa stala najprv paulínskou, potom joaninskou, nakoniec helénskou a univerzálnou.

61. Bez rozporu by sa dalo povedať, že v Písme sv. niet kapitoly, počnúc prvou v knihe Genesis a končiac poslednou v Apokalypse, ktorá by obsahovala vieroučnú poučku úplne totožnú s tým, čo o rovnakej záležitosti učí Cirkev. Z rovnakého dôvodu preto nemá žiadna kapitola Písma sv. totožný zmysel pre kritika a teológa.

62. Rozhodujúce články apoštolského vyznania viery nemali pre kresťanov prvých dôb rovnaký zmysel ako pre kresťanov v našich časoch.

63. Cirkev dokazuje, že je neschopná efektívne udržiavať evanjeliovú etiku, lebo tvrdohlavo lipne na nemenných doktrínach, ktoré nemožno uviesť do súladu s moderným pokrokom.

64. Vedecký pokrok si vyžaduje, aby sa nanovo prispôbilo poňatie kresťanskej vierouky týkajúce sa Boha, stvorenia, zjavenia, osoby Slova, ktoré sa Telom stalo a vykúpenia.

65. Súčasný katolicizmus možno uviesť do súladu so skutočnou vedou len vtedy, ak bude pretvorený do nedogmatického kresťanstva, t.j. do akéhosi širokého a liberálneho protestantstva.

Zdroj: <http://rexcz.blogspot.com/2011/11/lamentabili.html>

O UČENÍ MODERNISTOV. Pascendi Dominici Gregis. (Sv. Pius X. 1907)

Úvod

1. Úrad, ktorý je nám Bohom zverený, aby vodil na pastvu Pánove stádo má najmä tú povinnosť, ktorú mu zveril Kristus, aby čo najostržitejšie strážil zverený poklad viery, ktorý mu bol odovzdaný, aby odmietal falošné svetské názorové novoty a vyjadroval námietky voči pavede.

Táto starostlivosť najvyššieho pastiera o katolícky ľud bola vždy nevyhnutne potrebná, lebo vplyvom nepriateľa ľudského pokolenia, nikdy nechýbali pomýlení ľudia, ješitní zvodcovia, ľudia poblúdilí a k bludu zvädzajúci.

V poslednej dobe však nesmierne vzrástol počet nepriateľov Kristovho kríža, ktorí sa novými zákernými spôsobmi snažia podkopať životnú silu Cirkvi a keby to bolo možné, do základov vyvrátiť Kristovo kráľovstvo. Preto nesmieme ďalej mlčať, aby sa nezdalo, že sa vyhýbame svojej najsvätejšej povinnosti a aby sa nám nemohlo vytknúť, že sa spreneverujeme svojej úlohe zo zhovievavosti a v nádeji, že poblúdilí prídu k rozumu.

Vážnosť situácie

2. Nemôžeme ďalej otáľať, pretože stúpcov bludov už nie je treba hľadať v radoch otvorených nepriateľov, ale skrývajú sa v samotnom lone Cirkvi, čo je tým bolestnejšie a vzbudzuje tým väčšie obavy, čím menej sú nápadní a čím viac môžu uškodiť. Hovoríme, ctihodní bratia, o veľkom počte katolíckych laikov a dokonca aj kňazov - čo je ešte bolestnejšie - ktorí nemajú pevnú filozofickú a teologickú výzbroj, zato sú však presiaknutí náukami nepriateľov Cirkvi a pod zásterou lásky k Cirkvi sa hanebne vydávajú za jej obnoviteľov a bez ostychu napádajú všetko, čo je posvätné v diele Kristovom, dokonca aj samotnú nedotknuteľnosť Božského Obnoviteľa, ktorého svätokrádežne znižujú na obyčajného človeka.

3. Aj keby sa títo ľudia čudovali, že ich počítame k nepriateľom Cirkvi, určite sa tomu nebude čudovať ten, kto - bez ohľadu na ich úmysel, ktorý môže posúdiť len Boh - spozná ich náuku a spôsoby vyjadrovania a správania sa. Plnú pravdu má aj ten, kto ich pokladá za ďaleko nebezpečnejších nepriateľov Cirkvi, lebo oni sa usilujú o jej skazu, ako sme už povedali z vnútra, nie z vonku, takže nebezpečenstvo

číha v samotných žilách a útrobach Cirkvi a je o to zákernejšie, pretože títo nepriatelia Cirkev dobre poznajú. Dodajme, že oni neosekávajú konáre a výhonky, ale prikladajú sekeru k samotným koreňom a najhlbším tkanivám viery. Keď potom zasiahnu tento koreň nesmrteľnosti, šíria nákazu do celého stromu, takže ich skazonosným rukám neunikne žiadna časť katolíckej pravdy. Ťažko si predstaviť niečo vychytralejšieho a zákernejšieho nad ich ničivú prácu, pri ktorej postupujú najrozmanitejšími spôsobmi. Raz sa hrajú na racionalistov, inokedy na katolíkov, a to tak zákerne, že ten kto si nedá pozor, toho ľahko zavedú do bludu. Pretože sú mimoriadne odvážni, necúvnu pred žiadnymi dôsledkami, ale presadzujú si svoje názory s tvrdohlavosťou a istotou. Okrem toho sa stáva, že za účelom ľahšieho oklamania duší, vedú život nesmierne aktívny, neustále a horlivo sa vzdelávajú a obyčajne sa tiež prísnymi mravmi usilujú o chválu. Neskôr - a k tomu snád' už ani niet lieku - sú tak zaujatí svojimi náukami, že pohrdajú každou vládou, nekladú si žiadne obmedzenia a opierajúc sa o akési lživé svedomie, vydávajú za pravdovravnosť to, čo je v skutočnosti samotnou pýchou a zatvrdilosťou.

Dúfali sme však, že raz pohneme takých ľudí k náprave. Preto sme s nimi najprv láskavo rokovali ako so synmi, potom prísne a nakoniec, hoci neradi, sme boli nútení ich verejne pokarhať. Viete však, ctihodní bratia, že to bolo márne; na chvíľu sklonenú šiju čoskoro pozdvihli ešte pyšnejšie. Keby išlo len o nich, snád' by sme to mohli utajiť, ale ide o bezpečnosť katolicizmu. Ďalšie mlčanie by bolo hriechom, a preto musíme hovoriť, aby sme strhli masku týmto zlomyseľným zakuklencom a ukázali celej Cirkvi, akí vskutku sú.

4. Pretože teda vychytralosť modernistov (tak sú totiž právom nazývaní) spočíva v tom, že svoje náuky nepredkladajú pohromade, ale rozptýlene, akoby ani k sebe nepatrili a zdali sa len dvojzmyselnými a neurčitými, hoci sú v skutočnosti jednoznačné a súvislé, bude vhodné, ctihodní bratia, napred tieto náuky zhrnúť, aby sme potom objavili príčiny týchto bludov a predpísali lieky na odvrátenie skazy.

ANALÝZA UČENIA MODERNISTOV

5. Aby sme však v tejto zložitej záležitosti riadne postupovali, je nutné predovšetkým upozorniť na to, že každý modernista hrá niekoľko úloh, ktoré stále zmiešava. Sú to úlohy filozofa, veriaceho, teológa, historika, apologetika a obnovovateľa. Kto chce správne spoznať ich

sústavu náuk a pochopiť ich predpoklady a dôsledky, musí všetky tieto úlohy presne rozoznať.

Agnosticismus a jeho filozofický základ

6. Začnime s filozofiou. Modernisti budujú filozofiu náboženstva na náuke, ktorá sa všeobecne nazýva agnosticizmus. Podľa nej je ľudský rozum obmedzený na prírodné javy, to jest na veci, ako sa nám javia a túto hranicu nemôže a nesmie prekročiť. Preto rozum, z toho čo vidíme, nemôže spoznať Boha ani jeho existenciu. Z toho vyplýva, že Boh vôbec nemôže byť priamym predmetom vedy, ba ani histórie. Keď sa toto pripustí, čo sa stane s prirodzenou teológiou, s pohnútkami viery a s vonkajším zjavením? Modernisti však všetko toto vylučujú a odkazujú do "intelektualizmu", čo vraj je smiešna a dávno odumretá sústava. Tak im nijako nevadí, že Cirkev tieto hrozné bludy zreteľne odsúdila, keď I. vatikánsky koncil takto ustanovil: *"Kto by povedal, že jediný a pravý Boh, Stvoriteľ a náš Pán, nemôže byť s istotou poznaný prirodzeným ľudským rozumom z toho, čo bolo stvorené, nech je prekliaty."* (De Revel., can. I. Denz. 1653) a ďalej: *"Kto by povedal, že nie je možné ani prospešné, aby bol človek Božím zjavením poučený o Bohu a úcte, ktorú mu má preukazovať, nech je prekliaty."* (tamže, can. II. Denz. 1654) a ešte: *"Kto by povedal, že nie je možné, aby sa Božie zjavenie stalo dôveryhodným z vonkajších znamení, a teda že človek môže byť privedený k viere len akousi vnútornou skúsenosťou alebo súkromným vnuknutím, nech je prekliaty."* (De Fide, can. III., Denz. 1659). Prečo však modernisti prechádzajú od agnosticizmu, ktorý spočíva len v nevedomí, k vedeckému a historickému ateizmu, ktorý zase spočíva v popieraní? Aký je to logický pochod, pri ktorom sa od nevedomosti o tom, či Boh zasiahol do ľudských dejín, prechádza k vysvetľovaniu tých istých dejín úplne bez Boha, ako by Boh naozaj do dejín vôbec nezasiahol? Nech to pochopí, kto môže. Predsa však modernisti pokladajú za úplne isté, že veda i história musia byť ateistické. V ich oblastiach je miesto len pre javy, a preto z nich musí byť úplne vylúčený Boh a všetko Božské. Čo je nutné, podľa tejto nezmyselnej náuky, súdiť o najsvätejšej osobe Kristovej, o tajomstvách jeho života a smrti a nanebovstúpení, to spoznáme za chvíľu.

O životnej imanencii a viere

7. Tento agnosticizmus v sústave modernizmu však musí byť chápaný len ako jeho negatívna časť. Pozitívna časť spočíva, ako sa hovorí, v náuke o životnej imanencii. Od jednej k druhej sa dospieva takto: Prirodzené i nadprirodzené náboženstvo, podobne ako každý fakt, musí pripúšťať nejaké vysvetlenie. Keďže však bola vopred popretá prirodzená teológia a vylúčený prístup k vonkajšiemu zjaveniu zamietnutím akýchkoľvek dôkazov vierohodnosti zjavenia, je márne hľadať vysvetlenie náboženstva mimo človeka. Je teda potrebné ho hľadať v človeku samom. Pretože náboženstvo je potom len akýmsi životným prejavom, musí sa hľadať len v ľudskom živote. Ako už bolo povedané, je každé náboženstvo životným javom a ako každý životný prejav musí byť odvodzované od akéhosi impulzu alebo nevyhnutnosti. Jeho počiatky, ak už hovoríme o živote, spočívajú v akomsi pohnutí srdca, ktoré sa nazýva citom. Preto, hoci predmetom náboženstva je Boh, je nutné vyvodiť záver, že viera, ktorá je počiatkom i základom každého náboženstva, má sídlo v akomsi hlbokom cite, ktorý vzniká z potreby Božského. Táto potreba Božského nemôže sama od seba preniknúť do vedomia, pretože sa zreteľne pociťuje len za istých priaznivých okolností. Preto sa najskôr skrýva mimo vedomie, alebo podľa výrazu modernej filozofie v podvedomí, kde jej koreň zostáva skrytý a nepostihnuteľný. Teraz sa snád' môžeme pýtať, akým spôsobom sa z tejto potreby Božského, ktorú človek v sebe cíti, stane náboženstvo. Modernisti na to odpovedajú: Veda a história sú obmedzené dvoma hranicami. Navonok zmyslovým svetom a vo vnútri vedomím. Za tieto hranice nikto nemôže preniknúť, pretože za nimi je nepoznatel'né. Tvárou v tvár tomuto nepoznatel'nému, či už sa rozkladá za viditeľnou prirodzenosťou vecí, alebo sa tají v podvedomí, je potreba Božského prebudenia v duchu náchylnému k náboženstvu, akýsi zvláštny cit, a to podľa fideistického predpokladu, pred akoukoľvek rozumovou úvahou. Tento cit potom v sebe obsahuje samotnú Božskú skutočnosť, a to jednak ako predmet a jednak ako svoju najvnútornejšiu príčinu a akýmsi spôsobom spája človeka s Bohom. Tento cit, ktorý modernisti nazývajú vierou, je podľa nich začiatkom náboženstva.

8. Ale ešte sme nedospeli ku koncu ich filozofie, alebo presnejšie k ich bláznovstvu. V tom istom cite totiž modernisti objavujú nielen vieru, ale spolu s ňou a v nej tiež "zjavenie", ako ho oni chápu. Čo je vlastne treba viac k zjaveniu? Či nenazveme zjavením, alebo aspoň začiatkom zjavenia, onen náboženský cit, prejavujúci sa vo vedomí? Či sa Boh sám,

hoci len nezreteľne, nezjavuje dušiam v tomto cite? K tomu dodávajú: "Pretože Boh je predmetom aj príčinou viery, je ono zjavenie o Bohu a súčasne od Boha, lebo Boh je súčasne zjavovateľom aj zjavovaným." To je, ctihodní bratia, dôvodom onoho nezmyselného tvrdenia modernistov, podľa ktorého sa každé náboženstvo môže nazvať z jedného pohľadu prirodzeným a z iného nadprirodzeným. Odtiaľ pochádza ono zamieňanie pojmov zjavenia a vedomia. Odtiaľ je odvodený zákon, ktorý prehlasuje náboženské vedomie za všeobecné pravidlo, úplne totožné so zjavením, ktorému sa všetko musí podriadiť, dokonca aj cirkevná autorita v oblasti náuky, sviatostí a disciplíny.

Dôsledok deformácie náboženských dejín

9. Avšak v celom tomto procese, ktorým podľa modernistov vzniká viera i zjavenie, je vhodné si všimnúť jednej veci, ktorá má veľký význam vzhľadom k historicko-kritickým dôsledkom, ktoré z nej modernisti vyvodzujú. Ono "nepoznatel'né", o ktorom hovoria, sa vraj nepredstavuje viere ako oddelené a osamotené, ale vždy v tesnej súvislosti s nejakým javom, ktorý patrí do oblasti vedy alebo histórie, ale pritom ich akosi presahuje. Týmto javom môže byť nejaká prírodná skúsenosť, chovajúca v sebe niečo tajomného alebo nejaký človek, ktorého geniálne slová alebo skutky sa zdanlivo nedajú porovnať s obvyklými zákonmi diania. Teda viera, privábenie "nepoznatel'ným", ktoré je spojené s javom, sa zmocní celého javu a akosi ho prenikne životom. To má za následok dve veci. Predovšetkým transfiguráciu (premenu) javu, ktorá spočíva v tom, že sa jav povýši nad jeho skutočné podmienky, aby sa tak stal vhodnejším pre náznak nejakej formy Božského, ktorým má byť navodená viera. Druhým následkom je defigurácia (skreslenie) javu, spočívajúca v tom, že ho viera vyberie z miestnych a časových okolností a prisúdi mu to, čo v skutočnosti nemá. To nastáva zvyčajne vtedy, keď sa jedná o javy určitej doby, najmä keď sú veľmi starobylé. Z tohto dvojakého deja zase modernisti odvádzajú dve pravidlá, ktoré spolu s agnosticizmom vytvárajú základy historickej kritiky. Napríklad: v osobe Krista, ako hovoria, sa neobjavuje ani veda, ani história, nič iba človek. Teda v dôsledku prvého pravidla, odvodeného z agnosticizmu, je nutné z jeho životopisu vylúčiť všetko, čo zaváňa Božstvom. V dôsledku druhého pravidla je historická osobnosť Krista, premenená vierou. Preto je nutné očistiť ju od všetkého, čo ju povznáša nad historické podmienky. Konečne v dôsledku tretieho pravidla je Kristova osobnosť skreslená vierou. Preto sa od nej musia odlúčiť všetky prejavy a činy, ktoré jednoducho

povedané, nezodpovedajú jeho nadaniu, stavu, vzdelaniu, miestu a dobe, v ktorej žil. Je to podivné usudzovanie, ale taká je modernistická "kritika".

10. Teda náboženský cit, ktorý životnou imanenciou vyviera zo skrytých oblastí podvedomia, je zárodkom celého náboženstva a zároveň dôvodom všetkého, čo z neho vzišlo alebo ešte vzíde. Tento cit je na začiatku ešte hrubý a takmer bez tvaru, ale pomaly vplyvom onoho tajomna, z ktorého vznikol, sa zároveň rozvinul s pokrokom ľudského života, ktorého, ako sme už uviedli, je prejavom. Toto sú teda počiatky každého, aj nadprirodzeného náboženstva. Je to teda iba rozvíjanie onoho náboženského citu. Výnimkou nie je ani katolícke náboženstvo, ktoré je rovnaké ako všetky ostatné. Nevzniklo totiž inak ako životným procesom vo vedomí Kristovom. Kto to počuje, iste žasne nad takou drzosťou a rúhaním. Avšak, ctihodní bratia, to nie sú len táraniny nevercov. Aj katolíci, a dokonca aj mnohí kňazi, sa takto verejne vyslovili a ešte sa chvália, že takými bláznovstvami obrodzujú Cirkev. Nejde tu už o starý blud, ktorý prisudzoval ľudskej prirodzenosti akési právo na nadprirodzeno. Zašlo sa ešte ďalej a tvrdí sa, že naše sväté náboženstvo vzniklo v ľudskej prirodzenosti Kristovej a v nás celkom prirodzene a akosi samovoľne. Nič nie je užitočnejšie pre ničenie celého nadprirodzeného poriadku. Preto I. vatikánsky koncil plným právom rozhodol: *"Kto by povedal, že človek nemôže byť Bohom povznesený k poznaniu dokonalosti, ktorá presahuje jeho prirodzenosť, ale že sám zo seba neustálym pokrokom môže a má dosiahnuť vlastnenie všetkej pravdy a dobra, nech je prekliaty."* (De Revel., can. III., Denz 1655).

Pôvod dogiem

11. Doteraz sa vôbec neprihliadalo k činnosti rozumu. Avšak aj on má podľa náuky modernistov účasť na úkone viery. V onom cite, o ktorom sme sa už častejšie zmieňovali, sa síce Boh ukazuje človeku, ale keďže je to cit, nie poznanie, deje sa to, ako hovoria, len neurčito a spleto, takže to veriaci takmer alebo vôbec nerozoznávajú. Je teda nutné, aby cit bol nejako osvietený, aby bolo vôbec možné v ňom rozoznať a oddeliť Boha. To je potom úloha rozumu, ktorého úlohou je odrážať a analyzovať životné javy, a prostredníctvom rozumu vyjadrovať pojmy slovami.

To je dôvodom známej modernistickej vety, podľa ktorej nábožný človek musí svoju vieru "premyslieť". Rozum sa teda stretáva s týmto citom, vniká do neho a pracuje na ňom ako maliar, ktorý zvýrazňuje

zašlé črty obrazu, aby lepšie vynikli. Tak to asi vysvetľuje jeden modernistický učiteľ. Pritom rozum pracuje dvojakým spôsobom. Po prvé prirodzene a spontánne, pričom vec vyjadruje jednoduchou a obyčajnou vetou. Potom pracuje uvedomejšie a hlbšie, čím ako hovoria, vypracuje myšlienku a vyjadrí ju druhotnými vetami, ktoré sú však odvodené od prvotnej jednoduchej, ale sú na rozdiel od nej vedeckejšie a jasnejšie. Keď boli tieto druhotné vety schválené najvyšším učiteľským úradom Cirkvi, stávajú sa článkami viery.

12. Takto sme v náuke modernistov dospeli k akejsi základnej kapitole, ktorá pojednáva o pôvode a povahe dogiem. Pôvod dogiem kladú však do oných pôvodných a prostých formulácií, ktoré v istom ohľade sú pre vieru nevyhnutné. Aby sa totiž zjavenie uskutočnilo, je nutné zrejmé poznanie Boha vo vedomí. Zdá sa však, že samotná dogma je podľa ich názoru obsiahnutá vlastne až v oných druhotných formuláciách. Aby sme dospeli k povahe dogmy, je nutné predovšetkým zistiť, aký je vzťah medzi náboženskými formuláciami a náboženským citom duše. Lahko to pochopí ten, kto postrehne, že účelom týchto formulácií nie je nič iné, než pomôcť veriacemu, aby si zdôvodnil vlastnú vieru. Preto sú tieto formulácie niečím nachádzajúcim sa uprostred medzi veriacim a jeho vierou. Keď majú vzťah k viere, sú to len nevýstižné známky jej predmetu a nazývajú sa proste symbolmi. Vo vzťahu k veriacemu sú to obyčajné nástroje.

Vývoj dogiem

13. Preto sa žiadnym spôsobom nemôže hovoriť, že v presnom zmysle obsahujú pravdu. Ako symboly sú to obyčajné obrazy pravdy, a preto sú prispôbené náboženskému citu, a to v jeho vzťahu k človeku. Ako nástroje sú to nositeľky pravdy, a preto sú zase prispôbené človeku v jeho vzťahu k náboženskému citu. Pretože potom je predmet náboženského citu daný absolútnom, ktoré má nekonečne mnoho aspektov, môže sa prejavovať hneď tým a hneď zase iným spôsobom. Podobne aj veriaci človek môže žiť v rôznych podmienkach. Teda aj formulácie, ktoré nazývame dogmy, podliehajú tým istým vplyvom a sú preto podrobené zmene. Tak je otvorená cesta k vnútornému vývoju dogiem. Aké je to hrozné nahromadenie sofizmov, ktoré obracajú navnivoč celé náboženstvo.

Podľa modernistov sa dogma môže a nielen môže, ale musí vyvíjať, pretože podľa hlavného bodu ich náuky, ktorú odvádzajú z princípu životnej imanencie, musia byť náboženské poučky skutočne

náboženské a nie iba teologické špekulácie, a mali by žiť životom náboženského citu. To sa nemá chápať tak, ako by tieto formulácie, najmä ak sú čisto obrazné, boli vynájdené pre náboženský cit. Ich pôvod, počet a kvalita sú naopak bezpredmetné. Zmyslom práve uvedenej modernistickej náuky je, že náboženský cit si životne osvojuje tieto formulácie, prípadne si ich primerane mení. Inými slovami: je nutné, aby pôvodná formulácia bola prijatá a schválená srdcom. Rovnako pod vedením srdca prebieha vytváranie oných druhotných formulácií. Z toho vyplýva, že tieto formulácie, aby zostali živé, musia byť a zostať prispôsobené viere a veriacemu. Ak teda z nejakého dôvodu prestane toto prispôsobenie, stratia ony poučky svoj pôvodný zmysel a musia byť zmenené. Keďže platnosť dogmatických formulácií je takto neistá a nestála, niet divu, že nimi modernisti tak opovrhujú, o ničom inom nehovoria a nič tak nevynášajú ako náboženský cit a náboženský život. Preto tiež drzo vytýkajú Cirkvi, že zišla zo správnej cesty, lebo vraj nerozlišuje medzi vonkajším zmyslom a formuláciami a ich náboženským a mravným významom, že sa drží zubami nechtami bezobsažných formulácií a pritom necháva upadať samotné náboženstvo. Sú to vskutku slepci a vodcovia slepých, nadutí pyšnou vedou a tak pomätení, že rozvracajú odveký pojem pravdy a vlastný zmysel náboženstva. *"Zavádzajú nový systém, v ktorom sa z bezuzdnej túžby po novotách nehľadá pravda tam, kde vskutku je, odvrhujú sa posvätné a Božské tradície a zavádzajú sa iné, falošné, vratké a nespoľahlivé náuky, ktorými oni márniví ľudia chcú podopierať a zachraňovať samotnú pravdu."* (Gregor XVI., encyklika "Singularity nos", Denz. 1476)

O viere modernistov

Individuálna skúsenosť a náboženská istota

14. Doteraz sme, ctihodní bratia, hovorili o modernistickej filozofii. Kto by chcel teraz zistiť, ako sa u modernistov líši veriaci od filozofa, musí si uvedomiť, že hoci filozof pripúšťa skutočnosť Božstva ako predmet viery, predsa nemôže túto realitu objaviť inde ako v duši veriaceho, ako predmet citu a presvedčenia, takže táto realita nepresahuje oblasť javov. Či však existuje sama o sebe mimo zmyslov a či niečo také možno tvrdiť, o to sa filozof nestará. Naproti tomu modernista, ako veriaci, považuje za absolútne isté, že Božská realita skutočne existuje sama o sebe, a že teda nie je závislá na veriacom. Ak sa opýtame, o čo sa opiera toto tvrdenie veriaceho, modernista

odpovedá: o súkromnú skúsenosť každého človeka. Týmto tvrdením sa odchyľujú modernisti od racionalistov, ale prikláňajú sa k mienke protestantov a pseudomystikov. Vysvetľujú vec takto: V náboženskom cite je nutné pripustiť akúsi intuíciu srdca, ktorou človek priamo a bezprostredne dosahuje Božskú realitu a nadobúda istotu o Božej existencii a o Božom pôsobení v človeku aj mimo človeka, istotu ktorá d'aleko prevyšuje istotu vedeckú. Uznávajú teda pravdivú skúsenosť, vyššiu než akúkoľvek skúsenosť rozumovú. Keď sa taká skúsenosť zatemní, ako je to napríklad u racionalistov, potom k tomu došlo, ako tvrdia len preto, že nechcú prijať mravné predpoklady, nevyhnutné k vzniku onej skúsenosti. A táto skúsenosť, akonáhle ju niekto dosiahne, urobí z neho v pravom zmysle veriaceho.

Ako sme tu d'aleko od katolíckej náuky. Videli sme už, že takéto názory boli zavržené I. vatikánskym koncilom. Neskôr ešte uvidíme, že keď sa pripustia tieto a ostatné už spomínané bludy, je otvorená cesta k ateizmu. Už teraz je však nutné pripomenúť, že podľa tejto náuky o skúsenosti a o symbolizme, je potom možné pokladať za pravé ktorékoľvek náboženstvo vrátane pohanstva.

Alebo, nemôže sa taká skúsenosť vyskytnúť v každom náboženstve? A že sa vyskytla, tvrdí ne jeden. Akým právom však odopru modernisti pravdivosť skúsenosti, ktorú predstiera mohamedán? A ako dokážu, že len náboženské skúsenosti katolíkov sú pravdivé? A skutočne, modernisti to ani nepopierajú; ba niektorí zastre, iní úplne otvorene tvrdia, že všetky náboženstvá sú pravdivé. To že podľa ich zásad inak ani uvažovať nemožno, je zrejmé. Z akého dôvodu by sa potom malo, podľa ich náuky, niektoré náboženstvo pokladať za nepravé?

Bud' pre omylnosť náboženského citu, alebo preto, že formula, rozumom vyjadrená, je nepravdivá. Avšak náboženský cit, aj keď je snád' niekedy trochu nedokonalý, je (u všetkých ľudí) vždy ten istý; k pravdivosti rozumovej formuly potom postačí, aby bola primeraná náboženskému citu a veriacemu, či už je jeho duševná prezieravosť akákoľvek. Aspoň jedno by snád' mohli modernisti pri konflikte rôznych náboženstiev potvrdiť, totiž že katolícke náboženstvo je pravdivejšie, pretože je životaschopnejšie; tiež potom, že mu vo vyššej miere prislúcha názov kresťanstva, pretože sa dokonalejšie porovnáva s prvými počiatkami kresťanstva.

Každý pochopí, že všetky tieto dôsledky plynú z daných predpokladov. Najväčší údiv vzbudzuje, že existujú katolícki muži a kňazi, ktorí - ako sa domnievame - akokoľvek majú tak hrozné bludy v oškľivosti, predsa si v praxi počínajú tak, ako by ich plne schvaľovali. Totiž takúto chválu vzdávajú učiteľom oných bludov, verejne im preukazujú takú poctu, že sa každý môže ľahko domnievať, že nepreukazujú úctu ľuďom, ktorí si ju inak snád' istým dielom zasluhujú, ale skôr bludom, ktoré títo verejne vyznávajú a usilujú sa ju všetkou mocou rozšíriť medzi davu.

Náboženská skúsenosť a tradícia.

15. Okrem toho je v tomto učení o skúsenosti ešte iná záležitosť, ktorá sa úplne prieči katolíckej pravde. Ona zásada o skúsenosti sa totiž tiež prenáša na tradíciu, Cirkvou doteraz obhajovanou, a úplne ju tak ničí. Modernisti chápu tradíciu ako komunikáciu s inými prostredníctvom kázaní a pomocou intelektuálnej formuly pôvodnej skúsenosti. Preto pripisujú tejto formule okrem pôsobivosti, ktorú nazývajú reprezentatívnou, akúsi sugestívnu moc, ktorou je možné u veriaceho (v ktorom asi drieme) prebudiť náboženský cit a skúsenosť, ktorú kedysi mal, znovu oživiť. U tých ostatných, ktorí doteraz neveria, náboženský cit prvýkrát vzbudiť a skúsenosť vyvolať. Tak sa rozširuje náboženská skúsenosť ďaleko široko medzi národmi, a to nielen kázaním medzi teraz žijúcimi, ale aj medzi potomstvom, prostredníctvom kníh, cestou ústneho podania jedným druhým. Toto zdieľanie skúseností sa niekedy ujme a prospieva; niekedy však ihneď vädne a zaniká. Keď prospieva, je to potom pre modernistov dôkaz pravdy: pravda a život je pre nich totiž jedno a to isté. Z toho možno znova usúdiť, že všetky pretrvávajúce náboženstvá sú pravdivé, lebo inak by ani neexistovali.

Vzťah medzi vedou a vierou

16. Keď sme, ctihodní bratia, dospeli až sem, máme dosť informácií na to, aby sme správne pochopili, aký vzťah stanovujú modernisti medzi vierou a vedou, a to keď do pojmu vedy tiež zahrnieme dejiny. Tu je predovšetkým treba pochopiť, že vec ktorá je predmetom prvej, je úplne iná a úplne rozdielna od veci, ktorá je predmetom druhej.

Viera má totiž za predmet výhradne to, o čom veda tvrdí, že je to pre ňu nepoznatelné. Preto úloha každej je iná: veda sa zaoberá javmi,

pri ktorých viera nemá miesto; viera naopak sa zaoberá vecami Božskými, ktoré sú vede úplne neznáme.

Z toho sa konečne odvodzuje, že medzi vierou a vedou nemôže byť nikdy spor: ak zostane totiž každá vo svojom odbore, nemôžu sa nikdy stretnúť, preto si ani sami sebe protirečiť. Keby snád' proti tomu niekto namietal, že vo viditeľnom svete sú veci, ktoré patria tiež do sféry viery, ako napr. život Krista ako človeka, popierajú to. Je pravda, hovoria, že tieto veci patria svojou povahou k javom viditeľným; predsa však, ak boli životom viery oduševnené a vierou spôsobom vyššie uvedeným pretvorené a znetvorené, boli vytrhnuté zo sveta zmyslového a prenesené do sféry Božského.

Ak sa preto niekto ďalej pýta, či Kristus skutočne činil zázraky a budúce veci pravdivo predpovedal, či skutočne vstal z mŕtvych a vystúpil do neba: agnostická veda to poprie, viera potom tomu prisvedčí; predsa však preto medzi nimi nevznikne spor. Lebo jeden to poprie, hovoriac ako filozof k filozofom, keďže hľadel na Krista len podľa historickej skutočnosti; druhý potom, hovoriac ako veriaci s veriacimi, to potvrdí, lebo má na mysli život Kristov, ako sa znovu prežíva vierou a vo viere.

Viera ako predmet vedy

17. Veľmi by sa však mýlil ten, kto by si myslel, že viera a veda nie sú si navzájom nijako podriadené; o vede by tak súdil správne a po pravde, nie však o viere, o ktorej treba povedať, že nielen v jednom, ale vede je podriadená v trojakom ohľade.

Po prvé je si totiž treba všimnúť, že pri každom náboženskom deji, keď sa neprihliada k Božskej realite a skúsenosti, ktorú o nej má veriaci, všetko ostatné, zvlášť potom náboženské formuly, nijako nezasahujú do javov a preto podliehajú vede.

Hoc by aj veriaci tento svet chcel opustiť; ak však na svete je, chtiac-nechtiac neunikne zákonom a úsudku vedy a dejín. Okrem toho bolo povedané, že Boh je výhradne predmetom viery; to síce platí o realite Božskej, nie však o ideji Božskej. Táto je podriadená vede, ktorá zaoberajúc sa filozofickými otázkami, tzv. logického poriadku, pokúša sa vraj o všetko, hoci by to bolo aj absolútne a ideálne. Preto má filozofia či veda právo, ideu Boha prehlbovať a riadiť jej vývoj a keď sa do nej primiešalo niečo cudzorodé, tak ju poopraviť.

Odtiaľ pochádza zásada modernistov: náboženský vývoj sa má porovnávať s vývojom mravným aj rozumovým, to jest - ako jeden, ktorého nasledujú ako učiteľa, tvrdia - má im byť podriadený. Konečne je tu ešte tá okolnosť, že človek sám v sebe neznesie dvojtvárnosť: preto vraj poháňa veriaceho akási vnútorná nevyhnutnosť, aby porovnával vieru s vedou tak, aby neodporovala všeobecnému názoru, ktorý veda o svete podáva. Tým je teda podaný dôkaz, že veda je na viere úplne nezávislá, oproti tomu viera, hoci sa tvrdí, že s vedou nič spoločné nemá, je jej podriadená.

To všetko, ctihodní bratia, úplne odporuje tomu, čo Náš predchodca, Pius IX. učil a povedal: filozofii sluší, aby vo veciach, týkajúcich sa náboženstva, nebola pani, ale slúžkou, nepredpisovala, čo treba veriť, ale to prijala s rozumnou ochotou, aby neskúmala hlbiny tajomstiev Božích, ale aby ich zbožne a skromne mala vo vážnosti (List biskupovi vratislavskému, 15. júna 1857).

Modernisti vec prevracajú úplne naopak: o nich možno preto povedať, čo Gregor IX., takisto Náš predchodca, napísal o istých bohoslovcoch jeho veku: Niektorí medzi vami, nadutí duchom ješitnosti, nadúvaní ako mech, sa usilujú márnymi novotami prelomiť hranice stanovené Otcami, znižujúc význam svätých kníh na filozofickú náuku o veciach rozumom pochopiteľných, aby sa blýskali vedou, nie však na prospech poslucháčov. Títo zvedení rôznymi cudzími učeniami stavajú vec na hlavu a nútia kráľovnú, aby slúžila slúžke (Ep. Ad Magistros Theol. Paris., 7. júla 1223).

Metódy modernistov

18. Jasnejšie to všetko pochopí ten, kto pozoruje, ako modernisti konajú v úplnom súhlase s tým, čo učia. Mnohé si totiž z toho, čo píšú alebo hovoria, zdanlivo odporuje, takže ľahko by sa niekto mohol domnievať, že sú ešte nerozhodní a neistí. A predsa všetko sa to deje úmyselne a s rozvahou, totiž v úplnej zhode s názorom, ktorý majú o vzájomnej rôznosti viery a vedy. Z tohoto dôvodu sa v ich knihách stretávame s vecami, ktoré by katolík úplne schválil a hneď na druhej strane s tvrdením, o ktorom by si myslel, že ho diktoval racionalista. Preto, keď píšú dejiny, nezmieňujú sa ani slovom o Kristovom Božstve; pri kázni v kostoloch ho však so všetkou rozhodnosťou vyznávajú. Podobne, keď rozprávajú o dejinách, tak nedoprajú cirkevným koncilom a Otcom ani miestečka; ak však vykladajú katechizmus, uvádzajú s úctou oboje. Z toho dôvodu tiež

rozlišujú exegézu teologickú a pastorálnu od vedeckej a dejepisnej. Podobne, podľa zásady, že veda na viere nijako nezávisí, neostýchajú sa v článkoch o filozofii, histórii a kritike nasledovať Lutherove šľapaje (Prop. 29. zavrhnutá Levom X. v bulle: Exsurge Domine 16. mája 1520), vyjadrujú svoje opovrhnutie cirkevnými prikázaniami, svätými Otcami, všeobecnými snemami, učiteľským úradom Cirkvi a dávajú to najavo akýmkoľvek spôsobom; ak sú však preto karhaní, sťažujú sa, že sa im berie sloboda. Napokon, vyznávajú, že sa viera musí vede podrobiť, pri každej príležitosti častujú Cirkev verejnými výčitkami, že sa tvrdošijne zdráha svoje dogmy podrobiť a prispôbiť filozofickému názoru: sami potom, z tohto dôvodu odstraňujú starú teológiu a usilujú sa zaviesť novú, ktorá by zdôrazňovala blúznenie filozofov.

Modernista ako teológ: jeho princíp imanencie a symbolizmus

19. Tu sa nám, ctihodní bratia, otvára cesta, odkiaľ môžeme pozorovať modernistov na teologickom kolbišti. Je to úloha náročná, avšak vybavíme ju krátko. Ide tu o zmier medzi vierou a vedou, a to nie inak, iba že sa jedna podrobí druhej. Z toho dôvodu sa modernista ako teológ riadi rovnakými zásadami, aké sme už poznali u filozofa a tieto prispôbuje veriacemu: myslíme na zásady o imanencii a symbolizme. Hravo tú vec vykoná. Filozof hovorí, že princíp viery je imanentný; veriaci k tomu dodá, že tým princípom je Boh; z toho teda plynie záver, že Boh je človekovi imanentný. Odtiaľ pochádza teologická imanencia. A zasa: filozof má za isté, že predstavy o predmete viery sú iba symbolické; veriaci tiež má za isté, že predmetom viery je Boh sám o sebe; teológ teda uzatvára: predstavy o Božskej realite sú symbolické. Odtiaľ teologický symbolizmus.

Naozaj, sú to d'alekosiahle bludy. A ako škodlivý je jeden aj druhý, spoznáme, keď si všimneme ich dôsledky. Lebo - aby sme hovorili o symbolizme - keďže ony symboly sú symboly len vzhľadom na predmet, vzhľadom k veriacemu však sú len pomôckami, musí sa mať veriaci - tak hovoria - na pozore, aby sa formuly samotnej, ak formulou skutočne je, príliš nepridŕžal, ale aby ju užíval iba k tomu, aby prilnul k absolútnej pravde, ktorú formula zároveň odkrýva aj zastiera, a snaží sa ju vyjadriť, bez toho, aby ju plne vystihol. K tomu dodávajú, že veriaci má tieto formuly užívať, pokiaľ mu pomáhajú: lebo sú mu dané na pohodlie, nie na prekážku; pri tom však zostane nedotknutá vážnosť, ktorá zo spoločenských ohľadov prináleží formulám, ktoré Magistérium Cirkvi

uznalo za vhodné, aby vyjadrovali spoločné presvedčenie, pokiaľ totiž to isté Magistérium inak neusúdi.

Ťažko povedať, čo modernisti imanenciou vlastne myslia: dosiaľ niet jednotného názoru. Podľa niektorých spočíva v tom, že Boh je v človeku činne prítomný, a to bližšie, než človek sám sebe; keď sa tomu dobre rozumie, nemožno tomuto výkladu nič vytknúť. Iní vidia podstatu imanencie v tom, že konanie Božie je jedno a to isté s konaním prírody, podobne ako konanie prvotnej príčiny je jednotné s príčinou druhotnou; to však v skutočnosti ničí nadprirodzený poriadok. Iní to vysvetľujú tak, že vychádzajú z panteistického názoru; a to je v skutočnosti zmysel, ktorý najlepšie zodpovedá zvyšku ich náuky.

20. Po tomto princípe imanencie potom pridávajú druhý princíp, ktorý by sme mohli nazvať princípom o Božej permanencii. Oba sa od seba líšia asi tak, ako súkromná skúsenosť od skúsenosti oznamovanej tradíciou. Objasníme si to na príklade Cirkvi a sviatostí. Modernisti totiž hovoria, že sa nesmie veriť tomu, že Cirkev a sviatosti boli ustanovené Kristom. Bráni tomu agnosticizmus, ktorý vidí v Kristovi jednoduchého človeka, ktorého náboženské vedomie sa pozvoľna vyvinulo ako u každého iného. Nedovoľuje to zákon imanencie, ktorý, ako hovoria, nepripúšťa vonkajšie aplikácie. Nie je to možné ani vzhľadom na zákon vývoja, ktorý vyžaduje, aby sa zárodok vyvíjal v čase a postupne nadobúdal celý rad ďalších vlastností. Vylučuje to konečne aj história, ktorá ukazuje, že taký bol skutočne priebeh celej veci. To je možné preto, že podľa ich tvrdenia, sú vedomia všetkých kresťanov virtuálne zahrnuté vo vedomí Kristovom ako rastlina v semene. Tak ako rastlina žije životom semena, podobne aj kresťania žijú životom Kristovým. Pretože potom Kristov život je podľa viery Božský, je taký aj život kresťanov. Keď teda tento život počas doby dal vznik Cirkvi a sviatostiam, právom je možné povedať, že oboje má Božský pôvod v Kristovi. V tomto zmysle tiež pripúšťajú, že Písmo sväté a dogmy sú Božského pôvodu. Toto je asi tak jadro modernistickej teológie. Je to iste úbohá výzbroj, ale dokonale s ňou vystačí ten, kto tvrdí, že je nutné vo všetkom počúvať vedu. Aplikácia na ostatné teologické náuky bude ľahká.

Dogma a sviatosti

21. Doteraz sme hovorili o pôvode a povahe viery, ktorá však má mnoho zložiek, k nim patria predovšetkým Cirkev, dogmy, sviatosti a posvätné knihy; preto musíme zistiť, čo o nich učia modernisti. Začneme

s dogmou, o ktorej pôvode a povahe sme sa už zmienili. Dogma vzniká z popudu nevyhnutnosti, ktorý vedie veriaceho, aby myšlienkovu spracoval obsah svojej viery, aby si ho sám aj ostatní jasnejšie uvedomili. Táto činnosť spočíva v zdokonaľovaní prvotnej formulácie, nie však podľa logických zákonov, ale podľa okolností, čiže životne, ako to menej zrozumiteľnejšie vyjadrujú. Tak sa stáva, že okolo prvotnej formulácie viery pomaly vznikajú ony druhotné formulácie, ako sme to už spomenuli. Tie sa potom stmelia do jedného celku, do jednej naukovej stavby a keď ich verejne schváli učiteľský úrad, ako zodpovedajúce spoločnému vedomiu, nazývajú sa dogmami. Od dogiem je nutné odlišovať komentáre teológov, ktoré síce nežijú životom dogiem, predsa však majú svoj význam, pretože odstraňujú vnútorné rozpory v dogmách a uvádzajú ich do súladu s vedou, a tiež navonok, vysvetľujú a obhajujú samotné náboženstvo. Konečne môžu byť tieto komentáre tiež užitočné na prípravu látky pre nejakú budúcu dogmu. O modernistickom poňatí kultu by sme sa nemuseli šíriť, keby pod tento pojem nepatrili sviatosti, o ktorých modernisti hlásajú najväčšie bludy. Hovoria, že kult vznikol z dvojitého popudu alebo potreby. Všetko totiž podľa ich náuky vzniká z vnútorných popudov a nevyhnutnosťou, ako sme už spoznali.

Jeden popud spočíva v nutnosti dať náboženstvu nejakú zmyslovú tvárnosť a druhý v nutnosti zmieriť ich, čo sa nezaobíde bez nejakých vonkajších úkonov posväcovania, ktoré nazývame sviatosťami. Sviatosti sú pre modernistu obyčajné znamenia alebo symboly, hoci im nechýba istá účinnosť. Aby znázornili túto účinnosť, uvádzajú ako príklad určité slová, o ktorých sa hovorí, že prinášajú šťastie, lebo sa dobre hodia k šíreniu silných a vynikajúcich myšlienok, ktoré ohromujú myseľ. Tak ako tieto slová majú vzťah k myšlienkam, ktoré vyjadrujú, podobne sviatosti majú vzťah k náboženskému citu a neznamenujú nič viac. Jasnejšie by sa vyjadrili, keby povedali, že sviatosti slúžia len k posilneniu viery. To však jednoznačne odsúdil Tridentský koncil: *"Kto by povedal, že sviatosti boli ustanovené len preto, aby živili vieru, nech je prekliaty."* (Denz. 730).

Posvätné knihy

22. O pôvode a povahe posvätných kníh, ako o tom súdia modernisti, sme sa už zmienili. Modernisti ich definujú ako zbierku významných a mimoriadnych skúseností, aké sa neprihodia každému,

aké sa však vyskytujú v každom náboženstve. Tak učia modernisti o knihách Starého i Nového zákona. K tomu vychytralo dodávajú: aj keď je skúsenosť prítomná, predsa môže mať za predmet minulé i budúce, podobne ako veriaci znovu prežíva minulé udalosti v spomienke a rozjíma o budúcnosti. To vysvetľuje, prečo posvätné knihy majú časti historické i apokalyptické. V týchto knihách síce hovoril Boh skrze veriaceho, ale podľa modernistickej teológie iba na spôsob vitálnej imanencie a permanencie. Pýtame sa teraz, ako je to s inšpiráciou? Modernisti odpovedajú, že inšpirácia sa líši od onoho popudu, ktorý núti veriaceho, aby svoju vieru preukazoval slovom aj písmom, iba väčšou mohutnosťou. Niečo podobné sa stáva aj pri tak zvanej básnickej inšpirácii, ako sa hovorí vo verši: „*Est Deus in nobis, agitante calescimus Illo*“ (Boh totiž prebýva v nás a zapaluje plameň nadšenia). V tom zmysle sa teda musí povedať, že Boh je pôvodcom inšpirácie posvätných kníh. O tejto inšpirácii potom modernisti ďalej hovoria, že v posvätných knihách nie je nič bez nej. Tých, ktorí to hovoria, by sme mohli pokladať za pravovernejších než tých novších, ktorí inšpiráciu trochu obmedzujú, keď z nej napríklad vynímajú to, čo sa nazýva „*citationes tacitae*“. To všetko sú však len prázdne slová a pretváрка. Ak totiž pokladáme posvätné knihy podľa agnosticizmu za ľudské dielo, vytvorené ľuďmi pre ľudí, a potom priznáme teológii právo tvrdiť o nich, že sú to plody Božskej imanencie, aký zmysel bude mať slovo "inšpirácia"? Modernisti iste pripúšťajú inšpiráciu vo všeobecnom zmysle, ale popierajú inšpiráciu v zmysle katolíckej náuky.

O povahe a pôvode Cirkvi

23. Modernistické predstavy o Cirkvi poskytujú bohatšiu žatvu. Tvrdia, že vznikla z dvojakej potreby, predovšetkým z potreby jednotlivých veriacich, najmä tých, ktorí zažili nejakú pôvodnú skúsenosť, aby svoju vieru oznamovali iným a potom, keď sa viera rozšírila, z potreby obhajovať, podporovať a šíriť všeobecné dobro a spojiť sa do spoločenstva. Čo je teda Cirkev? Je výtvorom kolektívneho vedomia čiže združenia jednotlivých vedomí, ktoré sa v dôsledku životnej permanencie odvodzujú od prvého veriaceho, u katolíkov teda od Krista. Avšak každé spoločenstvo potrebuje autoritu, ktorej povinnosťou je riadiť všetkých združených k spoločnému cieľu a múdro chrániť prvky spoločenskej väzby, čo sú v náboženskej spoločnosti náuka a kult. Preto je v katolíckej Cirkvi trojaká autorita: disciplinárna, dogmatická a liturgická. Povahe tejto autority sa dá zistiť z jej pôvodu a z jej povahy sa potom odvodzujú jednotlivé práva a povinnosti. V

minulosti bol všeobecne rozšírený omyl, že autorita bola daná Cirkvi zvonku, že totiž bola zriadená priamo Bohom. Preto sa právom pokladala za autokratickú. Toto poňatie však v dnešnej dobe právom stratilo váhu, lebo tak ako Cirkev vznikla zo súhrnu vedomí, podobne autorita životne vytryskla zo samotnej Cirkvi. Autorita, rovnako ako Cirkev, vzniká z náboženského vedomia a preto mu je podriadená; keď potom odmieta túto podriadenosť, mení sa na tyranu. Dnes však žijeme v dobe, kedy zmysel pre slobodu dosiahol vrchol. V občianskom živote verejné vedomie zavádza ľudovú vládu. Ale vedomie je u človeka totožné so životom. Keď teda cirkevná autorita nechce vyvolať a udržiavať vo svedomí veriacich vnútorný konflikt, je povinná zaviesť demokratickú formu riadenia. Bolo by určite diletantstvom domnievať sa, že duch slobody, ktorý sa dnes rozmohol, zase pominie. Keby bol potláčaný a obmedzovaný, ešte by zosilnel a zmietol Cirkev aj náboženstvo. Takto usudzujú modernisti, a preto usilovne hľadajú cesty, ako zmieriť autoritu Cirkvi so slobodou veriacich.

Vzťah Cirkvi a občianskej spoločnosti

24. Avšak Cirkev nemusí byť zmierlivá len voči svojim príslušníkom, ale aj navonok, pretože nie je na svete sama. Sú tu aj iné spoločnosti, s ktorými sa musí stýkať a vychádzať. Je teda nutné vyšetriť, aké má Cirkev povinnosti k občianskej spoločnosti a to z povahy Cirkvi, ako nám ju totiž modernisti predostreli. Pritom používajú rovnaké pravidlá, ako na stanovenie vzťahu viery a vedy. Tam išlo o predmet, tu sa potom jedná o ciele. Tak ako sme videli, že čo do predmetu sú si viera a veda úplne cudzie, podobne sa štát líši od Cirkvi svojim cieľom, ktorý je časný, kdežto cieľ Cirkvi je duchovný. Kedysi sa mohlo hovoriť o podriadenosti svetského duchovnému, o zmiešaných otázkach, v ktorých Cirkev zvrchovane rozhodovala, pretože pochádza priamo od Boha ako pôvodcu nadprirodzeného poriadku.

To však musí filozofia i história odmietnuť. Štát musí byť odlúčený od Cirkvi podobne, ako katolík od občana. Preto tiež ktorýkoľvek katolík, keďže je zároveň občanom, má právo a povinnosť nedbať na cirkevnú autoritu, jej požiadavky, poriadok, príkazy, ba ani tresty a usilovať sa o to, čo pokladá za užitočné pre štát. Predpisovať pod akoukoľvek zámenkou občanovi, ako má konať, je zneužitie cirkevnej moci, ktoré musí byť rozhodne odmietnuté. Vidíte, ctihodní bratia, že zásady, z ktorých toto všetko vyplýva, sú presne tie isté, ktoré náš

predchodca Pius VI. v apoštolskej konštitúcii „*Auctorem fidei*“ slávnostne odsúdil (Denz. 1365,1366).

25. Modernistickej škole však nestačí odluka štátu od Cirkvi. Hovorí, že tak ako viera podlieha vede, pokiaľ ide o javy, podobne aj v časných záležitostiach Cirkvev podlieha štátu. To síce ešte príliš nezdôrazňujú, ale vyhlasujú, že taký je logický záver. Keby štát naozaj jediný rozhodoval o časných veciach, potom by aj takzvaný vonkajší výkon náboženstva, napríklad udeľovanie a prijímanie sviatostí, podliehalo štátnej moci. Čo by potom zostalo z cirkevnej autority, ktorá sa uplatňuje len vonkajšími úkonmi? Iste by celá podliehala štátu. Mnohí liberálni protestanti vskutku takéto závery vyvodili, a preto chcú odstrániť celý vonkajší kult a snažia sa zaviesť náboženstvo, ktoré nazývajú individuálnym. Tak ďaleko ešte modernisti nedospeli, ale ochotne vyzývajú Cirkvev, aby sa podriadila a prispôsobila občianskym formám v oblasti disciplinárnej autority. Ale oveľa pokrokovejšie a oveľa horšie je ich učenie o doktrinálnej a dogmatickej autorite. O učiteľskom úrade Cirkvi zmýšľajú asi takto: žiadne náboženské spoločenstvo, ako hovoria, nemôže byť skutočne jednotné, pokiaľ náboženské vedomie jej členov nie je jednotné a neprijme jednu zhodnú formuláciu. Ale táto dvojité jednota vyžaduje akúsi spoločnú vôľu, ktorá by nachádzala a určovala formulácie, zodpovedajúce spoločnému vedomiu. Táto vôľa musí mať dostatočnú autoritu, aby stanovenú formuláciu tiež záväzne uložila celému spoločenstvu. Pojem cirkevného učiteľského úradu pre modernistov vychádza z tohto spojenia a splynutia vôle, ktorá volí formuláciu s mocou, ktorá ju ukladá. Keďže sa teda učiteľský úrad koniec koncov zrodil z jednotlivých vedomí, ktoré ho poverili touto službou, závisí učiteľský úrad na týchto vedomiach a musí sa podriaďiť formuláciám ľudí. Preto nesmie brániť jednotlivcom, aby verejne nedávali popudy, ktoré cítia vo svojom vedomí a nesmie prekážať kritike, ktorá podnecuje nutný vývoj dogiem, pretože takéto počínanie by nebolo užívanie moci zverenej k všeobecnému prospechu, ale zneužívanie moci. Avšak aj legitímne užívanie moci musí byť primerané a umiernené. Zakázať napríklad nejakú knihu bez vedomia autora a bez akéhokoľvek vysvetlenia a možnosti obhajoby, vskutku hraničí s tyraniou. Aj tu je teda treba nájsť nejakú strednú cestu, ktorá by zachovala práva autority aj plné právo osobnej slobody. Zatiaľ musí katolík konať tak, aby sa navonok stal poslušným autorite, pritom sa však neprestal riadiť vlastným rozumom.

O Cirkvi učia modernisti vo všeobecnosti takto: keďže účel cirkevnej moci je jedine duchovný, má byť odstránená všetka vonkajšia nádhera, ktorá sa snaží imponovať verejnosti. Tento názor svedčí o tom, že modernisti prehliadajú dôležitú skutočnosť. Náboženstvo totiž síce má vzťah predovšetkým k duši, ale nie výlučne. Okrem toho úcta vzdávaná cirkevnej autorite sa vzťahuje na Krista, ktorý ju ustanovil.

Vývoj doktríny

26. Aby sme teda, ctihodní bratia, vyčerpali celú látku o viere a jej prameňoch, zostáva poukázať na posledný a najhlbší základ modernistických náuk. Tento všeobecný princíp potom znie: náboženstvo, ktoré žije, je predmetom zmeny, a preto sa musí meniť. Takto pristupujú ku hlavnému bodu svojej argumentácie, totiž k evolucionizmu. Teda dogma, Cirkev, kult svätých, knihy, ktoré ctíme ako posvätné, ba i samotná viera, ak nechceme, aby toto všetko bolo mŕtve, musia podliehať zákonom vývoja. Nie je to nič zvláštne, ak si uvedomíme, čo modernisti o týchto veciach učia.

Počujme teraz, ako sami modernisti vysvetľujú charakter tohto vývoja, najmä pokiaľ ide o vieru. Na začiatku, ako hovoria, bola viera jednoduchá a všetkým ľuďom spoločná tak, ako vznikla z ich spoločnej prirodzenosti a zo života. Vývoj potom znamenal jej životný pokrok, ktorý nespočíva v prijímaní nových foriem zvonku, ale v stále dokonalejšom prenikaní náboženského citu do vedomia. Pokrok potom postupoval dvoma spôsobmi. Prvý bol *negatívny* a vylúčil všetky cudzorodé prvky, najmä rodové a národné. *Pozitívny* vývoj spočíval v mravnom a rozumovom zdokonaľovaní človeka, čo malo za následok bohatšie a jasnejšie poňatie Božského a zjemnenie náboženského citu. Príčiny pokroku viery sú rovnaké ako tie, ktoré boli uvedené pri vysvetlení jej vzniku. K tomu je však potrebné ešte pripojiť vplyv vynikajúcich ľudí (ktorých nazývame prorokmi a z nich najväčší bol Kristus), zo života a reči ktorých vyžarovalo niečo tajomné, čo viera pripisuje Božstvu a ktorí prekonalí doteraz nezvyčajné a nové skúsenosti, zodpovedajúce náboženským potrebám tej ktorej doby.

Pokrok dogmy potom vyplýva hlavne z nutnosti prekonávať prekážky viery, bojovať proti jej nepriateľom a odstrániť vnútorné rozpory. K tomu pristupuje neustála snaha o lepšie pochopenie tajomstva viery. To sa stalo aj v prípade Krista, u ktorého ono Božské, ktoré pripúšťa viera, nadobudlo silu, že bol nakoniec sám pokladaný za Boha.

Na vývoj kultu pôsobí predovšetkým nutnosť prispôbiť sa mravom a tradícii národov; podobne pôsobila aj túžba osvojiť si aj schopnosti, ktoré sú podľa skúsenosti plodom istých úkonov. Vývoj Cirkvi potom bol určovaný nutnosťou prispôbiť sa historickým okolnostiam a všeobecne zavedeným vládnym formám. Tak sa vyjadrujú o jednotlivých prípadoch vývoja. Než budeme pokračovať ďalej, prajeme si dôkladne upozorniť na onú náuku o „*nevyhnutnosti a potrebách*“, ktoré sú hlavnou oporou a základom modernistickej historickej metódy.

27. V náuke o vývoji je pozoruhodné, že nevyhnutnosti a potreby, hoci podnecujú vývoj, predsa, keby pôsobili samostatne, ľahko by viedli k prelomeniu rámca tradície a vývoja, takto odtrhnutého od svojho prvotného životného princípu, by viedli skôr k úpadku než pokroku. Preto, sledujúc v tomto presnejšie modernistickou náuku, povieme, že vývoj vzniká z konfliktu dvoch síl, z ktorých jedna vedie k pokroku a druhá tiahne k uchovávaniu. Schopnosť uchovávať je v Cirkvi živá a je obsiahnutá v tradícii. Jej nástrojom je náboženská autorita. Deje sa to právom aj fakticky, pretože je v povahe autority strážiť tradíciu a pretože autorita, stojaca mimo životných zmien, je len veľmi málo, alebo nie je vôbec, dotknutá silami vedúcimi k pokroku. Naproti tomu sila vedúca k pokroku, ktorá zodpovedá najvnútornejším potrebám, sa skrýva a pôsobí v jednotlivých vedomiach, predovšetkým v tých, ktoré, ako hovoria, majú bližší a dôvernejší styk so životom. Vidíme teda, ctihodní bratia, ako tu dvíha hlavu ona zhubná náuka, ktorá vyhlasuje laikov za pokrovový prvok v Cirkvi. Z akéhosi kompromisu a vyrovnania medzi týmito dvoma silami, totiž medzi autoritou a súkromnými vedomiami, potom vzniká pokrok a zmeny.

Teraz je jasné, prečo sa modernisti tak čudujú, keď sú karhaní a trestaní. To, čo sa im kladie za vinu, sami pokladajú za svoju náboženskú povinnosť. Potreby vedomia nepozná nikto lepšie ako oni, ktorí k nim majú bližší vzťah ako cirkevná autorita. Oni teda v sebe sústreďujú všetky tieto potreby, a preto sa domáhajú práva verejne hovoriť a písať. Keď ich autorita trestá, hneď sa opierajú o vedomie povinnosti a ich vnútorná skúsenosť ich poučuje, že si nezasluhujú výhrady, ale chvály. Vedia tiež, že pokrok nie je možný bez boja a boj bez obetí. Preto sú ochotní stať sa obeťami ako proroci a Kristus. Nezazlievajú preto ani autorite, že s nimi zle nakladá, pretože uznávajú, že takto len plní svoju úlohu. Sťažujú sa len, že sa im nedopraje sluchu, lebo tak sa spomaľuje pochod ducha. Iste však príde hodina, keď už nebudú žiadne priet'ahy

možné, keďže zákony vývoja môžu byť na čas potláčané, nie však zrušené. Pokračujú teda ďalej po nastúpenej ceste, aj keď sú karhaní a odsudzovaní a zahaľujú svoju neuveriteľnú trúfalosť klzkým prejavom podrobenia. Na pohľad skláňajú šiju, ale zmýšľaním a činmi, ešte odvážnejšie pokračujú v začatom diele. Robia tak zo svojho stanoviska múdro, pretože uznávajú, že autorita musí byť len podnecovaná, nie ničená, a pretože je nutné, aby zostali v Cirkvi a mohli tam pôsobiť a meniť kolektívne vedomie. Pri tom však zabúdajú a nechcú uznať, že "kolektívne vedomie" nie je na ich strane a že sa preto absolútne neprávom vydávajú za jeho hovorcov.

28. A tak teda, ctihodní bratia, pre modernistických autorov a činiteľov nie je v Cirkvi nič stále a nemenné. V tom smere už mali predchodcov, o ktorých náš predchodca Pius IX. napísal: *"Títo nepriatelia Božieho zjavenia nesmierne vychvaľujú ľudský pokrok a chcú ho povážlivo a vskutku svätokrádežne zaviesť aj do katolíckeho náboženstva, ako by to nebolo náboženstvo od Boha, ale dielo ľudské a vynález filozofov, ktorý by sa mohol ľudským spôsobom zdokonaľovať."* (Encyklika "Qui pluribus", Denz. 1497)

Modernistická náuka o zjavení a dogme tiež nie je nič nové, ale bola zavrhnutá v Syllabe Pia IX. v tomto znení: *"Božie zjavenie je nedokonalé, a preto je podrobené stálemu a súvislému pokroku, ktorý zodpovedá pokroku ľudského rozumu."* (Denz. 1552). Ešte slávnostnejšie potom bola odsúdená na I. vatikánskom koncile týmito slovami: *„Náuka viery, ktorú Boh zjavil, nemôže byť zdokonaľovaná ľudským rozumom ako nejaký vynález, pretože bola ako Božský poklad odovzdaná neveste Kristovej, aby bola verne strážená a neomylné vykladaná. Preto musí byť navždy zachovaný ten zmysel dogiem, v akom ho svätá matka Cirkev raz vyhlásila a od tohto zmyslu sa nikdy nesmie ustupovať pod zámenkou lepšieho pochopenia.“* (Konšt. "Dei Filius", cap. IV. Denz. 1647). Tým sa nijako nebráni, ale napomáha rozvoju poznatkov o viere. Preto ten istý I. vatikánsky koncil pokračuje: *„Nech teda rastie a zdokonaľuje sa rozum, poznanie a múdrosť jednotlivcov i celku, každého jednotlivého veriaceho i celej Cirkvi, od veku do veku, od stáročia po stáročie, stále však tým istým spôsobom, to jest pri zachovaní tých istých dogiem v tom istom zmysle a v tom istom poňatí.“* (Denz. 1647).

Modernisti ako historici a kritici

29. Keď sme teda uvažovali o modernistoch ako o filozofoch, veriacich a teológoch, zostáva si ich všimnúť ako historikov, kritikov, apologétov a reformátorov.

30. Modernisti, ktorí sa venujú histórii, sa veľmi snažia, aby neboli považovaní za filozofov a vyhlasujú, že sa vo filozofii vôbec nevyznajú. Je v tom veľká vychytralosť, lebo tým zastierajú skutočnosť, že sú naskrz presiaknutí filozofickými teóriami a vzbudzujú dojem, že sú úplne nestranní. V skutočnosti z ich histórie a kritiky hovorí číra filozofia a ich výklady sa dajú chápať ako závery z ich filozofických princípov. To sa dá veľmi ľahko spoznať. Prvé tri pravidlá týchto historikov a kritikov sú totožné s princípmi ich filozofie, ktoré sme už uviedli, totiž *agnosticizmus* a teória o *zmene vecí a skresľovaní skutočnosti vierou*. Ukážeme teraz ich dôsledky. V zmysle agnosticizmu sa história, podobne ako veda, zaoberá iba javmi. Boh teda a akýkoľvek Boží zásah do ľudských vecí musí byť odkázaný do oblasti viery, pretože jedine tam patrí. Kedykoľvek sa teda vyskytne niečo zloženého z Božského a ľudského prvku, ako je to na príklad pri Kristovi, Cirkvi, sviatostiach a iných podobných záležitostiach, je nutné oba prvky rozlíšiť a oddeliť, aby ľudský prvok mohol byť zaradený do histórie a Božský pripísaný viere. To je dôvodom onoho modernistického rozlišovania medzi historickým Kristom a Kristom viery, medzi historickou Cirkvou a Cirkvou viery, historickými sviatosťami a sviatosťami viery, a podobne.

Po druhé musí byť onen ľudský prvok, ktorý už tak patrí do histórie ako sa objavuje v prameňoch, pokladaný za pozmenený vierou a povýšený nad historické podmienky. Preto je nutné zase oddeliť prídavky urobené vierou a prideliť ich histórii viery. Keď sa na príklad hovorí o Kristovi, je nutné všetko to, čo presahuje prirodzené ľudské schopnosti a ako ich určuje psychológia alebo čo nezodpovedá časovým a miestnym pomerom jeho života, pokladať za vierou pridané.

Podľa tretieho filozofického princípu nakoniec preosievajú aj veci, ktoré neprekračujú oblasť histórie, aby vylúčili a odkázali do oblasti viery všetko to, čo ako hovoria, nezodpovedá logike faktu alebo dotknutým osobám. Tak na príklad tvrdia, že Kristus nepovedal nič, čo by presahovalo chápanie počúvajúceho ľudu. Preto všetky podobenstva (alegórie), ktoré sa vyskytujú v jeho reči, vylučujú zo skutočnej histórie a odkazujú ich do oblasti viery.

Pýtame sa, podľa akých hľadísk toto všetko vylučujú? Dozvedáme sa, že sa tak deje podľa duchovnej úrovne dotknutej osoby, podľa spoločenských zvyklostí, stupňa vzdelania a okolností toho ktorého faktu. Jedným slovom a ak to chápeme správne, deje sa tak podľa pravidiel, ktoré sú koniec koncov čisto subjektívne. Snažia sa totiž pochopiť Kristovu osobnosť tým, že sa do nej "vžívajú", a preto prenášajú na Krista všetko, čo by sami za podobných okolností robili. Aby sme to teda uzavreli, apriori tvrdia a na základe istých filozofických princípov, ktoré vyznávajú, ale ktoré súčasne zastierajú, že v skutočnej histórii Kristus nevystupoval ako Boh a nečinil nič Božského. Ako človek potom činil a hovoril len to, čo mu modernisti, vžívajúci sa do jeho doby, dovoľujú hovoriť a konať.

Kritika a jej princípy

31. Ako história preberá závery z filozofie, tak zasa kritika z histórie. Kritik totiž preberá z histórie údaje a delí pramene na dve skupiny. Čo zostane po trojitom oklieštení, o ktorom sme práve hovorili, prizná skutočne histórii, ostatné potom odkáže do oblasti viery alebo jej histórie. Tieto dve histórie rozlišujú a kladú históriu viery proti skutočnej histórii ako takej. Z toho potom vyplynie dvojaký Kristus; jeden skutočný a druhý, ktorý nikdy neexistoval a patrí do oblasti viery. Prvý žil na určitom mieste a v určitej dobe, kdežto druhého nachádzame len v zbožnom rozjímaní viery. Taký je napríklad Kristus Jánovho evanjelia, ktoré, ako hovoria, je celé len zbožné rozjímanie.

32. Tým však nekončí zasahovanie filozofie do histórie. Ako sme už povedali, delí pramene na dve skupiny. Potom opäť pristúpi filozof so svojou dogmou o životnej imanencii a určí všetko, čo je potrebné v histórii Cirkvi vysvetľovať životnou imanenciou. Príčiny a podmienky každej takejto životnej imanencie je nutné hľadať v nejakej nevyhnutnosti alebo potrebe. Teda aj fakt je nutné chápať podľa predchádzajúcej nevyhnutnosti, ktorá ho aj historicky predchádza.

Čo teraz urobí historik? Prehľadá opäť pramene, či už sú obsiahnuté v posvätných knihách alebo inde a zostaví zoznam všetkých nevyhnutností, ktoré sa postupne v Cirkvi vyskytli a týkajú sa dogiem, kultu alebo niečoho iného. Hotový zoznam odovzdá kritikovi. Ten najskôr vezme pramene, ktoré sú odkázané do histórie viery a zoradí ich podľa časovej postupnosti tak, aby zodpovedali zoznamu, pričom sa neustále riadi zásadou, že faktu predchádza nevyhnutnosť a pred

rozprávaním fakt. Môže sa však stať, že niektoré časti Biblie, napríklad epištoly, sú samy vlastne faktom vyvolaným nevyhnutnosťou.

V každom prípade však platí pravidlo, že doba ktoréhokoľvek dokumentu sa nesmie určovať inak ako podľa doby, kedy v Cirkvi vznikla príslušná potreba. Okrem toho je potrebné rozlišovať medzi vznikom nejakého faktu a jeho ďalším rozvíjaním, lebo čo začalo v jednej dobe, rastie zase iba v čase. Preto kritik musí pramene podľa časovej postupnosti už roztriedené, znova rozdeliť na dve časti podľa toho, či sa týkajú vzniku alebo ďalšieho rozvinutia nejakej veci a opäť ich usporiadať podľa časovej postupnosti.

33. Teraz zase zasiahne filozof, ktorý uloží historikovi, aby svoje štúdiá vykonával tak, ako to predpisujú pravidlá vývoja. Na to historik opäť preskúma pramene podľa tohto hľadiska. Pozorne si všíma podmienky, v ktorých Cirkev v tom ktorom veku žila, zväži ich uchovávacie schopnosti, vnútorné aj vonkajšie potreby, ktoré podnecujú vývoj, prekážky, ktoré sa vyskytli, skrátka a dobre všetko, čo nás môže poučiť o spôsobe, ktorým sa v Cirkvi uplatňoval zákon vývoja. Až potom sa len vo vonkajších obrysoch napíše história jej vývoja. Teraz priskočí kritik a upraví zvyšné pramene, ruka sa rozbehne po papieri a história je napísaná. Kto ju ale vlastne napísal? Bol to snád' historik alebo kritik? Ani jeden, ani druhý, ale filozof. Celá vec totiž spočíva na apriorizme, ktorý sa navyše hemží bludmi. Človeku je naozaj ľúto takých ľudí, o ktorých by apoštol Pavol povedal. „*Stratili sa vo svojich myšlienkach a ich nerozumné srdce sa zatemnilo. Hovorili, že sú múdri, a stali sa hlupákmi.*“ (Rim. 1, 21-22) Predsa sa neubránime hnevu nad drzosťou, s ktorou vytýkajú Cirkvi, že tak zamiešala a upravila dokumenty, aby hovorili v jej prospech. Tak obviňujú Cirkev z konania, ktoré im vlastné svedomie jasne a zreteľne vyčíta.

Ako zaobchádzajú s Bibliou

34. Z onoho roztriedenia prameňov podľa veku vyplýva, že sa posvätné knihy nemôžu prisudzovať autorom, ktorým sa vskutku pripisujú. Preto modernisti neváhajú tvrdiť, že tieto knihy, najmä Pentateuch a prvé tri evanjeliá postupne narástli z nejakého pôvodného krátkeho rozprávania, a to prídavkami, ktoré mali charakter teologického alebo alegorického výkladu, alebo boli jednoducho vsunuté za účelom spojenia rôznych rozprávání.

Skrátka a dobre, musí sa pripustiť životný vývoj posvätných kníh, ktorý mal pôvod vo vývoji viery a zodpovedal mu. K tomu pridávajú, že

stopy tohto vývoja sú tak zrejmé, že by sa takmer dala napísať jeho história. Oni ju dokonca píšú, a to s takou istotou, ako by na vlastné oči videli jednotlivých spisovateľov, ktorí počas vekov rozšírili obsah posvätných kníh. Aby to dokázali, volajú na pomoc kritiku, ktorú nazývajú textovou.

Snažia sa nás presvedčiť, že ten alebo onen *fakt* nie je na svojom mieste a uvádzajú iné podobné dôvody. Vyzerá to vskutku, ako by boli napred vyhotovili akési vzory príbehov a rečí, a podľa nich posudzovali, čo je na svojom mieste a čo nie je. Ich kompetenciu rozhodovať nech posúdi každý sám. Kto ich však počuje, ako hovoria o svojich prácach, ktoré sa týkajú Svätého písma, pri ktorých objavili toľko povážlivých nezhôd, má dojem, že pred nimi ešte žiadny človek neštudoval posvätné knihy a že pred nimi žiadni učenci, nesmierne vynikajúci nad modernistami svojim počtom, nadaním, vzdelaním a svätosťou, Písmo sväté neskúmali. Títo vynikajúci učenci však nekritizovali Písmo sväté a čím dôkladnejšie ho študovali, tým viac d'akovali Bohu, že takto hovoril s ľuďmi. Avšak beda! Naši učitelia nemali k dispozícii tie isté pomôcky ako modernisti. Nemali za vodkyňu a učiteľku filozofiu, ktorá by začínala popieraním Boha a nevyhlasovali sami seba za kritérium pravdy.

Domnievame sa, že teraz je historická metóda modernistov každému jasná. Najskôr ide filozof, nasleduje historik. Potom príde na rad vnútorná a textová kritika. Pretože potom prvá príčina oznamuje svoju pôsobnosť druhým a ďalším príčinám, je jasné, že kritika nie je nepredpojatá, ale agnostická, imanentistická a evolucionistická. Preto tí, ktorí takúto kritiku vyznávajú a tiež užívajú, vyznávajú aj bludy, ktoré obsahuje a odporujú katolíckej náuke. Prekvapuje preto, že taká náuka je dnes vo vážnosti aj u katolíkov. Má to dve príčiny. Prvá spočíva v pevnom spoločenstve kritikov tohto druhu bez rozdielu národnej a náboženskej príslušnosti. Druhou príčinou je nesmierna drzosť, s ktorou všetci do neba vynášajú a za úžasný pokrok vedy vyhlasujú každý žväst, ktorý niekto z nich zverejní.

Keď sa niekto iný odváži posúdiť ich nový výplod, vrhnú sa na neho ako jeden muž. Kto knihu odsúdi, toho obvinia z nevedomosti, kto sa naopak o novom diele vysloví priaznivo, toho zahrnú pochvalou. Preto je toľko oklamanych, ktorí by sa určite zhrozili, keby venovali väčšiu pozornosť tomu, čo nekriticky prijímajú. Z tohto teroru bludárov a

neopatrného súhlasu ľahkomyselných vzniká akási otrava ovzdušia, ktorá potom všetko preniká a roznáša nákazu.

Modernisti ako apologeti

35. Modernista ako apologét závisí na modernistickom filozofovi dvojakým spôsobom. Predovšetkým nepriamo, pretože sa zaoberá históriou, spísanou podľa pokynov filozofa. Priamo potom tým, že prijíma od filozofa jeho dogmy a súdy. To je dôvodom onej známej zásady modernistickej školy, podľa ktorej musí nová apologetika riešiť náboženské kontroverzie pomocou historických a psychologických výskumov. Preto modernistickí apologeti začínajú svoju činnosť pripomienkou na adresu racionalistov, že oni neobhajujú náboženstvo pomocou posvätných kníh a histórie, spísanej podľa starých metód, aké sa v Cirkvi všeobecne užívajú, ale pomocou skutočnej histórie, spísanej podľa moderných zásad a metód. A nehovoria to ako „*argumentum ad hominem*“, ale preto, že sa vskutku chcú držať len takejto histórie. Nepochybujú, že úprimnosť ich vyhlásení bude uznaná, pretože racionalisti ich poznajú a chvália ako spolubojovníkov pod tým istým práporom. Z tejto chvály, za ktorú by sa pravý katolík hanbil, sa veľmi radujú a poukazujú na ňu oproti výčitkám, ktorými ich stíha Cirkev.

Pozrime sa však, akú apologetiku to vlastne pestujú. Za svoj cieľ vyhlasujú priviesť k viere tých, ktorí ju ešte nemajú, a to tým, že im pomôžu ku skúsenosti o katolíckom náboženstve, ktoré je podľa modernistov jediným základom viery. K tomu vedie dvojaká cesta, jedna objektívna a druhá subjektívna. Prvá vychádza z agnosticizmu a smeruje k tomu, aby sa ukázalo, že v náboženstve, najmä v katolíckom, je taká sila, ktorá presvedča nezaujatého psychológa a historika o niečom neznámom a v histórii Cirkvi utajenom. Za tým účelom je nutné ukázať, že dnešné katolícke náboženstvo je to isté, ktoré založil Kristus a ktoré je výsledkom progresívneho vývoja semena, zasadeného Kristom. Napred je teda nutné ukázať, aké to semeno bolo, čo robia takto: Kristus ohlasoval príchod kráľovstva Božieho, ktoré bude čoskoro založené a ktorého on bude Mesiášom, totiž od Boha určeným zakladateľom a správcom. Potom je nutné ukázať, ako sa toto semenom, navždy imanentné a trvajúce v katolíckom náboženstve, postupne a historicky rozvinulo a prispôsobilo meniacim sa okolnostiam, životne z nich čerpajúc náukové a cirkevné reformy, ktoré preň boli užitočné. Pritom

prekonalo všetky prekážky, porazilo svojich odporcov a prežilo všetky boje a prenasledovania.

Ked' bolo takto ukázané, že všetky tie prekážky, boje ako aj životná plodnosť Cirkvi síce nijak nepresahujú zákony vývoja pôsobiace v Cirkvi, že však tieto zákony napriek tomu nedokážu plne vysvetliť jej históriu, ocitneme sa zrazu pred niečím neznámym, ktoré sa nám samo sebou takmer vnucuje. Tak hovoria modernisti. V celom tom myšlienkovom pochode však nepripomínajú, že ono uvádzané rozvíjanie pôvodného zárodku, vyplýva výlučne z agnostickej a evolucionistickej filozofie, a že onen zárodok či semeno definujú úplne ľubovoľne tak, aby sa to hodilo do ich teórie.

36. Títo noví apologéti síce obhajujú katolícke náboženstvo práve spomínanými argumentmi, pri tom však pripúšťajú, že je v ňom veľa vecí, ktoré urážajú rozum. Dokonca s netajenou rozkošou otvorene tvrdia, že sa v ňom vyskytujú dogmatické omyly a nezrovnalosti. Dodávajú však, že je to nielen ospravedlniteľné, ale - čo je vskutku podivné - dokonca správne a zákonité. A tak sa podľa nich aj v posvätných knihách vyskytujú mnohé vedecké a historické omyly. Dodávajú však, že sa tu nejedná o vedu a históriu, ale len o náboženstvo a mravnosť. Veda a história sú tu len akýmsi pláštikom, do ktorého sa odieva náboženská skúsenosť, aby sa ľahšie rozšírila medzi ľuďmi. Dokonalejšia veda a história by boli ľudu len na škodu, pretože by ich nechápal. Ostatne, posvätné knihy - ako dodávajú - sú náboženské a preto životné. Avšak logická a životná pravda nie sú to isté, ale patrí k rôznym poriadkom. Životná pravda spočíva podľa nich v pripodobnení a v úmernosti k prostrediu, v ktorom sa žije a k cieľu, pre ktorý sa žije. Zachádzajú až tak ďaleko, že tvrdia, akoby všetko, čo sa životne rozvíja, bolo pravdivé a správne.

My potom, ctihodní bratia, pre ktorých existuje len jedna pravda a ktorí veríme, že pôvodcom posvätných kníh je Boh skrze inšpiráciu Ducha Svätého, tvrdíme, že podľa záverov modernistov sa Bohu pripisuje lož z núdze, alebo z dôvodu užitočnosti a odpovedáme slovami Augustínovými: *"Ak by sa tak veľkej autorite pripustila z núdze len jediná lož, nezostane z oných kníh ani kúsok, o čom by sa nemohlo tvrdiť, že je neuveriteľné, alebo že sa podľa nej nedá žiť a že sa v nej musí vidieť autorova lož, ktorou sa sleduje nejaký účel."* Svätý učiteľ potom pripája: *"Každý bude (v Svätom písme) veriť čomu chce a odmietne, čo nechce veriť."* (EPIS. 28,3 a 5). Avšak modernistickí

apologéti veselo pokračujú. Pripúšťajú ďalej, že v posvätných knihách sa niekedy dokazuje určitá náuka, dôvody, ktoré nemajú rozumný základ, napríklad v prorocstvách.

Avšak aj to modernisti ospravedlňujú ako zvláštne spôsoby kázania, ktoré majú v živote svoje oprávnenie. Pripúšťajú dokonca alebo aj tvrdia, že Kristus sa zrejme pomýlil pri určovaní doby príchodu kráľovstva Božieho. Podľa nich to nie je nič divné, lebo aj Kristus podliehal zákonom života. Cirkevné dogmy sa potom podľa modernistov hemžia protikladmi, ktoré však neodporujú ani logike života, ani symbolickej pravde. Ide tam totiž o nekonečno, ktoré má nekonečne mnoho aspektov. Konečne neváhajú tvrdiť, že ničím sa nepreukazuje nekonečne väčšia česť, než keď sa o ňom vyslovujú protikladné tvrdenia. Keď sa však aj protiklad pokladá za prípustný, potom sa môže pokladať za oprávnené všetko.

Subjektívne argumenty

37. Neveriaci však môže byť disponovaný k viere nielen objektívnymi, ale i subjektívnymi dôvodmi. Za tým účelom sa modernisti obracajú opäť k náuke o imanencii. Snažia sa presvedčiť takého človeka, že v hĺbinách jeho života a prirodzenosti sa skrýva túžba po náboženstve, nie po akomkoľvek, ale po takom, ako je katolícke. Jedine také náboženstvo vraj dokáže dokonale rozvinúť život. Teraz opäť musíme s poľutovaním konštatovať, že aj mnohí katolíci, ktorí odmietajú náuku o imanencii, predsa ju v apologetike používajú. Nechápu, že takto pripúšťajú v ľudskej prirodzenosti nielen schopnosť a vhodnosť k nadprirodzenému poriadku, čo katolícki apologéti vždy vhodnými spôsobmi obhajovali, ale pravú a skutočnú potrebu a nutnosť nadprirodzeného poriadku. Aby sme boli presní, onú nutnosť katolíckeho náboženstva hlásajú iba umiernení modernisti. Naproti tomu takzvaní integralisti tvrdia, že v každom, aj v neveriacom človeku, je skrytý zárodok viery, ktorý vznikol v Kristovom vedomí a bol ním odovzdaný všetkým ľuďom.

Vidíme, ctihodní bratia, že modernistická apologetika, ako sme ju súhrnne popísali, sa úplne zhoduje s ich ostatnými tézami. Jej náuka aj metóda sa hemžia bludmi a nehodia sa na budovanie, ale na rúcanie; nezískajú nikoho pre katolicizmus, ale skôr zavedú katolíkov do bludu a ohrozujú celé náboženstvo.

Modernisti ako reformátori

38. Zostáva povedať niekoľko slov o modernistoch ako reformátoroch. Z toho, čo už bolo povedané, je zrejmé, ako silne sa títo ľudia usilujú o novoty. Toto úsilie sa vzťahuje na všetko katolícke. Chcú „obnoviť“ filozofiu, najmä jej vyučovanie v seminároch, a to tak, aby scholastická filozofia bola odkázaná do minulosti medzi ostatné prežité názory a namiesto nej sa mládeži prednášala moderná filozofia, ktorá vraj jediná zodpovedá súčasnosti. Obnova tzv. „špekulatívnej“ teológie má spočívať podľa nich v dejinách dogiem. Žiadajú tiež, aby história bola písaná a prednášaná podľa ich metódy a moderných zásad. Dogmy a ich vývoj musia byť uvedené do súladu s vedou a históriou. V katechizme majú byť len „obnovené“ a chápaniu ľudí prispôsobené články viery. V oblasti kultu požadujú, aby vonkajšie prejavy náboženstva boli zredukované, hoci tí z nich, ktorí si želajú viac symbolizmu, sú v tejto veci zhovievavejší. Hlasno sa domáhajú reformy celého zriadenia Cirkvi, najmä v oblasti disciplíny a dogiem. Cirkev sa podľa nich musí vnútri aj navonok prispôbiť modernému vedomiu, ktoré jednoznačne smeruje k demokracii. Preto musí byť nižšiemu kléru aj laikom umožnená účasť na riadení Cirkvi a príliš koncentrovaná centrálna autorita má byť decentralizovaná. Najvyššie úrady v Ríme musia byť tiež zreorganizované, predovšetkým Sväté officium a Index. Riadenie Cirkvi, čo do politického a sociálneho zamerania, sa musí tiež zmeniť.

Cirkev sa musí vzdať všetkých zásahov do občianskeho života a naopak sa mu má prispôbiť a naplniť ho svojim duchom. V mravouke požadujú v zmysle akéhosi amerikanizmu, aby tak zvané činné cnosti boli hodnotené vyššie a boli horlivejšie pestované ako cnosti trpné. Klérus sa má vrátiť k pôvodnej pokore a chudobe a pritom sa má v zmýšľaní a konaní riadiť modernistickými zásadami. Niektorí z nich, ochotne nasledujúc protestantských učiteľov, chcú odstrániť aj posvätný kňazský celibát. Neponechávajú vskutku v Cirkvi nič, čo by nemalo byť reformované podľa ich zásad.

Modernizmus je znáškou všetkých heréz

39. Ctihodní bratia, venovali sme veľa času objasneniu modernistickej náuky, a to jednak preto, aby nám modernisti nemohli vyčítať neznalosť ich náuky, a jednak preto, že v prípade modernizmu nejde o nejakú neurčitú a nesúvislú náuku, ale o ucelený systém, v ktorom keď sa pripustí jeden článok, je nutné prijať aj všetky ostatné. Preto sme postupovali takmer didaktickým spôsobom a nevyhli sme sa ani barbarským výrazom, ktoré používajú modernisti. Už zbežný a

súhrnný pohľad na celý tento systém postaćí na to, aby sa nikto nečudoval, keď ho nazveme znáškou všetkých heréz. Keby niekto chcel spojiť do jedného celku všetky bludy o viere, nemohol by to urobiť lepšie ako modernisti.

Avšak tak ako sme už naznačili, oni zašli ešte ďalej a podvracajú nielen katolícke, ale všetky náboženstvá. Preto im racionalisti tleskajú, preto si tí smelší a úprimnejší z nich tiež otvorene priznávajú a radujú sa, že doteraz nenašli lepších pomocníkov ako sú modernisti. Vráťme sa však, ctihodní bratia, k onej zhubnej náuke agnosticizmu, ktorá uzatvára človeku všetky rozumové cesty k Bohu a namiesto nich domnelo navrhuje reálnejšiu cestu cez náboženský cit a činnosť ducha. Kto by však nevidel márnosť tohto pokusu? Cit je totiž samotná reakcia duše na rozumové alebo zmyslové poznanie. Keď sa však vyradí rozum, bude sa človek o to ochotnejšie riadiť zmyslovosťou, k čomu je aj tak náchylný. Tento pokus však musí zlyhať ešte aj z iného dôvodu. Žiadna z týchto fantázií o náboženskom cite nemôže umlčať zdravý rozum, ktorý nám hovorí, že akékoľvek duševné vzrušenie a zaujatie, nijako nenapomáha, ale skôr sťažuje poznanie pravdy, aká vskutku je. Ona druhá, subjektívna pravda, ktorá je ovocím vnútorných zmyslov a činností, sa síce dobre hodí ku slovnej ekvilibristike, ale nijako neprospeje človeku, v ktorého najvyššom záujme je, aby s istotou spoznal, či mimo neho existuje Boh, do ktorého rúk raz spadne. Modernisti sa ďalej odvolávajú na skúsenosť. Avšak čím prospeje skúsenosť k onomu náboženskému citu? Ničím, než iba tým, že ho robia živším a že z tejto živosti úmerne silnie aj presvedčenie o pravdivosti predmetu. Ani to však nemôže spôsobiť, aby cit prestal byť citom, nemôže zmeniť ani jeho povahu, ktorá je vždy náchylná k omylu, ak nie je riadená rozumom.

Naopak takto sa jeho povaha utvrdzuje, pretože čím je cit silnejší, tým viac je citom. Pretože tu potom hovoríme o náboženskom cite a o skúsenosti, ktorá má v ňom základ, vidíte, ctihodní bratia, aká veľká obozretnosť musí byť v tejto veci a aká presná musí byť náuka, ktorá riadi túto obozretnosť. Poznáte to z duchovného vedenia zvlášť tých, u ktorých cit prevláda v ich povahe a z asketickej literatúry, ktorou síce modernisti opovrhujú, ktorá sa však opiera o oveľa pevnejšiu náuku a presnejšie pozorovanie, než aké si osobujú modernisti. Zdá sa nám vskutku bláznivé alebo aspoň neuvážené, vyhlasovať bez akéhokoľvek skúmania, vnútornú skúsenosť, ktorej sa tak modernisti dovolávajú, za pravdivú. Ak sú tieto skúsenosti vskutku tak isté a spoľahlivé, prečo by

sa malo pochybovať o skúsenosti tisícov katolíkov, ktorú títo, ako tvrdia, majú o zvrátenosti modernistov? Prečo by mala byť len táto skúsenosť falošná a klamlivá? Avšak väčšina ľudí si jasne uvedomuje, že jednoduchým citom a skúsenosťou a bez vedenia rozumom, nemôžu poznať Boha. Zostáva preto len ateizmus a zánik celého náboženstva.

Modernisti nech si nič lepšie nesľubujú ani od svojej náuky o symbolizme. Ak sú totiž všetky intelektuálne prvky len symbolmi Boha, prečo by nemalo byť takým symbolom samo meno Boh a jeho osobnosť? Ak je tomu tak, je možné pochybovať o Božej osobnosti a je otvorená cesta k panteizmu. K čistému panteizmu vedie tiež náuka o Božskej imanencii. Pýtame sa, či táto imanencia zachováva rozdiel medzi Bohom a človekom. Ak áno, ako sa potom líši od katolíckej náuky a prečo zavrhuje túto náuku a vonkajšie zjavenie? Ak nerozoznáva medzi Bohom a človekom, je to panteizmus. Ďalej táto modernistická imanencia pripúšťa a tvrdí, že každý jav vedomia pochádza od človeka ako takého. Z toho logicky vyplýva, že Boh je totožný s človekom, čo je zase panteizmus. Ani rozdiel, ktorý robí medzi vedou a vierou, nepripúšťa iný záver. Kladú totiž predmet vedy do poznateľnej skutočnosti a za predmet viery vyhlasujú nepoznatel'né. Nepoznatel'nosť však znamená, že medzi poznávajúcim a predmetom poznania nie je žiadny vzťah. Tento nedostatok vzťahu sa nijako, ani v modernistickom systéme, nedá odstrániť. Nepoznatel'né teda zostáva nepoznatel'ným pre filozofa i veriaceho. Ak je teda nejaké náboženstvo, bude mať za predmet nepoznatel'nú skutočnosť. Neexistuje potom najmenší dôvod, prečo by touto nepoznatel'nou skutočnosťou nemohla byť „*duša sveta*“, ktorú pripúšťajú racionalisti. To však stačí na to, aby bolo jasné, že modernistická náuka vedie mnohými cestami k panteizmu a obracia navnivoč všetky náboženstvá. Na tejto ceste urobil prvý krok protestantizmus, potom nasledoval blud modernizmu a nakoniec sa ocitáme v ateizme.

Príčiny modernizmu

40. Aby sme ešte lepšie spoznali modernizmus a našli vhodné prostriedky proti tejto chorobe, bude vhodné, ctihodní bratia, zistiť, ako vzniklo a čím bolo živené toto zlo. Niet pochyb, že najbližšou príčinou bolo poblúznenie mysle. Ako vzdialenejšie príčiny uvádzame dve, totiž nemiestnu zvedavosť a pýchu. Ak nie je zvedavosť rozumne ovládaná, sama o sebe stačí na vysvetlenie všetkých bludov. Preto právom napísal náš predchodca Gregor XVI.: *"Je smutné, keď vidíme, ako d'aleko*

zasahuje ľudské poblúznenie, keď sa niekto za každú cenu snaží o novoty a napriek napomenutiam apoštolov sa snaží pochopiť viac ako je možné a keď sa v slepej sebadôvere snaží nájsť pravdu mimo katolícku Cirkev, v ktorej je ju možné nájsť bez najmenej poškrvny bludom." (Encyklika "Singular nos", Denz. 1476). Avšak oveľa viac do bludu zavádza a zaslepuje pýcha, ktorá je v modernizme akoby domovom, lebo z nej sa živí a nadobúda najrôznejšie podoby. Z pýchy modernisti prepádajú slepej sebadôvere a vnucujú sa ostatným za meradlo všetkých vecí. Z pýchy sa pokladajú za múdrych a naduto vyhlasujú: Nie sme ako ostatní ľudia. Aby potom vskutku neboli ako iní, ženú sa za všetkým novým, aj keby to bolo úplne nezmyselné. Z pýchy odvrhujú všetku podriadenosť a chcú autoritu zosúladiť so slobodou. Z pýchy zabúdajú na seba a chcú naprávať len druhých a nemajú úctu k ničomu vyššiemu, ani k najvyššej autorite. Niet teda rýchlejšej a jednoduchšej cesty k modernizmu ako pýcha. Ak laik alebo kňaz zabudne na základný príkaz katolíckeho života, ktorý nám ukladá zaprieť samého seba a nasledovať Krista a ak zo svojho srdca nevytrhne pýchu, je zrelý pre modernizmus. Preto je vašou prvou povinnosťou, ctihodní bratia, čeliť takým ľuďom, zamestnávať ich na podriadenejších miestach, aby boli tým viac pokorení, čím viac sa snažia vynikať a aby na menej významných miestach mali menej príležitostí na páchanie škôd. Preto tiež sami alebo prostredníctvom predstavených seminárov starostlivo skúmajte kandidátov kňazstva a ak u niektorých zistíte sklony k pýche, rázne ich odmietnite. Kiež by sa bolo vždy postupovalo s potrebnou starostlivosťou a rýznosťou.

41. Keď prejdeme od príčin mravných k tým, ktoré sa týkajú rozumu, naskytne sa na prvom mieste a ako hlavná príčina nevedomosť. Všetci modernisti, ktorí chcú byť pokladaní za učiteľov Cirkvi, na plné ústa vychvaľujú modernú filozofiu a opovrhujú scholastikmi. Avšak len preto prepádli modernej filozofii a jej bludom, pretože nepoznajú pravú filozofiu a nie sú schopní prehliadnúť zmätenosť pojmov a vyvrátiť sofizmy. Teda zo spoločenstva falošnej filozofie s vierou vznikla ich náuka, hemžiaca sa toľkými bludmi.

Metódy propagandizmu

42. Kiež by sa neplytvalo silami na šírenie takejto veci. Oni však pracujú horlivo a neúnavne a je nám naozaj ľúto, že sa premrhalo toľko síl na skazu Cirkvi, ktoré by inak mohli byť dobre použité k jej prospechu. Modernisti používajú na oklamanie duší dvojakú taktiku.

Predovšetkým sa snažia odpratať všetko, čo im prekáža, starostlivo vyhládávajú všetko, čo môže dobre poslúžiť ich cieľom a potom to trpezlivo a usilovne presadzujú. Za najväčšie prekážky považujú tri veci: scholastickú filozofickú metódu; autoritu Otcov a tradíciu; a učiteľský úrad. Preto sa posmieľajú scholastickej filozofii a prejavujú voči nej svoje opovrhnutie. Či to už robia z nevedomosti alebo zo strachu, pravdepodobne však z oboch príčin, isté je, že novátorstvo je vždy spojené s nenávisťou ku scholastike. Niet preto istejšej známky, že niekto začal podliehať modernizmu, než odpor ku scholastickej metóde. Nech si modernisti spomenú na vetu, ktorú Pius IX. odsúdil vo svojom Syllabe: „*Metóda a princípy, na ktorých starí scholastickí učitelia vybudovali teológiu, nezodpovedajú potrebám našej doby a pokroku vied*“ (Denz. 1560).

Snažia sa tiež vychytralo zničiť silu a zmeniť povahu tradície, aby ju zbavili vážnosti a hodnoty. Pre katolíka však bude vždy platiť autorita II. Nicejského koncilu, ktorý odsúdil tých, „*ktorí sa odvážia ... podľa zločinných bludárov opovrhovať cirkevnými tradíciami a vymýšľať kadejaké novoty ... alebo chytro a zločinne vyvracať čokoľvek z oprávnených tradícií katolíckej Cirkvi*“ (Denz. 245). Rovnako platí vyznanie IV. Konštantinopolského koncilu: „*Prehlasujeme, že budeme zachovávať a strážiť pravidlá, ktoré boli katolíckej a apoštolskej Cirkvi odkázané svätými a slávnymi apoštolmi, pravovernými všeobecnými koncilmami, ako aj koncilmami miestnymi a ktorýmkoľvek z Otcov, hovorcov to Boha a učiteľov*“ (Denz. 272). Preto sa rímski veľkňazi Pius IV. a IX. rozhodli pre vyznanie viery: „*Uznávame a pevne prijímame všetky apoštolské a cirkevné tradície, ako aj ostatné pravidlá a ustanovenia tej iste Cirkvi.*“ (Denz. 864).

Podobne ako o tradícii zmýšľajú modernisti i o cirkevných otcoch. Pokrytecky ich verejne vyhlasujú za hodných všetkej našej úcty, ale vytýkajú im úplnú nevedomosť v odbore kritiky a histórie, aká sa dá ospravedlniť len dobou, v ktorej žili. Konečne sa všetkými silami snažia znížiť vážnosť Magistéria, falošne vysvetľujú jeho pôvod, popierajú jeho práva a opakujú všetky ohovárania jeho nepriateľov. O modernistoch platí, čo napísal náš predchodca: „*Aby uviedli v nenávisť a opovrhnutie mystickú nevestu Kristovu, synovia temnoty ju sústavne a zbesilo potupujú, a prevracajúc význam slov a vecí, označujú ju za podporovateľku temnoty a nepriateľku vedy a pokroku.*“ (Motu proprio Ut mysticam zo 14. 3. 1891) Niet teda divu, že katolíci, ktorí statočne obhajujú Cirkev, sú modernistami zlovoľne napádaní. Niet

urážky, ktorú by im nehádzali do tváre, najčastejšie ich ale obviňujú z nevedomosti a tvrdošijnosti. Boja sa odborného vzdelania svojich odporcov, snažia sa ich umlčať. Toto správanie modernistov voči katolíkom je tým ohavnejšie, čím viac pri tom vychvaľujú tých, ktorí s nimi súhlasia. Ich novátorské knihy vítajú potleskom a čím opovážlivejšie niekto vyvracia staré a opovrhuje tradíciou a magistériom Cirkvi, tým za múdrejšieho ho prehlasujú. A konečne, čo si musí každý poctivý človek zhnusiť, jednomyselne vychvaľujú tých, ktorí boli Cirkvou odsúdení a uctievaní ich ako mučeníkov pre pravdu. Týmto krikom, chválou a hanou mätú myseľ mladých, ktorí sa boja, aby neboli považovaní za nevedomých a chcú vyzerat' múdro, podliehajú modernizmu, zvlášť keď sú k nemu ešte hnaní všetečnosťou a pýchou.

43. K tomu pristupuje prefíkanosť, s ktorou modernisti predávajú svoj tovar. Čo všetko neurobia, aby rozmnožili počet svojich straníkov? Obsadzujú učiteľské miesta v seminároch a na univerzitách, ktoré sa potom stávajú semeniskom moru. V kostole a z kazateľnici šíria svoje náuky opatrne, otvorenejšie ich potom prednášajú na schôdzach a vychvaľujú v rôznych spolkoch. Vydávajú knihy, časopisy a komentáre pod vlastným alebo prijatým menom. Jeden spisovateľ často píše pod niekoľkými menami, aby prostomyselní čitatelia boli oklamaní počtom nových autorov. Skrátka, bojujú ako zbesilí skutkami, slovami i perom. A aké to prináša ovocie? Je nám ľúto veľkého počtu nádejných mladých ľudí, ktorí boli nádejou Cirkvi a mohli jej preukázať významné služby, avšak zabľúdili z pravej cesty. Je nám ľúto aj toho, že mnohí, hoci priamo neprepadli modernizmu, predsa pod vplyvom otráveného ovzdušia, ktoré vdychujú, hovoria, píšú a zmýšľajú oveľa laxnejšie než sa sluší na katolíkov. Sú medzi nimi laici i kňazi, a dokonca aj rehoľníci, čo by sme očakávali najmenej. Ak sa zaoberajú biblickými otázkami, je to na modernistických princípoch. Pri písaní dejín pod zámenkou milovania pravdy so zrejmu rozkošou vyťahujú na svetlo všetko, čo sa zdá byť poškrvnou na Cirkvi. Z akéhosi apriorizmu sa snažia vykoreniť všetky zbožné ľudové tradície. S pohrdaním hovoria o svätých ostatkoch, ktoré sú oddávna uctievané. Sú poháňaní márnivou túžbou, aby svet o nich hovoril a obávajú sa, že by sa to nedialo, keby hovorili len to, čo hovoria všetci ostatní. Pritom si asi nahovárajú, že slúžia Bohu a Cirkvi, v skutočnosti však ich ťažko urážajú a poškodzujú, a to nielen svojimi činmi, ale aj zmýšľaním a tým, že uľahčujú prácu modernistom.

Zásahy proti modernistom

44. Takému množstvu tajne aj verejne dorážajúcich bludov sa najmä v otázkach biblických, statočne slovom i skutkom postavil na odpor náš predchodca Lev XIII. Modernisti sa však nedajú takýmito zbraňami ľahko zastrašiť. Predstierajúc poslušnosť a pokoru, prekrútili slová najvyššieho veľkňaza vo svoj prospech a zvaľovali vinu na iných. Zlo tak deň odo dňa vzrastalo. Preto sme sa, ctihodní bratia, rozhodli už neotáľať a zakročiť proti nim účinnejšie. Vás potom prosíme a zaprisahávame, aby ste neochabovali v bdelosti, starostlivosti a rýznosti v tak vážnej veci. To isté čo od vás, vyžadujte tiež od duchovných pastierov, vychovávateľov a učiteľov kňazského dorastu a najvyšších predstavených rehoľných rodín.

Štúdium scholastickej filozofie

45. Pokiaľ ide o štúdiá, chceme a nariadujeme, aby scholastická filozofia bola základom posvätných štúdií. *„Ak však scholastickí učitelia niečo skúmali s prílišnou subtilnosťou alebo bez dostatočnej úvahy, ak niečo v ich náuke nezodpovedá neskôr vypracovaným náukám, alebo ak je v nich akýmkoľvek spôsobom niečo menej pravdepodobné, to zaiste v žiadnom prípade nepredkladáme v dnešnej dobe k napodobňovaniu.“* (Lev XIII., encyklika "Aeterni Patris"). Scholastickou filozofiou, ktorú ukladáme, mienime predovšetkým filozofiu svätého Tomáša Akvinského. Všetko, čo o nej náš predchodca nariadil, to znovu potvrdzujeme a ak treba, obnovujeme a všetkým ukladáme. Biskupi sa musia postarať, aby tieto príkazy boli odteraz zachovávané aj v seminároch, kde doteraz boli zanedbávané. To isté prikazujeme rehoľným predstaveným. Učiteľov potom napomíname, aby trvali na tom, že odchýliť sa od Akvinského, najmä v metafyzike, nezostáva bez veľkej škody.

46. Na tomto filozofickom základe nech je starostlivo vystavaná budova teológie. Podporujte, ctihodní bratia, teologické štúdium všetkými prostriedkami, aby si klerici vychádzajúci zo seminára odnášali úctu a lásku k tomuto štúdiu, ktoré má navždy zostať ich obľúbenou prácou. Lebo *„je všeobecne známe, že medzi všetkými najrôznejšími vedami, ktoré sa ponúkajú mysli túžiacej po pravde, zaujíma posvätná teológia tak významné miesto, že podľa múdreho výroku starších, majú jej všetky ostatné vedy a umenia slúžiť.“* (Lev XIII. Apoštolský list "In magna") Dodávame, že veľkú chválu si zaslúžia aj tí, ktorí s veľkou úctou k tradícii a Otcom podľa katolíckych princípov (čo sa už nedá povedať o všetkých) a užívajúc pravú históriu, sa snažia

pozitívne obohatiť teológiu. Dnes je potrebné klásť väčší dôraz ako predtým na pozitívnu teológiu. Nech sa to však deje tak, aby nebola zatienená scholastická teológia. Preto si zasluhujú výhrady tí, ktorí v modernistickom zmysle tak zdôrazňujú pozitívnu teológiu, že to vyzerá, ako by opovrhovali scholastickou.

47. O profánnych vedách postačí opakovať to, čo veľmi múdro povedal náš predchodca v alokúci z 7. 3. 1880: „*Študujte horlivo prírodné vedy, kde bolo veľa geniálnych objavov, z ktorých mnohé tiež boli odvážne prakticky využité k úžitku ľuďí, takže to vzbudzuje obdiv súčasníkov a bude stále v úcte u neskorších generácií.*“

Upozorňujeme však tiež na ďalšie slová nášho predchodcu: „*Nech sa to však nedeje na úkor posvätných štúdií ... Keď sa hľadajú príčiny (súčasných) bludov, zistí sa, že spočívajú hlavne v zanedbávaní vyšších duchovných vied, ktoré boli akosi zatienené nesmiernym rozmachom vied prírodných. Niektoré z týchto vyšších vied upadajú do zabudnutia, a čo je ešte horšie, stratili svoj pôvodný lesk a sú nakazené falošnými náukami a zvrhými názormi.*“ Nariad'ujeme teda, aby štúdium prírodných vied v seminároch bolo v tomto zmysle upravené.

Praktické opatrenia

48. Pri výbere predstavených seminárov a učiteľov na katolíckych univerzitách je nutné postupovať podľa predpisov našich i nášho predchodcu. Kto v akomkoľvek smere napáchol modernizmom, nesmie byť v žiadnom prípade povolaný za predstaveného alebo učiteľa, a keby snád' už také miesto zastával, nech je odstránený. To isté platí aj o všetkých, ktorí otvorene alebo tajne prajú modernizmu tým, že chvália modernistov, ospravedlňujú ich, ktorí osočujú scholastiku a Otcov alebo v čomkoľvek odopierajú poslušnosť cirkevnej autorite, ktorí zavádzajú novoty do štúdia histórie, archeológie alebo Biblie, alebo zanedbávajú posvätné štúdiá a dávajú prednosť profánnym. V tejto veci, ctihodní bratia, predovšetkým vo výbere učiteľov, nikdy nebude dost' opatrnosti a ráznosti, lebo žiaci sa obyčajne riadia príkladom učiteľov. Preto vo vedomí povinnosti konajte v tejto veci múdro a rázne.

49. S rovnakou starostlivosťou a prísnosťou skúmajte aj kandidátov kňazstva, lebo kňaz musí byť ďaleko vzdialený od akéhokoľvek novátorstva. Boh nenávidí pyšných a zatvrdilých. Nikomu v budúcnosti nesmie byť udelený doktorát teológie alebo cirkevného práva, kto vopred neprešiel štúdiom scholastickej filozofie, inak je taký

titul udelený neplatne. To, čo rada biskupov a rehoľných predstavených v roku 1896 ustanovila o štúdiách na univerzitách pre talianskych rehoľných a svetských klerikov, bude podľa nášho rozhodnutia teraz platiť pre všetky národy. Klerici a kňazi, ktorí sú zapísaní na niektorej katolíckej univerzite alebo inštitúte, nesmú študovať na svetskej univerzite odbory, ktoré sa prednášajú na ich katolíckej univerzite. Zakazuje sa to aj tam, kde to doteraz bolo dovolené. Biskupi, ktorí spravujú také univerzity, nech sa pozorne starajú o zachovanie týchto našich nariadení.

Biskupská bdelosť nad publikáciami

50. Biskupi sú tiež povinní zakazovať šírenie a brániť vydávaniu spisov modernistov ako i kníh, ktoré sú napáchnuté modernizmom alebo ho propagujú. Takéto knihy, časopisy a iná tlač sa nesmie povoliť ani seminaristom, ani poslucháčom katolíckych univerzít. Takéto knihy sú totiž rovnako škodlivé ako knihy nemravné, ba ešte škodlivejšie, pretože narúšajú samotné základy kresťanského života. A to isté platí o knihách niektorých katolíckych spisovateľov, ktorí síce nemajú zlý úmysel, ale nepoznajú teológiu a sú nasiaknutí modernou filozofiou, s ktorou sa snažia zmieriť vieru, a to, ako hovoria, k jej prospechu. Takéto knihy, pred ktorými čitateľa vzhľadom na dobré meno a povest' autorov nič nevaruje, môžu byť ešte nebezpečnejšie, pretože zavádzajú čitateľa do modernizmu, bez toho aby si to uvedomil.

51. Všeobecne teda, ctihodní bratia, urobte v tejto závažnej veci všetko, aby z vašich diecéz boli odstránené všetky nebezpečné knihy, aj keby ste museli použiť slávnostný zákaz. Apoštolská Stolica sa síce usilovne snaží zneškodniť také spisy, ich počet však v poslednej dobe tak vzrástol, že nie je možné všetky cenzurovať. Tak sa stáva, že liek prichádza neskoro, až sa zlo časom celkom rozmohlo. Chceme teda, aby biskupi odložili všetky obavy a svetské ohľady, nedbali na pokrik zlých a konali svoju povinnosť, jemne, ale pevne. Nech si pripomenú, čo nariaďuje Lev XIII. v apoštolskej konštitúcii "Officiorum": *"Ordinári, ako aj delegáti Apoštolskej Stolice majú odsudzovať zlé spisy, ktoré vychádzajú v ich diecéze a zakázať ich veriacim."* Týmito slovami udeľuje právo, ale tiež ukladá povinnosť. Nikto nech si nemyslí, že túto povinnosť splnil, keď sem tam nejakú knihu u nás udá a pri tom dopúšťa, aby sa beztrestne šírilo mnoho iných podobných.

Nesmiete dbať, ctihodní bratia, ani na "imprimatur", ktorým sú niektoré také knihy vybavené, lebo aj to môže byť falošné alebo udelené

neprávom, zo zhovievavosti a dôverčivosti voči autorovi alebo z nedbanlivosti, čo sa niekedy stáva v rehol'ných rádoch. Niekedy sa tiež stáva, že tak ako sa rovnaký pokrm nehodí pre všetkých, tak aj knihy, ktoré niekde sú neškodné, inde môžu byť vzhľadom na osobitné okolnosti škodlivé. Keď teda biskup po vypočutí názoru múdrych mužov, uzná za vhodné takúto knihu zakázať, nech to urobí. Dávame mu k tomu právo a ukladáme povinnosť. Takýto zákaz nech sa vydá šetrne a nech je po prípade obmedzený na duchovných. Katolícki kníhkupci však v žiadnom prípade nesmú predávať knihy biskupom zakázané. Keď už sme sa zmienili o katolíckych kníhkupcoch, nech biskupi zabezpečia, aby sa zo ziskuchtivosti neponúkali na predaj zlé knihy. Niektorí doteraz zaiste vo svojich zoznamoch odporúčajú spisy modernistov. Keď v tomto smere odmietnu poslušnosť, nech ich biskupi bezodkladne zbavia titulov katolíckych kníhkupcov, avšak až po predchádzajúcom napomenutí. To sa musí stať o to viac, keď užívajú titul biskupských kníhkupcov. Ak im bol udelený titul pápežského kníhkupca, budú v takom prípade udaní Apoštolskej Stolici. Všetkým potom pripomíname, čo stanovuje apoštolská konštitúcia "Officiorum" v čl. XXVI.: *"Všetci, ktorí majú pápežské povolenie čítať a mať v držbe zakázané knihy, nebudú z tohto titulu čítať a mať v držbe akékoľvek knihy a časopisy, zakázané miestnymi ordinármi, iba ak by v pápežskom povolení bolo výslovne uvedené, že sa toto povolenie vzťahuje na všetky knihy zakázané kýmkoľvek."*

Cenzorstvo

52. Nestačí však zakazovať šírenie a čítanie zlých kníh, je nutné aj zabraňovať ich vydávaniu. Biskupi teda musia pri povoľovaní užívať najprísnejšie kritériá. Keďže podľa konštitúcie "Officiorum" veľmi veľa kníh potrebuje biskupské povolenie a biskupi ich všetky nemôžu osobne preskúmať, bývajú za tým účelom ustanovení diecézni cenzori „*ex officio*“. Túto inštitúciu veľmi odporúčame a nariaďujeme, aby bola zavedená vo všetkých diecézach. V každom biskupskom úrade nech sú cenzori *ex officio*, ktorí budú skúmať knihy určené na vydanie. Cenzori nech sú vyberaní z oboch skupín kléru (sekulárni i regulárni), zreli vekom, vzdelaním a obozretnosťou tak, aby si pri posudzovaní náuk počínali umiernené, ale iste. Týmto cenzorom nech je zverené preskúmanie všetkých spisov, ktoré podľa č. XLI a XLII. spomínanej konštitúcie potrebujú povolenie na vydanie. Cenzor podá svoj posudok písomne. Ak je priaznivý, udelí biskup povolenie slovom „*imprimatur*“,

ktorému však musí vždy predchádzať formula „*Nihil obstat*“ s cenzorovým podpisom.

Aj v rímskej kúrii, ako všade inde, budú ustanovení cenzori. V Rímskej kúrii budú úradní cenzori vymenovaní rovnako ako inde a ich vymenovanie sa bude vzťahovať na magistra Sacri Palattii, potom ako boli predložené kardinálovi-vikárovi, ktorý im tiež bude prideliť jednotlivé spisy na posúdenie. Povolenie na vydávanie bude udeľované tým istým magistrom a súčasne kardinálom-vikárom alebo jeho zástupcom, a to opäť s predošlou cenzorovou povolujuúcou formulou a jeho menom. Len zriedka a v mimoriadnych prípadoch, ktoré posúdi biskup, môže byť cenzorovo meno vynechané. Aby cenzorovi nevznikli nejaké nepríjemnosti počas doby, keď skúma spis alebo keď neodporučil jeho vydanie, autor sa dozvie cenzorovo meno len vtedy, keď ten podal priaznivý posudok. Cenzori z radov rehoľníkov nech sú vždy menovaní až po vyjadrení provinciála, v Ríme potom predstaveného rádu. Ten má podľa svojho svedomia podať posudok o mravoch, vedomostiach a pravovernosti toho, kto má byť menovaný cenzorom. Rehoľných predstavených naliehavo zaväzujeme, aby nedovoľovali svojim podriadeným vydávať tlačou nič, kým to nebolo schválené nimi a ordinárom. Konečne rozhodujeme a prehlasujeme, že titul cenzora nemá sám o sebe žiadnu váhu a nemôže sa naň teda nikto odvolávať na podporu svojho súkromného názoru.

53. Po týchto všeobecných predpisoch ešte výslovne pripomínáme, aby bol presne zachovaný článok XLII. konštitúcie "Officiorum", v ktorom sa hovorí: *"svetským kňazom sa zakazuje riadiť denníky alebo časopisy bez predchádzajúceho dovolenia ordinára."* Toto povolenie sa odoberie každému kňazovi, ktorý ho po napomenutí nevhodne užíva. Biskupi nech sledujú činnosť kňazov, ktorí píšu do novín a časopisov ako spolupracovníci alebo dopisovatelia, pretože sa často stalo, že tam vyšli články nakazené modernizmom. Ak sa stane niečo také, nech biskup pisateľa napomenie a zakáže mu ďalej písať. To isté naliehavo ukladáme rehoľným predstaveným. Keby títo zanedbávali svoju povinnosť, nech biskupi zakročia s pápežským zmocnením. Noviny a časopisy, vydávané katolíkmi, nech majú pokiaľ možno osobitného cenzora. Jeho povinnosťou bude čítať všetky publikované čísla a ak v nich objaví niečo nebezpečné, nech bezodkladne požaduje opravu. To isté právo má biskup aj v prípade, že cenzor nevzniesol žiadne pripomienky.

Kongresy

54. Zmienili sme sa už o tom, že modernisti šíria svoje názory na verejných zhromaždeniach. Do budúcnosti teda nech biskupi len veľmi zriedka povoľujú kňazské schôdze. Takéto povolenie sa udelí len pod podmienkou, že sa na schôdzi nebude jednať o veciach, ktoré patria do kompetencie biskupov alebo pápeža, že sa tam nebude navrhovať a žiadať nič, čo by vyzeralo ako privlastňovanie si cirkevnej moci a nebude sa tam hovoriť nič, čo by len zaváňalo modernizmom, presbyterianizmom alebo laicizmom. Takých schôdzí, ktoré sa budú povoľovať jednotlivo, písomne a s udaním doby, sa nesmie zúčastniť žiadny kňaz z inej diecézy, iba s písomným odporúčaním svojho biskupa. Žiadny kňaz potom nesmie strácať zo zreteľa vážne napomenutie Leva XIII.: *"Autorita biskupa musí byť pre kňazov svätá. Je isté, že kňazský úrad, ak nie je vykonávaný pod vedením biskupa, nie je ani svätý, ani užitočný, ani čestný."* (Encyklika "Nobilissima Gallorum")

Diecézne dozerajúce rady

55. Čo by však, ctihodní bratia, pomohlo naše nariadenie, keby nebolo starostlivo dodržiavané. Za tým účelom sme sa rozhodli rozšíriť na všetky diecézy to, čo pred mnohými rokmi (1849) múdro ustanovili vo svojich diecézach umbrijskí biskupi. V aktoch ich zhromaždení sa hovorí: *"Aby boli potlačené už rozšírené bludy a zabránilo sa novým, aby boli tiež vyhnaní bezbožní učitelia, ktorých zhubné pôsobenie sa šíri, rozhodlo posvätné zhromaždenie, nasledujúc príklad svätého Karla Boromejského, aby v každej diecéze bola zriadená rada osvedčených mužov z oboch skupín duchovenstva, ktorá by zisťovala, či a akým spôsobom sa snád' šíria alebo vznikajú nové bludy a aby o tom informovala biskupa, ktorý by potom po spoločnej porade určil prostriedky na potretie takého zla v samých začiatkoch, aby sa nešírilo ku skaze duší, alebo dokonca, čo je ešte horšie, aby nezapustilo korene natrvalo."* Takúto "dozerajúcu radu" nariadíme ustanoviť v každej diecéze a to čo najskôr. Jej členovia budú menovaní podobne ako cenzori. Každé dva mesiace sa zídu s biskupom. O svojich rokovaníach a rozhodnutiach zachovajú mlčanie. Ich povinnosti sú tieto: Pozorne pátrať po náznakoch a stopách modernizmu v knihách aj vo vyučovaní a robiť rýchle a účinné opatrenia na ochranu kňazstva a mládeže. Majú dávať pozor najmä na zavádzanie noviniek v zmysle napomenutia Leva XIII. z 27. 1. 1902: *"Nemožno schváliť onen nový spôsob vyjadrovania sa v knihách katolíkov, ktorý praje falošnému novátorstvu, posmieva sa*

nábožnosti veriacich, hovorí o novom poriadku kresťanského života, o nových cirkevných prikázaniach, nových potrebách moderného ducha, o novom sociálnom poslaní kňazstva, o novej kresťanskej humanite a podobne." Takéto výroky nesmú byť trpené v knihách ani na prednáškach. Nech bdejú aj nad knihami, v ktorých ide o miestne zbožné tradície a o ostatky svätých. Nech sa postarajú o to, aby sa o takých veciach nehovorilo ani v časopisoch a novinách, ktoré majú slúžiť zbožnosti, a to ani s prejavmi, ktoré sa necítia byť posmešné alebo opovrhujúce dogmatickými vyhláseniami, najmä keď, ako sa to často stalo, to čo je uvedené ako istota, neprekračuje hranice pravdepodobnosti alebo sa len opiera o predbežné názory.

V prípade pozostatkov svätých nech dbajú na nasledujúce pravidlá. Keď biskupi, ktorí sú v tejto veci jedine kompetentní, s istotou spoznajú, že nejaká relikvia je falošná, nech zamedzia jej uctievanie. Keby sa overenie nejakého ostatku, v dôsledku verejných zmätkov alebo z inej príčiny stratilo, tak tieto ostatky nesmú byť verejne vystavované, iba ak po riadnom schválení biskupom. Dôkaz od nepamäti trvajúcej tradície alebo opodstatnenej domnienky platí len vtedy, keď ide o úctu v skutku starobylú, avšak v zmysle dekrétu posvätnéj kongregácie pre odpustky a posvätné relikvie z roku 1896: *"Starobylé ostatky sa majú uctievať ako doteraz, ibaže by bolo dokázané, že sú nepravé alebo podvrhnuté."* Pri posudzovaní zbožných tradícií je potrebné vziať do úvahy opatrnosť Cirkvi, ktorá nedovoľuje o nich písať, a to s výhradami stanovenými Urbanom VIII. Aj keď sú zachované všetky pravidlá, netvrdí sa tým pravdivosť faktu, ale dovoľuje sa v neho veriť, ak sú k takejto viere ľudské dôvody.

V tomto zmysle vyhlásila Kongregácia obradov v roku 1877: *„Také zjavenia Apoštolská Stolica ani nepotvrduje, ani neodmieta, ale iba dovoľuje, aby sa v ne verilo iba ľudskou vierou na základe podania, potvrdeného vierohodnými svedkami a dokladmi."* Kto to všetko zachová, nemusí sa ničoho obávať. Uctievanie takého zjavenia, pokiaľ sa týka samotného faktu sa nazýva relatívne a je vždy mlčky podmienené pravdivosťou faktu. Ak je takéto uctievanie absolútne, opiera sa vždy o pravdivosť faktu, pretože sa vzťahuje na osoby svätcov, ktorí sú uctievaní.

Podobné zásady platia aj pre ostatky. Konečne vyzývame dozerajúcu radu, aby si všímala sociálne inštitúcie a tiež všetky spisy,

pojednávajúce o sociálnych otázkach, aby sa v nich neukrývalo nič z modernizmu, ale aby zodpovedali učeniu rímskych veľkňazov.

Trojročné správy

56. Aby tieto naše príkazy neupadli do zabudnutia, nariad'ujeme, aby diecézni biskupi rok po vydaní tejto encykliky a potom každý tretí rok podávali Apoštolskej Stolicy dôkladnú a prísahou potvrdenú správu o vykonávaní všetkého, čo sme v tejto encyklike nariadili, ďalej o náukách, ktoré sa šíria medzi kňazmi a najmä v seminároch a iných katolíckych inštitútoch, a to aj v tých, ktoré nepodliehajú biskupovej právomoci. To isté nariad'ujeme generálnym predstaveným rádov ohľadom ich podriadených.

57. Toto sme, ctihodní bratia, uznali za vhodné vám napísať pre blaho všetkých veriacich. Nepriatelja Cirkvi to však iste zneužijú a budú opakovať staré ohovárania, že brojíme proti vzdelanosti a pokroku ľudstva. Aby sme na takéto ohovárania, ktoré vyvracajú dejiny kresťanského náboženstva, odpovedali niečím novým, zamýšľame zo všetkých síl podporiť osobitný inštitút, na ktorom by sa s pomocou vynikajúcich katolíckych vedcov pestovali všetky vedy pod vedením katolíckej pravdy. Daj Boh, aby sme mohli uskutočniť tento plán s pomocou všetkých, ktorí úprimne milujú Cirkev Kristovu. O tom však inokedy.

58. Zatiaľ, ctihodní bratia, s veľkou dôverou vo vaše príspevok a snahu, vyprosujeme z celého srdca hojnosť svetla zhora, aby ste v čase, keď od všadiaľ dorážajú bludy ohrozujúce duše, spoznali, čo máte robiť a všetkými silami to tiež uvádzali vo praxe. Pomáhaj vám svojim príspevom Ježiš Kristus, pôvodca a dovŕšiteľ našej viery, nech pri vás stojí svojim príhovorom a pomocou Nepoškvrnená Panna, premožiteľka všetkých bludov. My potom, na dôkaz našej lásky a Božskej útechy v protivenstvách, udeľujeme vám, vášmu duchovenstvu a ľudu apoštolské požehnanie.

*Dané v Ríme u sv. Petra 8. IX. 1907 a piateho roku nášho pontifikátu.
Pius X.*

Zdroj:

http://w2.vatican.va/content/pius-x/en/encyclicals/documents/hf_p-x_enc_19070908_pascendi-dominici-gregis.html

<http://dielnasj.blogspot.com/p/pascendi-dominici-gregis-sv-pius-x.html>

PROTI BLUDOM HNUZIA SILLON. Notre Charge Apostolique. (Sv. Pius X. 1910)

Ctihodní bratia! Pozdrav a apoštolské požehnanie!

Náš apoštolský úrad Nám ukladá povinnosť bdieť nad čistotou viery a neporušiteľnosťou katolíckej disciplíny, aby veriaci boli chránení pred nebezpečenstvom bludu a zla, najmä keď blud a zlo sa im prednáša úchvatnou rečou, ktorá zakrýva nejasnosti myšlienok a dvojznačnosťou výrazov, ktoré vrúcny citom a krásnymi slovami môžu roznieť srdce pre zvodnú a zhubnú vec. Také bolo mnohokrát učenie hrdých filozofov XVIII. storočia, revolúcie a liberalizmu, ktoré bolo už tak často odsúdené. Ešte dnes sú také teórie Sillonu, ktoré pod skvelou a ušľachtitou myšlienkou, skrývajú často nedostatok jasnosti, logiky a pravdy a z tohoto dôvodu nemajú nič spoločného s katolíckym a francúzskym duchom.

Dlho sme váhali, ctihodní bratia, verejne a slávnostne prejať svoju mienku o Sillone. Váš úsudok sa musel spojiť s Naším, aby Nás k tomu prinútil. Lebo milujeme nebojácnu mládež, ktorá sa zomkla pod vlajkou Sillonu a považujeme ju v mnohých ohľadoch za hodnú chvály a obdivu. Milujeme ich vodcov, radostne v nich uznávame veľkomyselné duše, povznesené nad obyčajné vášne a oživené najšľachetnejším nadšením pre dobro. Videli ste ich, ctihodní bratia, preniknutých najživším citom ľudského bratstva na čele tých, ktorí pracujú a trpia, aby ich povzniesli, opierajúc sa vo svojej oddanosti o lásku k Ježišovi Kristovi a vzorne prejavujúc náboženstvo.

Slávne dni Sillonu

Boli to dni po pamätihodnej encyklike nášho predchodcu blahej pamäti Leva XIII. o robotníckej otázke. Cirkev, ústami svojej najvyššej hlavy, rozliala všetku nežnosť svojho materského srdca na nízkych a podrobených a bolo zjavné, že svojím prianím vyvoláva čoraz väčší počet bojovníkov za obnovu poriadku a spravodlivosti v našej rozvrátenej spoločnosti. Neprišli však zakladatelia Sillonu v práve priaznivom okamihu, aby mladých a zástupy veriacich s nádejou získali do svojich služieb? A vskutku, Sillon pozdvihol medzi pracujúcou triedou prápor Ježiša Krista, znamenie spásy jednotlivcov i národov; vyživujúc svoju sociálnu činnosť zdrojom milosti, získaval úctu k náboženstvu aj v málo priaznivom prostredí; zvykal nevedomých a bezbožných hovoriť a počúvať o Bohu, a často sa ozýval v nepriateľsky

naklonených konferenciách tvárou v tvár protivníkom, podnietený otázkou alebo posmeškom, aby hlasno a hrdo vyznal svoju vieru. To boli krásne dni Sillonu, to je jeho dobrá stránka, ktorá odôvodňuje slová povzbudení a chvály, ktorými episkopát a Svätá stolica nešetrili, kým náboženská horlivosť bola taká, aby skryla pravý charakter sillonistického hnutia.

Lebo, ctihodní bratia, musíme priznať, že naše nádeje boli v značnej miere sklamané. Nadišiel deň, keď jasne vidiacemu zraku je viditeľné to, že Sillon sleduje znepokojujúce tendencie. Sillon zablúdil! Mohlo to byť inak? Jeho zakladatelia, mladí, nadšení, plní sebadôvery, neboli dostatočne vyzbrojení historickými vedomosťami, zdravou filozofiou a posilňujúcou teológiou, aby bez nebezpečenstva čelili zložitým sociálnym problémom, do ktorých boli strhnutí svojou činnosťou a zápalom srdca a aby na pôde učenia a v poslušnosti sa ochránili proti liberálnym a protestantským vplyvom.

Nechýbali rady, po radách nasledovali napomenutia. Avšak s bolesťou sme zistili, že výstrahy a karhanie sa šmýkali po ich unikajúcich dušiach a neúčinkovali. Pomery došli až tak ďaleko, že by sme zanedbali našu povinnosť, keby sme ďalej mlčali. Sme povinní hlásať pravdu našim drahým zo Sillonu, ktorých šľachetné nadšenie zviedlo na cestu tak nepravú, ako aj nebezpečnú. Sme ju povinní hlásať veľkému počtu seminaristov a kňazov, ktorých Sillon odňal, možno nie autorite, ale predsa riadeniu a vplyvu ich biskupov; sme ju konečne povinní hlásať Cirkvi, v ktorej Sillon seje rozštiepenie a jej záujmy vydáva napospas.

Cirkevná autorita

Na prvom mieste musí byť prísne pokarhané, že Sillon si osobuje právo, vymaniť sa z cirkevného riadenia a autority. Vodcovia Sillonu skutočne predstierajú, že sa pohybujú na pôde, ktorá nie je pôdou Cirkvi, že sledujú len záujmy časné, nie však duchovné, že sillonista je jednoducho katolíkom, ktorý sa venuje záležitostiam pracujúcej triedy ako aj demokratickým myšlienkam, a zo svojej viery čerpá silu k tomu, čomu sa venuje, že pri tom zostáva podriadený všetkým spoločným pravidlám morálky, rovnako tak ako remeselníci, roľníci, hospodári a katolícki politici a pri tom nie je k cirkevnej autorite v žiadnom inom pomere ako oni.

Odpoveď na toto vykrúcanie je príliš jednoduchá. Komu možno v skutočnosti nahovoriť, že katolícki sillonisti, kňazi a seminaristi, ktorí sa do ich radov dostali, majú pri svojej sociálnej činnosti na zreteli len časné záujmy pracujúcej triedy? Kto by toto tvrdil, domnievame sa, že by im krivdil. Je pravdou, že vodcovia Sillonu sa predstavujú ako presvedčiví idealisti, predstierajúc v prvom rade povznesenie pracujúcich tried, zbystrujú ľudské povedomie, že ich sociálne učenie, filozofické a sociálne zásady miera k tomu, aby bola spoločnosť opäť vybudovaná podľa nového plánu. Majú osobitné názory o ľudskej dôstojnosti, slobode, spravodlivosti a bratstve a aby sa ospravedlnili za svoje socialistické sny, odvolávajú sa na evanjelium, ktoré podľa svojho spôsobu vykladajú a (čo je ešte horšie) na Krista pretvoreného a znetvoreného. Navyše: toto učenie rozširujú vo svojich študijných krúžkoch, vstúpajú ho svojim druhom a prejavujú ho vo všetkých svojich dielach. Sú teda skutočne učiteľmi sociálnej, občianskej a náboženskej morálky; a hoci by i zavádzali akékoľvek zmeny v organizácii sillonského hnutia, máme právo povedať: že účel Sillonu, jeho charakter, jeho akcie vychádzajú z oblasti morálnej, ktorá je najvlastnejšou oblasťou Cirkvi a že v dôsledku toho sa sillonisti oddávajú bludu, ak sa domnievajú, že sa pohybujú na území, na hraniciach ktorého končia práva vyučujúcej a pastierskej cirkevnej autority. Aj keby ich učenie bolo zbavené každého bludu, bolo by už veľmi vážnym útokom proti katolíckej disciplíne, tým že sa tak tvrdošijne vzpierajú riadeniu tých, ktorým bolo z nebies uložené viesť jednotlivcov aj skupiny po cestách pravdy a dobra. Avšak zlo spočíva oveľa hlbšie; už sme to povedali: Sillon strhnutý falošne chápanou láskou k slabým, uviazol v blude.

Rôznosť stavov

Je skutočnosťou, že si Sillon vytýčil úlohu povzniesť a obrodíť pracujúcu triedu. Avšak na tomto území sú zásady kresťanského učenia pevne stanovené a dejiny kresťanskej civilizácie sú svedkom ich blahodarnej pôsobnosti. Náš predchodca blahej pamäti ich obnovil svojimi prejavmi, ktoré katolíci, zaoberajúci sa sociálnou otázkou, musia študovať a mať stále na zreteli. Náš predchodca jasne stanovil, že povinnosťou kresťanskej demokracie je „udržať rôznosť stavov, ktorá je celkom určite vlastnosťou dobre usporiadaného štátu, a pre ľudskú spoločnosť žiadať formu a charakter, aký jej dal Boh - Stvoriteľ.“ (*Disperes tueatur Ordines, sane proprios bene constitutae civitatis eam*

deme humano convictui velit formám atque indol esse, qual Deus auctor indidit. Encyklika "Graves de commune").

Zvrchovanosť ľudu

Na pranier postavil „*onen druh demokracie, ktorá sa stupňuje až ku zvrátenosti, priznáva v spoločnosti suverenitu ľudu a snaží sa o potlačenie a rovnosť všetkých stavov*“, súčasne Lev XIII. predpísal katolíkom akčný program, jediný program, ktorý je schopný, aby spoločnosť opäť postavil na kresťanské a večné základy a na nich ju udržiaval. Čo však urobili vodcovia Sillonu? Prijali nielen program a učenie odlišné od programu a učenia Leva XIII. (to by bolo od laikov už veľmi odvážne, keby chcú riadiť sociálnu činnosť v Cirkvi, boli v rozpore s autoritou pápeža), ale odmietli Levom XIII. naznačený program a prijali iný, jemu úplne odporujúci. Ba ešte viac: odvrhli Levom XIII. do podvedomia už zavedené učenie o podstatných základných zásadách spoločnosti, tým že autoritu prenášajú na ľud alebo ju úplne potláčajú a úsilie uskutočniť rovnosť všetkých vrstiev pokladajú za cieľ hodný snahy. Na rozdiel od katolíckeho učenia túžia teda, po odsúdenom ideáli.

Základy kresťanskej spoločnosti

Vieme veľmi dobre, že si nahovárajú, že pozdvihnú ľudskú dôstojnosť a tiež príliš opovrhovaný stav pracujúcich tried, že spravodlivo a úplne usporiadajú pracovné podmienky, pomer medzi kapitálom a námezdnými robotníkmi a že uplatnením a prehĺbením účinných opatrení budú konečne na zemi podporovať pokrok k väčšej spravodlivosti a láske k blížnemu v ľudskej spoločnosti. Zaiste neobviňujem tieto snahy, ktoré by boli chvályhodné v každom bode, keby sillonisti nezabudli, že pokrok človeka spočíva v rozvíjaní jeho prirodzených schopností novými motiváciami; že spočíva aj v tom, že umožňuje, aby tieto motivácie fungovali v rámci a v súlade so zákonmi ľudskej prirodzenosti. Naopak, ignorovaním zákonov, ktorými sa riadi ľudská prirodzenosť a porušením hraníc, v ktorých pôsobia, je ľudská osoba vedená, nie smerom k pokroku, ale k smrti. To chcú s ľudskou spoločnosťou dosiahnuť. Ich snom je zmeniť prirodzené a starobylé základy a predkladať vyhlídku na spoločnosť budúcnosti, ktorá je vybudovaná na iných základoch, ktoré sa odvažujú vyhlasovať za užitočnejšie a blahodarnejšie než základy, na ktorých spočíva terajšia kresťanská spoločnosť.

Veru, ctihodní bratia, v týchto časoch sociálnej a duchovnej anarchie, keď každý prehlasuje seba za učiteľa a zákonodarcu, treba pripomenúť, že občianska spoločnosť nemôže byť vybudovaná inak, než ako ju vybuďoval Boh. Nemožno vybudovať spoločnosť, ak Cirkev nie je položená ako základný kameň a ak nebude nad ňou dohliadať. Veru, civilizáciu nemusíme ešte len vynájsť, ani budovať novú spoločnosť v oblakoch. Bola a existuje ako kresťanská civilizácia, ako katolícka spoločnosť. Ide len o to ju obnoviť, bez porušenia jej prirodzených a Božských základov a znovu nastaviť proti stále a znova sa opakujúcim útokom nezdravej utópie revolúcie bezbožnosti: *omnia instaurare in Christo* (všetko obnoviť v Kristovi). A aby nám nebolo vytýkané, že usudzujeme unáhle a s nespravodlivou prísnosťou o sociálnych teóriách Sillonu, chceme tu ukázať ich podstatné body.

Sociálna teória Sillonu

Sillon sa šľachetnou starostlivosťou usiluje o ľudskú dôstojnosť. Avšak tejto dôstojnosti rozumie po spôsobe istých filozofov, s ktorými Cirkev nemôže v žiadnom prípade súhlasiť. Prvým základným rysom ľudskej dôstojnosti je sloboda, myslená v tom zmysle, že každý človek, okrem vecí náboženských, je slobodný.

Z tohto základného princípu odvodzuje Sillon toto: Dnes je ľud pod vládou nejakej autority, ktorá je od neho odlišná. Musí sa teda z tejto vlády vymaniť: preto je *potrebná politická* emancipácia. Je závislý na "zamestnávateľovi", ktorý vlastní výrobné prostriedky, vykorisťuje ho, potláča a pokoruje ho. Musí zo seba teda toto jarmo striasť: preto *hospodárska emancipácia*. Konečne je ovládaný triedou, ktorá sa nazýva vedúcou, ktorá zaisťuje jeho duševný vývoj prevahou v riadení ľudských záležitostí. Musí sa teda tohto panstva zbaviť: *duchovná emancipácia*. Vyrovnanie stavov v tomto trojitom smere nastolí medzi ľuďmi rovnosť a táto rovnosť je tá pravá ľudská spravodlivosť. Politická a sociálna organizácia, založená na tomto dvojitém základe slobody a rovnosti, ku ktorým sa čoskoro pridruží bratstvo, je tým, čo nazývajú demokraciou. Avšak sloboda a rovnosť tvoria takmer len jej negatívnu stránku. To čo vlastne pozitívne demokraciu dotvára, je čo najväčšia účasť každého jednotlivca na vláde štátu. Tá obsahuje trojaký živel: politický, hospodársky a morálny.

Najprv čo sa týka politiky, Sillon neodstraňuje autoritu. Naopak považuje ju za nutnú, avšak chce ju deliť, alebo lepšie povedané, rozmnožiť a utvárať tak, aby každý občan bol akýmsi kráľom. Autorita,

ako pripúšťajú, vychádza od Boha, avšak prejavuje sa v prvom rade cestou volieb alebo lepšie povedané výberom. Stále však zostáva v rukách ľudí; neunikne ich kontrole. Bude to externá autorita, ale len na pohľad. V skutočnosti je vnútorná, pretože je autoritou, s ktorou bola urobená vzájomná dohoda. Všetky ostatné veci budú rovnaké. Ten istý princíp sa bude aplikovať aj na hospodárstvo. Ak bude určitej triede odňaté právo poskytovať prácu, dosiahne sa, že každý robotník si sám sebe bude zamestnávateľom. Tento hospodársky ideál a jeho uskutočnenie nie je - tak sa uisťujú - ideálom socializmu, ale je systémom, pri ktorom spolupôsobia rôzne činitele, ktoré sú dosť rozmanité, aby viedli k úžitku prinášajúcemu konkurenciu a zaručili nezávislosť robotníkov tak, že nebudú závislými na žiadnom zo zúčastnených činiteľov.

Mravný život

Teraz prichádzame k hlavnému aspektu, k morálnemu aspektu. Keďže autorita, ako sme videli, je veľmi obmedzená, je potrebná iná moc, ktorá by ju nahradila a tvorila stálu protiváhu k osobnému egoizmu. Týmto novým princípom, touto mocou je láska k stavovskému a verejnému blahu t. j. k účelu stavov a spoločnosti.

Predstavte si spoločnosť, v ktorej v duši každého jednotlivca spolu s vrodenuou láskou k osobnému záujmu a rodinnému blahu prevláda láska k povolaniu a blaho spoločenstva. Predstavte si túto spoločnosť, v ktorej sú vo svedomí všetkých osobné a rodinné záujmy tak podriadené, že pred nimi má vždy prednosť nadradený záujem. Podarilo by sa vytvoriť takúto spoločnosť takmer bez akejkoľvek authority? A nebolo by to stelesnenie ideálu ľudskej dôstojnosti, keď každý občan má dušu kráľa a každý pracovník dušu majstra?

Oslobodenie sa od úzkeho okruhu svojich záujmov, povznesenie sa do sfér záujmu stavu, ba ešte vyššie až do sfér celého národa a konečne do najvyšších sfér humanity (program Sillonu sa totiž nezastavuje na hraniciach vlasti, ale rozprestiera sa nad všetkými ľuďmi až k hraniciam zeme) či toto môže roznieť ľudské srdce láskou k spoločnému blahu, zahrnúť všetkých príslušníkov toho istého stavu, všetkých spoluobčanov i všetkých ľudí? Tu sa zjavuje veľkosť a ideál ľudskej ušľachtilosti uskutočnený známou trilógiou: **bratstvom, rovnosťou, slobodou.**

Tieto tri prvky, a to politický, ekonomický a morálny, sú vzájomne závislé a ako sme už povedali, morálny prvok je dominantný. V skutočnosti žiadna politická demokracia nemôže prežiť, ak nie je ukotvená v hospodárskej demokracii. Ale ani jedna, ani druhá nie je možná, ak nie je zakorenená v uvedomení si ľudského vedomia, že je investovaná s morálnou zodpovednosťou a vzájomne úmerným úsilím. Avšak vznik existencie tohto uvedomenia, takto vytvoreného vedomou zodpovednosťou a morálnymi silami, druh demokracie, ktorý z nej vychádza, bude prirodzene v skutkoch odrážať vedomie a morálne sily, z ktorých prúdi. Rovnakým spôsobom bude politická demokracia vychádzať z korporatívnej vládnej formy. Politická a hospodárska demokracia, budú tak upevnené vo vedomí ľudí s neotrasiteľnými základmi.

To je krátky prehľad teórie, možno povedať sna Sillonu. Na ňom spočíva jeho učenie a to, čo nazýva demokratickou výchovou ľudu: totiž svedomie a občiansku zodpovednosť každého jednotlivca stupňovať až do najvyššej miery, odkiaľ potom vzíde hospodárska a politická demokracia a práve tak aj vláda spravodlivosti, bratstva, rovnosti a slobody. Tento krátky náčrt, ctihodní bratia, nám jasne ukazuje, ako veľmi sme boli v práve povedať, že Sillon stavia učenie proti učeniu, že svoju spoločnosť buduje na teórii, ktorá odporuje katolíckej pravde, že falšuje dôležité a základné pojmy, ktorými sa riadia sociálne vzťahy celej spoločnosti. Tento rozpor sa vyhrotí ešte ďalšími úvahami.

Autorita a poslušnosť

Sillon vkladá štátnu autoritu v prvom rade na ľud, odkiaľ potom prechádza na vladára, ale tak, že moc v ľude stále zotrúva. Už Lev XIII. zamietol toto učenie v celej jeho forme vo svojej encyklike o politickej moci „*Diuturnum illud*“. Hovorí sa tam: „Veľký počet modernistov kráča v šľapajách tých, ktorí v sa poslednom storočí označili za filozofov a vyhlasujú, že všetka moc vychádza z ľudu, že teda tí, ktorí moc v spoločnosti vykonávajú, nevykonávajú ju ako vlastnú autoritu, ale ako autoritu od ľudu na nich prenesenú a s podmienkou, že im môže byť z vôle ľudu opäť odňatá. Úplne opačný je katolícky názor, ktorý právo vlády odvodzuje od Boha ako prirodzeného a nutného pôvodcu.“ Bezpochyby, aj Sillon túto autoritu, ktorú v prvom rade vkladá na ľud, považuje za autoritu Božského pôvodu, avšak tak, "že vystupuje zdola hore, kdežto v organizácii Cirkvi moc prichádza zhora a zostupuje

dole."164 Nehľadiac na to, že prenášanie moci zdola nahor je neprirodzené, aj Lev XIII. odsúdil tento pokus zmieriť katolícke učenie s filozofickým bludom. Lebo pokračuje ďalej: "Je dôležité proti tomu podotknúť, že: tí, ktorí stoja na čele vlády štátu, však môžu v určitých prípadoch byť zvolení vôľou a rozhodnutím ľudu, bez toho, aby to bolo v rozpore s učením katolíckej Cirkvi. Ak sa však ustanoví vladár voľbou, voľba neprenáša naň autoritu vlády, neprenáša na neho moc, ale určuje len osobu, ktorá ju má užívať."

Konečne, keď zostáva ľud majiteľom moci, čo zostane z autority? Len tieň a bájka! Lebo potom niet zákona v pravom slova zmysle, niet viac poslušnosti. Sillon priznal, že skutočne v mene ľudskej dôstojnosti žiada trojakú emancipáciu: politickú, hospodársku a duchovnú. Budúci štát, ku ktorému speje, nebude mať ani pánov, ani služobníkov. Jeho občania budú napospol slobodní a súdruhovia, všetci králi. Poriadok, zákon by bol atentátom na slobodu. Podriadenie sa nejakej autorite by bolo ponížením človeka a poslušnosť jeho znehodnotením. Či nám však, ctihodní bratia, neukazuje tradičné učenie Cirkvi o sociálnych vzťahoch smer aj pre tú najdokonalejšiu spoločnosť? Či snád' každá spoločnosť skladajúca sa od prirodzenosti z tvorov nezávislých a nerovnakých, nepotrebuje autoritu, ktorá by jej činnosť riadila k spoločnému blahu a ktorá by jej ukladala zákony? A ak sú v spoločnosti ľudia skazení, a takí budú vždy, nebude treba tým silnejšej autority, čím egoizmus zlých sa ukáže nebezpečnejším?

Môže byť ďalej, bez zásadného omylu v pojme slobody tvrdené, že autorita je so slobodou nezlučiteľná? Je možné učiť, že poslušnosť odporuje dôstojnosti? Nemal sv. apoštol Pavol na zreteli ľudskú spoločnosť vo všetkých možných štádiách vývoja, keď veriacim kázal, že každý musí byť podrobený autorite? Či môže človeka ponižovať povinná poslušnosť ľuďom, ak sú legitímnymi námestníkmi Boha t.j. v skutočnosti povinná poslušnosť Bohu? Či odporuje ľudskej prirodzenosti náboženská spoločnosť, ktorá je vybudovaná na základe poslušnosti? Boli svätí otrokmi a ľuďmi ohavnými, keď boli v spoločnosti najposlušnejšími? Je možné si vymyslieť nejaký spoločenský stav, kde by Ježiš Kristus, keby opäť zostúpil na zemi, nebol príkladom poslušnosti, a či by opäť nepovedal: „Dávajte, čo je cisárovo, cisárovi, čo je Božie, Bohu“?

¹⁶⁴ Marc Sangnier, Discours de Rouen, 1907

Sillon, ktorý hlása také učenie a svojím vnútorným životom ho uvádza do praxe, seje teda medzi vašou katolíckou mládežou bludné a neblahé pojmy o autorite, slobode a poslušnosti. Pripravuje, ako hovorí, éru rovnosti, ktorá by bola zároveň érou lepšej spravodlivosti. Považuje tiež každú nerovnosť stavu za nespravodlivosť, alebo aspoň menšiu spravodlivosť. Táto zásada, ktorá rozhodne odporuje prirodzenosti vecí, podnecuje žiarlivosť a nespravodlivosť a prevracia spoločenský poriadok. Jedine demokracia vraj založí vládu úplnej spravodlivosti. Vari to nie je nespravodlivé oproti iným vládnym formám, ktoré sa takto znižujú na stupeň vlády nemohúcnosti? Napokon aj tu Sillon odporuje učeniu Leva XIII. Sillon sa mohol v spomenutej encyklike o politickej moci dočítať, že pri analyzovaní spravodlivosti nie je národom zakázané udeliť si vládnu formu, ktorá najlepšie zodpovedá ich charakteru, zriadeniu a zvykom zdedeným po predkoch. Encyklika tu naráža na známu trojakú vládnu formu. Predpokladá teda, že spravodlivosť sa znesie s každou z nich. A nepotvrďuje encyklika o robotníckej otázke jasné a zreteľné možnosti uplatňovania spravodlivosti v existujúcich organizáciách spoločnosti a nedáva k tomu prostriedky? Avšak Lev XIII. nechcel hovoriť o nejakej spravodlivosti, ale o dokonalej spravodlivosti. Učil, že spravodlivosť sa porovnáva so známou trojakou formou vlády a že vo veci demokracie sa táto neteší žiadnemu zvláštnemu privilegiu. Sillonisti, ktorí tvrdia opak, sa buď zdráhajú počúvať Cirkev, alebo si o spravodlivosti a rovnosti tvoria názor, ktorý nie je katolícky.

Bratstvo

To isté platí aj pre pojem bratstva, ktorý sillonisti našli v láske ku spoločnému záujmu alebo, oproti všetkým filozofiám a náboženstvám, v obyčajnom ponímaní ľudskosti, čím s rovnakou láskou a toleranciou zahrňujú všetkých ľudí a ich utrpenie, či už duševné, morálne alebo fyzické a časné. Katolícke učenie však hlása, že prvá povinnosť lásky k blížnemu nespočíva v trpení bludných názorov, hoci by boli aj sebe úprimnejšie, ani v teoretickom alebo praktickom indiferentizme proti bludom a nerestiam, v ktorých vidíme topiť sa svojich bratov, ale v horlivosti pre mravnú a duševnú nápravu, práve tak ako v horlivosti pre ich hmotné blaho. To isté katolícke učenie nás tiež učí, že prameňom lásky k blížnemu je láska k Bohu, spoločnému Otcovi a spoločnému cieľu celej ľudskej spoločnosti a láska k Ježišovi Kristovi, ktorého sme údmi, takže pomôcť nešťastnému je práve toľko, ako by sme robili dobre samému Ježišovi Kristovi. Každá iná láska je len predstieranie alebo neplodný a pomínutelný cit. Ctihodní bratia, niet iného bratstva, než

kresťanskej lásky k blížnemu, ktorá láskou k Bohu a jeho Synovi Ježišovi Kristovi, nášmu Vykupiteľovi, všetkých ľudí objíma, aby všetkým pomáhala a všetkých k tej istej viere a k tomu istému nebeskému šťastiu priviedla. Keby demokracia mala odlišovať bratstvo od takto pochopenej lásky k blížnemu, bola by vzdialená od každého pokroku a znamenala by pre civilizáciu neblahý krok naspäť. Lebo ak chcete, ako si tiež z celého srdca želáme, dospieť k najvyššej méte šťastia ľudskej spoločnosti a každého člena jej bratstva, alebo ako sa tiež hovorí, všeobecnej solidarite, potom je nutná jednota duchov v pravde, jednota vôle v morálke, jednota srdc v láske k Bohu a jeho Synovi Ježišovi Kristovi. Túto jednotu však možno dosiahnuť jedine katolíckou láskou k blížnemu, ktorá je zároveň schopná viesť národy na ceste pokroku k ideálu civilizácie.

Ľudská dôstojnosť

Nakoniec Sillon, keď falšuje sociálne pojmy, hlása bludnú myšlienku o ľudskej dôstojnosti. Podľa neho by človek začal byť pravým človekom, hodným tohto mena, len od toho dňa, kedy by nadobudol silné a nezávislé svedomie tak, že by nepotreboval nad sebou pána a bol by schopný počúvať seba samého, mohol by na seba vziať najväčšiu zodpovednosť, bez toho aby sa previnil proti povinnosti. To sú kolísavé slová, ktorými sa podnecuje ľudská domýšľavosť, akýsi sen, ktorý človeka strháva na cestu blúznenia bez svetla, bez vodcu a bez pomoci, kedy v očakávaní veľkého dňa, ktorý mu má priniesť plné svedomie, bude pohltенý bludom a vášňou. A kedy nastane tento veľký deň? A ak sa nezmení ľudská prirodzenosť (a to nie je v moci Sillonu), nastane vôbec niekedy? Nemali snád' svätí, ktorí priviedli ľudskú dôstojnosť až k jej vrcholu, ľudskú dôstojnosť? A čo malí tohto sveta, ktorí nemôžu tak vysoko vystúpiť, ktorí sa uspokojujú v skromnom postavení, kde ich Prozreteľnosť určila, a ktorí si pokorne, poslušne a v kresťanskej trpezlivosti plnia svoje povinnosti, či nie sú oni hodní mena človeka, ako takí, ktorých jedného dňa Pán pozdvihne z temna, aby ich postavil v nebi medzi kniežatá svojho ľudu?

Končíme svoje úvahy o bludoch Sillonu; netvrdíme, že sme úplne vyčerpali tému, lebo by sme vás museli upozorniť na rovnako falošné a nebezpečné bludy, napr. na spôsob nazerania na disciplinárnu moc Cirkvi. Teraz však musíme zvážiť vplyv týchto chýb na praktické správanie a sociálnu činnosť Sillonu.

Duch a metóda Sillon

Učenie Sillonu sa neobmedzuje na oblasť filozofickej abstrakcie. Vyučuje v ňom katolícku mládež alebo ešte viac, pokúša sa uviesť ju do života. Sillon sa pokladá za jadro budúceho štátu, zobrazuje ho tiež tak hodnoverne ako je to len možné. V skutočnosti nie je v Sillone žiadnej podriadenosti (hierarchie). Zvolený, ktorý ho riadi, je vyvolený z množstva pre svoje vlastnosti t.j. pretože sa uplatnil svojou mravnou autoritou a cnosťami. Voľne sa do Sillonu vchádza a voľne vychádza. Štúdiá sa tam konajú bez učiteľa, nanajvýš s poradcom. Študijné krúžky sú v skutočnosti duševnou spoluprácou, kde každý súčasne je učiteľom aj žiakom. Voľné súdružstvo panuje medzi členmi a úplne spája ich duše; odtiaľ pospolitosť Sillon. Nazvali ju "priateľstvom". Kňaz, ktorý do Sillonu vstupuje, znižuje vznešenú dôstojnosť svojho úradu a podivnou zmenou úloh robí zo seba žiaka, stavia sa na úroveň svojich mladých priateľov a nie je ničím iným než súdruhom.

V týchto demokratických zvykoch a teóriách o ideálnom štáte, ktoré sú im základom, spoznáte, ctihodní bratia, tajnú príčinu disciplinárnych pokleskov, ktoré ste tak často museli Sillonu vytýkať. Niet divu, že ste u vodcov a u takto vzdelaných súdruhov, nech to boli seminaristi či kňazi, nenašli úctu, učenlivosť a poslušnosť, ktorú sú povinní preukazovať vašim osobám a vašej autorite, že na ich strane pozorujete tichý odpor a že ste s poľutovaním museli vidieť, že sa od nesillonského diela úplne vzd'alovali a ak boli k poslušnosti donucovaní, len neradi sa podriaďovali. Vy ste minulosťou, oni sú priekopníkmi budúcej civilizácie; vy reprezentujete hierarchiu, sociálne rozdiely, autoritu a poslušnosť, zastarané inštitúcie, kdežto ich duch, naplnený inými ideálmi, sa im nemôže prispôbiť! Ako dôkaz tohto duševného stavu vidíme bolestné udalosti, nad ktorými by sme takmer plakali, a napriek svojej zhovievavosti sa pri nich nemôžeme ubrániť prejavu spravodlivej nevôle. A ďalej, vašim katolíckym mladíkom sa vstupuje nedôvera k Cirkev, k ich matke; učia, že sa jej po 19 storočí nepodarilo zriadiť vo svete spoločnosť na správnych základoch, že nepochopila sociálny pojem autority, slobody, rovnosti, bratstva a ľudskej dôstojnosti, že vedúci biskupi a panovníci, ktorí utvorili Francúzsko a tak slávne v ňom panovali, nedokázali dať ľudu ani pravú spravodlivosť, ani pravé šťastie, lebo nemali ideál Sillonu. Tu veje vánok revolúcie. Preto môžeme urobiť záver, že ak je sociálne učenie Sillonu bludné, je jeho duch nebezpečný a jeho výchova neblahá.

Čo si máme myslieť o činnosti Sillonu v Cirkvi? Jeho katolicizmus je tak málo znášateľný, že ten, kto sa k jeho hnutiu nepripojí, je v jeho očiach takmer vnútorným nepriateľom katolicizmu a vôbec nerozumie evanjeliu a Ježišovi Kristovi! Domnievame sa, že v tejto časti musíme zotrvať, pretože je to práve katolícka horlivosť Sillonu, ktorá mu až do poslednej doby prinášala uznanie, zmužilosť a súhlas. Avšak vzhľadom k jeho slovám aj činom musíme povedať, že Sillon vo svojom učení a vo svojom konaní nevyhovuje požiadavkám katolíckej Cirkvi.

Katolicizmus a forma vlády

Predovšetkým sa jeho katolicizmus znáša len s demokratickou vládou formou, ktorú považuje pre Cirkev za najprospernejšiu, áno v istej miere akoby s ňou zrastenou: robí teda svoje náboženstvo závislé, na istej politickej forme. Pripomenuli sme už, že Cirkev vždy ponecháva národom samým, aby si zvolili vládu, ktorá najlepšie vyhovuje ich názorom a záujmom. Rovnako ako Naši predchodcovia, zdôrazňujeme aj My, že je bludom a nebezpečenstvom, činiť katolicizmus zásadne závislým na určitej vládnej forme. Tento blud a toto nebezpečenstvo je o to väčšie, ak spája náboženstvo s demokraciou, ktorej učenie je bludné. Tak tomu je pri Sillone, ktorý svojimi činmi v prospech určitej vládnej formy Cirkev ohrozuje, katolíkov narušuje, mládež, kňazov a seminaristov odcudzuje od katolíckej činnosti a kazí živú silu časti národa.

Cirkev a politika

Hľad'te, ctihodní bratia, na ten úžasný rozpor! Práve že náboženstvo má stáť nad všetkými stranami, práve tejto zásady sa dovolávajú, zdráha sa Sillon obhajovania napadnutej Cirkvi. Zaiste, že Cirkev do politickej arény nezostúpila: bola tam zavlčená, aby ju znetvorili a olúpili. Či nie je povinnosťou katolíka použiť politické zbrane, ktoré má po ruke, na jej obranu, na zamedzenie politických prechmatov a zaručiť, aby činnosť politiky v Cirkvi sa obmedzila na to, čo je politika povinná voči Cirkvi? Lenže pri pohľade na znásilnenú Cirkev sme často s bolesťou videli, že Sillon založil ruky, keď nemal z obrany prospech. Vidíme, že obhajuje program, ktorý nijako nevyjadruje katolicizmus. Sillonu však nevadí, že tí istí ľudia, keď sa plne angažujú v politických sporoch a boli podnecovaní provokáciou, verejne vyhlásili svoju vieru. Čo máme povedať okrem toho, že v sillonistoch sú dva druhy ľudí; jednotlivец, ktorý je katolícky a sillonista, človek verejnej činnosti - ktorý je neutrálny!

Prestal sa nazývať katolícky

Boli doby, kedy Sillon ako taký bol výhradne katolíckym. Poznal len jednu mravnú moc, katolícku a hlasno vyhlasoval, že demokracia bude buď katolícka alebo nebude vôbec. Potom prišiel čas revízie Sillonu. Ponechal každému jeho náboženstvo alebo jeho filozofiu. Prestal sa nazývať katolíckym a formulu: *"demokracia bude katolíckou"* nahradil formulou inou: *"demokracia nebude katolíckou,"* nie viac ako protižidovskou alebo protibudhistickou. To bola doba plus grand Sillonu. Na zriadenie budúceho "mesta" povolal robotníkov všetkých náboženstiev a všetkých siekt. Uložili im len prijať spoločný sociálny ideál, ctiť všetky náboženské presvedčenia a prispieť mravnou silou. „*Zaiste - vraví sa - vodcovia Sillonu kládli náboženskú vieru nadovšetko. Avšak môžu odňať druhým právo čerpať mravnú silu tam, kde ju môžu? Na druhej strane tiež chcú, aby druhí uznávali ich právo, čerpať svoju silu v katolíckej Cirkvi. Požadujú teda od všetkých, ktorí chcú terajšiu spoločnosť premeniť v zmysle demokracie, aby sa vzájomne neodsudzovali pre rozličné filozofické alebo náboženské presvedčenia, ale aby postupovali ruka v ruke nie vzdaním sa presvedčenia ale pokusom, na poli praktickej skutočnosti, dokázať správnosť svojho osobného presvedčenia. Snád' sa na tomto poli duchovného zápasu dá dosiahnuť jednota medzi rôznymi náboženskými a filozofickými presvedčeniami.*"¹⁶⁵. A súčasne vyhlasovali (ako sa to však malo splniť?), že malý katolícky Sillon bude dušou veľkého kozmopolitného Sillonu.

Zrazu zmizlo meno "plus grand Sillon" a utvorila sa nová organizácia bez zmeny ducha a jadra, "aby zaviedla poriadok v práci a rôzne sily organizovala k činu. Sillon však zostáva dušou a duchom, ktorý vniká do skupín a pobáda k činnosti." A všetky nové skupiny, ktoré sa zdanlivo stali samostatnými: katolíci, protestanti, slobodomurári, si žiadajú, aby sa chopili diela. „*Katolícki súdruhovia budú v osobitných organizáciách pracovať na vzájomnom vyučovaní a výchove. Protestantskí a voľnomyšlienkárski demokrati budú robiť to isté. Všetci: katolíci, protestanti a voľnomyšlienkarí, budú usilovať o to, aby vyzbrojili mládež nie k bratovražednému boju, ale k veľkodušnému zápasu na poli sociálnych a občianskych cností.*"¹⁶⁶.

¹⁶⁵ Marc Sangnier, Discours de Ruen, 1907

¹⁶⁶ Marc Sangnier, Paris, Mai, 1910

Medzináboženská jednota

Toto vyhlásenie a táto nová organizácia Sillonu dali podnet k vážnym úvahám. Máme tu teda medzináboženskú, katolíckmi založenú jednotu, usilujúcu sa o reformu civilizácie, ktorá je predovšetkým katolíckym dielom, pretože žiadna pravá civilizácia bez mravnej civilizácie a žiadna pravá moderná civilizácia bez pravého náboženstva, nemôže byť. To je dokázanou pravdou a dejinnou skutočnosťou. A noví sillonisti nebudú môcť predstierať, že len pracujú na poli "praktickej skutočnosti", kde na rôznosti vyznania nezáleží. Ich vodca pociťuje vplyv presvedčenia ducha na výsledok činu tak dobre, že ho spoznal bez rozdielu náboženstva, ktorému patrí, *"aby na poli praktickej skutočnosti dokázali správnosť svojho osobného presvedčenia."* A právom, pretože praktická skutočnosť na seba berie charakter náboženského presvedčenia, ako údy tela prijímajú formu ich oduševňujúceho princípu. Čo sa dá povedať o spoločenstve, v ktorom mladí katolíci s inovercami a neveriacimi každého druhu sú spojení v takomto diele? Nie je to desaťkrát nebezpečnejšie ako nejaká neutrálna jednota? Čo sa dá povedať o tejto výzve ku všetkým inovercom a nevercom, aby dokazovali prednosti svojho presvedčenia na sociálnom poli ako v nejakom apologetickom zápase, akoby toto zápolenie netrvalo už devätnásť storočí v menej nebezpečných podmienkach pre vieru a veriacich a úplne v rámci katolíckej Cirkvi? Čo sa dá povedať o tejto úcte katolíka ku všetkým bludom a zvláštnej výzve katolíka ku všetkým disidentom, aby upevnili svoje presvedčenie štúdiom a z neho čerpali vždy bohatšie zdroje nových síl? Čo sa dá usúdiť o zjednotení, v ktorom všetky náboženstvá, áno aj voľnomyšlienkarstvo sa môže hlasno a ľubovoľne uplatniť? Lebo sillonisti, ktorí na verejných prednáškach a pri iných príležitostiach, hrdo zdôrazňujú svoju osobnú vieru, zaiste nepomýšľajú zavrieť ústa iným a nebránia protestantom vyznávať protestantizmus, skeptikom skepticizmus. Čo si možno konečne myslieť o katolíkoch, ktorí vstupujú do študijných krúžkov a nechávajú svoj katolicizmus predo dvermi, aby nevydesili svojich súdruhov, ktorí *"snívajú o nezištnej sociálnej činnosti, prejavujú nevôľu nad tým, aby sa stali sluhami víťazstva záujmu, združenia alebo samotného presvedčenia, nech je akékoľvek"*? To je vyznanie viery nového demokratického výboru pre sociálnu činnosť, ktorý zdedil najdôležitejšie úlohy bývalej organizácie, a ktorý - ako sa hovorí - "odstránil každú dvojakoť väčšieho (plus grand) Sillonu v reakcionárskych a antiklerikálnych kruhoch" je prístupný všetkým,

"ktorí si vážia mravné a náboženské sily a sú presvedčení, že pravá sociálna emancipácia nie je možná bez veľkodušného kvasu idealizmu." Naozaj, každá dvojakosť bola úplne odstránená: sociálne snahy Sillonu nie sú už katolíckymi, sillonista ako taký nepracuje pre niektorú stranu; a "Cirkev", hovorí, *"nemôže si robiť žiadne nároky na sympatie, získané svojou činnosťou."*

Cirkev a sociálna činnosť

Je to naozaj zvláštna domýšľavosť. Obávajú sa, že Cirkev by nemala ťažiť zo spoločenského pôsobenia Sillona, pretože by to neprospievalo celej ľudskej rase! Zvláštny zvrátený názor! Cirkev by mohla mať prospech zo spoločenského konania! Ako keby najväčší ekonómovia neuznali, že pre sociálne hnutia, ak majú byť vážnymi a plodnými, musia získať Cirkev. Ešte zvláštnejšia, práve tak zarážajúca ako zarmucujúca je opovážlivosť a ľahkomyselnosť ľudí, ktorí sa nazývajú katolíckmi, ktorí snívajú o premene spoločnosti za takých okolností a mimo katolícku Cirkev, o zriadení "ríše spravodlivosti a lásky" s pomocou ľudí prichádzajúcich zo všetkých strán bez náboženstva alebo bez viery, len keď zabudnú na to, čo ich rozdeľuje: náboženské a filozofické presvedčenie a zdôrazňujú to, čo ich spája: veľkodušný idealizmus a mravné sily, ktoré čerpajú tam, "kde môžu". Ak uvážime, aká bola potrebná sila, múdrosť a nadprirodzené cnosti na zriadenie kresťanského "mesta", ak si spomenieme na utrpenie miliónov mučeníkov, na osvietenie cirkevných Otcov a cirkevných učiteľov, na oddanosť všetkých hrdinov lásky, na mocnú, z neba pochádzajúcu hierarchiu, na prúdy Božích milostí - to všetko zriadené, spojené a preniknuté životom a duchom Ježiša Krista, múdrosťou Božou, Slovom, ktoré sa stalo Telom - ak pomyslíme na to všetko, žasneme, keď vidíme ako sa noví kňazi pokúšajú zlepšiť toto všetko v Sillone na základe hmlistého idealizmu a občianskych cností. Čo dosiahnu? Aký bude výsledok tejto spoločnej práce? Fantastické množstvo slov, v pestrej zmesi a vo zvodnom zmätku sa budú skviet' heslá slobody, spravodlivosti, bratstva, lásky, rovnosti, povznesenia ľudstva, a to všetko vybudované na falošne chápanom pojme ľudskej dôstojnosti. Bola by to obrovská agitácia, neužitočná pre vytúžený cieľ, ale prospešná menej utopistickým poburovačom ľudu. Áno, právom môžeme povedať, že Sillon obrátil svoj zrak k preludu a socializmu. Obávame sa, že bude dokonca ešte horšie. Výsledkom tejto práce, požívateľkou tohto kozmopolitného sociálneho hnutia môže byť len demokracia, ktorá nie je katolícka, ani protestantská, ani židovská;

náboženstvo (a takým chce sillonismus byť, ako jeho vodcovia tvrdili), ktoré je všeobecnejšie než katolícke a ktoré všetkých ľudí (ktorí sa stali bratmi a súdruhmi) spája "v ríši Boha": "Nepracuje sa pre Cirkev, pracuje sa pre ľudstvo!"

Hnutie odpadu

A teraz, ctihodní bratia, zarmútení sa pýtame, čo sa stalo s katolicizmom Sillonu? Ten, ktorý kedysi oprávňoval k najkrajším nádejam, tá jasná a prudká bystrina bola vo svojom prúde zachytená modernými nepriateľmi Cirkvi, stala sa len úbohým prítokom veľkého hnutia odpadu, ktoré je organizované vo všetkých krajinách, aby bola vybudovaná univerzálna Cirkev bez dogiem a bez hierarchie, bez zákona ducha a bez uzdy vášní a ktorá pod rúškom slobody a ľudskej dôstojnosti by zaviedla v celom svete - keby zvíťazila - zákonité panstvo ľsti a násilia, potláčania slabých, všetkých tých, ktorí trpia a pracujú.

Poznáme príliš dobre tie temné dielne, v ktorých bolo vypracované skazonosné učenie, ktoré však nezmaťtie tých, ktorí jasne vidia. Vodcovia Sillonu sa mu nedokázali ubrániť: ich nadmerná citlivosť, dobrota srdca a s ňou čiastočne filozofický mysticismus, ich zviadli k evanjeliu, v ktorom sa domnievali, že vidia pravé evanjelium Spasiteľovo do tej miery, že sa odvažovali s našim Pánom Ježišom Kristom jednat' s bezohľadnou dôvernosťou a že pre príbuznosť svojho ideálu s revolúciou sa nebáli rúhavo prirovnávať evanjelium k revolúcii, čo nemôže byť ospravedlnené predstieraním, ako by to bolo spôsobené nejakým zmätením alebo unáhlenou improvizáciou.

Znehodnotenie evanjelia

Chceme, ctihodní bratia, obrátiť vašu pozornosť na toto znetvorenie evanjelia a svätého charakteru nášho Pána Ježiša Krista, Boha a človeka zároveň, ako ich znetvoril Sillon a iní. Akonáhle sa zavadí o sociálnu otázku, je v istých kruhoch mravom, najprv vyradiť Božstvo Ježiša Krista a potom hovoriť len o jeho zvrchovanej dobromysel'nosti, o jeho zmilovaní sa nad všetkými ľudskými nedostatkami, o jeho dôraznej výzve k láske k blížnemu a bratstvu. Zaiste, že nás Ježiš miloval bezmedznou a nekonečnou láskou a zostúpil na zem, aby trpel a zomrel, aby všetci ľudia v spravodlivosti a láske okolo neho zhromaždení, oduševnení tými istými citmi vzájomnej lásky, žili v šťastí a v pokoji. Avšak uskutočnenie tohto časného a večného šťastia podmienil tým, aby každý žil cnostne a dal sa poučovať Petrom a jeho nástupcami. A hoci

bol Ježiš aj voči zblúdeným a hriešnikom dobrotivý, nešetril ich predsa za ich bludné názory, aj keď boli poctivo mienené. Miloval všetkých, aby ich poučil, obrátil a zachránil. Keď k sebe volal núdznych a strádajúcich, nerobil tak, aby ich učil závisti a utopickej rovnosti. Keď dvíhal ponížených, nerobil tak, aby im vstúpil pocit že dôstojnosť je nezávislá od povinnosti k poslušnosti. Keď jeho srdce prekypovalo vlúdnosťou k dušiam dobrej vôle, dokázal sa tiež ozbrojiť svätým rozhorčením proti przniteľom stánku Božieho, proti nešťastníkom, ktorí dávali malým pohoršenie, proti mocným, ktorí utláčali ľud ťažkými bremenami, bez toho žeby len prstom pohli na jeho povznesenie.

Bol práve tak silný ako mierny: napomínal, varoval, trestal, vediac a učiac nás, že bázeň je počiatkom múdrosti a že veľakrát musí byť odňatý úd, aby zvyšok tela bol zachránený. Konečne nesľuboval budúcej spoločnosti vládu ideálnej rovnosti, z ktorej bude odstránené všetko utrpenie, ale svojím učením a svojím príkladom naznačil cestu k možnému šťastiu na zemi a k dokonalému šťastiu v nebi: kráľovskú cestu svätého kríža. T.j. učenie, ktoré nám ukazuje v našom Pánovi Ježišovi Kristovi niečo iné než humanizmus bez podstaty a bez autority.

Povinnosti kléru

Vy, však ctihodní bratia, pokračujte v diele Spasiteľa ľudstva, napodobňujúc jeho miernosť aj jeho silu. Zostúpte dolu ku všetkým nedostatkom: žiadna bolesť nech neunikne vašej starostlivosti, k žiadnej žalobe nebud'te ľahostajní! Avšak hlásajte veľkým i malým ich povinnosť. Vašou úlohou je utvárať svedomie ľudu a verejnej moci. Sociálna otázka by bola ľahšie riešiteľná, keby jedni aj druhí, súc menej egoistickí v obhajovaní svojich záujmov, si dôkladnejšie plnili svoje povinnosti.

Navyše: keďže v konflikte záujmov a najmä v boji s nepoctivými silami, cnosť človeka, ba ani sama jeho svätosť nestačí, aby mu zabezpečila každodenný chlieb a keďže sociálny systém má byť tak zariadený, aby svojim prirodzeným chodom ochromoval snahy zlých a zaisťoval každej poctivej vôli správny podiel na pozemskom šťastí, vrelo si prajeme, aby ste sa pre tento účel účinne zúčastnili na organizovaní spoločnosti. A za tým účelom, keď sa vaši kňazi horlivo venujú posväteniu duší, obrane Cirkvi a dielu lásky k blížnemu v užšom zmysle, vybrali ste si niektorých z nich, ktorí sú snaživí a múdreho ducha, doktorov teológie a filozofie, ktorí úplne ovládajú dejiny starej a

novej civilizácie a zamestnali ich menej vysokým, za to však tým praktickejším štúdiom sociálnej vedy, aby ste ich vo vhodnom čase postavili na čelo svojho diela katolíckej akcie.

Avšak títo kňazi nech sa nedajú oklamať zmätkom novodobých názorov a oslniť falošnou demokraciou; nech nepreberajú výrečnosť najhorších nepriateľov Cirkvi a ľudu, fráзовité reči plné práve tak zvučných, ako nerealizovateľných sľubov. Nech sú presvedčení, že sociálna otázka a sociálna veda nepovstali len včera.

Cirkev a štát

Po všetky časy Cirkev a štát v šťastnom porozumení vytvárali pre tento účel prospešné zariadenia. Cirkev, ktorá kompromitujúcim spojenectvom nikdy nezradila blaho ľudu, sa nepotrebuje zrieknuť minulosti a postačí jej pri spoluúčasti všetkých, ktorí chcú vážne pracovať na sociálnej obnove, ktorí revolúciou zničený organizmus chcú zase oživiť v kresťanskom duchu, prispôbiť ju pomerom daným materiálnym vývojom dnešnej spoločnosti: pretože praví priatelia ľudu nie sú ani revolucionári, ani novátori, ale nositelia tradícií.

Svetskí vodcovia Sillonu prenechajú svoje miesto biskupom

Prajeme si, aby k tomuto dobrému dielu, poctivo a účinne prispela mládež Sillonu, súc vzdialená od všetkého odporu k tejto práci, ktorá je rozhodne hodná vašej pastoračnej starostlivosti a zbavená svojich chýb, by k nej účinne prispela v primeranej miere a v podriadenosti. Obracajúc sa teda k vodcom Sillonu s dôverou otca hovoriaceho k svojim deťom, žiadame od nich, aby k svojmu najlepšiemu prospechu a k najlepšiemu prospechu Cirkvi a Francúzska vám prenechali svoje miesto. Zaiste rozumieme veľkosti tejto obety, ktorú od nich vyžadujeme; ale vieme, že sú dosť šľachetní, aby ju priniesli a už vopred im udeľujeme za to v mene Pána nášho Ježiša Krista, ktorého nehodným námestníkom sme, svoje požehnanie.

Organizácia nech je vykonaná podľa diecéz pod vedením biskupov

Čo sa týka členov Sillonu, chceme, aby podľa diecézy a pod vedením príslušných biskupov pracovali súčasne tak na kresťanskej a katolíckej obnove ľudu, ako aj na zlepšení jeho stavu. Tieto diecézne skupiny budú zatiaľ vzájomne nezávislé.

Organizácie prijímú názov 'katolícky'

Aby jasne osvedčili, že sú úplne bez výskytu bludu minulosti, prijmú meno katolícky Sillon a každý člen k svojmu titulu sillonista pripojí katolícky. Samo sebou sa rozumie, že každému sillonistovi je slobodné ponechať si svoje politické presvedčenie, ak je toto zbavené od všetkého, čo sa protiví katolíckemu učeniu.

Odpor organizácií proti biskupom

Ak sa za týchto podmienok, ctihodní bratia, budú niektoré skupiny zdráhať sa vám podrobiť, považujte to bez všetkého za odpor podrobiť sa vašej autorite. Potom budete musieť preskúmať, či zostávajú v medziach čistej politiky alebo hospodárstva, alebo zotrývajú v ich predchádzajúcich bludoch. V prvom prípade je zrejmé, že sa nimi nebudete zaoberať viac než s inými veriacimi; v prípade druhom urobíte opatrne avšak rozhodne vhodné opatrenia.

Kňazi a organizácie

Kňazi sa budú musieť úplne oddeliť od disidentských skupín a obmedzia sa na to, že budú udeľovať pomoc svojho sv. úradu členom jednotlivo a v súvislosti s doktrínou a správaním sa vštepovať im v svedníci spoločné pravidlá morálky. Pokiaľ ide o katolícke skupiny, zatiaľ čo kňazi a seminaristi im môžu pomáhať a venovať im svoju priazeň, nebudú sa k nim pridávať ako členovia; pretože je vhodné, aby kňazský stav stál nad laickým združením, hoci by toto bolo seba prospešnejšie a vedené najlepším duchom. Toto sú praktické opatrenia, ktoré sme považovali za potrebné zdôrazniť týmto obežníkom o Sillone a sillonistoch. Prosíme Pána z hĺbky duše, aby títo muži a mladíci pochopili závažné dôvody, ktoré ho podnietili. Nech im dopraje učenlivosti srdca a dodá im odvahy, aby ukázali Cirkvi rýdzosť svojej katolíckej horlivosti a nech vám, ctihodní bratia, ktorým teraz patria, prepožičia city pravej otcovskej lásky k nim. V tejto nádeji a na dosiahnutie tohto túžobného výsledku udeľujeme vám všetkým, ako aj vášmu kléru a vášmu ľudu, apoštolské požehnanie.

Dané v Ríme u sv. Petra 25. augusta 1910, v ôsmom roku Nášho pontifikátu. Pius X., pápež

Zdroj:

<http://dielnasj.blogspot.com/p/notre-charge-apostolique-sv-pius-x.html>

<http://www.papalencyclicals.net/pius10/p10notre.htm>

PRÍSAHA PROTI MODERNIZMU. (Sv. Pius X. 1910)

(Zloženie prísahy sa vyžadovalo od celého kléru, činného v pastorácii alebo vo vyučovaní.)

Prijímam a pridržiavam sa pevne všetkého a každej jednotlivosti, čo bolo neomylným magistériom Cirkvi určené, ustanovené a vysvetlené, najmä tých častí učenia, ktoré sú v priamom protiklade k bludom súčasnej doby.

Po prvé: Vyznávam, že Boha, pôvod a cieľ všetkých vecí, možno s istotou spoznať a dokázať prirodzeným svetlom rozumu z toho, čo „*bolo stvorené*“, t.j. skrze viditeľnú časť Božieho stvoriteľského diela, ako príčinu cez účinky.

Po druhé: Prijímam a uznávam vonkajšie dôkazy zjavenia t.j. Božie diela, predovšetkým zázraky a proroctvá, za celkom isté znamenia Božského pôvodu kresťanského náboženstva. Pevne sa pridržiavam toho, že sú najlepšie prispôsobené duchu všetkých čias a chápatosti všetkých ľudí, a to aj v súčasnosti.

Po tretie: Pevne verím, že Cirkev, strážkyňa a učiteľka zjaveného slova, bola bezprostredne a priamo založená samým pravým a historickým Kristom počas jeho pozemského života a že bola vybudovaná na Petrovi, prvom z apoštolskej hierarchie a na jeho nástupcoch všetkých čias.

Po štvrté: Úprimne prijímam učenie viery, ako sa nám uchovalo vždy v tom istom zmysle a v tom istom význame od apoštolov skrze pravoverných cirkevných Otcov, a preto celkom zavrhujem bludnú myšlienku o vývoji dogiem akoby dogmy počas času menili zmysel a význam a akoby terajšie dogmy boli odlišné od tých, ktorých sa svätá Cirkev katolícka predtým pridržiavala. Takisto zavrhujem každý blud, na základe ktorého je Božský poklad viery, ktorý bol odovzdaný svätej Cirkvi katolíckej, Kristovej neveste a ktorý má byť ňou verne strážený, nahrádzaný nejakým výplodom filozofického myslenia alebo výplodom ľudského vedomia, ktoré sa vraj ľudským úsilím postupne formovalo a v budúcnosti sa má v neustálom pokroku ďalej zdokonaľovať.

Po piate: Pridržiavam sa celkom pevne toho a úprimne vyznávam, že viera nie je nejaký slepý náboženský cit, ktorý vyviera z temnôt podvedomia pod tlakom citu srdca a náklonnosti mravne sformovanej vôle, ale že je skutočným súhlasom rozumu s pravdou, prijatou zvonka

„z počutia“; ktorou pre autoritu nanajvyš pravdovravného a verného Boha uznávame za pravdivé to, čo bolo od neho, Boha osobného, nášho Stvoriteľa a Pána, povedané dosvedčené a zjavené.

S patričnou úctou sa podriadujem a celým srdcom sa pripájam ku všetkým odsúdeniam, vyhláseniam a predpisom, ako sa nachádzajú v encyklike „Pascendi dominici gregis“ a v dekrétu „Lamentabili“, najmä so zreteľom na to, čo sa vzťahuje na tzv. históriu dogiem. Zavrhujem aj blud tých, ktorí tvrdia, že viera predkladaná Cirkvou môže byť v rozpore s historickou skutočnosťou a že katolícke články viery, ako sa chápu dnes, by sa nemohli dať do súladu s pravdivejšími začiatkami kresťanského náboženstva.

Odsudzujem a zavrhujem aj mienku tých, ktorí hovoria, že vzdelaný kresťan žije dvojitú existenciu, jednu veriaceho a druhú historika, ako keby historikovi bolo dovolené zastávať to, čo protirečí pravde viery veriaceho, alebo ako keby historik smel vytvárať predpoklady, že pri neexistencii priameho popretia dogiem, z toho vyplýva že dogmy sú buď falošné alebo pochybné.

Takisto zavrhujem taký spôsob posudzovania a vysvetľovania Svätého písma, ktorý nedbá na tradíciu Cirkvi, na obdobnosť viery („analogi a fidei“) a noriem Svätej stolice, osvojuje si výmysly racionalistov a uznáva práve tak nedovolené, ako aj neuvážene textovú kritiku za jedinú a najvyššiu normu.

Zavrhujem aj názor tých, ktorí sa pridriavajú toho, že učiteľ teologickej historickej vedy alebo spisovateľ v tejto oblasti by sa mal najprv vzdať každého predpojatého názoru o nadprirodzenom pôvode katolíckej tradície alebo o prisľúbení Božej pomoci pri trvalom zachovaní každej jednej zjavenej pravdy; že spisy jednotlivých Otcov by sa mali vysvetľovať podľa čisto vedeckých zásad, pričom sa vylučuje akákoľvek cirkevná autorita, a to s takou istou slobodou myslenia, s akou sa zvyčajne skúma akákoľvek svetská písomná historická pamiatka.

Napokon vyznávam a úplne sa dištancujem od bludu, ktorý modernistov vedie k tvrdeniu, že v posvätnéj Tradícii sa nenachádza nič Božské, alebo a to je ešte horšie, že túto chápu v panteistickom zmysle, takže už nezostane nič iné, iba holá a jednoduchá skutočnosť, ktorú je nutné postaviť na úroveň všeobecných historických skúseností: totiž, že

Ľudia samotní svojou usilovnosťou, svojim dôvtipom a svojou duševnou schopnosťou postupne rozvíjali náuku začatú Kristom a jeho apoštolmi.

A preto sa pevne pridržiavam a až do posledného dychu svojho života sa budem pridržiavať viery Otcov o bezpečnom dare pravdy, ktorý je, bol a stále bude v apoštolskej postupnosti biskupskej služby; nie aby sa zastávalo to, čo by sa mohlo zdať lepším a vhodnejším podľa kultúry tej ktorej doby, ale aby úplná a nemeniteľná pravda, od počiatku hlásaná apoštolmi, nikdy nebola inak verená a nikdy inak chápaná.

Sľubujem, že toto všetko budem verne, úplne a úprimne zachovávať a nedotknuté chrániť a že sa ani v učení, ani slovom, ani písmom od toho neodchýlim. Tak sľubujem, tak prisahám, tak nech mi pomáha Boh a tieto sväté Evanjeliá.

Zdroj: <http://rexcz.blogspot.com/2011/10/protimodernisticka-prisaha.html>

<http://www.papalencyclicals.net/pius10/p10moath.htm>

O NÁBOŽENSKEJ JEDNOTE. Mortalium Animos. (Pius XI. 1928)

Ctihodní bratia,

Pozdrav a apoštolské požehnanie.

Ľudské srdcia neboli hádam ešte nikdy tak ako dnes naplnené živou túžbou posilniť a rozšíriť spoločné dobro ľudskej spoločnosti do bratského zväzku, tak ako sme ním navzájom spojení v dôsledku spoločného pôvodu a tej istej prirodzenosti. Národy totižto doposiaľ v plnosti neužívali dary mieru. Naopak starými a novými nezhodami na rôznych miestach vyvolávajú občianske vojny a vzbury. Z toho potom plynú mnohé spory, ktoré ohrozujú blaho a pokoj národov a nemôžu byť vo väčšine prípadov urovnané inak než svornou a cieľavedomou spoluprácou vlád zúčastnených štátov. Je teda pochopiteľné, že široké kruhy sa usilujú o tesnejšie spojenie medzi národmi opierajúc sa o bratstvo a dnes už o všeobecne uznávanú jednotu ľudského pokolenia.

2. Mnohí sa snažia uskutočňovať túto jednotu, aj pokiaľ ide o novozákonný poriadok, ustanovený našim Pánom Ježišom Kristom. Vychádzajú z predpokladu, že takzvaný náboženský človek je zjav výnimočný, a na tom ako predpokladajú, zakladajú nádej, že národy s rôznymi náboženskými názormi sa bez ťažkostí zhodnú vo vyznávaní niekoľkých málo náuk ako na spoločnej základni náboženského života. Za tým účelom usporadúvajú kongresy, zhromaždenia, konferencie a bez výberu pozývajú na ne a na diskusiu osoby z najširších kruhov: pohanov všetkých názorov, kresťanov a dokonca i nešťastných odpadlíkov a zatvrdilých kritikov Božstva Ježiša Krista a jeho Božského poslania. Katolíci v žiadnom prípade nemôžu schvaľovať takéto pokusy, ktoré vychádzajú z bludnej náuky, podľa ktorej sú všetky náboženstvá viac menej rovnako chvályhodné a dobré, pretože vraj iba rôznymi spôsobmi vyjadrujú spoločné cítenie, ktoré nás povznáša k Bohu a vedie k uznaniu jeho najvyššej zvrchovanosti. Z tohto zrejme vyplýva, že všetci, ktorí takéto teórie a pokusy bezvýhradne schvaľujú sa úplne zriekajú Bohom zjaveného náboženstva.

3. Pri týchto snahách o podporu jednoty medzi kresťanmi sa mnohí dávajú oklamať niektorými falošnými dôvodmi.

4. Či nie je správne, a či to nie je dokonca povinnosť – tak sa to stále opakuje – aby sa tí, ktorí sa nazývajú po Kristovi, zdržali vzájomných výčitiek a konečne boli zjednotení vo vzájomnej láske? A ako sa môže honosiť Kristovou láskou ten, kto sa nesnaží zo všetkých síl plniť želanie

toho, ktorý prosil Otca, aby jeho učeníci jedno boli?¹⁶⁷ Nechcel to aj sám Kristus, aby sa jeho učeníci vyznačovali a vynikali práve touto známkou vzájomnej lásky? „Po tom poznajú všetci, že ste moji učeníci, keď sa budete navzájom milovať“¹⁶⁸. Kiež by dal Boh, hovorí sa ďalej, aby všetci kresťania boli jedno, potom by boli schopnejší bojovať proti moru bezbožníctva, ktorý sa každý deň šíri a ohrozuje evanjelium. Takéto a podobné dôvody uvádzajú takzvaní vsekresťania. Nie sú to len malé skupiny, ale v tomto vzrástli už na veľké zástupy, organizované v rozličných spolkoch a väčšinou pod vedením nekatolíckych vodcov, i keď si v otázkach viery zachovávajú rozdielne názory. Toto konanie je tak usilovné, že na mnohých miestach nachádzajú mnohých prívržencov a lákavou nádejou dokonca získavajú i mnohých katolíkov, s tým že takto sa podarí docieľiť jednota, aká zrejme zodpovedá i prianiu Matky Cirkvi, ktorej samozrejme na ničom tak veľmi nezáleží ako na tom, aby sa jej zblúdené deti vrátili do jej náručia. Ale pod týmto zavádzajúcim lichotením a štekľivými slovami sa skrýva závažný blud, ktorý podrýva základy katolíckej viery.

5. Náš úrad a svedomie nám dáva za povinnosť postarať sa, aby stádo Kristovo nebolo zvedené nebezpečnými ilúziami, a preto Vás, ctihodní bratia, upozorňujeme na toto veľké nebezpečenstvo, pretože sme presvedčení, že Vaším hovoreným a písaným slovom je ľahšie preniknúť medzi ľuďmi, a tak pochopia zásady a závery, ktoré Vám teraz predložíme. Takto bude katolíkom jasné, ako majú posudzovať otázku spoločného zjednotenia všetkých kresťanov v jednom zväzku a aké stanovisko k tomu majú zaujať.

6. Boh, tvorca vesmíru, nás stvoril, aby sme ho poznávali a jemu slúžili. Z toho vyplýva, že má plné právo na našu službu. Boh mohol skutočne nariadiť človeku iba prirodzený zákon, ktorý by samotným stvoriteľským aktom zapísal do našej duši a reguloval pokrok tohto zákona svojou Prozreteľnosťou. V skutočnosti sa však rozhodol nám uložiť zákony a počas vekov, od stvorenia ľudského pokolenia až do príchodu a kázania Ježiša Krista, chcel sám poučiť človeka o povinnostiach rozumných bytostí voči jeho Tvorcovi: „Mnoho rás a rozličným spôsobom hovoril kedysi Boh otcom ústami prorokov“¹⁶⁹. Preto je jasné, že niet iného pravého náboženstva okrem toho, ktoré je

¹⁶⁷ Ján 17, 21.

¹⁶⁸ Ján 13, 35

¹⁶⁹ Žid 1, 1

vybudované na zjavenom slove Božom. Toto zjavenie, ktoré bolo dané na počiatku a v ktorom sa pokračovalo pod Starým zákonom, dovŕšil Ježiš Kristus Novým zákonom. Keď teda Boh prehovoril – a dejiny to dosvedčujú, že naozaj prehovoril, potom je zrejmou povinnosťou človeka bezpodmienečne Bohu uveriť, ktorý sa takto zjavil a podriadil sa jeho príkazu. Aby sme to ale mohli urobiť, založil jednorodený Syn Boží na zemi svoju Cirkev. Všetci, ktorí sa ešte pokladajú za kresťanov, musia predsa pripustiť, že Kristus založil len jedinú Cirkev. V odpovedi na otázku, aké vlastnosti táto Cirkev musí mať, sa však názory rozchádzajú. Napríklad mnohí popierajú, že Cirkev Kristova musí byť viditeľná, že by sa spoločnosť veriacich musela javiť ako jedna a všetci veriaci zjednotení v tom istom učení a pod jedným učiteľským a pastierskym úradom. Vo viditeľnej jednote vidia iba akýsi zväzok, zahrňujúci viac spoločností, aj keď tieto spoločnosti zastávajú rôzne protichodné náuky. Kristus Pán však založil svoju Cirkev ako dokonalú spoločnosť, ktorá je svojou povahou vnímaná zmyslami, aby ďalej pokračovala v diele vykúpenia pod vedením jedinej najvyššej hlavy¹⁷⁰, živým učiteľským slovom¹⁷¹ a udeľovaním sviatostí, týchto prameňov Božskej milosti¹⁷². Preto tiež porovnáva Kristus svoju Cirkev so stádom¹⁷³, s ovčincem, s domom alebo s kráľovstvom¹⁷⁴. Táto Cirkev, tak podivuhodne ustanovená, nemohla po smrti svojho Zakladateľa a apoštolov prestať existovať, pretože jej bola zverená úloha viesť k večnej spáse všetkých ľudí celého sveta a všetkých vekov. „Id'te teda a učte všetky národy“¹⁷⁵. Mohla by byť Cirkev oslabená pri plnení tejto úlohy, keď po jej boku stojí Kristus, ktorý slávnostne prisľúbil: „A hľa, ja som s vami po všetky dni až do skončenia sveta?“¹⁷⁶ Cirkev Kristova preto musí existovať nielen dnes, zajtra a neustále, ale musí existovať tak, ako existovala v dobách apoštolov, ak nemáme pripustiť nezmysel, že Kristus nemohol presadiť svoju vôľu, alebo že sa mýlil, keď ohlasoval, že brány pekla jeho Cirkev nepremôžu¹⁷⁷.

7. Teraz je možné odmietnuť falošný názor, na ktorom, ako sa zdá, spočíva celá otázka a z ktorého vychádza mnohostranná aktivita

¹⁷⁰ Mt 16, 18 nasl.; Lk 22, 32; Jan 21, 15-17

¹⁷¹ Mk 16, 15

¹⁷² Ján 3, 5; 6, 48-49; 20, 22 nasl.: porovnaj Mt 18, 18. atď.

¹⁷³ Ján 21, 15-17

¹⁷⁴ Ján 10, 16.; Mt 16, 18.; Mt 13,

¹⁷⁵ Mt 28, 19

¹⁷⁶ Mt 28, 20

¹⁷⁷ Mt 16, 18

nekatolíkov za zjednotenie cirkví. Tí čo presadzujú tento smer takmer neustále citujú slová „aby všetci jedno boli“ a „bude jeden ovčinec a jeden pastier“¹⁷⁸. Týmto slovám však dávajú zmysel slabého želania a prosby Spasiteľa, ktoré sa doposiaľ nesplnili. Tvrdia, že jednota viery a vedenia, táto známka pravej a jedinej Cirkvi Kristovej, tu nikdy nebola a ani doteraz nie je. Môžeme si ju - jednotu - želať a raz ju asi pri dobrej vôli veriacich dosiahneme, zatiaľ to zostáva iba ideálom. Hovorí, že Cirkev je svojou povahou rozdelená, že pozostáva z mnohých cirkví, alebo jednotlivých komunít, ktoré sú doposiaľ rozdelené, v niektorých bodoch náuky sa zhodujú a v ostatných si odporujú. Že Cirkev bola jednotná nanajvýš v dobe apoštolov a až do prvých všeobecných koncilov. Z toho tiež odvodzujú, že staré kontroverzie a rozdielnosti názorov, ktoré až po naše časy rozdeľovali kresťanstvo, musia byť odložené nabok a zo zostávajúcich bodov náuky viery musí byť vytvorená jedna spoločná forma viery a v tomto presvedčení sa potom všetci nájdu a budú sa cítiť ako bratia. Iba takto, spojením spoločným putom, budú mnohé cirkvi a spoločnosti schopné energicky a úspešne zastavovať postup nevery. Takto sa vo všeobecnosti hovorí, ctihodní bratia. Sú síce aj takí, ktorí pripúšťajú a súhlasia, že protestantizmus sa neuvážene vzdal istých náuk a obradov, ktoré boli samozrejme prijateľné a užitočné a ktoré si rímska Cirkev podržala. Hneď však dodávajú, že i táto rímska Cirkev porušila starú kresťanskú vieru tým, že k nej pridala a predkladala na uverenie mnohé náuky, ktoré sú kresťanstvu cudzie, ba dokonca protichodné, predovšetkým jurisdikčný primát svätého Petra a jeho nástupcov na rímskom stolci. Medzi týmito sa nájde i niekoľko takých, ktorí priznávajú rímskemu pápežovi akési čestné prvenstvo a obmedzené právomoci, nie však podľa Božieho práva, ale v iba v dôsledku akéhosi privolenia a súhlasu veriacich. Niektorí chcú dokonca urobiť z rímskeho pápeža akéhosi predsedu svojich zmiešaných a zo všetkých kútov zvolaných zhromaždení. Zo všetkých nekatolíkov, ktorí majú plné ústa kresťanského spoločenstva, však ani jednému nenapadne, aby sa podriadili autorite námestníka Ježiša Krista a počúvali jeho učenie. Na začiatku vyhlasujú ochotu vyjednávať s rímskou Cirkvou, ale na rovnakej úrovni, ako rovný s rovným. Niet však pochybností, že keby im bolo dovolené takto vyjednávať, urobili by to s úmyslom dospieť k dohode, ktorá by im

¹⁷⁸ Ján 17, 21.; 10, 16

umožnila udržať si staré názory, ktoré sú príčinou, prečo blúdia mimo jediné stádo Ježiša Krista.

8. Je jasné, že Svätý Stolec sa za týchto okolností nemôže žiadnym spôsobom zúčastniť na týchto konferenciách. Z týchto dôvodov sa nemôžu katolíci zúčastňovať takýchto akcií a podporovať ich. Keby to robili, uznávali by falošné kresťanské náboženstvo, úplne odlišné od jednej Cirkvi Ježiša Krista. Môžeme vôbec strpieť, aby sa pravda, a to pravda Bohom zjavená, stala predmetom vyjednávania? To by bolo počínanie vrcholne hriechne. Jediné, o čo by malo ísť je, aby zjavená pravda bola chránená. Ježiš Kristus poslal svojich apoštolov do celého sveta, aby hlásali jeho evanjelium všetkým národom a aby nikdy neupadli do bludu, dal im Ducha Svätého za učiteľa každej pravdy¹⁷⁹. Snáď zmizlo toto apoštolské učenie, alebo mohlo sa niekedy v Cirkvi zatemniť, keď je riadená a udržiavaná Bohom samým? A keď náš Vykupiteľ jasne povedal, že evanjelium nie je určené iba pre dobu apoštolskú, ale pre všetky budúce veky, mohol sa preto predmet viery behom vekov tak zatemniť a stať tak neistým, že sa dnes musia tolerovať všetky navzájom si odporujúce názory? Keby to bola pravda, muselo by sa tiež povedať, že zoslanie Ducha Svätého na apoštolov, jeho neustála prítomnosť v Cirkvi, taktiež Spasiteľovo kázanie, už počas mnohých storočí stratili silu a užitočnosť. Avšak tvrdiť niečo také by bolo rúhaním. Ďalej: Jednorodený Syn Boží nedal svojim vyslancom iba príkaz učiť všetky národy, ale tiež všetkým ľuďom uložil za povinnosť uveriť hlásanej pravde a aj „svedkom vopred určeným od Boha.“¹⁸⁰ K tomuto príkazu pripojil trest: „Kto uverí a dá sa pokrstiť, bude spasený; ale kto neuverí, bude odsúdený“¹⁸¹. Tento ďalší príkaz Kristov, totiž hlásať pravdu a uveriť jej, by bol úplne nepochopiteľný, keby Cirkev nepredkladala učenie evanjelia jasne a neporušene a keby nebola chránená od každého nebezpečenstva omylu. Preto sa ďaleko od pravdy vzdaluje ten, kto síce uznáva existenciu pokladu pravdy na tomto svete, pritom sa však domnieva, že túto pravdu je potrebné ťažko hľadať tak dlhým štúdiom a diskutovaním, že by ľudský život sotva stačil na to, aby ju človek našiel a osvojil si ju. Ako keby dobrotivý Boh prehovoril ústami prorokov a cez svojho Jednorodeného Syna tak, aby pravdu Ním zjavenú spoznalo len niekoľko ľudí a iba v pokročilom veku, a nie tak, aby

¹⁷⁹ Ján 16, 13

¹⁸⁰ Sk 10, 41

¹⁸¹ Mk 16, 16

mravná náuka, ktorú ľuďom ukladá, bola im nasledovaniahodnou hviezdou po celý život.

9. Títo všekresťania sú snád' vo svojich snahách o zjednotenie Cirkvi vedení ušľachtitou snahou podporovať lásku medzi kresťanmi. Ale ako je možná láska na úkor viery? Všetci predsa vieme, že to bol práve Ján, apoštol lásky, ktorého evanjelium je akoby zjavením tajomstva Najsvätejšieho Srdca Ježišovho a ktorý svojím učením neustále vstepoval nové prikázanie „milujte sa navzájom“, ktorý prísne zakazoval stretávať sa s tými, ktorí neuznávali celé a neporušené učenie Kristovo. Keď niekto prichádza k vám a neprináša túto náuku, neprijmite ho do domu, ba ani ho len nepozdravte.“¹⁸² Nakol'ko teda láska spočíva na základe neporušenej a úprimnej viery, musia byť učeníci Kristovi navzájom spojení zväzkom jednoty a viery. Ako je teda vôbec možné predstaviť si nejaký kresťanský spolok, ktorého členovia by si vo veciach viery zachovávali svoje vlastné názory, odporujúce názorom ostatných? Keby napríklad jedni pokladali posvätnú tradíciu za pravý prameň viery a ostatní by túto pravdivosť popierali? Alebo keby jedni pokladali cirkevnú hierarchiu biskupov, kňazov a diakonov za inštitúciu Bohom zjavenú a ostatní by tvrdili, že hierarchia bola neskôr postupne zriaďovaná podľa miestnych a dobových potrieb? Keby jedni uctievali v Najsvätejšej Sviatosti oltárnej Krista, ktorý je tam skutočne prítomný v dôsledku podivuhodnej premeny chleba a vína, ktorá sa vola prepodstatnenie a iní by tvrdili, že Kristus je tam prítomný iba skrze vieru alebo znamenie a v sile sviatosti. Keby jedni pokladali Eucharistiu za sviatosť a súčasne za obeť a iní by v nej videli iba spomienku na poslednú večeru Pánovu a Jeho pamiatku. Keby jedni pokladali za dobré a spasiteľné vzývať svätých, ktorí kralujú s Kristom, predovšetkým Matku Božiu Pannu Máriu a ctiť jej obrazy, iní by ale zavrhovali tento kult, ktorý nie je porovnateľný s úctou k Prostredníkovi medzi Bohom a ľuďmi¹⁸³, k Ježišovi Kristovi. To si nie je možné predstaviť, ako by sa dala v tomto chaose názorov urovnať cesta k jednote Cirkvi, pretože táto jednota nemôže vzniknúť inak, len z jedného učiteľského úradu, jedného pravidla viery a z jednej viery v Krista. V otázkach viery je ďalej úplne nevhodné rozlišovanie medzi tak zvanými „základnými“ a „nezákladnými“ bodmi viery, akoby jedni museli byť prijaté všetkými, pričom prijatie druhých by bolo ponechané

¹⁸² 2 Ján 10

¹⁸³ Porovnaj 1 Tim 2, 5

voľnému – slobodnému uváženiu veriacich. Formálnou príčinou nadprirodzenej čnosti viery je totiž autorita zjavujúceho sa Boha, ktorá nepripúšťa žiadne takéto rozlišovanie. Preto praví učenci Kristovi prijímajú s rovnakou vierou tajomstvo Najsvätejšej Trojice i článok viery o nepoškvrnenom počatí Matky Božej a veria vo vtelenie nášho Pána Ježiša Krista rovnako, ako v pápežskú neomylnosť, ako bola definovaná na Vatikánskom ekumenickom koncile (1. vat. koncil). I keď tieto pravdy boli slávnostne definované v rôznych dobách, niektoré dokonca nedávno, predsa musia byť všetky rovnako pevne a verne prijímané. Či ich snád' všetky nezjavil Boh? Učiteľský úrad Cirkvi, ktorý bol Božským riadením zriadený na tejto zemi, je každodenne vykonávaný pápežom a biskupmi s ním spojenými, aby zjavené pravdy zostali stále bez zmeny zachované a s jednoduchosťou a bezpečne tak mohli byť ľuďmi poznávané. Ale keď je nutné účinnejšie vystúpiť proti útokom bludárov alebo jasnejšie a hlbšie vyložiť veriacim niektoré body náuky, tak je povinnosťou učiteľského úradu Cirkvi pristúpiť k slávnostnej definícii tejto náuky. Týmto mimoriadnym úkonom učiteľského úradu sa nič nové nevymýšľa, ani sa nič nové nepridáva k súhrnu právd, ktoré sú aspoň implicitne obsiahnuté v poklade zjavenia, Bohom odovzdaným Cirkvi. Takto sa iba objasňujú pravdy, ktoré sa doteraz mnohým mohli zdať ešte nejasné, alebo sa predkladajú k uvereniu pravdy, predtým mnohými napádané.

10. Týmto je jasné, ctihodní bratia, prečo Apoštolský Stolec nikdy nedovoľoval veriacim zúčastňovať sa na stretnutiach s nekatolíkmi. Jednota kresťanov sa totiž nedá uskutočňovať žiadnym iným spôsobom, iba usilovaním sa o návrat odídenčov k jedinej pravej Cirkvi Kristovej, od ktorej títo nešťastníci kedysi odpadli. Do jednej, pravej Cirkvi Kristovej – ako hovoríme – ktorá je pre všetkých viditeľná a ktorá podľa vôle svojho Zakladateľa zostane taká, ako ju ku spásu všetkých založil. Kristova mystická nevesta nebola nikdy počas vekov poškvrnená a tiež nikdy ani nemohla byť. O tom svedčí už sv. Cyprián, keď píše: „Nevesta Kristova nemôže byť bez úcty. Je neporušená a čistá. Pozná iba jeden dom a v čistej disciplíne udržuje posvätnosť len jednej komnaty“¹⁸⁴. A tento svätý mučeník sa právom diví, ako je možné uveriť, že „táto jednota, ktorá má základ v Božej nemennosti a súvisí s nebeskými tajomstvami, by mohla byť v samotnej Cirkvi roztrieštená a rozbitá rozbrojom nejednotných ľudí“. Pretože mystické telo Kristovo je

¹⁸⁴ Sv. Cyprián: O jednote katolíckej Cirkvi 6, 11.

jedno¹⁸⁵, pretože „začleňuje a spája“¹⁸⁶, tak ako jeho fyzické telo. Preto je hlúpe hovoriť, že toto mystické telo môže pozostávať z odtrhnutých a odlúčených údov.¹⁸⁷ Preto, kto nie je spojený s týmto mystickým telom, nie je ani jeho údom a nie je spojený s hlavou, ktorou je Kristus.

11. V tejto jednej Kristovej Cirkvi nie je a nezostáva nik, kto sa poslušne nepodriaďuje autorite Petrovej a jeho právoplatným nástupcom a neuznáva takto ich moc. Či predkovia tých, ktorí dnes zostávajú v bludoch Fotiových a reformátorov, nevzdávali hold rímskemu biskupovi ako najvyššiemu pastierovi duší? Synovia bohužiaľ opustili otcovský dom. Ten dom však preto nezahynul a ani sa nerozpadol, pretože je neustále pod ochranou Božou. Nech sa preto márnотratní synovia vrátia k spoločnému Otcovi, ktorý ich s láskou objíme, nepripomínajúc im bezprávie, ktorého sa tak dopustili proti Apoštolskému Stolcu. Ak sa chcú, ako stále hovoria, opäť zjednotiť s Nami a s Našimi, prečo sa rýchlo nevrátia do Cirkvi, k „matke a učiteľke všetkých veriacich v Krista?“¹⁸⁸ Nech si vypočujú, čo hovorí Lactancius: „Iba katolícka cirkev zachováva pravý kult. Ona je prameňom Pravdy, domovom viery a chrámom Božím. Kto do nej nevstúpi alebo kto ju opustí, zostáva vzdialený od nádeje na život a na spásu. Nech sa nikto nepokúša tvrdošijne klamať sám seba. Jedná sa o život a spásu. Kto sa jej horlivo a starostlivo neujme, tomu sa vytratí a pohasne“¹⁸⁹.

12. Nech sa teda oddelení synovia obrátia k Apoštolskému Stolcu, zriadenému v tomto meste, ktorý apoštolské kniežatá Peter a Pavol posvätili svojou krvou, lebo tu je „koreň a matka katolíckej Cirkvi“¹⁹⁰. Ale nikdy v domnienke a nádeji, že Cirkev Boha živého „stĺp a základ pravdy“¹⁹¹, sa vzdá čistoty viery a bude trpieť ich bludy, ale aby sa zverili jej učiteľskému úradu a vedeniu. Kiežby sa nám pošťastilo to, po čom toľko našich predchodcov tak márne túžilo, aby sme totiž mohli opäť s otcovskou láskou objasť synov, ktorých nešťastné odlúčenie ľutujeme. Kiež Božský Vykupiteľ, „ktorý chce všetkých ľudí spasit’ a priviesť k jasnému poznaniu pravdy“¹⁹², vypočuje naše neustále prosby a zavolá všetkých blúdiacich späť k jednote Cirkvi. V tejto tak dôležitej veci sa

¹⁸⁵ Sv. Cyprián: O jednote katolíckej Cirkvi 6, 11; 1 Kor 12, 12

¹⁸⁶ Ef. 4, 16

¹⁸⁷ Porovnaj Ef. 5, 30; 1, 22

¹⁸⁸ IV. Lateránsky koncil, e. 5

¹⁸⁹ Divin. Instit. IV, 30, 11-12

¹⁹⁰ Sv. Cyprián – Ep. 48 ad Cornelium, 3

¹⁹¹ 1 Tim 3, 15

¹⁹² 1 Tim. 2, 4

utiekame k preblahoslavenej Matke Božskej Milosti, premožiteľke všetkých bludov, Pomocnici všetkých kresťanov a voláme k nej, aby nám svojím príhovorom priblížila deň, keď všetci budú počuť hlas jej Božského Syna, „zachovávajúc jednotu ducha vo zväzku pokoja“¹⁹³.

13. Viete, ctihodní bratia, ako veľmi po tom túžime. Nech sa o tom dozvedia všetci naši synovia, nie len katolíci, ale i deti od nás odlúčené. Keď budú v pokornej modlitbe prosiť o nebeské osvietenie, nepochybne spoznajú jednu pravú Cirkev Kristovu a vstúpia do nej, zjednotení s Nami v dokonalej láske. V tomto očakávaní, ako záruku Božej milosti a na dôkaz našej otcovskej lásky, udeľujeme zo srdca apoštolské požehnanie Vám, ctihodní bratia, vášmu duchovenstvu a ľudu.

Dané v Ríme u sv. Petra , 6. januára 1928, na sviatok Zjavenia Krista, nášho Pána, v 6. roku nášho pontifikátu.

PIUS XI.

Zdroj:http://w2.vatican.va/content/pius-xi/en/encyclicals/documents/hf_p-xi_enc_19280106_mortalium-animos.html

<https://www.scribd.com/document/73001105/Mortalium-Animos-SK>

¹⁹³ Ef 4, 3

O „EKUMENICKOM“ HNUTÍ. Ecclesia Catholica. (Pius XII. 1949) Inštrukcia Najvyššej kongregácie Sv. Officia z 20. 12. 1949.

Aj keď sa katolícka Cirkev nezúčastňuje na „ekumenických“ kongresoch a iných zhromaždeniach, napriek tomu nikdy nezabúdala, ako vyplýva z početných pápežských dokumentov, a tiež nikdy v budúcnosti neupustí od toho, aby s najväčším záujmom a ustavičnou modlitbou podporila všetky pokusy, ktoré sa snažia dosiahnuť to, čo Kristovi ležalo na srdci, totiž aby všetci, ktorí v neho veria, „jedno boli.“ (Ján 17, 23) Vskutku totiž objíma s materskou láskou všetkých tých, ktorí sa k nej vracajú ako k jedinej pravej Cirkvi Kristovej. Preto nemôže byť nikdy postačujúce schvaľovať a podporovať všetky plány a opatrenia minulosti a prítomnosti, ktoré majú v zhode s cirkevnou autoritou na zreteli správne poučovanie vo viere očakávaných konvertitov alebo jej prehĺbovanie u obrátených. Teraz sa ale v mnohých častiach sveta v dôsledku vonkajších udalostí a zmien v duchovnom zameraní, ako aj predovšetkým vďaka spoločnej modlitbe veriacich, samozrejme z podnetu milosti Ducha Svätého, stále viac a viac oživovali v srdciach mnohých nekatolíkov želania, navrátiť sa k jednote všetkých, ktorí veria v Krista Pána. To je určite pre synov pravej Cirkvi dôvodom ku svätej radosťi v Pánovi a zároveň podnetom prísť na pomoc všetkým čestným hľadačom pravdy tým, že im vrúcnu modlitbou vyprosia u Boha svetlo a silu. Doterajšie pokusy, ktoré boli rôzne podniknuté jednotlivými osobami ako aj spoločenstvami, aby zmierili odlúčených kresťanov s katolíckou Cirkvou, sú síce predchnuté výbornými úmyslami, ale neopierajú sa vždy o správne zásady; a dokonca ak je to tak, nedá sa napriek tomu zabrániť určitému nebezpečenstvu, ako už ukázal skúsenosti. Preto považuje táto Najvyššia kongregácia Sv. Officia, ktorej prislúcha starať sa o to, aby poklad viery bol neporušene zachovaný a chránený, za vhodné, aby pripomenula a nariadila nasledujúci body:

1. Keďže vyššie uvedené znovu zjednotenie je predovšetkým úlohou a povinnosťou Cirkvi, musia sa toho s osobitnou starostlivosťou ujať biskupi, lebo „*ich Duch Sv. ustanovil, aby riadili Cirkev Božiu.*“ (Sk. 20, 28). Je preto ich povinnosťou, nielen starostlivo a účinne na celé toto hnutie dohliadať, ale tiež ho s rozhlľadom podporiť a riadiť: jednak aby boli nápomocní tým, ktorí hľadajú pravdu a pravú Cirkev a za druhé, aby uchránili veriacich pred nebezpečenstvami, ktoré ľahko z tohto hnutia vznikajú. Preto sa musia predovšetkým dôkladne oboznámiť so všetkým, s čím sa týmto hnutím v ich biskupstvách začalo a čo sa deje.

Pre tento účel označia schopných kňazov, ktorí podľa náuky viery a smerníc vydaných Svätou stolicou - napr. v encyklikách „Satis Cognito“ (Lev XIII., z 29.6. 1896), „Mortalium animos“ (Pius XI., z 6. 1. 1928) a „Mystici Corporis Christi“ (Pius XII., z 29. 6. 1943) - budú pozorne sledovať to, čo stojí v súvislosti s týmto hnutím, a ktorí im potom podľa predpisov o tom a v stanovených lehotách podajú správu. S mimoriadnou starostlivosťou budú sledovať katolícke verejné prejavy každého druhu k tomuto predmetu a naliehať na dodržiavanie kanónov (Cirkevného zákonníka CIC) „O predbežnej cenzúre kníh a ich zákaze.“ (CIC, can . 1384 nn.) Nezabudnú tiež nič, čo by sa týkalo publikácií nekatolíkov, pokiaľ by mali byť katolíkmi vydávané, citované alebo rozširované. Rovnako si dajú záležať na tom, aby nekatolíkom, ktorí sa chcú zoznámiť s katolíckou náukou zaobstarali k tomuto účelu vhodné pomôcky, ako aj označili povereníkov a informačné miesta, na ktoré by sa mohli nekatolíci obrátiť o radu. Tím skôr sa postarajú o to, aby tým, ktorí už konvertovali, boli dostupné všetky pomôcky k získaniu presnejších znalostí katolíckej viery a k účinnej podpore ich náboženského života, konkrétne zhromaždeniami a združeniami zodpovedajúcimi pre tento účel, duchovnými exercíciami a iným cvičením zbožnosti.

2. Čo sa týka pracovnej metódy, ktorá by mala byť dodržiavaná, určí biskup, čo sa má robiť a od čoho upustiť a presvedčí sa, že každý postupuje podľa týchto ich predpisov. Ďalej budú bdieť nad tým, aby nebol pod falošnou zámienkou - že sa musí skôr dbať na to, čo nás spája, než to, čo nás rozdeľuje - podporovaný nebezpečný indiferentizmus (pozn. nem. vyd. K.H: rovnosť všetkých náboženstiev, porov. Encykl. Gregora XVI. „Mirari vos“ z 15. 8. 1832) zvlášť u tých, ktorí sú v teologických požiadavkách menej skúsení a ktorých náboženská prax je skôr slabá. Lebo musíme sa chrániť toho, aby sme neprispôbovali v duchu, ktorý sa dnes nazýva „irenický“ (pozn. nem. vyd. K.H: usilovať o mier na úkor pravdy), katolícke pravdy, či už dogmy alebo s nimi súvisiace náuky, zblížovacími štúdiami a márnou snahou o postupné prispôsobenie rôznych náboženských vyznaní, náukám odlúčených tak, že tým utrpí čistota katolíckej náuky, alebo sa zatemní jej pravý a istý obsah. Budú tiež zavrhnúť onen nebezpečný spôsob vyjadrovania, z ktorého vzniká falošné chápanie a klamné nádeje, ktoré nemôžu byť nikdy naplnené; tak napr. keď sa tvrdí, že to, čo sa učí o návrate odlúčených k Cirkvi, k ústave Cirkvi a o mystickom tele Kristovom, nemusí sa oceňovať v prehnanej miere, veď predsa nie je všetko

predpisom viery; alebo, čo je ešte horšie, že v dogmatických požiadavkách katolícka Cirkev nikdy nemala plnosť Kristovu, ale môže v tom byť ešte zdokonalená inými. Budú s úzkostlivou starostlivosťou a s najväčším dôrazom vystupovať proti tomu, aby v predstavovaní reformácie a prípadov reformátorov neboli chyby katolíkov natoľko preháňané a vina reformátorov natoľko zastieraná, alebo aby nebolo to, čo je vedľajšie príliš vyzdvihované do popredia, aby naproti tomu nebola takmer nespozorovaná a uvážená hlavná vec, totiž odpad od katolíckej viery. Konečne budú bdieť nad tým, aby prehnanou a falošnou vonkajšou horlivosťou alebo nerozumným a senzáciu budiacim vystupovaním sa neuškodilo viac než prospelo žiaducemu cieľu. Prednášaná a vykladaná musí teda byť celá neskrátená katolícka náuka. V žiadnom prípade sa nesmie prejsť mlčaním alebo viacznačnými slovami zastrieť to, čo hovorí katolícke učenie o pravej podstate a stupňoch ospravedlnenia, o ústave Cirkvi, o prvenstve právomoci pápeža, a o návrate odlúčených k pravej Cirkvi Kristovej ako jedinej ceste k jednote. Môžeme im však povedať, že pre nich sa ich návratom k Cirkvi žiadnym spôsobom nestratí to dobré, čo im skrze milosť Božiu až doteraz bolo poskytnuté, ale návratom bude iba ešte zdokonalené a dokončené. Každopádne sa treba vyhnúť hovoriť o tom tak, aby v nich nevznikol názor, ako by svojim návratom priniesli Cirkvi niečo podstatné, čo jej doteraz chýbalo. To musí byť skutočne povedané jasnými a nedvojznačnými slovami: za prvé preto, že hľadajú pravdu; a potom, že pravá jednota nemôže byť nikdy uskutočnená mimo pravdy.

3. Obzvlášť čo sa týka zhromaždení a konferencií katolíkov a nekatolíkov, ktoré boli v poslednej dobe na mnohých miestach organizované na podporu „zjednotenia vo viere“, je bezpodmienečne nutná zvláštna bdelosť a riadenie cesty ordinármi. Lebo aj keď tieto stretnutia môžu poskytovať žiaducu príležitosť na šírenie vedomostí katolíckej náuky medzi nekatolíkov, s ktorou títo až doteraz väčšinou neboli dostatočne oboznámení, tak predsa ľahko skrývajú aj pre katolíkov príliš vážne nebezpečenstvo indiferentizmu. Tam kde sa objavuje určitá nádej na dobrý výsledok takýchto podujatí, tam miestny ordinár určí podmienky, pre riadne zabezpečenie tak, že vyšle na tieto stretnutia odborne školených kňazov, ktorí sú schopní katolícke učenie bezchybne a zodpovedajúcou formou podávať a obhájiť. Veriaci sa ale týchto stretnutí nemajú zúčastňovať bez zvláštného dovolenia cirkevnej vrchnosti, ktoré môže byť udelené len tým, ktorí sú známi ako dobre poučení a upevnení vo viere. Tam kde však neexistuje odôvodnená

nádej na dobrý výsledok, alebo v prípade, že je obava z nebezpečenstva nejakého druhu, majú byť veriaci múdrym spôsobom zadrživani ďalej od týchto akcií a konferencie samotné majú byť včas zrušené alebo postupne zastavené. Keďže však skúsenosť učí, že väčšie zhromaždenia tohto druhu prinášajú málo plodov a obyčajne súčasne viac nebezpečenstiev, bolo by možné ich organizovať len po veľmi dôkladnom prešetrení. Na spoločné rozhovory medzi katolíckymi a nekatolíckymi teológmi nech sú vysielaní len takí kňazi, ktorí sa preto naozaj preukázali ako schopní dôkladnými teologickými znalosťami a svojou neotrasiteľnou vernosťou voči zásadám a smerniciam Cirkvi pre tieto záležitosti.

4. Všetky vyššie uvedené zhromaždenia a konferencie verejné a neverejné, väčšie aj menšie, podliehajú predpisom Cirkvi, ktoré táto posvätná kongregácia pripomenula vo svojom varovaní "Cum comparatum" z 5. 6. 1948 (AAS XL, 1948, 257 - pripomína sa CIC, can. 1325, § 3, kde sa hovorí: Katolíkom nie je dovolené konať s nekatolíckymi dišputácie alebo konferencie, hlavne verejné. K tomu je potrebné povolenie Sv. Stolice, alebo v naliehavých prípadoch ordinára). Predpokladom pri tom je, že tieto podujatia budú vykonané po dohode a síce za tým účelom, aby katolícka a nekatolícka časť, v prejave a proti prejavu si boli rovní, hovorili o otázkach náuky viery a mravov, pričom každý vyloží náuku svojej viery ako svoj vlastný názor. Takéto medzi-konfesionálne zhromaždenia nie sú týmto absolútne zakázané; nemajú byť ale vykonávané bez predchádzajúceho povolenia príslušných cirkevných úradov. Naproti tomu pod spomínané varovanie nespadá: katechetické poučovanie, aj keď je zároveň udeľované väčšiemu počtu; takisto nie prednášky, v ktorých nekatolíkom, ktorí sa chcú vrátiť do Cirkvi, je vykladaná katolícka náuka. To platí aj v prípade, že pritom príležitostne nekatolíci prednášajú náuku ich vlastného náboženského spoločenstva s úmyslom, aby si jasne a vedome odpovedali na to, v čom ich náuka s náukou katolíckou súhlasí a v čom sa od neho líši. Ďalej sa varovania netýkajú: takých zmiešaných zhromaždení katolíkov a nekatolíkov, v ktorých nie je vôbec reč o otázkach náuky a mravov, ale kde sa účastníci radia o tom, ako by bolo možné spoločne brániť prirodzené práva alebo kresťanské náboženstvo proti dnešnému spriahnutému postupu nepriateľov Boha; ani zasadnutia, ktoré majú za predmet obnovu sociálneho poriadku alebo podobné otázky. Ani v týchto kruhoch samozrejme nie je katolíkom dovolené schvaľovať alebo pripúšťať niečo, čo nesúhlasí s Božím zjavením a s cirkevnou náukou,

konkrétne v sociálnej oblasti. Pre miestne konferencie a zhromaždenia, ktoré podľa vyššie uvedeného výkladu spadajú pod varovania, dostanú ordinári právomoc na 3 roky, ktoré sa počítajú od uverejnenia týchto pokynov, udeliť požadované predbežné povolenie Apoštolskej Stolice, avšak za týchto podmienok:

I. Každá „communicatio in sacris“ (= spoločná bohoslužba) je bezpodmienečne vylúčená;

II. rozpravy samotné majú byť nariadeným spôsobom pod dohľadom a byť riadené;

III. na konci každého roka musí byť tejto Najvyššej kongregácii podaná správa, na ktorých miestach sa také akcie konali a aké skúsenosti boli pri tom získané.

Ohľadom vyššie uvedených teologických rozhovorov bude ďalej udeľovaná tá istá právomoc na rovnakú dobu: miestnymi ordinármi, kde sa tieto akcie konajú, alebo ordinárom, ktorý bude na základe vzájomnej dohody s ostatnými ordinármi poverený na riadenie tohto diela, a síce za rovnakých spomínaných podmienok, avšak len vtedy, ak každý rok bude tejto kongregácii podaná správa o prerokovávaných otázkach, o účastníkoch, ako aj o referentoch oboch strán. Pre konferencie a zhromaždenia medzi-diecézneho alebo národného alebo medzinárodného charakteru je vždy nevyhnutné predbežné zvláštne povolenie samotnej Sv. Stolice pre každý jednotlivý prípad. V samotnej žiadosti sa musia uviesť aj otázky a predmet zamýšľaný na prerokovanie, ako aj referenti. Nie je dovolené začínať s vonkajšími prípravami takýchto stretnutí pred vyžiadaným schválením alebo spolupracovať s nekatolíckmi, ktorí tieto prípravy vezmú do svojich rúk.

5. Hoci je pri týchto konferenciách a zhromaždeniach vylúčené akékoľvek „communicatio insacris“, napriek tomu nie je zakázaná spoločná modlitba Otčenáš, alebo iné modlitby schválené Cirkvou, pri začatí a skončení zhromaždenia.

6. Aj keď právom a povinnosťou každého ordinára je bdieť nad týmto dielom vo svojej diecéze, podporovať ho a riadiť, tak bude napriek tomu vhodná a dokonca nutná spolupráca viacerých biskupov na zriadenie stredísk a úradov, ktorými by mala byť celá záležitosť priebežne sledovaná, kontrolovaná a riadená. Je preto vecou ordinára, aby sa dohodli na vhodnej metóde, aby bol zaistený jednotný postup a riadna spolupráca.

7. Predstavení reholí sú povinní bdieť s veľkou starostlivosťou nad tým, aby ich podriadení sa presne a svedomito držali týchto príslušných predpisov Sv. Stolice alebo predpisov vydaných ordinármi. Aby však toto veľmi významné dielo znovu - „zjednotenia“ všetkých kresťanov v jednej pravej viere a v jednej pravej Cirkvi sa stalo čoraz väčším a hlavným prianím celej duchovnej starostlivosti a aby si celý katolícky ľud od Boha tento návrat vrúcne vyprosival, bude bez pochyby potrebné poučiť veriacich o týchto problémoch a snahách, ako aj o dôvodoch, o ktoré sa opierajú predpisy Cirkvi, tohto sa týkajúce, a to vhodným spôsobom, ako napr. pastierskymi listami. Všetci veriaci, zvlášť ale kňazi a rehoľníci, mali by byť povzbudení a horliví za to, aby svojou modlitbou a obetou obohatili toto dielo a snažili sa ho podporiť. A mali by si všetci dobre pripomenúť, že zajatým v blude nebude cesta k pravde a k Cirkvi ničím účinnejšie vyrovnaná, než vierou katolíkov, ktorá sa osvedčuje v mravnej čistote spôsobu života.

Dané v Ríme, v sídle Sv. Officia, 20. 12. 1949

+ František, karidnál Marchetti-Selvaggiani, sekretár, Alfréd Ottaviani ,
prísediaci

Zdroj: <http://vendee.cz.blogspot.com/2014/10/ecclesia-catholica.html>

DEKRÉTY PÁPEŽOV O CIRKVI

O PÁPEŽSKEJ MOCI. Unam Sanctam. (Bonifác VIII. 1302)

Pápežská bulla

Na večnú pamiatku

Vierou sme povinní veriť v jednu svätú katolícku a apoštolskú Cirkev a tejto pravdy sa musíme pridržiavať. Činíme tak pevne a vyznávame otvorene, že mimo nej niet spásy ani odpustenie hriechov, ako to hovorí ženích v chválospeve: „Ale iba jediná je holubička moja, moja čistá, jediná dcéra matky, miláčik svojej rodičky.“¹⁹⁴ Ona predstavuje jediné mystické telo, ktorého hlavou je Kristus, Kristus pravý Boh.¹⁹⁵ V nej je jeden Pán, jedna viera, jeden krst.¹⁹⁶

Lebo len jedna bola archa v čase Noeho, ktorá predobrazovala jednu Cirkev a ktorá bola postavená podľa jednej miery¹⁹⁷, mala len jedného kormidelníka a kapitána, totiž Noeho a ako čítame, všetko čo zostalo na zemi, bolo zničené.

A túto (Cirkev) si potom ctíme ako jedinú, ako hovorí Pán u proroka: „Chráň mi dušu pred kopijou a môj život pred pazúrmí psov.“¹⁹⁸ Prorok sa ale modlil za dušu, teda za svoje vlastné ja, za hlavu i telo spolu. A toto telo, ktoré nazval jediným, je Cirkev kvôli Ženíchovi, viere, sviatostiam a láske Cirkvi. Ona je tým nezošívaným odevom Pána, ktorý nebol roztrhnutý a o ktorý bol hodený lós.¹⁹⁹

A tak jedna a jediná Cirkev je jedno telo, jedna hlava (nie dve hlavy ako netvor), totiž Kristus a námestník Kristov [ktorý je] Peter a Petrov nástupca, ako hovorí Pán samotnému Petrovi: „Pas moje ovce.“²⁰⁰ Hovorí „moje“ všeobecne, nie tieto alebo tamtie. Tým sa rozumie, že mu odovzdal všetky.

Preto, ak Gréci alebo iní hovoria, že nie sú zverení Petrovi a jeho nástupcom, nevyhnutne tým tvrdia, že nie sú medzi ovcami Kristovými, ako hovorí Pán v Jánovi: „A bude jedno stádo a jeden pastier.“²⁰¹

Výrokmi evanjelií sme poučení, že v tejto jeho moci sú dva meče - meč duchovný a meč svetský.

¹⁹⁴ Pies. 6, 9.

¹⁹⁵ 1. Kor. 11, 3.

¹⁹⁶ Ef. 4, 5.

¹⁹⁷ Gen. 6, 16.

¹⁹⁸ Žalm 22, 21.

¹⁹⁹ Jn. 19, 23-24.

²⁰⁰ Jn. 21,17.

²⁰¹ Jn. 10, 16.

Preto keď apoštoli povedali: „Hľa tu sú dva meče“²⁰², totiž v Cirkvi, tak Pán nepovedal, že je to príliš veľa, ale že je to dost’.

Zaiste každý kto popiera, že svetský meč je v moci Petra, nesprávne chápe slovo Pánovo: „Schovaj meč do pošvy!“²⁰³ Preto sú obidva, teda meč duchovný aj meč svetský v moci Cirkvi. Ale ten druhý sa má skutočne tasiť pre Cirkev a ten prvý má vykonávať Cirkev. Prvý je v rukách kňaza, druhý je v rukách kráľov a vojakov, ale z vôle a strpenia²⁰⁴ kňaza.

Avšak je potrebné, aby bol jeden meč pod druhým a aby svetská autorita podliehala moci duchovnej. Lebo keď Apoštol hovorí: „Niet moci, ktorá by nebola od Boha. A tie čo sú, ustanovil Boh“²⁰⁵, tak by neboli ustanovené, pokiaľ by jeden meč nebol pod druhým a keby ten nižší nebol ťahaný druhým mečom k tomu Najvyššiemu.

Preto podľa blahoslaveného Dionýza je zákonom Božej moci to, že to čo je najnižšie, má byť tým čo je uprostred vedené k tomu, čo je najvyššie²⁰⁶.

Nie je v súlade s poriadkom vesmíru, aby boli všetky veci usporiadané absolútne rovnako, ale skôr najnižšie cez prostredné a nižšie cez vyššie.

Musíme tým zreteľnejšie vyznávať, že duchovná moc svojou dôstojnosťou a vážnosťou prevyšuje akúkoľvek moc svetskú v rovnakej miere, ako duchovné statky prevyšuje časné. Vidíme to jasnými očami tiež z dávania desiatkov, požehňavania a svätenia, zo samotného prijímania moci a riadenia vecí samotných. Lebo podľa svedectva pravdy má duchovná autorita ustanovovať pozemskú autoritu a ak by nebola dobrá, tak ju má i súdiť.²⁰⁷

Toto dosvedčuje proroctvo Jeremiáša o Cirkvi a cirkevnej moci: „Pozri, postavil som ťa dnes nad národy a nad kráľovstvá.“²⁰⁸

²⁰² Lk. 22, 38.

²⁰³ Mt. 26, 52.

²⁰⁴ Poznámka: Latinské slovo „patientiam“ sa v tejto súvislosti prekladá ako „strpenie“, čo naznačuje typ povolenia. Strpenie sa však môže vzťahovať aj na tolerovanie konania, ktoré je v rozpore s jeho vôľou, na určitú toleranciu, zdržanlivosť pri uplatňovaní práva tvárou v tvár určitej miere nespravodlivosti alebo ujmy. Svätý Bernard (De Consideratione, Lib. IV. C. 3) píše: „A oba teda sú z Cirkvi, konkrétne z meča duchovného i svetského. Ale ten druhý sa má skutočne vykonávať v mene Cirkvi; a skutočne ten prvý má byť vykonávaný Cirkvou; ten prvý je kňaz, ten druhý v rukách vojaka, ale skutočne z vôle kňaza a z príkazu panovníkovho.“

²⁰⁵ Rim. 13, 1.

²⁰⁶ Pozn.: pod pojmom „čo je najvyššie“ (suprema) sa určite myslí samotný Boh, pretože Dionýz v texte, z ktorého čerpá toto učenie, výslovne uvádza: „Toto je teda všesvätý zákon Božstva, ktorý prostredníctvom prvého, vedie druhého do svojej najbožskejšej nádhery.“

²⁰⁷ Pozn.: Táto posledná časť pasáže vychádza takmer doslova z Huga de St. Victor, De Sacramentis, II. 2, 4. - „Duchovná autorita má [schopnosť], aby mohla ustanoviť pozemskú autoritu, a má [schopnosť] súdiť ju, ak by nebola dobrá.“

²⁰⁸ Jer. 1, 10.

Ak teda svetská moc pochybí, bude súdená mocou duchovnou; ale ak pochybí nižšia duchovná moc, bude ju súdiť jej nadriadený - a skutočne, ak najvyššia [moc] pochybí, nebude ju môcť súdiť človek, ale iba Boh ako dosvedčuje Apoštol: „Duchovný posudzuje všetko, a jeho nik nemôže posúdiť.“²⁰⁹

Ale táto autorita, aj keď je daná človeku a môže ju vykonávať človek, nie je ľudská, ale skôr božská. Božími ústami bola daná Petrovi, jemu ako aj jeho nástupcom, tomu, o ktorom bolo Pánom dosvedčené, že je pevnou skalou, keď Pán samotnému Petrovi povedal: „Čokoľvek zaviažeš“²¹⁰ atď.

Preto ktokoľvek tejto autorite ustanovenej Bohom odporuje, odporuje Božiemu nariadeniu.²¹¹ Inak by predstieral - tak ako Manicheus - existenciu dvoch začiatkov, a to považujeme za nepravdivé a kacírské. Pretože podľa Mojžišovho svedectva Boh stvoril nebo a zem nie na počiatkoch ale „na počiatku.“²¹²

Preto vyhlasujeme, tvrdíme, ustanovujeme a oznamujeme, že pre spásu každého ľudského stvorenia je nevyhnutne potrebné podriadiť sa rímskemu Veľkňazovi.

Dané v Lateráne v ôsmom roku nášeho pontifikátu. (18. november 1302)

Poznámky sú prevzaté z: Ronald L. Conte Jr: Unam Sanctam - new English translation with notes.

<http://www.catholicplanet.com/TSM/Unam-Sanctam-English.htm>

²⁰⁹ 1. Kor. 2, 15.

²¹⁰ Mt. 16, 19.

²¹¹ Rim. 13, 2.

²¹² Gen. 1, 1.

O KLIATBACH CIRKEVNÝCH. Apostolicae sedis moderationi. (Pius IX. 1869)

Apoštolská konštitúcia

Pius Biskup , sluha sluhov Božích, na ustavičnú pamäť

Správe Apoštolskej stolice prislúcha to, čo bolo autoritou starších kánonov spasiteľne ustanovené, tak udržiavať, aby keď k tomu nabáda zmena časov a miest, rozvážnou úľavou bolo niečo zmiernené, a aby tá istá Apoštolská Stolica hodná svojej najvyššej moci poskytla k tomu vhodný príspevok a opatrenia. Preto už skôr, v mysli uvažujúc, že cirkevné tresty, ktoré na spôsob rozsudku raz pre vždy vyneseného (*censurae latae sententiae*), a samým spáchaním toho ktorého činu vinníka stíhajúceho, na ochranu bezpečnosti a disciplíny v Cirkvi a na skrotenie a nápravu bezuzdnej svojvôle zlých ľudí boli počas vekov sväto stanovené a vyhlásené, pomaly vzrástli na veľký počet, a že tiež niektoré zmenou časov a zvykov stratili účel a príčiny, pre ktoré boli uložené, alebo stratili bývalú prospešnosť a vhodnosť, a že pre tých ktorým je zverená starostlivosť o duše, alebo aj vo veriacich, odtiaľ vzniká nemálo pochybností, ťažkostí a úzkostí svedomia; My chcujúc zabrániť takým ťažkostiam, sme prikázali zostaviť a predložiť nám úplný súpis všetkých cenzúr, aby sme po pozornej úvahe rozhodli, ktoré z nich je potrebné, aby boli zachované a ďalej ponechané, ktoré však pristalo by zmierniť alebo zrušiť. Keď teda bol tento súpis zostavený a Ctihodní Bratia Naši Sv. Rímskej Cirkvi kardináli, generálny vyšetrovatelia vo veciach viery z celého kresťanského sveta boli pribraní a táto vec bola po dlhej úvahe zrelo premyslená, z vlastného popudu, s pevným vedomím, so zrelým uvážením Naším a z plnosti Našej Apoštolskej moci, touto konštitúciou s trvalou platnosťou ustanovujeme, že zo všelijakých trestov, či už exkomunikácie alebo suspenzie alebo interdiktu, ktoré na spôsob rozsudku všeobecne vyneseného a samým spáchaním toho ktorého činu páchatel'a postihujú, a až doteraz boli vyrieknuté, majú v budúcnosti platnosť iba tie, ktoré práve v tejto konštitúcii uvádzame, a to tým spôsobom, ako ich uvádzame; zároveň vyhlasujeme, že ony nielen autoritou starších kánonov, ak s touto Našou konštitúciou sa zhodujú, ale aj samotnou touto Našou konštitúciou, nadobúdajú svoju plnú moc, nie inak než akoby boli prvýkrát vydané.

EXKOMUNIKÁCIE VŠEOBECNE VYHLÁSENÉ, ŠPECIÁLNE VYHRADENÉ RÍMSKEMU VEĽKŇAZOVI.

Teda vyhlasujeme, že všeobecne vynesnému vyobcovaniu, od ktorého oslobodiť je zvláštnym spôsobom vyhradené Rímskemu Veľkňazovi, podliehajú títo:

1. Všetci odpadlíci od kresťanskej viery a všetci bludári spolu aj zvlášť, nech akýmkoľvek menom sa označujú a z akejkol'vek sekty sú, ako aj tí, ktorí im veria, ich sa ujímajú, im prajú a vôbec akokoľvek ich obhajujú.

2. Všetci, spolu aj jednotlivo, ktorí vedome bez povolenia Apoštolskej Stolice čítajú spisy tých istých odpadlíkov a bludárov, bludy hlásajúcich, ako aj spisy ktoréhokoľvek spisovateľa apoštolským listom výslovne zakázané, a všetci, ktorí tie knihy vlastnia, tlačia ich a akokoľvek ich obhajujú.

3. Schismatici a tí, ktorí sa húževnato bránia alebo odmietajú poslušnosť práve panujúcemu Rímskemu Veľkňazovi.

4. Všetci, spolu aj jednotlivo, nech sú akejkol'vek triedy, hodnosti alebo akéhokoľvek stavu by boli, ktorí sa z ustanovení alebo príkazov práve panujúcich Rímskych veľkňazov odvolávajú na budúci Všeobecný koncil, ako aj tí, ktorých pomocou, radou alebo podnetom by sa dialo odvolanie.

5. Všetci, ktorí zabijú, zmrzačia, udrú, zajmú, väznia, zadržujú alebo nepriateľsky prenasledujú Sv. Rim. C. kardinálov, patriarchov, arcibiskupov, biskupov, legátov alebo nunciiov Apoštolskej Stolice, alebo ich z ich diecézy, územia, krajiny alebo sídiel vypudzujú, ako aj tí, ktorí to prikazujú alebo schvaľujú alebo poskytujú k tomu pomoc, radu alebo priazeň.

6. Tí, ktorí priamo alebo nepriamo prekážajú výkonu cirkevnej právomoci, či už vonkajšej alebo vnútornej, a za tým účelom sa obracajú na svetský úrad a získavajú jeho nariadenia, vydávajú, alebo pomoc, radu alebo priazeň k tomu poskytujú.

7. Kto priamo alebo nepriamo má svetského sudcu pre to, aby poháňal pred svoj súd cirkevné osoby mimo dispozície kánonické; a tiež tí, ktorí vydávajú zákony alebo ustanovenia proti slobode alebo právam Cirkvi.

8. Ten, kto sa obracia na svetskú moc, aby boli zadržané listy alebo akékoľvek spisy Apoštolskej Stolice alebo vydané jej legátmi alebo delegátmi a ich vyhláseniu alebo výkonu priamo alebo nepriamo bráni, alebo pre ne buď samotným stranám alebo iným ubližujú alebo sa vyhrádzajú.

9. Všetci falšovatelia Apoštolských listov, aj vo forme *breve*, týkajúcich sa žiadostí milosti alebo spravodlivosti, potvrdených Rímskym Veľkňazom alebo Sv. Rim. C. kancelárom alebo splnomocnencom alebo z rozkazu toho istého Rímskeho Veľkňaza; ako aj tí, ktorí falošne uverejňujú Apoštolské listy, aj vo forme *breve*, a tiež ktorí falošne potvrdzujú žiadosti pod menom Rímskeho Veľkňaza, jeho kancelára alebo ich splnomocnencov.

10. Kto rozhrešuje svojho spoluvinníka alebo spoluvinníčku od hriechu smilstva, hoci aj v hodine smrti, ak to môže iný kňaz, hoci k spovedaniu neoprávnený, spoved' osoby umierajúcej vypočuť, bez toho aby vznikla ťažká ujma na cti alebo pohoršenie.

11. Kto si osobuje alebo sekvestruje právomoc patriacu k statkom, dôchodkom cirkevných osôb vzhľadom k ich kostolom alebo benefitom.

12. Kto prepadá, hubí, drží sám alebo prostredníctvom iných mestá, krajiny, miesta alebo práva pripadajúce Rímskej Cirkvi; alebo ten, kto si osobuje, ruší alebo zadržuje najvyššiu právomoc v nich, ako aj tí, ktorí k niečomu z uvedeného pomoc, radu alebo priazeň poskytujú.

Prehlasujeme, že od všetkých týchto exkomunikácií až doteraz uvedených, je rozhrešenie zvláštnym spôsobom vyhradené práve panujúcemu Rímskemu Veľkňazovi; a že generálne povolenie rozhrešovať od vecí a trestov alebo exkomunikácií Rímskemu Veľkňazovi vyhradených, nijako nestačí pre akékoľvek osoby aj rehoľníkov ktoréhokolvek Rádu, Kongregácie, Združenia a Ústavu, aj hodného osobitného spomenutia a v akejkoľvek dôstojnosti postaveného, ktorí by sa odvolávali na to vzhľadom na akýkoľvek indult, povolenie pod akoukoľvek formou. Kto potom by sa opovážil bez náležitého splnomocnenia rozhrešovať od nich, nech vie, že exkomunikáciu rozvážiť pripadá len Rímskemu Veľkňazovi, ak nejde o hodinu smrti, no aj tu pevne trvá povinnosť rozhrešených, ak sa uzdravia, vyhovieť príkazom Cirkvi.

EXKOMUNIKÁCIE VŠEOBECNE VYHLÁSENÉ, VEĽKŇAZOVI RÍMSKEMU VYHRADENÉ.

Vyhlasujeme, že všeobecne vynesnému vyobcovaniu, od ktorého rozhrešiť je vyhradené Veľkňazovi Rímskemu, podliehajú títo:

1. Kto učí alebo verejne alebo súkromne obhajuje tézy zavrnuté Apoštolskou Stolicou cestou všeobecne vynesného trestu vyobcovania; tiež kto učí alebo ako dovolené obhajuje obyčaj pýtať sa kajúcnika na meno spoluvinníka, čo je zavrnuté Benediktom XIV. v konštitúciách *Suprema* z 7. júna 1745, *Ubi Primum* z 2. júla 1746, *Ad eradicandum* z 28. septembra 1746.

2. Kto z pohnútky diabla násilne vzťahne ruku na kňaza, mnícha alebo rehoľníčku, okrem, čo do výhrady, veci a osoby, pre ktoré právom alebo privilegiom sa to dovoľuje, aby ich biskup alebo iný rozhrešil.

3. Páchatelia súbojov alebo ten, kto k nemu jednoducho vyzýva alebo ho prijíma, a akýkoľvek účastníci alebo tí ktorí akokoľvek k tomu prispievajú alebo poskytujú priazeň, alebo kto sa schválne pozerá a dovoľuje ich, alebo ten nech je akejkol'vek dôstojnosti, hoci kráľovskej alebo cisárskej, kto ak je to v jeho moci, tomu nezabráni.

4. Ten, kto sa hlási k sekte *Massonerii* alebo *slobodomurárstvu* alebo iným takým sektám, ktoré proti Cirkvi alebo proti zákonnej moci, či už verejne alebo tajne broja, ako aj tí, ktorí týmto sektám preukazujú akúkoľvek priazeň, a tí, ktorí ich tajných vodcov neudajú, a to až do tej doby, kým ich neudajú.

5. Kto prikazuje rušiť alebo svojvoľne poruší nedotknuteľnosť cirkevného azylu.

6. Kto ruší klauzúru rehoľníkov a rehoľníčok, nech sú akéhokoľvek rodu, stavu alebo veku, vstupom do ich kláštorov bez zákonného dovolenia; a práve tak tí, ktorí ich uvádzajú alebo vpúšťajú; ako aj rehoľníci a rehoľníčky, ktorí by z nej vyšli, okrem situácie a takým spôsobom, ako to predpísal sv. Pius V. v konštitúcii *Decorii*.

7. Ženy porušujúce klauzúru rehoľníkov a predstavených alebo iní, ktorí ich vpúšťajú.

8. Páchatelia reálnej simónie pri akýchkoľvek benefíciách a ich spolupáchatelia.

9. Páchatelia konfidenciálnej simónie pri akýchkoľvek benefíciách, nech sú akejkol'vek dôstojnosti.

10. Páchatelia reálnej simónie pri vstupe do Rádu.

11. Všetci tí, ktorí nadobúdajú zisk odpustkami a inými milosťami duchovnými, prepadajú trestu vyobcovania konštitúciou svätého Pia V. *Quam plenum* z 2. januára 1554.

12. Tí, ktorí zbierajú omšové almužny väčšej ceny a z nich berú zisk, dávajúc ich slúžiť v miestach, kde omšové štipendiá bývajú menšie.

13. Všetci, ktorí sú potrestaní vyobcovaním v konštitúciách sv. Pia V. *Admonet nos* z 29. marca 1567, Innocenta IX. *Quae ab hac Sede* z 4. novembra 1591, Klementa VIII. *Ad Romani Pontificis curam* z 26. júna 1592 a Alexandra VII. *Inter ceteras* z 24. októbra 1660, týkajúcich sa odcudzenia a infeudácie miest a sídel Sv. Rim. C.

14. Rehoľníci opovažujúci sa klerikom alebo laikom posluhovať Sviatosťou posledného pomazania alebo sv. prijímaním ako poslednej posily bez dovolenia farára, okrem nevyhnutných prípadov.

15. Kto bez zákonného dovolenia vyberie ostatky z posvätných hrobiek čiže katakomb mesta Ríma a jeho územia, alebo ten, kto im poskytuje pomoc alebo priazeň.

16. Kto obcuje s tým, kto je výslovne pápežom vyobcovaný, v trestnej veci, preukazujúc mu totiž pomoc alebo priazeň.

17. Kňazi vedome a schválne pomáhajúci nejakou cirkevnou službou osobám, ktoré sú výslovne vyobcované Veľkňazom Rímskym alebo ich prijímajú do úradov.

EXKOMUNIKÁCIE VYHRADENÉ BISKUPOM ALEBO INÝM ORDINÁROM, VŠEOBECNE VYHLÁSENÉ

Vyhlasujeme, že všeobecne vynesnému vyobcovaniu, od ktorého rozhrešiť je vyhradené biskupom alebo ordinárom, podliehajú títo:

1. klerici s vyšším svätením alebo rehoľníci a rehoľníčky, ktorí po slávnom sľube čistoty sa opovážia uzavrieť manželstvo, ako aj všetci, ktorí s niektorou z takýchto osôb sa odvažujú uzavrieť manželstvo.

2. Kto vyháňa plod, ak nasleduje potrat.

3. Kto vedome používa falšované Apoštolské listy alebo sa zúčastní previnenia v tejto veci.

EXKOMUNIKÁCIE VŠEOBECNE VYHLÁSENÉ, NIKOMU NEVYHRADENÉ.

Vyhlasujeme, že vyobcovaniu všeobecne vynesnému, od ktorého rozhrešiť nikomu nie je vyhradené, podliehajú títo:

1. Kto rozkazuje alebo núti cirkevne pochovávať verejných bludárov alebo osoby výslovne vyobcované alebo kliatbou postihnuté.

2. Kto ubližuje inkvizítorom, informátorom, svedkom a iným prisluhovateľom Sv. Officia, alebo ich terorizuje, a spisy jeho posvätného tribunálu odoberajú alebo pália, alebo tí, ktorí v čomkoľvek takom pomoc, radu a priazeň poskytujú.

3. Kto kradne a odvažuje sa prijímať cirkevné statky bez Apoštolského schválenia, podľa extravaganty *Ambitiosae* O nezaberaní vecí Cirkvi.

4. Kto do jedného mesiaca zanedbá alebo zavinene neoznami udať svedníka alebo kňaza, od ktorého bol zvädzaný k smilstvám akýmkoľvek spôsobom, uvedeným našimi predchodcami Gregorom XV. konstit. *Universi* 20. augusta 1622, a Benediktom XIV. v konšt. *Sacramentum poenitentiae* 1. júna 1741.

Okrem týchto doteraz uvedených, vyhlasujeme za rovnako vyobcovaných tých, ktorých vyobcoval svätosvätý Tridentský koncil, či už s výhradou rozhrešenia udelenou zvrchovanému Veľkňazovi alebo biskupom alebo bez akejkoľvek výhrady; okrem trestu anatémy stanovenému v dekréte IV. zasadnutia *O vydávaní a používaní Posvätných kníh*, chcjúc, aby mu podliehali iba tí, ktorí knihy o posvätných veciach bez schválenia ordinária tlačia alebo tlačiť dávajú.

SUSPENZIE VYHRADENÉ NAJvyššiemu Veľkňazovi, Všeobecne VYHLÁSENÉ

1. Suspenzie od požívania benefícií až do rozhodnutia Sv. Stolice stíhajú samým činom kapituly a konventy chrámov a kláštorov a všetkých tých, ktorí na ich riadenie a správu prijímajú biskupov a iných prelátov od chrámov a kláštorov, ktorí sú u tej istej Sv. Stolice akýmkoľvek spôsobom provizovaní, pokiaľ nepredložia apoštolský list o svojej promócií.

2. Suspenzia na tri roky od udelenia svätenia stíha sama o sebe tých, ktorí niekoho vysvätia bez titulu benefícií alebo rodinného imania s dohodou, že vysvätený nebude žiadať od nich výživu.

3. Suspenziou na rok od udeľovania svätenia budú stíhaní tí, ktorí vysvätia cudzieho poddaného, hoci v domnení, že beneficium mu bude

hneď alebo mu už bolo udelené, ale nedostačujúce, bez prepúšťacieho listu jeho biskupa, alebo tiež kto bez atestačného listu tamojšieho ordinára vysväťí vlastného poddaného, ktorý sa niekde inde tak dlho zdržiaval, že si tam mohol privodiť kánonickú prekážku.

4. Suspenzia na rok od udeľovania svätenia, sama sebou, postihne toho, kto mimo zákonného privilégia udelí posvätnú vysviacku bez titulu benefícií alebo rodinného imania klerikovi, žijúcemu v nejakej kongregácii, v ktorej sa neskladajú slávne sľuby, alebo aj rehoľníkovi, ktorý ešte nezložil sľuby.

5. Suspenziou trvalou od výkonov vyplývajúcich zo svätenia budú stíhaní samo sebou vylúčení rehoľníci, zdržujúci sa mimo rehoľu.

6. Suspenzia od prijatého svätenia sama o sebe postihne tých, ktorí sa opovážia prijať svätenie od vyobcovaného alebo suspendovaného alebo od toho, kto bol verejne a výslovne daný do interdiktu, alebo od verejného bludára alebo rozkolníka; o tom však, kto v dobrom úmysle od niekoho takého bol vysvätený, vyhlasujeme, že nemá výkonnú moc svätenia takto prijatú, pokiaľ nebude dišpenzovaný.

7. Svetskí klerici cudzích diecéz, zdržujúci sa v Ríme po štyri mesiace, vysvätení od iného ako od vlastného ordinára bez dovolenia kardinála vikára Rímskeho alebo bez predchádzajúcej skúšky pred tým istým, alebo tiež od vlastného ordinára, keď v onej skúške boli odmietnutí; taktiež klerici, patriaci k niektorému zo šiestich biskupstiev obvodu Rímskeho, ak sú vysvätení mimo svoju diecézu a prepúšťacia listina ich ordinára na niekoho iného je smerovaná než na kard. Vikára Rímskeho; alebo ak nevykonali pred prijatím posvätného svätenia desaťdňové duchovné cvičenia v Rímskom dome misijnými kňazmi; upadajú do suspenzie od výkonu vysvätenia takto prijatého, ktorou sú stíhaní samo sebou až do rozhodnutia Sv. Stolice; svätiaci biskupi potom strácajú práva užívať pontifikalie na rok.

INTERDIKTY VŠEOBECNE VYHLÁSENÉ, VYHRADENÉ.

1. Interdikt Veľkňazovi Rímskemu zvláštnym spôsobom vyhradený sám sebou postihne univerzity, kolégiá a kapituly, nech sa akokoľvek nazývajú, ktoré z ustanovenia alebo z rozkazu práve panujúceho Veľkňaza Rímskeho, sa odvolávajú na budúci všeobecný koncil.

2. Kto vedome koná alebo dáva konať bohoslužbu na miestach, ktoré boli ordinárom alebo delegovaným sudcom alebo podľa práva dané do interdiktu, alebo ten, kto výslovne vyobcovaných pripúšťa k úkonom Božím, sviatostiam cirkevným alebo k cirkevnému pohrebu, upadá samo sebou do interdiktu od vstupu do chrámu, kým podľa uznania toho, ktorého výrok prestúpil, nevykoná náležité zadostučinenie.

Konečne aj všetci ostatní, ktorých svätosvätý Tridentský koncil *ipso iure* vyhlásil za suspendovaných alebo interdiktom postihnutých, My taktiež suspenziou alebo za prepadnutých kliatbou, považujeme a vyhlasujeme.

Tie cenzúry, či už vyobcovania, suspenzie alebo interdikty, ktoré konštitúciami Našimi alebo Našich predchodcov alebo posvätnými kanónmi okrem tých, ktoré sme uviedli, boli vynesené a doteraz vo svojej platnosti zostali, ako pre voľbu Rímskeho Veľkňaza, tak pre vnútornú správu ktorýchkoľvek Rádov a rehoľných Ústavov, ako aj ktorýchkoľvek kolégií, kongregácií, zborov a posvätných miest akéhokoľvek mena alebo druhu, tie všetky za pevné trvalo platné mať chceme a prehlasujeme.

Okrem toho ustanovujeme, že pri akýchkoľvek nových koncesiách a privilégiách, ktoré by Apoštolská Stolica komukoľvek udelila, nesmie a nemôže sa žiadnym spôsobom a výkladom rozumieť, že by obsahovali splnomocnenie rozhrešovať od akýchkoľvek vecí a cenzúr vyhradených Veľkňazovi Rímskemu, iba ak by o nich bola učinená formálna, výslovná a individuálna zmienka; a ktoré privilégiá alebo splnomocnenia buď Našimi predchodcami alebo aj Nami akémukoľvek zboru, Rádu, Kongregácii, Spoločnosti a Ústavu, aj rehoľnému akýmkoľvek spôsobom aj zvláštnym titulom obdareným a tiež zvláštnej zmienky hodnému, od akejkol'vek doby až doteraz boli povolené, tie všetky touto Našou konštitúciou odvolávame, potlačujeme a zrušujeme, cez akékoľvek privilégiá, aj zvláštno, či už sa chápu v súbore práva alebo Apoštolskými konštitúciami čiže nič, čo by akýmkoľvek apoštolským potvrdením alebo od nepamäti bolo zvykom alebo akýmkoľvek iným potvrdením bolo spečatené, hoci by to bolo v akejkol'vek forme a znení a s akýmkoľvek obmedzeniami proti výnosom odoberajúcim im moc a inými sebe účinnejšími a mimoriadnymi klauzulami, pričom tieto všetky, ak je to treba, po tejto stránke zrušiť mienime a zrušujeme.

Predsa však chceme, aby pevne v platnosti zostalo splnomocnenie povolené biskupom rozhrešovať, dané Tridentským koncilom na 24. zasadaní v kap. 6. *De reform.*, vo všelijakých cenzúrach, vyhradených Apoštolskej Stolicy touto našou konštitúciou, iba okrem tých, ktoré sme zvláštnym spôsobom vyhlásili za vyhradené tej istej Apoštolskej Stolicy.

Potvrdzujúc tento List a všetko spolu aj jednotlivé, čo je v ňom ustanovené a rozhodnuté a všetky aj jednotlivé, z predchádzajúcich konštitúcií Našich aj Našich predchodcov alebo iných ktorýchkoľvek posvätných kanónov, aj kanónov Generálnych koncilov, aj Tridentského, zmeny, zrušenia čiastočné, potlačenia a zrušenia úplné, ktoré sa tu stali schválenými a pevnými teraz i do budúcnosti, a že majú nadobudnúť úplný účinok a skutočne nadobúdajú, ustanovujeme, že takto teda a nie inak sú povinní všetci sudcovia, riadni aj delegovaní aj audítori pri Apoštolskom paláci, Sv. Rim. C. kardináli, aj legáti a *latere* a nunciovia Apoštolskej Stolice a všetci, ktorí akúkoľvek prednosť a moc vykonávajú a vykonávať budú, v premisách súdiť a rozhodovať, bez toho aby im boli odňaté a ktorémukolvek z nich všelijaké splnomocnenia a authority súdiť a vysvetľovať inak; a neplatným a márnym vyhlasujeme v súčasnosti aj do budúcnosti všetko to, čo by v tom od kohokoľvek a akejkolvek authority, hoci aj v predstieraní akéhokoľvek privilégia alebo zavedeného zvyku alebo majúceho byť zavedeného, ktorý za neoprávnený vyhlasujeme, či už vedome alebo nevedome bolo podniknuté. Cez premisy a akékoľvek predpisy, ustanovenia, privilégiá, i zvláštne a jednotlivé zmienky hodné, a akékoľvek zvyklosti, aj od nepamäti trvajúce, všetko ostatné tomu odporujúce.

Úplne nikomu z ľudí nech nie je teda dovolené tento list Našej konštitúcie, Nášho nariadenia, obmedzenia, potlačenia, zrušenia a Našej vôle, porušiť alebo opovážlivo mu odporovať. Kto potom by sa toto opovážil, nech vie, že na seba uvalí rozhorčenie Všemohúceho Boha a blažených apoštolov Petra a Pavla.

Dané v Ríme, u Sv. Petra, dňa 12. októbra roku Vtelenia Pána 1869, nášho pontifikátu roku dvadsiateho štvrtého.

N. Card. PARACCIANI CLARELLIVS Card. MATTEI MAR Prodatarius L. † P.

Visa de Curia

Dominicus BRUTII, I. CUGNONI

DOGMATICKÁ KONŠTITÚCIA O KRISTOVEJ CIRKVI. Pastor aeternus. (Pius IX. 1870)

1. Vatikánsky koncil

Pius, biskup a sluha sluhov Božích, so schválením posvätného koncilu, pre trvalú spomienku.

Aby večný pastier a biskup našich duší dal spásnemu vykupiteľskému dielu trvalý stav, rozhodol sa, že vybuduje svätú Cirkev, do ktorej by všetci veriaci boli zahrnutí putom jednej viery a jednej lásky akoby do domu živého Boha. Preto pred svojím oslávením prosil Otca nielen za apoštolov, ale aj za tých, čo skrze ich slovo uveria: aby všetci boli jedno, ako aj Syn a Otec sú jedno²¹³. A ak teda apoštolov, ktorých si vyvolil zo sveta, poslal tak, ako aj jeho poslal Otec²¹⁴, takisto chcel, aby v jeho Cirkvi boli pastieri a učitelia až do skončenia sveta²¹⁵.

Aby však sám episkopát bol jednotný a nerozdelený a aby celé množstvo veriacich bolo skrze kňazov, navzájom spojených, zachované v jednote viery a spoločenstva, preto postavil na čelo ostatných apoštolov Petra a ustanovil v ňom večne trvajúci princíp a viditeľný základ tejto dvojnásobnej jednoty (viery a spoločenstva). Na jeho stálosti mal byť vybudovaný večný chrám a vysoká, až k nebesiam čnejúca Cirkev sa mala týčiť v sile tejto viery.²¹⁶

A pretože brány pekelné útočia zo všetkých strán zo dňa na deň s väčšou nenávisťou proti základu Cirkvi, ktorý položil Boh, aby ju - keby to bolo možné - vyvrátili, považujeme za nevyhnutné, aby sme so schválením posvätného koncilu na ochranu katolíckeho stáda, jeho neporušenosti a vzrastu predložili učenie o ustanovení, neprestajnom trvaní a povahe posvätného apoštolského primátu, na ktorom spočíva sila a pevnosť celej Cirkvi, všetkým veriacim ako pravdu viery, ktorej sa majú držať, podľa starobylej a nemeniteľnej viery celej Cirkvi, a aby sme protikladné bludy, pre Pánovo stádo také zhubné, zavrhli a odsúdili.

²¹³ Jn. 17, 20.

²¹⁴ Jn. 20, 21.

²¹⁵ Mt. 28, 20.

²¹⁶ Lev I., kázeň IV, kap. 2, v deň svojich narodenín

HLAVA 1. Apoštolský primát ustanovený v blahoslavenom Petrovi.

Učíme teda a vyhlasujeme, že podľa svedectiev evanjelia primát jurisdikcie nad celou Cirkvou bezprostredne a priamo slúbil a udelil Kristus Pán svätému Petrovi apoštolovi, lebo Pán iba Šimona, ktorému už predtým povedal „Budeš sa volať Kefas-Skala“²¹⁷ po jeho vyznaní „Ty si Mesiáš, Syn živého Boha“ oslovil týmito slávnostnými slovami: „Blahoslavený si, Šimon, syn Jonášov, lebo ti to nezjavilo telo a krv, ale môj Otec, ktorý je na nebesiach. A ja ti hovorím: Ty si Peter a na tejto skale postavím svoju Cirkev a pekelné brány ju nepremôžu. Tebe dám kľúče od nebeského kráľovstva: čo zviažeš na zemi, bude zviazané v nebi, a čo rozviažeš na zemi, bude rozviazané v nebi.“²¹⁸ A iba Šimonovi Petrovi udelil Ježiš po svojom vzkriesení jurisdikciu najvyššieho pastiera a správcu nad celým jeho stádom slovami: „Pas moje baránky“; „Pas moje ovce“²¹⁹.

Tomuto jasnému učeniu Svätého písma, ako ho katolícka Cirkev vždy chápala, zjavne protirečia zhubné názory tých, čo prevracajú a popierajú spôsob riadenia, ktorý ustanovil Kristus Pán vo svojej Cirkvi a popierajú, že by bol Kristus vystrojil iba Petra pred ostatnými apoštolmi - tak jednotlivo, ako aj všetkých pospolu - pravým a vlastným primátom jurisdikcie. (A takisto protirečia učeniu Svätého písma) tí, čo tvrdia, že tento primát nebol udelený bezprostredne a priamo svätému Petrovi, ale Cirkvi, a až skrze ňu Petrovi ako služobníkovi tej istej Cirkvi.

Kto teda tvrdí, že svätý apoštol Peter nebol ustanovený Kristom Pánom za prvého spomedzi všetkých apoštolov a za hlavu celej bojujúcej Cirkvi, alebo že od toho istého Pána a Ježiša Krista priamo a bezprostredne prijal iba čestný primát, nie však primát pravej a vlastnej jurisdikcie, nech je exkomunikovaný.

HLAVA 2. Stále zotrvávanie primátu blahoslaveného Petra v rímskych veľkňazoch.

Čo však Kristus Pán, Knieža pastierov a najvyšší pastier oviec, vo svätom Petrovi ustanovil na večnú spásu a stále dobro Cirkvi, to musí z jeho authority nutne pretrvávajúť v Cirkvi, ktorá - založená na skale²²⁰ -

²¹⁷ Jn 1, 42

²¹⁸ Mt 16, 16 a nasl.

²¹⁹ Jn 21, 15 a nasl.

²²⁰ gr. petra

bude stále pevne stáť až do skončenia vekov.²²¹ „Nikto nepochybuje, ba všetkým vekom je známe, že svätý a najblaženejší Peter, prvý spomedzi apoštolov a hlava a stĺp viery a základ katolíckej Cirkvi, dostal od Pána Ježiša Krista, Spasiteľa a Vykupiteľa ľudského pokolenia, kľúče od Kráľovstva, a on žije až do tohto času a vždy vo svojich nástupcoch“, biskupoch Svätej rímskej stolice, ktorú on sám založil a svojou krvou posvätil aj jej predsedá a „vykonáva sudcovskú službu“²²². A tak každý, kto je na tejto Stolici nástupcom Petrovým, podľa ustanovenia samého Krista dostáva Petrov primát nad celou Cirkvou. „Zostáva teda ustanovenie pravdy a svätý Peter, zotrval v prijatej sile skaly, nikdy neopustil prevzaté kormidlo Cirkvi.“²²³

Preto sa s rímskou Cirkvou „v dôsledku jej vyššieho prvenstva“ vždy „musela nevyhnutne celá Cirkev, t.j. všetci veriaci zovšadiaľ, dohodnúť“²²⁴, aby sa v tejto Svätej stolici, z ktorej prúdia práva ctihodného spoločenstva na všetkých, skĺbili do jedného tela ako údy, ktoré sú spojené s hlavou. Kto teda tvrdí, že svätý Peter v primáte nad celou Cirkvou nemá trvalých nástupcov na základe ustanovenia samého Krista Pána čiže podľa Božieho práva; alebo že rímsky veľkňaz nie je nástupcom svätého Petra v tomto primáte, nech je exkomunikovaný.

HLAVA 3. Moc a podstata primátu rímskeho veľkňaza.

Opierajúc sa preto o zjavné svedectvá svätých Písem a nadväzujúc na jasné a zreteľné dekréty našich predchodcov, - rímskych veľkňazov, ako aj všeobecných koncilov, obnovujeme definície Florentského ekumenického koncilu²²⁵, podľa ktorého všetci veriaci v Krista majú veriť, „že Svätá apoštolská stolica a rímsky veľkňaz vlastní primát nad celým zemekruhom a že sám rímsky veľkňaz je nástupcom svätého Petra, prvého spomedzi apoštolov, a pravým zástupcom Kristovým, a že je hlavou celej Cirkvi a otcom a učiteľom všetkých kresťanov, že jemu bola vo svätom Petrovi od nášho Pána Ježiša Krista odovzdaná plná moc pást, riadiť a spravovať všeobecnú Cirkev, ako to obsahujú akty všeobecných koncilov a posvätné kánony.“

A preto učíme a vyhlasujeme, že rímska Cirkev podľa Pánovho nariadenia dostala nad všetkými inými cirkvami *primát riadnej moci a*

²²¹ porov Mt 7, 25; Lk 6, 48

²²² Efezský koncil

²²³ Lev Veľký

²²⁴ Irenej

²²⁵ konc. Flor., zas. VI

táto moc jurisdikcie rímskeho veľkňaza, ktorá má skutočne biskupskú povahu, je bezprostredná. Voči nej sú pastieri, ako aj veriaci, tak jednotlivci, ako aj vcelku, akéhokolvek obradu a hodnosti zaviazaní povinnosťou hierarchickej podriadenosti a opravdivej poslušnosti, a to nielen vo veciach, ktoré sa týkajú viery a mravov, ale aj tých, ktoré sa týkajú disciplíny a riadenia Cirkvi, rozšírenej po celom zemekruhu. Zachovávajú túto jednotu s rímskym veľkňazom v spoločenstve a vo vyznávaní tej istej viery, Cirkev Kristova je takto jednotným stádom pod jedným najvyšším pastierom.²²⁶ Toto je učenie katolíckej pravdy, od ktorej sa nemôže nikto odchyliť a chcieť si pritom zachovať vieru a zaistiť spásu.

Táto moc najvyššieho veľkňaza nijako *neprekáža riadnej a bezprostrednej moci biskupskej jurisdikcie*, ktorou biskupi, ustanovení Duchom Svätým²²⁷, nastúpili na miesto apoštolov a ako praví pastieri im zverného stáda každý jeden pasie a riadi svoje stádo. A túto moc najvyšší a všeobecný pastier uznáva, upevňuje a bráni, ako to už povedal svätý Gregor Veľký: „Moja česť je cťou všeobecnej Cirkvi. Moja česť je pevnou životnou silou mojich bratov. Vtedy som opravdivo uctievaný, keď sa jednotlivcom neupiera česť, ktorá im patrí.“²²⁸ Ďalej z tejto najvyššej moci rímskeho veľkňaza, ktorou spravuje celú Cirkev, vyplýva, že mu prináleží právo, aby sa vo výkone tejto služby *slobodne stýkal s* pastiermi a stádami celej Cirkvi, aby ich tak mohol na ceste spásy poučovať a riadiť. Preto odsudzujeme a zavrhuje názory tých, čo hovoria, že týmto kontaktom medzi najvyššou hlavou a pastiermi stáda možno dovolene zabrániť, alebo že podliehajú svetskej moci, a preto tvrdia, že to, čo je Svätou stolicou alebo jej autoritou ustanovené na riadenie Cirkvi, nemá účinnosť a platnosť, ak nie je potvrdené súhlasom (placet) svetskej moci. Pretože rímsky veľkňaz podľa Božieho práva apoštolského primátu je na čele celej Cirkvi, učíme a aj vyhlasujeme, že je *najvyšším sudcom*²²⁹ veriacich a vo všetkých kauzách, patriacich pod cirkevné vyšetovanie, možno podať rekurz na jeho súd.²³⁰ O úsudku Apoštolskej stolice však nikto nesmie nanovo rokovať, pretože nad ňu niet vyššej autority a nikomu nie je dovolené

²²⁶ porov. Jn 10, 16

²²⁷ porov. Sk 20, 28

²²⁸ listy Eulogovi Alexandrin., VIII 29 (30)

²²⁹ Pius VI, Breve Super soliditate, 28.11.1786

²³⁰ z vyznania viery Michaela Paleológa na II. Lyonskom koncile

súdiť jej súd.²³¹ Preto od správnej cesty pravdy zablúdili tí, čo tvrdia, že od súdov rímskeho veľkňaza sa možno odvolať na všeobecný koncil ako na autoritu, ktorá by vraj mala byť vyššia ako autorita rímskeho veľkňaza.

Kto teda hovorí, že rímsky veľkňaz má iba službu dozoru alebo usmerňovania, nie však plnú a najvyššiu moc jurisdikcie nad celou Cirkvou, a to nielen vo veciach viery a mravov, ale aj v tých, ktoré sa týkajú disciplíny a riadenia Cirkvi roztrúsenej po celom zemekruhu; alebo (kto hovorí), že má iba väčší podiel, nie však celú plnosť tejto najvyššej moci; alebo že táto jeho moc nie je riadna a bezprostredná či ohľadom všetkých jednotlivých cirkví, či ohľadom všetkých a jednotlivých pastierov a veriacich, nech je exkomunikovaný.

HLAVA 4. Neomylný učiteľský úrad rímskeho veľkňaza.

V tomto apoštolskom primáte, ktorý má rímsky veľkňaz ako nástupca prvého spomedzi apoštolov Petra nad celou Cirkvou, je zahrnutá aj *najvyššia moc magistéria*. Svätá stolica sa toho vždy pridriavala, trvalý úzus Cirkvi to potvrdzuje a ohlásili to aj všeobecné koncily, predovšetkým tie, na ktorých sa stretol Východ so Západom v jednote viery a lásky.

Otcovia Štvrtého konštantinopolského koncilu, kráčajúc po stopách svojich predchodcov, slávnostne vyhlásili: „Začiatok spásy je zachovávať pravidlo správnej viery. A pretože výrok nášho Pána Ježiša Krista „Ty si Peter a na tejto skale vystavím svoju Cirkev“²³² nemôže ostať nesplnený, to čo bolo povedané, potvrdzuje výsledok: na Apoštolskej stolici bolo totiž katolícke náboženstvo zachované vždy nedotknuté a posvätné učenie sa vždy ohlasovalo. Od jej viery a jej učenia sa nechceme nikdy odlúčiť a dúfame, že sme hodní žiť v jednom spoločenstve, ktoré ohlasuje Svätá stolica. V nej má základ úplná a pravá pevnosť kresťanského náboženstva.“²³³

So schválením Druhého lyonského koncilu Gréci vyznali; „Svätá rímska Cirkev má najvyšší a plný primát a vládu nad celou katolíckou Cirkvou. Ona si v pravde a pokore uvedomuje, že tento primát dostala od samého Pána vo svätom Petrovi, prvom spomedzi apoštolov a hlavne apoštolov, ktorého nástupcom je rímsky veľkňaz, s plnosťou moci. A tak

²³¹ list Mikuláša I. cisárovi Michaelovi

²³² Mt 16, 18

²³³ výrok pápeža Hormisda r. 517

ako je ona sama pred všetkými inými zaviazaná obhajovať pravdy viery, aj vznikajúce otázky ohľadom viery sa musia rozhodnúť jej súdom.“²³⁴ Napokon Florentský koncil vyhlasuje: „Rímsky veľkňaz je skutočným nástupcom Krista, je hlavou celej Cirkvi, otcom a učiteľom všetkých kresťanov. Jemu je vo svätom Petrovi odovzdaná naším Pánom Ježišom Kristom plná moc pasenia, riadenia a spravovania celej Cirkvi.“²³⁵

Aby splnili túto pastiersku úlohu, naši predchodcovia sa stále neúnavne usilovali, aby sa spásne Kristovo učenie rozširovalo medzi všetkými národmi sveta. A s rovnakou starostlivosťou bdeli, aby tam, kde bolo prijaté, bolo zachované nedotknuté a čisté. Preto biskupi celého zemekruhu či ako jednotlivci, alebo zhromaždení na synodách zachovávali oddávna existujúcu obyčaj cirkví a starobylé pravidlo: o osobitných nebezpečenstvách, ktoré vznikli v záležitostiach viery, referovali tejto Apoštolskej stolici, aby sa ujmy na viere napravili predovšetkým tam, kde viera nemôže utrpieť nijakú ujmu.²³⁶

Rímski veľkňazi však podľa požiadaviek časových okolností a situácie, zvolaním všeobecných koncilov alebo zistením mienky Cirkvi, roztrúsenej po celom zemekruhu, partikulárnymi synodami alebo inými prostriedkami, ktoré poskytovala Božia opatera, rozhodli, že sa treba pridržiavať toho, čo s Božou pomocou spoznali, že sa zhoduje so Svätým písmom a s apoštolskou tradíciou. Petrovým nástupcom totiž nebol prislúbený Duch Svätý, aby z jeho vnuknutia objavovali nové učenie, lež aby za jeho asistencie od apoštolov tradované Zjavenie čiže poklad (depozit) viery sväto ochraňovali a verne vykladali.

Ich apoštolské učenie všetci ctihodní otcovia prijali a svätí, pravoverní učitelia ho mali v úcte a pridržiavali sa ho. Boli pevne presvedčení, že tento prestol svätého Petra zostane navždy uchovaný od akéhokolvek bludu, a to podľa Božieho prislúbenia, ktoré náš Pán a Vykupiteľ dal prvému spomedzi učeníkov: „Prosil som za teba, aby neochabla tvoja viera. A ty, až sa raz obrátiš, posilňuj svojich bratov.“²³⁷ Túto charizmu pravdy a nikdy nezlyhávajúcej viery udelil Boh Petrovi a jeho nástupcom na tomto prestole, aby túto vznešenú úlohu vykonávali pre spásu všetkých, aby celé Kristovo stádo skrze nich bolo odvracané od otráveného pokrmu bludu a bolo živé pokrmom nebeskej náuky,

²³⁴ z vyznania viery Michaela Paleológa na II. Lyonskom koncile

²³⁵ konc. Flor., zas. IV

²³⁶ sv. Bernard, list 190

²³⁷ Lk 22, 32

aby bola odstránená príležitosť na schizmu a aby celá Cirkev bola zachovaná jednotná, spočívajúc na svojom základe, pevná voči bránam pekla. Keďže však práve v našom čase, keď je spásne pôsobenie apoštolskej úlohy tak veľmi žiaduce, nie je málo tých, čo sa vzpierajú tejto autorite, považujeme za bezpodmienečne potrebné, aby sme primát, ktorý jednorodený Syn Boží láskavo spojil s najvyššou pastierskou službou, slávnostne vyhlásili. Vo vernej nadväznosti na Tradíciu, zachovávanú od začiatku kresťanskej viery, na slávu Boha, nášho Spasiteľa, na povznesenie katolíckeho náboženstva a na spásu kresťanských národov, so schválením posvätného koncilu učíme a definujeme ako od Boha zjavenú dogmu:

Keď rímsky veľkňaz hovorí s najvyššou učiteľskou mocou (*ex cathedra*), t.j. keď v úlohe pastiera a učiteľa všetkých kresťanov so svojou najvyššou apoštolskou autoritou definuje učenie o viere alebo mravoch, ktorého sa má pridržiavať celá Cirkev, vtedy na základe Božej asistencie, ktorá mu bola prisľúbená vo svätom Petrovi, vlastní tú neomylnosť, ktorou chcel mať vystrojenú svoju Cirkev Boží Vykupiteľ, keď ona definuje učenie o viere a mravoch. A preto sú takéto definície rímskeho veľkňaza samy od seba, a nie na základe súhlasu Cirkvi, nezmeniteľné. Kto by sa - čo nech Boh odvráti - opovážil protirečiť tejto našej definícii, nech je exkomunikovaný.

Zdroj: Dokumenty prvého vatikánskeho koncilu, Krystal OP. 2011;
<http://a-repko.sk/knihy/1vatikan.htm>

O JEDNOTE CIRKVI. Satis Cognitum. (Lev XIII. 1896)

Ctihodným bratom:

patriarchom, primasom, arcibiskupom, biskupom a iným vrchným pastierom, ktorí sú spojení v pokoji a spoločensťve s Apoštolskou stolicou,

Pápež Lev XIII.

Ctihodní bratia!

Pozdrav a apoštolské požehnanie!

Je vám dostatočne známe, že nemalá časť Našich myšlienok a starostí je obrátená k snahe priviesť zblúdených späť do ovčince, ktorý je podriadený moci Ježiša Krista, najvyššieho Pastiera duší.

Keď sme sa zaoberali týmito myšlienkami, spozorovali sme, že pre tento spásonosný zámer je nemenej potrebné načrtnúť a nakresliť obraz a rysy Cirkvi. Medzi týmito rysmi je najdôležitejšia a najpozoruhodnejšia jednota, ktorú jej Božský Zakladateľ navždy vtlačil ako známku pravdy a nepremožiteľnej sily. Mohutne musí na duše pôsobiť pohľad na vrodenu krásu a ušľachtilý zjav Cirkvi; a smieme oprávnene pripustiť, že uvažovanie o nej odstráni nevedomosť; že budú napravené nesprávne názory a predsudky zvlášť u tých, ktorí zablúdili bez vlastnej viny; ba že sa v ľuďoch rozhorí trochu tej lásky k Cirkvi, s akou si ju vyvolil Ježiš Kristus za svoju Nevestu, keď ju vykúpil svojou Božskou Krvou. „Kristus miloval Cirkev a seba samého vydal ako obeť za ňu.“²³⁸ Aj keď potom návrat k najláskavejšej Matke, či už bola opustená z nevedomosti alebo nedodržiavaním (jej) práv, nie je potrebné vykupovať obeťou vlastnej krvi, ostatne túto cenu za ňu priniesol sám Spasiteľ, ale vynaložením ľahšej a oveľa únosnejšej námahy a ťažkostí, tak napriek tomu musí byť všetkým jasné, že takáto záťaž nie je človeku ukladaná ľudskou svojvôľou, ale vôľou a nariadením Božím; a v dôsledku toho tiež s pomocou Božej milosti ľahko vnútorne spoznajú, ako pravdivé je slovo Božie: "Moje jarmo je sladké a moje bremeno je ľahké."²³⁹ Skladáme preto našu dôveru predovšetkým v "Otca svetiel, od ktorého pochádza každý dobrý údel a

²³⁸ Ef 5,25

²³⁹ Mt 11,30

každý dokonalý dar,"²⁴⁰ a vznášame vrúcnu prosbu, aby ráčil milostivo prepožičať Naším slovám presvedčivú silu.

Boh stále žiada spolupôsobenie ľudí.

2. Hoci Boh všetko, k čomu dochádza skrze tvory, môže urobiť sám svojou silou, tak aj napriek tomu dal prednosť podľa dobrotivého plánu svojej prozreteľnosti tomu, aby pri pomoci ľuďom použil človeka samého; a ako v prirodzenom poriadku k potrebnému dokonaniu, tak v nadprirodzenom poriadku ponecháva dospieť k svätosti a spáse obyčajne nie inak než skrze službu a spolupôsobenie ľudí. Je potom ale samozrejmé, že vzájomné spojenie ľudí sa nemôže uskutočňovať inak ako vonkajšími a zmyslami postrehnuteľnými prostriedkami. To je dôvodom, prečo Syn Boží prijal ľudskú prirodzenosť a prečo on, "hoci Božskej prirodzenosti, ponížil seba samého, vzal si prirodzenosť sluhu, stal sa podobným ľuďom vo všetkom okrem hriechu,"²⁴¹ a tak putoval po zemi a ľuďom zanechal ústnym podaním svoje učenie a svoj zákon.

Stále viditeľná Cirkev

3. Keďže jeho Božské dielo malo odvtedy vždy a stále pokračovať, zhromaždil okolo seba učeníkov, aby im zvestoval svoje učenie a zdieľal s nimi svoju moc; a potom, čo na nich z neba zvolal Ducha pravdy, prikázal im, aby prešli okruh zemský a hlásali verne všetkým národom to, čo sám učil a čo nariadil, totiž aby ľudský rod vyznávaním jeho učenia a poslušnosťou jeho ustanoveniam dosiahol na zemi svätosti a v nebi večnej blaženosti. Týmto spôsobom a z tohto určeného dôvodu vznikla Cirkev: pretože podľa svojho konečného účelu a podľa svojho vlastného poslania privádza k svätosti, je nepochybne duchovnej povahy; avšak čo sa týka členov a prostriedkov, ktorými dosahuje duchovných darov, má nutne i vonkajšiu viditeľnú podobu. Úrad vyučovania dostali apoštoli prostredníctvom viditeľných a počuteľných dôkazov a tento úrad vykonávali slovami aj skutkami, ktoré nepochybne museli byť zmyslovo vnímateľné. Tak sa ich slovo dostalo ku sluchu a splodilo v srdciach "vieru, ktorá je z počutia a počutie potom je z príkazu Kristovho."²⁴² Viera je prisvedčenie prvej a najvyššej Pravde a uskutočňuje sa teda rozumom; navonok sa však musí prejavovať viditeľným vyznaním, "lebo

²⁴⁰ Jak 1,17

²⁴¹ Porov. Fil 2,6-7

²⁴² Porov. Rim 10,17

viera v srdci vedie k spravodlivosti, ale vyznanie ústami vedie ku spáse."²⁴³ Preto tiež v človeku nie je nič vnútornejšieho než nebeská milosť, ktorá pôsobí svätosť (života), zatiaľ čo riadne i mimoriadne prostriedky milosti sú vonkajšie, totiž sviatosti, ktoré sú uskutočňované zvlášť pre to vybranými ľuďmi a prostredníctvom určitých vonkajších úkonov (obradov).

Apoštolom a ich nástupcom Ježiš Kristus nariadil, aby poučovali národy a ukazovali im cestu; národom však nariadil, aby ich učenie prijali a poslušne sa podriadili ich moci. Toto prenášanie práv a povinností by však v celom kresťanstve vôbec nepokračovalo, ani by nemohlo byť zavedené bez spolupráce (telesných) zmyslov, ktoré nám sprostredkovávajú znalosti vecí.

Preto Písmo sväté tak často nazýva Cirkev telom, ba dokonca telom Kristovým: "Vy však ste telom Kristovým."²⁴⁴ Keďže je Cirkev telom, je vnímateľná zrakom. A pretože je telom Kristovým, je telom živým, činným a životaschopným, lebo Ježiš Kristus ju chráni a udržiava svojou pôsobivou silou, podobne ako vinič vyživuje výhonky, ktoré z neho vyrastajú a robí ich plodnými. V živých bytostiach je životný princíp neviditeľný a skrytý, ale napriek tomu sa ukazuje a prejavuje pohybom a činnosťou častí tela; práve tak sa prejavuje nadprirodzený životný princíp v Cirkvi jasne v tom, čo Cirkev robí a uskutočňuje.

Z toho potom vyplýva, že veľmi a závažne blúdia potom tí, ktorí na základe vlastnej úvahy chápu Cirkev ako nepoznateľnú a neviditeľnú, ako aj tí, ktorí považujú Cirkev za čisto ľudské zriadenie, ktoré síce má nejaké mravné zákony a vonkajšie viditeľné zvyky, ale ktoré nevlastní žiadne trvalé odovzdávanie Božej milosti a ktorému tiež chýbajú viditeľné skutočnosti, ktoré podávajú zrejmy a každodenný dôkaz o tom, že svoj život čerpá z Boha. Že by Cirkev mohla byť jedným bez druhého, to si práve tak protirečí, ako je nezmyselné tvrdiť, že sa človek skladá iba z tela alebo len z duše. Spojenie a zjednotenie týchto dvoch podstatných častí je pre Cirkev práve tak nutné, ako je pre ľudskú prirodzenosť nutné vnútorné zjednotenie duše a tela. Cirkev nie je niečo mŕtve, ale je telom Kristovým, majúcim nadprirodzený život. Kristus, hlava a predobraz Cirkvi, by nebol celý a úplný, keby sa v ňom videla,

²⁴³ Porov. Rim 10,10

²⁴⁴ Porov. 1K 12,27

ako to robia fotiniáni²⁴⁵ a nestoriáni, iba viditeľná, ľudská prirodzenosť; alebo keby sa pripúšťala po spôsobe monofyzitov len neviditeľná, Božská prirodzenosť. On je jeden z oboch prirodzeností a v oboch prirodzenostiach: viditeľnej i neviditeľnej. Práve tak je jeho mystické telo len preto pravou Cirkvou, že jej viditeľné časti, z ktorých pozostáva, čerpajú svoju silu a svoj život z nadprirodzených darov i z oných iných zdrojov, z pôvodu jej prirodzenosti a jej bytia. Keď je teda Cirkev podľa vôle Božej a z nariadenia Božieho takto usporiadaná, musí tiež v tejto podobe zostať bez prerušenia na večné časy; keby tak nezostala, nebola by vytvorená pre neustále trvanie a účel, o ktorý sa usiluje, by bol obmedzený hranicami miesta a času; oboje však odporuje pravde. Toto spojenie viditeľných a neviditeľných podstatných zložiek potom musí, pretože tieto sú dané Cirkvi podľa jej bytia a podľa vôle Božej, pokračovať tak dlho, kým bude Cirkev existovať. Preto hovorí sv. Ján Zlatoústý: "neodstupujte od Cirkvi; nie je nič mocnejšieho než Cirkev. Tvojou nádejou je Cirkev, tvojou spásou je Cirkev, tvojím útočiskom je Cirkev. Je vyššia ako nebesá a širšia než krajiny. Ona nestarne, ale uchováva si stálu životnú silu. Preto ju Písmo (sväté) nazýva, aby naznačilo jej pevnosť a stálosť, horou."²⁴⁶

A sv. Augustín hovorí: "Pohania si myslia, že kresťanské náboženstvo vraj bude na svete trvať len po určitú dobu a neskôr zanikne. To sa nestane, skôr bude trvať ako slnko a zostane tak dlho, pokiaľ bude slnko vychádzať a zapadať. To znamená, že pokiaľ bude ubiehať čas sveta, Cirkev Božia, ktorá je telom Kristovým, nezmizne zo sveta."²⁴⁷ A na inom mieste hovorí: "Cirkev sa bude kymácať, ak sa budú kymácať jej základy, ale ako by mohlo byť hýbané Kristom? A keďže Kristus sa nedá hýbať, Cirkev sa nezrúti nikdy. Kde sú tí, ktorí hovoria, že Cirkev zmizla z povrchu zemskeho, keď tá sa zrútiť ani nemôže?"²⁴⁸

²⁴⁵ Fotiniáni boli stúpcami sirmijského biskupa Fotinia (+ 376), ktorý pochádzal z Ancyry a ktorý učil v zmysle adopcionizmu, že Kristus nebol Bohom, ale obyčajným človekom, ktorý bol od Boha prijatý za adoptívneho syna. Jeho učenie bolo odsúdené na synodách v Antiochii (344), Miláne (345 a 347) a v Sirmiu (348). Cisár Julián odpadol ho omilostil a povolal späť na sirmijský stolec, avšak po Juliánovej smrti v r. 363 sa Fotinus udržal na biskupskom stolci len do r. 364 a bol znovu vyhnaný. Na mieste Sirmia sa dnes nachádza Sremska Mitrovica. Jeho stúpenci pod vedením jeho učeníka Bonosa, biskupa v Naissu (Niš) vytvorili rôzne skupiny. Cisár Graciano vyňal v r. 378 fotiniánov spolu s eunomiánmi a manichejcami zo svojho tolerančného ediktu; cisár Theodosius I. ich zakázal zákonom v r. 381; na Západe ich odsúdili dve rímske synody (r. 375 a 382) za pápeža sv. Damasa I.; znovu boli zakázaní ešte v r. 428. Za čias sv. Augustína bol nazývaný fotiniánom každý, kto pokladal Krista za obyčajného človeka.

²⁴⁶ Hom. De CAPTO Eutropia, n. 6

²⁴⁷ In Ps. 71, n.8

²⁴⁸ Enarration in Ps. 103, Sermo 2, n. 5

Kto hľadá pravdu, musí sa držať toho základného učenia, že Kristus Pán založil a zriadil Cirkev. Ak sa teda pýtame, aké je jej bytie a aká je jej povaha, potom záleží predovšetkým na tom, aby sme vedeli, čo Kristus chcel a čo v skutočnosti urobil. Podľa tohto pravidla musí byť určená jednota Cirkvi. V tomto okružnom liste sa chceme venovať trochu bližšie tejto jednote, čo prospeje všeobecnému dobru.

Ako Kristus ustanovil svoju Cirkev

4. To, že pravá Cirkev Ježiša Krista musí byť skutočne jedna, je podľa krásnych a početných svedectiev Svätého písma všetkým natoľko jasné a pre všetkých natoľko isté, že to žiadny kresťan nepopiera. Avšak ak ide o to, posúdiť a určiť povahu tejto jednoty, mnohých zo správnej cesty odvádza omyly v najrôznejšej podobe. Ako vznik, tak i povaha Cirkvi je dielom Kristovej slobodnej vôle a preto sa musí takéto posúdenie úplne pridržať toho, čo sa v skutočnosti stalo a k čomu došlo; a nesmie sa pátrať po tom, ako by prípadne mohla byť vytvorená jednota Cirkvi, ale akým spôsobom ju chcel mať jednu ten, ktorý ju založil.

Keď sa teda podľa toho pozrieme na skutočnosti, tak Ježiš Kristus neusporiadal svoju Cirkev tak, že by zahŕňala viac spoločností, ktoré síce majú spoločnú druhovú podobnosť, inak sa však vzájomne líšia, a ktoré nemajú medzi sebou jednotiacu puto, ktoré vytvára nedeliteľnosť a jednotnosť Cirkvi, aké vyslovujeme vo vyznaní viery: "**Verím v jednu, svätú, všeobecnú a apoštolskú Cirkev.**"

Táto "Cirkev dostala ako podstatnú vlastnosť jednotu a je jedna jediná; heretici ju však chcú roztrhať na mnoho cirkví. My tvrdíme, že navždy starobylá, ctihodná a všeobecná Cirkev je len jedna, a síce vo svojom bytí a vo svojom presvedčení, vo svojom pôvode a vo svojom naplnení ... Skvelá vznešenosť jej rozvoja, práve tak ako jej počiatku, pochádza z jednoty, prekonáva všetko ostatné, nie je jej nič podobného alebo rovného."²⁴⁹ Keď Kristus hovorí o tejto tajomnej stavbe, zmieňuje sa proste o jednej Cirkvi a nazýva ju svojou Cirkvou: "Vystavím svoju Cirkev."²⁵⁰ Každá iná (spoločnosť) okrem tejto, akú si možno len predstaviť, nemôže byť pravou Cirkvou Kristovou, pretože nebola Kristom založená. Bude to ešte jasnejšie, ak si všimneme úmyslu jej Božského Zakladateľa. Čo zamýšľal a čo chcel Kristus dosiahnuť

²⁴⁹ Klement Alexandrijský, Stromatum lib. VII, c. 17

²⁵⁰ Porov. mt 16,18

založením Cirkvi? Jednoducho toto: chcel na Cirkev preniesť pokračovanie svojej úlohy a svojho poslania, ktoré sa mu dostalo od Otca. To bol jeho úmysel a ten tiež vykonal. "Ako mňa poslal Otec, tak ja posielam vás."²⁵¹ A "ako si ty mňa poslal na svet, aj ja som ich poslal do sveta."²⁵²

Úlohou Kristovou však je, vytrhnúť a zachrániť zo zatratenia to, čo bolo stratené, a síce nielen niektoré národy alebo štáty, ale celý ľudský rod bez rozdielu miesta a času: "Syn človeka prišiel, aby svet bol zachránený skrze neho."²⁵³ "Lebo nie je pod nebom iného mena daného²⁵⁴ ľudom, v ktorom by sme mohli byť spasení."²⁵⁵ Túto skrze Krista spôsobenú spásu, aj všetky z nej plynúce dobrodenia, má Cirkev hojne vylievat' na všetkých ľuďoch a pokračovať v tom po všetky časy. A preto musí byť podľa vôle svojho Božského Pôvodcu jedna jediná na celej zemi a v trvaní všetkých časov. Aby mohla byť viac ako jediná, musela by úplne opustiť túto zem a musel by sa vybájiť úplne nový ľudský rod, o ktorom ešte nikto nič nepočul.

Túto známku jednoty Cirkvi, zahŕňajúcu všetkých smrteľných ľudí, všetky miesta a všetky časy, videl a predpovedal prorok Izaiáš, keď mu bola v pohľade do budúcnosti ukázaná podoba hory ďaleko viditeľnej a všetko presahujúcej svojou výškou: obraz domu Pána, Cirkvi svätej. "Na konci dní bude upevnený vrch Pánovho domu na temene hôr a vyčnievať bude nad pahorky; i budú sa naň hrnúť všetky národy."²⁵⁶

Je to teda len jeden vrch, ktorý stojí na temene hôr a jeden je dom Pána, ku ktorému raz v budúcnosti budú prúdiť všetky národy, aby si odniesli zákon a pravidlo života. "A prúdiť k nemu budú všetky národy ... a povedia: „Hor' sa, vystúpme na vrch Pánov, do domu Jakubovho Boha, nech nás poučí o svojich cestách a budeme kráčať jeho chodníkmi.“

Pri zmienke o tomto mieste k tomu hovorí sv. Opát Milevitský: „Napísané u proroka Izaiáša je: Zo Siona vyjde náuka, z Jeruzalema Pánovo slovo“²⁵⁷. Na (hmotnej) hore Siona Izaiáš nevidel údolia, ale na (duchovnej) svätej hore, ktorou je Cirkev, ktorá sa dvíha a rozprestiera,

²⁵¹ J 20,21

²⁵² J 17,18

²⁵³ J 3,17

²⁵⁴ Alebo: zjaveného

²⁵⁵ Sk 4,12

²⁵⁶ Iz 2,2a

²⁵⁷ Iz 2,2b-3

kam až dosahuje rímsky okruh zeme a kam až ho obopína nebo ... Teda týmto duchovným Sionom je Cirkev, v ktorej Boh Otec ustanovil kráľom svojho Krista, a tak je na celom zemskom okruhu len jedna katolícka Cirkev."²⁵⁸ Sv. Augustín však hovorí: "Čo je nápadnejšie ako nejaká hora? Sú však aj hory, ktoré sú neznáme, pretože ležia osamelo v nejakej krajine ... Ale táto hora nie je neznáma; lebo naplnila celú tvár zeme a o nej sa hovorí, že stojí na vrchole hôr."²⁵⁹

Kristus je Hlavou Cirkvi.

5. K tomu ešte pristupuje toto: Syn Boží chcel, aby Cirkev, jeho mystické telo, s ktorým sa sám spojil ako Hlava, bolo podobné jeho ľudskému telu, ktoré prijal a ktorému prirodzene nesmie chýbať hlava. Ako prijal len jedno jediné ľudské telo, ktoré vydal bolestiam a smrti ako výkupnú cenu za ľudí, tak tiež prijal len jedno mystické telo, v ktorom a pomocou ktorého dáva ľuďom dosiahnuť svätosť a večnú spásu. "Boh ho ustanovil ako Hlavu nad celou Cirkvou, ktorá je jeho telom."²⁶⁰ Oddelené a rozptýlené údy sa však nemôžu spájať pod jednou hlavou v jedno telo. Apoštol Pavol hovorí: "Ako telo je jedno, ale má mnoho údov a ako všetky údy tela sú jedno telo, tak je to aj s Kristom."²⁶¹ Preto tiež poznamenáva, že aj mystické telo je spojené a jeho údy patria k sebe: "Kristus je Hlava, z neho rastie celé telo, pevne spojené navzájom podporujúcimi sa kĺbmi, z ktorých každý koná svoju službu podľa sily, aká je jednotlivým údom daná."²⁶² Avšak údy, ktoré sú od ostatných oddelené a rozptýlené, nemôžu byť spojené s jednou a tou istou Hlavou: "Jeden je Boh a jeden je Kristus, tak ako je jedna jeho Cirkev, jedna viera a jeden ľud viazaný k jednote tela putami svornosti. Jednota nemôže byť roztrhnutá a jedno telo nemôže byť rozdelené zrušením vzájomného spojenia."²⁶³ Aby jedinosť Cirkvi bola uskutočnená ešte dokonalejšie, dáva jej Pán podobu oživeného tela, ktorého údy sú životaschopné len vtedy, keď práve z tejto Hlavy, s ktorou sú spojené, čerpajú život a silu. "Cirkev, nemôže byť rozdelená na časti oddelením a rezaním svojich členov. To čo sa zbaví materského kmeňa, nemôže žiť a dýchať oddelene."²⁶⁴ Akú podobnosť má vôbec mŕtve telo so živým? "Nikto

²⁵⁸ De Schism. Donatist. lib. III, n. 2

²⁵⁹ In Epist. Joan. tract. I. n. 2

²⁶⁰ Ef 1,22b-23a

²⁶¹ 1K 12,12

²⁶² Ef 4,15b-16

²⁶³ Sv. Cyprián: De cath. Eccl. unitate n. 23

²⁶⁴ Tamtiež (ako v poznámke 26)

predsa nemá v nenávisti svoje telo, ale živí ho a stará sa o neho. Tak i Kristus sa stará o svoju Cirkev, pretože sme údmi jeho tela z jeho mäsa a jeho kostí."²⁶⁵

Ak si teda niekto vymyslí nejakú inú cirkev, ktorá nie je telom Kristovým, potom si musí vymyslieť tiež nejakého iného krista a urobiť ho základom nejakej inej hlavy. "Spoznajte, pred čím sa máte chrániť a na čo si máte dať pozor a čoho sa máte obávať. Môže sa predsa stať, že od ľudského tela bude odrezaný niektorý úd, ako prst, ruka alebo noha. Nasleduje potom duša oddelený úd? Tak je tiež kresťan katolíkom, ak žije v tele (Cirkvi), ale stáva sa bludár, ak je od tela odrezaný, pretože duša nenasleduje oddelený úd."²⁶⁶

Cirkev Kristova je teda len jedna jediná pre všetky časy: všetci, ktorí kráčajú oddelení od nej, odchyľujú sa od vôle Kristovej a od jeho príkazu, opúšťajú cestu spásy a idú v ústrety záhube. "Kto sa oddeľuje od Cirkvi, ten sa spája s neveriacimi a pripravuje sa o všetky prisľúbenia Cirkvi; kto opustil Cirkev Kristovu, nedosiahne odmeny Kristovej ... Kto sa pevne nedrží tejto jednoty, ten sa nedrží zákona Božieho, ten sa nedrží viery v Otca a Syna a ten nedostane život a spásu."²⁶⁷

Jednota vo viere

6. Veru: ten, ktorý založil Cirkev ako jedinú, založil ju tiež ako jednotnú, a síce tak, že všetci, ktorí v nej majú žiť, sú vzájomne spojení tými najpevnejšími putami, takže sa stávajú jedným ľudom, jedným kráľovstvom a jedným telom. "Jedno je telo a jeden Duch, k jednej nádeji ste povolaní."²⁶⁸ Túto svoju vôľu Kristus, keď sa blížila jeho smrť, ešte potvrdil a vznešeným spôsobom posvätil, keď sa modlil k Otcovi: "Neprosím len za nich, ale aj za tých, ktorí skrze ich slovo uveria vo mňa, ... aby aj oni boli jedno v nás, ... aby aj oni boli v dokonalej jednote."²⁶⁹ Áno, Kristus prikázal, že táto jednota medzi jeho nasledovníkmi má byť tak vnútorná a dokonalá, aby sa istým spôsobom rovnala jeho jednote s Otcom: "Prosím, aby všetci jedno boli ako ty, Otče, vo mne a ja v tebe, aby aj oni boli v nás jedno."²⁷⁰

²⁶⁵ Ef 5,29-30

²⁶⁶ Sv. Augustín: Sermo 267, n. 4

²⁶⁷ Sv. Cyprián: De cath. Eccl. unitate n. 6

²⁶⁸ Ef 4,4

²⁶⁹ Jn 17,20-21.23

²⁷⁰ Jn 17,21

Nevyhnutným základom tejto vnútornej a dokonalej svornosti medzi ľuďmi je však zhoda a jednotnosť mysli; z toho potom tiež prirodzene vyplýva súzvuk vo vôli a jednomyselnosť v konaní. To je dôvodom, prečo podľa svojho Božského plánu dal príkaz, aby v jeho Cirkvi panovala jednota vo viere: cnosť viery je totiž medzi všetkými podmienkami zjednotenie človeka s Bohom, a preto sme tiež prijali meno veriacich. "Jeden Pán, jedna viera, jeden krst"²⁷¹ : ako je totiž len jeden Pán a len jeden krst, tak má byť aj všade medzi všetkými kresťanmi len jedna viera. Preto apoštol Pavol nielen prosí, ale i nalieha a zaprisahá kresťanov, aby všetci mali to isté zmýšľanie a aby utekali pred každou rôznosťou názorov: "Prosím vás, bratia, pre meno nášho Pána Ježiša Krista, aby ste všetci boli jednomyselní"²⁷² a nemali medzi sebou spory, ale aby ste dosiahli plnú jednotu zmýšľania i presvedčenia."²⁷³ Toto miesto hovorí dostatočne jasne samo za seba a nepotrebuje žiadne vysvetľovanie. S tým vo všeobecnosti súhlasia tiež tí, ktorí sa označujú za kresťanov, že viera musí byť jedna. Ale v jednom nanajvyš dôležitom a absolútne nevyhnutnom bode sa mnohí nechávajú uviesť do omylu: keď totiž ide o to, rozhodnúť, ako je táto jednota vytváraná a uspôsobená. Ani tu, ako sme uviedli vyššie v podobnom prípade, sa nesmie rozhodovať podľa osobného uváženia a dohady, ale podľa presného poznania stavu vecí: tým, že sa totiž vypátra a zistí, aký druh jednoty Kristus nariadil.

Druh jednoty vo viere nariadený Kristom

7. Z neba pochádzajúce učenie Ježiša Krista je síce vo väčšej časti z Božej inšpirácie obsiahnuté v Svätom písme; avšak nebolo možné, keď už raz bolo prenechané ľudskému spôsobu myslenia, udržať toto myslenie ľudí v zhode. Mohlo sa príliš ľahko stať, že toto učenie bude podrobené rôznemu a vzájomne si odporujúcemu výkladu: nielen pre hlboký obsah a tajomnú povahu učenia samotného, ale aj pre nestálosť²⁷⁴ ľudského ducha a pre silu a popudlivosť vášní, ktoré sledujú úplne protichodné snahy. Z rôznosti výkladov prirodzene vyplýva rozdielnosť názorov a mienky a odtiaľ pramenia spory o náuke, všelijaké rôznorodosti a vášnivé boje, ktorými bola Cirkev znepokojovaná už od prvých čias po svojom vzniku. O bludároch píše sv.

²⁷¹ Ef 4,5

²⁷² alebo: svorní

²⁷³ 1Kor 1,10

²⁷⁴ alebo: premenlivosť

Irenej: "Hlásia sa k Písmu, ale ich výklady sú zvrátené."²⁷⁵ Podobne sv. Augustín: "Bludy a zvrátené zásady, ktoré pletú duše a vrhajú ich do zatratenia, vznikli jednoducho tým, že Písmo, ktoré je vo svojej podstate dobré, nie je správne chápané."²⁷⁶ Aby teda boli ľudia duchovne jednej mysle a bola uskutočnená a zabezpečená zhoda v názoroch a myslení, bolo treba okrem Svätého písma ešte nejaký iný základ. To vyžadovala Božia múdrosť, lebo ak Boh chcel jednotu vo viere, potom musel tiež zabezpečiť nejaký vhodný prostriedok, aby túto jednotu zachoval. Ako už bolo ukázané, Písmo sväté to úplne jasne a zreteľne hovorí. Je isté, že všemohúcnosť Božia nie je ničím viazaná a ničím obmedzená; všetko je jej podriadené a slúži jej ako nástroj. Je teda potrebné zvážiť, ktorý z prostriedkov v skutočnosti Kristus zvolil medzi tými, ktoré sa mu ponúkali. K tomu je nutný pohľad späť na vznik kresťanského náboženstva.

Magistérium (alebo učiteľský úrad) Cirkvi je večný

8. Chceme tu uviesť len to, o čom svedčí Písmo sväté a čo je všeobecne známe. Ježiš Kristus dokázal svoje Božstvo a svoje poslanie od Boha mocou zázrakov; dôrazne poučil ľud svojím slovom o nebeských tajomstvách a žiadal vieru pre svoje učenie prisľúbením večných odmien a trestov. "Keby som bol medzi nimi nerobil skutky, aké nikto iný nedokázal, boli by bez hriechu."²⁷⁷ A na inom mieste: "Keď robím skutky, verte skutkom, ak nechcete veriť mne."²⁷⁸ Čokoľvek kedy rozkazuje, to všetko rozkazuje s tou istou plnosťou moci; a ak žiada súhlas rozumu, nerobí pri tom výnimku. Bolo teda povinnosťou všetkých, ktorí Krista počuli a chceli od neho získať spásu, prijať jeho učenie nielen všeobecne, ale celou dušou súhlasiť aj s jeho učením vo všetkých podrobnostiach; pretože samo o sebe je protirečením, zdráhať sa uveriť Bohu hoci len v jedinom bode.

Keď sa potom priblížila chvíľa jeho návratu do neba, tu rozoslal svojich apoštolov, vyzbrojených rovnakou mocou, akú sám prijal od Otca, a poveril ich, aby všade hlásali a šírili jeho učenie. "Daná mi je všetka moc na nebi i na zemi. Chod'te ku všetkým národom ... a naučte ich zachovávať všetko, čo som vám prikázal."²⁷⁹ Kto poslúchol

²⁷⁵ Lib. III, c. 12, n. 12

²⁷⁶ In Evang. Joan. tract. 18, c. 5, n. 1

²⁷⁷ J 15,24

²⁷⁸ J 10,38

²⁷⁹ Mt 28,18-20

apoštolov, mal byť spasený; kto neposlúchol, zavrhnutý. "Kto uverí a dá sa pokrstiť, bude spasený; kto neuverí, bude odsúdený."²⁸⁰ A pretože Božej prozreteľnosti dobre zodpovedá, aby toho, koho Boh dosadí do dôležitého a vznešeného úradu, tiež uviedol do stavu, aby ho mohol vykonávať správnym spôsobom; preto prisľúbil Ježiš Kristus svojim učeníkom, že im pošle Ducha pravdy a toho, že im navždy ponechá. "Ale keď odídem, pošlem k vám Tešiteľa. Až príde on, Duch pravdy, uvedie vás do plnej pravdy."²⁸¹ "Budem prosiť Otca a on vám dá iného Tešiteľa, aby s vami zostal na veky, Ducha pravdy."²⁸² "Ten o mne bude vydávať svedectvo, ale aj vy budete vydávať svedectvo."²⁸³ Preto prikazuje prijať učenie apoštolov s rovnakou svedomitosťou a sväto ho zachovávať ako jeho vlastné. "Kto vás počúva, mňa počúva; a kto vami pohŕda, mnou pohŕda."²⁸⁴ Ako bol Ježiš Kristus vyslancom Otcovým, tak sú apoštoli vyslancami Kristovými: "Ako mňa poslal Otec, aj ja posielam vás."²⁸⁵ Preto ako apoštoli a učeníci museli prijať slovo Kristovo, tak boli povinní aj všetci, ktorí boli z príkazu Božieho poučení od apoštolov, rovnakým spôsobom veriť ich slovu; a práve tak, ako nebolo možné odmietnuť niečo z učenia Kristovho, tak nesmel byť odmietaný ani jediný bod učenia apoštolov.

V skutočnosti, po tom čo na nich zostúpil Duch Svätý, dali apoštoli všade zaznieť svojmu hlasu. Kdekoľvek vystupovali, predstavovali sa ako vyslanci Ježiša Krista, "skrze ktorého sme dostali milosť apoštolského úradu, aby ku cti jeho mena poslúchli a uverili všetky národy,"²⁸⁶ a Boh všade dosvedčoval ich Božské poslanie zjavnými zázrakmi. "Oni potom vyšli, kázali všade a Pán s nimi pôsobil a ich kázanie potvrdzoval zázrakmi, ktoré potom nasledovali."²⁸⁷ Aké však slovo (kázali)? Iste žiadne iné než to, ktoré obsahovalo všetko, čo počuli od svojho Božského Majstra; pretože otvorene dosvedčovali, že nemôžu zamlčať nič z toho, čo boli videli a počuli.

Ako sme ale už povedali na inom mieste, nemohol tento úrad apoštolov prestať s osobou apoštolov a časom zaniknúť; lebo sa týkal všetkých a bol ustanovený na spásu ľudského rodu. Kristus totiž

²⁸⁰ Mk 16,16

²⁸¹ J 16,7c.13a

²⁸² J 14,16

²⁸³ J 15, 26c-27a

²⁸⁴ L 10,16

²⁸⁵ J 20,21

²⁸⁶ Rim 1,5

²⁸⁷ Mk 16,20

apoštolom nariadil, aby (išli do celého sveta a) kázali evanjelium všetkému stvoreniu,²⁸⁸ predstavili jeho meno národom a kráľom a boli jeho svedkami vo všetkých končinách zeme. Áno, prisľúbil im, že bude s nimi pri vykonávaní tohto vysokého úradu, a síce nie po niekoľko rokov alebo na nejaké obdobie, ale vždy, až do konca času sveta. K tomu píše sv. Hieronym: "Ten, ktorý sľubuje, že zostane so svojimi učeníkmi až do konca času sveta, hovorí tým tiež, že tí budú stále žiť a že veriacich nikdy neopustí."²⁸⁹ Ako by sa to ale mohlo ukázať ako pravdivé, keby tým všetkým boli mienení apoštolí sami, ktorí ako ľudia boli podrobení smrti? Boh teda zamýšľal, aby úrad, ktorý zriadil Ježiš Kristus, nebol obmedzený na dobu života apoštolov, ale aby trval večne. V skutočnosti predsa vidíme, ako sa apoštolský úrad rozširoval a bol sprostredkovaný akoby z ruky do ruky. Apoštolí svätili biskupov a označovali jednotlivých tých, ktorí mali po nich nasledovať v službe slova Božieho.

A nielen to, apoštolí svojim nástupcom tiež nariadili, aby sa obklopili schopnými mužmi, ktorí by potom, vybavení rovnakou mocou, mali zastávať rovnaký úrad. "A ty, syn môj, buď silný milosťou Ježiša Krista a čo si odo mňa pred mnohými svedkami počul, to zveruj spoľahlivým ľuďom, ktorí budú schopní učiť zase iných."²⁹⁰ Preto sú teda poslaní, ako Kristus od Boha a ako apoštolí od Krista, tak aj biskupi a všetci ich nástupcovia od apoštolov: "Dostali sme ako kazatelia evanjelia apoštolát od nášho Pána Ježiša Krista, ktorý sám bol poslaný od Boha a sám poslal svojich apoštolov. Oboje sa stalo skrze vôľu Božiu a z nariadenia Božieho ... Kázali slovo Božie v rôznych krajinách a mestách a keď vyskúšali v Duchu (Svätom) svojich prvorodencov,²⁹¹ ustanovili ich biskupmi a diakonmi nad tými, ktorí mali v budúcnosti uveriť ... ustanovili teda spomínaných a potom nariadili, aby po ich odstúpení prevzali ich úrad iní skúsení muži."²⁹² Na jednej strane teda neprerušovaný a nezmenený záväzok učiť všetko, čo učil Kristus, ako aj na druhej strane musí pokračovať trvalá a nezmeniteľná povinnosť prijať od nich celé učenie a vyznávať ho. Sv. Cyprián k tomu ešte poznamenáva: "Ak náš Pán Ježiš Kristus vo svojom evanjeliu dosvedčuje, že jeho nepriateľmi sú tí, ktorí nie sú s ním, potom tým neoznačil žiadny určitý druh bludárov, ale proste všetkých tých, ktorí

²⁸⁸ Porov. Mk 16,15

²⁸⁹ In Matth. lib IV, c. 28, v. 20

²⁹⁰ 2 Tim 2,1-2

²⁹¹ Alebo: keď vyskúšali ducha svojich prvorodených

²⁹² Sv. Klement Rímsky: Epist. Aj ad Cor., C. 42,44

nie sú s ním, ktorí s ním nezhromažďujú a teda rozptyľujú jeho stádo, tých nazýva svojimi nepriateľmi, keď hovorí: Kto nie je so mnou, je proti mne, a kto nezhromažďuje so mnou, rozptyľuje."²⁹³

Každá zjavená pravda musí byť bez výnimky prijatá

9. Týmito príkazmi poučená Cirkev, vedomá si svojej úradnej povinnosti, nevynaložila na nič väčšie úsilie a horlivosť, než aby po všetkých stránkach uchránila neporušenosť viery. Preto konala so všetkými, ktorí sa s ňou nezhodovali, či už v ktorejkoľvek časti jej učenia, ako so zradcami a odvrhovala ich ďaleko od seba. Ariáni, macedoniáni, nestoriáni, montanisti, novaciáni, quartodecimáni a eutychiáni nezavrhovali celú katolícku vieru,²⁹⁴ ale len určité body, a predsa: ktože by nevedel, že boli verejne vyhlásení za bludárov a vylúčení zo spoločenstva Cirkvi? A podobný zavrhujúci rozsudok postihol v neskorších dobách všetkých autorov heretických náuk. "Nie je nič nebezpečnejšie ako títo bludári: robia zo všetkého bezchybné závery a často len jediným slovom ako jedinou kvapkou jedu pritom zamorujú čistú a jednoduchú náuku Pána a apoštolského podania."²⁹⁵

Tak sa Cirkev vždy držala, a síce podľa zhodného zmýšľania svätých Otcov, toho že každý, kto by sa odchýlil hoci v najmenšom od katolíckeho učenia, bol považovaný za takého, kto stratil katolícke spoločenstvo a za odpadnutého od Cirkvi. Epifanius, Augustín a Theodoret vymenúvajú veľké množstvo heréz svojej doby. Avšak podľa poznámky sv. Augustína môžu vzniknúť a rozmáhať sa ešte iné druhy bludných učení a stačí, aby sa niekto k nim pripojil a bude práve tým oddelený od katolíckej jednoty. "Kto nesúhlasí so žiadnym z nich,²⁹⁶ nech si preto ešte nemyslí a nehovorí, že je katolíckym kresťanom. Môžu vzniknúť teraz alebo niekedy v budúcnosti ešte iné

²⁹³ Epist. 69, ad Magnum, n. 1

²⁹⁴ Ariáni spochybňovali Božstvo Kristovo a učili, že Kristus je stvorenou bytosťou, vo všetkom podriadenou Otcovi, podobne ako Duch Svätý. Macedoniani popierali Božstvo Ducha Svätého. Nestoriáni učili, že v Kristovi sú dve osoby a dve prirodzenosti, takže Panna Mária nie je Bohorodičkou, ale len Kristorodičkou. Montanisti pokladali svojho zakladateľa za vteleného Ducha Svätého a hlásali extrémnu askézu. Novaciáni odmietali prijať pokánie odpadlíkov. Quartodecimáni slávili Veľkú noc spoločne so Židmi 14. Nisana. Eutychiáni učili, že Kristus mal iba jednu prirodzenosť, a to Božskú, ktorá jeho ľudskú prirodzenosť pohltila, takže Kristus je síce dvojakej prirodzenosti, ale nie je z dvoch prirodzeností (monofyziti); podobný blud zastávali monotheleti, ktorí učili, že Kristus mal iba jednu vôľu, a to Božskú.

²⁹⁵ Autor spisu Tractatus de Fide Orthodox contra Arianos

²⁹⁶ T.j. uvedených bludných učení

heretické učenia, o ktorých nie je zmienka v tejto knihe: ktokoľvek sa k nejakému z nich pripojí, nie je katolík."²⁹⁷

Tento prostriedok na ochranu jednoty, nariadený od Boha, zvyrazňuje sv. Pavol zvlášť v liste Efezanom. Na prvom mieste tu nabáda k veľkej horlivosti pre svornosť duší: "Snažte sa zachovať jednotu ducha vo zväzku pokoja."²⁹⁸ A pretože duše nemôžu byť v žiadnom prípade rovnakého zmýšľania skrze lásku, keď sa čo sa týka viery nezhodujú vo svojej mysli; preto od všetkých žiada, aby mali len jednu vieru: "Jeden Pán, jedna viera,"²⁹⁹ a síce jednu vieru tak dokonale, že zabráni každému nebezpečenstvu zblúdenia: "Aby sme už neboli ako nedospelé deti, ktoré sa nechávajú každým vetrom ľudského učenia, majúceho svoj pôvod v ľudskom podvode a chytráctve, zmietat' a hnat' do služieb bludu."³⁰⁰ A na to máme dbať podľa apoštolovho učenia nielen dočasne, "aby sme všetci dosiahli jednotu viery a poznania Božieho Syna, a tak vyspeli v dokonalého človeka a dosiahli duchovným vzrastom miery plnosti Kristovej."³⁰¹ Aký základ teda Kristus položil, aby takú jednotu zaistil a akú ochranu, aby ju zachoval? Tu je: "Jedných ustanovil za apoštolov, ... iných za pastierov a učiteľov, aby vzdelávali veriacich v diele služby na vybudovanie tela Kristovho."³⁰²

Tejto zásady sa pevne držali Otcovia a učitelia od tých najstarších čias a jednomyselne ju obhajovali. Origenes píše: "Keď (heretici) uvádzajú kanonické spisy, s ktorými každý kresťan vierou súhlasí, tak ako by hovorili: Hľa, (i) v (našich) domoch je slovo pravdy! Nesmieme im však veriť a opúšťať pravé a cirkevné podanie a nesmieme uveriť inak, než ako nám to bolo odovzdané cestou (apoštolského) následníctva (biskupov) v Cirkvi Božej."³⁰³ Sv. Irenej k tomu hovorí: "Doktrína apoštolov je skutočnou vierou ... ktorá je nám známa prostredníctvom biskupskej postupnosti ... ktorá dosiahla až do nášho veku samotnou skutočnosťou, že sv. Písma boli horlivo strážené a pravdivo interpretované."³⁰⁴ A Tertulián píše: "Toľko je isté, že každé učenie, ktoré sa zhoduje s apoštolskými materskými cirkevnými obcami a počiatkami viery, je rozhodne pravdivé a bez pochybností sa

²⁹⁷ Sv. Augustín: De haeresibus n. 88

²⁹⁸ Ef 4,3

²⁹⁹ Ef 4,5ab

³⁰⁰ Ef 4,14

³⁰¹ Ef 4,13

³⁰² Ef 4,11-12

³⁰³ Origenes: Vetus interpretatio commentariorum in Matth. n. 46

³⁰⁴ Sv. Irenej: Contra Haereses lib. IV, c. 33, n. 8

pridržiava toho, čo prijali apoštoli od Krista a Kristus od Boha. Máme spoločenstvo s cirkevnými obcami apoštolov a to je dôkazom pravdy, že nikto nemá iné učenie."³⁰⁵ Potom sv. Hilarius hovorí: "Kristus, učiaci z loďky, chce tým ukázať, že tí, ktorí sa nachádzajú mimo Cirkve, nemôžu mať žiadne pochopenie pre Božské učenie. Loď je obrazom Cirkvi: v nej je uložené zverené slovo života a z nej je kázané; tí však, ktorí sú mimo nej a tak ako keď neužitočný a neplodný piesok leží stranou, tí mu nemôžu rozumieť."³⁰⁶ Rufin chváli na sv. Bazilovi Veľkom a sv. Gregorovi Nazianskom, že "sa zaoberali výlučne knihami Svätého písma a ich zmysel nehľadali podľa vlastnej domýšľavosti, ale ho vyhľadávali zo spisov a zaručených starých správ, o ktorých je isté, že aj oni sami dostali kľúč k správne mu pochopeniu od nástupcov apoštolov."³⁰⁷

Ježiš Kristus teda, ako jasne vyplýva z toho, čo bolo povedané, ustanovil v Cirkvi *živý, vierohodný a večne trvajúci učiteľský úrad*, vybavený mocou z neho prameniaca; opatril ho Duchom pravdy, potvrdil zázrakmi a čo najprísnejšie prikázal dbať na jeho učiteľskú náuku rovnako ako na jeho vlastnú. Kedykoľvek je teda slovom tohto učiteľského úradu vyhlásené, že ten či onen bod patrí k obsahu učenia, zjaveného od Boha, potom musí každý veriť tomu, že je to pravda: keby na tom bolo nejakým spôsobom niečo nepravdivého, potom by z toho vyplývalo, čo si zjavne protirečí, že pôvodcom bludu v človeku je Boh sám. "Pane, ak toto je blud, potom sme boli tebou oklamaní."³⁰⁸ Všetky dôvody pre pochybnosti sú tým odstránené. A ako by potom niekto mohol odmietnuť akúkoľvek z týchto právd bez toho, aby práve tým neupadol do zjavného bludu? A bez toho, aby sa oddelil od Cirkvi a touto jedinou vetou nezavrhol celé kresťanské učenie? Nič totiž viac neodporuje povahe viery, než jedno s vierou prijímať a druhé odmietat'. Podľa náuky Cirkvi "viera je ona nadprirodzená čnosť, ktorou s pomocou a s pôsobením Božej milosti, máme za pravdivé všetko, čo Boh zjavil: nie pre poznanie vnútornej pravdy veci, ktorá je zrejmá svetlom prirodzeného rozumu, ale pre autoritu samého Boha Zjavovateľa, ktorý nemôže klamať ani sa mýliť."³⁰⁹ Kto teda vie, že niečo bolo učené Bohom, a napriek tomu v to neverí, ten vôbec ničomu neverí Božskou

³⁰⁵ Tertulián: De praescript. c. 21

³⁰⁶ Sv. Hilár: Comment. in Matth. 13, n. 1

³⁰⁷ Rufina: Hist. Eccl. lib. II, c. 9

³⁰⁸ Richard od sv. Viktora: De Trin. lib. Aj, c. 2

³⁰⁹ Vatikánsky koncil, 3. zasadnutie, 3. kapitola

vierou. Čo hovorí apoštol Jakub o hriechu vo veciach mravov, to platí tiež a ešte viac o odchyľujúcom sa názore vo veciach viery: "Kto by sa prehrešil v jednom prikázaní, ten sa previnil proti všetkým."³¹⁰ Nemožno potom povedať, že niekto, kto spáchal iba jeden hriech, sa previnil proti celému zákonu, keby skutočne nemal úmysel vôbec nedbať na autoritu Boha ako zákonodarcu. Kto by naproti tomu čo i len v jednej veci odporoval Božským zjaveným pravdám, ten by skutočne zavrhol vieru úplne, pretože sa zdráha uznať Boha, ktorý je najvyššou pravdou a vlastnou pohnútkou viery. "V mnohom sú so mnou, v nemnohom nie sú so mnou; ale pri tom nemnohom, v čom nie sú so mnou, im nijako neprospeje to mnohé, v čom sú so mnou."³¹¹ A to právom: lebo kto si z kresťanského učenia vyberá iba to, čo sa mu páči, ten sa opiera o vlastný úsudok a nie o vieru: takí ľudia sú ďaleko od toho "uvádzať svoju myseľ do poddanstva, aby bola poslušná Kristovi,"³¹² a počúvajú skôr seba než Boha. "Vy, ktorí evanjeliu jednoducho veríte alebo neveríte, tak ako to práve chcete: vy neveríte evanjeliu, ale skôr sebe samým."³¹³

Takže Otcovia vatikánskeho koncilu nestanovili nič nové, ale len nasledovali Božie nariadenie, starú a stálu náuku Cirkvi a podstatu viery, keď vydali nasledujúce ustanovenie: "Božskou a katolíckou vierou treba prijať všetko, čo je obsiahnuté v písanom alebo ústne podávanom slove Božom a čo je katolíckou Cirkvou predkladané (veriť), či už slávnostným rozhodnutím alebo riadnym a všeobecným magistériom - ako zjavené od Boha."³¹⁴ Je teda dokázané, že Boh chce vo svojej Cirkvi jednotu viery; a práve tak je nepochybné, ako tejto jednote chce rozumieť a na akom základe ju udržať. Preto nech je Nám dovolené upozorniť všetkých, ktorí nechcú zatvárať svoj sluch pred pravdou, na slová sv. Augustína: "Pretože, ako sme videli, prispenie Božie je tak mocné a úspech pôsobenia tak veľkolepý, ako by sme teda mohli pochybovať, že nás nechá prijať do svojej Cirkvi, ktorá dosiahla podľa samého svedectva ľudského rodu skrze Apoštolskú stolicu a skrze postupnosť biskupov najvyššieho stupňa vážnosti, a to napriek márnej zúrivosti a pokriku bludárov dookola, ktorým sa dostalo zavrhnutia sčasti pre hlas ľudu, sčasti pre vážnosť cirkevných

³¹⁰ Jak 2,10

³¹¹ Sv. Augustín: In Ps. 54, n. 19

³¹² Porov. 2K 10,5

³¹³ Sv. Augustín: Contra Faustum M. lib. 17, c. 3

³¹⁴ 1. Vatikánsky koncil: 3. zasadnutie, 3. kapitola

zhromaždení a sčasti pre úctyhodné zázraky? Nedať Cirkvi prednosť, to je buď najvyššia bezbožnosť, alebo neblahá opovážlivosť ... Ak každý odbor učenia, aj ten najnepatrnejší a jednoduchý, vyžaduje k svojmu osvojeniu nejakého učiteľa a majstra, potom niet väčšej miery opovážlivej pýchy, než chciť spoznať knihy Božích tajomstiev bez ich vykladačov alebo ich zavrňovať, a pritom sa s nimi nezoznámiť."³¹⁵

Úlohou Cirkvi je nepochybne toto: zachovať kresťanskú náuku a šíriť ju v úplnosti a neporušenosti. Ale to ešte nie je všetko: nie je to jediný účel, prečo bola Cirkev založená a ktorý je v tejto úlohe obsiahnutý. Ježiš Kristus sa chcel obetovať pre spásu ľudského rodu a tomuto zámeru muselo ako prostriedok poslúžiť aj jeho učenie a jeho zákonodarstvo. Podľa jeho vôle mala byť pre Cirkev pravda učenia nástrojom na dosiahnutie svätosti a spásy ľudí. Tento vysoký a vznešený cieľ nemôže byť dosiahnutý iba vierou: musí navyše ešte pristúpiť riadne a zbožné klaňanie sa a uctievanie Boha, ktoré spočíva najmä vo svätej obete a v udeľovaní svätých sviatostí, ako aj posvätnosti zákonov a poriadku. To všetko musí Cirkev mať, lebo má trvale pokračovať v úlohe Vykupiteľa: jedine ona predkladá ľudskému rodu náboženstvo, ktorému on dal v Cirkvi akoby telesnú podobu v každom ohľade dokonalú; a tak jedine Cirkev poskytuje podľa plánu Božej prozreteľnosti všetky prostriedky spásy.

Cirkev je Božia spoločnosť

10. Ale ako Božské učenie nebolo nikdy ponechané názorom a svojvôli jednotlivých ľudí, ale bolo najprv predložené Ježišom a potom zverené uvedenému úradu, tak bola aj moc daná od Boha, vykonávať a spravovať Božské tajomstvo, spolu s mocou riadiť a vládnuť, odovzdaná nie každému jednotlivcovi z kresťanského ľudu, ale zvlášť pre to povereným jednotlivcom. Jedine pre apoštolov a ich riadnych nástupcov platia slová Ježiša Krista: "Chod'te do celého sveta, hlásajte evanjelium a krstite ich ... to robte na moju pamiatku ... ktorým odpustíte hriechy, tým budú odpustené ..." Práve tak poveril jedine apoštolov a ich riadnych nástupcov, aby pásli (jeho stádo): to znamená, aby vládli úradnou mocou všetkým kresťanom, ktorí im preto musia byť podriadení a im poslušní. Náležitosti tejto apoštolskej moci zhŕňa sv. Pavol slovami:

³¹⁵ Sv. Augustín: De utilitám credendi c. 17, n. 35

"Tak zmýšľaj o nás každý ako o služobníkoch Kristových a správcoch Božích tajomstiev!"³¹⁶

Preto Ježiš Kristus vyzýval všetkých ľudí všetkých čias bez výnimky, aby ho nasledovali ako Vodcu a Záchrancu: nie každý sám pre seba a nie oddelene jeden od druhého, ale vzájomne zjednotení, spojení skutkami a zmýšľaním, aby sa tak veľké množstvo ľudí stalo jedným ľudom, zjednoteným spoločným právnym poriadkom; aby boli jedno skrze spoločnosť viery, skrze ten istý cieľ, skrze prostriedky na dosiahnutie cieľa a podriadenosťou spoločnej (cirkevnej) vrchnosti. Tým, že všetko v Cirkvi usporiadal takým spôsobom, vyšiel v ústrety požiadavkám prirodzených sklonov, ktorých pôsobením sú ľudia sami vedení k združovaniu sa pre dosiahnutie zodpovedajúcej prirodzenej dokonalosti: aby totiž všetci, ktorí chcú byť prijatí za deti Božie, mohli dosiahnuť dokonalosť patriacu k ich dôstojnosti a zachovať si ju k svojej spáse. Cirkev teda vedie, ako sme sa už zmienili, ľudí k nebu a dostala od Boha poslanie sama všetko súdiť a rozhodovať v otázkach náboženstva a samostatne a slobodne spravovať podľa svojho uváženia kresťanské záležitosti. Preto býva Cirkev zneužívaná a ohováraná tými, ktorí ju obviňujú, že sa vraj chce miešať do záležitostí štátov alebo na seba strhnúť pozemské práva vlád.

Áno, Boh založil Cirkev tak dokonalú, že absolútne prevyšuje všetky ľudské spoločnosti: lebo cieľ, o ktorého dosiahnutie Cirkev usiluje, je práve tak vysoko povznesený nad ciele všetkých ľudských spoločností, ako stojí Božia milosť nad ľudskou prirodzenosťou a veci večné a nesmrteľnosť nad vecami časnými a pomínelnými. Cirkev je teda síce ľudská spoločnosť, pretože sa skladá z ľudí, ale je Božská svojím pôvodom a je nadprirodzená podľa svojho cieľa a podľa prostriedkov na jeho dosiahnutie. Preto vidíme, ako ju Písmo sväté často predstavuje ako dokonalú spoločnosť, keď jej dáva názvy ako dom Boží alebo mesto ležiace na hore, ku ktorému majú prúdiť všetky národy a tiež ovčinec, ktorý má jedného Pastiera a ktorý musí pojať všetky ovce Kristove; ba dokonca ríšou, ktorú založil Boh a ktorá potrvá na veky; a konečne tiež telom Kristovým, ktoré aj keď je tajomné, napriek tomu je živé, usporiadane zložené a skladajúce sa z mnohých údov; a hoci tieto údy nevykonávajú rovnakú činnosť, napriek tomu sú vzájomne spojené spoločnou vládnucou Hlavou.

³¹⁶ 1 Kor 4,1

Ostatne ani medzi ľuďmi nemôže byť žiadna pravá a dokonalá spoločnosť bez riadenia nejakou najvyššou vládnuťou mocou. Ježiš Kristus teda musel na vrchol Cirkvi postaviť nejakú najvyššiu vrchnosť, ktorej sa má v poslušnosti podriaďiť kresťanský celok. Ako je nevyhnutne pre jednotu Cirkvi potrebná jednota vo viere, tak pre svoju jednotu ako spoločnosti, založenej od Boha, musí mať tiež jednotu v riadení, určenú podľa Božského práva, ktoré pôsobí a udržuje jednotu spoločenstva. "Jednota Cirkvi sa prejavuje dvoma spôsobmi: po prvé, v spojení a spoločenstve údov Cirkvi medzi sebou; za druhé potom v zameraní všetkých údov k jednej hlave."³¹⁷

Z toho je vidieť, že ľudia môžu z jednoty Cirkvi vypadnúť nielen bludom, ale aj rozkolom. "Medzi bludom a rozkolom je podľa všeobecného chápania tento rozdiel: blud obsahuje nepravú náuku viery, rozkol oddeľuje od Cirkvi odporovaním biskupskej moci."³¹⁸ Úplne v zhode s tým hovorí sv. Ján Zlatoústý: "Hovorím a vyhlasujem, že rozdeľovať Cirkev nie je žiadnym menším zlom než upadnúť do bludu."³¹⁹ A ako žiadny blud nemôže byť niečím ospravedlnený, tak podobným spôsobom nemôže existovať žiadne ospravedlnenie pre schizmu. "Nie je nič ťažšieho ako svätokrádež rozkolu ... neexistuje žiadna potreba ničiť jednotu Cirkvi."³²⁰

Najvyššia autorita založená na Kristovi

11. Aká je potom táto najvyššia moc, ktorú musia počúvať všetci kresťania a akú má povahu, to nemôže byť určené inak ako podľa istého poznania Kristovej vôle. Nepochybne Kristus je Kráľ naveky a neprestáva svojej ríši vládnuť a tiež neviditeľne ju ochraňovať z neba; avšak pretože podľa jeho vôle je táto ríša viditeľná, musel niekoho určiť, kto má po jeho návrate do neba zastávať jeho miesto na zemi. "Ak niekto hovorí, že Kristus je jediná Hlava a jediný Pastier tak, ako je tiež jediný Ženích jednej Cirkvi, potom je táto odpoveď nedostatočná. Lebo je zrejmé, že je to Kristus sám, kto udeľuje sviatosti Cirkvi; je to on sám, kto krstí; je to on sám, kto odpúšťa hriechy; on sám je pravý Kňaz, ktorý sa obetoval na kríži a ktorého mocou je denne premieňané jeho Telo na oltároch; nehľadiac na to, vyvolil si služobníkov, - pretože podľa telesnej prítomnosti nemohol byť v budúcnosti vždy so všetkými veriacimi, -

³¹⁷ Sv. Tomáš Akvinský: S. Th. 2,2; q. 39; a. 1

³¹⁸ Sv. Hieronym: Comm. in Epist. ad Titu, c. 3, v. 10-11

³¹⁹ Sv. Ján Zlatoústý: Hom. XI in Epist. ad EPH. n. 5

³²⁰ Sv. Augustín: Contra Epistolam Parmeniani lib. II, c. 11, n. 25

skrže ktorých veriacim udeľuje sviatosti. Preto musel, ak chcel Cirkvi odňať svoju viditeľnú prítomnosť, niekoho poveriť, aby namiesto neho prevzal starostlivosť o celú Cirkev. To je dôvodom, prečo pred svojím nanebovstúpením povedal Petrovi: Pas moje ovce, pas moje baránky."³²¹

Ježiš Kristus dal teda Cirkvi Petra za najvyššieho správcu a nariadil, aby tento vrchnostenský úrad, ktorý navždy ustanovil ku všeobecnej spáse, prechádzal ako dedičstvo na jeho riadnych nástupcov, v ktorých mal Peter ďalej navždy žiť podľa moci úradu. Toto nádherné zaslúbenie dal Petrovi a nikomu inému: „Ty si Peter a na tejto skale založím svoju Cirkev."³²² „K Petrovi prehovoril, jedine k nemu, aby na jednom vybudoval jednotu."³²³ „Bez toho, aby oslovil iného, nazýva jeho samého a jeho otca menom; už ho nechce ďalej nazývať Šimonom, synom Jonášovým, aby si ho privlastnil už vtedy svojou mocou ako svoje vlastníctvo, preto ho vhodným príkladom nazval Petrom, pretože na ňom ako na skale chcel vystavať Cirkev."³²⁴

Univerzálna jurisdikcia sv. Petra

12. Z týchto slov vyplýva, že podľa vôle a príkazu Božieho mala byť Cirkev postavená na svätom Petrovi, podobne ako budova na svojom základe. Význam a dôležitosť základu však spočíva v tom, že budovu drží pohromade pospájaním rôznych častí a že celej stavbe slúži ako nevyhnutné puto istoty a pevnosti, pretože bez takého (základu) sa musí všetko rozpadnúť. Peter je teda tým, kto nesie Cirkev a zjednocuje ju nerozlučným spojením, posilňuje ju a udržuje. Akoby ale mohol zodpovedať za takú úlohu bez právomoci prikazovať, zakazovať a rozhodovať, ktorá je vo vlastnom zmysle slova označovaná ako jurisdikcia?³²⁵ Jedine skrže rozhodovaciu právomoc majú štáty a obce trvanie. Samotné čestné predsedníctvo a málo hovoriace poradné a kárne oprávnenia, ktoré sa nazývajú vyšším vedením, nemôžu dať žiadnej ľudskej spoločnosti zodpovedajúcu jednotu a pevnosť. Vyššie uvedená moc (Petrova) je tiež vyjadrená a potvrdená slovami: „A brány pekelné ju nepremôžu.“ „Koho nepremôžu? Je to skala, na ktorej Kristus stavia svoju Cirkev? Alebo je to Cirkev? Výraz je trochu viacznačný.

³²¹ Sv. Tomáš Akvinský: Contra Gentiles lib. IV, c. 76

³²² Mt 16,18

³²³ Sv. Paciano: Ad Sempronium ep. III, n. 11

³²⁴ Sv. Cyril Alexandrijský: In Evang. Joh. lib. II, in c. 1,42

³²⁵ Jurisdikcia je úradná právomoc s určitým rozsahom a v určitom obvode.

Alebo sú to Cirkev a skala, obe dohromady ako jedna a tá istá vec? To posledné považujem za správne, lebo ani skalú, na ktorej Kristus stavia Cirkev, ani Cirkev brány pekla nepremôžu.³²⁶ Zmysel a význam týchto Božích slov je teda tento: Nikdy sa nepodarí násilnou mocou ani prefíkaným úskokom viditeľných i neviditeľných nepriateľov, aby Cirkev, ktorá je zverená Petrovi, podľahla a aby sa nejakým spôsobom stala neverná sama sebe. „Cirkev, dielo Krista, ktorý v múdrosti postavil svoj dom na skale, je nepremožiteľná a nedobytná pre brány pekla: každého, kto stojí mimo nej, sú schopné premôcť, ale proti Cirkvi istotne sú bezmocné.“³²⁷

Preto teda Boh odovzdal Cirkev Petrovi, aby ju navždy zachoval neporušenú ako jej nepremožiteľný ochranca. Preto ho vybavil potrebnou mocou: pretože ku skutočnému a účinnému ochráneniu nejakej ľudskej spoločnosti musí ten, ktorý ju má chrániť, mať nevyhnutne tiež právo vládnuť a rozkazovať. Navyše Ježiš ešte dodal (slová): „Tebe dám kľúče od kráľovstva nebeského.“ Zjavne tu tiež hovorí o Cirkvi, ktorú krátko predtým ešte nazval svojou a ktorú chce vybudovať na Petrovi ako na jej základe. Cirkev ponúka nielen obraz budovy, ale aj obraz kráľovstva: lebo kľúče sú znamením najvyššej právomoci, čo je všeobecne známe. Keď teda Ježiš sľubuje Petrovi odovzdanie kľúčov od nebeského kráľovstva, sľubuje mu týmito slovami tiež právomoc a vládu v Cirkvi. „Syn ho (Petra) poveril, aby rozšíril po celom svete bližšie znalosti o ňom a o jeho Otcovi a dal mu, smrteľnému človeku, tým že mu odovzdal kľúče, všetku moc v nebi: jemu, ktorý šíri Cirkev po celom okruhu zemskej a ktorý ju bude stále poučovať, kým trvajú nebesia.“³²⁸ S tým sa zhodujú aj slová: „Čokoľvek zviažeš na zemi, bude zviazané aj v nebi, a čokoľvek rozviažeš na zemi, bude rozviazané aj v nebi.“ Obrazne výraz „zväzovať a rozväzovať“ znamená úradnú moc vydávať zákony, súdiť a trestať. Táto moc potom, hovorí sa tu, bude mať taký rozsah a taký dosah, že všetky jej rozhodnutia budú uznané a potvrdené od Boha samého. Táto moc je teda zo všetkých najvyššie a je v každom ohľade z právneho hľadiska úplne nezávislá; nemá na zemi nad sebou žiadnu vyššiu (moc) a zahŕňa celú Cirkev i všetko, čo je Cirkvi zverené.

³²⁶ Origenes: Comment. in Matth. tom. XII, n. 11

³²⁷ Tamtiež (Origenes: Comment. In Matth. Tom. XII, n. II)

³²⁸ Sv. Ján Zlatoústý: Hom. LIV in Matth. n. 2

Toto prisľúbenie Kristus potom splnil po svojom zmŕtvychvstaní, keď Petrovi po trojnásobnej otázke, či ho miluje viac ako ostatní, rozkazovacím spôsobom povedal: „Pas moje baránky, pas moje ovce.“³²⁹ Všetkých, ktorí mali odteraz patriť do jeho ovčince, odovzdáva Petrovi ako ich pastierovi. „Pán nie je podrobený nevedomosti, ani sa nepýta, aby sa poučil, ale aby poučil (nás), koho nám zanechal pri svojom odchode do neba ako zástupcu svojej lásky ... A keďže ten (Peter) jediný zo všetkých (apoštolov) vyznáva (svoju lásku), preto mu bola daná prednosť pred všetkými ... aby tým, ktorí sú dokonalejší, vládol ten, kto je ešte dokonalejší.“³³⁰

Stavovskou povinnosť každého pastiera je kráčať ako vodca pred stádom, živiť ho zdravou pastvou, chrániť ho pred nebezpečenstvami a brániť ho pred nástrahami; jedným slovom: vládnuť mu a riadiť ho. Peter je teda kresťanskému stádu predstavený ako pastier, a preto prijal riadiacu moc nad všetkými ľuďmi, lebo o ich spásu sa postaral Kristus preliatím svojej krvi. „Prečo preliat svoju krv? Aby boli vykúpené ovce, ktoré odovzdal Petrovi a jeho nástupcom.“³³¹

Pretože potom všetci kresťania musia byť navzájom spojení spoločenstvom jednej nezmeniteľnej viery, vyprosil Kristus Petrovi mocou svojej modlitby tiež to, aby vo vykonávaní svojho úradu nikdy nestroskotal vo viere. „Ja som prosil za teba, aby tvoja viera neprestala.“³³² Okrem toho ho poveril, aby kedykoľvek to okolnosti budú vyžadovať, svojím bratom poskytoval svetlo a posilu pre dušu. „Posilňuj svojich bratov.“³³³ Podľa vôle Kristovej mal byť zároveň základom Cirkvi a stĺpom viery. „Už nepotreboval posilňovať vieru toho, ktorému odovzdal kráľovstvo z vlastnej dokonalej moci. Lebo tým, že ho nazval skalou, označil ho za pevnú oporu Cirkvi.“³³⁴ Preto Ježiš tiež chcel, aby sa na niektorých významných tituloch a menách, ktoré „patria iba jemu pre jeho zvrchovanú moc, podieľal Peter a mal ich s ním spoločné.“³³⁵ Spoločné tituly mali totiž tiež vyjadrovať účasť na moci. Tak ten, ktorý je „uholným kameňom, v ktorom sa pevne spája celá stavba a rastie v svätý chrám v Pánovi,“³³⁶ ustanovil tiež Petra za

³²⁹ Porov. J 21,16-17

³³⁰ Sv. Ambróz: Exposito. in Evang. sec. Luca lib. X, n. 175-176

³³¹ Sv. Ján Zlatoústý: De Sacerdotii lib. II

³³² L 22,32

³³³ Tamtiež L 22,32

³³⁴ Sv. Ambrož: De Fide lib. IV, n. 56 (pevná opora = lat. Firmamentum)

³³⁵ Sv. Lev Veľký: Sermo IV, c. 2

³³⁶ Ef 2,21

kameň, o ktorý sa mala opierať Cirkev. Bolo veľkou ct'ou, byť povýšený slovami „ty si skala.“ „On (Peter) síce nie je skalou tak, ako je skalou Kristus, ale je skalou (vo vlastnosti) ako Peter. Kristus je svojou podstatou neotrasiteľnou skalou ako takou; Peter je ale ňou skrze skalu (Krista). Ježiš síce udeľuje svoje hodnosti, ale tým sa nevyčerpáva ... je Kňazom a robí kňaza ... je Skalou a robí skalou.“³³⁷ Kristus je Kráľom Cirkvi, „ktorý má kľúč Dávidov, ktorý otvára a nikto nezavrie, ktorý zatvára a nikto neotvorí.“³³⁸ A tiež odovzdaním kľúčov Petra robí hlavou kresťanstva. Rovnako tak je najvyšším Pastierom, ktorý sa nazýva „dobrým Pastierom“³³⁹, Petra však ustanovuje za pastiera svojich baránkov a svojich oviec: „Pas moje baránky, pas moje ovce.“³⁴⁰ Preto hovorí sv. Ján Zlatoústý: „Medzi apoštolmi vyniká, je ústami učeníkov a hlavou tejto pospolitosti ... Povzbudzuje ho, aby mu naďalej dôveroval a keď bolo (pokáním) zahladené (skoršie) zapretie, odovzdáva mu vrchné vedenie bratov ... Hovorí však: ak ma miluješ, potom stoj bratom v čele.“³⁴¹ Konečne ten, ktorý „utvrďuje v každom dobrom skutku i slove“³⁴², poveruje Petra, aby utvrďoval svojich bratov.

Preto právom hovorí sv. Lev Veľký: „V celom svete je jediný sám Peter povoláný do úradu predstaveného nad všetkými vyvolenými národmi a nad všetkými apoštolmi, ako aj nad všetkými Otcami Cirkvi; a síce tak, že hoci je v Božom ľude mnoho kňazov a mnoho pastierov, Peter napriek tomu vládne vo vlastnom zmysle všetkým, ktorým panuje tiež Kristus ako najvyššia Hlava.“³⁴³ Práve tak píše sv. Gregor Veľký cisárovi Mauricovi Augustovi: „Všetci, ktorí poznajú evanjelium, vedia, že slovom Pána je zverená starostlivosť o celú Cirkev kniežat'u apoštolov Petrovi ... Hľa, on prijal kľúče kráľovstva, jemu bola daná moc zväzovať a rozväzovať a naňho bola prenesená starosť o celú Cirkev a jej vrchné vedenie.“³⁴⁴

Rímsky pápež vlastní najvyššiu moc v Cirkvi podľa Božieho práva

13. Pretože potom práve toto najvyššie postavenie je základom a základnou podmienkou jednoty a ustavičného trvania, a tým ako

³³⁷ Sv. Bazil Veľký: Hom. de Poenitentia n. 4, in appendice opp. S. Basilio.

³³⁸ Zj 3,7

³³⁹ J 10,11

³⁴⁰ Porov. J 21,16-17

³⁴¹ Sv. Ján Zlatoústý: Hom. 88 in Joan. n. 1

³⁴² 2 Sol 2,16

³⁴³ Sv. Lev Veľký: Sermo IV, c. 2

³⁴⁴ Sv. Gregor Veľký: Epistolarum lib. V, ep. 20

riadiaci princíp aj hlavnou neoddeliteľnou súčasťou zriadenia Cirkvi, nesmelo zaniknúť s Petrovou smrťou, ale muselo prechádzať ako dedičstvo z jedného jeho nástupcu na druhého. „Zostáva teda nariadenie pravdy a svätý Peter, vytrvalý v sile skaly, ktorú prijal, neopustil vládu Cirkvi, ktorá mu bola zverená.“³⁴⁵ Preto majú pápeži, ktorí nasledujú Petra v rímskom biskupskom úrade, mocou Božského práva najvyššiu moc v Cirkvi. Koncil florentský vyhlásil: „Prehlasujeme a rozhodujeme, že Svätá Apoštolská stolica a rímsky pápež majú primát³⁴⁶ nad celým zemským okruhom; že rímsky pápež je nástupcom svätého Petra, kniežaťa apoštolov a pravým zástupcom Kristovým a hlavou celej Cirkvi, otcom a učiteľom všetkých kresťanov a že rímskemu pápežovi bola vo svätom Petrovi odovzdaná od nášho Pána Ježiša Krista plná moc pást celú Cirkev, vládnuť jej a riadiť ju, ako je to obsiahnuté v dokumentoch všeobecných koncilov a v posvätných kánonoch.“ Práve tak prehlasuje IV. Lateránsky koncil: „Rímska Cirkev má ako matka a učiteľka všetkých veriacich v Krista, mocou nariadenia Pána, najvyššie miesto riadnej moci nad všetkými ostatnými.“ V zhode s tým postupovalo sa už v staroveku, kedy bez najmenších pochybností alebo váhania uznávali rímskych biskupov a uctievali ich ako legitímnych nástupcov sv. Petra.

Kto by nepoznal v tejto súvislosti tak početné a nádherné svedectvá Otcov? Veľmi známe je predovšetkým to, čo povedal o rímskej cirkevnej obci sv. Irenej: „S touto cirkevnou obcou musí pre jej vyššiu prednosť nutne súhlasiť každá cirkevná obec.“³⁴⁷ Práve tak potvrdzuje (náuku) o rímskej cirkevnej obci sv. Cyprián, že „je koreňom a kmeňom katolíckej Cirkvi“³⁴⁸ a „učiteľským stolcom svätého Petra a hlavnej cirkevnej obce, z ktorej vzišla jednota kňazstva.“³⁴⁹ Nazýva ju učiteľskou stolicou svätého Petra, pretože na nej sedí Petrov nástupca a hlavnou cirkevnou obcou, pretože Petrovi a jeho nástupcom bola prepožičaná najvyššia hodnosť a hovorí, že z nej vzišla jednota, pretože rímska cirkevná obec je účinnou príčinou jednoty kresťanstva. Preto sv. Hieroným oslovuje pápeža sv. Damasa takto: „Hovorím k nástupcovi rybárov a k učeníkovi Kríža. S Tvojou Svätosťou (to je učiteľskou stolicou svätého Petra) som spojený spoločenstvom. Na tejto skale, to

³⁴⁵ Sv. Lev Veľký: Sermo III, c. 3

³⁴⁶ Slovensky prvenstvo alebo prednosť.

³⁴⁷ Sv. Irenej: Contra haereses lib. III, c. 3, n. 2

³⁴⁸ Sv. Cyprián: Ep. 48 ad Cornelium, n. 3

³⁴⁹ Sv. Cyprián: Ep. 59 ad Cornelium, n. 14

viem, je vystavaná Cirkev.“³⁵⁰ Hieroným rozoznáva katolíckeho človeka od ostatných podľa spoločenstva s rímskym stolcom svätého Petra: „Kto sa drží učiteľského stolca Petrovho, ten je môj.“³⁵¹ Podobným spôsobom dosvedčuje sv. Augustín: „V rímskej cirkevnej obci stále pokračuje najvyššia hodnosť Apoštolského učiteľského stolca.“³⁵² A katolícky nie je ten, kto sa nezhoduje s rímskou vierou: „nedomnievaj sa, že máš pravú katolícku vieru, ak učíš, že nie je potrebné zachovávať rímsku vieru.“³⁵³ Práve tak hovorí sv. Cyprián: „Byť v spoločenstve s pápežom Korneliom znamená mať spoločenstvo s Katolíckou cirkvou.“³⁵⁴ Byť podriadený rímskemu pápežovi, učí opát sv. Maximus, je známkou pravej viery a pravého spoločenstva. „Kto nechce byť bludár ani za neho byť označovaný, Preto ak človek nechce byť heretikom, alebo ním byť nazývaný, nech sa neusiluje u toho alebo onoho človeka ... ale nech sa ponáhľa skôr ako pred čímkoľvek iným o spojenie Rímskou Stolicou. Ak je táto spokojná, potom bude všade a u všetkých platiť za zbožného a pravoverného muža. Zbytočné je každé slovo, keď sa niekto pokúša niekoho ako mňa prehovoriť, ak sa nerobí zadosť a ak sa nevysielajú prosby k Najsvätejšiemu pápežovi, otcovi najsvätejšej rímskej Cirkvi, to znamená k Apoštolskej Stolicí.“ Dôvod pre to spočíva podľa jeho uistenia v tom, že „tento pápež dostal od samého vteleného Slova, podľa výrokov všetkých posvätných cirkevných zhromaždení, podľa posvätných kánonov a ustanovení, prikazujúcu moc nad svätou Cirkvou Božou po celom okruhu zeme, vo všetkom a nad všetkým a má ju s oprávnením zväzovať a rozväzovať. S ním zväzuje a rozväzuje tiež Slovo v nebi, ktoré vládne nad všetkými nebeskými zástupmi.“³⁵⁵

Túto pravdu kresťanskej viery, ktorá bola uznávaná a vysoko vážená všetkými národmi a vo všetkých dobách, od Východu až na Západ, pripomenul, bez toho aby narazil na niekoho, kto by tomu odporoval, pápežský legát, kňaz Filip, cirkevnému zhromaždeniu v Efeze: „nikto nepochybuje, skôr je po všetky storočia známe, že najbláženejší Peter, knieža a hlava apoštolov, stĺp viery a základ Cirkvi, dostal od nášho Pána Ježiša Krista, Vykupiteľa a Spasiteľa ľudského rodu, kľúče od kráľovstva s mocou zväzovať a rozväzovať; až do našej

³⁵⁰ Sv. Hieronym: Ep. 15 ad Damasum, n. 2

³⁵¹ Sv. Hieronym: Ep. 16 ad Damasum, n. 2

³⁵² Sv. Augustín: Ep. 43, n. 7

³⁵³ Sv. Augustín: Sermo 120, n. 13

³⁵⁴ Sv. Cyprián: Ep. 55, n. 1

³⁵⁵ Deflor. ex Epist. ad Petr. Illustré.

doby a navždy žije ďalej vo svojich nasledovníkoch a vykonáva sudcovskú moc.“³⁵⁶ A rovnaký večný obsah vyjadruje všeobecne známe slovo koncilu v Chalcedóne: „Peter prehovoril skrze Leva.“³⁵⁷ A ako ozvena týchto slov znie výrok III. konštantinopolského koncilu: „Spolu s nami kráčalo najvyššie knieža apoštolov, lebo máme na svojej strane jeho nasledovníka a nástupcu na Stolci (Petrovom) ... Podľa vonkajšieho zdania to bol papier a atrament, čo sme videli na apoštolskom liste, avšak prehovoril Peter skrze Agathona.“³⁵⁸

Vo forme katolíckeho vyznania viery, ktoré zostavil a predložil na začiatku 6. storočia pápež Hormisdas a ktoré bolo podpísané cisárom Justiniánom a patriarchami Epifaniom, Jánom a Mennom, stojí v rozhodných slovách vyhlásenie: „Slová nášho Pána Ježiša Krista:“ Ty si Peter a na tej skale založím svoju Cirkev, „nemôžu zostať bez povšimnutia ... Čo sa v nich hovorí, preukázalo sa skutkom a skutočnosťou, pretože na Apoštolskom Stolci sa doteraz udržalo katolícke náboženstvo bez porušenia.“³⁵⁹ Nechceme tu uvádzať všetky svedectvá, ale chceme ešte pripomenúť vyznanie viery, ktoré zložil Michael Palaiologos na II. lyonskom koncile: „Svätá rímska Cirkev má najvyššiu a úplnú prednosť a vládu nad celou katolíckou Cirkvou; a tá vyznáva v pravde a pokore, že túto plnú moc dostala od samého Pána vo Svätom Petrovi, hlave a kniežaťu apoštolov, ktorého nástupcom je rímsky pápež. A ako pred všetkými ostatnými je viazaná povinnosťou obhajovať pravdu, tak musia tiež všetky otázky, ktoré o viere vzniknú, byť rozhodnuté podľa jej úsudku.“³⁶⁰

Biskupi patria k základnému usporiadaniu Cirkvi

14. Moc (apoštola) Petra a jeho nástupcov je najúplnejšia a najvyššia; tým sa nesmie myslieť, že by bola jediná. Lebo ten, ktorý si vyvolil Petra za základ Cirkvi, „vyvolil si tiež dvanástich ... a nazval ich apoštolmi.“³⁶¹ Keď potom nutne musela Petrova moc pokračovať v rímskom pápežovi, potom aj biskupi, pretože sú nástupcovia apoštolov, zdedili ich riadnu moc; a síce tak, že zbor biskupov nutne patrí k

³⁵⁶ Actio III

³⁵⁷ Actio II

³⁵⁸ Actio XVIII

³⁵⁹ Post Epist. XXVI, ad omnes Episc. Hispano., N. 4

³⁶⁰ Actio IV

³⁶¹ Luk 6,13

vnútornému usporiadaniu Cirkvi. Hoci biskupi nemajú ani plnú ani všeobecnú a najvyššiu moc, napriek tomu nesmú byť považovaní za obyčajných zástupcov rímskeho pápeža, lebo majú sebe vlastnú moc a popravde sú riadnymi pastiermi národov, ktoré vedú.

Keďže Petrov nástupca je len jeden, nástupcov apoštolov je teda veľa. Preto je primerané spoznať, aký je podľa Božského ustanovenia vzťah biskupov k pápežovi. Prvé v tomto smere musí byť zrejmé a nepochybné spoločenstvo biskupov s nástupcom svätého Petra: ak sa toto puto uvoľní, potom sa oddeľuje a rozptyľuje kresťanský ľud a prestáva každá možnosť budovania jedného tela a jedného stáda. „Blaho Cirkvi závisí na dôstojnosti veľkňaza: ak on nemá mimoriadnu a všetko prevyšujúcu právomoc, potom bude v Cirkvi práve toľko rozkolov, koľko bude kňazov.“³⁶² Preto je dôležité dôsledne si všimnúť to, že apoštolom nebolo bez Petra zverené nič, naproti tomu Petrovi je dané mnohé nezávisle na apoštoloch. V jednom výklade slov Kristových z evanjelia podľa sv. Jána³⁶³ sa sv. Ján Zlatoústý pýta, „prečo (Kristus) kladie sa obracia k Petrovi a prehliada ostatných apoštolov,“ a odpovedá, že „Peter bol vyvolený medzi apoštolmi, bol ústami učeníkov a hlavou ich zboru.“³⁶⁴ Kristus označil jedine Petra za základ Cirkvi, jedine jemu bola daná moc zväzovať a rozväzovať a jedine jemu bolo dané poverenie pást'. Čo sa naproti tomu dostalo apoštolom z moci a práv úradu, to dostali spoločne s Petrom: „Bola to láskavosť Božia, keď chcel, aby ostatní predstavení mali s ním (s Petrom) niečo spoločné; nikdy inak ako skrze neho (skrze Petra) neprepožičiaval ostatným (apoštolom) to, čo im neodoprel ... Mnohé obdržal (Peter) sám, ale nič neprešlo na niekoho iného bez toho by na tom nemal (Peter) podiel.“³⁶⁵

Biskupi oddelení od Petra a jeho nástupcov strácajú celú jurisdikciu

15. Z toho potom jasne vyplýva, že biskupi strácajú svoje právo a svoju moc, ak sa vedome oddeľujú od Petra a jeho nástupcov. Lebo svojím odpadnutím odpadajú od základu, na ktorom má celá stavba spočívať: sú mimo budovy (Cirkvi), a preto tiež oddelení od ovčince, ktorého vodcom je najvyšší pastier; áno, sú vylúčení z kráľovstva, ktorého kľúče boli od Boha odovzdané jedine Petrovi.

³⁶² Sv. Hieronym: Dialóg contra Luciferianos n. 9

³⁶³ J 21,15

³⁶⁴ Sv. Ján Zlatoústý: Hom. 88 in Joan. n. 1

³⁶⁵ Sv. Lev Veľký: Sermo IV, c. 2

Z toho všetkého sa znovu učíme spoznávať Boží plán a zámer v usporiadanom zriadení kresťanskej pospolitosti. Božský Zakladateľ chcel mať Cirkev jednu vo viere, vo vláde a v spoločenstve. Z tohto dôvodu určil Petra a jeho nástupcu za základ a stred jednoty. Preto hovorí sv. Cyprián: „Dokazovanie viery je ľahké, ak sa všetko prevedie na jednu stručnú pravdu. Pán povedal Petrovi: Hovorím ti ... ty si Peter. Na jednom stavia Cirkev. A hoci po svojom zmŕtvychvstaní dal všetkým apoštolom rovnakú moc a povedal: Ako mňa poslal Otec (tak ja posielam vás), tak predsa nariadil, aby jednota bola zjavná, skrze svoju moc, že jednota má vychádzať od jedného.“³⁶⁶ A sv. Opát Milevitský hovorí: „Nemôžeš poprieť, že vieš, ako v meste Ríme bol Petrovi najprv odovzdaný biskupský učiteľský stolec, na ktorom Peter sedel ako hlava všetkých apoštolov, odkiaľ tiež dostal meno Kéfas (Skala); v tomto jednom učiteľskom stolci sa mala zachovať jednota všetkých: ostatní apoštoli si nemali totiž ustanovovať pre seba jednotlivé učiteľské stolce, a tak platil za rozkolníka a hriešnika ten, kto proti jedinému učiteľskému stolcu zriaďoval nejaký iný.“³⁶⁷ Podľa chápania sv. Cypriána vzniká blud a rozkol práve z toho, že sa upúšťa od povinnej poslušnosti k najvyššej moci: „Zo žiadnej inej príčiny nepovstali bludy a nevznikli rozkoly, iba preto, že sa kňazovi Božiemu nepreukazovala poslušnosť, a pretože si niekto nahováral, že by mohol byť v Cirkvi súčasne viac ako jeden kňaz a viac ako jeden sudca, námestníkom Kristovým.“³⁶⁸ Len ten sa teda môže podieľať na úrade a hodnostiach, kto je spojený s Petrom, lebo je predsa nezmyselné domnievať sa, že niekto môže v Cirkvi nastúpiť úrad predstaveného, keď je mimo Cirkve. Z tohto dôvodu karhal sv. Opát Milevitský donatistov: „Proti týmto bránam (pekla), tak čítame, prijal Peter kľúče spásy: Peter, naša hlava, ktorému Kristus povedal: Tebe dám kľúče od kráľovstva nebeského; a ešte: Brány pekla ju (Cirkev) nepremôžu. Ako si teda môžete robiť nárok na kľúče od kráľovstva nebeského, vy, ktorí ste v spore s učiteľským stolcom Petrovým?“³⁶⁹

Biskupský zbor je však treba považovať za spojený s Petrom podľa vôle Kristovej len vtedy, keď sa Petrovi podriaďuje a počúva ho: inak sa rozplýva do neusporiadaného a zmäteného zástupu. K náležitému udržaniu jednoty viery a spoločenstva nestačí prednosť cti a určitá

³⁶⁶ Sv. Cyprián: De unit. Eccles. n. 4

³⁶⁷ Sv. Opát Milevitský: De Schism. Donat. lib. II

³⁶⁸ Sv. Cyprián: Ep. XII ad Cornelium, n. 5

³⁶⁹ Sv. Opát Milevitský: Lib. II n. 4.5

starostlivosť a správa; k tomu je úplne nutná pravá a najvyššia autorita, pred ktorou sa skláňa celé spoločenstvo. Čo zamýšľal Syn Boží tým, že kľúče od kráľovstva nebeského slúbil jedine Petrovi? Podľa jazykovej zvyklosti Svätého písma a podľa jednomyselného názoru Otcov je nepochybné, že výrazom „kľúče“ je označená najvyššia moc. Žiadnym iným spôsobom sa nedá inak vysvetliť, čo bolo prepožičané buď Petrovi zvlášť, alebo apoštolom spoločne s Petrom. Ak moc zväzovať, rozväzovať a pást pôsobí v biskupoch ako nástupcoch apoštolov to, že každý z nich riadi jemu patriaci ľud s úradnou právomocou, potom musí táto moc mať rovnakú účinnosť pri tom, ktorému bol od Boha prepožičaný úrad pást baránky a ovce. „Kristus ustanovil Petra nielen za pastiera, ale aj za pastiera pastierov. Peter teda pasie baránky, pasie tiež ovce; pasie synov a pasie matky; vládne poddaným a vládne predstaveným; pretože baránky a ovce tvoria celú Cirkev.“³⁷⁰ Preto Otcovia a učitelia Cirkvi dávali Petrovi zvlášť mená, ktoré výstižne vyjadrovali, že zastáva najvyšší stupeň dôstojnosti a moci. Nazývajú ho prvým v zástupe učeníkov, kniežat'om svätých apoštolov, vedúcim hlasom v tomto zbore, ústami všetkých apoštolov, hlavou tejto rodiny, predstaveným celého sveta, prvým medzi apoštolmi, stĺpom a oporou Cirkvi. To všetko akoby zhŕňa sv. Bernard, keď hovorí k pápežovi Evženovi: „Kto si? Veľkňaz, pápež. Ty si kniežat'om biskupov, dedičom apoštolov ... Ty si ten, komu boli dané kľúče, komu boli zverené ovce. Sú ešte iní strážcovia nebeských brán a pastieri stád; ale ty si tým slávnejší, čím si oba tieto názvy zdedil spôsobom odlišným od ostatných. Oni dostali pridelené jednotlivé stáda; tebe boli zverené všetky stáda ako jedno stádo jednému: nie si iba pastier oviec, ale aj pastierov; ty si jeden pastier všetkých. Pýtaš sa, odkiaľ beriem pre to dôkaz? Zo slov Pána! Lebo komu inému, nehovorím z biskupov, ale aj z apoštolov boli zverené všetky ovce tak plne a bez rozdielu? Ak ma miluješ, Peter, pas moje ovce. Ktoré ovce? Snáď tohto národa alebo určitej krajiny? Moje ovce, hovorí. Kto nevidí jasne, že tým neoznačuje jednotlivé ovce, ale všetky ovce? Kde sa nerozlišuje, tam sa nič ani nevyníma.“³⁷¹

Nezlučuje sa teda s pravdou a ide o zrejмый rozpor s nariadením Božím, ak niekto tvrdí, že súdna právomoc (jurisdikcia) rímskych pápežov sa vzťahuje len na jednotlivých biskupov, nie však na ich celok. Ved' v tom spočíva celá podstata a dôležitosť základu, aby jednota

³⁷⁰ S. Brunonis episcopi Signiensis, Comm. in Joan. p. III, c. 21, n. 55

³⁷¹ Sv. Bernard: De Consideratione lib. II, c. 8

a pevnosť bola prepožičaná napred celej stavbe a až potom jednotlivým časťami. To sa potom týka otázky, o ktorej sa tu hovorí, tým viac, lebo Kristus chcel práve pevnosťou základu zabezpečiť, aby brány pekla Cirkev nepremohli. Tomuto Božskému prislúbeniu sa však musí, ako sa to všeobecne uznáva, rozumieť o celku Cirkvi, nie o jej jednotlivých častiach: veď tie samozrejme môžu byť premožené útokom pekla a skutočne v jednotlivých prípadoch aj premožené boli. Ďalej: kto je v čele celého stáda, musí mať nielen prikazujúcu moc nad jednotlivými roztrúsenými ovcami, ale aj nad ich spojeným celkom. Alebo snád' má celok oviec riadiť a viesť svojho pastiera? Alebo sú snád' nástupcovia apoštolov všetci spoločne základom, o ktorý sa má opierať nástupca Petrov, aby mal pevnú oporu? Nepochybne má ten, v ktorého rukách sa nachádzajú kľúče od kráľovstva, moc nielen nad každou jednotlivou provinciou, ale aj nad všetkými zároveň: a ako biskupi, každý na svojom území, stoja so skutočnou mocou nielen nad každým jednotlivcom, ale aj nad celým spoločenstvom, tak i moc rímskych pápežov sa vzťahuje na celé kresťanstvo, na všetky jeho časti, spojené v jednote, a tie ich úradnú moc počúvajú a poddávajú sa jej. Ako už bolo dostatočne povedané, Kristus urobil Petra a jeho nástupcu svojimi zástupcami, aby Cirkev trvalo riadili s rovnakou právomocou, akú mal on sám za svojho smrteľného života. Môže sa potom snád' povedať, že zbor apoštolov mal viac moci než ich Majster sám?

K tomu prehlasuje tradičné učenie viery Cirkvi toto: Túto úradnú moc pápeža nad celkom biskupov, ktorá je v Svätom písme tak jasne vyslovená, nikdy neprestala Cirkev uznávať a dosvedčovať. Výroky koncilov k tomu znejú takto: „Čítame, že rímsky pápež vydal rozsudok nad biskupmi všetkých cirkevných obcí; nikdy však nečítame, že by bol on sám niekým odsúdený.“³⁷² Ako dôvod toho sa uvádza, že „nad plnosťou moci Apoštolskej stolice nie je žiadna vyššia.“³⁷³ Preto hovorí pápež Gelasius o záveroch koncilov: „Ako sa nič nestáva právom, čo nebolo potvrdené od Prvej Stolice, tak bolo celou Cirkvou vždy prijímané to, o čom rímsky stolec rozhodol ako o správnom výroku.“³⁷⁴ Vždy prislúchalo rímskym pápežom potvrdzovať alebo zavrhnúť

³⁷² Hadrianus II (867-872) in Alloc. III ad Synoda. Rom. anno 869. Cf. Act. VII Conc. Constantinopol. IV

³⁷³ Cf. Nicolaus I (858-867) in Ep. 86 ad Michaelom III imperator (842-867). Celé miesto znie: "Skutočne je jasné, že ktorékoľvek rozhodnutie Apoštolskej stolice nesmie nikto prešetrovať, lebo niet žiadnej vyššej úradnej moci, než akú má (Apoštolská stolica); práve tak nie je nikomu dovolené vynášať o ktoromkoľvek rozhodnutí Apoštolskej stolice nejaké odsúdenie."

³⁷⁴ Ep. XXVI ad Episc. Dardan., N. 5

závery a rozhodnutia koncilov. Tak pápež Lev Veľký vyhlásil závery lupičskej synody³⁷⁵ v Efeze za neplatné; závery koncilu v Arimine³⁷⁶ zavrhol pápež Damasus; závery koncilu v Konštantínopole³⁷⁷ (zavrhol) pápež Hadrián II.; 28. kánon koncilu Chalcedónskeho, ako je známe, nenadobudol platnosť, pretože nebol prijatý a potvrdený Apoštolskou stolicou. Preto právom rozhodol pápež Lev X. na V. lateránskom koncile, že „jedine súčasný rímsky pápež svojou právomocou má nad všetkými koncilmi plné právo a plnú moc koncily zvolávať, prekladať a rozpúšťať. A to je isté nielen zo svedectva Svätého písma, z výrokov Otcov a iných rímskych pápežov, ale aj z vlastného vyznania tých istých koncilov.“ Písmo sväté dosvedčuje nespochybniteľným spôsobom, že kľúče od kráľovstva boli zverené jedine Petrovi, zatiaľ čo moc zväzovať a rozväzovať bola prepožičaná apoštolom v jednote s Petrom. Že by však apoštoli dostali najvyššiu moc bez Petra a proti Petrovi, to nie je dokazované nikde. Od Ježiša Krista ju teda určite nedostali. Preto vatikánsky koncil³⁷⁸ svojim rozhodnutím o podstate a rozsahu primátu rímskeho pápeža nepriniesol žiadne nové myslenie ani názor, ale tým len potvrdil starobylú a neprestajnú vieru všetkých čias.

Podriadenosť kresťanov dvojakej autorite nespôsobuje žiadny zmätok v úradnej správe. Podozrievať z niečoho takého nám zakazuje predovšetkým Božia múdrosť, pretože táto forma moci bola vytvorená samotným Bohom. Ďalej musíme uvážiť, že poriadok vo vzájomných vzťahoch by bol porušený len vtedy, keby nad ľuďom boli zriadené dve vrchnosti, ktoré by boli postavené na rovnaký stupeň právomoci a na sebe by pritom boli nezávislé. Avšak moc rímskeho pápeža je najvyššia zo všetkých, je všeobecná a úplne nezávislá; kdežto moc biskupov je obmedzená určitými hranicami a nie je úplne nezávislá. „Je neprimerané, aby boli za predstavených daní dvaja, ktorí by riadili to isté stádo. V žiadnom prípade však nie je neprimerané, aby boli postavení nad tým istým ľuďom dvaja, z ktorých jeden stojí vyššie; a tak stojí bezprostredne nad tým istým ľuďom farár, biskup a

³⁷⁵ Túto synodu zvolal v r. 449 cisár Theodosius II. a na nej sa snažil alexandrijský patriarcha Dioskurus s pomocou vojakov a mníchov presadiť eutychiánske (monofyzitské) názory. List pápeža sv. Leva I. Veľkého (Tomus ad Flavianum) na tejto synode nebol predčítaný. Preto pápež túto synodu toho istého roku 449 zavrhol, a keď cisár v r. 450 zomrel, Chalcedónsky koncil v r. 451 takisto jej závery zavrhol.

³⁷⁶ Synodu v Rimini zvolal cisársky prefekt a asi 400 západných biskupov a na nej sa dali prinútiť k tomu, aby podpísali semiariánske vyznanie viery.

³⁷⁷ Ide o konštantínopolskú synodu z rokov 869-870, ktorá zosadila a prekiala pápeža Hadriána II. (867-872) v čase fociánskeho rozkolu.

³⁷⁸ Zasadnutie IV, kap. 3

pápež.“³⁷⁹ Pamätajúc na povinnosti svojho úradu sú rímski pápeži pevne rozhodnutí zachovať všetko to, čo kedy bolo v Cirkvi zavedené z Božského nariadenia: preto na jednej strane chránia, ako to zodpovedá veci, starostlivo a bdelo moc svojho vlastného úradu; na druhej strane však sa stále snažili a naďalej sa budú snažiť udržať nedotknutú autoritu a právomoc biskupov. Čokoľvek kedy bolo preukázané ku cti a poslušnosti voči biskupom, to všetko považujú za preukázané im samým. „Moja česť je ctou všeobecnej Cirkvi. Moja česť je mocnou posilou mojich bratov. Vtedy sa mi popravde preukazuje česť, keď každému jednému nie je upieraná náležitá úcta.“³⁸⁰

Výzva veriacim nevzdávať sa.

16. V týchto Našich výkladoch sme verne ozrejmili obraz a tvárnosť Cirkvi podľa Božieho plánu. O jednote sme podali obšírny výklad: presne sme vysvetlili, ako ju Božský Pôvodca usporiadal a na akom základe ju chce zadarmo udržať. Nemáme dôvod pochybovať, že Naše apoštolské slovo počujú všetci, ktorí sú povolání z Božej milosti a dobrodenia, aby žili v Cirkvi ako jej synovia a dcéry: „Moje ovce počúvajú môj hlas.“³⁸¹ Z toho, čo bolo povedané, budú ľahko čerpať povzbudenie k dokonalejšiemu poznaniu a s vôľou ešte ochotnejšie priľnú k svojim bezprostredným pastierom a ich prostredníctvom k najvyššiemu pastierovi, aby tým iste zotrvali vo vnútri jediného ovčince a mohli tam v bohatšej miere získať plody spásy. Ak však prihliadame „k Ježišovi, Pôvodcovi a Zavrsiteľovi viery,“³⁸² ktorého úrad v zastúpení My, aj keď nezaslúžene a nehodne spravujeme, tu sa rozhorí náš duch láskou k nemu a chceli by sme nie bezdôvodne aj pre seba si nárokovať slová, ktoré Ježiš použil o sebe, a povedať: „Mám ešte iné ovce, ktoré nie sú z tohto ovčince; aj tie musím priviesť a budú počuť môj hlas.“³⁸³ Kiež by nás teda počuli všetci tí a nezdráhali sa nasledovať Našu otcovskú lásku, ktorí s bolesťou vidia, akého veľkého rozšírenia už dosiahla bezbožnosť, a ktorí uznávajú a vyznávajú Ježiša Krista ako Božieho Syna a Vykupiteľa ľudského rodu, ale napriek tomu sa zmätení potácajú ďaleko od jeho nevesty (Cirkvi). Kto Krista prijíma, musí ho nutne prijímať celého: „Hlava a telo, to je celý Kristus; Hlavou je jednorodený Syn Boží, telom je však jeho Cirkev; sú ženích a nevesta, dvaja v jednom

³⁷⁹ Sv. Tomáš Akvinský: In IV Sent. Dist. 17, a. 4, ad qu. 4, ad 3

³⁸⁰ Sv. Gregor Veľký: Epistolarum lib. VIII, ep. XXX, ad Eulogium

³⁸¹ J 10,27

³⁸² Žid 12,1-2

³⁸³ Ján 10,16

tele. Všetci, ktorí vo vzťahu k nemu ako ku hlave, nesúhlasia s Písmom svätým, nech sa už nachádzajú na akýchkoľvek miestach, kde sa nachádza aj Cirkev, nie sú vo vnútri Cirkvi. A tí, ktorí síce so zreteľom na Hlavu samotnú myslia súhlasne s Písmom svätým, ale nemajú spoločenstvo s jednotou Cirkvi, takisto nie sú vo vnútri Cirkvi.“³⁸⁴

S rovnakou náklonnosťou sa ďalej Naše srdce obracia k tým, ktorí doteraz úplne nepodľahli morovému dychu bezbožnosti a chcú mať jediného pravého Boha, Stvoriteľa neba i zeme, aspoň za Otca. Kiež by však sami uvážili a presvedčili sa o tom, že sa nijako nemôžu počítať medzi Božie deti, ak neprijmú Ježiša Krista za Brata a Cirkev za Matku. A všetkým veľmi láskyplne pripomíname slová sv. Augustína: „Milujme Pána, nášho Boha; milujme jeho Cirkev: jeho ako nášho Otca a ju ako našu Matku. Nikto nech nehovorí: chodím síce k modlám, pýtam sa posadnutých a veštcov, ale tým sa neoddeľujem od Cirkvi a som katolík. Matky sa pevne pridržiješ, ale urážaš Otca! - Iný hovorí: Som ďaleko vzdialený od toho, aby som sa pýtal veštcov, nenavštevujem posadnutých, nechcem žiadne svätokrádežné predpovede, neklaniam sa zlým duchom, neslúžim kamenným modlám, ale napriek tomu patrím k strane Donatovej. Čo ti prospeje, neurážať Otca, keď ťa rovnako potrestá za urážku Matky? Čo ti prospeje, vyznávať Pána, ctíť Boha, hlásať ho, uznávať jeho Syna a vyznávať, že sedí po pravici Otca, keď sa rúhaš jeho Cirkvi? ... Keby si mal priaznivcov a ochrancov, ktorých by si denne navštevoval, ale previnil by si sa proti jeho žene jediným nenávisným ohováraním, odvážil by si sa potom vstúpiť do jeho domu? Držte sa teda, milovaní, držte sa všetci jednomyselne a pevne Boha ako Otca a Cirkvi ako Matky.“³⁸⁵

V pevnej dôvere v milosrdenstvo Boha, ktorý sa najviac môže dotknúť ľudských srdc a pohnúť nimi, kamkoľvek a akokoľvek chce, odporúčame všetkých, ktorým bol Náš list určený, neustále do jeho Božskej dobrotivosti. Udeľujeme vám, ctihodní bratia, ako aj vášmu kléru a ľudu, ako záruku Božských darov a na znamenie Našej blahovôle s láskavým zmýšľaním v Pánovi, apoštolské požehnanie.

Dané v Ríme u sv. Petra 29. júna roku 1896, devätnásteho roku Nášho pontifikátu.

³⁸⁴ Sv. Augustín: Contra Donatistas ep., Sive De unit. Eccl. c. 4, n. 7

³⁸⁵ Sv. Augustín: Enarratio in Ps. 88, Sermo II, n. 14

Pápež Lev XIII.

Zdroj:

http://w2.vatican.va/content/leo-xiii/en/encyclicals/documents/hf_l-xiii_enc_29061896_satis-cognitum.html

www.michaelsa.cz/wp-content/.../Encyklika_Satis-cognitum.doc

O TAJOMNOM TELE JEŽIŠA KRISTA. Mystici Corporis Christi. (Pius XII. 1943)

O tajomnom tele Kristovom a našom v ňom spojení s Kristom.

Ctihodní bratia, prijmite náš pozdrav a apoštolské požehnanie.

Učenie o tajomnom tele Kristovom, ktorým je Cirkev³⁸⁶, pochádzajúce pôvodne z úst samého Vykupiteľa a stavajúce do jasného svetla veľké a nikdy dostatočne nezvelebované dobro nášho veľmi úzkeho spojenia s takou vznešenou Hlavou, je bezpochyby takou veľkou vecou, že svojou vznešenosťou a dôstojnosťou povzbudzuje všetkých ľudí, vedených Duchom božím, aby ho študovali, a osvecujúc im myseľ, mocne ich pobáda k tým spasiteľným dielam, ktoré zodpovedajú jeho príkazom. Preto pokladám za povinnosť pohovoriť si o tom s vami v tomto okružnom liste, rozoberajúc a vysvetliac najmä tie body, ktoré sa týkajú Cirkvi bojujúcej. Nabáda nás k tomu nielen veľká vznešenosť tohto učenia, ale aj súčasné postavenie ľudstva.

Chceme totiž hovoriť o bohatstve, skrytom v lone Cirkvi, ktorú si Kristus vydobyl svojou krvou³⁸⁷ a ktorej údy sa chvália trními okrášlenou Hlavou, ktorá ich vykúpila. Z toho jasne vidieť, že najslávnejšie a najvznešenejšie veci sa rodia len z bolesti. Preto sa môžeme tešiť, že máme účasť na Kristovom utrpení, aby sme sa potom mohli radovať a jasat', keď sa ukáže jeho sláva.³⁸⁸

Vyzdvihujeme hneď na počiatku, že ako Vykupiteľa ľudského pokolenia prenasledovali, vysmievali a mučili tí, ktorých sa podujal spasit', tak i spoločnosť ním založená sa v tom podobá svojmu božskému Zakladateľovi. Pravda, tým nezapierame, ale s vďakou voči Bohu uznávame, že aj v týchto búrlivých časoch sú mnohí, ktorí hľadajú na Cirkev ako na jediný prístav spásy, hoci sú oddelení od stáda Kristovho: no rovnako tiež vieme, že Cirkvou Božou pohrdajú a v nadutom nepriateľstve ju potupujú nielen tí, ktorí opovrhovali svetlom kresťanskej múdrosti a vracajú sa k biednym náukám, zvykom a ustanoveniam pohanského staroveku, lež často ju nepoznajú, zanedbávajú, ba i sa za ňu hanbia aj mnohí kresťania, zväbení falošnou pozlátkou bludu alebo zlákaní svetskými radovánkami a skazenosťou. Preto z povinnosti svojho svedomia a z túžby vyhovieť žiadosti mnohých, ctihodní bratia, predstavíme všetkým pred oči a opíšeme krásu, slávu a chválu Matky Cirkvi, ktorej po Bohu sme dlžnými za všetko.

Máme nádej, že tieto naše smernice a povzbudenia v terajších okolnostiach budú veriacim veľmi užitočné, lebo vieme, že toľké nešťastia a utrpenia týchto búrlivých čias, ktoré kruto sužujú nesčíselné množstvá ľudí, ak sú prijímané od Boha a s odovzdanosťou do jeho vôle, odvrátia ľudí akosi prirodzenou silou od pozemských a nestálych vecí k veciam nebeským a večným a vzbudia v nich akýsi tajomný smäd a veľkú túžbu po duchovných veciach, takže pod vplyvom Ducha Božieho budú horlivejšie vyhľadávať Božie kráľovstvo. Naozaj, čím viac sa odvrátia ľudia od márnosti tohto sveta a od nezriadenej lásky k pozemským veciam, tým ľahšie pochopia svetlo nadprirodzených tajomstiev. A dnes azda jasnejšie ako kedykoľvek inokedy je vidieť nestálosť a márnosť všetkých pozemských vecí, keď sa rúcajú kráľovstvá a štáty, keď obrovské poklady a bohatstvá sú potápané do hlbín nesmiernych oceánov a keď mestá, dediny a úrodné zeme sú pustošené a poškrvnené preliatou bratskou krvou.

Navyše dúfame, že pravdy, ktoré hodláme vyložiť o tajomnom tele Kristovom, nebudú nemilé a neužitočné ani tým, ktorí sú od Cirkvi oddelení. A to nielen preto, že ich dobroprajnosť voči Cirkvi zo dňa na deň očividne rastie, ale aj z iných dôvodov. Vidia, ako v prítomnom čase národ povstáva proti národu, kráľovstvo proti kráľovstvu a ako sa šíri bezhraničná nesvornosť, závisť

³⁸⁶ Porovn. Kol. 1, 24.

³⁸⁷ Skut. ap. 20, 28.

³⁸⁸ Porovn. 1 Peter 4, 13

a nenávisť. Ak potom obrátia svoj zrak na Cirkev, vidia jej jednotu, danú Bohom - pomocou ktorej všetci ľudia, hoci prislúchajú k akejkoľvek pleti, sú spojení bratským putom s Kristom. Preto sú iste nútení obdivovať túto veľkú rodinu lásky a vplyvom vnuknutí a účinkom Božej milosti sú vábení, aby aj oni mali účasť na tej istej jednote a láske. Máme ešte aj iný, veľmi príjemný dôvod, pre ktorý nám toto určenie prichádza na myseľ a naplňa nás radosťou. Totižto v uplynulom 25. roku od našej biskupskej vysviacky sme veľmi radostne zbadali čosi, čo spôsobilo, že sa po všetkých častiach sveta jasne a výrazne zaskvel obraz tajomného tela Ježiša Krista. Videli sme totižto, že kým vražedná a dlho trvajúca vojna biedne rozlámala bratské spoločenstvo národov, zatiaľ všetky naše dietky s výrazom jednej vôle a lásky obracali svoju myseľ k spoločnému Otcovi, ktorý nesúc v srdci starosti a úzkosti všetkých, spravuje lodičku katolíckej Cirkvi v takej nepriaznivej búrke. A tu sme spoznali nielen podivnú jednotu kresťanskej rodiny, ale i túto nepopierateľnú skutočnosť: ako my prechovávame otcovskú lásku ku všetkým národom, práve tak katolíci všetkých krajín, aj keď patria k národom medzi sebou bojujúcim, hľadajú na Kristovho zástupcu ako na otca milujúceho všetkých, ktorý zachováva absolútnu nestrannosť a neskazený úsudok pre obidve strany a povýšený nad rozbúrené ľudské vášne celou silou bráni pravdu, spravodlivosť a lásku. Nie menšiu radosť sme mali, keď sme sa dozvedeli, že katolíci dobrovoľne a ochotne vyzbierali sumu, ktorá je potrebná, aby sa v Ríme mohol postaviť kostol zasvätený nášmu svätému predchodcovi a patrónovi pápežovi Eugenovi I. Preto ako tento chrám, ktorý sa má vystavať z vôle a darov všetkých veriacich a má zväčšovať túto radostnú udalosť, tak nech svedectvo o našej vd'áčnosti vydáva tento okružný list. Hovorí sa v ňom o živých kameňoch, ktoré vystavané na živom uholnom kameni, ktorým je Kristus, tvoria ten svätý chrám, ďaleko prevyšujúci každý iný chrám, t. j. príbytok Boží v Duchu³⁸⁹.

Konečne hlavným dôvodom, prečo sa obširnejšie zaoberáme týmto vznešeným učením, je naša veľpastierska starostlivosť. Na svetlo Božie už vyšlo mnoho o tejto téme. Vieme tiež, že dnes sa mnohí horlivejšie venujú tomuto štúdiu, ktorým sa roznečuje a živí kresťanská nábožnosť. Príčinou toho sa zdá byť najmä tá okolnosť, že obnovené štúdium svätých obradov, ako i častejšie pristupovanie k eucharistickému stolu Pánovmu a konečne úcta k Božskému Srdcu Ježišovmu, ktorá sa na našu radosť tak šíri, mnohých priviedli k hlbšiemu poznávaniu nepreskúmateľných Kristových bohatstiev, ktoré sa nachádzajú v Cirkvi. K objasneniu tejto témy nakoniec veľmi prispeli náuky, ktoré boli uverejnené v poslednom čase o Katolíckej akcii. Tieto upevnili duchovné zväzky veriacich medzi sebou, aj medzi nimi a cirkevnou hierarchiou, ale najmä medzi nimi a rímskym pápežom. Aj keď sa právom tešíme tomu, čo sme tu spomenuli, jednako nemožno zaprieť, že o tomto učení sa roztrusujú veľké omyly nielen medzi tými, čo sú oddelení od pravej Cirkvi, ale aj medzi veriacimi sa šíria názory nepresné alebo celkom falošné, ktoré odťahujú mysle od správnej cesty pravdy. V skutočnosti z jednej strany ešte stále jestvuje falošný racionalizmus, ktorý pokladá za nezmyselné všetko, čo prevyšuje sily ľudského poznania. K nemu sa pridružuje iný podobný blud, takzvaný vulgárny naturalizmus, ktorý v Cirkvi Kristovej vidí a uznáva len vzťahy čiste právne a spoločenské. Z druhej strany sa vkráda falošný mysticismus, ktorý prekrúca Písmo sväté, usilujúc sa odstrániť nezmeniteľné hranice medzi stvoreniami a Stvoriteľom. Tieto od seba vzdialené a navzájom si protirečiacie výmysly majú za následok, že niektorí omráčení akýmsi neodôvodneným strachom, pokladajú túto vznešenú náuku za čosi nebezpečné a preto sa jej chránia ako krásneho, ale smrtonosného rajského jablka. Pravda, neprávom. Veď tajomstvá, zjavené Bohom, nemôžu byť ľuďom na škodu, ani nemajú zostať neužitočné ako poklad ukrytý na poli; ale preto ich Boh zjavil, aby z nich mal duchovný úžitok každý, kto o nich nábožne uvažuje. Veď, ako učí 1. Vatikánsky koncil, *„keď rozum, osvietený vierou, usilovne, pobožne a trpezlivo hľadá, s pomocou Božou môže dosiahnuť určité veľmi užitočné poznanie tajomstiev, jednak obdobne (analogicky) s tým, čo poznáva prirodzene, jednak zo súvisu medzi samotnými tajomstvami, a konečne z ich súvisu s posledným cieľom človeka.“* Hoci ľudský rozum, ako pripomína ten istý posvätný koncil, *„sa*

³⁸⁹ Porovn. Efez. 2. 21-22; 1 Peter 2, 15.

*nikdy nestane súcim, aby ich tak jasne pochopil, ako pravdy, ktoré tvoria predmet jeho prirodzeného poznania.*³⁹⁰

Preto, keď sme si toto všetko pred Bohom jasne uvážili, aby sa zvrchovaná krása Cirkvi zaskvela novou slávou, aby veriaci spojení v Kristovom tele so svojou Hlavou jasnejšie spoznali svoju jedinečnú a nadprirodzenú vznešenosť a aby konečne bol odseknutý prístup mnohonásobným bludom o tomto predmete, pokladali sme za svoju veľpastiersku povinnosť vyložiť v tomto okružnom liste celému kresťanskému ľudu učenie o tajomnom tele Kristovom a o spojení veriacich s Božským Vykupiteľom v tom istom tele. Súčasne sme si zaumienili predložiť z tejto milej náuky niekoľko poučení, aby pomocou nich hlbšie skúmanie tohto tajomstva prinášalo stále hojnejšie a hojnejšie ovocie dokonalosti a svätosti.

Cirkev je tajomným telom Kristovým.

Rozjímajúc o pôvode tohto učenia nám hneď na začiatku prichádzajú na myseľ slová apoštolove: *„Keď sa rozmnožil hriech, ešte nad to rozhojnila sa milosť.“*³⁹¹ Je zaiste známe, že otec celého ľudského pokolenia bol Bohom postavený do takého vznešeného stavu, že mal potomkom odovzdať spolu so životom pozemským aj nadzemský život nebeskej milosti. No, po biednom Adamovom páde celé ľudské pokolenie, postihnuté dedičnou nákazou hriechu, stratilo účasť na Božej prirodzenosti³⁹² a všetci sme sa stali synmi hnevu³⁹³. No najmilosrdnejší Boh *„tak miloval svet, že dal svojho jednorodeného Syna“*³⁹⁴ a Slovo večného Otca s tou istou Božou láskou vzalo na seba z Adamovho pokolenia ľudskú prirodzenosť, pravda, nevinnú a bez akejkoľvek poškrvny, aby z nového nebeského Adama prúdila milosť Ducha svätého do všetkých dietok prarodičov. Títo tiež, keďže hriechom prvého človeka boli zbavení adoptívneho Božieho detinstva, sa vtelením Slova stali podľa tela bratmi jednorodeného Syna Božieho a dostali aj moc stať sa dietkami Božími³⁹⁵. A tak Ježiš Kristus, trpiaci na kríži, nielen napravil narušenú spravodlivosť večného Otca, ale zaslúžil nám, svojim pokrvným, nevýslovne hojné milosti. Bol by ju mohol dávať sám celému ľudskému pokoleniu, ale chcel to robiť pomocou viditeľnej Cirkvi, v ktorej by boli ľudia zjednotení, aby s ňou a pomocou nej si všetci navzájom pomáhali pri rozdávaní božských plodov vykúpenia. Ako totižto Slovo chcelo použiť našu prirodzenosť, aby ľudí vykúpilo svojimi bolesťami a mukami, skoro tým istým spôsobom cez storočia používa svoju Cirkev, aby bezprestania pokračovalo začaté dielo³⁹⁶. Teda ak chceme presne určiť a opísať túto ozajstnú Cirkev Kristovu — ktorá je Cirkvou svätou, katolíckou, apoštolskou a rímskou — nenájdeme nič vznešenejšie, väčšie a božskejšie nad výraz, ktorým sa volá *„Tajomným telom Ježiša Krista“*. Tento výraz vyplýva a priam vyrastá z učenia Písma svätého a svätých Otcov.

Cirkev je „telo“ jedno nerozdielne, viditeľné ...

Sväté knihy často hlásajú, že Cirkev je telo. Apoštol hovorí: *„Kristus je hlavou tela Cirkvi.“*³⁹⁷ No ak je Cirkev telo, je potrebné, aby telo bolo jedno a nerozdielne podľa slov svätého Pavla: *„Mnohí sme jedným telom v Kristu.“*³⁹⁸ Ale musí byť nielen jedno a nerozdielne, lež aj konkrétne (skutočné) a viditeľné, ako tvrdí náš predchodca blahej pamäti Lev XIII. v okružnom liste Satis

³⁹⁰ Zasadnutie III.: Uznesenie o katolíckej viere. hl. 4.

³⁹¹ Rim. 5, 20.

³⁹² Porovn. 2 Peter 1, 4.

³⁹³ Ef. 2, 3.

³⁹⁴ Ján 3, 16.

³⁹⁵ Porovn. Ján 1, 12.

³⁹⁶ Porovn. 1. Vat. koncil: Uznesenie o Cirkvi, úvod

³⁹⁷ Kol. 1, 18.

³⁹⁸ Rim. 12, 5.

cognitum: „*Pretože Cirkev je telom, je viditeľná.*“³⁹⁹ Preto sú ďaleko od pravdy Božej tí, ktorí si predstavujú Cirkev tak, že ju nemožno ani dosiahnuť, ani vidieť, takže je, ako hovoria, iba címsi „*duchovným*“, čo mnohé kresťanské spoločnosti, aj keď sa navzájom líšia vierou, medzi sebou spája neviditeľným putom. No telo si žiada i množstvo údov, ktoré majú byť medzi sebou pospájané tak, aby si navzájom pomáhali. Deje sa tu čosi podobného ako pri našom smrteľnom ústrojenstve. Keď trpí jeden úd, spolu s ním trpia i ostatné údy a zdravé údy sa ponáhľajú na pomoc nezdravým. Tak je to aj v Cirkvi. Jednotlivé jej údy nežijú pre seba, ale pomáhajú aj iným, vzájomne s nimi spolupracujú, poskytujú jedny druhým posilu a prispievajú k stále väčšiemu rozkvetu celého tela.

... zložené organicky a „hierarchicky“.

Okrem toho, tak ako v stvorenej prírode, sa telo neskladá s hocakej hromady údov, ale musí byť opatrené orgánmi čiže údmi, ktoré nemajú ten istý účel, ale sú primerane priradené, tak i Cirkev sa má najmä preto volať telom, lebo vyplýva zo správneho usporiadania a súvislej jednoty údov, ktoré sú medzi sebou rozdielne. Tak opisuje Cirkev i apoštol, keď hovorí: „*Ako v jednom tele máme mnoho údov, ale všetky údy nemajú to isté poslanie, tak sme všetci jedno telo v Kristovi a každý sme jeden druhému údmi.*“⁴⁰⁰

No preto si netreba myslieť, že túto organickú stavbu Cirkvi tvoria iba hierarchické stupne a že sa obmedzuje iba na ne. Podobne si netreba myslieť, ako tvrdí opačná mienka, že táto stavba pozostáva iba z charizmatických osôb, hoci Cirkvi nikdy nebudú chýbať kresťania, obdarení zázračnými darmi. Pravda, treba rozhodne trvať na tom, že všetci tí, ktorí majú účasť na posvätnnej moci, sú v tomto tele údmi prvotnými a hlavnými preto, že skrz nich na základe príkazu samého Vykupiteľa sa v nej bezprestania zachováva Kristov úrad učiteľský, kráľovský a kňazský. No naproti tomu keď cirkevní Otcovia chvália úrady, stupne, zamestnania, stavy, svätenia a úlohy, právom majú pred očami nielen tých, čo prijali nejakú vysviacku, ale aj všetkých tých, ktorí nasledujú evanjeliové rady vedú buď život horlivej práce medzi ľuďmi alebo život skrytý v mlčaní alebo sa usilujú podľa svojej ustanovizne spojiť obidva druhy života; ba aj tých, ktorí hoci žijú vo svete, odhodlane a účinne sa venujú dielam milosrdenstva pomáhajúc telám alebo duším, a konečne tiež tých, ktorí žijú v čistom manželstve. Ba je nutné tiež pripomenúť, zvlášť v terajších časoch, že i otcovia a matky rodín, krstní otcovia a matky a najmä i laici, ktorí spolupracujú s cirkevnou hierarchiou na šírení kráľovstva Božského Vykupiteľa, zaujímajú v kresťanskej spoločnosti čestné miesto, i keď často skryté, a že aj oni môžu s pomocou Božou dosiahnuť najvyšší stupeň svätosti, ktorá podľa prislúbenia Ježiša Krista nikdy nebude Cirkvi chýbať.

... obdarené živými orgánmi čiže sviatosťami.

Ako je celé ľudské telo obdarené vlastnými prostriedkami, pomocou ktorých sa stará o svoj život, zdravie, o svoj vlastný vzrast, tak i Spasiteľ ľudského pokolenia vo svojej nekonečnej добрote sa podivným spôsobom postaral o svoje tajomné telo sviatosťami, pomocou ktorých sa údy akoby neprerušenými stupňami milosti udržujú od kolísky až po hrob a pomocou ktorých sa má pomáhať všetkým sociálnym potrebám celého tela. Vedť tí, čo sa zrodili pre tento smrteľný život, v kúpeli svätého krstu sa nielen znovu rodia zo smrti hriechu a stávajú sa údmi Cirkvi, ale sú aj okrášlení duchovným znamením (charakterom) a stávajú sa schopnými prijať iné sviatosti. Krizmou svätého birmovania veriaci dostávajú novú silu, aby bránili matku Cirkev a vieru, ktorú od nej prijali. Vo sviatosti pokánia zas údy Cirkvi, ktoré upadli do hriechu, dostávajú spasiteľný liek nielen preto, aby bolo postarané o ich spásu, ale aby sa odstránilo nebezpečenstvo nákazy od iných údov tajomného tela, ba aby boli povzbudené k cnosti ...

³⁹⁹ Porovn. A. A. S. 28, 710.

⁴⁰⁰ Rim. 12, 4—5.

To však ešte nie je dost'. Ved' sviatosťou Eucharistie sa veriaci živia, posilňujú a spájajú nevýslovným Božím putom medzi sebou a s Božskou Hlavou celého tela. Konečne na smrť chorým milujúca matka Cirkev pomáha sviatosťou svätého pomazania a keď im aj vždy nevracia zdravie smrteľného tela, keďže vôľa Božia je iná, jednako ňou poskytuje chorým dušiam nebeský liek a tak odovzdáva nebu nových občanov, ktorí budú mať po celú večnosť účasť na Božej добрote. O sociálne potreby Cirkvi sa Kristus zvlášť postaral inými dvoma sviatosťami, sviatosťou manželského stavu, ktorou si manželia vzájomne vysluhujú milosť a postaral sa o vonkajší vzrast kresťanskej spoločnosti, ba čo viac, ňou je postarané aj o správnu a náboženskú výchovu potomstva, bez ktorej by toto tajomné telo bolo vystavené veľmi vážnym nebezpečenstvám. Sviatosťou posvätenia kňazstva sa napokon navždy zasväcujú Božej službe tí, ktorí majú obetovať eucharistickú hostiu, aby chlebom anjelov a pokrmom nebeského učenia živili zástupy veriacich, aby ich viedli Božími prikázaniami a radami a posilňovali inými nebeskými darmi. Pri tomto treba ešte poznamenať toto: Ako Boh už od počiatku vekov utvoril človeka a zaopatril jeho telo prostriedkami, potrebnými na podmanenie si stvorených vecí, aby sa rozmnožil a naplnil zem, tak od počiatku kresťanskej doby sa postaral o svoju Cirkev, dajúc jej vhodné prostriedky, aby ustála nespočetné nebezpečenstvá a naplnila nielen celý zemský okruh, ale aj nebeské kráľovstvo.

... utvorená z presne určených údov ...

Medzi údy Cirkvi sa však skutočne počítajú iba tí, ktorí vyznávajúc pravú vieru prijali kúpeľ znovuzrodenia, a ani sa sami od seba biedne neodlúčili od ústrojenstva tohto tela a ani pre veľké priestupky neboli od neho oddelení zákonitou vrchnosťou. „*Lebo — apoštol hovorí — skrze jedného Boha sme my všetci pokrstení, aby sme boli jedno telo, či Židia, či pohania, či sluhovia, či slobodní.*“⁴⁰¹ Ako teda v ozajstnom zhromaždení veriacich je iba jedno telo, jeden Duch, jeden Pán a jeden krst, tak možno mať iba jednu vieru.⁴⁰² A tak, kto nechce poslúchať Cirkev, treba ho podľa príkazu Pánovho pokladať za pohana a mýtnika.⁴⁰³ Preto tí, ktorí majú inú vieru alebo sa spravujú inou vrchnosťou, nemôžu žiť v jednote takéhoto tela a preto ani v jeho Božom Duchu.

... nevyučujú ani hriešnikov.

Nemáme sa však nazdávať, že telo Cirkvi, označené Kristovým menom, sa i v čase svojej pozemskej púte skladá iba z údov, vynikajúcich svätosťou, alebo z tých, ktorí sú Bohom predurčení pre večné blahoslavenstvo. K nekonečnému milosrdenstvu nášho Spasiteľa je treba totiž pripočítať, že teraz neodopiera miesto vo svojom tele tým, ktorým ho kedysi neodoprel pri svojej hostine.⁴⁰⁴ Ved' nie každý priestupok — i keby to bol ťažký zločin — je taký, aby ako rozkol alebo blud alebo odpadlivosť svojou prirodzenosťou človeka odlúčil od tela Cirkvi. Všetok život nevyhasína ani v tých, ktorí hriechom síce stratili lásku a milosť Božiu, takže už nie sú schopní získať nadprirodzenú odmenu, ale ešte majú kresťanskú vieru a nádej a osvecovaní nebeským svetlom a vnútornými vnuknutiami aj popudmi Ducha svätého sú pobádaní k spasiteľnej bojzlivosti, modlitbe a k pokániu za svoje hriechy. Nech sa teda všetci s hrôzou odvracajú od hriechu, ktorý poškvŕňuje mystické údy Vykupiteľove. Kto sa však biedne prehrešil, ale svojou zatvrdilosťou sa nestal nehodným spoločnosti veriacich, ten nech je prijatý s najväčšou láskou a nech všetci v ňom vidia chorý úd Ježiša Krista a preukazujú mu účinnú lásku. Je totiž lepšie — ako poznamenáva biskup hipponský — uzdraviť sa vo zväzku Cirkvi, ako byť od jej tela odseknutý ako neuzdraviteľný úd.⁴⁰⁵ „*Dokiaľ je niektorá čiastka*

⁴⁰¹ Kor. 12, 13

⁴⁰² Porovn. Ef. 4, 5.

⁴⁰³ Porovn. Mat. 18, 17.

⁴⁰⁴ Porovn. Mat. 9, 11 ; Mar. 2, 16; Luk. 15, 2.

⁴⁰⁵ August. Epist. CLVII, 3, 22, Migne, P. L. XXXIII, 686.

*spojená s telom, netreba zúfat' nad jej uzdravením, čo však je už odseknuté, to už nie je možné ani liečiť, ani uzdraviť.*⁴⁰⁶

Cirkev je telo „Kristovo“.

Až dosiaľ, ctihodní bratia, sme v obšírnej úvahe videli, že Cirkev je zložená tak, že ju možno prirovnať k telu. Teraz nám zostáva jasne a dôkladne vyložiť, prečo sa má volať nie akýmkoľvek telom, ale telom Ježiša Krista. Toto vyplýva z toho, že náš Pán je Zakladateľ. Hlava, Udržovateľ a Zachovávateľ tohto tajomného tela.

Kristus je zakladateľom tohto tela.

Chcejúc krátko vyložiť, ako Kristus založil svoje sociálne telo, prichádzajú nám na pamäť slová nášho predchodcu blahej pamäti Leva XIII: „*Cirkev už síce predtým plánovaná, zrodila sa z boku druhého Adama, akoby spiaceho na kríži, a po prvý raz sa ľuďom predstavila slávnostným spôsobom na veľký deň Turíc.*“⁴⁰⁷ Naozaj, Božský Vykupiteľ začal stavbu mystického chrámu Cirkvi, keď učiac oznámil svoje prikázania; dokončil ju, keď bol ukrižovaný a oslávený a zjavil ju a svetu ohlásil, keď viditeľným spôsobom zoslal na učeníkov Utešiteľa Ducha svätého.

a) keď hlásal evanjelium ...

Naozaj, keď vykonal svoj kazateľský úrad, vyvolil si apoštolov a rozoslal ich tak, ako bol sám poslaný od Otca⁴⁰⁸, ako učiteľov, správcov, tvorcov svätosti medzi veriacimi. Označil im hlavu a svojho zástupcu na zemi⁴⁰⁹. Zjavil im všetky tie veci, ktoré počul od Otca⁴¹⁰. Určil aj krst⁴¹¹, ktorým tí, čo uveria, mali byť vštepení do tela Cirkvi, a konečne na sklonku svojho života pri poslednej večeri ustanovil zázračnú sviatosť Eucharistie.

b) keď trpel na kríži ...

A že svoje dielo dokončil na dreve kríža, o tom svedčia mnohé nepretržité svedectvá svätých Otcov, ktorí poznamenávajú, že Cirkev sa zrodila na kríži z boku Spasiteľovho ako nová Eva, matka všetkých žijúcich⁴¹². Veľký Ambróz, rozprávajúc o prebodnutom boku Kristovom, hovorí: „*A teraz sa stavia, teraz sa utvára, teraz sa zostrojuje, teraz sa buduje ... Teraz vzniká duchovný dom vo sväté kňazstvo.*“⁴¹³ Kto si túto posvätnú náuku nábožne uváži, ľahko môže spoznať dôvody, o ktoré sa opiera.

Nový zákon nastúpil na miesto zrušeného Starého zákona predovšetkým Vykupiteľovou smrťou. Vtedy bol krvou Ježiša Krista potvrdený zákon Kristov spolu so svojimi tajomstvami, zákonmi, ustanovizňami a svätými obradmi pre celý okruh sveta. Ved' dokiaľ Božský Spasiteľ kázal na malom území, — bol totiž poslaný iba k strateným ovciam Izraela⁴¹⁴ - súčasne platil i Zákon i Evanjelium⁴¹⁵. Ale na nástroji svojej smrti Ježiš zrušil Zákon a jeho predpisy⁴¹⁶, pribil na kríž rukopis Starého zákona⁴¹⁷ a vo svojej krvi, vyliatej za celé ľudské pokolenie, ustanovil Nový zákon.⁴¹⁸ „*Vtedy, — píše svätý Lev Veľký hovoriac o kríži Pánovom — sa zjavne prešlo od*

⁴⁰⁶ August. Ser m. CXXXVII, 1, Migne, P. L. XXXVIII, 754

⁴⁰⁷ Encykl. Divinum illud, A. A. S. XXIX, 648.

⁴⁰⁸ Ján 17, 18.

⁴⁰⁹ Porovn. Mar. 16, 18-19.

⁴¹⁰ Ján 15, 15; 17, 8, 14.

⁴¹¹ Porovn. Ján 3, 5.

⁴¹² Porovn. Gen. 3. 20.

⁴¹³ Ambróz In Luc. II, 87, Migne, P. L. XV, 1585

⁴¹⁴ Porovn. Mat. 15, 24.

⁴¹⁵ Porovn. svätý Tomáš I-II, 103, a. 3, ad 2.

⁴¹⁶ Porovn. Ef. 2, 15.

⁴¹⁷ Porovn. Kol. 2, 14.

⁴¹⁸ Porovn. Mat. 26, 28; 1 Kor. 11

*Zákona k Evanjeliu, od synagógy k Cirkvi, od mnohých obetí k jednej hostii, takže keď Pán vypustil dušu, náhle sa od vrchu až nadol roztrhla tá tajomná opona, ktorá zastierala vnútrajšok chrámu a sväté tajomstvo.*⁴¹⁹

Na kríži teda zomrel Starý zákon, ktorý čoskoro mal byť pochovaný a smrtonosný⁴²⁰, aby urobil miesto Novému zákonu, pre ktorý si Kristus vyvolil apoštolov za súcích vysluhovateľov⁴²¹. A náš Spasiteľ, hoci už v živote Panny bol ustanovený Hlavou celej ľudskej rodiny, práve z kríža plne zastáva úrad Hlavy vo svojej Cirkvi. „*Vítazstvom kríža totiž — ako hovorí Anjelský učiteľ všetkých — si zaslúžil moc a vládu nad národmi.*“⁴²² Tou istou smrťou nesmierne rozmnožil poklad milosti, ktoré teraz, keď panuje v nebi, bez prerušenia rozdáva svojim smrteľným údom. Krvou, vyliatou na kríži učinil, aby po odstránení prekážky Božieho hnevu mohli zo Spasiteľových prameňov tiecť, pre spásu ľudí a najmä pre veriacich, všetky nebeské dary, najmä duchovné dary Nového a večného zákona. Na dreve kríža si získal konečne svoju Cirkev, t. j. všetky údy svojho tajomného tela, lebo by sa neboli spojili s týmto tajomným telom v kúpeli svätého krstu inak ako pomocou spasiteľnej sily kríža, v ktorej by však už úplne patrili pod moc Kristovu.

Ak sa teda náš Spasiteľ svojou smrťou podľa plného a nezmenšeného významu slova stal hlavou Cirkvi, práve tak bola Cirkev obohatená tou hojnosťou darov Ducha svätého, ktorými bola ona sama Božsky osvietená odvtedy, keď bol Syn človeka vyvýšený a oslávený na kríži svojich bolestí. Vtedy naozaj, ako poznamenáva svätý Augustín⁴²³, sa roztrhnutím chrámovej opony stalo, že rosa darov Ducha svätého, ktorý až dosiaľ zostupoval len na rúno (Gedeonovo), t. j. na židovský národ, po vysušení a opustení rúna hojne ovlažovala celú zem, t. j. katolícku Cirkev, ktorá nesmie byť obmedzená nijakými hranicami ani pleti ani územia.

Ako teda v prvom okamihu vtelenia Syn večného Otca ozdobil plnosťou Ducha svätého ľudskú prirodzenosť, s ktorou sa podstatne zjednotil, aby bola schopným nástrojom Božstva v krvavom diele vykúpenia, tak v hodine svojej drahocennej smrti chcel, aby jeho Cirkev bola obohatená najhodnotnejšími darmi Ducha svätého, Tešiteľa a aby sa tak pri rozdávaní ovocia vykúpenia stala súcim a trvalým vteleného Slova. Cirkev vydávaním zákonov, vyučovaním, spravovaním a vysluhovaním sviatostí má nadprirodzenú silu a platnosť budovať Kristovo telo. Ježiš Kristus, trpiaci na kríži, otvoril svojej Cirkvi prameň tých Božích darov, na základe ktorých ona nikdy nemôže ľuďom predkladať bludnú náuku, a pomocou pastierov, osvietených Bohom, ich vedie po ceste spásy a sprostredkuje im hojnosť nebeských darov. Ak si teda bedlivo uvážime všetky tieto tajomstvá kríža, nebudú nám nejasnými slová, ktorými apoštol učí Efezanov, že Kristus svojou krvou spojil v jedno Židov i pohanov „*zbúrajúc*“ ... svojím telom ... „*priehradnú stenu*“, ktorá rozdeľovala dva národy, a že tiež zrušil Starý zákon, „*aby v sebe samom z dvoch utvoril jedného človeka*“, totižto Cirkev, a „*zmieril oboch v jednom tele s Bohom skrze kríž.*“⁴²⁴

c) Vyhlásením Cirkvi v deň Turíc.

A tú Cirkev, ktorú založil svojou krvou, posilnil v deň Turíc zvláštnou silou, zoslanou z neba. Na nebesia vystúpil, až keď vo svojom úrade slávnostne ustanovil toho, ktorého už predtým označil za svojho zástupcu. Sediac po pravici Otcovej chcel svoju Cirkev zjaviť a ohlásiť viditeľným zostúpením Ducha svätého v hukote prudkého vetra a v ohnivých jazykoch.⁴²⁵ Ako jeho samého na začiatku jeho apoštolského poslania zjaval Otec skrze Ducha svätého, ktorý na neho zostúpil

⁴¹⁹ Lev Veľký, Srm. LXVI, 34, Migne, P. L. IV, 374.

⁴²⁰ Porovn. Hier. a August, Epist. CXII, 14 a CXVI, 16; Migne, P. L. XXII, 924 a 924; svätý Tomáš I-II, 103, 3, k 2; 4 k 1; Conc. Fror. Pro Jacob, Mansi XXX, 1738.

⁴²¹ Porovn. 2 Kor. 3, 6.

⁴²² Porovn. svätý Tomáš III. 42, 1.

⁴²³ Porovn. O dedičnom hriechu XXV, 29, Migne, P. L. XLIV, 400.

⁴²⁴ Porovn. Efez, 2, 14—16.

⁴²⁵ Porovn. Skutky ap. 2. 1-4

a na ňom zotrval v podobe holubice⁴²⁶, tak isto na začiatku svätého kazateľského poslania apoštolov Kristus Pán poslal z neba svojho Ducha, ktorý dotykcom ohnivých jazykov ako Božím prstom označil nadprirodzené poslanie a úlohy Cirkvi.

Kristus je hlavou tohto tela.

Na druhom mieste tajomné telo Cirkvi sa preto právom zdobí Kristovým menom, lebo naozaj všetci majú Krista pokladať za jej hlavu. „*On je*“, ako hovorí svätý Pavol, „*hlavou tela Cirkvi.*“⁴²⁷ On je hlavou, z ktorej celé telo, náležite utvorené, rastie a vzmáha sa vo svojej vlastnej výstavbe.⁴²⁸

Istotne viete, ctihodní bratia, ako krásne a skvele o tomto predmete písali učenci scholastickej teológie, najmä Anjelský učiteľ všetkých. Bezpochyby je Vám známe, že dôvody, ktoré on uvádza, verne súhlasia so zásadami svätých Otcov, ktorí nakoniec neprinášali vo svojich vysvetleniach a úvahách nič iného ako Božie výroky Písma svätého.

a) pre svoje vznešené postavenie.

Radi teda o tom krátko povieme na osoh všetkých. Predovšetkým je zrejmé, že Syn Boha a preblahoslavenej Panny sa má volať hlavou Cirkvi pre svoje celkom mimoriadne vznešené postavenie. Naozaj, ten kto stojí na vyvýšenom mieste ako Boh Kristus, ktorého treba pokladať za prvorodeného zo všetkého stvorenia⁴²⁹; ved' je slovo večného Otca. Kto kedy bol postavený na vyšší vrchol, ako Kristus človek, ktorý narodený z Panny bez poškvrny, je pravý a prirodzený Syn Boží a pre zázračné a slávnostné vzkriesenie, ktorým zvíťazil nad smrťou, je „*prvorodeným z mŕtvych.*“⁴³⁰ Kto konečne bol postavený do vznešenejšej výšky ako ten, ktorý naozaj podivným spôsobom spojil zem s nebom ako „*jediný prostredník medzi Bohom a ľuďmi.*“⁴³¹ On, povýšený na kríži ako na tróne milosrdenstva, pritiahol k sebe všetko⁴³² a vyvolený za syna človeka medzi tisícami, je milovaný od Boha viac ako všetci ľudia, všetci anjeli a všetky stvorené veci.⁴³³

b) pre vladársku moc.

Keďže Kristus zaujíma také vznešené miesto, jedine on riadi a spravuje Cirkev. Preto sa aj z toho dôvodu podobá hlave. A naozaj ako hlava — aby sme použili slová svätého Ambróza — je „*kráľovskou baštou*“ tela⁴³⁴, a pretože je obdarený lepšími darmi, on riadi všetky údy, nad ktoré vyčnieva práve preto, aby mal o ne starosť⁴³⁵. Tak božský Vykupiteľ má vo svojich rukách zvrchovanú vládu nad kresťanstvom. A pretože riadiť nejakú ľudskú spoločnosť neznamena nič iné, ako prozreteľne viesť ľudí k ich cieľu vhodnými prostriedkami a správnymi zásadami⁴³⁶, ľahko sa dá vidieť, ako náš Spasiteľ, ktorý sa predstavuje ako vzor a príklad dobrých pastierov⁴³⁷, vykonáva všetky tieto úlohy naozaj podivne. Ved' keď sa ešte zdržoval na tomto svete, učil nás zákonmi, radami a napomenutiami, slovami, ktoré nikdy nepominú a ktoré budú pre ľudí každého veku duchom a životom⁴³⁸. Okrem toho udelil apoštolom a ich nástupcom

⁴²⁶ Porovn. Luk. 3, 22; Marek 1. 10.

⁴²⁷ Kol. 1, 18.

⁴²⁸ Porovn. E fez. 4, 16; Kol. 2, 19

⁴²⁹ Kol. 1, 15.

⁴³⁰ Kol. 1, 18.

⁴³¹ Tim. 2, 15.

⁴³² Porovn. Ján 12, 32.

⁴³³ Porovn. Cyril Alex., Comp. in Joh. I, 4; Migne, P. G. LXXIII, 69; svätý Tomáš I. 20, 4 k 1.

⁴³⁴ Hexaem. VI, 55; Migne, P. L. XIV, 265.

⁴³⁵ Porovn. svätý Augustín De Agon. Christi. XX, 22; Migne, P. L. XI, 301.

⁴³⁶ Porovn. svätý Tomáš I, 22, 1-4.

⁴³⁷ Porovn. Ján 10, 1-18; Peter 4, 1-5.

⁴³⁸ Porovn. Ján 6. 63.

trojakú moc: učiť, spravovať a viesť ľudí k svätosti a túto moc, presne vymedzenú príkazmi, právami a povinnosťami, ustanovil za prvý zákon pre celú všeobecnú Cirkev.

... ktorú vykonáva jednak spôsobom tajomným a mimoriadnym ...

No náš božský Spasiteľ aj sám priamo riadi a spravuje spoločnosť, ktorú založil. Ved' vládne v mysliach a dušiach ľudí a ohýba a donucuje pod svoju vôľu aj odbojné mysle. „*Srdce kráľovo je v ruce Božej, On ho nakloňuje, kdekoľvek chce.*“⁴³⁹ Touto vnútornou vládou on ako pastier a biskup našich duší⁴⁴⁰, nielen že sa stará o jednotlivcov, ale dbá aj o Cirkev všeobecnú, jednak tým, že osvecuje a posilňuje tých, ktorí ju spravujú, aby verne a užitočne plnili svoje úlohy, jednak tým, že z materského lona Cirkvi vzbudzuje — najmä v ťažkých okolnostiach mužov a ženy, ktorí sa skvejú žiarou svätosti a dáva ich za príklad ostatným veriacim pre vzrast svojho tajomného tela. Okrem toho Kristus so zvláštnou láskou vždy hľadá na svoju neporušenú nevestu, ktorá sa trápi v tomto pozemskom vyhnanstve. Ak ju vidí v nebezpečenstve, zachráni ju z prívalu víchric buď priamo sám alebo skrze anjelov alebo pomocou tej, ktorú vzývame ako Pomocnicu kresťanov, ako i pomocou iných nebeských ochrancov a po utíšení rozbúreného mora ju zahrnie tým pokojom, „*ktorý prevyšuje každé pochopenie.*“⁴⁴¹

... jednak spôsobom viditeľným a riadnym skrze rímskeho biskupa ...

Netreba sa však domnievať, že jeho vláda je vyčerpaná len neviditeľným a mimoriadnym spôsobom⁴⁴², naopak, božský Vykupiteľ spravuje svoje tajomné telo aj viditeľným a riadnym spôsobom pomocou svojho zástupcu na zemi. Ved' viete, ctihodní bratia, ako Kristus Boh potom, keď sám osobne spravoval „*svoje malé stádo*“⁴⁴³, počas svojej smrteľnej púte, keď už mal zakrátko opustiť svet a vrátiť sa k Otcovi, zveril kniežat'u apoštolov viditeľnú správu celej spoločnosti, ktorú založil. Súc múdrosť sama, nemohol sociálne telo Cirkvi, ktoré založil, nechať bez viditeľnej hlavy. A túto pravdu nemožno napadnúť ani tvrdením, že ustanovením primátu právomoci (jurisdikcie) v Cirkvi toto mystické telo dostalo dve hlavy. Peter totižto svojím primátom je iba Kristovým zástupcom, a tak toto Telo má iba jednu hlavnú hlavu, totižto Krista, ktorý hoci sám osobne neprestáva tajomne spravovať Cirkev, predsa ju viditeľným spôsobom spravuje pomocou toho, ktorý tu na zemi zastupuje jeho osobu. Po svojom nanebovstúpení ju totižto nenechal vystavenú len na sebe, lež i na Petrovi ako na viditeľnom základe. A že Kristus a jeho zástupca tvoria jedinou hlavu, to slávnostne učil aj náš predchodca nesmrteľnej pamäti Bonifác VIII. v apoštolskom liste *Unam Sanctam*⁴⁴⁴ a jeho zástupcovia nikdy neprestali opakovať to isté učenie.

V nebezpečnom blude sa teda nachádzajú tí, ktorí sa domnievajú, že sa môžu pridržať Krista, hlavy Cirkvi, ale nemusia verne stáť pri jeho zástupcovi na zemi. Ak totiž odstránia túto viditeľnú hlavu a roztrhajú viditeľné putá jednoty, zatemnia a znetvoria tajomné telo Vykupiteľovo natoľko, že ho už nebudú môcť ani zbadáť ani nájsť tí, ktorí hľadajú prístav večnej spásy.

... a v jednotlivých cirkvách pomocou biskupov.

Ale to, čo sme tu povedali o Cirkvi všeobecnej, treba tvrdiť aj o jednotlivých kresťanských spoločnostiach ako východného obradu, tak i latinského, ktoré tvoria jedinú katolícku Cirkev. Aj tie spravuje Ježiš Kristus slovom a autoritou príslušného biskupa. Preto je treba biskupov pokladať za vynikajúcejšie údy všeobecnej Cirkvi, keďže sú spojení s božskou Hlavou celého tela

⁴³⁹ Prísl. 21, 1.

⁴⁴⁰ 1 Peter 2, 25.

⁴⁴¹ Filip. 4. 7.

⁴⁴² Porovn. Lev XIII., Satis cognitum: A. S. S. XXVIII. 728.

⁴⁴³ Luk. 12, 32.

⁴⁴⁴ Porovn. Corp. iur. Can., Extr. comm. 1, 8, 1.

naozaj zvláštnym putom — preto sa právom volajú „*hlavnými čiasťkami údov Pánových*“⁴⁴⁵ a vo svojom biskupstve sú ozajstnými pastiermi, ktorí vedú a v Kristovom mene spravujú stádo, určené každému z nich⁴⁴⁶. No keď to robia, nie sú celkom nezávislí, lež sú podriadení náležitej autorite rímskeho biskupa, hoci majú riadnu právomoc jurisdikčnú, ktorú dostali priamo od samého najvyššieho Veľkňaza. Preto si ich má ľud ctíť ako nástupcov apoštolov, ustanovených Bohom.⁴⁴⁷ Na biskupov, posvätených krizmou Ducha svätého, sa viac ako na najvyšších vládcov tohto sveta vzťahuje výrok: „*Nedotýkajte sa mojich pomazaných*.“⁴⁴⁸

Preto nás veľmi bolí, keď počúvame, že nemálo našich bratov v biskupskom úrade, jedine preto, že naozaj zo srdca slúžia za príklad stádu⁴⁴⁹ a statočne a verne strážia zverený „*poklad viery*“⁴⁵⁰ a že horlivo bránia najsvätejšie zákony, vytesané Bohom do ľudských duší, a podľa príkladu najvyššieho pastiera bránia zverené stádo od hladných vlkov, trpia prenasledovanie a sužovanie, namierené proti nim, ale — a to je pre nich ukrutnejšie a ťažšie — aj proti ovečkám, zvereným ich starostlivosti, proti ich spoločníkom v apoštoláte, ba aj proti pannám, zasväteným Bohu. Pokladajúc túto krivdu za spáchanú na nás samých, opakujeme vážne slová svojho predchodcu Gregora Veľkého, nesmrteľnej pamäti: „*Našou ct'ou je česť všeobecnej Cirkvi; našou ct'ou je pevná odhodlanosť našich bratov; vtedy sa cítime naozaj uctenými, keď nikomu z nich nie je upretá povinná česť*.“⁴⁵¹

c) Pre vzájomné potreby.

No hoci je to tak, nemáme si mysliet', že Kristus ako hlava, pretože stojí na takom vznešenom mieste, nechce pomoc tela. O tomto tele totiž platí to, čo svätý Pavol tvrdí o ľudskom tele: „*Hlava nemôže povedať nohám: Nie ste mi potrebné*.“⁴⁵² Pravda, je celkom zjavné, že kresťania naskrz potrebujú pomoc božského Vykupiteľa, lebo on sám povedal: „*Bezo mňa nič nemôžete učiniť*“⁴⁵³ a podľa učenia apoštolov každý vzrast tohto tajomného tela závisí od hlavy, Krista⁴⁵⁴, no jednako, hoci sa to zdá celkom zvlášťne, pevne sa treba pridržať i toho, že aj Kristus potrebuje svoje údy. Predovšetkým ich potrebuje ten, ktorý zastupuje osobu Ježiša Krista. Rímsky biskup si musí v mnohom zavolať na pomoc aj iných, aby nebol úplne zavalený ťarchou pastierskeho úradu. Jemu musí denne pomáhať celá Cirkev svojimi modlitbami. Okrem toho náš Spasiteľ, pretože sám neviditeľným spôsobom spravuje Cirkev, chce, aby mu údy jeho tajomného tela pomáhali pri vykonávaní vykupiteľského diela. Nedeje sa to pravda preto, ako by to on potreboval, ako by bol slabý, lež preto, lebo to sám tak ustanovil na väčšiu česť svojej neporušenej Nevesty. Keď totiž zomieral na kríži, odovzdal svojej Cirkvi bez akéhokol'vek jej pričinenia nesmierny poklad vykúpenia. Naopak, pri rozdávaní tohto pokladu on sa s ňou nielenže spája pri posväcovaní iných, ale chce, aby toto posvätenie akosi vyvieralo aj z jej činnosti. Je to zaiste úžasné tajomstvo a nikdy nie dostatočne pochopené: že totiž spása mnohých závisí od modlitieb a dobrovoľných sebazapieraní, ktoré na seba berú údy tajomného tela Ježiša Krista, a od spoluúčinkovania pastierov a veriacich, najmä otcov a matiek rodiny, s božským Spasiteľom.

K dôvodom, ktoré sme práve vyložili a z ktorých vyplýva, že Ježiš sa má volať hlavou svojho sociálneho tela, treba pridať iné tri, ktoré sú navzájom úzko spojené.

⁴⁴⁵ Greg. Veľký, *Moral.* XIV, 35, 43; Migne, P. L.

⁴⁴⁶ Porov. Vat. snem, *Const de Eccl.*, cap. 3.

⁴⁴⁷ Porov. C. i. Cf, can. 329, 1

⁴⁴⁸ 1. Paralip. 16, 22; Žalm 104, 15.

⁴⁴⁹ 1. Pet. 5, 1.

⁴⁵⁰ Porov. 1. Tim. 6, 20.

⁴⁵¹ Porov. *hp. ad Euleg.* 30; Migne, P. L. LXXVII, 9

⁴⁵² 1. Kor. 12, 21.

⁴⁵³ Ján 15, 5.

⁴⁵⁴ Porov. Ef. 4, 16; Kol. 2, 19.

d) Pre podobnosť údov a hlavy.

Začínáme z podobnosti, ktorú pozorujeme medzi telom a hlavou, pretože sú tej istej prirodzenosti. K tomu treba poznamenať, že naša prirodzenosť, hoci je nižšia ako anjelská, jednako z dobrotivosti Božej anjelskú prirodzenosť prevyšuje. „*Kristus totiz*“, ako hovorí svätý Tomáš Akvinský, „je hlavou anjelov. Ved’ anjelov prevyšuje aj podľa ľudskej prirodzenosti ... Ďalej tiež ako človek anjelov osvecuje a na nich vplýva. Pokiaľ však ide o prirodzenú podobnosť, Kristus nie je hlavou anjelov, lebo na seba nechal anjelskú prirodzenosť, lež podľa apoštola, „*semeno Abrahámo*“.⁴⁵⁵ Kristus však na seba vzal nielen našu prirodzenosť, ale stal sa i našim príbuzným v tele krehkom a schopnom trpieť a umrieť. No keď Slovo „*zmarilo seba a vzalo na seba podobu sluhu*“⁴⁵⁶, učinilo to aj preto, aby svojich bratov podľa tela urobilo účastnými Božej prirodzenosti⁴⁵⁷ a to tu v pozemskom vyhnanstve posväcujúcou milosťou a v nebeskej vlasti účasťou na večnej blaženosti. Jednorodný Syn večného Otca totiž preto chcel byť synom človeka, aby sme sa my pripodobnili obrazu Syna Božieho⁴⁵⁸ a obnovili sa podľa obrazu toho, ktorý nás stvoril.⁴⁵⁹ Tak všetci tí, ktorí sa honosia menom kresťana, sa majú nielen dívať na nášho božského Spasiteľa ako na najvyšší najdokonalejší vzor všetkých cností, ale majú sa aj pripodobniť jeho životu a učeniu vo vlastných mravoch tým, že sa usilovne vyhýbajú hriechu a cvičia sa v cnostiach, aby pri Pánovom príchode sa mu stali podobnými v sláve, vidiac ho, ako je.⁴⁶⁰ Ježiš Kristus chce, aby mu bolo podobné celé telo Cirkvi, práve tak ako chce, aby sa mu podobali jednotlivé údy. To sa však stáva vtedy, keď Cirkev, idúc po stopách svojho Zakladateľa, učí, riadi a obetuje božskú obetu. Okrem toho, keď nasleduje evanjeliové rady, ukazuje na sebe obraz Vykupiteľovej chudoby, poslušnosti a panenstva. Mnohonásobnými a rozmanitými ustanovizňami, ktorými sa ozdobuje ako drahokamami, ukazuje Krista či už rozjímajúceho na vrchu, či už učiaceho ľud, či už uzdravujúceho chorých a ranených, či už upravujúceho hriešnikov na dobrú cestu a vôbec všetkým dobro činiaceho. Teda nie div, keď i Cirkev, kým ostáva tu na zemi, napodobňujúc Krista musí prestať prenasledovania, utrpenia a bolesti.

e) Pre plnosť nadprirodzených darov.

Okrem toho treba Krista pokladať za hlavu Cirkvi aj preto, lebo i jeho tajomné telo čerpá z plnosti jeho nadzemských darov a dokonalostí, ktorými on oplýva. Naozaj - poznamenávajú mnohí cirkevní Otcovia — ako hlava nášho smrteľného tela je obdarená všetkými zmyslami, kým ostatné časti našej telesnej prirodzenosti cítia iba hmat, tak sa aj v hlave kresťanskej spoločnosti, v Kristovi, skvejú všetky cnosti, dary a charizmy, nachádzajúce sa v tejto spoločnosti. „*Zapáčilo sa (Otcovi), aby v ňom prebývala všetka plnosť*“⁴⁶¹ Ozdobujú ho tie nadprirodzené dary, ktoré sprevádzajú hypostatické spojenie (t. j. spojenie Božej a ľudskej prirodzenosti v jednej osobe Pána Ježiša Krista) lebo v ňom prebýva Duch svätý takou plnosťou milosti, že si nemožno od nej väčšej predstaviť. Jemu bola daná všetka moc nad celým telom.⁴⁶² Prehľadné sú v ňom „*všetky poklady múdrosti a poznania*“.⁴⁶³ Aj poznanie, aj nazeranie (t. j. stav videnia Boha z tváre na tvár) je v ňom také dokonalé, že aj svojím rozsahom aj svojou jasnosťou naskrz prevyšuje blaživé poznanie, ktoré majú všetci svätí v nebi. A konečne je natoľko plný milosti a pravdy, že z jeho nevyčerpatelnej plnosti všetci prijímame.⁴⁶⁴

⁴⁵⁵ Comm. in ep. ad Eph., cap. I, lect. 8; Hebr. II, 16-17.

⁴⁵⁶ Filip. 2, 7.

⁴⁵⁷ Porovn. 2 Peter 1,1

⁴⁵⁸ Porovn. Rim. 8, 29.

⁴⁵⁹ Porovn. Kol. 3, 10.

⁴⁶⁰ Porovn. 1 Ján 3, 2.

⁴⁶¹ Kol. 1, 19.

⁴⁶² Porovn. Ján 17, 2.

⁴⁶³ Kol. 2, 3.

⁴⁶⁴ Porovn. Ján 14—16.

f) Pre vplyv na údy.

No tieto slová učeníka, ktorého Ježiš zvlášť miloval, nás pobádajú rozobrať i posledný dôvod, ktorý nás zvlášť núti uznať, že Kristus je hlavou svojho tajomného tela. Ako sa nervy rozbiehajú z hlavy do všetkých údov nášho tela a dávajú im schopnosť cítiť a hýbať sa, tak i náš Spasiteľ vlieva do svojej Cirkvi svoju silu a schopnosť. Tým sa stáva, že veriaci jasnejšie poznávajú Božie veci a dychtivejšie po nich túžia. Z Krista sa rozlieva do tela Cirkvi všetko svetlo, ktorým Boh osvecuje veriacich, a všetka milosť, ktorou sa stávajú svätými, ako je svätým on sám. Kristus osvecuje svoju Cirkev. Kristus osvecuje celú svoju Cirkev. Dokazujú to nespočetné miesta Písma svätého a svätých Otcov. „Boha nikto nikdy nevidel, jednorodený Syn, ktorý je v lone Otcovom, ten nám to zjavil.“⁴⁶⁵ Príduc od Boha ako učiteľ,⁴⁶⁶ aby vydal svedectvo o pravde⁴⁶⁷, tak osvietil svojím svetlom prvotnú apoštolskú Cirkev, že knieža apoštolov zvolalo: „Pane, ku komu by sme mali ísť? Ty máš slová večného života.“⁴⁶⁸ Z neba pomáhal evanjelistom, takže — ako údy Kristove — písali len to, čo diktovala hlava.⁴⁶⁹ On je však pôvodcom našej viery aj dnes, v tomto pozemskom vyhnanstve, tak ako bude jej zavŕšiteľom v nebeskej vlasti.⁴⁷⁰ On vlieva do veriacich svetlo viery. On nadprirodzenými darmi vedy, rozumu a múdrosti božsky obohacuje pastierov a učiteľov a najmä svojho zástupcu na zemi, aby verne strážili poklad viery, aby ho neohrozene bránili, nábožne vysvetľovali a bedlivo oživovali. On konečne, hoci neviditeľne, predsedá cirkevným koncilom a vedie ich.⁴⁷¹

Kristus, pôvodca svätosti.

Kristus je pôvodca i tvorca svätosti. Nejestvuje totiž nijaký spasiteľný skutok, ktorý by nepochádzal od neho ako od najvyššieho prameňa. „Bezo mňa“ — povedal — „nemôžete nič urobiť.“⁴⁷² Či naša duša cíti bolesť nad spáchanými hriechmi a robí pokánie, či sa v detinskej bázni a dôvere obracia k Bohu, vždy nás vedie jeho sila. Milosť a láska pochádzajú z jeho nevyčerpatelnej plnosti. Náš Spasiteľ ustavične obohacuje všetky údy svojho tajomného tela, najmä zvlášť vynikajúce údy, darmi rady, sily, bázne a nábožnosti, aby celé telo ustavične viac a viac rástlo vo svätom a neporušenom živote. A keď Cirkev vonkajšími obradmi vysluhuje sviatosti, účinok v duši spôsobuje on.⁴⁷³ Podobne on živí vykúpených vlastným telom a krvou a tým utišuje rozbúrené a odbojné hnutia mysle. On v nás rozmnožuje milosť a pripravuje dušiam i telám budúcu slávu.

Boží dobroty údom svého mystického Těla jen v tom smyslu, že je vyprošuje od Věčného Otce svými vroucími modlitbami a tím, že své rány ukazuje jak v Eucharistické hostii na zemi, tak i oslavené v nebi, nýbrž i v tom smyslu, že pro jednotlivce vybírá, určuje a rozdílí jednotlivé milosti podle míry daru Kristova

Tieto poklady Božej dobroty udeľuje údom svojho tajomného tela nielen tak, že im ich od večného Otca vyprosuje modlitbami a ukazovaním svojich rán ako eucharistický obetný baránok na zemi ako aj oslavený v nebi, ale tiež tým, že on sám vyberá, určuje a rozdáva každému milosti „podľa miery akou nás obdaroval Kristus.“⁴⁷⁴ Z toho vyplýva, že čerpajúc silu z

⁴⁶⁵ Ján 1, 18

⁴⁶⁶ Porovn. Ján 3. 3.

⁴⁶⁷ Tamtiež 18, 37

⁴⁶⁸ Tamtiež 6, 69.

⁴⁶⁹ Porovn. August., De cons. evang. I, 35, 54; Migne, P. L. XXXIV, 1070.

⁴⁷⁰ Porovn. Žid. 12, 2.

⁴⁷¹ Porovn. Cyr. Alex., Ep. 55, de Symb.; Migne, P. L. LXVII, 293.

⁴⁷² Ján 15, 5.

⁴⁷³ Porovn. svätý Tomáš III, q. 64, a. 3.

⁴⁷⁴ Ef. 4, 7.

božského Vykupiteľa ako z hlavného prameňa „*je celé telo, pevne zviazané a pospájané všetkými oživujúcimi spojivami, podľa činnosti primeranej každej časti, rastie a buduje sa v láske.*“⁴⁷⁵

Kristus - Udržovateľ svojho tela.

Ctihodní bratia! To čo sme vyššie vyložili — načrtnúc krátko aj spôsob ako Ježiš Kristus chce, aby jeho hojné dary prúdili z jeho vlastnej Božej plnosti do Cirkvi a aby sa mu tak stala čo najviac podobnou — tak toto vysvetlenie nám pomáha vysvetliť tretí dôvod, pre ktorý sa sociálne telo Cirkvi honosí Kristovým menom. Tento dôvod spočíva v tom, že sám náš božský Spasiteľ udržiava spoločnosť, ktorú založil. Ako hlboko a dôvtipne poznamenáva Bellarmin⁴⁷⁶, tento prívlastok tela Kristovho sa nemá len tak vysvetľovať, že Kristus sa má volať hlavou svojho tajomného tela, ale tiež tak, že Cirkev udržiava a v nej žije, takže ona určitým spôsobom jestvuje ako druhá osoba Kristova. To isté tvrdí aj Učiteľ národov, keď v Liste Korint'anom bez akéhokoľvek prídavku volá Cirkev „*Kristom*“⁴⁷⁷ napodobňujúc tak samého Majstra, ktorý na neho zavolať z neba vtedy, keď prenasledoval Cirkev; „*Šavol, Šavol, prečo ma prenasleduješ?*“⁴⁷⁸ Ba keď veríme sv. Gregorovi Nyssenskámu, apoštol viackrát volá Cirkev „*Kristus*.“⁴⁷⁹ A nie je Vám, ctihodní bratia, neznámy ani výrok svätého Augustína: „*Kristus hlása Krista.*“⁴⁸⁰

a) Svojím účinkovaním v Cirkvi.

Toto vznešené meno sa však nemá chápať tak, ako by celej Cirkvi prináležalo to vznešené puto, ktorým Kristus vzal na seba jednu určitú ľudskú prirodzenosť, lež spočíva v tom, že náš Spasiteľ natoľko zdieľa s Cirkvou svoje vlastné bohatstvá, že ona celým svojím spôsobom života viditeľným aj neviditeľným, predstavuje najdokonalejší obraz Kristov. Ved' skrze zákonité poslanie, ktorým Kristus poslal do sveta apoštolov, ako bol on sám poslaný od Otca⁴⁸¹, on sám skrze Cirkev krstí, učí, rozväzuje, zväzuje, prináša obeť a posväcuje.

b) Dávajúc jej Ducha svätého, ktorý je jeho Duchom ...

No, skrze ten vznešený, celkom vnútorný a nadzemský dar, ktorý sme vyššie načrtli, keď sme hovorili o vplyve hlavy na údy, Ježiš Kristus oživuje svoju Cirkev svojím nadprirodzeným životom, prenikajúc svojou božskou silou celé jej telo a živiac a udržiavajúc jednotlivé jej údy, ako vinič živí a oplodňuje svoje ratoliestky.⁴⁸² Keď si všimame ten božský, Kristom daný princíp (pôvod) života a cností, ktorý je prameňom každého udelenia stvorenej milosti, ľahko spoznáme, že ním nie je nič iné ako Utešiteľ Duch, ktorý vychádza od Otca a Syna a ktorý sa zvláštnym spôsobom nazýva „*Duch Kristov*“ alebo „*Duch Synov*.“⁴⁸³ Týmto Duchom milosti a pravdy ozdobil Boží Syn svoju dušu v nepoškvrnenom lone Panny. Je radosťou tohto Ducha prebývať vo vznešenej duši Vykupiteľovej ako vo svojom vyvolenom chráme. Tohto Ducha nám zaslúžil Kristus, keď na kríži vylial svoju krv. Tohto Ducha Kristus dal — vdýchnuc na apoštolov — svojej Cirkvi, aby odpúšťala hriechy.⁴⁸⁴ No kým Kristus dostal tohto Ducha bez miery⁴⁸⁵, údom tajomného tela je rozdávaný len podľa miery darovania Kristovho z plnosti toho istého Krista⁴⁸⁶. Po svojom oslávení skrze kríž Kristus vo veľkej hojnosti vylieva svojho Ducha na Cirkev, aby jej jednotlivé údy zo dňa na deň boli podobnejšie Vykupiteľovi. Duch Kristov nás

⁴⁷⁵ Ef. 4. 16; porovn. Kol. 2, 19.

⁴⁷⁶ Porovn. De Rom. Pont. 1, 9; De Concil. II. 19.

⁴⁷⁷ 1 Kor. 12, 12

⁴⁷⁸ Skut. ap. 19, 4; 22, 7; 26, 14.

⁴⁷⁹ Porovn. Greg. Nyss., De vita Motsis: Migne, P.L. XLIV, 385.

⁴⁸⁰ Porovnaj Serm. CCCLIV, 1; Migne. P. L. XXXIX, 1563.

⁴⁸¹ Porovn. Ján 17, 18; 20, 21.

⁴⁸² Porovn. Lev. XIII., Sapientie Christianae: A. S. S. XXII, 392, Satis cognitum: Tamtiež XXVIII, 710.

⁴⁸³ Rim. 8, 9; 2 Kor. 3, 17; Gal. 4, 6.

⁴⁸⁴ Porovn. Ján 20. 22.

⁴⁸⁵ Tamtiež 3, 34.

⁴⁸⁶ Porovn. Ef. 1, 8; 4. 7.

učinil adoptívnymi dieťkami Božími⁴⁸⁷, aby sme niekedy všetci s „*odhalenou tvárou hľadeli ako v zrkadle na Pánovu slávu a Pánov Duch nás premenil na taký istý, čoraz slávnejší obraz.*“⁴⁸⁸

c) A dušou tajomného tela.

Tomuto Duchu Kristovmu ako neviditeľnému zdroju života treba tiež pripísať spojenie všetkých častí tela medzi sebou a s ich vznešenou Hlavou, lebo on je celý v Hlave, celý v tele a celý v jednotlivých údoch. S týmito spoluúčinkuje rozmanitým spôsobom podľa ich rozličných úloh a väčšieho alebo menšieho stupňa duchovnej dokonalosti. Tento nebeský duch života je zdrojom všetkej životnej a účinnej spasiteľnej činnosti v rozličných častiach tajomného tela. No, hoci je osobne prítomný vo všetkých tajomných údoch a v nich božsky účinkuje, jednako v nižších častiach účinkuje aj pomocou údov vyšších. Hoci Duch svätý dáva dychom svojej milosti stále nový vzrast Cirkvi, avšak nechce svojou posväcujúcou milosťou prebývať v tých údoch, ktoré sú celkom oddelené od tohto tela. Túto prítomnosť a účinkovanie Ducha svätého s jasnou stručnosťou vyjadril náš predchodca nesmrteľnej pamäti Lev XIII. v okružnom liste: *Divinum illud*, keď napísal: „*Nech stačí povedať: Keď Kristus je hlava Cirkvi, Duch svätý je jej dušou.*“⁴⁸⁹

Keď však pochopíme túto životodarnú silu a schopnosť, ktorou Zakladateľ udržuje celú spoločnosť kresťanov, nie v nej samej, ale v účinkoch, ktoré z nej pochádzajú, zbadáme, že spočíva v nebeských daroch, ktoré náš Spasiteľ spolu s Duchom svätým, pôvodcom nadprirodzeného svetla a svätosti, dáva Cirkvi a spolu s ním tvorí. A tak Cirkev, rovnako ako všetky jej sväté údy, si môže privlastňovať veľký výrok apoštola: „*Nežijem už ja, ale žije vo mne Kristus.*“⁴⁹⁰

Kristus je zachovávateľ tajomného tela Cirkvi.

Tieto naše úvahy o „*tajomnom Tele*“⁴⁹¹ by boli zaiste neúplné, keby sme sa aspoň krátko nedotkli iného výroku toho istého apoštola: „*Kristus je hlavou Cirkvi: On, Spasiteľ jej tela.*“⁴⁹² Tieto slová totiž označujú posledný dôvod, prečo telo Cirkvi nesie meno Kristovo. Kristus je totiž Spasiteľ tohto tela. Teda plným právom ho Samaritáni volajú „*Spasiteľ sveta*“⁴⁹³, ba bezpochyby ho treba nazývať „*Spasiteľom všetkých*“, i keď s Pavlom treba pripomenúť, že je „*Spasiteľom najmä veriacich*“⁴⁹⁴ t. j. že si pred všetkými ostatnými svojou krvou získal svoje údy, ktoré tvoria Cirkev.⁴⁹⁵ No keďže sme už vyššie dost' povedali o Cirkvi, zrodenej na kríži, a o Kristovi, darcovi svetla, pôvodcovi svätosti a udržiavateľovi svojho tajomného tela, nemusíme túto vec obširnejšie vykladať, ale o týchto pravdách máme skôr ponížene a pozorne rozjímať, vzdávajúc neprestajne vďaka Bohu. Čo však náš Spasiteľ začal, keď kedysi visel na kríži, to aj naveky neprestáva plniť v nebeskej blaženosti. „*Naša Hlava*“, hovorí Augustín, „*sa prihovára za nás: niektoré údy prijíma, iné bičuje, iné očisťuje, iné teší, iné tvorí, iné volá, iné napravuje, iné obnovuje.*“⁴⁹⁶ My však musíme s Kristom spoluúčinkovať pri tomto spasiteľnom diele, lebo „*jedným a skrze jedného sme spasení a (iných) k spáse privádzame.*“⁴⁹⁷

⁴⁸⁷ Porovn. Rim. 8, 14-17; Gal. 4, 6—17.

⁴⁸⁸ Porovn. 2 Kor. 3, 18

⁴⁸⁹ A. S. S. XXIX, 650.

⁴⁹⁰ Gal. 2, 20

⁴⁹¹ Porovn. Ambróz, De Elia et teiunio 1, 36—37 et in Psalm. 118, serm. 20, 2; Migne, P. L. XIV, 710; XV, 1483

⁴⁹² Ef 5. 23.

⁴⁹³ Ján 4, 42

⁴⁹⁴ 1. Tim. 4, 10.

⁴⁹⁵ Skut. ap. 20, 28

⁴⁹⁶ Enarr. in Ps. LXXXV, 5; Migne P. L. XXXVII, 1085.

⁴⁹⁷ Klem. Alex. Strom., VII, 2; Migne, P. G. IX, 413.

Cirkev je tajomné telo Kristovo.

Teraz, ctihodní bratia, prikročíme k vysvetleniu iného bodu tohto učenia, totiž toho, prečo telo Kristovo, ktorým je Cirkev, sa má volať „*tajomným*“. Toto pomenovanie, ktoré je zaužívané už u viacerých starodávnych spisovateľov, potvrdzujú mnohé doklady pápežov. Naozaj ho je treba používať z mnohých dôvodov, lebo pomocou neho možno odlišovať sociálne telo Cirkvi, ktorého hlavou a vodcom je Kristus, od fyzického tela Kristovho, ktoré zrodené z Márie Panny, Matky Božej, teraz sedí po pravici Otcovej v nebi a na zemi je ukryté pod rúškom Eucharistie. Podobne pomocou tohto pomenovania je ho možné — čo je vzhľadom k dnešným bludom ešte dôležitejšie — odlíšiť od akéhokoľvek iného tela či fyzického či morálneho.

Telo tajomné a telo fyzické.

Naozaj, kým v prirodzenom tele spája princíp jednoty tak jeho časti, že každej z nich celkom chýba vlastné bytie, tak v tajomnom tele sila vzájomného spojenia, hoci úplne vnútorná, spája údy medzi sebou tak, že každý z nich je celkom nezávislá osoba. Ak si potom všimneme vzájomný vzťah medzi celkom a jednotlivými údmi, tak vo fyzickom tele sú všetky údy určené len na osoh celku, kým v akomkoľvek sociálnom združení ľudí, ak má na zreteli posledný cieľ, nakoniec všetko smeruje k prospechu všetkých a každého jednotlivca, pretože sú to osoby. Teda — aby sme sa vrátili k našej veci — ako Syn večného Otca zostúpil z neba, aby nás všetkých na veky spasil, tak založil telo Cirkvi a obohatil ho Božím Duchom, aby sa staral o večnú spásu duší a zaistoval ju podľa slov apoštola: „*Všetko je vaše; vy však ste Kristovi a Kristus Boží*.“⁴⁹⁸ Naozaj Cirkev je ustanovená pre dobro veriacich, pre slávu Božiu a pre slávu Ježiša Krista, ktorého Boh poslal.

Telo tajomné a telo morálne.

Ale ak porovnáваме tajomné telo s telom morálnym, treba vyzdvihnúť medzi nimi rozdiel, ktorý je veľmi dôležitý. V morálnom tele princíp (zdroj) jednoty je jedine spoločný cieľ a spoločné spoluúčinkovanie pre ten istý cieľ pomocou sociálnej autority. V tajomnom tele, o ktorom hovoríme, je to však inak. K spoločnej snahe sa po jednom ciele pridružuje iný vnútorný princíp, ktorý sa nachádza a mocne účinkuje aj v celom zložení aj v jeho jednotlivých častiach. Tento princíp je taký vznešený, že sám od seba nesmierne prevyšuje všetky putá jednoty, ktoré spájajú fyzické telo aj mravné telo. Ako sme to vyššie povedali, nie je to niečo prirodzené, ale nadprirodzené, ba samo v sebe i nekonečné a nestvorené, t. j. Duch Boží, ktorý — ako hovorí Anjelský učiteľ — „*jeden a ten istý počtom naplňa a spája Cirkev*.“⁴⁹⁹ Teda pravý význam tohto slova pripomína, že Cirkev, ktorú treba pokladať za dokonalú spoločnosť svojho druhu, nepozostáva iba zo sociálnych a právnych prvkov a vzťahov. Celkom určite je oveľa vznešenejšia ako ktorákoľvek iná ľudská spoločnosť⁵⁰⁰ a prevyšuje ich tak ako milosť prevyšuje prirodzenosť a ako veci nepominuteľné prevyšujú veci pominuteľné.⁵⁰¹ Isteže iné ľudské spoločnosti, najmä občianska spoločnosť, majú nemalý význam a dôležitosť; ale v ich usporiadaní nie sú všetky prvky Cirkvi práve tak, ako sa v hmotnej časti nášho smrteľného tela nenachádza celý človek.⁵⁰² I keď právne vzťahy, na ktorých Cirkev tiež spočíva a je vybudovaná, pochádzajú z ustanovenia Božieho, Kristovho a prispievajú k dosiahnutiu jej nadprirodzeného cieľa, predsa to, čo kresťanskú spoločnosť vyvyšuje na ten stupeň, ktorý naskrz prevyšuje každý prirodzený poriadok, je Duch nášho Vykupiteľa, ktorý ako prameň všetkých milostí, darov a chariziem ustavične preniká hlboko do vnútra Cirkvi a v nej účinkuje. Ved' ako zloženie nášho smrteľného tela, hoci je to zázračné dielo Stvoriteľovo, stojí ďaleko za vznešenou dôstojnosťou našej duše,

⁴⁹⁸ Kor. 3, 22—23; Pius XI., *Divini Redemptoris*: A. A. S. 1937, 80.

⁴⁹⁹ *De veritate* 29, 4.

⁵⁰⁰ Porovn. Lev XIII., *Sapientiae christianae*: A. S. S. XXII, 392.

⁵⁰¹ Porovn. Lev. XIII., *Satis cognitum* A. S. S. XXVIII, 724

⁵⁰² Porovn. tamtiež 740.

tak i zloženie spoločnosti kresťanov, hoci hlása múdrosť svojho božského Tvorcu, jednako je čímisi oveľa nižším ako duchovné dary, ktorými je obdarená a skrze ktoré žije. A je aj nižšia ako ten božský prameň, z ktorého tieto dary pochádzajú.

Cirkev právna a Cirkev lásky.

Z toho, čo sme vám, ctihodní bratia dosiaľ vysvetlili, vidieť, v akom veľkom omyle sú aj tí, ktorí si podľa svojej ľubovôle Cirkev predstavujú akoby skrytú a úplne neviditeľnú, alebo aj tí, ktorí ju stavajú na úroveň iných ľudských ustanovizní, majúcich určité stanovy, ktorými sa spravujú a majúcich isté vonkajšie obrady, ale bez nadprirodzeného života.⁵⁰³

Naopak, ako Kristus, hlava a vzor Cirkvi, „*by nebol celým Kristom, keby sme v ňom videli iba viditeľnú ľudskú prirodzenosť ... alebo len neviditeľnú božskú prirodzenosť... ale je jeden v oboch prirodzenostiach a s dvomi prirodzenosťami ...*, tak je i jeho tajomné telo.“⁵⁰⁴ Ved' Božie Slovo vzalo na seba ľudskú prirodzenosť, podliehajúcu bolestiam, aby založením viditeľnej spoločnosti posvätenej krvou Božou „*bol človek viditeľným riadením privedený k veciam neviditeľným.*“⁵⁰⁵

Preto tiež s ľútosťou oplakávame a zatracujeme aj osudný omyl tých, ktorí snívajú o akejsi ideálnej Cirkvi, o určitej spoločnosti, živej a utváranj láskou, proti ktorej stavajú — nie bez pohrdania — takzvanú Cirkev právnu. Takýto rozdiel však zavádzajú mylne. Nevidia totiž, že božský Vykupiteľ chcel, aby spoločnosť ľudí, ním založená, bola tiež dokonalá spoločnosť svojho druhu, vystrojená všetkými právnymi a sociálnymi prvkami, aby mohla na zemi trvalo pokračovať v spasiteľnom diele vykúpenia.⁵⁰⁶

Preto chcel, aby ju Duch svätý obohatil nebeskými darmi a milosťami. Večný Otec chcel, aby bola „*kráľovstvom jeho najmilšieho Syna*“⁵⁰⁷; aby bola ozajstným kráľovstvom, v ktorom by sa totiž všetci veriaci dokonale podriadovali svojim rozumom a vôľou⁵⁰⁸ a svojou pokorou a poslušnosťou by sa pripodobnili k tomu, ktorý sa „*pre nás stal poslušným až na smrť.*“⁵⁰⁹ Niet teda žiadneho rozporu alebo protikladu medzi neviditeľným poslaním Ducha svätého a právnym poslaním, ktoré pastieri a učители dostali od Krista. Ba tieto dve skutočnosti sa navzájom doplňujú — ako telo a duša v nás. Pochádzajú od jediného a toho istého Spasiteľa, ktorý pri svojom vdýchnutí na apoštolov nielen povedal: „*Prijmite Ducha svätého*“⁵¹⁰, ale aj jasne prikázal: „*Ako mňa poslal Otec, tak i ja posielam vás.*“⁵¹¹ Podobne inokedy povedal: „*Kto vás počúva, mňa počúva.*“⁵¹²

No keď sa v Cirkvi zbadá niečo, čo pripomína slabosť našej ľudskej prirodzenosti, nemá sa to pripisovať jej právnemu zloženiu, ale poľutovania hodnej náklonnosti jednotlivých údov k zlému. Túto náklonnosť božský Zakladateľ trpí aj vo vznešenejších údoch svojho tajomného tela, aby sa vyskúšala cnosť ovečiek i pastierov a aby si všetci nazhromaždili množstvo zásluh kresťanskej viery. Ved' Kristus, ako sme to vyššie povedali, nechcel, aby zo spoločnosti, ktorú založil, boli vylúčení hriešnici. Ak teda niektoré údy trpia duchovnými chorobami, nemáme preto zmenšovať svoju lásku k Cirkvi, ale skôr zvýšiť svoj súcit k jej údom. Áno, zaiste, sa bez akejkoľvek škvrny skvie táto súcitná Matka vo sviatostiach, ktorými rodí a živí svoje dietky, vo viere, ktorú stále zachováva neporušenú vo svätých zákonoch, ktorými prikazuje, v

⁵⁰³ Porovn. tamtiež 710.

⁵⁰⁴ Porovn. tamtiež 710.

⁵⁰⁵ Svätý Tomáš: De veritate 20, 4 k 3.

⁵⁰⁶ Conc. Vat, Ses. IV, Const. dogm. de Eccl., prol.

⁵⁰⁷ Kol. 1, 13.

⁵⁰⁸ Conc. Vat., Ses. III, Const. de fide cath., cap. 3.

⁵⁰⁹ Filip. 2, 18.

⁵¹⁰ Ján 20, 22.

⁵¹¹ Tamtiež 20, 21.

⁵¹² Luk. 10, 16

evanjeliových radách, ktorými napomína, v nebeských daroch a charizmách, ktorými vo svojej nevyčerpatelnej plodnosti⁵¹³ rodí nespočetné zástupy mučeníkov, panien a vyznávačov. Ale nemožno jej pripočítať za chybu, ak niektoré údy chradnú choré alebo ranené. V ich mene sa ona sama každý deň modlí k Bohu: „*Odpusť nám naše viny.*“ Podobne sa bezodkladne a s odvážnou materinskou láskou venuje aj starostlivosti o ich duše.

Keď teda nazývame telo Ježiša Krista tajomným, už sám význam tohto slova nás upomína na veľmi vážne veci. Ozvenou toho sú tieto slová svätého Leva Veľkého: „*Spoznaj, ó kresťan, svoju dôstojnosť a keď si sa stal účastným na Božej prirodzenosti, nevracaj sa zlým životom k starodávnej nízkosti. Pamätaj, akej Hlavy a akého tela si údom.*“⁵¹⁴

Zväzky právne a sociálne.

Radostne, ctihodní bratia, chceme teraz celkom zvlášť hovoriť o našom spojení s Kristom v tele Cirkvi. Táto vec — ako plným právom poznamenáva svätý Augustín⁵¹⁵ — je vec veľká, tajomná a božská. Preto sa často stáva, že ju niektorí zle chápú a vysvetľujú.

Predovšetkým je jasné, že to spojenie je veľmi úzke. Ved' v Písme svätom sa nezobrazuje len zväzkom čistého manželstva, ale tiež sa prirovnáva raz k živému spojeniu ratoliestok s viničom, potom zas k úzkemu spojeniu údov v našom tele.⁵¹⁶ Okrem toho ho sväté knihy predstavujú ako také intímne, že najstaršie doklady, nepretržite zachovávané svätými Otcami opierajúc sa o apoštolov výrok: „*On (Kristus) je hlava Cirkvi*“⁵¹⁷, učia, že božský Vykupiteľ so svojím sociálnym telom tvorí jednu jedinú tajomnú osobu alebo, ako hovorí svätý Augustín, celého Krista.⁵¹⁸ Ba ten istý náš Spasiteľ vo svojej kňazskej modlitbe neváhal prirovnať také spojenie k podivnej jednote, ktorou je Syn v Otcovi a Otec v Synovi⁵¹⁹.

Toto naše spojenie v Kristovi a s Kristom pochádza predovšetkým z toho, že kresťanská spoločnosť z vôle svojho Zakladateľa je dokonalým sociálnym telom, preto spojenie všetkých údov v nej musí spočívať v spoločnom úsilí o jeden cieľ. Čím vznešenejší je cieľ, ku ktorému smeruje toto úsilie, a čím božskejší je prameň, z ktorého ono pochádza, tým vznešenejšia je bezpochyby i jednota. Nuž cieľ je najvznešenejší: totiž pokračovať v posvätení údov toho istého tela na slávu Boha a Baránka, ktorý bol pre nás zabitý.⁵²⁰ Prameň je najbožskejší: rozhodnutie večného Otca, láskavá vôľa nášho Spasiteľa a najmä vnútorné osvecovanie a pobádanie našich duší skrze Ducha svätého. Ved' ako bez Ducha svätého nemožno vykonať ani najmenší spasiteľný skutok, ako môžu nespočítateľné zástupy z každého národa a z každej rasy jednomyselne hľadať slávu trojjediného Boha, ak nie iba silou toho, ktorý v jedinej večnej láske pochádza od Otca a Syna?

A keďže, ako sme už spomenuli, toto sociálne telo Kristovo musí byť z vôle svojho Zakladateľa viditeľné, musí sa to spoločné úsilie o jeden cieľ prejavovať aj navonok, či už vyznávaním jednej a tej istej viery, či už používaním tých istých sviatostí, či už účasťou na tej istej obeti, či už usilovným zachovávaním tých istých zákonov. Okrem toho je nevyhnutne potrebné, aby pred všetkými bola viditeľná najvyššia Hlava, t. j. zástupca Kristov, ktorý účinne riadi spoluprácu údov, aby dosiahli stanovený cieľ. Ako totiž božský Vykupiteľ poslal Utešiteľa, Ducha pravdy,

⁵¹³ Porovn. Conc. Vat., Sess., Const. De fide cath., cap. 3.

⁵¹⁴ Serm. XXI, 3; Migne, P. L. XIV, 192—193.

⁵¹⁵ Porovn. August., Contra Faust. 21, 8; Migne P. L. LXII, 392.

⁵¹⁶ Porovn. Ef. 5, 22—23; Ján 15, 1 - 5; Ef. 4, 16.

⁵¹⁷ Kol. 1, 18.

⁵¹⁸ Porovn. Enarr., in Ps. XVII. et XC, 11, 1; Migne P. L. XXXVI, 154 et XXXVII, 1159.

⁵¹⁹ Ján 17, 21—23.

⁵²⁰ Zjav. 5, 12-13.

ktorý by v jeho mene⁵²¹ neviditeľne spravoval Cirkev, tak uložil Petrovi a jeho nástupcom, aby zastupujúc na zemi jeho osobu, viditeľne spravovali kresťanskú spoločnosť.

Okrem týchto právnych zväzkov, ktoré už samé osebe prevyšujú akékoľvek hoci i najvyššie spojenie ľudskej spoločnosti, je potrebný ešte iný spôsob jednoty skrze tie tri cnosti, ktorými sme čo najužšie spojení medzi sebou i s Bohom: totiž vierou, nádejou a láskou. Ved', ako napomína apoštol, „*jeden je Pán, jedna viera*“⁵²², totiž tá viera, ktorou sa pridržame Boha a toho, ktorého on poslal, Ježiša Krista.⁵²³ O tom ako sme intímne spojení s Bohom skrze túto vieru, nás učia slová toho milovaného apoštola: „*Ktokoľvek vyzná, že Ježiš je Syn Boží, Boh ostáva v ňom a on v Bohu.*“⁵²⁴ Rovnako sme pomocou tejto viery spojení medzi sebou a s touto božskou Hlavou. Ved' my všetci veriaci, „*majúci toho istého ducha viery*“⁵²⁵, sme osvecovaní tou istou vierou Kristovou, živí pri tom istom stole Kristovom a vedení tou istou autoritou a učiteľským úradom Kristovým. No keďže všetkých oživuje ten istý duch viery, všetci tiež ten istý život „*žijeme vo viere Syna Božieho, ktorý nás miloval a dal seba samého za nás.*“⁵²⁶ A Kristus, naša hlava, ktorého sme živou vierou prijali do seba a ktorý prebýva v našich srdciach⁵²⁷, ako je pôvodcom našej viery, tak je aj jej dokonateľom.⁵²⁸

Ako sa tu na zemi skrze vieru pridržujeme Boha, prameňa pravdy, tak po ňom túžime skrze kresťanskú nádej ako po prameni blaženosti, „*očakávajúc blaženú nádej a príchod slávy veľkého Boha.*“⁵²⁹ No a pre všeobecnú túžbu po nebeskom kráľovstve, pre ktorú nechceme mať tu na zemi trvalé miesto, ale hľadáme miesto budúce⁵³⁰ a túžime po nadzemskej sláve. Apoštol národov neváhal tvrdiť: „*jedno telo a jeden duch, ako ste i povolání v jednej nádeji*“⁵³¹; ba Kristus prebýva v nás ako „*nádej slávy.*“⁵³²

No hoci zväzky viery a nádeje, ktorými sme spojení so svojím božským Vykupiteľom v jeho tajomnom tele, sú veľmi dôležité, nie menšie, menej vážne a účinné sú aj zväzky lásky. Ved' keď už v samotnej prírode je láska niečo vznešeného, takže z nej pochádza pravé priateľstvo, čo sa potom má povedať o tej nadprirodzenej láske, ktorú vlieva do našich srdc sám Boh? „*Boh je láska: kto zotrúva v láske, zotrúva v Bohu a Boh v ňom.*“⁵³³ Táto láska, ako by Bohom ustanoveným zákonom spôsobuje to, že k nám milujúcim zostupuje on, opätujúc lásku podľa Božích slov: „*Ak ma niekto miluje,... toho miluje i môj Otec, k tomu prídeme a v ňom budeme prebývať.*“⁵³⁴ Teda láska nás spája s Kristom užšie ako hociktorá iná cnosť. Toľko dietok Cirkvi, roznieťených nebeským ohňom lásky k nemu, sa tešilo, že môžu pre neho znášať potupu a podstúpiť i najťažšie obete až do posledného dychu života, ba aj vyliť za neho svoju krv. Preto náš božský Spasiteľ nás vrúcne pobáda týmito slovami: „*Zostaňte v mojej láske.*“ A keďže láska je celkom bezcenná, ak sa účinne neprejavuje v dobrých skutkoch, dodáva: „*Ak zachováte moje prikázania, ostanete v mojej láske, ako ja sám som zachoval príkazy Otcove a zotrúvam v jeho láske.*“⁵³⁵

⁵²¹ Porovn. Ján 14. 16 a 26.

⁵²² Ef. 4, 5.

⁵²³ Porov. Ján 17, 8.

⁵²⁴ 1. Ján 4, 15.

⁵²⁵ 2. Kor. 4, 13.

⁵²⁶ Porovn. Gal. 2, 20.

⁵²⁷ Porovn. Ef. 3, 17.

⁵²⁸ Porovn. Žid. 12. 2.

⁵²⁹ Tit. 2, 13.

⁵³⁰ Porovn. Žid. 12, 14.

⁵³¹ Efez. 4, 14.

⁵³² Porovn. Kol. 1, 27

⁵³³ Ján 4, 16.

⁵³⁴ Ján 14, 23.

⁵³⁵ Ján 15, 9—10

Láska k blížnym.

Je potrebné, aby sa k našej láske k Bohu a ku Kristovi, pridružila i láska k blížnym. Ako môžeme tvrdiť, že skutočne milujeme božského Vykupiteľa, ak nenávidíme tých, ktorých svojou prevzácnou krvou vykúpil, aby ich urobil údmi svojho tajomného tela. Preto nás Kristov oblúbený apoštol tak napomína: „*Keby niekto povedal, že miluje Boha a nenávidí svojho brata, je luhár. Ved' kto nemiluje svojho brata, ktorého vidí, ako môže milovať Boha, ktorého nevidí? A také prikázanie máme od neho, aby ten, kto miluje Boha, miloval i svojho brata.*“⁵³⁶ Treba tiež podotknúť, že čím viac budeme jeden druhého údmi⁵³⁷ a čím viac sa budeme jeden o druhého starať⁵³⁸, tým užšie budeme spojení s Bohom a s Kristom. Platí to aj naopak. Tým súdržnejšie budeme zjednotení v láske, čím vrúcnejšou láskou budeme lipnúť k Bohu a k našej božskej Hlave.

Kristus nás miluje nekonečným poznaním a večnou láskou.

Jednorodný Syn Boží sa ešte pred stvorením sveta s nami spojil vo večnom a nekonečnom poznaní a v neprestajnej láske. Aby túto lásku prejavil viditeľným a podivným spôsobom, zjednotil sa s ľudskou prirodzenosťou v hypostatickom spojení. Tým sa stáva, že „*v Kristovi nás miluje vlastné telo*“, ako to s úprimnou jednoduchosťou poznamenáva Maximus Turínsky.⁵³⁹

Toto láskavé poznanie, ktorým nás božský Spasiteľ obdaroval od prvého okamihu svojho vtelenia, prevyšuje každú schopnosť ľudskej mysle. Ved' blaživým videním, ktorým bol obdarovaný, len čo sa dostal do lona Matky Božej, mal vždy pred očami všetky údy tajomného tela a sprevádzal ich svojou spasiteľnou láskou. Ó podivná láskavosť božskej náklonnosti k nám, ó neoceniteľný plán nesmiernej lásky! V jasliach, na kríži i vo večnej Otcovej sláve Kristus vidí všetky údy Cirkvi jasnejšie, než ľudia samých seba poznajú a milujú, a je s nimi spojený hlbšou láskou ako matka s dieťaťom vo vlastnom lone.

Cirkev - „plnosť“ Kristova,

Z toho, čo sme doteraz povedali, je možné ľahko zbadat', ctihodní bratia, prečo apoštol Pavol tak často píše, že Kristus je v nás a my sme v Kristovi. Túto pravdu dokazuje apoštol aj iným, hlbším dôvodom. Ako sme už predtým obsírne vysvetlili, Kristus je v nás skrze Ducha svätého, o ktorého sa s nami delí. Skrze Ducha svätého Kristus v nás pôsobí, že čokoľvek božského sa v nás deje, treba to pripísať aj Kristovi⁵⁴⁰. Svätý Pavol píše: „*Ak niekto nemá Ducha Kristovho, ten nie je jeho. Keď je Kristus v nás ..., duch žije pre ospravedlnenie.*“⁵⁴¹

Týmto spoločenstvom v Kristovom Duchu sa stáva, že Cirkev je akosi plnosťou Spasiteľovou a jeho doplnkom, lebo všetky dary, čnosti a charizmy, ktoré sa nachádzajú v Hlave vo vynikajúcom stupni, v prehojnej miere a veľmi účinným spôsobom, vplývajú na všetky údy Cirkvi a zo dňa na deň sa v nich zdokonaľujú podľa postavenia jednotlivca v tajomnom tele Kristovom. Kristus sa takto v Cirkvi v každom ohľade akosi zdokonaľuje.⁵⁴² Týmto slovami sa dotýkame už dôvodu, pre ktorý podľa už uvedeného názoru svätého Augustína, tajomná Hlava, ktorou je Kristus a Cirkev, ktorá je na zemi ako druhý Kristus zastupuje jeho osobu, tvoria jednotného nového človeka. V tomto človeku sa zvečňuje spasiteľné dielo kríža a spája sa nebo so zemou. Hlavu a telo voláme Kristom, celým Kristom.

⁵³⁶ Ján 4, 20—21.

⁵³⁷ Rim. 12. 5.

⁵³⁸ Kor. 12. 25

⁵³⁹ Serm. XXIX; Migne, P. L. LVII., 594.

⁵⁴⁰ Porovraj Svätý Tomáš: Výklad Listu k Ef. Hl. 2, lekc. 5

⁵⁴¹ Rím. 8, 9 — 10.

⁵⁴² Porovnaj svätý Tomáš: Výklad Listu k Ef., hl. 1, lekc. 8.

Duch svätý v nás.

Vieme veľmi dobre, že pri chápaní a vysvetľovaní tejto tajomnej náuky o našom spojení s božským Spasiteľom a zvlášť o prebývaní Ducha svätého v dušiach, sa vyskytuje mnoho ťažkostí, ktoré túto tajomnú náuku — pre slabosť mysle hľadajúcich — zahalujú akosi do hmly. Vieme však aj to, že zo správneho a vytrvalého skúmania tejto otázky, z výmeny rozličných názorov a z porovnávania teórií skrsne a zrodí sa vzácne svetlo, pomocou ktorého dosiahneme ozajstný pokrok v posvätných náukách tohto druhu. Potrebné je len to, aby bádateľov sprevádzala láska a podlžná úcta k Cirkvi. Nerobíme teda výčitky tým, ktorí hľadajú rozličné cesty a spôsoby, aby prenikli až k vznešenému tajomstvu nášho podivného spojenia s Kristom a aby nám to tajomstvo podľa možnosti osvetlili. Ak sa nechcú odkloniť od pravej náuky a správneho učenia Cirkvi, nech všetci rozhodne odmietnu taký spôsob tajomného spojenia, podľa ktorého by veriaci akýmkoľvek spôsobom natoľko prevýšili poriadok stvorených vecí a splyvali s božstvom, že by sa čo len jedna vlastnosť večného Boha mohla v plnej miere privlastniť aj im. Okrem toho treba pevne a neochvejne veriť, že v týchto veciach je všetko spoločné v najsvätejšej Trojici, nakoľko sa to vzťahuje na Boha ako najvyššiu výkonnú príčinu všetkého.

Treba si tiež uvedomiť, že tu ide o skryté tajomstvo, ktoré sa nám v tomto pozemskom vyhnanstve nikdy nepodarí celkom odhaliť, doňho preniknúť a ľudským jazykom vyjadriť. O božských osobách hovoríme, že prebývajú v rozumných stvorených bytostiach, pokiaľ sú v rozumom nadaných živých tvoroch nepochopiteľným spôsobom prítomné a tieto ich svojím poznaním a láskou dosahujú⁵⁴³, a to akýmsi celkom zvláštnym intímnym spôsobom, ktorý prevyšuje každý prirodzený poriadok. Aby sme do toho nazreli a aspoň trochu pochopili, bude dobré nezanedbať cestu a spôsob, ktorý nám v týchto veciach veľmi odporúča Prvý Vatikánsky koncil⁵⁴⁴. Táto metóda nám radí, aby sme takto načerpali svetlo a spoznali aspoň trochu Božie tajomstvá medzi sebou i ako vedú k cieľu. Keď náš veľmi rozumný predchodca blahej pamäti Lev XIII. hovoril o našom spojení s Kristom a o Duchu svätom, ktorý v nás prebýva, vhodne poukázal na blažené nazeranie, v ktorom toto tajomné spojenie dosiahne dovršenie a dokonalosť. Vtedy svätý Otec povedal: „Toto podivné spojenie, ktoré voláme prebývanie Boha v nás sa od spojenia, ktorým Boh robí nebešťanov šťastnými, líši iba okolnosťami a stavom.⁵⁴⁵ Toto nazeranie nám nevysloviteľným spôsobom umožní hľadiť na Otca, Syna a Ducha svätého očami mysle, posilnenými nadprirodzeným svetlom. Tam nám bude možné zblízka vidieť tajomný život božských osôb a oblažovať sa podobnou radosťou, v ktorej je večne blažená najsvätejšia a nerozdielna Trojica.

Eucharistia — znamenie jednoty.

Všetko, čo sme doteraz povedali o veľmi úzkom spojení tajomného tela Kristovho s Hlavou, by sa nám zdalo nedostatočným, keby sme k tomu nepridali niečo o najsvätejšej Sviatosti oltárnej, ktorá v tomto smrteľnom živote predstavuje vrchol tohoto spojenia.

Kristus Pán chcel, aby toto podivné a nikdy nie dost' vychválené spojenie ľudí s božskou Hlavou sa zvláštnym spôsobom veriacim predstavilo v eucharistickej obeti. Pri tejto obete vysluhovateľa sviatosti nezastupujú len Spasiteľa, ale aj celé tajomné telo a každého jednotlivého veriaceho. A tak isto v tejto obete veriaci, združení spoločnými prosbami a modlitbami, ústami a rukami kňaza, ktorý je v ich mene pri oltári, obetujú večnému Otcovi najmilšiu obeť chvály a zmierenia za potreby celej Cirkvi. Keď božský Spasiteľ zomieral na kríži, obetoval sa večnému Otcovi ako hlava celého ľudského pokolenia. Ten istý Kristus v tejto

⁵⁴³ Porovnaj svätý Tomáš 1, 43, 3.

⁵⁴⁴ Zas. III, Const. de fide cath. 4.

⁵⁴⁵ Porovn. Divinum illud: A. S. S. XXIX, 653

čistej obete⁵⁴⁶ neobetuje nebeskému Otcovi len seba ako hlavu Cirkvi, ale v sebe aj tajomné údy, lebo ich všetky, aj tie slabšie a nevládnejšie, láskavo uzatvára vo svojom srdci. Sviatosť oltárna je živý a podivný obraz jednoty, lebo chlieb, ktorý sa má premeniť, vznikol z mnohých zrn, ktoré sa spojili v jeden celok.⁵⁴⁷ My v tejto sviatosti prijímame pôvodcu nebeskej milosti a máme z nej načerpať Ducha lásky, ktorý nám káže nežiť vlastným životom, ale životom Kristovým a v každom úde jeho sociálneho tela milovať samého Spasiteľa.

Ak sa teda v dnešných veľmi smutných pomeroch nájdú mnohí, ktorí tak lipnú na Kristovi, skrytom pod spôsobmi chleba a vína, že ani trápenia, ani súženia, ani hlad, ani nahota, ani nebezpečenstvo, ani prenasledovania, ani meč⁵⁴⁸, ich nemôžu odlúčiť od Kristovej lásky, vtedy je nepochybné, že po týchto búrlivých časoch sa riadením Božej Prozreteľnosti rozšíri sväté prijímanie, a to aj medzi deťmi a stane sa prameňom sily, ktorá vedela často v kresťanstve prebúdať a vychovávať hrdinov.

Pastoračné povzbudenie, omyly v asketickom živote.

Ctihodní bratia, ak veriaci toto správne pochopia a starostlivo si zapamätajú, budú sa môcť ľahšie vyhnúť omylom, ktoré pochádzajú z nedbalého skúmania tejto otázky a ktoré predstavujú veľké nebezpečenstvo pre katolícku vieru a vyvolávajú zmätok v dušiach.

Falošný mysticismus.

Nechýbajú takí, ktorí si nevšímajú, že svätý Pavol hovoriac o týchto veciach používal slová v prenesenom význame. Títo potom dostatočne nerozlišujú medzi vlastnosťami fyzického, morálneho a tajomného tela a preto zjednotenie nesprávne vysvetľujú. Hlásajú že medzi božským Spasiteľom a údmi Cirkvi je taká jednota, že tvoria fyzickú osobu. Ľuďom potom pripisujú božské vlastnosti a Krista Pána podrobujú ľudským omylom a robia ho náchylným k zlému. Tejto falošnej náuke sa protiví katolícka viera a učenie svätých Otcov. Ba celkom opačný je aj názor Apoštola národov, lebo Apoštol národov síce Krista a jeho tajomné telo spája v podivnej jednote, ale ich aj rozlišuje, prirovnávajúc ich k ženíchovi a neveste.⁵⁴⁹

Falošný kvietizmus.

Práve tak ďaleko od pravdy je nebezpečný omyl, ktorý sa z nášho tajomného spojenia s Kristom usiluje odvodiť nezdravý kvietizmus. Podľa tejto náuky celý duchovný život kresťanov a ich úsilie o cnosti je možné pripísať iba účinkovaniu Ducha svätého. Spoluprácu z našej strany, ktorá sa tu vyžaduje, celkom zavrhuje. Nikto zaiste nemôže zaprieť, že Duch svätý Ježiša Krista je jediný prameň, z ktorého do Cirkvi a jej údov vteka nadprirodzená sila. Ved' milosť a slávu dáva Pán, hovoril žalmista.⁵⁵⁰ Aby ľudia stále vytrvali v dielach svätosti, aby v milosti a v cnosti stále napreovali, aby sa prebýjali na vrchol kresťanskej dokonalosti a povzbudzovali k tomu aj ostatných, to nepôsobí Duch svätý sám, ale vyžaduje k tomu aj vytrvalú a horlivú spoluprácu zo strany ľudí. Svätý Ambróz hovorí: „*Božie dobrodenia nedostanú spiaci, ale bedliaci.*“⁵⁵¹ Jednotlivé údy v našom smrteľnom tele silnejú stálym cvičením. Tento zákon platí tým viac o sociálnom tele Ježiša Krista, kde jednotlivé údy majú slobodnú vôľu, svedomie a zdravý rozum. A tak práve svätý Pavol, ktorý na jednom mieste povedal: „*Nuž, žijem nie ja, ale žije vo mne Kristus.*“⁵⁵² „*Ale z Božej milosti som tým, čím som, a jeho milosť nebola vo mne márna. Ved' som*

⁵⁴⁶ Mal. 1, 11.

⁵⁴⁷ Porovn. Didache 9, 4.

⁵⁴⁸ Porovn. Rim. 8, 35.

⁵⁴⁹ Porovn. Ef. 5, 22—23.

⁵⁵⁰ Ž. 83, 12.

⁵⁵¹ Výklad Ev. sv. Luk. IV, 49, Migne, P. L. XV, 1626.

⁵⁵² Gal. 2, 20.

*pracoval viac ako oni všetci, vlastne ani nie ja, ale Božia milosť so mnou.*⁵⁵³ Je teda celkom zrejmé, že toto prekrúcanie tajomstva, o ktorom hovoríme, neslúži veriacim na duchovný pokrok, ale na záhubu.

Nesprávne chápanie sviatostnej spovede a modlitby.

Opierajúc sa o tieto nesprávne predpoklady, niektorí tvrdia, že nie je potrebné zdôrazňovať častú spoved' všedných hriechov. Podľa nich veriacim viacej zodpovedá všeobecné vyznanie hriechov, ktoré koná Kristova nevesta so svojimi deťmi, zjednotenými v Pánovi, ústami kňazov, keď pristupujú k oltáru božiemu. Dobre viete, ctihodní bratia, že odpustenie všedných hriechov možno dosiahnuť mnohými chválitebnými spôsobmi. Veľmi však odporúčame zbožný zvyk častej spovede, ktorý Cirkev zaviedla z vnuknutia Ducha svätého, lebo účinne pomáha napredovať denne na ceste cností. Častou svätou spoved'ou sa prehlbuje poznanie seba samého, rastie kresťanská poníženosť, vyklčujú sa zlé zvyky, odporuje sa duchovnej nedbalosti a lenivosti, posilňuje sa vôľa, umožňuje sa spasiteľné vedenie duší a sama sviatosť rozmnožuje milosť. Tí, čo medzi kandidátmi kňazstva znevažujú častú svätú spoved', si musia uvedomiť, že podnikajú vec protiviacu sa Kristovmu Duchu a podrývajúcu tajomné telo Spasiteľovo.

Iní popierajú, že by naše modlitby mali silu dosiahnuť niečo od Boha. Iní sa zase usilujú presvedčiť ľudí, že súkromné modlitby sú bezvýznamné. Skutočný význam majú vraj iba verejné modlitby, konané v mene Cirkvi, lebo to sú modlitby tajomného tela Ježiša Krista. To je však nesprávne. Lebo božský Spasiteľ má nielen svoju obľúbenú Nevestu, s ktorou je veľmi úzko spojený, ale aj duše jednotlivých veriacich, s ktorými túži vo svätom prijímaní dôverne obcováť. Je síce pravda, že verejná modlitba, ktorú koná matka Cirkve, vyniká nad všetky súkromné modlitby pre dôstojnosť Kristovej Nevesty, ale aj súkromné modlitby majú svoju dôstojnosť a silu a veľmi veľa osožia celému tajomnému telu. V tomto tajomnom tele totiž každé dobré dielo jednotlivca skrze obcovanie svätých nevyhnutne osoží celku. Každému jednotlivcovi je dovolené, aby si prosil zvlášť milosti, i také, ktoré sa týkajú prítomného života. Musí sa však vždy podrobiť vôli Božej. Ved' zostávajú svojprávnymi osobami a každá z nich má svoje zvlášť prosby.⁵⁵⁴ Ako vysoko je si treba ceniť rozjímanie o nebeských veciach, vysvitá nielen z učenia Cirkvi, ale aj z praxe a príkladu vynikajúcich svätých.

Konečne sú i takí, čo vravia, že naše modlitby musia smerovať priamo k Bohu alebo k večnému Otcovi skrze Krista. Nemajú teda smerovať k osobe Ježiša Krista, lebo božského Spasiteľa ako hlavu tajomného tela treba pokladať iba za prostredníka medzi Bohom a ľuďmi.⁵⁵⁵ To sa však nezhoduje s tradíciou kresťanov a protiví sa pravde. Kristus totiž, aby sme sa presne vyjadrili, je hlavou celej Cirkvi podľa svojich obidvoch prirodzeností spolu.⁵⁵⁶ Ostatne sám Kristus hovoril: „*Keď budete niečo pýtať odo mňa v mojom mene, učiním to.*“⁵⁵⁷ Hoci najmä pri eucharistickej obeti, kde je Kristus predovšetkým prostredníkom, lebo je sám kňazom i obetou, naše modlitby obyčajne smerujú k večnému Otcovi skrze jednorodného Syna, predsa sa i tu modlíme k božskému Spasiteľovi ako v súkromných modlitbách. Ved' kresťania musia jasne vedieť, že Ježiš Kristus je Syn Boží, Boh. Keď sa teda bojujúca Cirkev klania nepoškvrnenému Baránkovi a svätej Hostii, napodobňuje víťaznú Cirkev, ktorá ustavične prespevuje: „*Sediace mu na tróne a Baránkovi dobrorečenie a česť, sláva a moc na veky vekov.*“⁵⁵⁸

⁵⁵³ 1. Kor. 15, 10.

⁵⁵⁴ Porovn. svätý Tomáš II—II, 83, 3, 6.

⁵⁵⁵ Tim. 2, 5.

⁵⁵⁶ Porovn. sv. Tom., De Veritate 29, 4.

⁵⁵⁷ Ján 14, 14.

⁵⁵⁸ Zjav. 5, 13.

Povzbudenie milovať Cirkev.

Doteraz sme, ctihodní bratia, ako učiteľ všeobecnej Cirkvi posvietili svetlom pravdy na tajomstvo, ktoré sa týka nášho tajomného spojenia s Kristom. Myslíme si však, že náš pastiersky úrad vyžaduje, aby sme povzbudili duše vrúcnou láskou milovať toto tajomné telo. Nemyslíme na lásku, ktorá sa vyčerpáva v myšlienkach a slovách, ale na lásku, prejavujúcu sa v skutkoch. Starozákonní ľudia spievali o svojom pozemskom meste: „*Keby som na teba zabudol, Jeruzalem, nech zabudnutiu prepadne moja pravica. Nech sa mi jazyk prilepí na podnebie, ak nebudem pamätať na teba, ak nebudem pokladať Jeruzalem za svoju najvyššiu radosť.*“⁵⁵⁹ O čo viacej sa máme honosiť a tešiť my, ktorí bývame v meste, vystavanom na svätom vrchu zo živých a vyvolených kameňov, medzi ktorými uholným kameňom je Ježiš Kristus.⁵⁶⁰ Nemožno si pomyslieť nič slávnostnejšieho, vznešenejšieho ako byť členom svätej, katolíckej, apoštolskej, rímskej Cirkvi, v ktorej sa stávame údmi tajomného tela, poslúchame takú vznešenú hlavu, prijímame Božieho Ducha, živíme sa v tomto pozemskom vyhnanstve rovnakou náukou a rovnakým anjelským chlebom, kým sa konečne nebudeme v nebi spoločne sýtiť neprestávajúcou blaženosťou.

Pevná láska.

Aby nás anjel tmy, predstavujúci sa za anjela svetla, neoklamal,⁵⁶¹ najvyšším zákonom našej lásky musí byť: milovať Kristovu Nevestu takú, akú ju Kristus ustanovil a vlastnou krvou získal. Nestačí teda si vážiť sviatosti, ktorými nás dobrá matka Cirkev živí, alebo slávnostné posvätné spevy a liturgické obrady, ktoré nás naplňajú potechou a radosťou a ktorými Cirkev dvíha naše mysle k nebu. Treba si vysoko ceniť aj sväteniny a rozličné úkony pobožnosti, ktorými Cirkev potešuje duše veriacich a naplňuje ich Kristovým Duchom. Nie je len našou povinnosťou opätovať jej materinskú lásku k nám, ako sa na dietky svedčí, ale musíme uznať aj jej autoritu, ktorá vedie náš rozum k poslušnosti Kristovi.⁵⁶² Podriadme sa preto jej zákonom a mravným príkazom, ktoré sa nám zdajú tvrdé, odkedy naša prirodzenosť stratila pôvodnú nevinnosť. Búriace sa telo treba ovládať dobrovoľným uzdením a niekedy sa treba zrieknuť príjemných vecí, aj keď nie sú zlé.

Nestačí milovať toto mystické telo len preto, že jeho Hlava je božská a že je obdarená nebeskými darmi, ale musíme ho milovať čínorodou láskou i také, akým sa ukazuje v terajšom smrteľnom živote, kde sa skladá z údov, ktoré majú všetky slabosti ľudskej prirodzenosti ... Treba milovať i tie údy, ktoré pre svoju slabosť nie sú hodné miesta, ktoré zaujímajú v tajomnom tele.

Vidieť v Cirkvi Krista.

Aby táto pevná a neochvejná láska prebývala v našich dušiach a vzmáhala sa zo dňa na deň, je potrebné, aby sme si navykli vidieť v Cirkvi samého Krista. Kristus totiž v Cirkvi žije, v nej učí, skrze ňu riadi a v nej udeľuje svätosť. Kristus sa tiež rozličným spôsobom prejavuje vo svojich sociálnych údoch. Keď sa budú veriaci usilovať nadobudnúť takého ducha viery, vtedy budú milovať a uctievať nielen vznešenejšie údy tohto tajomného tela, najmä tie, ktoré z príkazu božskej Hlavy budú musieť vydať odpočet z našich duší⁵⁶³, ale obľúbia si aj tie, ktoré náš Spasiteľ obdaril zvláštnou láskou. Sú to slabí, ranení a chorí, ktorí potrebujú prirodzený alebo nadprirodzený liek. Sú to deti, ktorých nevinnosť sa v dnešných dňoch tak ľahkomyselne vystavuje nebezpečenstvu a ktorých dušičky sa dajú tvarovať ako vosk. Konečne sú to chudobní,

⁵⁵⁹ Žalm 136, 5-6.

⁵⁶⁰ Ef. 2, 20; 1 Peter 2, 4—5.

⁵⁶¹ Porovn. 2 Kor, 11, 14.

⁵⁶² Porovn. 2 Kor. 10, 5.

⁵⁶³ Porovn. Žid. 13, 17.

ktorým musíme tak ochotne a štedro pomáhať, aby bolo vidieť, že v nich odkrývame osobu samého Ježiša Krista.

Apoštol nás teda správne a právom napomína: „*Ba čo viac, údy tela, ktoré sa zdajú slabšie, sú nevyhnutne potrebné. A údy tela, ktoré pokladáme za menej ušľachtilé, zaodievame s väčšou úctou a naše nečestné údy majú tým väčšiu česť.*“⁵⁶⁴ V plnom povedomí svojej nesmiernej zodpovednosti pokladáme za potrebné zopakovať tento veľmi vážny výrok, lebo s hlbokým zármutkom pozorujeme, že niekde zabíjajú mrzákov, choromyselných a dedične chorých, lebo ich pokladajú za ťarchu spoločnosti. Toto počínanie niektorí vyhlasujú za nový vynález ľudského pokroku, ktorým sa veľmi pomohlo obecnému dobru. Kto by však nevidel, ak má ešte aspoň kúsok srdca, že sa to protiví nielen prirodzenému a božskému zákonu⁵⁶⁵, ktorý je vpísaný do každej duše, ale aj ušľachtilejším ľudským citom? Krv týchto obetí, ktoré sú Spasiteľovi tým milšie, čím viac zľutovania si zasluhujú, volá zo zeme k Bohu.⁵⁶⁶

Napodobňujeme Kristovu lásku k Cirkvi.

Aby naša úprimná láska, pre ktorú máme vidieť v Cirkvi a v jej údoch božského Spasiteľa, pomaly nevychladla, bude veľmi osožné mať pred očami samého Ježiša ako najvznešenejší príklad lásky k Cirkvi.

a) Šírka Kristovej lásky.

Predovšetkým sa usilujeme napodobniť šírku Kristovej lásky! Kristus mal len jednu Nevestu, totiž Cirkev. No láska božského Ženícha je taká široká, že nikoho nevyklučuje, ale vo svojej Neveste Cirkvi objíma celé pokolenie. Ved' Kristus vylial svoju krv preto, aby všetkých ľudí, rozdelených národnostne a rasove, zmieril na kríži s Bohom a spojil ich v jedno telo. Teda pravá láska k Cirkvi si od nás vyžaduje, aby sme sa starali nielen jeden o druhého ako údy toho istého tela,⁵⁶⁷ ktoré sa radujú z oslavovania iného údu a trpia, keď on trpí,⁵⁶⁸ ale aby sme uznali za Kristových bratov podľa tela i ostatných ľudí, ktorí ešte nie sú s nami spojení v tele Cirkvi, lebo aj oni sú spolu s nami povolani k večnej blaženosti.

Žiaľ! Bohu, najmä dnes sa nájdú i takí ľudia, ktorí bezočivo vychvaľujú nepriateľstvo, nenávisť a neprajnosť ako čosi, čo ľudskú dôstojnosť a hodnotu zošľachtuje. No my, kým sa bolestne dívame na zhubné ovocie takejto náuky, nasledujeme Krista, Kráľa pokoja, ktorý nás učil milovať nielen príslušníkov inej národnosti a rasy,⁵⁶⁹ ale aj nepriateľov.⁵⁷⁰ Dojatí krásnymi slovami Apoštola národov ospevujeme, šírku, dĺžku, výšku a hĺbku Kristovej lásky!⁵⁷¹ Ospevujeme tú lásku, ktorú nemôžu zničiť rozdiely ani národnostné ani mravné, ktorú nemôže oslabiť ani vzdialenosť ohromných oceánov a ktorú nemôže vykoreniť zo srdca ani spravodlivá ani nespravodlivá vojna.

Ctihodní bratia, v tejto ťažkej chvíli, keď toľko bolesti sužuje telo a toľký smútok naplňa dušu, treba všetkých povzbudzovať k tejto nadprirodzenej láske. Všetci ľudia dobrej vôle spojenými silami — v podivných pretekoch lásky a milosrdenstva — sa usilujú pomáhať ohromným potrebám tela a duše. Nech takto všade zažiarí neohraničená štedrosť a nevyčerpatelná plodnosť tajomného tela Ježiša Krista.

⁵⁶⁴ Kor. 12, 22-23.

⁵⁶⁵ Porovn. Decr. S. Officii, 2, dec. 1940, A. A. S. 1940. 553.

⁵⁶⁶ Porovn. Gen. 4, 10.

⁵⁶⁷ Porovn. Rím. 12, 5; 1 Kor. 12, 25.

⁵⁶⁸ 1. Kor. 12, 26.

⁵⁶⁹ Porovn. Luk 10, 33-37.

⁵⁷⁰ Porovn. Luk. 6, 27—35; Mat. 5, 44—48,

⁵⁷¹ Ef. 3, 18.

b) Neúnavná pracovitosť.

Šírke lásky, ktorou Kristus miloval svoju Cirkev, však zodpovedá aj vytrvalosť jeho lásky, prejavujúca sa v skutkoch. Preto sa svedčí, aby sme aj my vytrvali a čínorodo milovali tajomné telo Kristovo. Naozaj, nemožno nájsť ani hodinu, v ktorej by Spasiteľ, počnúc od svojho vtelenia, keď položil prvé základy Cirkvi, až do konca svojho smrteľného života, nebol až do únavy pracoval, hoci bol Boží Syn, za svoju Cirkev, aby ju utváral a upevňoval. Ustavične dával žiarivý príklad svojej svätosti, kázal, zhováral sa s ľuďmi, zvolával zástupy a vyučoval ich. Preto si želáme, aby všetci, ktorí uznávajú Cirkev za svoju Matku, si dobre uvážili, že nielen kňazi a rehoľníci, ale aj ostatné údy tajomného tela Kristovho majú podľa svojich síl pracovať na výstavbe a vzraste tajomného tela. Nech si to všímajú najmä tí, ktorí — ako sa to už aj naozaj deje — v šíkoch Katolíckej akcie pomáhajú biskupom a kňazom v apoštolskom diele. To isté platí aj pre členov iných náboženských združení, ktorí tiež spolupracujú na tom istom apoštoláte. Každý dobre chápe, aká vážna a dôležitá je ich neúnavná činnosť v terajších časoch. Tak isto nemôžeme vynechať ani otcov ani matky, ktorým Spasiteľ zveril najútlejšie údy svojho tajomného tela. Vyzývame ich teda pre lásku, ktorú prechovávajú ku Kristovi a Cirkvi, aby sa čo najbedlivejšie starali o potomstvo, ktoré im bolo zverené. Nech chránia deti pred všetkými možnými osídlami, do ktorých sa dnes tak ľahko môžu dostať.

c) Ustavičná modlitba.

Náš Spasiteľ prejavoval svoju zvláštnu horúcu lásku k Cirkvi tým, že sa za ňu modlil k svojmu nebeskému Otcovi. Aby sme uviedli aspoň niekoľko príkladov, pripomíname Vám, ctihodní Bratia, že Kristus, prv než podstúpil muky kríža, sa veľmi vrúcne modlil za Petra,⁵⁷² za ostatných apoštolov⁵⁷³ a konečne za všetkých, ktorí skrze hlásanie slova Božieho uveria v neho.⁵⁷⁴

Za údy Cirkvi.

Podľa Kristovho príkladu sa máme i my denne modliť, aby Pán poslal robotníkov do svojej žatvy.⁵⁷⁵ Denne sa má naša spoločná modlitba za všetky údy tajomného tela Ježiša Krista povznášať do nebeských výšin. Predovšetkým sa treba modliť za biskupov, ktorým je zverená starosť o vlastné biskupstvo. Tak isto sa treba modliť za kňazov, rehoľníkov a rehoľnice, ktorí nasledujúc Pánovo volanie chránia, rozširujú a upevňujú Kristovo kráľovstvo ako doma, tak i v cudzine v pohanských krajinách. V spoločných modlitbách nemáme zabúdať ani na jeden úd tohto vznešeného tela. Zvlášť máme myslieť na tých, ktorí sa sužujú v bôľoch a úzkostiach tohto pozemského života, a na tých, ktorí sa po smrti očisťujú v očistcovom ohni. Ani tých neslobodno vynechať, ktorí sa učia kresťanskú náuku, aby mohli byť čím skôr obmytí vodou svätého krstu.

Vrúcne si želáme, aby do spoločných modlitieb boli pojatí aj tí, ktorých ešte neosvietila evanjeliová pravda, a preto ešte nie sú v bezpečnom košari Cirkvi. Treba sa modliť aj za tých, ktorých nešťastný rozkol vo viere oddelil od jednoty s nami, ktorí, pravda, nezaslúžene zastupujeme Ježiša Krista. Modlime sa teda často modlitbu nášho božského Spasiteľa: *„Aby všetci boli jedno, ako ty Otče, vo mne a ja v tebe, aby aj oni v nás jedno boli, aby svet uveril, že ty si ma poslal.“*⁵⁷⁶

Za tých, čo ešte nie sú údmi.

Ctihodní bratia, viete, že sme už od nastúpenia svojho úradu zverili do Božej ochrany aj tých, čo nepatria do viditeľného tela katolíckej Cirkvi. Slávnostne sme vyhlásili, že podľa príkladu

⁵⁷² Porovn. Luk. 22, 32

⁵⁷³ Porovn. Ján 17, 9-19

⁵⁷⁴ Porovn. Ján 17, 20—23.

⁵⁷⁵ Porovn. Mat. 9, 38; Luk. 10, 2.

⁵⁷⁶ Ján 17, 21.

dobrého Pastiera si želáme len to, aby mali život a mali ho v hojnosti.⁵⁷⁷ Toto slávnostné vyhlásenie vrúcne opakujeme v tejto encyklike, ktorú sme venovali oslave „*velkého a slávneho Kristovho tela*“.⁵⁷⁸ Všetkých, ktorí nepatria do Cirkvi, láskavo vyzývame, aby ochotne nasledovali vnútorné volanie Božej milosti a urobili všetko preto, aby sa dostali z toho stavu, v ktorom nemôžu mať zaistené večné spasenie.⁵⁷⁹

Hoci majú akúsi nevedomelú túžbu po tajomnom tele Kristovom, jednako sú zbavení toľkých nebeských darov a pomoci, z ktorých sa tešia len tí, čo sú v katolíckej Cirkvi. Preto nech vstúpia do katolíckej jednoty a nech sa všetci zjednotia s nami v jednom tele Ježiša Krista obrátia k jednej hlave vo zväzku vznešenej lásky.⁵⁸⁰ Neprestávajúc prosiť Ducha lásky a pravdy ich očakávame s otvoreným náručím, nie ako cudzincov, lež ako synov, ktorí vstupujú do vlastného otcovského domu. No keď si aj želáme, aby zo všetkých častí tajomného Kristovho tela ustavične vystupovala k Bohu táto modlitba za skorý návrat všetkých poblúdených do jedného Kristovho ovčince, vyhlasujeme, že tento návrat musí byť celkom dobrovoľný, lebo veriť môže len ten, kto veriť chce.⁵⁸¹ Preto ak niektorí neveriaci sú naozaj nútení vstúpiť do budovy Cirkvi, pristupovať k oltáru a k sviatostiam, celkom určite sa nestávajú správnymi kresťanmi.⁵⁸² Viera, bez ktorej sa nemožno páčiť Bohu,⁵⁸³ musí byť totiž „*slobodnou službou rozumu a vôle*“.⁵⁸⁴ Ak by sa teda stalo, že by proti stálemu učeniu tejto Apoštolskej Stolice⁵⁸⁵ bol niekto nútený, aby proti svojej vôli prijal katolícku vieru, musíme to zavrhnúť, ako nám to káže naša povinnosť a úrad. A pretože ľudia majú slobodnú vôľu a môžu pod vplyvom duševných porúch a zlých náklonností zneužiť i vlastnú slobodu, je potrebné, aby ich k pravde Otca svetiel účinne priťahoval Duch jeho milovaného Syna.

Ak teda so žiaľom zisťujeme, že mnohí ešte blúdia ďaleko od katolíckej pravdy a dobrovoľne sa nepoddávajú vnuknutiam Božej milosti, je to preto, že ani oni ani veriaci kresťania sa horlivejšie nemodlia za ten cieľ. Preto naliehavo vyzývame všetkých, ktorí milujú Cirkev, aby podľa príkladu božského Spasiteľa nikdy neprestali vysielat' k nebu takéto prosby.

Za vládarov.

Podobne, najmä v terajších časoch sa nám zdá nielen vhodným ale aj potrebným, horlivo a vrúcne sa modlievať za kráľov, kniežatá a za všetkých tých, ktorí majú v rukách správu národov, môžu svojou vonkajšou ochranou pomáhať Cirkvi, aby sa po náležitom usporiadaní spoločnosti, pod dychom Božej lásky zaskvel⁵⁸⁶ ľudskému pokoleniu, sužovanému hroznými vlnami tejto strašnej pohromy „*pokoj, dielo spravodlivosti*“ a aby svätá Matka Cirkev mohla viesť tichý a pokojný život vo všetkej nábožnosti a čistote.⁵⁸⁷ Musíme naliehavo prosiť Boha, aby všetci tí, ktorí spravujú národy, milovali múdrosť,⁵⁸⁸ aby sa na nich nikdy nevzťahovali prísne slová Ducha svätého: „*Najvyšší bude skúšať vaše skutky a spytovať myšlienky, lebo hoci ste boli služobníkmi jeho kráľovstva, nevládli ste správne, nezachovávali zákon, ani nekráčali podľa Božej vôle. Príde na vás každú chvíľu a hrozne, lebo proti vládcom bude prísny súd. Ved' bedárovi bude preukázané milosrdenstvo, ale mocní budú mocne trestaní. Lebo Vládca všetkých sa nebojí nijakej osoby, ved' on stvoril malého i veľkého, rovnako sa stará o všetkých.*

⁵⁷⁷ Porovn. Summi Pontificatus: A. A. S. 1939, str 419.

⁵⁷⁸ Iren, Adv. Haer. IV, 33, 7: Migne, P. L. C. VII, 1076.

⁵⁷⁹ Porovn. Pius IX., Iam vos omnes 13. sept. 1868. Act Conc. Vat., C. L. VII, 10.

⁵⁸⁰ Porovn. Gelas. L. Epist. XIV: Migne P. L. LIX, 69

⁵⁸¹ Porovn. August., In Ioann. Ev., Tract, XXVI 2; Migne, P. L. XXX, 1607.

⁵⁸² Porovn. August., tamtiež.

⁵⁸³ Žid. 11, 6.

⁵⁸⁴ Conc. Vat., Const. de fide cath., cap. 3.

⁵⁸⁵ Porovnaj Lev XIII., Immortale Dei: A. A. S. XVIII. str. 174—175, Cod. iur. Can., c. 1351.

⁵⁸⁶ Iz. 32, 17.

⁵⁸⁷ Porovn. 1 Tim. 2. 2.

⁵⁸⁸ Porovn. Múdr. 6, 23.

*Ale mocnejších očakáva prísnejší súd. K vám sa teda, panovníci, nesú moje slová, aby ste sa naučili múdrosti.*⁵⁸⁹

d) Doplnenie utrpení Kristových.

Kristus však ukázal lásku k svojej nepoškvrnenej Neveste nielen svojou ustavičnou prácou a modlitbou, ale i bolesťami a úzkosťami, ktoré pre ňu dobrovoľne a s láskou pretrpel: „*Ked' miloval svojich, miloval ich až do konca.*“⁵⁹⁰ A len svojou vlastnou krvou si získal Cirkev.⁵⁹¹ Ochotne teda kráčajme po týchto krvavých šľapajach nášho Kráľa, ako to žiada zaistenie našej vlastnej spásy: „*Lebo keď sme pripodobnení jeho smrti, budeme tiež pripodobnení jeho vzkrieseniu*“⁵⁹² a „*ak s ním zomrieme, budeme s ním i žiť.*“⁵⁹³ To si žiada i pravá a účinná láska ako k Cirkvi, tak aj k tým dušiam, ktoré tá istá Cirkev pre Krista rodí. I keď totiž náš Spasiteľ svojimi hroznými mukami a ukrutnou smrťou získal Cirkvi priam nekonečný poklad milostí, z prozreteľnej vôle Božej sú nám tieto milosti rozdávané len po čiastkach. Ich menšie alebo väčšie množstvo nemálo tiež závisí od našich dobrých skutkov, ktoré priťahujú na duše takýto dážd' nebeských darov, ktoré Boh dobrovoľne dáva.

Tento dážd' nebeských milostí bude iste prehojný, keď sa budeme nielen horlivo modlievať, najmä ak sa budeme nábožne a ak je to možné, i denne zúčastňovať na eucharistickej obete, ak sa budeme čo najlepšie usilovať zmierniť utrpenie toľkých núdzných službami kresťanskej lásky, ale ak budeme aj milovať nepominuteľné majetky viac ako pominuteľné veci tohto života, ak budeme dobrovoľným sebazapieraním držať na uzde svoje smrteľné telo odopierajúc mu, čo je nedovolené, a ukladajúc mu, čo mu je nepríjemné a ťažké, a ak konečne s odovzdanosťou do vôle Božej prijmemo akoby z Božích rúk námahy a ťažkosti prítomného života. Takto podľa apoštola „*doplňujeme na svojom tele to, čo chýba z utrpení Kristových na jeho tele, ktorým je Cirkev.*“⁵⁹⁴

Žiaľ kým toto píšeme, pred očami sa nám vynára nekonečný zástup utrápených, nad ktorými bolestne plačeme: zástup chorých, chudobných, okyptených na údoch, vdov, sirôt a mnohých, ktorí pre nešťastie, čo postihlo ich samých alebo ich drahých, neraz trpia ozajstné smrteľné muky. Preto všetkých, ktorí z akejkol'vek príčiny smútia a sužujú sa, otcovsky napomíname, aby v dôvere pozdvihli oči k nebu a obetovali svoje utrpenie tomu, ktorý im má raz dať hojnú odmenu. A nech pamätajú všetci, že ich bolesť nie je daromná, ale veľmi osoží im a Cirkvi, ak ju budú s týmto úmyslom trpezlivo znášať. A aby mohli toto lepšie dosiahnuť, k tomu veľmi prispieva každodenné nábožné obetovanie seba samého Bohu, ako to robia členovia Apoštolátu modlitby, ktorý pri tejto príležitosti vrele odporúčame ako združenie veľmi milé Bohu.

Ak niekedy bolo treba pre spásu duší, aby sme svoje bolesti spojili s utrpením Spasiteľovým, tak je to povinnosťou všetkých najmä dnes, keď hrozná vojna hroznými plameňmi zachvátila skoro celý svet a prináša toľkorakú smrť, biedu a utrpenie. Zvlášť dnes je povinnosťou všetkých zdržovať sa nerestí, svetských radovánok a nezriadených telesných rozkoší, ako i všetkých tých pozemských vecí a márností, ktoré nijako nepovznášajú kresťanského ducha ani nepomáhajú dosiahnuť nebo. Skôr treba veľmi vážne prízvukovať slová nášho predchodcu nehynúcej pamäti Leva Veľkého, ktorý tvrdí, že krstom sme sa stali telom Ukrižovaného,⁵⁹⁵ a prekrásnu modlitbu

⁵⁸⁹ Tamtiež 6, 4—10

⁵⁹⁰ Ján 13. 1.

⁵⁹¹ Porovn. Skut. ap. 20, 28.

⁵⁹² Rim. 6, 5.

⁵⁹³ 2. Tim. 2, 11.

⁵⁹⁴ Kol. 1, 24.

⁵⁹⁵ Porovnaj Serm. LXIII, 6; LXVI, 3; Migne, P. L. LIV, 357 a 366.

svätého Ambróza: „*Nes ma, ó Kriste, na kríži, ktorý je spása blúdiacich, ktorý jediný je odpočinok ustatých a v ktorom budú žiť tí, čo zomierajú.*“⁵⁹⁶

Prv však, než zakončíme tieto riadky, musíme znova prízvukovať všetkým, aby svoju nábožnú Matku Cirkev milovali horúcou a čínorodou láskou. Ak nám naozaj leží na srdci spása celej ľudskej rodiny, vykúpenej Božou krvou, tak je každodenne potrebné večnému Otcovi obetovať modlitby, námahy a úzkosti za jej blaho a šťastnejší a bohatší rozkvet. A kým sa nebo zaťahuje zlovestnými mrakmi a veľké skúšky sa valia na celú ľudskú spoločnosť a na samotnú Cirkev, zverme svoje osoby a všetko, čo nám patrí, Otcovi milosrdenstva, prosiac ho: „*Vzhladni, prosíme ťa, Pane, na túto svoju rodinu, pre ktorú sa náš Pán Ježiš Kristus neváhal vydať do rúk hriešnikov a podstúpiť múky kríža.*“⁵⁹⁷

Doslov.

Prosba k preblahoslavenej Panne Márii.

Ctihodní bratia! Kiež tieto naše otcovské túžby, ktoré sú zaiste aj vašimi túžbami, splní a všetkým vyprosí pravú lásku k Cirkvi preblahosladená Panna a Matka Božia, ktorej najsvätejšia duša bola viac, ako iné duše naplnená Božím Duchom Ježiša Krista. Bola to ona, čo dala súhlas v mene celého ľudstva, by nastalo „*akési duchovné manželstvo medzi Synom Božím a ľudskou prirodzenosťou.*“⁵⁹⁸ Bola to ona, čo zázračne porodila na svet prameň všetkého nebeského života Ježiša Krista, ozdobeného už v jej panenskom lone dôstojnosťou Hlavy Cirkvi. Bola to ona, čo ho len čo sa narodil, podala ako Proroka, Kráľa a Kňaza tým, ktorí sa mu prví zo Židov a pohanov prišli pokloniť. Okrem toho jej jednorodný Syn, vypočuvší jej materinskú prosbu v Káne Galilejskej, urobil ten podivný zázrak, pre ktorý „*v neho uverili jeho učeníci.*“⁵⁹⁹ Bola to ona, čo bez poškrvny ako osobnej, tak dedičnej a v stálom najužšom spojení so svojím Synom ho obetovala na Golgote večnému Otcovi — obetujúc s ním spolu svoje materinské práva a svoju materinskú lásku — ako nová Eva za všetkých synov Adamových, poškrvnených biednym pádom praotcovým. Tak sa tá, ktorá bola podľa tela matkou našej Hlavy, stala podľa ducha matkou všetkých jej údov aj pre svoje bolesti a slávu. Ona to bola, čo svojou účinnou modlitbou vyprosila, aby Duch božského Vykupiteľa, daný už na kríži, bol na deň Turíc vyliaty v zázračných daroch na Cirkev, práve utvorenú. Bola to nakoniec ona, čo tým, že svoje nesmierne bolesti pevne a s dôverou znášala a viac ako všetci ostatní veriaci kresťania a ako ozajstná kráľovná mučeníkov „*doplnila i to, čo chýba v utrpení Kristovom... za jeho telo, ktorým je Cirkev.*“⁶⁰⁰ Ona je tá, čo sa aj o tajomné telo Kristovo, zrodené z otvoreného srdca nášho Spasiteľa⁶⁰¹ starala s tou istou materinskou starostlivosťou a horúcou láskou, s akou svojím mliekom posilňovala a živila malého Ježiška v jasličkách. Nech sa teda táto najsvätejšia Matka všetkých údov Kristových,⁶⁰² ktorej najsvätejšiemu srdcu sme v dôvere zasvätili všetkých ľudí a ktorá sa teraz v nebi skvie v sláve s telom i dušou a spolu so svojím Synom kraluje, u neho naliehavo prihovára, aby z tejto vznešenej Hlavy bez prerušenia zostupovali na všetky údy tajomného tela prúdy prehojných milostí. Nech svojou stálou ochranou, podobne ako v minulých vekoch, i teraz chráni Cirkev a nech jej a celej ľudskej rodine od Boha konečne vyprosí pokojnejšie časy. Opierajúc sa o túto nebeskú nádej, z hĺbky svojho otcovského srdca udeľujem všetkým Vám, ctihodní bratia,

⁵⁹⁶ In. Ps. 118, XXII, 30: Migne P. L. XV, 5521.

⁵⁹⁷ Cirkevné hodinky vo Veľkom týždni.

⁵⁹⁸ Svätý Tomáš III, 80, 1

⁵⁹⁹ Ján 2. 11.

⁶⁰⁰ Kol. 1, 24.

⁶⁰¹ Porovnaj Oficium najsv. Srdca Ježišovho hymna na nešpory.

⁶⁰² Porovnaj Pius X. Ad diem illum: A. S. S XXXVI, str. 453

a ovečkám, ktoré sú každému z Vás zverené, apoštolské požehnanie ako záruku nebeských milostí a dôkaz svojej zvláštnej lásky.

Dané v Ríme pri svätom Petrovi dňa 29. júna 1943, na sviatok svätých apoštolov Petra a Pavla, v piatom roku nášho pontifikátu.

Pius XII., pápež.

Zdroj: O tajomnom tele Kristovom. Vydalo ÚSKŠ v dominikánskej edícii Veritas. Trenčín 1945. S povolením cirkevnej vrchnosti v Nitre.

DEKRÉTY PÁPEŽOV O SV. OMŠI A LITURGII

O NEMENNOSTI SV. OMŠE. Quo Primum. (Sv. Pius V. 1570)

Pius, biskup, služobník služobníkov Božích. Na večnú pamiatku.

Akonáhle sme boli uvedený do čela apoštolského úradu, radi sme pre neho napli ducha a naše sily a zamerali sme všetky myšlienky na udržanie rýdzeho cirkevného rítu. To sme sa snažili učiniť za pomoci samého Boha a všetkým vynaloženým úsilím. Keď sme museli medzi inými dekrétmi posvätného Tridentského koncilu učiniť uznesenie o vydaní a náprave posvätných kníh katechizmu, misálu a breviára a keď už bol s pomocou Božou vydaný katechizmus na vzdelávanie ľudu a breviár upravený na vzdávanie chvály Bohu, aby sa misál zhodoval s breviárom (pretože je veľmi dôležité, aby bol v Božej Cirkvi jeden spôsob recitovania žalmov, jeden rítus slúženia omše). Považovali sme za potrebné venovať okamžitú pozornosť tomu, čo ešte bolo potrebné urobiť, totiž vydať samotný misál. Preto sme uznali za vhodné zveriť túto ťažkú úlohu vybraným učeným mužom; tí potom starostlivo všetko porovnali so starými kódexmi našej Vatikánskej knižnice a s inými odvšadiaľ zhromaždenými, opravenými a neporušenými kódexmi; a tiež s dôležitými spismi starých osvedčených autorov, ktorí Nám zanechali pamiatky o posvätnej zvyklosti svojich obradov a uviedli do pôvodného stavu ten istý misál a rítus podľa dávnej normy svätých Otcov.

Aby z tohoto zámeru a začatej práce zbierali ovocie všetci, po zrelej úvahe sme prikázali v Ríme vytlačiť misál a vytlačený ho potom vydať; totiž preto, aby kňazi vedeli, aké modlitby majú používať, aké majú v budúcnosti zachovávať ríty a aké ceremónie pri slúžení omši, aby to potom bolo odkázané svätou Cirkvou rímskou, matkou a učiteľkou všetkých ostatných miestnych cirkví a aby si všetci ho všade obľúbili a zachovávali, áno po budúce večné časy vo všetkých kostoloch patriarchálnych provincií kresťanského sveta, v kostoloch katedrálnych, kolegiálnych a farských, svetských i kláštorných akéhokol'vek rádu, tak mužských ako ženských, tiež rádov rytierskych, v kostoloch alebo kaplnkách bez správy, v ktorých konventné omše spievajú nahlas v zboroch alebo čítajú súkromne v súlade s rituálmi a zvykmi rímskej Cirkvi. Tento misál má byť používaný všetkými cirkvami, dokonca aj tými, ktorí by boli akýmkoľvek spôsobom oslobodení, či už apoštolským indultom, zvykom alebo výsadou, alebo dokonca aj prísahou alebo oficiálnym potvrdením Svätej stolice, alebo majú svoje práva a schopnosti zaručené im akýmkoľvek iným

spôsobom; ibaže by od samého začiatku bola zriadená (omša) schválená Apoštolskou stolicou buď samotným zriadením alebo zvykom, ktorý by bol v týchto kostoloch zachovávaný nepretržite aspoň dve sto rokov. Tým nijak neodnímame ani uvedené ustanovenie, ani zvyk slúženia omše. Keby sa im viac pozdával tento misál, o ktorý sme sa postarali, aby bol vydaný, dovoľujeme, aby so súhlasom biskupa, preláta a celej kapituly, bez toho aby im v tom kto bránil, podľa neho mohli slúžiť omše.

Všetkým ostatným potom uvedeným kostolom odnímame používanie takýchto misálov a stanovujeme a nariaďujeme týmto navždy platným ustanovením, aby pod trestom našej nevôle úplne a celkom boli odložené misály a k tomuto misálu nami nedávno vydanému nesmeli byť nikdy nič pridané, odobrané, tým skôr menené.

Nariaďujeme, a to prísne všetkým i jednotlivým patriarchom zmienených kostolov, administrátorom a osobám honosiacim sa akoukoľvek cirkevnou hodnosťou, aj keby to boli kardináli svätej Cirkvi rímskej alebo akéhokolvek iného stupňa a popredného miesta, nariaďujeme im mocou svätej poslušnosti, aby sa nabudúce celkom vzdali všetkých ostatných spôsobov a rítov podľa iných misálov akokoľvek starobylých, ktoré sa doposiaľ obvykle zachovávali a celkom ich odložili a spievali a čítali podľa rítu a spôsobu a normy, ktorá sa týmto misálom nami teraz predkladá a nech tiež pri slúžení omše sa neodvažujú pridávať alebo predčítať iné ceremónie alebo modlitby, než ako to obsahuje tento náš misál. A tak, aby mohli a smeli tohoto misálu slobodne a právom užívať pri spievanej alebo čítanej omši v ktoromkoľvek kostole a bez výčitiek svedomia, bez hrozieb nejakými trestami, odsudzovaním a zákazmi, svojou apoštolskou mocou a to navždy povoľujeme. Ani vysokí hodnostári, administrátori, kanovníci, kapláni a iní kňazi svetskí alebo akéhokolvek rádu akýmkoľvek menom nazývaní, nemôžu byť viazaní slúžiť omšu inak, než ako je to nami stanovené.

A nikdy nemôžu byť kýmkoľvek donútení a dohnaní ku zmene tohoto misálu, ani prítomná listina nemôže byť nikdy odvolaná alebo zmiernená, ale zároveň ustanovujeme a prehlasujeme, aby vo svojej sile bola vždy trvalá a platná.

Tomu nie sú na prekážku predpoklady, ustanovenia a apoštolské nariadenia, ani obecné alebo zvláštne ustanovenia vydané na provinciálnych a synodálnych zhromaždeniach, ani zvyklosť

zmienených kostolov utužená od nepamäti dlhotrvajúcim ustanovením, nie však starším ako dve sto rokov, ani akékoľvek opačné ustanovenia a zvyklosti.

Chceme však, a s tou istou autoritou rozhodujeme, aby po vydaní tejto konštitúcie a misálu, kňazi, ktorí sú v rímskej kúrii, boli zaviazaní spievať a čítať omšu podľa neho po jednom mesiaci, potom tí, ktorí sídlia južne od Álp po troch mesiacoch a tí ktorí sídlia za Alpami po šiestich mesiacoch, alebo akonáhle bude tento misál na predaj. Aby zostal všade vo svete neporušený a uchránený, bez chýb a omylov pisárov, stanovujeme všetkým tlačiarom (vydavateľom), ktorí sú na našom území a na území Svätej rímskej Cirkvi, ktoré nám priamo alebo nepriamo podlieha, že za nedodržanie tohto nariadenia *ipso facto* im prepadnú všetky knihy a musia zaplatiť sto zlatých dukátov Apoštolskej komore. Ostatným však, ktorí sídlia v ktorejkoľvek časti sveta, pod trestom exkomunikácie *latae sententiae* a inými trestami podľa nášho rozhodnutia apoštolskou autoritou a znením tejto listiny podobne zakazujeme, aby sa žiadnym spôsobom neodvažovali a netrúfali si tlačiť, vystavovať na predaj ani prijímať exemplár misálu bez nášho povolenia, alebo bez zvláštneho povolenia Apoštolského komisára, ktorého v týchto krajinách k tomu ustanovíme, ak nebude skôr tento tlačiar presvedčený, že komisár porovnal exemplár misálu, z ktorého musí tlačiar prijať normu na tlač ostatných misálov, s misálom vytlačeným v Ríme podľa veľkej impresie a že sa exemplár misálu s ním zhoduje a v ničom nelíši.

Teda vôbec nikto z ľudí nesmie zrušiť túto stránku nášho povolenia, ustanovenia, nariadenia, rozkazu, koncesie, dovoľenia, prehlásenia vôle, rozhodnutia a zákazu, ani sa mu v nerozvážnej opovážlivosti protiviť. Ak by sa však niekto odvážil to skúsiť, nech vie, že ho stihne hnev všemohúceho Boha a jeho apoštolov Petra a Pavla.

Dané v Ríme u sv. Petra roku Vtelenia Pána 1570, 13. júla, piateho roku Nášho pontifikátu.

Zdroj: <http://dielnasj.blogspot.com/p/quo-primum-sv-pius-v.html>
<http://www.papalencyclicals.net/pius05/p5quopri.htm>

O POSVÄTNEJ LITURGII. Mediator Dei. (Pius XII. 1947)

Ctihodným bratom patriarchom, prímasom, arcibiskupom, biskupom a ostatným miestnym ordinárom, žijúcim v pokoji a spojení s apoštolskou stolicou

CTIHODNÍ BRATIA, MILÍ SYNOVIA - POZDRAV A APOŠTOLSKÉ POŽEHNANIE.

„Sprostredkovateľ medzi Bohom a ľuďmi“,⁶⁰³ Veľkňaz, ktorý prenikol do nebies, Ježiš, Syn Boží,⁶⁰⁴ keď sa podobral na ono dielo milosrdenstva, ktorým obohatil ľudské pokolenie nadprirodzenými dobrodeniami, nepochybne mal na zreteli obnoviť stav hriechom už porušeného vzťahu medzi človekom a jeho Stvoriteľom a úbohé Adamovo potomstvo, nakazené dedičnou poškrvnou, priviesť späť k Otcu nebeskému, k prvopočiatku a poslednému cieľu všetkého. A preto, keď žil na zemi, nielenže zvestoval podujaté vykúpenie a vyhlásil začaté kráľovstvo Božie, ale v ustavičnej modlitbe a sebažertve venoval sa získaniu spásy duší, pokým, visiac na kríži, neobetoval seba bezúhonného, aby nám očistil svedomie od mŕtvych skutkov, aby sme mohli slúžiť živému Bohu.⁶⁰⁵ A tak všetci smrteľníci, šťastlivo privolaní s cesty, ktorá ich žalostne odvádzala do zániku a záhuby, znova boli zameraní na Boha - aby každý svojím pričinením na dosiahnutí vlastnej svätosti, prameniacej, pravda, z nepoškrvnenej krvi Baránka - vzdával i Bohu náležitú slávu.

Lež Božský Spasiteľ chcel, aby ten kňazský život, ktorý začal v smrteľnom tele svojimi modlitbami a svojou žertvou, nikdy sa cez stáročia neprerušil v jeho Tajomnom Tele, ktorým je Cirkev, a tak ustanovil viditeľné kňazstvo, aby sa na každom mieste prinášala čistá obeta,⁶⁰⁶ žeby ľudia či vo východných, či v západných krajoch, zbavení hriechu, z uvedomenia svojej povinnosti dobrovoľne a vd'ačne slúžili Bohu.

Cirkev teda, verne zachovávajúc príkaz, ktorý obdržala od svojho Zakladateľa, pokračuje v kňazskom úrade Ježiša Krista hlavne posvätnou liturgiou. Vykonáva ju v prvom rade pri oltároch, kde sa

⁶⁰³ 1 Tim 2, 5.

⁶⁰⁴ Porov. Žid 4, 14.

⁶⁰⁵ Porov. Žid 9, 14.

⁶⁰⁶ Porov. Mal 1, 11.

neprestajne sprítomňuje obeta kríža⁶⁰⁷ a obnovuje sa len rozdielnym spôsobom obetovania;⁶⁰⁸ potom, pravdaže, sviatosťami, ktoré sú význačnými nástrojmi, skrze ktoré sa ľudia stávajú účastnými na nadprirodzenom živote; a napokon zvelebovaním, ktoré sa denne preukazuje najvyššiemu a najdobrotivejšiemu Bohu. „Aké, veru, utešené divadlo“ - takto Náš predchodca, blahej pamäti Pius XI. - „nebu i zemi poskytuje modliaca sa Cirkev, keď po celé dni a po celé noci nepretržite prespevuje na zemi Žalmy, napísané z vnuknutia Ducha Svätého: nedá sa zaznačiť ani jedna hodina dňa, ktorá by nebola posvätená osobitným liturgickým úkonom, nijaký vek v ľudskom živote, ktorý by nemal svoj podiel na vzdávaniach vd'aky, na chválach, na modlitbách, na zadost'učineniach tejto spoločnej verejnej modlitby Tajomného Tela Kristovho, ktorým je Cirkev“.⁶⁰⁹

Isteže viete, ctihodní bratia, že koncom minulého a začiatkom tohto storočia bolo vyvolané mimoriadne zápolenie liturgických snáh, a to jednak z chvályhodnej snahy jednotlivcov, najmä však horlivou a obetavou snahou niektorých kláštorov slávneho radu benediktínov; a tak nielen u mnohých európskych národov, ale i v zámorských krajinách rozvinulo sa v tomto smere hodné chvály a plodonosné pretekanie. Užitočné plody tohto ozaj usilovného pretekania bolo badať tak na poli posvätných disciplín, kde sa dokonalejšie a hlbšie preskúmali a poznali liturgické obrady Západnej a Východnej Cirkvi, ako i v duchovnom a súkromnom živote mnohých kresťanov.

Vznešené obrady oltárnej obety lepšie sa poznali, chápali a ocenili i účasť na sviatosťach bola väčšia a častejšia, liturgické modlitby sa l'úbeznejšie okusovali a eucharistický kult považoval sa - ako to aj má byť - za žriedlo a stredisko ozajstnej kresťanskej zbožnosti. A okrem toho sa stalo zjavnejším, že všetci veriaci tvoria jedno, a to najucelenejšie Telo, ktorého hlavou je Kristus; a že kresťanský ľud je povinný vhodne sa zúčastňovať na liturgických úkonoch.

Bezpochyby je vám známe, že táto Svätá Stolica sa v každej dobe bedlivo starala, aby ľud jej zverený bol vychovávaný k pravému a činnému smyslu liturgie. A že nie s menšou horlivosťou sa snažila o to, aby sa posvätné obrady skveli aj navonok primeranou dôstojnosťou. Ba

⁶⁰⁷ Porov. Koncil Trid., Sess. 22, hl. 1.

⁶⁰⁸ Porov. tamtiež, hl. 2.

⁶⁰⁹ Encyklika *Caritate Christi* zo dňa 3. mája 1932.

aj my, v tejto veci, keď sme sa prihovárali - podľa zvyku - ku pôstnym kazateľom nášho vznešeného Mesta r. 1943, veľmi sme ich povzbudzovali, aby pripomínali svojim poslucháčom zúčastňovať sa s väčšou horlivosťou na eucharistickej obete. A nie tak dávno, vedení úmyslom, aby liturgické modlitby boli zrozumiteľnejšie, aby sa pociťovala ich pravda a lahodnosť, postarali sme sa aj o to, aby sa z pôvodného textu znova preložila do latinčiny Kniha žalmov, ktoré predstavujú takú veľkú časť modlitieb v katolíckej Cirkvi.⁶¹⁰ Lež pokým snaženia tohto druhu pre spásonosné ovocie, ktoré odtiaľ pramení, nám donášajú nemalú potechu, povinnosť nášho svedomia vyžaduje, aby sme k tej obnove, ktorú v tejto veci mnohí hlásajú, obrátili svoju pozornosť a aby sme sa bedlivo starali, žeby sa v začatých podujatiach neprepínalo a aby neboli naozaj na škodu.

A keď nás aj na jednej strane veľmi bolí, že v niektorých krajoch zmysel, pochopenie a záujem o posvätnú liturgiu zatiaľ je malý, ba temer nijaký, na druhej strane pozorujeme s veľkou starostlivosťou, ktorá je nie bez obavy, že sú niektorí priveľmi dychtiví po novotách a že blúdia, odbočiac s cesty pravej náuky a rozvahy.

Pretože k tým zámerom a snahám, na ktoré sa podujímajú, aby obnovili posvätnú liturgiu, často pridávajú také princípy, ktoré či už teoreticky alebo prakticky vystavujú nebezpečenstvu túto presvätú vec a neraz ju narušujú takými omylmi, ktoré sa dotýkajú katolíckej viery a asketickej náuky.

Čistota viery a mravov musí byť hlavnou zásadou tohto posvätného odboru, a vonkoncom musí súhlasiť s múdrymi výrokmi Cirkvi. Našou povinnosťou je teda to, čo sa správne vykonalo, odobriť a odporúčať, a to, čo však odbočuje od pravej cesty, zdržať a odsúdiť.

Lenže tí, čo sú nečinní a ľahostajní, nech si nenamýšľajú, že s nimi súhlasíme, keď blúdiacich opravujeme a odvážnych krotíme, no ani nerozumní nech si nemyslia, že ich zahrneme chválami, keď napomínáme nevšímavých a pohodlných.

Hoci v tejto Encyklike rokujeme predovšetkým o latinskej liturgii, to nepochádza z toho, že by sme si menej cenili vznešené liturgie Východnej Cirkvi, ktorých obrady, zachované vo vznešených a starobylých pamiatkach, sú nám rovnako drahé, ale skôr väzí v

⁶¹⁰ Porov. Motu Proprio *In cotidianis precibus* zo dňa 24. marca 1945.

mimoriadnych pomeroch Západnej Cirkvi, ktoré sú také, že si v tejto veci vyžadujú zásah našej autority.

Nech teda všetci kresťania s ochotným duchom vypočujú hlas spoločného Otca, ktorý si želá, aby všetci v čím najužšom spojení s ním pristúpili k Božiemu oltáru, vyznávajúc tú istú vieru, poslúchajúc ten istý zákon, s tým istým úmyslom a s tou istou vôľou sa zúčastňovali na tej istej obete.

Isteže toto vyžaduje prislúchajúca pocta Bohu a vyžadujú to aj potreby (týchto) našich čias. Keď dlhá a hrozná vojna nepriateľstvom a vraždením rozbila národy, všetci ľudia dobrej vôle sa usilujú čím najvhodnejšie priviesť všetkých ku svornosti. Lež My sa domnievame, že - v tomto prípade - nebude účinnejší nijaký úmysel a podujatie, ako náboženské úsilie a nadšenie, ktorým majú byť kresťania oduševnení a vedení, a to tak, aby si s úprimnou mysl'ou osvojili tie zásady pravdy a k tomu, dobrovoľne sa podrobili zákonitým Pastierom, preukazovali Bohu prislúchajúcu poctu a tvorili akési bratské spoločenstvo, keďže „my mnohí sme jediné telo, lebo všetci máme podiel na jednom chlebe“.⁶¹¹

I. POVAHA, PÔVOD A VÝVIN LITURGIE.

LITURGIA JE VEREJNÝM VZDÁVANÍM ÚCTY BOHU.

Zaiste najhlavnejšou povinnosťou ľudí je, aby každý seba a svoj život zameral na Boha. „K Nemu totižto, ku ktorému sa máme viazať ako k nepominuteľnému počiatku, vždy má smerovať naša voľba ako k poslednému cieľu, ktorý strácame aj vtedy, keď hrešíme ľahostajnosťou a ktorý musíme si znova nadobudnúť vierou a vernosťou.“⁶¹² Človek je správne usmernený k Bohu až vtedy, keď uznáva jeho najvyšší majestáť, keď uznáva najvyšší učiteľský úrad, keď ochotne prijíma pravdy, zjavené Bohom, keď sa svedomitým zachovávaním podrobí zákonom, ktoré on dal, a keď celú svoju činnosť a snahu zameria k Nemu; konečne - aby sme sa krátko vyjadrili - keď čnosťou zbožnosti len jedinému a pravému Bohu preukazuje prislúchajúcu poctu a poslušnosť.

Ak táto povinnosť viaže predovšetkým už jednotlivcov, tak zaväzuje aj celú ľudskú spoločnosť, utvorenú vzájomnými a spoločenskými vzťahmi, pretože aj ona je závislá na najvyššej Božej

⁶¹¹ 1 Kor 10, 17.

⁶¹² Sv. Tomáš, zSumrna TheologicaII.—II., q. 81, art. 1.

autorite. Treba teda pripomenúť, že toto je osobitná povinnosť ľudí, pretože ich Boh povýšil do nadprirodzeného poriadku.

Ak si všímame Boha, ako pôvodcu Starého zákona, badáme, že vydal príkazy aj o posvätných obradoch, ba ustanovil i podrobné pravidlá, ktoré mal ľud zachovávať pri vykonávaní zákonitej bohoslužby. A tak ustanovil rozličné obety a určil rozličné úkony, ktorými sa mal obetovať dar, jemu venovaný. A jasne vymedzil, čo sa vzťahovalo na archu zmluvy, na chrám a na sviatočné dni. Vyvolil si kňazský kmeň, najvyššieho kňaza, určil a opísal aj rúcho, ktoré mali používať kňazi, a čokoľvek sa okrem toho vzťahovalo na bohoslužbu.⁶¹³

Lenže tento kult nebol ničím iným, ako len akýmsi tienistým predobrazom⁶¹⁴ onoho, ktorý Najvyšší kňaz Nového Zákona hodlal priniesť Otcu nebeskému. Ved' len čo Božie „Slovo sa stalo telom“,⁶¹⁵ už sa predstavuje svetu v kňazskej hodnosti, podrobiac sa Večnému Otcovi, čo nikdy neprerušuje po celý svoj život. „Preto povedal, keď prichádzal na tento svet: ... Hľa, tu som... že mám plniť, Bože, tvoju vôľu“,⁶¹⁶ a obdivuhodne ho završuje krvavou obetou kríža: „Podľa jeho vôle sme teda posvätení tým, že Ježiš Kristus raz navždy obetoval svoje telo“,⁶¹⁷ čínorodý spôsob jeho života medzi ľuďmi istotne nemal iné zameranie. Ako dieťa je obetovaný Pánovi v Jeruzalemskom chráme, ako mladík opäť doň prichádza a potom znova a znova doň vchádza, či už aby vyučoval ľud, alebo aby sa tam modlil. Pred svojím verejným účinkovaním za štyridsať dní sa postí, a svojou radou a príkladom povzbudzuje všetkých, aby svoje prosby predkladali Bohu nielen cez deň, ale aj v noci. Ako učiteľ pravdy „osvecuje každého človeka“,⁶¹⁸ aby všetci smrteľníci správne poznávali nesmrteľného Boha, aby neboli ako cúvajúci bojazlivci, žeby zahynuli, ale aby verili, a tak získali život.⁶¹⁹ Skutočne ako Pastier riadi svoje stádo a vodí ho na pasienky života a dáva zákon na to, aby nikto neodbočil od neho a od správnej vyznačenej cesty, ale aby" všetci žili sväto pod jeho vplyvom a účinkovaním. Pri poslednej večeri slávnostným spôsobom a obradmi slávi Paschu a postará sa o jej pokračovanie Božím ustanovením Eucharistie. Na druhý

⁶¹³ Porov. Leviticus.

⁶¹⁴ Porov. Žid 10, 1.

⁶¹⁵ Jn 1, 14.

⁶¹⁶ Žid 10, 5—7

⁶¹⁷ Tamtiež 10, 10.

⁶¹⁸ Jn 1, 9.

⁶¹⁹ Žid 10, 39.

deň, vyzdvihnutý medzi zemou a nebom, prináša spásonosnú obeť svojho života a zo svojho prebodnutého boku akosi vylieva oné sviatosti, ktoré majú ľudským dušiam rozdávať poklady vykúpenia. Keď toto všetko koná, má na mysli jedine slávu nebeského Otca a ozdobenie človeka čím najväčšou svätosťou.

Potom, keď vošiel do sídla nebeskej blaženosti, chce, aby nikdy neprestala tá bohoslužba, ktorú ustanovil a vykonával za svojho pozemského života. Veď nezanechal ľudské pokolenie osirotené, lež ako mu pomáha ustavične mocnou a stálou podporou, majúc zástož ochrancu u Otca⁶²⁰ v nebesách, tak mu i pomáha svojou Cirkvou, v ktorej svojou Božou prítomnosťou cez stáročia zotrúva a ktorú ustanovil za stĺp viery⁶²¹ a za rozdávatelku milosti a ktorú svojou obeťou kríža založil, posvätil a na večnosť upevnil.⁶²²

Cirkev teda má s vteleným Slovom spoločný cieľ, povinnosť a poslanie; a to vyučovať pravde všetkých, viesť a riadiť ľudí, prinášať Bohu ľúbeznu a príjemnú obeť, a tak obnoviť to obdivuhodné spojenie a súlad medzi Stvoriteľom a stvoreniami, ktorý apoštol národov jasne označuje týmito slovami: „Už nie ste cudzinci, ani prišielci, ale ste spoluobčania svätých a príslušníci (rodiny) Božej. Spočívate na základe, ktorým sú apoštolí a proroci, a na uholnom kameni, ktorým je sám Ježiš Kristus. Na ňom každá stavba, náležite pospájaná, rastie vo svätý chrám Pánov. A na ňom aj vy ste budovaní v príbytok Boží, v Duchu (Svätom)“.⁶²³ Preto spoločnosť, založená Božským Spasiteľom, či už svojou náukou a vedením, či obeťou a sviatosťami, ktoré on ustanovil, či napokon učiteľským úradom, ktorý od Neho obdržala, a vylievaním modlitieb a krvi svojej neusiluje a nestará sa o iné, ako aby čím diaľ vzrastala a mohutnela; isteže toto sa uskutoční vtedy, keď sa v dušiach smrteľníkov Kristus akosi vybuduje a rozšíri a keď sa zasa duše smrteľníkov vybudujú a rozšíria pre Krista, a to tak, že v tomto pozemskom vyhnanstve denne sa bude zveľadovať posvätný chrám, v ktorom Božia „Veleba prijíma príjemný a pravý kult.“ Preto v každom liturgickom úkone spolu s Cirkvou prítomný je aj jej Božský Zakladateľ: Kristus je prítomný v presvätej obete oltára tak v osobe svojho služobníka ako, a to hlavne, aj vo sviatosťiach svojou mocou, ktorú do

⁶²⁰ Porov. 1 Jn 2, 1.

⁶²¹ Porov. 1 Tim 3, 15.

⁶²² Porov. Bonif. IX., »Ab origine mundi« zo dňa 17. októbra 1391; Kalixt III., »Summus Pontifewi zo dňa 1. januára 1456; Pius II., »Triumphans Pastor« zo dňa 22. apríla 1459; Innoc. XI., v »Triumphans Pastor« zo dňa 3. okt. 1678.

⁶²³ Ef 2, 19—22.

nich prelieva ako do nástrojov spásy, ktorá sa má uskutočniť; prítomný je napokon vo chválach a modlitbách, čo sa prinášajú Bohu podľa onoho: „Lebo kde sú dvaja alebo traja zhromaždení v mojom mene, tam som i ja medzi nimi.“⁶²⁴ Posvätná liturgia je teda verejnou poctou, ktorú náš Spasiteľ, Hlava Cirkvi, preukazuje Otcovi a ktorú spoločnosť veriacich vzdáva svojmu Zakladateľovi a skrze neho Večnému Otcovi: je - aby sme to v krátkosti zhrnuli - úplným kultom mystického tela Ježiša Krista, totižto Hlavy a jeho údov.

Liturgické úkony sa začali vtedy, keď bola založená Cirkev. Ved' kresťania tých starých čias ozaj „zotrvali na vyučovaní apoštolov, v spoločnom nažívaní, lámaní chleba a modlitbách“.⁶²⁵ Kde len môžu Pastieri zhromaždiť hlúčik veriacich kresťanov, tam postaví oltár, na ňom prinášajú obeť a okolo neho sa usporadujú obrady, ktorými sa ľudia posväcovali a vzdávali Bohu prislúchajúcu slávu. Medzi týmito obradmi sú na prvom mieste sviatosti, totižto sedem hlavných prameňov spásy, potom odbavovanie Božej chvály, pri ktorej veriaci kresťania, aj navzájom spojení, poslúchajú na povzbudenie Pavla apoštola: „Múdro sa navzájom poučujte a napomínajte. Vďačným srdcom spievajte Bohu žalmy, chválospevy a duchovné piesne“,⁶²⁶ - ďalej je to čítanie Zákona, Prorokov, Evanjelia a Apoštolských listov a napokon homília, čiže posvätná kázeň, ktorou vedúci shromaždenia užitočne vykladá pripomenuté príkazy Božského Majstra, spomína na dôležitejšie príhody a udalosti Kristovho života a všetkých prítomných napomína vhodnými povzbudeniami a príkladmi.

Kult sa zariaďuje a vyvíja podľa okolností a potrieb kresťanov, obohacuje sa novými obradmi, ceremóniami a ustanoveniami, a to vždy za tým účelom, „aby sme sa znakmi tých vecí povzbudzovali, ... a aby sme videli, nakoľko sme pokročili a aby sme sa v tomto prísnejšie sami seba nabádali, lebo tým hodnotnejší býva výsledok, čím vrúcnejšie ho predchádza nadšenie“.⁶²⁷ Takto sa duša väčšmi a ľahšie povznáša k Bohu a kňazstvo Kristovo v plynutí vekov pretrváva, keďže posvätná liturgia nie je nič iné, ako výkon tohto kňazstva. Tak ako jej hlava, aj Cirkev je neprestajne so svojimi dieťkami, pomáha im, nabáda ich k svätosti, aby sa, ozdobené touto nebeskou dôstojnosťou, mohli vrátiť k

⁶²⁴ Mt 18, 20.

⁶²⁵ Sk 2, 42.

⁶²⁶ Kol 3, 16.

⁶²⁷ Sv. Augustín, v Epist. 130, ad Próbam18.

Otcovi nebeskému. Ona znova rodí pre nebeský život tých, ktorým sa dostalo tohto pozemského života, silou Ducha Svätého ich posilňuje pre boj proti nezmieriteľnému nepriateľovi, zvoláva kresťanov k oltáru, častými a osvedčenými radami a výzvami povzbudzuje ich k riadnej účasti a sláveniu Eucharistickej obety, živí ich anjelským pokrmom, aby boli čoraz silnejší, tých, ktorých vlastný hriech zranil a poškrnil, očisťuje a potešuje, zákonným spôsobom posväcuje tých, ktorí sú Božím vnuknutím povolaní k vykonávaniu kňazských povinností. Čisté manželstvo tých, ktorí sú určení založiť a utvoriť kresťanskú rodinu, posilňuje nebeskými milosťami a darmi a napokon, keď posledné hodiny tohto posmrtného života osvieži a obnoví Eucharistiou na cestu a posvätným pomazaním, telesné pozostatky svojich dietok s najväčšou pietou odprevádza k hrobu, zbožne ich pochováva, záštitou kríža ich chráni, aby odtiaľ jednúc, zvíťaziac nad smrťou, mohli povstať; okrem toho požehnáva a slávnostne dobrorečí aj tým, ktorí sa venujú službe Božej, aby dosiahli náboženskú dokonalosť. Napokon dušiam, ktoré v uzmierovacom očistcovom ohni prosia o modlitby a orodovanie, podáva svoju pomocnú ruku, aby ich nakoniec priviedla do večnej blaženosti.

LITURGIA JE KULTOM VNÚTORNÝM A VONKAJŠÍM.

Všetok kult, ktorý Cirkev preukazuje Bohu, musí byť tak vnútorný ako i vonkajší. Vonkajší, lebo to vyžaduje prirodzenosť človeka, ktorý sa skladá z duše a tela, a tiež aj preto, lebo to Boh tak zariadil, že „hoci poznávame Boha skrze viditeľné veci, ním sme strhávaní k láske vecí neviditeľných“.⁶²⁸ Okrem toho čokoľvek vychádza z duše, prejavuje sa zmyslami a bohoslužba nedotýka sa len jednotlivcov, lež ľudskej spoločnosti, a preto je potrebné, aby bola spoločná, čo je však nemožné, ak i v náboženských veciach by nebolo vonkajších záväzkov a prejavov. Toto napokon mimoriadnym spôsobom prezrádza a na svetlo stavia jednotu mystického Tela, rozmnožuje jeho snaženie, upevňuje jeho sily a denne stupňuje jeho činnosť: „i keď, v pravde, posvätné úkony neobsahujú samy osebe nijakú dokonalosť ani svätosť, predsa sú vonkajšími úkonmi náboženstva, ktorými, sťa vonkajšími znakmi, sa duša povzbudzuje k úcte posvätných vecí, myseľ sa povznáša do výšav, pobožnosť sa podporuje, podnecuje sa láska, rastie viera, zosilňuje oddanosť, jednoduchí sa poučajú, ozdobuje sa bohoslužba, zachováva náboženstvo a rozlišujú sa praví veriaci od pseudokresťanov a

⁶²⁸ Missale Rom., Prefácia Narodenia.

inovercov".⁶²⁹ No základný prvok bohoslužby musí byť vnútorný: vždy treba žiť v Kristovi, jemu sa treba celkom oddať, aby sa v ňom, s ním a skrze neho vzdávala nebeskému Otcovi prislúchajúca sláva. Posvätná liturgia si vyžaduje, aby sa tieto dva prvky navzájom úzko spájali, opäť a opäť to neustáva odporúčať, kedykoľvek predpisuje nejaký úkon náboženského kultu. Takto nás, napríklad, povzbudzuje, keď ide o pôst: „Čo naše zachovávanie vyznáva navonok, nech sa to účinkom uskutoční vo vnútri.“⁶³⁰ Keby sa to robilo inak, vtedy by sa náboženstvo stalo bezobsažným obradom a prázdny formalizmom. Lenže vy viete, ctihodní bratia, že Božský Majster tých pokladá za nehodných posvätného chrámu, a majú byť vyhnaní z jeho brán, čo sa domnievajú, že dobre a umele poskladanými slovami a teatrálne si uctia Boha, a čo sú presvedčení, že týmto sa dobre postarali o svoju večnú spásu, hoci do koreňa nevyničili zo svojich duší zastarané chyby.⁶³¹ Preto si Cirkev žiada, aby sa všetci veriaci kresťania vrhli k nohám Vykupiteľa, aby mu preukázali svoju úctu a lásku, veľmi si žiada, aby zástupy, ako deti, čo išli v ústrety Kristovi, prichádzajúcemu do Jeruzalema, s radostným prevolávaním, prespevovali chválospevy a Kráľa kráľov, najvyššieho pôvodcu dobrodení, sprevádzali oslavnou piesňou a vzdávaním vd'aky, aby ich pery vyslovovali modlitby zavše prosebné a zavše radostné a d'akovné, v ktorých by, ako apoštoli pri Tiberiadskom jazere, pocítili moc jeho milosrdenstva a jeho moci, alebo ako Peter na vrchu Tábor, pohýňané lúčmi a vnuknutiami blaženého videnia, zverili Bohu samých seba a všetky svoje záležitosti.

Preto sa od pravého a vlastného poňatia a smyslu posvätnéj liturgie úplne odchyľujú tí, čo ju považujú len za vonkajšiu a zmyslom podliehajúcu časť bohoslužby alebo za akési pôvabné vystrojenie náboženských úkonov, lež ani tí sa nemýlia menej, čo ju pokladajú len za súhrn zákonov a príkazov, ktorými cirkevná hierarchia nariaďuje zariaďovať a usporadúvať obrady.

To teda musí byť všetkým dobre známe, že Boha nemožno uctievať dôstojne, ak sa mysle a srdcia nepovznesú k tomu, aby sa dosiahli dokonalosti života, a že tá pocta, ktorú Cirkev, navzájom spojená so

⁶²⁹ I. Kard. Bona, »De divina psalmodia«, hl. 19., § 3, 1.

⁶³⁰ Missale Rom., Sekreta štvrtku po 2. nedeli pôstnej.

⁶³¹ Porov. Mk 7, 6 a Iz 29, 13.

svojou Božskou Hlavou, preukazuje Bohu, má najväčšiu účinnosť pre dosiahnutie svätosti.

Táto účinnosť, ak ide o eucharistickú obeť a o sviatosť, pochádza viac a na prvom mieste (*ex opere operato*) z vykonaného úkonu. Lež ak myslíme na tie úkony nepoškrvnenej Nevesty Ježiša Krista, ktorými ona vyzdobuje - modlitbami a posvätnými obradmi - Eucharistickú obeť a sviatosť, alebo ak ide o sväteniny a ostatné obrady, ktoré ustanovila hierarchická Cirkev, vtedy ich účinnosť pochádza skôr z úkonu vykonávajúcej Cirkvi, pretože je sama svätá a koná v najužšom spojení so svojou Hlavou.

Preto si, ctihodní bratia, žiadame, aby ste obrátili svoju pozornosť na oné nové spôsoby myslenia a posudzovania kresťanskej zbožnosti, ktorú volajú „objektívnu“; kým sa však tieto spôsoby pokúšajú objasniť tajomstvo Tajomného Tela ako i pravdivý pôsobivý úkon posväcujúcej milosti a Božie účinky sviatostí a Eucharistickej obete, zdá sa, že smerujú k tomu, alebo aby umožnili alebo celkom obišli, ako volajú, „subjektívnu“ a či „osobnú“ zbožnosť.

V liturgických úkonoch, najmä v posvätnéj obete oltára, bezpochyby sa pokračuje v diele nášho vykúpenia a dostáva sa nám jeho ovocia. Kristus vo sviatosťiach a vo svojej obete každodenne uskutočňuje našu spásu, nepretržite nimi očisťuje a zasväcuje ľudské pokolenie Bohu.

Teda tieto majú účinnosť tzv. „objektívnu“, ktorá robí naše duše naozaj účastnými na Božom živote Ježiša Krista. Preto nie z našej, lež z Božej moci pramení u nich tá pôsobivá sila, ktorá spája zbožnosť údom so zbožnosťou Hlavy a tak ju predstavuje v istom zmysle ako jediný úkon celej spoločnosti. Z týchto hlbokých dôvodov poniektorí uzatvárajú, že všetka kresťanská zbožnosť má sa sústrediť výlučne v tajomstve Mystického Tela Kristovho bez ohľadu na tú, ktorú volajú „osobnou“ čiže „subjektívnu“. Preto si myslia, že treba zanedbať všetky ostatné náboženské úkony, ktoré úzko nesúvisia s posvätnou liturgiou a ktoré sa odávajú mimo verejného kultu.

Ale každý vidí, že tieto uzávery, vzhľadom na dvojaký druh zbožnosti, sú vonkoncom nesprávne, zákerné a veľmi zhubné, hoci uvedené princípy sú celkom správne.

Isteže sa treba pridržiavať toho, že sviatosť a obeť oltára majú samy v sebe vnútornú silu, pretože sú úkonmi samého Krista, ktoré

prinášajú milosť Božskej Hlavy do údov Mystického Tela; lenže aby mali patričnú účinnosť, je ozaj potrebné, aby k tomu pristúpili správne dispozície našej duše. Preto Pavol ohľadom na Eucharistiú napomína: „Nech sa teda každý najsamprv skúma a len tak nech je z tohto chleba a pije z tohto kalicha.“⁶³² Zato Cirkev všetky cvičenia, ktorými sa naša duša očisťuje, zvlášť v čase štyridsaťdňového pôstu, výstižne a stručne nazýva „pevnosťami kresťanského vojska“.⁶³³ Sú to námahy a. skutky údov, ktoré z vnuknutia a za pomoci milosti chcú byť pripútané k svojej Božskej Hlave, „aby sa nám ukázal“ - uvádzame slová sv. Augustína - „v našej Hlave samotný prameň milosti“.⁶³⁴ Treba však pripomenúť, že tieto údy sú živé a že sú vybavené a vystrojené vlastným, umom a vôľou, a preto je vonkoncom nevyhnutné, aby ústami, priloženými k prameňu, prijímali životodarný pokrm a u seba pretvárali a odstraňovali všetko, čo by mohlo prekážať účinnosti tohto pokrmu. Musí sa teda tvrdiť, že dielo vykúpenia, samo v sebe vec, nezávislá na našej vôli, vyžaduje najnútornejšie úsilie nášho ducha, aby sme mohli dosiahnuť večnú spásu.

Ak by osobná a vnútorná zbožnosť jednotlivcov zanedbávala vznešenú obeť oltára a sviatosti a oddialila sa od spásonosnej sily, ktorá preteká z Hlavy do údov, bola by istotne hodná zavrhnutia a neplodná. Lenže ak všetky zámery a prejavy zbožnosti, čo nie sú úzko spojené s posvätnou liturgiou, len preto majú zreteľ na ľudské skutky, aby ich pozdvihli k nebeskému Otcovi a aby osožné nadchýnali ľudí ku kajúcnosti a svätej bázni Božej a, odvrátených od sveta a zvodov pokleskov, po príkrej ceste šťastlivo ich doviedli na vrchol svätosti, vtedy nielenže sú najvyšš hodné chvály, lež úplne nevyhnutné, pretože odkrývajú nebezpečenstvá duchovného života, nabádajú nás k nadobudnutiu čnosti a rozmnožujú to činné snaženie, ktorým máme oddať seba a všetko, čo máme, do služieb Ježiša Krista. Pravá a ozajstná zbožnosť, - ktorú Anjelský (sv. Tomáš Akv.) volá „zasvätením“ a ktorá je hlavným skutkom čnosti nábožnosti, ktorým skutkom sa ľudia správne usporadúvajú, vhodne zamerajú na Boha a dobrovoľne sa venujú tomu všetkému, čo prislúcha k bohoslužbe,⁶³⁵ - vyžaduje rozjímanie o nadzemských veciach a duchovné cvičenia, žeby sa živila, podnecovala, dužela a oduševňovala nás za dokonalejšie usporiadanie života.

⁶³² 1 Kor 11, 28.

⁶³³ Missale Rom., Popolečná streda: modlitba po pomazaní popolom.

⁶³⁴ »De praedestinatione Sanctorum« 31.

⁶³⁵ Porov. S v. Tomáš, »Summa Theol.« II.—n., q. 82, a. 1.

Kresťanské náboženstvo, ak sa oň skutočne staráme, vyžaduje, žeby sa najmä vôľa zasvätila Bohu a aby svojou silou vplývala na ostatné mohúcnosti ducha. Avšak každý čin vôle predpokladá duchovnú činnosť a prv, než skrsne túžba a predsavzatie zasvätiť sa skrže obetu večnému Božstvu, potrebné je poznanie tých skutočností a dôvodov, ktoré náboženstvo prikazuje, ako sú, napríklad, posledný cieľ človeka a veľkosť Božej veleby, ako je povinnosť, ktorou sa podriadujeme Bohu, ako sú napokon tak nevyčerpatel'né poklady lásky, ktorými nás chce Boh obohatiť, ako aj nevyhnutnosť nadprirodzenej milosti, aby sme dosiahli svoj vytýčený cieľ a tú zvláštnu cestu, ktorú nám Božia prozreteľnosť určila; pretože všetci, ako údy tela, spojení sme s Hlavou, Ježišom Kristom. Keďže však nie vždy sú to pohnútky lásky, ktoré presvedčivo pobádajú nášho ducha, občas rozrušeného mrzkými pohnutiami, je tiež veľmi vhodné, aby nás spasiteľne prenikla myšlienka a uvažovanie o Božej spravodlivosti a aby nás priviedla ku kresťanskej pokore, kajúcnosti a náprave mravov.

Toto všetko nemá byť prázdnu spomienkou a márnym uvažovaním, ale účinne má smerovať k tomu, aby sa naše zmysly a ich mohúcnosti podriadili mysli a rozumu, ktorý osvietila katolícka pravda, žeby sa uzmierila a očistila naša duša, ktorá by sa denne užšie spájala s Kristom, ktorá by sa Mu viac pripodobňovala a od Neho čerpala Božie vnuknutie a Božiu silu, ktorú potrebuje, a aby byly vždy účinnejšími povzbudeniami, ktorými by sa ľudia dali strhnúť k dokonalému životu, k svedomitému plneniu svojej povinnosti, k venovaniu patričnej pozornosti náboženstvu a k dôkladnému cvičeniu sa v čnosti, podľa náuky: „vy však ste Kristovi a Kristus Boží“.⁶³⁶ Všetko nech je správne usporiadané, urovnané a, aby sme tak povedali, „teocentrické“ (sústredené v Bohu), ak naozaj chceme, aby všetko smerovalo na slávu Božiu skrže život a silu, ktorá preniká do nás z Božskej Hlavy: „Bratia ! Keďže mám dôveru, že vojdeme do svätyne svätých skrže krv Kristovu, ktorý nám takto cez oponu, to jest cez svoje vlastné telo otvoril novú a živú cestu (a keďže máme) aj Veľkňaza nad domom Božím, pristupujme (k Bohu) s úprimným srdcom a s pevnou vierou, so srdcom očisteným, bez zlého svedomia, a s telom obmytým čistou vodou. Neochvejne sa pridržajme nádeje, ktorú vyznávame,... a dbajme druh na druhu, aby sme boli horliví v láske a dobrých skutkoch.“⁶³⁷

⁶³⁶ Porov. 1 Kor 3, 23.

⁶³⁷ Žid 10, 18—24.

Z toho pochádza primeraná a zhodná rovnováha údov v Mystickom Tele Ježiša Krista. Keď nás učí o katolíckej viere a keď nás povzbudzuje, aby sme zachovávali kresťanské príkazy, tým Cirkev upravuje a razí cestu svojej ozaj kňazskej a spásu uskutočňujúcej činnosti, taktiež nás pripravuje na hlbšie uvažovanie života Božského Vykupiteľa a vedie nás k hlbšiemu poznaniu tajomstiev viery, aby sme si odtiaľ nabrali nadprirodzeného pokrmu, ktorým posilnení a zmohutnení, mohli by sme urobiť skrze Krista zaručený pokrok v dokonalom živote. Nielen skrze svojich služobníkov, ale aj pričinením jednotlivých kresťanských veriacich, ktorí takýmto spôsobom nasali ducha Ježiša Krista, usiluje sa Cirkev o to, aby tento duch prenikol do súkromného, manželského, spoločenského, ba aj obchodného a politického života a činnosti ľudí, aby tí, čo sa volajú Božími dieťkami, ľahšie mohli dosiahnuť svoj ustanovený cieľ.

A tak súkromné skutky tohto druhu a nábožné úsilie kresťanov, ktorým sa privádzajú k očisťovaniu duše, isteže podnecujú ich sily, ktorými sa dokonalejšie pripravujú k účasti na prevznešenej obete oltára, na prijímanie sviatostí s väčším osohom a na slávenie posvätných obradov takým spôsobom, aby sa stali oduševnenejšími a vychovanejšími v snahe modliť sa a zapierať sa, ako je to kresťanským zvykom, a aby účinne odpovedali na volanie vnukajúcej Božej milosti a so dňa na deň viac napodobňovali čnosti nášho Vykupiteľa, a to nielen kvôli vlastnému, ale i k osohu celého tela Cirkvi, v ktorom všetko dobré, čo sa koná, pochádza z čnosti jeho Hlavy a v hojnosti sa vylieva na osoh všetkých údov.

V duchovnom živote nesmie byť nezhody alebo rozporu medzi onou Božou činnosťou, ktorá vlieva do našich duší milosť, aby sa tak pokračovalo v našom vykúpení, a medzi spoločnou a ťažkou námahou človeka, ktorá nesmie urobiť daromným Boží dar,⁶³⁸ ani medzi účinnosťou vonkajšieho obsahu sviatostí, ktorá pochádza z vykonaného výkonu (*ex opere operato*), a záslužným činom tých, ktorí ich prislужujú alebo prijímajú, ktorý skutok my voláme výkonom vykonávajúceho (*opus operantis*), a ani medzi verejnými prosbami. a súkromnými modlitbami, medzi správnym konaním a uvažovaním o nadprirodzených veciach,, medzi asketickým životom a liturgickou pobožnosťou a napokon medzi zákonnou právomocou cirkevnej

⁶³⁸ Porov. 2 Kor 6, 1.

hierarchie, zákonným učiteľským úradom a medzi tou mocou, ktorá sa volá v pravde kňazskou a ktorá sa vykonáva v posvätnej službe.

Z vážnej príčiny Cirkev nástojí, aby sa v ustanovený čas⁶³⁹ venovali rozjímaniu, svedomitému skúmaniu a náprave svojho svedomia, ako aj" ostatným duševným cvičeniam tí, čo zo zverenej povinnosti slúžia oltáru, alebo tí, čo vstúpili do rehole, pretože mimoriadnym spôsobom sú určené vykonávať úkony obety a Božej chvály.

Bezpochyby liturgická modlitba, keďže je verejnou prosbou preslávnou Nevesty Ježiša Krista, isteže má väčšiu hodnotu ako modlitby súkromné. Lenže táto vyššia hodnota vôbec neznamená, že tieto dva druhy modlenia navzájom sa líšia alebo si odporujú. Ved' podnecuje ich jedno a to isté snaženie, v jedno sa tiež spájajú a sústredujú podľa toho „všetko a vo všetkom je Kristus"⁶⁴⁰ a smerujú k tomu istému cieľu, kým nebude v nás stvárnený Kristus.⁶⁴¹

LITURGIU UMOŽŇUJE CIRKEVNÁ HIERARCHIA.

Keď chceme lepšie a plnšie pochopiť, čím je posvätná liturgia, musíme venovať pozornosť inej, nie malej, jej vlastnosti a dôvodu. Cirkev je spoločnosť, a preto sa žiada, aby mala svoju autoritu a hierarchiu. Hoci všetky údy Tajomného Tela majú účasť na tých istých dobrodeniach a smerujú k tomu istému cieľu, predsa nemajú všetky tú istú moc a nemôžu vykonávať tie isté úkony. Ved' Božský Vykupiteľ chcel, aby jeho kráľovstvo spočívalo na kňazskom stave a aby sa oň opieralo ako o pevný základ, stav to, ktorý je akýmsi obrazom nebeskej hierarchie.

Len apoštolom a po nich tým, ktorí od nich a od ich nástupcov právoplatne prijali vkladanie rúk, udeľuje sa kňazská moc, skrze ktorú ako zastupujú osobu Ježiša Krista pred im zvereným ľudom, tak pred Bohom zastupujú sám ľud. Toto kňazstvo sa neprenáša ani dedičstvom ani rodovým príbuzenstvom; nemá pôvod v kresťanskej pospolitosti, ani ho ľud nevôlí. Prv, ako pred Bohom koná v mene ľudu, kňaz je už zástupcom Božského Vykupiteľa, a preto, že Ježiš Kristus je Hlavou toho tela, ktorého údmi sú kresťania, on zastupuje Boha pred sebe zvereným ľudom. Teda moc, ktorá sa mu zveruje, vo svojej povahe nemá nič ľudského, je výslovne nadprirodzená a pochádza od Boha. „Ako mňa

⁶³⁹ Porov. C. I. C., kan 126, 126, 565, 571, 595, 1367.

⁶⁴⁰ Kol 3, 11.

⁶⁴¹ Porov. Gal 4, 19.

poslal Otec, tak vás aj ja posielam...⁶⁴² Kto vás počúva, mňa počúva..⁶⁴³ Id'te do celého sveta a kážte evanjelium všetkému stvoreniu: Kto uverí a dá sa pokrstiť, bude spasený."⁶⁴⁴

Preto viditeľné a zo vnútorné kňazstvo Ježiša Krista neudeluje sa v Cirkvi spôsobom všeobecným, neurčitým alebo spoločným, ale dáva sa vyvoleným mužom skrze akýsi duchovný zrod tohto Radu, ktorý je jednou zo siedmich sviatostí a ktorý nielenže udeľuje osobitnú milosť, vlastnú pre tento stav a tento úrad, ale aj nezmazateľný „charakter“ (ráz, znamenie), ktorý prisluhovateľov sviatostí pripodobňuje Ježišovi Kristovi a robí ich schopnými vykonávať tri (pravé) bohoslužobné úkony, ktorými sa ľudia posväcujú a ktorými sa Bohu vzdáva oslava, podľa noriem a príkazov, daných od Boha.

Isteže, ako sviatosť krstu rozlišuje všetkých kresťanov a oddeľuje ich od ostatných, ktorých očistná voda neobmyla a nie sú Kristovými údmi, tak isto sviatosť Radu (posvätenie kňazstva) oddeľuje kňazov od všetkých ostatných kresťanských veriacich, ktorí nie sú vysvätení, pretože len tí, prostredníctvom nadprirodzeného povolania, boli uvedení do vznešenej služby, ktorá ich určuje pre posvätné oltáre a ktorá ich robí božími nástrojmi, skrze ktoré udeľuje sa Tajomnému Telu Ježiša Krista nebeský a nadprirodzený život. Okrem toho, ako sme to vyššie povedali, len oni sú označení nezmazateľným znamením, ktorým sa pripodobňujú kňazovi Kristovi, a len ich ruky sú pomazané, „aby bolo požehnané, čokoľvek požehnajú, a čokoľvek posvätia, nech bude posvätené a zasvätené v mene Pána nášho Ježiša Krista“.⁶⁴⁵ K nim sa majú utiekať všetci, ktorí túžia žiť v Kristovi, lebo od nich dostanú útechu a pokrm pre duševný život, od nich obsiahnu spasiteľný liek, ktorý ich uzdraví a posilní, aby mohli šťastlivo vyviaznuť zo skazy a záhuby pokleskov; napokon od nich bude požehnaním posvätené ich domáce spolužitie a od nich posledný výdych tohto smrteľného života bude riadený ku vchodu do večnej blaženosti.

Pretože posvätnú liturgiu v mene Cirkvi odbavujú predovšetkým kňazi, jej zriadenie, riadenie a forma musí byť závislá na autorite

⁶⁴² Jn 20, 21.

⁶⁴³ Lk 10, 16.

⁶⁴⁴ Mk 16, 15—16.

⁶⁴⁵ Pont. Rom., O kňazskej posviacke, pri pomazaní rúk.

Cirkvi. Toto vyplýva zo samotnej povahy kresťanskej Bohopocty a potvrdzuje sa aj historickými dôkazmi.

Toto neporušiteľné právo cirkevnej hierarchie potvrdzuje aj iná skutočnosť, a to tá, že posvätná liturgia je čím najužšie spojená s tými princípmi učenia, ktoré Cirkev predkladá ako isté pravdy, a preto musí byť i v súlade s príkazmi katolíckej viery, ktoré vydáva najvyššia autorita učiteľského úradu, aby sa chránila neporušenosť náboženstva, zjaveného od Boha.

Pri tejto príležitosti, ctihodní bratia, považujeme za potrebné postaviť do správneho svetla to, čo myslíme, že nie je vám neznáme: poblúdenie a podvod tých, čo tvrdia, že posvätná liturgia je akosi skúškou pre pravdy, ktoré treba veriť: a to tak, že ak nejaká pravda skrze obrady posvätnej liturgie bude osožiť zbožnosti a svätosti, treba ju odobriť, ak však nie, tak ju treba zamietnuť. Odtiaľ ten výrok: „Zákon modlitby je zákonom viery“ (*Lex orandi, lex credendi*).

Lenže Cirkev takto neučí ani neprikazuje. Kult, ktorý ona preukazuje Najdobrotivejšiemu Bohu, ako to krátko a jasne hovorí sv. Augustín, je nepretržitým vyznávaním viery katolíckej a je prejavom nádeje a lásky: „Boha treba uctiť“ - tak to on tvrdí - „vierou, nádejou a láskou.“⁶⁴⁶ V posvätnnej liturgii výslovne a otvorene vyznávame katolícku vieru nielen slávením tajomstiev Božích, prinášaním Obety a prisluhovaním sviatostí, ale aj čítaním a spievaním „Symbola“ (vierovyznania), ktoré je pre kresťanov odznakom a ako by preukazom, a tiež aj inými závažnými spismi, ako čítaním Písma svätého, napísaného z vnuknutia Ducha Svätého. Liturgia obsahuje teda celú katolícku vieru, nakoľko verejne prejavuje vieru Cirkvi.

Preto, kedykoľvek išlo o definovanie nejakej pravdy, zjavenej od Boha, pápeži a snemy, čerpajúc z takzvaných „teologických prameňov“, uvádzali dôkazy aj z tejto posvätnnej disciplíny (liturgie), ako to, napríklad, urobil náš predchodca, nehynúcej pamäti Pius IX., keď vyhlásil za článok viery Nepoškvrnené Počatie Panny Márie. Tak isto Cirkev a sv. Otcovia, keď sa rokovalo o nejakej neistej a spornej pravde, nezanedbali hľadať svetlo v úctyhodných obradoch, čo nám zanechal starovek. Takto máme tú známu a úctyhodnú výpoveď: „Nech zákon modlitby určuje zákon viery“ (*Legem credendi lex statuat*

⁶⁴⁶ Enchiridion, hl. 3.

supplicandi).⁶⁴⁷ Posvätná liturgia, teda, neurčuje ani neoznačuje celkom a sama od seba katolícku vieru, lež skôr, keďže je vyznávaním nebeských právd, ktoré vyznávanie je podriadené najvyššiemu učiteľskému úradu Cirkvi, môže poskytovať dôkazy a svedectvá, a to nie malej váhy, pri rozhodovaní o nejakom (osobitnom) ojedinelom bode kresťanského učenia. Lenže ak chceme rozlíšiť a určiť celkom a všeobecne tri vzťahy, ktoré sú medzi vierou a posvätnou liturgiou, právom a zaslúžene sa musí tvrdiť, že „Nech zákon viery určuje zákon modlitby“ (*Lex credendi legem statuat supplicandi*). A toto isté treba potvrdzovať, keď ide o ostatné teologické čnosti: „Vo ... viere, nádeji a láske modlíme sa vždy s túžbou neprestávajúcou.“⁶⁴⁸

VÝVIN A POKROK LITURGIE

Cirkevná hierarchia používala vždy toto svoje právo v liturgických veciach, keď zariad'ovala a riadila bohoslužbu, keď ju obohacovala vždy novým leskom a krásou na Božiu slávu a na osoh veriacich kresťanov. No, pri úplnom a bezpečnom zachovaní podstaty Oltárnej obety a sviatostí, neváhala pozmeňovať to, čo v danom prípade nepovažovala za celkom vhodné, a pridávať to, čo sa videlo primeranejším povznášať poctu Ježiša Krista a Najsvätejšej Trojice a poučovať i spasiteľné povzbudzovať kresťanský ľud.⁶⁴⁹

Posvätná liturgia sa totižto skladá tak z ľudských ako i z Božských prvkov, tieto, ako je to zjavné, ustanovené Božským Vykupiteľom, nijakým spôsobom ľudia nesmú meniť, oné však, nakoľko to vyžadujú potreby časov, pomerov a duší, môžu podstúpiť rozličné premeny, ktoré schvaľuje cirkevná hierarchia, podporovaná Duchom Svätým. Odtiaľto pochodí tá podivuhodná rozmanitosť vo východných a západných obradoch, odtiaľ vychádza ten postupný vzrast, ktorým sa časom vyvíjajú svojrázne zvyklosti, povznášajúce náboženstvo, a svojrázne prejavy zbožnosti, o ktorých v predošlých dobách bol len nepatrný náznak, a odtiaľ má svoj pôvod niekedy to, že tieto, časom zabudnuté pobožnosti, sa znovu uvádzajú a obnovujú. Toto všetko je dôkazom plného života nepoškrvnenej Nevesty Ježiša Krista v toľkých storočiach; vyjadruje to tiež jej pravu, ktorú ona používala, keď svojmu nebeskému Snúbencovi prejavovala neprestávajúcu vieru a lásku svoju a sebe

⁶⁴⁷ O božej milosti. Zitsc.

⁶⁴⁸ Sv. Augustín, List 130, ad Próbam, 18.

⁶⁴⁹ Porov. Const. Divini cultus, zo dňa 20, dec. 1928.

zverených národov. To svedčí aj o jej múdrom vedení a poučovaní, ktorým vo veriacich podnecuje a deň čo deň rozmnožuje „mysel pre Krista“.

Isteže nebolo málo príčin, ktorými sa vysvetlí a vyloží pokrok posvätnéj liturgie za dlhých a slávnych dôb Cirkvi. Tak napríklad, keď sa katolícke učenie o Vtelenom Božom Slove, o Eucharistickej Sviatosti a sviatostiach a o Bohorodičke, Panne Márii, vyhlásilo presnejšie a jasnejšie, zaviedli sa aj nové formy obradov, pomocou ktorých by liturgické úkony plnšie a vhodnejšie podávali a akosi odzrkadľovali to svetlo, ktoré jasnejšie zažiarilo vo vyhlásení cirkevného učiteľského úradu.

Neskorší vývoj praxe pri vysluhovaní sviatostí, ako napríklad pri sviatosti pokánia, alebo ustanovenie a zrušenie katechumenátu ako i prijímanie Eucharistie v latinskej Cirkvi pod jedným spôsobom, isteže, a to nie v malej miere, bol príčinou, že časom sa najstaršie obrady zmenili a pomaly zaviedli sa nové, ktoré sa zdali lepšie zodpovedať novo zavedeným zvyklostiam.

K tomuto vývoju a zmene hodne dopomohli nábožné podujatia a zvyklosti, ktoré neboli na úzko spojené s liturgiou a ktoré, vzniknúc v nasledujúcich dobách z podivuhodného riadenia Božieho, tak veľmi sa rozšírili medzi ľudom; ako, napríklad, stále rozširujúca sa a horlivejšia úcta k Božej Eucharistii, k hrozným mukám nášho Vykupiteľa, k Najsvätejšiemu Srdcu Ježišovmu, k Panne Bohorodičke a jej najčistejšiemu Ženíchovi.

Prispeli k tomu tiež, čo sa týka vonkajších okolností, tak verejné púte k hrobom mučeníkov, podniknuté z úcty, ako i, z tej istej príčiny, ustanovené pôsty a napokon i stále prosby, ktoré sa odbavovali v tomto slávnom meste a na ktorých sa zúčastňoval naraz aj najvyšší Veľkňaz.

A ľahko sa pochopí aj to, ako postupný vývoj krásneho umenia, najmä; staviteľstva, maliarstva a hudby, nemálo vplýval na ustáľovanie a rozličné dotváranie vonkajška posvätnéj liturgie.

Toto právo používala Cirkev vo veciach liturgických, aby chránila svätosť bohoslužby proti zlozvykom, ktoré opovážlivo a nerozumne zaviedli niektorí súkromníci a jednotlivé cirkvi. A tak sa stalo, že keď sa v XVI. storočí veľmi rozmáhali zvyky a obyčaje tohto druhu a keď privátne podujatia v tejto veci ohrozovali neporušenosť viery a pobožnosti na veľký posmech bludárom a na veľkú propagandu ich

podvodu a bludu, vtedy náš predchodca, nezabudnuteľnej pamiatky Sixtus V., založil r. 1588 Posvätnú Kongregáciu Obradov,⁶⁵⁰ aby chránil pôvodné obrady Cirkvi a odstránil z nich, čo sa do nich dostalo ako nepravé. I v našich časoch, zo zverenej úlohy, tejto ustanovizni prislúcha s bedlivou starostlivosťou nariadovať a určovať to, čo patrí k posvätnéj liturgii.⁶⁵¹

POKROK A ZMENY V LITURGII NESMÚ SA PONECHAŤ ĽUBOVÔLI JEDNOTLIVCOV

Preto jediný Pápež má právo odobriť alebo určiť nejaký nový zvyk, týkajúci sa bohoslužby, zavádzať a schvaľovať nové obrady a meniť tie, o ktorých myslí, že ich treba zmeniť.⁶⁵² Ale biskupi majú právo a povinnosť starostlivo bedliť, aby sa predpisy posvätných kánonov presne dodržiavali.⁶⁵³ Je teda sotva dovolené ponechať ľubovôli súkromných, hoci by boli z kňazského radu, tie posvätné a vznešené veci, ktoré sa vzťahujú na náboženský život kresťanskej spoločnosti, ako aj tie, ktoré sa dotýkajú vykonávania kňazstva Ježiša Krista a bohoslužby, povinnej úcty Najsvätejšej Trojici, Vtelenému Slovu, jeho vznešenej Rodičke a ostatným nebešťanom a tiež zaistenia spásy ľudí. Tak isto nijaký súkromník nemá právo rozhodovať na tomto poli o tých vonkajších úkonoch, ktoré úzko súvisia s cirkevnou disciplínou, s poriadkom, jednotou a svornosťou Tajomného Tela, ba často i s neporušenosťou katolíckej viery. Zaiste, Cirkev je žijúcim ústrojenstvom, a preto, pri pevnom a bezpečnom zachovaní svojho učenia, aj v tom, čo sa dotýka posvätnéj liturgie, rastie, rozširuje sa, vyvíja, prispôsobujúc a pripodobňujúc sa potrebám a okolnostiam, ktoré sa v čase vyskytli. Lež vonkoncom treba odsúdiť nerozvážnu opovážlivosť tých, čo vedome zavádzajú nové liturgické zvyky alebo prikazujú obnoviť zastaralé obrady, ktoré sa nezhodujú s platnými zákonmi a rubrikami. Že sa toto stáva, ctihodní bratia, o tom vieme nie bez veľkej duševnej bolesti, a to nielen vo veciach nepatrnej, lež aj závažnej dôležitosti; ved' nechýbajú takí, čo pri slávení Eucharistickej obety používajú ľudovú reč, čo niektoré sviatky - ktoré po zrelom uvážení boli už určené a ustálené - prekladajú na iný čas, a napokon aj takí, ktorí z úradných modlitebných kníh odstraňujú posvätné texty

⁶⁵⁰ Const. Immensa, zo dňa 22. jan. 1588.

⁶⁵¹ C. i. C., kan. 253.

⁶⁵² Porov. C. I. C., kan. 1257.

⁶⁵³ Porov. C. I. C., kan. 1261.

Starého zákona pod zámienkou, že nie sú dost' primerané a vhodné pre naše časy.

Používanie latinskej reči, ako je to v platnosti vo väčšej časti Cirkvi, je jasným a krásnym znakom pravého učenia. Ale používanie ľudovej reči v mnohých obradoch môže byť pre ľud veľmi užitočným, lenže jediná Apoštolská stolica môže to dovoliť, a preto v tomto predmete, bez jej rady a schválenia, vôbec nič nie je možné podniknúť, pretože, ako sme to povedali, riadenie posvätnej liturgie je závislé len od jej rozhodnutia a pokynu.

Takto treba posúdiť aj tie pokusy, ktorými sa poniektorí snažia obnoviť isté staré obrady a ceremónie. Isteže liturgia staroveku je hodná úcty, lenže starý zvyk nemožno pokladať za vhodnejší a lepší už sám v sebe alebo vzhľadom na nasledujúce časy a na nové pomery len preto, že má príchuť a nádych starobylosti. Aj novšie obrady zasluhujú si úcty a pozornosti, lebo vznikli z vnuknutia Ducha Svätého, ktorý je s Cirkvou v každom čase až do ukončenia vekov;⁶⁵⁴ aj ony sú prostriedkami, ktoré používa vznešená Nevesta Ježiša Krista, aby povzbudzovala a postarala sa o svätosť ľudí.

Rozhodne je to vecou múdrou a chválitebnou v mysli a duchu vrátiť sa k prameňom posvätnej liturgie, pretože štúdium tohto odboru, prenesené k jeho počiatkom, nemá napomáha hlbšie a dôkladnejšie preskúmať význam sviatkov a pravidiel, ktoré sa používajú, ako i zmysel posvätných obradov. Lež nie je múdre a pochvalné vo všetkom a na každý spôsob vracat' sa ku starému. Tak, aby sme uviedli príklad, ten odbočuje od správnej cesty, kto by chcel zaviesť prvotnú podobu oltára (**stola**; v latinskom origináli: *Itaque, ut exemplis utamur, is ex recto aberret itinere, qui priscam altari velit mensae formam restituere*);, kto by chcel z liturgických rúch odstrániť čiernu farbu, kto by vylučoval z kostolov posvätné obrazy a sochy, kto by chcel tak upraviť zobrazenie Božského Spasiteľa na kríži, žeby jeho telo nepredstavovalo hrozné muky, ktoré podstúpil, kto by napokon neschvaľoval a zavrhol polyfonické čiže viachlasové spevy aj vtedy, keď vyhovujú pravidlám, daným Apoštolskou stolicou.

Tak ako ani jeden rozumný katolík v snahe vrátiť sa k starým formuláciám, použitým prvými cirkevnými snemami, nemôže zavrhnúť

⁶⁵⁴ Porov. Mt 28, 20.

výroky v kresťanskej náuke, ktoré Cirkev, nadchýnaná a vedená Duchom Svätým, v novších časoch na veľký osov zostavila a prikázala zachovávať, alebo ako ani jeden ozajstný katolík nemôže odmietat' platné zákony, aby sa tým vrátil k nariadeniam, čo sa nachodia v najstarších prameňoch kánonického práva, tak isto, keď ide o posvätnú liturgiu, ten, kto by sa chcel navrátiť k starým obradom a obyčajom, zavrhnúc pritom nové úpravy, ktoré sa zaviedli kvôli novým pomerom zo zámeru poznateľného Boha, taký istotne, ako sa to dá ľahko vybadať, nie je vedený ani múdrom ani správnym úmyslom.

Tento spôsob myslenia a konania vedie k oživeniu prílišnej a nerozumnej túžby po starobylostiach, ktorú vyvolala nepravá Pistojská Synoda a snaží sa obnoviť tie mnohoraké bludy, ktoré boly príležitosťou, že sa táto „synodka“ zišla, ktoré po nej, na veľkú škodu duší, nasledovali a ktoré Cirkev, táto vždy bedlivá strážkyňa „pokladu viery“, zvereného jej Božským Zakladateľom, oprávnene a zaslúžene zavrhla.⁶⁵⁵ Ved' prevrátené názory a pokusy tohto druhu smerujú len k tomu, aby zoslabili a umenšili tú činnosť, tvoriacu svätosť, ktorou posvätná liturgia spasiteľne vedie adoptovaných synov k nebeskému Otcovi.

Teda nech sa všetko koná tak, aby sa zachovalo potrebné spojenie s cirkevnou hierarchiou. Nikto nech si neosobuje právo vynášať pre seba úpravy a svojvoľne ich nanucovať iným. Jedine najvyšší Veľkňaz (pápež), ako nástupca sv. Petra, ktorému Božský Vykupiteľ zveril na starosť pásť celé stádo,⁶⁵⁶ a s ním biskupi, ktorých - poslušných apoštolskej Stolicy - „Duch Svätý ustanovil..., aby pásli Cirkev Božiu“,⁶⁵⁷ majú právo a povinnosť spravovať kresťanský ľud. Preto, ctihodní bratia, kedykoľvek chránite svoju autoritu - a to, keď treba, aj so spasiteľnou prísnosťou - neplníte tým len svoju povinnosť, ale aj obhajujete vôľu samotného Zakladateľa Cirkvi.

II. EUCHARISTICKÝ KULT

POVAHA EUCHARISTICKEJ OBETY

Dušou a ako by stredobodom kresťanského náboženstva je tajomstvo najsv. Sviatosti Oltárnej, ktorú raz najvyšší kňaz, Kristus, ustanovil a ktorú prikazuje v Cirkvi stále obnovovať skrze svojich

⁶⁵⁵ Porov. Pius VI., Const. Auctorem fidei, zo dňa 28. aug. 1794, nu. 31—34, 39, 62, 66, 69—74.

⁶⁵⁶ Porov. Jn 21, 15—17.

⁶⁵⁷ Sk 20, 28.

služobníkov. Keďže ide o veľmi vážnu vec posvätnéj liturgie, pokladáme za vhodné pri tomto sa trochu zastaviť a upútať vaše mysle, ctihodní bratia, na túto veľmi dôležitú otázku.

Kristus Pán, „kňaz podľa radu Melchisedechovho naveky“,⁶⁵⁸ ktorý, keďže miloval svojich, ktorí boli na tomto svete,⁶⁵⁹ v posledný večer, v noci, keď bol zradený aby, ako to vyžaduje ľudská prirodzenosť, zanechal svojej milovanej neveste, Cirkvi, viditeľnú obeť, žeby sa ňou sprítomňovala krvavá obeť kríža a ostávala jej pamiatka až dokonca vekov a aby jej spásonosná sila slúžila na odpustenie hriechov, ktorých sa denne dopúšťame, obetoval nebeskému Otcovi svoje telo a krv pod spôsobom chleba a vína a pod tými istými znakmi dal prijímať apoštolom, ktorých vtedy ustanovil za kňazov Nového zákona a aj im aj ich nástupcom v kňazstve prikázal prinášať obeť.⁶⁶⁰

Vznešená Oltárna obeť nie je teda len obyčajnou a jednoduchou pamiatkou múk a smrti Ježiša Krista, ale opravdivou a ozajstnou obeťou, v ktorej Najvyšší kňaz nekrvavým obetovaním koná to, čo dokonal na kríži, prináša seba nebeskému Otcovi ako najľúbeznejšiu obeť. „Jedna... a tá istá je obeť, ten istý obetujúci skrze posluhu kňazov, ktorý sa raz obetoval na kríži, rozdiel je jedine v spôsobe obetovania.“⁶⁶¹ Ten istý je teda kňaz, Ježiš Kristus, ktorého presvätú osobu však zastupuje služobník. On sa prijatím kňazského svätenia pripodobňuje Najvyššiemu kňazovi a má moc konať v mene a silou samého Krista.⁶⁶² Preto svojím kňazským úkonom Kristovi akosi „prepožičiava svoj jazyk a dáva svoju ruku“.⁶⁶³

Podobne tou istou obeťou je Božský Vykupiteľ podľa svojej ľudskej prirodzenosti a v skutočnosti svojho tela a krvi. Rozdielny je však spôsob, akým sa Kristus obetuje. Na kríži obetoval Bohu seba celého a svoje bolesti, no obetovanie obety sa uskutočnilo krvavou smrťou, ktorú dobrovoľne podstúpil. Na oltári však pre oslávený stav jeho ľudskej prirodzenosti „smrť nad ním už viac nepanuje“,⁶⁶⁴ a preto vylievanie krvi je celkom nemožné, no predsa riadením Božej múdrosti obetovanie nášho Vykupiteľa sa naozaj podivným spôsobom znázorňuje vonkajšími

⁶⁵⁸ Z 109, 4

⁶⁵⁹ Jn 13, 1.

⁶⁶⁰ Koncil. Trid., Sess. 22 hl. 1.

⁶⁶¹ Tamtiež hl. 2.

⁶⁶² Porov. S v. Tomáš, Surtvma Theol., 3. q. 22. a. 4.

⁶⁶³ Ján Zlat., In Ioann. Hom., 86, 4.

⁶⁶⁴ Rim 6, 9.

znakmi, ktoré predstavujú smrť. Ved' „prepodstatnením" chleba v telo a vína v krv Kristovu je skutočne prítomné tak jeho telo ako aj jeho krv, ale sviatosťné spôsoby, pod ktorými je prítomný, zobrazujú mučivé odlúčenie tela a krvi. Pamätihodný dôkaz jeho smrti, ktorá sa na Kalvárii naozaj prihodila, sa teda znova opakuje v obetách na jednotlivých oltároch, pretože Ježiš Kristus sa práve pod rozdielnymi náznakmi zobrazuje a ukazuje v stave obety.

Okrem toho i stanovené ciele sú tie isté; z nich prvým je oslava nebeského Otca. Ježiš Kristus od detstva až po smrť horel túžbou oslavovať Boha a obetovanie jeho krvi sa vznieslo s kríža do nebies ako lúbezná vôňa. Aby však táto oslava nikdy neprestala, spájajú sa údy so svojou Božou Hlavou v Eucharistickej obete a s ním spolu s anjelmi a archanjelmi spievajú večité chválospevy,⁶⁶⁵ vzdávajúc všetku česť a slávu Všemohúcemu Otcovi.⁶⁶⁶

Druhý určený cieľ dotýka sa povinného vzdávania vd'aky Bohu. Len Božský Vykupiteľ - ako najmilovanejší Syn večného Otca, ktorému bola známa jeho nesmierna láska - mohol mu podať primeraný spev vd'aky. To konečne zamýšľal a chcel, keď pri poslednej večeri „vd'aky vzdával"⁶⁶⁷ - a neprestal to robiť ani vtedy, keď visel na kríži, a neprestáva ani vo vznešenej oltárnej obete, ktorá zvyrazňuje činenie vd'akov čiže eucharistický prejav, pretože práve to „je naozaj dôstojné a správne, príhodné a spasiteľné".⁶⁶⁸

Na treťom mieste je to cieľ zadosťučinenia, udobrenia a zmierenia. Bezpochyby nikto iný, ako Kristus, nemohol na celkom zadosťučiniť všemohúcemu Bohu za hriechy pokolenia ľudského,, preto sám chcel byť na kríži „obetou zmierenia za naše hriechy, a nielen za naše, ale aj celého sveta".⁶⁶⁹ Tak isto i na oltároch sa denne obetuje za naše vykúpenie, aby sme, vytrhnutí z večnej záhuby, pripojili sa k zástupu vyvolených. A to nielen za nás, ktorí žijeme v tomto smrteľnom živote, ale aj „za všetkých, ktorí v Kristu odpočívajú,, ktorí nás predišli so znamením viery a odpočívajú spánkom pokoja",⁶⁷⁰ lebo či žijeme alebo mrieme, „neodlučujeme sa od jedného a toho istého Krista".⁶⁷¹

⁶⁶⁵ Porov. Missale Rom., prefácia.

⁶⁶⁶ Porov. tamtiež, kánon.

⁶⁶⁷ Mk 14, 23.

⁶⁶⁸ Missale Rom., prefácia.

⁶⁶⁹ 1 Jn 2, 2.

⁶⁷⁰ Missale Rom., kánon.

⁶⁷¹ Sv, Augustín, De Trinit., kn. 13, hl. 19.

Konečne na štvrtom mieste je to cieľ orodovania. Človek - ako márnokratný syn - všetky dobrá, ktoré dostal od nebeského Otca, zle použil a premrhal, a preto upadol do najväčšej biedy a špiny. Lež Kristus s kríža „prosil a žiadal, ... hlasne volal a plakal, a bol vyslyšaný pre svoju poslušnosť“.⁶⁷² Aj na posvätných oltároch takým istým účinným spôsobom je naším zástancom u Boha, žeby sme sa opäť naplnili všetkým požehnaním a milosťou. Potom sa ľahko pochopí, prečo posvätný Tridentický snem tvrdí, že spásonosná sila kríža na odpustenie našich každodenných hriechov poskytuje sa nám skrze eucharistickú obeť.⁶⁷³

Keď apoštol národov vyhlasuje nesmiernu plnosť a dokonalosť obety kríža, spomína, že Kristus jedinou obetou natrvalo urobil dokonalými tých, čo sa posvätili.⁶⁷⁴ Zásluhy tejto obety sú nekonečné, nesmierne a nemajú hraníc, vzťahujú sa totiž na celú ľudskú pospolitosť všetkých časov, každého miesta a pretože v nej kňazom a obetou je Boh človek, pretože tak jeho obetovanie ako i jeho podrobenie sa vôli večného Otca bolo najdokonalejšie a pretože dobrovoľne podstúpil smrť ako Hlava ľudského pokolenia: „Pozri na cenu nášho vykúpenia: Kristus visí na dreve, pozri, za akú cenu kúpil,... vylial krv, krvou svojou kúpil, krvou nepoškrvneného Baránka, krvou jediného Syna Božieho kúpil... Kupujúcim je Kristus, cenou je krv a vlastníctvom celý svet.“⁶⁷⁵

Lenže táto kúpa nenadobúda hneď svoju plnú účinnosť. Je totiž potrebné, aby ten Kristus, ktorý svet vykúpil touto nesmiernou cenou samého seba, stal sa aj skutočným vlastníctvom ľudských duší. Preto, aby sa ich vykúpenie a spása uskutočnili, čo sa týka jednotlivcov aj všetkých nasledujúcich pokolení až do konca vekov, a Bohu boli milé, je nevyhnutné, aby ľudia, každý osve, sprítomnili obeť kríža a takto žeby sa im dostalo zásluh, ktoré z nej prýštia. V istom zmysle možno povedať, že Kristus na Kalvárii postavil očistný a liečivý rybník, ktorý naplnil svojou vyliatou krvou. Ak sa ľudia neponoria do jeho vln a nezmyjú v ňom škvrny svojich neprávostí, rozhodne nebudú sa môcť očistiť a spasit’.

Aby sa teda jednotliví hriešnici vybielili v krvi Baránka, vyžaduje sa spoločná práca kresťanských veriacich. Aj keď Kristus, všeobecne

⁶⁷² Žid 5, 7.

⁶⁷³ Porov. Sess. 22, hl. 1.

⁶⁷⁴ Porov. Žid 10, 14.

⁶⁷⁵ Sv. Augustín, in Ps. 147, n. 16.

hovoriac, svojou krvavou smrťou zmieril celé ľudské pokolenie, predsa chcel, aby všetci prichádzali a boli privádzaní k jeho krížu najmä prostredníctvom sviatostí a skrze Eucharistickú obetu, žeby obsiahli spasiteľné plody, ktoré On na kríži nadobudol. Touto činnou účasťou jednotlivcov, tak ako sa jednotlivé údy každodenne väčšími pripodobňujú svojej Božskej Hlave, tak aj prameniaca spása Hlavy rozdáva sa údom, a to tak, že môžeme opakovať slová blahoslaveného Pavla: „S Kristom som ukrižovaný a nežijem už ja, ale žije vo mne Kristus.“⁶⁷⁶ Ako sme to už pri inej príležitosti vyriekli dost' zreteľne a zámerne, Ježiš Kristus, „umierajúc na kríži, daroval svojej Cirkvi bez jej pričinenia nesmierny poklad Vykúpenia; keď však ide o rozdeľovanie takého pokladu, On nielenže na tomto diele posväcovania robí účastnou nepoškvrnenú svoju Nevestu, ale chce, aby ono akosi vychádzalo aj z jej činnosti“.⁶⁷⁷

Vznešená obeta oltára je ako by vybraným nástrojom, ktorým sa veriacim rozdeľujú zásluhy Božského Vykupiteľa, získané na Kríži: „kedykoľvek sa oslavuje pamiatka tejto obety, dielo nášho vykúpenia sa koná“.⁶⁷⁸ Lež ona neumenšuje hodnotu krvavej Obety, ba skôr ukazuje a zjavnou činí jej veľkosť a potrebu, ako to zdôrazňuje Tridentský snem.⁶⁷⁹ Keď sa obetuje denne, to nás upomína, že niet inej spásy, iba v Kríži Pána nášho Ježiša Krista,⁶⁸⁰ a že sám Boh chcel, aby sa uskutočňovalo takéto pokračovanie Obety „od východu ... slnka až na západ“,⁶⁸¹ aby neprestala hymna oslavy a vzdávania vd'aky, ktorým sú ľudia podľžni Bohu preto, že potrebujú stále jeho pomoc a že potrebujú krv Božského Vykupiteľa, aby zotreli tie hriechy, čo vyzývajú jeho spravodlivosť.

ÚČASŤ VERIACICH NA EUCHARISTICKEJ OBETE

Je teda osožné, ctihodní bratia, aby si všetci veriaci kresťania uvedomovali, že ich najvyššou povinnosťou a najväčšou ct'ou je zúčastňovať sa na Eucharistickej obete, a to nie ospanlivým a ľahostajným, roztržitým a rozptýleným duchom, ale tak uzobrane a činne, aby sa čím najužšie spojili s Najvyšším Kňazom podľa slov

⁶⁷⁶ Gal 2, 19—20.

⁶⁷⁷ Encyklika O Mystickom Tele, zo dňa 29. júna 1943.

⁶⁷⁸ Missale Rom., Secreta zo 9. nedele po Duchu Sv.

⁶⁷⁹ Porov. Sess. 22, hl. 2. a kan. 4.

⁶⁸⁰ Porov. Gal 6, 14.

⁶⁸¹ Mal 1,11.

Apoštola: „Zmýšľajte o sebe tak ako Ježiš Kristus“,⁶⁸² a aby ju obetovali spolu s Ním a skrze Neho a aby s Ním zasvätili i seba.

Isteže, Kristus je kňazom, ale kňazom pre nás, nie pre seba, keďže prináša večnému Otcovi priania a prejavy úcty celého ľudského pokolenia. On je tiež aj obetou, ale pre nás, keď seba samého dáva namiesto človeka, oddaného hriechu. Zaiste to Apoštolovo „Zmýšľajte o sebe tak ako Ježiš Kristus“ žiada od všetkých kresťanov, aby mali, nakoľko to dovoľujú ľudské sily, v sebe také rozpoloženie ducha, aké rozpoloženie ducha mal Božský Vykupiteľ, keď seba samého prinášal ako Obetu: nech sa mysl'ou spoločne odovzdávajú, nech preukazujú Najvyššej Božej Velebe poklonu, úctu, chválu a vzdávanie vd'aky. Okrem toho žiada od nich, aby akosi prevzali úlohu obety, žeby sa zapierali podľa evanjelických príkazov, žeby sa dobrovoľne oddali pokániu, žeby každý svoje previnenia oplakal a odčinil. Napokon žiada, aby sme všetci spolu s Kristom podstúpili mystickú smrť na kríži, a to tak, aby sme mohli použiť Pavlov výrok: „S Kristom som ukrižovaný.“⁶⁸³

Zato však, že veriaci kresťania zúčastňujú sa na Eucharistickej obete, nemajú už aj kňazskú moc. Je to nevyhnutné, aby ste svojim veriacim toto jasne vysvetlili.

Nájdu sa takí, ctihodní bratia, ktorí, navrátiac sa dnes ku dávnejšie zavrnutým bludom, učia, že v Novom zákone je len také kňazstvo, ktoré prináleží všetkým, čo sú pokrstení, a že ten príkaz, ktorým Ježiš Kristus pri poslednej večeri uložil apoštolom robiť to, čo sám urobil, vzťahuje sa priam na celú Cirkev veriacich kresťanov a že potom len neskôršie nastalo hierarchické kňazstvo. Preto tvrdia, že ľud má ozajstnú kňazskú moc, pokiaľ kňaz koná len z poverenia ľudu. Z tej príčiny Eucharistickú obetu považujú za „koncelebráciu“ (spolu slúženie omše) a domnievajú sa, že je osožné, aby kňazi radšej spolu s prítomným ľudom „spolu slúžili“, a neobetovali Obetu súkromne bez ľudu.

Je zbytočné vysvetľovať, ako tieto zákerné bludy veľmi protirečia pravdám, ktoré sme vyššie zdôraznili, keď sme rokovali o postavení kňaza, ktoré mu prináleží v Tajomnom Tele Kristovom. Pripomenúť chceme však to, že kňaz len preto koná v mene ľudu, lebo predstavuje osobu Pána nášho Ježiša Krista, nakoľko je Hlavou všetkých údov a za ne obetuje seba samého. Preto kňaz pristupuje k oltáru ako služobník

⁶⁸² Filp 2, 5.

⁶⁸³ Gal 2,19.

Kristov, nižší od Krista, ale vyšší od ľudu.⁶⁸⁴ Naproti tomu ľud, ktorý nijakým spôsobom nezastupuje osobu Božského Vykupiteľa a nie je ani prostredníkom medzi samým sebou a Bohom, vonkoncom nemôže mať kňazskú právomoc.

a) Veriaci obetujú spolu s kňazom.

Toto je vieroučne isté. Lež okrem toho treba prízvukovať, že aj veriaci kresťania prednášajú Božskú obeť, ale iným spôsobom.

To už vyhlásili veľmi jasne niektorí naši predchodcovia. „Nielen kňazi“ - takto nehynúcej pamäti Inocent III. - „prinášajú obeť, lež i všetci veriaci: pretože to, čo sa výhradne vykonáva skrze službu kňazov, vo všeobecnosti robí sa to na žiadosť veriacich.“⁶⁸⁵ A dobre bude uviesť v tejto veci aspoň jeden z mnohých výrokov sv. Róberta Bellarmína: „Obeta“ - vraví - „obetuje sa hlavne v osobe Kristovej. Preto obetovanie, ktoré nasleduje po premenení, je akýmsi dosvedčením, že celá Cirkev je uzrozumená s obetovaním, ktoré urobil Kristus, a že spolu s ním prináša obeť.“⁶⁸⁶

Aj obrady a modlitby Eucharistickej obety nie menej jasne naznačujú a poukazujú na to, že obetovanie obety koná kňaz spolu s ľuďmi. Nielenže po obetovaní chleba a vína jasne hovorí kňaz, obrátený k ľudu: „Modlite sa, bratia, aby moja a vaša obeta bola príjemná Bohu Otcu všemohúcemu“,⁶⁸⁷ ale okrem toho i modlitby, ktorými sa Bohu prednáša Božská obeť, poväčšine vyslovujú sa v množnom počte. Neraz je v nich naznačené, že i ľud je spolu účastný na tejto vznešenej Obete ako obetujúci. Tak, napríklad, hovorí sa: „za ktorých Ti obetujeme a aj sami Ti obetujú... Prosíme Ťa, Pane, prijmi teda uzmierený túto obeť svojich služobníkov i celej svojej rodiny... my služobníci Tvoji, lež aj ľud Tvoj svätý,.. prinášame Tvojej prevznešenej Velebnosti z Tvojich vlastných údelov a darov obeť čistú, obeť svätú, obeť nepoškvrnenú“.⁶⁸⁸

A nie je ani divné, že veriaci kresťania sú povýšení na takú hodnosť. Kúpeľom krstu totižto kresťania stávajú sa, spoločným titulom, údmi Tajomného Tela Krista- kňaza a „nezmazateľným

⁶⁸⁴ Porov. S v. Róbert Bellarmín, De Missa, II., hl. 4.

⁶⁸⁵ De Sacro Altaris Myterio, III., 6.

⁶⁸⁶ De Missa, I. hl. 27.

⁶⁸⁷ Missale Rom., Ordo Missae.

⁶⁸⁸ Tamtiež, Kánon omše.

znakom", ktorý sa im ako by vrýval do duše, určujú sa pre bohoslužbu, a preto primerane k svojmu postaveniu majú účasť na Kristovom kňazstve.

V Cirkvi katolíckej ľudský rozum, osvietený vierou, vždy sa namáhal dosiahnuť, pokiaľ možno, väčšie poznanie Božských vecí. Preto je prirodzené, že aj kresťanský ľud pobožné sa pýta, v akom zmysle sa o ňom hovorí v kánone Eucharistickej obety, že i on ju obetuje. Aby sme zadosťučinili tomuto zbožnému želaniu, uznávame za vhodné na tomto mieste vec krátko a jasne vyložiť.

Predovšetkým sú to, v tejto veci, dôkazy skôr vzdialenejšie: často býva tak, že kresťania, prítomní pri posvätných obradoch, striedavým hlasom spájajú svoje modlitby s modlitbami kňaza, že neraz - čo sa v dávnych časoch stávalo častejšie - veriaci donášajú služobníkom oltára chlieb a víno, ktoré sa majú stať telom a krvou Kristovou, a konečne, že dávajú kňazovi milodary, aby za nich obetoval Božskú obetu.

Lež je tu aj hlbší dôvod, pre ktorý sa môže tvrdiť, že všetci kresťania prinášajú obetu, predovšetkým tí, čo sú prítomní pri oltári. Aby však v tejto závažnej veci nevznikol nebezpečný omyl, potrebné je presne vymedziť význam slova „obetovať“. Totižto onú nekrvavú žertvu, skrze ktorú po vyslovení konsekračných slov prichádza na oltár Kristus v stave obety, vykonáva len sám kňaz, ako predstavujúci osobu Krista, nie však ako predstavujúci veriacich. Preto, keď kladie na oltár Božskú obetu, predkladá ju Bohu Otcovi ako obetovanie na slávu Najsvätejšej Trojice a za blaho celej Cirkvi. Na tomto, v pravom slova zmysle, obetovaní veriaci svojím spôsobom zúčastňujú sa dvojako: veď neprinášajú obetu len rukami kňaza, ale akosi aj s ním spolu a touto účasťou aj obetovanie veriacich má vzťah k samotnému liturgickému kultu.

Že veriaci obetujú obetu rukami kňaza, je zjavné z toho, že služobník oltára zastupuje osobu Krista-Hlavy, ktorý obetuje v mene všetkých údov, a tým sa stáva, že právom možno tvrdiť, že celá Cirkev prostredníctvom Krista vykonáva obetovanie obety. Keď sa hovorí, že ľud obetuje spolu s kňazom, nevraví sa to preto, že údy Cirkvi takým istým spôsobom ako sám kňaz vykonávajú viditeľný liturgický úkon, ktorý prislúcha ku samotnému kňazovi, Bohom na to určenému, ale preto, že (ľud) svoje želania chvály, orodovania, zmierenia a vzdávania vd'aky spája so želaniami, čiže s úmyslom kňaza, ba priam samého Najvyššieho Kňaza, a to zato, aby sa ony pri obetovaní obety predniesli

Bohu i skrze vonkajší úkon kňaza. Je nevyhnutné, žeby vonkajší úkon obety už svojou povahou predstavoval vnútorný kult a práve obeta Nového zákona znamená tú poslušnosť, ktorou hlavný obetujúci, Kristus, a spolu s ním a skrze neho aj všetky jeho mystické údy preukazujú Bohu podľžnu úctu a poklonu.

Na veľkú radosť boli sme informovaní, že táto náuka, zásluhou hlbšieho štúdia v liturgickom odbore, najmä v posledných časoch bola postavená do pravého svetla. No nemožno zasa bez hlbokého žiaľu obísť také zveličovania a prekračovania pravdy, ktoré nesúhlasia s pôvodnými nariadeniami Cirkvi. Poniektorí totižto celkom zavrhujú Obetu omše sv., ktorá sa obetuje súkromne a bez účasti ľudu, ako takú, ako by sa odchyľovala od pôvodného spôsobu obetovania. Nechýbajú ani takí, ktorí tvrdia, že kňazi v tom istom čase nemajú obetovať Božskú obetu na viacerých oltároch, lebo takto, vraj, rozdeľujú ľud a ohrozujú jeho jednotu. Ba aj takí sú, čo až tak ďaleko idú, že považujú za potrebné, aby ľud potvrdil a schválil Obetu, žeby ona nadobudla svoju platnosť a účinnosť. V tomto prípade nadarmo sa odvolávajú na spoločenskú (sociálnu) povahu Eucharistickej obety. Lebo kedykoľvek kňaz obnovuje to, čo vykonal Božský Vykupiteľ pri poslednej večeri, skutočne dokonáva sa Obeta, ktorá má vždy a všade nevyhnutne a pre svoju vnútornú povahu verejný a spoločenský ráz, pretože ten, čo ju obetuje, koná to v mene Krista a kresťanských veriacich, ktorých hlavou je Božský Vykupiteľ a ktorý ju obetuje Bohu za svätú katolícku Cirkev a za živých i mŕtvych.⁶⁸⁹ A toto sa deje určite, či veriaci sú prítomní - po ich častejšej a pobožnejšej prítomnosti túžime a odporúčame ju, - a či nie sú prítomní, pretože sa nijako nevyžaduje, aby ľud odobril to, čo vykonal prisluhovateľ obety.

Hoci z toho, čo sme povedali, celkom jasne vysvitá, že Eucharistická obeta prináša sa v mene Krista a Cirkvi a že je nie zbavená svojho spoločenského ovocia ani vtedy, keď ju celebruje kňaz bez miništranta, no jednako pre dôstojnosť tohto tak vznešeného tajomstva chceme a naliehame - čo napokon Matka Cirkev vždy predpisovala, - aby ani jeden kňaz nepristúpil k oltáru, ak nebude miništranta, ktorý by mu posluhoval a odpovedal, ako to ustanovuje kánon 813.

b) Účasť veriacich na Obete: nakoľko majú obetovať aj seba samých.

⁶⁸⁹ Missale Rom., Kánon omše.

Aby však toto obetovanie, ktorým veriaci obetujú nebeskému Otcovi v tejto Obete Božskú obetu, dosiahlo plný účinok, je potrebné, aby pripojili aj niečo iné: samých seba majú totižto priniesť v žertvu. Táto žertva neobmedzuje sa iba na liturgickú Obetu. Knieža apoštolov žiada, aby sme, už tým samým, že sme vystavení na Kristovi ako živé kamene, mohli vždy sťa „sväté kňazstvo prinášať duchovné obety, l'úbezné Bohu v Ježišovi Kristovi".⁶⁹⁰ Pavol apoštol zasa takto povzbudzuje kresťanov bez každého rozdielu doby: „Veľmi vás teda prosím, ... aby ste svoje telá dávali v živú, svätú a Bohu l'úbeznú obeť, a to ako svoju duchovnú bohoslužbu."⁶⁹¹ Ale, najmä keď veriaci kresťania s takou zbožnou a pozornou mysl'ou spájajú sa s liturgickým úkonom, že sa môže o nich naozaj povedať: „ktorých viera je pred Tebou osvedčená a oddanosť známa",⁶⁹² nemôže sa stať, že by viera jedného-každého z nich neprejavovala sa živšie skrze lásku, zbožnosť nerástla a nerozplameňovala sa a že by sa všetci nezasvätili úsiliu o Božiu slávu a že by, vo vrúcnej túžbe čím najviac pripodobniť sa Ježišovi Kristovi, ktorý pretrpel ukrutné bolesti, neobetovali so samým Najvyšším Kňazom a skrze Neho seba ako duchovnú obetu.

Toto nás učia aj povzbudená, ktorými sa biskup, v mene Cirkvi, prihovára ku kňazom v deň ich vysviacky: „Uvedomte si, čo konáte, napodobňujte, čo opatrujete; veď vy slávite tajomstvo Pánovej smrti, preto usilujte sa celkom umŕtviť vo svojich údoch chyby a žiadostivosti."⁶⁹³ Skoro tak isto napomínajú knihy posvätné liturgie kresťanov, ktorí pristupujú k oltáru, aby mali podiel na posvätných tajomstvách: „Nech je ... na tomto oltári úcta nevinnosti, nech sa obetuje pýcha, nech sa raní zmyselnosť a náruživosť, nech sa prináša namiesto hrdličiek obeta čistoty a namiesto holúbät obeta nevinnosti."⁶⁹⁴ Keď sme teda prítomní pri oltári, máme tak pretvoriť svojho ducha, že všetko, čo je v ňom hriešne, sa celkom udusí, a všetko, čokoľvek prostredníctvom Krista ozaj plodí nadprirodzený život, sa podporí a upevní. A takto sa spolu s Nepoškvrnenou Hostiou staneme l'úbeznou obetou: Večnému Otcovi.

Cirkev sa usiluje, pomocou liturgických predpisov, uskutočniť čím najprimeranejšie tento svoj svätý zámer. K tomuto smerujú nielen

⁶⁹⁰ 1 Pt 2, 5.

⁶⁹¹ Rim 12, 1.

⁶⁹² Missale Rom., kánon omše.

⁶⁹³ Pontif. Rom., O kňazskej vysviacke.

⁶⁹⁴ Tamtiež, De altaris consecratione, Prefatio.

čítania, homílie a ostatné kázne služobníkov Božích, ale i celý cyklus tajomstiev, čo sa nám cez rok predkladajú na uctenie, ako i omšové rúcha, posvätné obrady a ich vonkajšie vystrojenie. To všetko slúži na to, aby „sa poukazovalo na vznešenosť tak veľkej Obety a žeby sa mysle veriacich povzbudili pomocou viditeľných znakov nábožnosti a úcty k rozjímaniu o najvyšších veciach, čo sa skrývajú v tejto Obete".⁶⁹⁵

Teda všetky prvky liturgie smerujú k tomu, aby náš duch v sebe odrážal, skrze tajomstvo kríža, obraz Božského Vykupiteľa podľa slov Apoštola národov: „S Kristom som ukrižovaný a nežijem už ja, ale žije vo mne Kristus.“⁶⁹⁶ Takto sa stávame ako by jednou obetou s Kristom na väčšiu slávu Nebeského Otca. Na toto majú veriaci kresťania obrátiť a podvihnúť svoju myseľ, keď v Eucharistickej obete podávajú Božskú obetu. Ak totiž, ako píše sv. Augustín, na Pánovom oltári je položené naše tajomstvo,⁶⁹⁷ to jest sám Kristus Pán, nakoľko je Hlavou i znakom onoho spojenia, skrze ktoré sme Kristovým Telom⁶⁹⁸ a údmi jeho tela,⁶⁹⁹ ak sv. Róbert Bellarmín v súhlase s Hypponským Učiteľom učí, že v Obete oltára znázorňuje sa všeobecná obeta, ktorou sa celé Tajomné Telo Kristovo, t.j. celé vykúpené ľudstvo, prostredníctvom Krista Veľkňaza obetuje Bohu,⁷⁰⁰ vtedy nič správnejšieho, nič vhodnejšieho nemôže sa myslieť, ako to, že aj my všetci spolu so svojou Hlavou, ktorá trpela za nás, obetujeme samých seba Večnému Otcovi. V Tajomstve oltára, podľa toho istého Augustína, dokazuje sa Cirkvi, že v Obete, ktorú ona obetuje, i sama sa obetuje.⁷⁰¹ Bár by si veriaci uvedomili, k akej dôstojnosti ich pozdvihlo posvätné obmytie krstu. Nech sa neuspokojujú zúčastňovať sa na Eucharistickej obete len so všeobecným úmyslom, primeraným údom Kristovým a dietkam Cirkvi, lež, v duchu posvätnéj liturgie, úzko a dôverne spojení s Najvyšším Kňazom a jeho vysluhovateľom na zemi, najmä vtedy nech sa s ním mimoriadnym spôsobom spájajú, keď sa premieňa Božia Hostia, nech ju obetujú spolu s ním, keď sa vyslovujú tie slávnostné slová: „Skrze Neho, s Ním a v Ňom máš Ty, Bože Otče všemohúci, v jednote Ducha Svätého všetku úctu a slávu po všetky veky vekov“,⁷⁰² na ktoré slová ľud

⁶⁹⁵ Porov. Koncil Trid., Sess. 22, hl. 5.

⁶⁹⁶ Gal 2, 19—20.

⁶⁹⁷ Porov. Serm 272.

⁶⁹⁸ Porov. 1 Kor 12, 27.

⁶⁹⁹ Porov. Ef 5, 30.

⁷⁰⁰ Porov. S v. Róbert Bellarmín, O omši, 2, hl. 8.

⁷⁰¹ De civ. Dei, kn. 10, hl. 6.

⁷⁰² Missale Rom., kánon omše.

odpovedá: „Amen“. Nech veriaci nezabudnú spolu s Božskou ukrižovanou Hlavou obetovať aj samých seba, svoje starosti, bolesti, úzkosti, ťažkosti a potreby.

c) Prostriedky na povzbudenie k živej účasti na Obete oltára.

Zaiste sú hodní pochvaly tí, čo s úmyslom, aby veriaci ľahšie a s väčším osohom mohli sa zúčastniť na Eucharistickej obete, snažia sa vhodným spôsobom dať do rúk ľudu „Rímsky misál“, a to tak, že veriaci kresťania, spojení s kňazom, modlia sa spolu s ním tými istými jeho slovami a tými istými citmi Cirkvi. Aj tých treba pochváliť, čo sa snažia uskutočniť to, aby liturgia aj navonok bola posvätným úkonom, na ktorom sa skutočne zúčastňujú všetci prítomní. Toto sa môže uskutočniť rozličným spôsobom: alebo všetok ľud, podľa liturgických predpisov, po poriadku kňazovi odpovedá alebo spieva piesne, zodpovedajúce jednotlivým častiam Obety, alebo robí jedno i druhé, alebo napokon, pri slávnostných bohoslužbách, striedavo odpovedá na modlitby Kristových služobníkov a zároveň aj spieva liturgické piesne.

Tieto spôsoby zúčastňovania sa na Eucharistickej obete sú prijateľné a odporúčania hodné, ak sa, pravda, presne pridržajú cirkevných predpisov a obradných smerníc. Ved' ony smerujú k tomu, aby oživilí a podporili zbožnosť veriacich a ich úzke spojenie s Kristom a jeho viditeľným služobníkom, aby vyvolali také vnútorné city a rozpoloženie, akými sa musí duša naša pripodobňovať Najvyššiemu Kňazovi Nového zákona. Aj keď tieto spôsoby navonok poukazujú na to, že Obetu, už pre jej povahu, pretože je konaná Sprostredkovateľom medzi Bohom a ľuďom,⁷⁰³ treba považovať za dielo celého Tajomného Tela Kristovho, jednako vonkoncom nie sú potrebné k tomu, aby utvárali a vyjadrovali jej verejný a všeobecný ráz. A okrem toho takáto zborová sv. Omša nemôže nahradiť slávnostnú obetu, ktorá, hoci by sa slávila len za prítomnosti asistujúceho kňazstva, má svoju osobitnú hodnotu pre vznešenosť obradov a nádheru obradných úkonov. Isteže, jej nádhera a dôstojnosť sa len zväčšuje, ak, ako si to aj Cirkev praje, sú na nej prítomní početní a zbožnosťou vynikajúci veriaci.

Treba ešte podotknúť, že tí sa mýlia a sú na zlej ceste, čo, v klamlivej domnienke, takú veľkú váhu pripisujú týmto vonkajším

⁷⁰³ Porov. 1 Tim 2, 5.

okolnostiam, že sa odvažujú tvrdiť, že, keby sa vynechali, posvätný úkon by nemohol dosiahnuť svoj určený cieľ.

Je naozaj dost' takých veriacich, ktorí nemôžu používať „Rímsky misál“, i keď je vydaný v ľudovej reči, ani nie sú všetci schopní, aby správne, ako sa to sluší, chápali liturgické obrady a obradné úkony. Nadanie, povaha a zmýšľanie ľudí sú také rozdielne a nepodobné, že spoločné modlitby, spevy a úkony nemôžu všetkých nadchnúť a viesť rovnakým spôsobom. Okrem toho duchovné potreby a rozpoloženia nie sú u všetkých rovnaké, ba ani u jednotlivcov neostávajú vždy tie isté. Ktože by teda mohol tvrdiť, vedený takým predsudkom, že toľkí kresťania nemôžu mať účasť na Eucharistickej obete a požívať jej dobrodenia? Oni to môžu urobiť istotne iným, pre nejedných, ľahším spôsobom: napríklad, môžu zbožne rozjímať o tajomstvách Ježiša Krista alebo konať iné pobožnosti a modlitby, ktoré, hoci sa formou líšia od posvätných obradov, jednako sa svojou povahou zhodujú s nimi.

Preto vás, ctihodní bratia, povzbudzujeme, žeby ste sa snažili, každý vo svojej diecéze alebo v okruhu cirkevnej právomoci, podľa pravidiel, ktoré podáva „misál“, a podľa príkazov, ktoré vyniesli Posvätná kongregácia obradov a Kódex kánonického práva, usmerňovať a určovať vyhovujúci spôsob, ako sa má ľud zúčastňovať na liturgických obradoch, a to tak, aby sa všetko konalo správne a s patričnou dôstojnosťou a aby sa nikomu nepovolilo, hoci by to bol aj kňaz, použiť kostol na svojvoľné pokusy. Kvôli tomu si prajeme, aby v každej diecéze - ako je Komisia na ochranu posvätnej hudby a umenia - zriadila sa aj komisia na podporovanie liturgického apoštolátu, žeby sa pri vašej bedlivej starostlivosti všetko svedomite konalo podľa predpisov Apoštolskej Stolice.

V rehol'ných komunitách zasa nech sa presne zachová všetko, čo im v tom ohľade predpisujú vlastné pravidlá, a nech sa nezavádzajú veci nové, ktoré by predtým neschválili predstavení tých istých komunit. Hoci v skutočnosti môže byť viacej a všelijakých spôsobov a možností, ktorými by sa kresťanský ľud zúčastňoval na Eucharistickej, obete a ostatných liturgických úkonoch, jednako sa treba ustavične usilovať o to, aby sa duše prítomných, podľa možnosti, čím najužšie spájali s Božským Vykupiteľom, aby sa ich život ozdoboval čoraz väčšou svätosťou a aby sa denne zväčšovala sláva Otca nebeského.

O SVÄTOM PRIJÍMANÍ

Vznešená Obeta oltára dovršuje sa prijímaním nebeského pokrmu. Lenže, ako to všetci vedia, k úplnosti takejto Obety vyžaduje sa len, aby prijímal kňaz, nie však - hoci je to veľmi želateľné - aby aj veriaci pristúpili ku posvätnej hostine.

Radi opakujeme, o tejto veci, pripomienky, ktoré má náš predchodca, Benedikt XIV., k vieroučným ustanoveniam Tridentského snemu: „V prvom rade... musíme vyhlásiť, že ani jeden veriaci sa nesmie domnievať, že súkromné sv. omše, pri ktorých presvätú Eucharistiu prijíma len kňaz, strácajú cenu pravej, dokonalej a úplnej nebeskej Obety, ustanovenej Kristom Pánom, a že preto takéto omše sa musia považovať za nedovolené. Veriaci to vedia - alebo aspoň môžu byť o tom ľahko poučení, že posvätný Tridentský snem, opierajúci sa o náuku, ktorú zachováva nepretržitá tradícia Cirkvi, zavrhol opačnú novú a bludnú Lutherovu mienku.“⁷⁰⁴ „Kto by tvrdil, že omše, v ktorých sviatostne prijíma iba kňaz, sú nedovolené a že preto ich treba zrušiť, nech je vyobcovaný.“⁷⁰⁵

S cesty pravdy teda odbočujú tí, čo nechcú slúžiť sv. omšu, ak pri nej kresťanský ľud nepristúpi k Božiemu stolu, no ešte väčšmi blúdia tí, ktorí, keď považujú za nevyhnutné, žeby veriaci spolu s kňazom prijímali Eucharistický pokrm, falošne tvrdia, že tu nejde len o Obetu, ale o Obetu, spojenú s hostinou bratského spoločenstva, a sv. prijímanie, odbavené spoločne, považujú za vrchol celého obradného úkonu.

Ozaj, znovu a znovu treba pripomínať, že Eucharistická obeta, svojou podstatou, je nekrvavým obetovaním Božskej obety, čo sa tajomne zračí v oddelení sviatostných spôsobov a v ich obetnej žertve, prinesenej Večnému Otcovi. Sväté prijímanie patrí len k jej doplneniu a k zúčastneniu sa na nej prostredníctvom prijatia Prevelebnej Sviatosti; a pokým u obetujúceho vysluhovateľa je vonkoncom nevyhnutné, veriacim sa má iba horlivo odporúčať.

Ale ako Cirkev - sťa učiteľka pravdy - všemožne sa snaží chrániť neporušenosť katolíckej viery, tak isto - ako starostlivá Matka svojich dietok - zo všetkých síl ich povzbudzuje, aby sa horlivo a čím najčastejšie zúčastňovali na tomto najväčšom dobrodení nášho náboženstva.

⁷⁰⁴ Encyklika »Certiores effectii, zo dňa 13. nov. 1742, § 1.

⁷⁰⁵ Koncil Trid., Sess. 22, kan. 8.

Predovšetkým si želá, aby kresťania - pretože najmä eucharistický pokrm nemôžu bez ťažkosti prijať skutočným spôsobom - aspoň duchovne prijímali, a to tak, že sa s Ním spoja vzbudením živej viery, duchom úctivo pokorným a dôverujúcim vôli Božského Vykupiteľa a vrúcou, ako len možno, túžbou lásky.

Lenže toto jej nestačí. Pretože - ako sme to vyššie povedali - môžeme sa zúčastniť na Obete i „sviatostným prijímaním“, skrze hostinu Anjelského chleba, Matka Cirkev, „žeby sme“ účinnejšie „úžitok vykúpenia Tvojho stále v sebe cítili“,⁷⁰⁶ napospol všetkým svojim synom opakuje volanie Krista Pána: „Vezmite a jedzte ... Toto čiňte na moju pamiatku.“⁷⁰⁷ Preto aj Tridentský snem, ako by bol ozvenou túžby Ježiša Krista a jeho nepoškvrnenej Nevesty, horlivo povzbudzuje, „aby sa veriaci, prítomní na jednotlivých svätých omšiach, zúčastňovali nielen duchovným precítením, ale i sviatostným prijímaním Eucharistie, žeby sa im tak dostalo hojnejšieho ovocia tejto presvätej Obety“.⁷⁰⁸

Aj náš predchodca nehynúcej pamäti, Benedikt XIV., preto, žeby sa lepšie a zjavnejšie ukázalo, že prijímaním Eucharistie veriaci majú účasť na samotnej Božskej Obete, schvaľuje zbožnosť tých, ktorí nielenže žiadajú nasýtiť sa nebeským pokrmom, keď sú prítomní na sv. omši, lež túžia nasýtiť sa tými istými hostiami, čo boly premenené pri tej istej Obete, hoci, ako sám vyhlasuje, v pravde a ozajstne sa zúčastňujú na Obete, i keď ide o Eucharistický chlieb, ktorý už bol predtým riadne konsekrovaný. Ved' takto píše: „Aj keď na tej istej Obete rovnako sa zúčastňujú tak tí, ktorým obetujúci kňaz podáva čiastku Obety, ktorú sám obetoval v tej istej Omši, ako aj tí, ktorým kňaz prisluguje tú Eucharistiu, ktorá sa zvykne uschovávať, predsa pre toto Cirkev nikdy nezakázala a ani nezakazuje, aby kňaz nevyhoviel zbožnosti a oprávnenej žiadosti tých prítomných na sv. omši, ktorí si želajú spoluúčastniť sa na tej istej Obete, ktorú aj oni obetujú spôsobom im primeraným, naopak, schvaľuje a praje si, aby sa toto nezanedbávalo, a takých kňazov kára, ktorých vinou a nedbanlivosťou by sa takáto spoluúčasť prekážala.“⁷⁰⁹

Kiežby dal Boh, aby tejto starostlivej výzve Cirkvi všetci ochotne a radostne vyhovel, dal by Boh, aby sa veriaci, keď môžu, každodenne

⁷⁰⁶ Missale Rom., Collecta Festi Corporis Christi.

⁷⁰⁷ 1 Kor 11, 24.

⁷⁰⁸ Sess. 22, hl. 6.

⁷⁰⁹ Encyklika »Certiores effectiz, § 3.

zúčastňovali na Božej Obete nielen duchovným spôsobom, ale i prijímaním Prevelebnej Sviatosti, užívajúc Telo Ježiša Krista, obetované za všetkých Večnému Otcovi. Nuž, vzbudzte, ctihodní bratia, v dušiach, zverených vašej opatere, dychtivý a ako by neuhastiteľný hlad po Ježišovi Kristovi. Pod vašim vedením nech sú oltáre obklopované deťmi a mladíkmi, ktorí by obetovali Božskému Vykupiteľovi seba, svoju nevinnosť a svoje čínorodé nadšenia; nech často pristupujú manželia, aby sa, odchovaní pri posvätnom stole, tam naučili, ako vychovávať zverené im dietky k zmýšľaniu a k láske Ježiša Krista; nech sa povolávajú robotníci, aby mohli prijímať tento chlieb, ktorý, ako silný a nikdy nepomíňajúci, ich sily obnoví a za ich práce pripraví im v nebesách večnú odmenu; zhromažďujte, napokon, ľudí všetkých stavov a „prinúťte ich vstúpiť“,⁷¹⁰ pretože toto je chlieb života, ktorý potrebujú všetci. Cirkev Ježiša Krista má len tento chlieb, ktorým ukojí žiadosti a túžby našich duší, ktorým ich dôverne pripojí k Ježišovi Kristovi a ktorým napokon stanú sa „jedným telom“⁷¹¹ a navzájom ako bratia spoja sa tí, čo stolujú pri tom istom nebeskom stole, aby, lámajúc jeden chlieb, prijímali liek nesmrteľnosti.⁷¹²

Je veľmi vhodné, čo napokon zaviedla liturgia, že ľud pristupuje k svätému prijímaniu potom, keď bol kňaz prijal s oltára obetný pokrm a, ako sme to vyššie napísali, tých treba pochváliť, ktorí, keď sa zúčastňujú na sv. omši, prijímajú hostie, premenené v tej istej Obete, takže sa naozaj uskutočňuje: „aby sme my všetci, ktorí z tohto podielníctva na oltári prijímame presväté Telo a Krv Tvojho Syna, boli naplnení všetkým požehnaním a milosťou“.⁷¹³

Lenže dakedy nechýbajú príčiny, a je ich dosť, prečo sa Eucharistický chlieb rozdáva pred alebo po samotnej Obete a prečo sa prijímajú - hoci prijímanie sa dáva ihneď, ako kňaz bol prijal nebeský pokrm - hostie už premenené predtým v niektorej omši svätej. Aj v týchto okolnostiach - ako sme to ostatne už predtým spomenuli - ľud sa riadnym spôsobom zúčastňuje na Eucharistickej Obete a takto neraz ľahšie môže pristúpiť k Stolu života večného. Ved' ak Cirkev, vo svojej materinskej starostlivosti, usiluje sa ísť v ústrety duševným potrebám svojich dietok, ony predsa nesmú, každé so svojej strany, ľahkomyselne

⁷¹⁰ Porov. Lk 14, 23.

⁷¹¹ 1 Kor. 10, 17.

⁷¹² Porov. S v. Ignác Martýr, Ad Ephes. 20.

⁷¹³ Missale Rom., kánon omše.

opovrhnúť všetkým tým, čo radí posvätná liturgia, a zakaždým, keď niet riadnej príčiny, musia robiť všetko, čím sa pri oltári jasnejšie prejavuje živá jednota Tajomného Tela.

Posvätný úkon, ktorý riadia osobitné liturgické normy, po svojom ukončení neoslobodzuje od vzdávania vd'aky toho, čo okúsil nebeský pokrm, ba práve je to len prirodzené, že sa po prijatí Eucharistického chleba a po ukončení verejných obradov pohrúži do seba a úzko spojený s Božským Majstrom, ako to okolnosti dovoľujú, s ním sa vrúcne a osožné porozpráva. Vzd'ajú sa teda od správnej cesty tí, čo, viac pozornosti prikladajúc slovu ako smyslu, tvrdia a učia, že Obeta oltára je už sama osebe vzdávaním vd'aky a tiež, že to patrí k osobitnému prejavu súkromnej a vlastnej zbožnosti každého, a nie k dobru pospolitosti.

Lež naopak, samotná povaha Sviatosti to vyžaduje, žeby jej prijatie prinášalo kresťanom hojné ovocie svätosti. Isteže, verejné zhromaždenie pospolitosti sa rozpúšťa, lenže je nevyhnutné, aby jednotlivci, spojení s Kristom, neprestávali s piesňou vd'aky, „ustavične dobrorečte za všetko Bohu a Otcu v mene Pána nášho Ježiša Krista“.⁷¹⁴ Aj posvätná liturgia Eucharistickej Obety nás k tomu povzbudzuje, keď sa nám káže modliť týmito slovami: „Daj, prosíme, aby sme zotrvali vždy pri d'akovaní⁷¹⁵ a Teba chváliť nikdy neprestávali.“⁷¹⁶ A preto, ak v každom čase majú sa Bohu vzdávať vd'aky a ak sa nemá prestať s jeho chválou, kto sa potom opováži vyčítať Cirkvi alebo neschvalovať, že radí svojim kňazom⁷¹⁷ a veriacim po sv. prijímaní aspoň nachvíľku zotrvať v rozhovore s Božským Vykupiteľom, alebo že zaradila do liturgických kníh vhodné modlitby, obohatené odpustkami, ktorými by sa (prisluhovatelia svätých vecí) kňazi primerane pripravili predtým, ako prinesú obeť a posilnia sa Božským pokrmom, alebo po skončení sv. omše prejavili Bohu svoje poďakovanie. Posvätná liturgia, d'aleká od toho, žeby potláčala najvnútornejšie city veriacich, pomáha im a podnecuje ich, aby sa pripodobnili Ježišovi Kristovi a od neho boli vedení k nebeskému Otcovi. Ona sama si žiada, aby každý, čo požíval „sväté“ z oltára, náležite sa i poďakoval Bohu. Ved' Božskému

⁷¹⁴ Ef 5, 20.

⁷¹⁵ Missale Rom., Modlitba po sv. prijímaní nedele v oktáve Nanebevstúpenia.

⁷¹⁶ Tamtiež, Modlitba po sv. prijímaní 1. nedele po Duchu Svätom.

⁷¹⁷ C. I. C. kan. 810. (Kodex kanonického práva)

Vykupiteľovi sa ľúbi počúvať nás, keď prosíme, otvorene sa s nami pohovárať a poskytovať nám útočisko vo svojom plápolajúcom srdci.

Ba čo viac, takéto skutky, týkajúce sa jednotlivcov, sú vonkoncom nevyhnutné, aby sme všetci hojnejšie mohli užívať dary, ktorými oplýva Eucharistia a aby sme ich, podľa možnosti, prelievali na druhých, žeby Kristus Pán dosiahol plnosť svojej čnosti vo všetkých srdciach.

Nuž prečože, ctihodní bratia, nepochválili by sme tých, ktorí, keď prijali Eucharistický pokrm, a keď už zástup veriacich bol verejne prepustený, ostávajú i naďalej v intímnej dôvernosti s Božským Vykupiteľom, a to nielen preto, aby sa s ním vrúcne porozprávali, lež aby mu vzdali aj vdáčnú a patričnú chválu a najmä, aby si vyprosili pomoc, žeby zo svojich duší odstránili všetko, čo by mohlo umenšiť účinnosť Sviatosti a urobili so svojej strany všetko, čím by najlepšie vyhovel bezprostrednej činnosti Ježiša Krista? Povzbudzujeme ich, aby to robili mimoriadnym spôsobom; či pri uskutočňovaní urobených predsavzatí a praktizovaní kresťanských čností, a či pri prispôbení svojim potrebám toho, čo obdržali z kráľovskej štedrosti. Ozaj, podľa predpisu a v duchu liturgie hovorí pôvodca zlatej knižočky „O nasledovaní Krista“, keď toto radí tomu, ktorý pristúpil k sv. prijímaniu: „Ostávaj osamote a užívaj svojho Boha. Ved' máš toho, ktorého ti ani celý svet nemôže odňať.“⁷¹⁸ Takto teda všetci, čím najužšie pripútaní ku Kristovi, usilujeme sa ako by ponoriť sa do jeho najsvätejšej duše, a práve preto sa s ním úzko spájame, žeby sme boli účastní na tých skutkoch, ktorými On v ochotnej a príjemnej poslušnosti klania sa Najsvätejšej Trojici, ktorými vzdáva večnému Otcovi najvyššie vd'aky a chvály, na ktoré sa svorne ozývajú nebesá i zem podľa onoho: „Dobrorečte všetky Pánove diela Pánovi“,⁷¹⁹ s ktorými, napokon, spojení vyprosujeme si nebeskú pomoc v tej chvíli, od ktorej niet vhodnejšej na žiadanie a dosiahnutie pomoci v mene Kristovom⁷²⁰ a ktorými najvhodnejšie prinášame a obetujeme seba ako obeť so slovami: „Urob, aby sme boli tvojou večnou obeťou.“⁷²¹

Božský Vykupiteľ neprestajne opakuje svoju starostlivú výzvu: „Ostávajte vo mne.“⁷²² Prostredníctvom Eucharistickej Sviatosti Kristus

⁷¹⁸ Kn. 4. hl. 12.

⁷¹⁹ Dan 3, 57.

⁷²⁰ Porov. Jn 16, 23.

⁷²¹ Missale Rom., Sekréta omše Najsvätejšej Trojice.

⁷²² Jn 15, 4,

prebýva v nás a my v ňom a ako prebývajúci Kristus v nás žije a koná, tak je nevyhnutné, aby sme aj my, prebývajúci v Kristovi, skrze neho žili a konali.

POKLONA NAJSVÄTEJŠEJ SVIATOSTI OLTÁRNEJ

Eucharistický pokrm obsahuje, ako to všetci vedia, „ozajstne, skutočne a podstatne telo a krv s dušou a Božstvom Pána nášho Ježiša Krista“.⁷²³ Preto nič divného, ak Cirkev od počiatku klaňala sa Kristovmu Telu pod spôsobom chleba, ako to vysvitá zo samotných obradov vznešenej Obety, ktorými sa kňazom prikazuje, aby pokľaknutím alebo hlbokým úklonom hlavy klaňali sa Najsvätejšej Sviatosti.

Posvätné snemy učia, že to bolo odkázané Cirkvi, a to od začiatku jej jestvovania, aby uctievala „jednou poklonou Vtelené Slovo s jeho vlastným telom“⁷²⁴; a sv. Augustín tvrdí: „Nech nikto neje toto telo prv, kým sa mu nepokloní“, dodávajúc, že nielenže nehrešíme, keď sa klaniame, ale hrešíme, keď sa neklaniame.⁷²⁵ Z týchto náukových zásad povstal eucharistický kult poklony, a odlišný od Božskej obety pomaly vzrástol. Uschovanie posvätných spôsobov pre nemocných a pre všetkých tých, ktorým hrozilo nebezpečenstvo smrti, uviedlo chvályhodný zvyk klaňať sa tomuto nebeskému pokrmu, čo sa uschováva v chrámoch. Tento kult poklony opiera sa o pevný a spoľahlivý dôvod. Veď Eucharistia je aj Obetou aj Sviatosťou a od ostatných sa líši tým, že nielen spôsobuje milosť, lež aj trvácim spôsobom obsahuje samotného pôvodcu milosti. Keď nám teda Cirkev prikazuje, aby sme sa klaňali Eucharistickému Kristovi, skrytému pod závoji, a aby sme si od Neho vyprosovali tie nadprirodzené a časné dary, ktoré ustavične potrebujeme, tým prezrádza živú vieru, ktorou verí v svojho Božského Ženícha, prítomného pod týmito závoji, preukazuje mu ochotne svoju oddanosť a teší sa z jeho dôverného priateľstva.

Cirkev však časom zaviedla rozličné formy tejto úcty a isteže čoraz krajšie a prospešnejšie, ako, napríklad, denné návštevy bohostánkov, obrady požehnania s Prevelebnou Sviatosťou, ako i slávnostné sprievody po mestách a dedinách, najmä z príležitostí eucharistických

⁷²³ Koncil Trid. Sess. 13, kan. 1.

⁷²⁴ Kone. Konštant. II., Anath. de trib. Capit., kan. 9 collat. Kone. Efes., Anath., Cyrill., kan. 8. Porov. Kone. Trid., Sess. 13, kan. 6; Pius VI., Const. Auctorem fidei, n. 61.

⁷²⁵ Porov. Enarr. v Z. 98, 9.

kongresov a poklony verejne vyloženej Najsvätejšej Sviatosti. Takéto verejné poklony niekedy trvajú krátky čas, ale niekedy sa predlžujú na celé hodiny, ba až na štyridsať hodín a niekde pokračujú po celý rok striedavo v jednotlivých kostoloch, inde zasa starostlivosťou rehoľných spoločností neprestajne trvajú dňom i nocou a na nich sa často zúčastňujú aj veriaci kresťania.

Tieto pobožnosti podivuhodným spôsobom prispeli k viere a nadprirodzenému životu tu na zemi bojujúcej Cirkvi, ktorá týmto činom ako by bola ozvenou Cirkvi víťaznej, neprestajne prespevujúcej pieseň chvály Bohu a Baránkovi, „ktorý bol zabitý”.⁷²⁶ Zato Cirkev tieto pobožné prejavy, rozšírené po stáročia všade na zemi, nielenže schválila, ale si ich ako by osvojila a svojou autoritou ich odporúčala.⁷²⁷ Ony vyrastajú z ducha posvätnej liturgie, a preto, keď sa konajú s patričnou dôstojnosťou a s tou vierou a pobožnosťou, akú vyžadujú posvätné obrady a cirkevné ustanovenia, bezpochyby najviac prispievajú k žitiu liturgickým životom.

A nemožno tvrdiť, že týmto eucharistickým kultom sa nesprávnym spôsobom pomieša dovedna, ako hovoria, Kristus historický, ktorý kedysi žil na zemi, a Kristus, prítomný v Prevelebnej Oltárnej Sviatosti, a Kristus, ktorý slávne tróni v nebesách a ktorý rozdáva nadzemské dary. Naopak, skôr treba tvrdiť, že týmto spôsobom veriaci svedčia o viere Cirkvi a že ju slávnostne prejavujú, vieru, ktorou sa verí, že Božie Slovo je to isté ako Syn Márie Panny, ktorý trpel na kríži, ktorý sa, prítomný, skrýva v Eucharistii a ktorý kraľuje na nebesách. Sv. Ján Chryzostom hovorí o tomto takto: „Keď ho uvidíš (Telo Kristovo) vyložené, pomysli si: Pre toto Telo nie som viac zemou a popolom, nie som viac otrokom, ale slobodným; preto dúfam, že obsiahnem nebo a dobrá, ktoré sú tam uložené: nesmrteľný život, osud anjelov, spoločenstvo s Kristom. Toto Telo, klincami prebité a bičmi zošľahané, smrť nezničila... to je ono telo, čo bolo skrvavené, kopijou prebodnuté, čo vydalo svetu spásonosné pramene, jeden krvi a druhý vody... Toto Telo nám dal, aby sme ho i uschovávali i jedávali, a to sa stalo z nesmiernej lásky.”⁷²⁸

⁷²⁶ Zjv 5, 12, coll. 7, 10.

⁷²⁷ Porov. Konc. Trid., Sess. 13, hl. 5 a kan. 6.

⁷²⁸ v 1. kn Kor 24, 4.

Zvlášť však treba schváliť zvyk, podľa ktorého mnohé pobožnosti, ktoré sú v obyčaji medzi kresťanským ľudom, končievajú sa Eucharistickým požehnaním. Niet vari nič lepšieho a užitočnejšieho nad to, čo sa deje, keď kňaz pred sklonenými hlavami kresťanského zástupu, povznášajúc k nebu Anjelský Chlieb a v podobe kríža podľa predpisu ho pohybujúc, ochotne prosí Nebeského Otca, aby ráčil obrátiť oči na svojho Syna, ktorý z lásky k nám bol pribitý na kríž a aby kvôli nemu a skrze toho, ktorý sa chcel stať naším Vykupiteľom a bratom, zvolil vyliat' nebeské dary na tých, ktorých vykúpila nepoškvrnená Baránkova krv.

Snažte sa teda, ctihodní bratia, ako to zvyknete, s najväčšou svedomitosťou o to, aby chrámy, ktoré vybudovala viera a zbožnosť kresťanského ľudu za dlhé stáročia preto, aby k všemohúcemu Bohu vznášali neprestávajúci spev chvály a aby poskytovali nášmu Vykupiteľovi, utajenému pod eucharistickými spôsobmi, dôstojný príbytok, boly otvárané čoraz väčšiemu množstvu veriacich, žeby, zhromaždení u nôh nášho Záchrancu, počúvali na jeho láskavé volanie: „Pod'te ku mne všetci, ktorí sa namáhate a ste obťažení a ja vám dám odpočinúť.“⁷²⁹ Nech sú ony naozaj domom Božím, do ktorého keď vstúpia tí, čo prosia o dobrodenia, nech sa tešia, že všetko dosiahli⁷³⁰ a nech dosiahnu aj nebeskú útechu.

Len takto sa stane, že celá ľudská rodina, napokon po usporiadaní svojich vecí, sa uspokojí a svornou mysl'ou a srdcom bude spievať hymnu nádeje a lásky: „Pastier dobrý, chlieb náš pravý - Ježišu, zmiluj sa nad nami: pas nás, chráň nás, uzrieť nám daj blaženosť - v zemi žijúcich.“⁷³¹

III. BOHOSLUŽBA MODLITBY A CIRKEVNÝ ROK

BOHOSLUŽBA MODLITBY

Najlepší výraz a spôsob kresťanského života je v tom, že každý sa čím najužšie a trvácne spojí s Bohom. Preto aj kult, ktorý preukazuje Cirkev večnému Božstvu a ktorý sa opiera najmä o Eucharistickú Obetu a užívanie Sviatostí, zriaďuje a zostavuje sa tak, že bohoslužbou modlitby zahrnuje v sebe jednotlivé hodiny dňa, týždne a celé ročné

⁷²⁹ Porov. 1 Pt 1, 19

⁷³⁰ Mt 11, 28.

⁷³¹ Porov. Missale Rom., Coll. in Missa Ded. Eccl.

obdobie a dotýka sa každého času ako i rozličných stavov ľudského života.

Keď Božský Učiteľ prikázal, „že sa treba vždy modliť a nedat' sa znechutiť",⁷³² Cirkev, verne poslušná tomuto napomenutiu, nikdy sa neprestáva modliť a povzbudzuje nás týmito slovami Apoštola národov: „Jeho (Ježišovým) prostredníctvom vždy prinášajme Bohu obeť chvály."⁷³³

Verejná a spoločná modlitba, ktorá sa vysielala od všetkých spoločne k Bohu, v najstarších časoch konala sa len v určité dni a v určené hodiny. Lenže modlievalo sa nielen na verejných zhromaždeniach, ale i v súkromných domoch a niekedy s blízkymi a priateľmi. Lež čoskoro sa, na viacerých miestach kresťanského sveta, ujíma zvyk určiť osobitný čas pre posvätnú modlitbu, ako napríklad: poslednú hodinu dňa, keď sa už zvečerievalo a keď sa zažíhalo svetlo, alebo prvú, keď sa končila noc, totižto po kohútom speve a za východu slnka. Iné časti dňa, ktoré boli vhodnejšie na modlitbu, sú vyznačené v Písme svätom alebo vieme o nich z tradičných zvykov a každodenného života Židov. Podľa „Skutkov apoštolov" učenici Ježiša Krista modlili sa spoločne okolo tretej hodiny, keď „boli všetci naplnení Duchom Svätým".⁷³⁴ Knieža apoštolov prv, ako by bol požil pokrm, „vystúpil okolo šiestej hodiny na strechu modliť sa"⁷³⁵ a Peter a Ján „vystupovali o desiatej hodine do chrámu modliť sa"⁷³⁶ a opäť: „o polnoci... Pavol a Silas modlili sa a spievali Bohu"...⁷³⁷

Takéto rozličné modlitby, najmä z iniciatívy a pričinenia mníchov a askétov, postupom času sa čoraz viac zdokonaľovali a pomaly autoritou Cirkvi pojaté boli do užívania samotnej posvätnej liturgie.

„Bohoslužba modlitby", ako ju voláme, je teda modlitbou Mystického Tela Kristovho, ktorá sa vznáša k Bohu v mene všetkých kresťanov a na ich osoh, keďže ju odbavujú kňazi a iní služobníci Cirkvi ako i príslušníci reholí, na toto určenie z ustanovenia samotnej Cirkvi.

Aký má byť charakter a hodnota tejto Božej chvály, vysvitá to z tých slov, ktoré Cirkev odporúča hovoriť pred začatím modlitieb

⁷³² Missale Rom., Seq. Lauda Sion vo sviatok Božieho Tela.

⁷³³ Lk 18,1.

⁷³⁴ Žid 13,15.

⁷³⁵ Porov. Sk 2, 1-15.

⁷³⁶ Tamtiež 10, 9.

⁷³⁷ Tamtiež 3,1.

breviára, prikazujúc totižto, aby sa usilovali recitovať „dôstojne, pozorne a zbožne“.⁷³⁸

Božie Slovo, vezmúc na seba ľudskú prirodzenosť, prinieslo tomuto pozemskému vyhnanstvu pieseň chvály, ktorá sa spieva v nebesách po celú večnosť. Ono do seba začleňuje celú ľudskú spoločnosť a pripája ju k sebe aj pri spievaní tohto Božského hymnu chvály. Musíme sa ponížene priznať, že „my totiž nevieme ani len to, za čo sa máme náležite modliť,... ale sám Duch sa za nás prihovára nevysloviteľným vzdychaním“.⁷³⁹ Aj Kristus prostredníctvom svojho Ducha prosí v nás Otca. „Väčší dar nemohol by Boh dať ľuďom... Modlí sa (Ježiš) za nás ako náš kňaz, modlí sa v nás ako náš kňaz, modlí sa v nás ako naša Hlava a my sa modlíme k nemu ako k svojmu Bohu ... Nuž poznávajme aj v ňom naše hlasy a jeho hlas v nás... Modlíme sa k nemu ako k Bohu, on sa modlí ako sluha: tam Stvoriteľ, tu stvorenie, pretože vzal na seba stvorenie, čo sa malo zmeniť, bez toho, že by sa zmenil, urobiac z nás spolu so sebou jedného človeka, Hlavu a telo.“⁷⁴⁰

Patrí sa, aby vznešenej dôstojnosti tejto modlitby Cirkvi zodpovedala horlivá zbožnosť našej duše. A pretože hlas modliaceho opakuje básne, ktoré boly napísané z vnuknutia Ducha Svätého a ktoré prezrádzajú a vebia najdokonalejšiu Božiu veľkosť, je tiež potrebné, aby toto slovo sprevádzalo vnútorné pohnutie našej duše tak, žeby sme si osvojili oné city, ktorými by sme sa povznášali k nebesám, ktorými by sme sa klaňali Svätej Trojici a ktorými by sme jej vzdávali patričné chvály a vd'aky: „Tak sa treba modliť žalmy, žeby sa naša myseľ zhodovala s naším hlasom.“⁷⁴¹ Nejde tu teda len o prosté odriekavanie alebo spev, ktorý, hoc najdokonalejší podľa hudobného umenia a podľa predpisov posvätných obradov, dotýka sa predsa len uší, lež ide predovšetkým o povznesenie našej mysle a našej duše k Bohu, aby sme, spojení s Kristom, Jemu zasvätili seba samých a všetky svoje podujatia.

Od tohto, nie v nepatrnej miere, závisí účinnosť našich modlitieb. Ak ony nesmerujú priamo k Slovu, ktoré sa stalo človekom, končievajú sa týmito slovami: „Skrze Pána nášho Ježiša Krista“, ktorý, ako

⁷³⁸ Tamtiež 16, 25.

⁷³⁹ Rim 8, 26.

⁷⁴⁰ Sv. Augustín, Enarr. v Ž. 85, n. 1.

⁷⁴¹ Sv. Benedikt, Regula Monachorum, hl. 19.

sprostredkovateľ medzi nami a Bohom, ukazuje svoje oslávené rany svojmu Otcovi Nebeskému, „lebo ostáva vždy nažive za nás“.⁷⁴²

Žalmy, ako všetci vedia, tvoria väčšiu časť „bohoslužby modlitby“. Ony zachytávajú celý priebeh dňa, obdarúvajú a ozdobujú ho svätosťou. Pekne to vyjadruje Kassiodor o žalmoch, ktoré boli v jeho časoch zaradené do breviára: „Ony ... získavajú nám nastávajúci deň ranným jasotom, ony posväcujú nám prvú hodinu dňa, ony zasväcujú nám tretiu hodinu, ony šiestu obveseľujú pri lámaní chleba, ony uvoľňujú nám o deviatej pôst, ony zakončujú posledné okamžiky dňa, ony, keď sa blíži noc, zabraňujú, žeby sa nezatemnila naša myseľ.“⁷⁴³

Ony pripamätávajú pravdy, Božsky zjavené vyvolenému ľudu, raz hrozné, inokedy presiaknuté lahodnou príjemnosťou. Opakujú a rozrucujú nádej v prisľúbeného Osloboditeľa, ktorá sa kedysi udržiavala spevom či okolo rodinných kozubov, či v samotnom velebnom chráme; podobne do obdivuhodného svetla stavajú vopred naznačenú slávu Ježiša Krista a jeho najvyššiu a večnú moc, taktiež jeho príchod a pokorenie v pozemskom vyhnanstve, jeho kráľovskú hodnosť a kňazskú moc, konečne jeho dobročinné námahy a jeho vyliatu krvi za naše vykúpenie. Podobne vyjadrujú ony aj radosť našich duší, smútok, nádej, obavu, ako i našu vonkoncom dôverujúcu a lásku opätujúcu oddanosť voči Bohu aj náš mystický výstup k Božím stánkom.

„Žalm... je žehnaním ľudstva chválou Boha,, chválorečou ľudu, potleskom každých, rečou všetkých, hlasom Cirkvi, ľubozvučným vyznaním viery, úplnou poddanosťou autorite, radosťou slobody, hlasom veselosti, ozvenou radosti.“⁷⁴⁴

V prvotnej dobe sa veriaci hojnejšie zúčastňovali na týchto hodinových modlitbách, ale toto pomaly zaniklo a ako sme to prvej povedali, ich odriekavanie nateraz je povinnosťou len kňazov a členov reholí. Podľa prísneho práva laikom sa v tejto veci teda nič nepredpisuje, lenže veľmi sa žiada, aby sa aj laici aktívne zúčastňovali či pri recitovaní, či pri spievaní týchto hodinových modlitieb, ktoré by sa mali odbavovať v podvečer sviatočných dní v každej farnosti. Ctihodní bratia, vás a vašich horlivo povzbudzujeme, aby tento zbožný zvyk nezanikol a kde by už bol vymizol, nech sa, podľa možnosti, opäť uvedie

⁷⁴² Žid 7, 25.

⁷⁴³ Explicatio in Psalterium, Prefatio.

⁷⁴⁴ Sv. Ambróz, Enarrat. Ž 1, n. 9.

do života. Nepochybne sa toto uskutoční s blahodarným výsledkom, keď sa tieto popoludňajšie hodinky chvály budú odbavovať nielen dôstojne a pôvabne, ale aj tak, keď svojimi rozmanitými nápevmi lahodne privolajú zbožnosť veriacich. Či súkromne, či verejne, nech je nedotknuteľnou posvätnosť sviatočných dní, ktoré majú byť venované a zasvätené mimoriadnym spôsobom, a nadovšetko nedeľa, ktorú apoštolovia, poučení Duchom Svätým, uviedli namiesto soboty. Ale už židom bolo nariadené: „Za šesť dní pracujte, lež v siedmy deň je Pánova svätá sobota, deň odpočinku. Každý, kto bude v sobotu pracovať, musí zomrieť!“⁷⁴⁵ Akože sa teda nemajú obávať duševnej smrti tí kresťania, ktorí vo sviatočné dni vykonávajú služobné práce a ktorí v čase sviatočného odpočinku nevenujú sa zbožným povinnostiam, lež nemierne sa oddávajú zvodom tohto sveta? Nedele a ostatné sviatky majú však byť zasvätené Božím veciam, ktorými sa uctí Boh a ktorými sa duša sýti nebeským pokrmom. A hoci Cirkev prikazuje len to, aby sa veriaci zdržovali služobných prác a aby sa zúčastnili na Eucharistickej Obete, a nič nepredpisuje o popoludňajších pobožnostiach, predsa však opäť a opäť odporúča a žiada aj iné. A napokon toto iné vyžadujú aj osobné potreby jednotlivcov, ktorými sú všetci nútení nakloniť si Boha, aby si vyprosili jeho dobrodenia. Nesmiernou bolesťou plní sa duša Naša, keď pozorujeme, ako, za našich čias, kresťanský ľud prežíva polovicu, hovoríme popoludňajšiu časť sviatočného dňa: preplnené sú verejné miesta predstavení a hier, pokým chrámy sú navštevované menej, ako by sa to svedčilo. A predsa je nevyhnutné, aby všetci vchádzali do našich chrámov, aby sa tam naučili pravde katolíckej viery, aby spievali Bohu chválu a aby sa obohatili skrze kňaza eucharistickým požehnaním a žeby sa ozbrojili nebeskou pomocou proti nežičlivosti tohto života. Nech sa snažia, podľa možnosti, naučiť sa tie formuly, čo sa spievajú na Nešporách a ich vnútorným zmyslom nech naplnia svoje duše. Týmito spevmi preniknutí a pohnutí, nech zažijú to, čo sv. Augustín tvrdí o sebe: „Koľko som sa naplakal pri piesňach a hymnách, hlboko dojatý hlasmi lúbežne spievajúcej Tvojej Cirkvi. Oné hlasy vnikali do mojich uší a vlievala sa pravda do môjho srdca a potom rozplamenil sa cit zbožnosti a slzy tiekli a bolo mi dobre.“⁷⁴⁶

CYKLUS TAJOMSTIEV V CIRKEVNOM ROKU

⁷⁴⁵ Ex 31, 15.

⁷⁴⁶ Vyznania kn. 9. hl. 6.

Slávenie Eucharistickej Obety, ako i hodinové modlitby (breviár) počas celého roku sústredujú sa zväčša okolo osoby Ježiša Krista a veci sú tak súladne a primerane pospájané, že v nich vyvodí náš Záchranca skrze tajomstvá svojho poníženia, vykúpenia a víťazstva.

Keď posvätná liturgia pripomína tieto sväté tajomstvá Ježiša Krista, tým sa usiluje o to, aby sa všetci veriaci na nich zúčastňovali tak, žeby Božská Hlava Tajomného Tela žila svojou dokonalou svätosťou v jednotlivých údoch. Duše kresťanov nechže sú ako oltáre, na ktorých by akosi jedny z druhých opäť ožívali oné rozličné momenty tej Obety, ktorú prináša Najvyšší Kňaz, a to: bolesti a slzy, čo zmývajú a uzmierujú hriechy, modlitba prednášaná Bohu, ktorá sa zdvíha až k nebesám, zasvätenie seba, čiže sebažertva, prinášaná ochotným, veľkodušným a oddaným duchom, a napokon najužšie spojenie, ktorým zverujeme na Boha seba a svoje veci a v ktorom nájdeme pokoj, „pretože vrcholom náboženstva je napodobňovanie toho, koho uctíš“.⁷⁴⁷

Primerane k týmto spôsobom a pohnútkam, ktorými nám liturgia v stanovený čas predkladá na rozjímanie život Ježiša Krista, Cirkev svätá ukazuje nám príklady, ktoré máme nasledovať, označuje poklady, ktoré si máme privlastniť, pretože to, čo sa spieva ústami, má sa veriť duchom, a to, čo sa verí myslou, má sa uviesť do súkromných i verejných mravov.

Ozaj, v čase posvätného adventu prebúdza v nás vedomie hriechov, ktorých sme sa nešťastne dopustili, a povzbudzuje nás, žeby sme sa pri pomoci premáhania žiadostivosti a dobrovoľného umŕtvovania tela, zbožným rozjímaním obnovili a boli poháňaní živou túžbou vrátiť sa k Bohu, ktorý jediný nás môže svojou milosťou oslobodiť od nečistoty všetkých hriechov a od tých hrozných nešťastí, čo odtiaľto nasledujú.

Vo výročný deň narodenia Vykupiteľa sa zdá, že nás vedie do betlehemskej jaskyne, aby sme sa tu poučili, že je ozaj nevyhnutné, žeby sme sa znova zrodili a pretvorili sa na celkom, čo sa však môže uskutočniť len vtedy, keď sa dôverne a životne spojíme s Božím Slovom, ktoré sa stalo človekom, a keď sa staneme účastnými na jeho Božej prirodzenosti, ku ktorej sme boli vyzdvihnutí.

Slávnosťou Zjavenia Pána zasa, pripomínajúc povolanie národov ku kresťanskej viere, chce, žeby sme denne ďakovali večnému Božstvu za také veľké dobrodenie, aby sme pevnou vierou túžili po živom a

⁷⁴⁷ Sv. Augustín, De Civ. Dei, kn. 7, hl. 17.

pravom Bohu, aby sme zbožne a hlboko chápali nebeské veci a aby sme si zamilovali mlčanie a rozjímanie, a tak ľahšie hľadali a obsiahli nebeské dary.

V dňoch Deviatnika a Veľkého pôstu Matka naša Cirkev zmnohonásobňuje svoju starostlivosť, žeby si každý z nás starostlivo uvedomil svoje biedy, aby bol účinne pohnutý k náprave, žeby si mimoriadnym spôsobom zošklivil hriechy a zničil ich modlitbou a pokáním, pretože vytrvalá modlitba a pokánie za hriechy získajú nám nebeskú pomoc, bez ktorej je zbytočná a neplodná hocaká naša námaha.

V posvätnom čase, v ktorom nám liturgia predkladá hrozné muky Ježiša Krista, Cirkev svätá volá nás na Kalváriu, aby sme sledovali krvavé šľapaje Božského Vykupiteľa, aby sme s ním dobrovoľne vzali na seba kríž, aby sme prežívali tie isté city a zadosťučinenia a zmierenia a žeby sme všetci spolu s ním zomierali.

Veľkonočnými oslavami, ktorými sa pripamätáva Kristovo víťazstvo, dušu našu preniká najvnútornejšia radosť; lenže potrebné je náležite uvedomiť si, že musíme spolu s Vykupiteľom povstať z chladného a nečinného života k horlivejšiemu a svätejšiemu tým, že sa celkom a veľkodušne ponúkneme Bohu a že zabudneme na túto biednu zem, aby sme mohli túžiť iba po nebi; „keďže ste boli s Kristom vzkriesení, hľadajte to, čo je hore, myslite na to, čo je hore!“⁷⁴⁸

Napokon v čase Svätodušných sviatkov povzbudzuje nás Cirkev svojimi príkazmi a činnosťou, aby sme sa učenívo ponúkli pôsobeniu Ducha Svätého, ktorý si praje zapáliť našu dušu ohňom Božskej lásky, aby sme denne horlivejšie pokračovali v čnostiach a aby sme boli tak svätí, ako sú svätí Kristus Pán a jeho Otec, ktorý je v nebesách.

Liturgický rok možno teda nazvať velebnou hymnou chvály, ktorú vznáša celá kresťanská rodina skrze Ježiša Krista, svojho stáleho sprostredkovateľa, k Nebeskému Otcovi; avšak vyžaduje od nás svedomitejšie a pravidelnejšie štúdium, aby sme čím ďalej, tým viac poznávali a chválili svojho Božského Vykupiteľa; požaduje aj veľké a namáhavé úsilie a neúnavné cvičenie, žeby sme mohli napodobňovať jeho tajomstvá, žeby sme dobrovoľne nastúpili na cestu jeho bolestí a

⁷⁴⁸ Kol 3, 1—2.

žeby sme konečne dakedy mali účasť na jeho sláve a jeho večnej blaženosti.

Z týchto rád, ktoré sme doteraz podali, jasne badať, ctihodní bratia, ako ďaleko zablúdili od pravého a pôvodného poňatia liturgie tí spisovatelia našich čias, ktorí, zavedení vidinou povznesenej mystickej náuky, opovažujú sa tvrdiť, že netreba sa nám sústrediť na Krista historického, ale na Krista „pneumatického čiže osláveného“; ba neváhajú prízvukovať, že zavedenou zmenou do zbožnosti veriacich Kristus bol zvrhnutý so svojho trónu tým, že sa zakryl Kristus oslávený, ktorý žije a kraluje na večné veky, a že na jeho miesto uviedol sa Kristus, ktorý žil týmto pozemským životom. Preto poniektorí zachádzajú až tak ďaleko, že žiadajú z kostolov odstrániť obrazy Božského Vykupiteľa, trpiaceho na kríži.

Lenže takéto falošné mienky odporujú zdravému učeniu, zanechanému tradíciou predkov. „Ver v Krista, narodeného v tele - takto sv. Augustín - a prídeš ku Kristovi, narodenému z Boha, k Bohu u Boha.“⁷⁴⁹ Posvätná liturgia nám ďalej predkladá celého Krista vo všetkých stavoch jeho života: Krista, ktorý je Slovom Večného Otca, ktorý sa narodí z Matky Panny, ktorý nás učí pravdu, ktorý uzdravuje nemocných, ktorý teší ubolených, ktorý znáša bolesti, ktorý umiera, ktorý vstáva z mŕtvych, ktorý, večne kralujúci, zosiela na nás Ducha Svätého a ktorý konečne večne žije vo svojej Cirkvi, „Ježiša Krista, ktorý je ten istý včera i dnes i naveky“.⁷⁵⁰ Okrem toho nepredkladá nám Ho len takého, ktorého máme nasledovať, lež ukazuje nám Ho i ako Učiteľa, ktorého máme ochotne počúvať, ako Pastiera, ktorého máme nasledovať, ako sprostredkovateľa večnej spásy a ako prvopočiatok našej svätosti a ako Mystickú Hlavu, ktorej sme údmi, žijúcimi z jej života.

A pretože jeho hrozné bolesti tvoria najhlavnejšie tajomstvo, z ktorého pochádza naše spasenie, nuž zhoduje sa to s katolíckou vierou, že sa toto stavia do najjasnejšieho svetla. Ved' ono je s'á centrom celého Božieho kultu, keďže ho denne predstavuje a obnovuje Eucharistická Obeta a keďže všetky sviatosti sú čím najužšie spojené s krížom.⁷⁵¹

⁷⁴⁹ Sv. Augustín, Enarr. Ž 123, n. 2.

⁷⁵⁰ Žid 13, 8.

⁷⁵¹ Sv. Tomáš, Summa Theol. 3, q. 49. a q. 42 art. 5.

Preto liturgický rok, ktorý živí a sprevádza pobožnosť Cirkvi, nie je chladným a neužitočným zobrazením tých vecí, čo už prislúchajú časom minulým, ani nie je jednoduchou a prostou spomienkou na udalosti predošlej doby. Ale je to skôr samým Kristom, ktorý trvá vo svojej Cirkvi a ktorý pokračuje na ceste svojho nesmierneho milosrdenstva, ktorú započal v tomto smrteľnom živote, „keď prechádzajúc dobre robil“,⁷⁵² s tým úmyslom, plným lásky, aby ľudské duše prišli do spojenia s jeho tajomstvami a skrze ne akosi žily. Tieto tajomstvá isteže sú ustavične prítomné a účinkujú nie tým neistým a temným spôsobom, ako to neodôvodnene tvrdia daktorí novší spisovatelia, ale tým spôsobom, ako nás to učí katolícke učenie, pretože, podľa mienky učiteľov Cirkvi, ony sú i vznešeným príkladom kresťanskej dokonalosti ako i prameňmi Božej milosti pre zásluhu a orodovanie Kristove a pretože trvajú v nás svojím účinkom, keďže každé z nich, podľa svojej vlastnej povahy, je svojským spôsobom príčinou našej spásy. Dodat' treba, že pokým zbožná Matka Cirkev predkladá nám na rozjímanie tajomstvá Kristove, ona svojimi modlitbami vyprosuje tie nadprirodzené dary, ktorými by sa jej dietky pomocou Kristovou čím najviac naplnili duchom tých istých tajomstiev. Isteže jeho vplyvom a jeho pomocou, za spoluúčasti našej vôle, môžeme si načerpať životnej sily ako ratolesti zo stromu a ako údy z hlavy a práve tak môžeme sa postupne a namáhavo premeniť „na mieru plného vzrastu Kristovho“.⁷⁵³

SVIATKY SVÄTÝCH

V liturgickom roku neoslavujú sa len tajomstvá Ježiša Krista, ale aj sviatky svätých nebešťanov. V tieto sviatky, hoci ide o nižšiu a podradnejšiu hodnosť, predsa sa Cirkev vždy usiluje o to, aby veriacim predložila vzory svätosti, ktoré by ich povzbudzovali ozdobovať sa čnosťami samotného Božského Vykupiteľa.

Je nevyhnutné, žeby sme napodobňovali svätých nebešťanov, v ktorých čnostiach rozličným spôsobom žiari samotná svätosť Ježiša Krista, tak, ako Ho oni sami napodobnili. U jedných skveje sa apoštolská horlivosť, u druhých vyniká odvaha našich hrdinov až po vyliatie krvi, u iných zračí sa vytrvalá bdelosť v očakávaní Vykupiteľa, u druhých zasa žiarila panenská čistota duše a vývodil skromný pôvab kresťanskej pokory a u všetkých, napokon, horela ohnivá láska k Bohu a k blížnemu.

⁷⁵² Porov. Sk 10, 38.

⁷⁵³ Ef 4, 13.

Posvätná liturgia kladie pred naše oči všetky tieto ozdoby svätosti, aby sme na ne osožné hľadeli a aby „sme sa rozplamenili príkladmi tých, z ktorých zásluh sa radujeme“.⁷⁵⁴ Treba teda zachovať „v jednoduchosti nevinnosť, v láske svornosť, v pokore skromnosť, svedomitosť v spravovaní, bedlivosť pri napomáhaní tých, čo trpia, milosrdenstvo pri starostlivosti o chudobných, odhodlanosť pri hájení pravdy, spravodlivosť v prísnosti disciplíny, žeby v nás nechýbalo nič podľa vzoru dobrých skutkov. Toto sú stopy, ktoré nám svätí, navracajúci sa do vlasti, zanechali, žeby sme išli po ich cestách a dosiahli aj ich radosti“.⁷⁵⁵ A aby aj naše zmysly spasiteľne precitli, Cirkev chce, žeby v našich chrámoch boli vyvesené obrazy svätých nebešťanov, vždy ju však povzbudzuje úmysel, žeby sme totižto „nasledovali čnosti tých, ktorých obrazy si uctíme“.⁷⁵⁶

Lenže je aj iná pohnútko, prečo kresťanský ľud uctieva svätých: a to tá, aby si vyprosili ich pomoc a „aby sme boli podporovaní ochranou tých, z ktorých oslavy sa tešíme“.⁷⁵⁷ Z tohto sa ľahko dá pochopiť, prečo posvätná liturgia poskytuje nám viacero druhov modlitieb, ktorými vzývame svätých o pomoc.

Spomedzi svätých nebešťanov na prvom mieste uctieваме Pannu Máriu, Božiu Matku. Ved' jej život, pre poslanie, zverené jej Bohom, úzko sa zapája do tajomstiev Ježiša Krista a isteže nikto nekráčal tak blízko a s takým výsledkom v stopách Vteleného Slova, ako ona, a nikto sa neteší väčšej priazni a moci u Najsvätejšieho Srdca Božieho Syna a skrze Neho u nebeského Otca. Ona je svätejšia ako cherubíni a serafíni, istotne dostalo sa jej väčšej slávy ako ostatným svätým, pretože je „milostiplná“,⁷⁵⁸ Rodička Božia, a pretože nám dala svojim šťastným pôrodom Vykupiteľa. Ku nej, ktorá je „Matka milosrdenstva, život, sladkosť a nádej naša“, voláme všetci my „nariekajúci a plačúci v tomto slzavom údolí“⁷⁵⁹ a s dôverou zverujeme do jej ochrany seba a všetky svoje záležitosti. Ona sa stala našou Matkou vtedy, keď Božský Vykupiteľ dokonával obetovanie seba a tak aj pre tento dôvod my sme jej synmi. Ona nás učí všetkým čnostiam: dáva nám svojho Syna a s ním všetku pomoc, čo potrebujeme, pretože Boh „chcel, aby sme všetko mali

⁷⁵⁴ Missale Rom., Kolekta Hl. omše ku viacerým mučeníkom mimo veľkon. času.

⁷⁵⁵ Sv. Beda Vener., Hom. 70 in solemn. omnium Sanct.

⁷⁵⁶ Missale Rom., Kolekta omše sv. Jána Damascenského.

⁷⁵⁷ Sv. Bern., Sermo II. in festo omnium Sanct.

⁷⁵⁸ Lk 1, 28.

⁷⁵⁹ Zdravas Kráľovná.

skrze Máriu".⁷⁶⁰ Povzbudení touto liturgickou cestou, ktorá sa nám poznove otvára každý rok pričinením Cirkvi, tvorkyne svätosti, a posilnení podporami a príkladmi svätých nebešťanov, najmä však Nepoškvrnenej Panny Márie, „pristupujeme úprimným srdcom a s plnou vierou, so srdcom očisteným, bez zlého svedomia, a s telom, obmytým čistou vodou",⁷⁶¹ k Veľkňazovi,⁷⁶² aby sme s ním žili a zmýšľali a s jeho pomocou prenikli až „do najvnútornejšej čiastky (svätyne), za oponu"⁷⁶³ a tam uctievali Nebeského Otca cez celú večnosť.

Takáto je podstata a zmysel posvätnej liturgie, lebo jej sa týka Obeta, sviatosti a chvály, patriace Bohu, ona sa stará aj o spojenie našich duší s Kristom a o ich svätosť, ktorú majú dosiahnuť prostredníctvom Božského Vykupiteľa, aby sa uctieval Kristus a skrze Neho a v ňom Najsvätejšia Trojica: Sláva Otcu i Synu i Duchu Svätému.

IV. PASTORAČNÉ SMERNICE

ODPORÚČANIE INÝCH, NIE VÝHRADNE LITURGICKÝCH POBOŽNOSTÍ

Aby sme ľahšie oddialili od Cirkvi omyly a prepínania v pravdách, o ktorých sme sa zmienili vyššie, a aby aj veriaci, vedení istejšími zásadami, mohli uskutočňovať liturgický apoštolát s hojným úžitkom, pokladáme za vhodné, ctihodní bratia, pripojiť niečo, čím by sa dopomohlo uviesť do života prednesenú náuku.

Hovoriac o pravej a ozajstnej zbožnosti, tvrdili sme, že medzi posvätnou liturgiou a ostatnými náboženskými prejavmi - ale len ak sa správne konajú a ak smerujú k patričnému cieľu - nemôže jestvovať skutočný rozpor, ba, že sú niektoré pobožnosti, ktoré Cirkev čím najviac odporúča kňazom a rehoľníkom.

A isteže nechceme, aby tieto pobožnosti ostali cudzie kresťanskému ľudu. Sú to - dotkneme sa len hlavných - rozjímanie o duchovných veciach, dôkladné spytovanie svedomia, duchovné cvičenia v exercičných domoch, pobožné návštevy eucharistických stánkov a oné osobitné modlitby a prosby na česť blahoslavenej Panny Márie, medzi ktorými, ako to všetci vedia, prvé miesto zaujíma ruženec.⁷⁶⁴

⁷⁶⁰ Sv. Bern., Na Nar. BI. P. M., 7.

⁷⁶¹ Žid 10, 22.

⁷⁶² Tamtiež 10, 21.

⁷⁶³ Tamtiež 6, 19.

⁷⁶⁴ Porov C. I. C. kan. 125.

Týmto mnohorakým prejavom zbožnosti nemôže chýbať vnuknutie a vplyv Ducha Svätého. Ved' ony ozaj smerujú k tomu, hoci rozličnými cestami, aby obrátili a viedli naše duše k Bohu, aby ich očistili od hriechu a nadchýnali k dosiahnutiu čnosti a aby ich konečne povzbudzovali k snahe po opravdivej zbožnosti tým, že ich navykajú na premýšľanie o večných pravdách a robia ich schopnejšími rozjímať o tajomstvách ľudskej a Božskej Kristovej prirodzenosti. Okrem toho, keďže bohato sýtia duchovný život veriacich, pripravujú ich tak, že sa potom zúčastňujú hojnejším úžitkom na posvätných úkonoch a zabraňujú nebezpečenstvu, aby sa liturgické modlitby nerozplynuli na bezduché úkony.

Nuž neustávajúte, ctihodní bratia, vo svojej pastierskej horlivosti odporúčať a podporovať tieto pobožnosti, z ktorých bezpochyby vyrastie spásonosné ovocie pre zverený vám ľud. Vonkoncom však nedovoľte - ako to poniektorí hlásajú, či už oklamaní preludom liturgickej obnovy, či predstierajúc, že len liturgické obrady sú účinné a dôstojné, - aby chrámy ostávali zatvorené v hodinách, v ktorých sa neodbavujú verejné pobožnosti, ako je to v niektorých krajoch, nedovoľte, aby sa zanedbala poklona Prevelebnej Sviatosti a návštevy eucharistických stánkov, aby sa odrádzalo od spovede, konanej len z dôvodu pobožnosti, aby sa zanedbala najmä medzi mládežou - až tak - žeby oslaba a ochabla úcta Bohorodičky, Panny, ktorá je podľa mienky svätých mužov znamením predurčenia. Boly by to otrávené plody, veľmi škodlivé kresťanskej zbožnosti, ktoré rastú na nakazených ratolestiach zdravého stromu. Je nevyhnutné poodtínať ich, aby životná miazga stromu mohla živiť len dobré a sladké ovocie.

Keďže však mienky, čo niektorí prejavujú o častej spovedi, sú celkom cudzie duchu Kristovmu a jeho Nepoškrvnenej Nevesty a pre duchovný život naozaj zhubné, pripomíname to, čo sme so žiaľom o tejto veci napísali v encyklike o Tajomnom Tele a znovu nástojíme, žeby ste to, čo sme tam vážnymi slovami vyložili, predkladali svojim stádam, najmä kandidátom kňazstva a kňazskému dorastu na vážne rozjímanie a na ochotné uskutočňovanie.

Mimoriadnym spôsobom sa snažte, aby sa na mesačných obnovách a duševných cvičeniach, čo sa konávajú v stanovené dni kvôli zveľadeniu zbožnosti, zúčastňovali čím viacerí, a to nielen z kňazstva, ale aj z laického stavu a z nich zvlášť tí, čo sú príslušníkmi rehoľného bratstva alebo čo sú pribraní do šíkov Katolíckej akcie.. Ako sme vyššie

povedali, takéto duchovné cvičenia sú veľmi dôležité a priam potrebné, aby duše nasiakli ozajstnou zbožnosťou a pretvárali sa k úprimnej svätosti, a tak mohli ťažiť z posvätnej liturgie užitočnejšie a hojnejšie dobrodenia.

Čo sa týka rozličných spôsobov, ktorými sa tieto cvičenia odbavujú, nech je všetkým isté a jasné, že v tuzemskej Cirkvi, podobne ako v nebeskej, je veľa príbytkov⁷⁶⁵ a že asketická výchova nemôže byť monopolom nikoho. Jeden je duch, ktorý však „veje, kam chce“⁷⁶⁶ a rozličnými darmi a rozličnými cestami vedie duše, ním osvecované, k dosiahnutiu svätosti. Ich sloboda a nadprirodzené účinkovanie Ducha Svätého v nich nech je najsvätejšou vecou, ktorú nik nesmie, pod nijakou zámenkou, narušiť a pošliapať.

Je vonkoncom nevyhnutné, aby to vnukanie, ktoré každého vedie k vykonávaniu určitých pobožných cvičení, prichádzalo od Otca svetiel, od ktorého pochádza zhora každý údel a každý dokonalý dar;⁷⁶⁷ znakom toho bude práve účinnosť, ktorou tieto cvičenia napomôžu uskutočniť, že sa bohoslužba so dňa na deň viac oblúbi a rozšíri a že veriaci budú poháňaní väčšou túžbou k riadnej účasti na sviatostiach a k patričnej úcte a ochote voči všetkým posvätným veciam.

Okrem toho sú aj iné pobožnosti, ktoré, hoci podľa práva nepatria k posvätnej liturgii, majú predsa mimoriadny význam a dôstojnosť, takže sa akosi považujú za včlenené do liturgického poriadku a ktoré opäť a opäť boli odobrené a schválené touto apoštolskou Stolicou a biskupmi. Medzi ne treba zaradiť modlitby, ktoré sa konajú v mesiaci máji ku cti Bohorodičky Panny alebo v mesiaci júni k úcte Najsvätejšieho Srdca Ježišovho, aj trojdňové a deväťdňové modlitby, krížová cesta čiže rozjímanie o ceste Ježiša Krista na Kalváriu a iné podobné.

Pretože tieto pobožnosti nabádajú kresťanský ľud i na časté pristupovanie k sviatosti pokánia, k správnej a zbožnej účasti na Eucharistickej Obete a na Božom Stole i k rozjímaniu o tajomstvách nášho vykúpenia a k nasledovaniu preslávnych príkladov svätých nebešťanov, nuž istotne tým napomáhajú, a to nie bez spasiteľného osohu, našu účasť na liturgickej bohoslužbe.

⁷⁶⁵ Porov. Jn 14, 2.

⁷⁶⁶ Jn 3, 8.

⁷⁶⁷ Porov. Jak 1, 17.

Preto nebezpečne a celkom klamlivo by si počínal ten, kto by sa opovážlivo podobral reformovať všetky tieto prejavy pobožnosti, aby ich obmedzil len podľa pravidiel a spôsobov liturgických obradov. No je nevyhnutné, aby ich ovládal duch posvätnéj liturgie a jej príkazy tak osožné, žeby sa nič nezavádzalo, čo by bolo nevhodné, alebo čo by urážalo dôstojnosť Božieho domu, alebo napokon čo by bolo na škodu posvätným úkonom a čo by sa priečilo zdravej zbožnosti.

Postarajte sa preto, ctihodní bratia, aby táto pravá a úprimná zbožnosť každodenne rástla pod vašimi očami a stále plnšie prekvitala. Neustávajte všetkým vstúpať do duše, že kresťanský život nie je v mnohých a rozličných modlitbách a pobožnostiach, ale skorej v tom, čím ony skutočne prispievajú k duchovnému pokroku, a tým aj k rastu celej Cirkvi. Ved' večný Otec „v Ňom (v Kristovi) si nás ešte pred stvorením vyvolil, aby sme boli pred ním svätí a bez úhony".⁷⁶⁸ Teda všetky naše modlitby a pobožnosti musia smerovať k tomu, žeby sa naše duševné sily obrátili a zamerali na dosiahnutie tohto najvyššieho a najvznešenejšieho cieľa.

LITURGICKÝ DUCH A LITURGICKÝ APOŠTOLÁT

Vás, ctihodní bratia, horlivo povzbudzujeme, aby ste po odstránení bludov a podvodov a po zamedzení všetkého, čo odbočuje od pravdy a správneho poriadku, podporovali tie podujatia, ktoré dajú ľudu hlbšie poznanie posvätnéj liturgie a tak bude sa môcť primeranejšie a ľahšie zúčastňovať na Božských obradoch takým duchom, ako sa svedčí na kresťanov.

Treba sa usilovať v prvom rade o to, aby všetci zachovávali s patričnou úctou a vierou nariadenia či Tridentského snemu, rímskych pápežov alebo Posvätnéj Kongregácie sv. obradov a to, čo stanovia liturgické knihy ohľadom vonkajších úkonov verejnej bohoslužby.

Vo všetkom, čo je liturgické, musia sa skvieť najmä tieto tri ozdoby, o ktorých hovorí náš predchodca Pius X., a to: svätosť, ktorá sa stráni každého svetského ducha novôt, vznešenosť obrazov a tvarov, o ktoré sa usiluje a ktorým slúži pravé a najvlastnejšie umenie, a napokon rás všeobecnosti, ktorý - pri zachovávaní oprávnených svojrázností a zvyklostí jednotlivých krajov - prezrádza jednotu Cirkvi katolíckej.⁷⁶⁹

⁷⁶⁸ Ef 1, 4.

⁷⁶⁹ Porov. Litt. Apost. Motu Proprio Tra le sollecitudini zo dňa 22. nov. 1903.

Taktiež znova si želáme a odporúčame ozdobovanie posvätných chrámov a oltárov. Nech sa každý cíti oduševnený Božím výrokom: „Veď stravuje ma zápal o Tvoj dom“,⁷⁷⁰ a nech sa usiluje podľa svojich síl, žeby všetko - či už v posvätných stavbách, rúchach, liturgickom náradí, aj keď sa to neskveje prílišným bohatstvom a nádherou - bolo čisté a súce, keďže všetko zasvätené je Božej Velebe. Hoci sme už vyššie zamietli nesprávny postup tých, čo - pod zámienkou obnoviť starobylosť - chcú odstrániť z chrámov sväté obrazy, no i tu pokladáme si za povinnosť pokarhať nedobre pestovanú zbožnosť tých, čo požadujú, aby sa v chrámoch, určených bohoslužbe, alebo na oltároch bez dostatočného dôvodu predkladali k úcte kadejaké sochy a obrazy, tých, čo vystavujú relikvie, neuznané oprávnenou autoritou, a napokon tých, čo nástoja na celkom podradných a bezvýznamných veciach, pokým zanedbávajú hlavné a nevyhnutné a tak obracajú náboženstvo na posmech a umenšujú vážnosť bohoslužby.

Upozorňujeme i na ustanovenia „O zákaze uvádzať nové formy kultu a pobožnosti“,⁷⁷¹ zverujúc to na vašu starostlivosť, aby sa riadne dodržiavalo.

Čo sa týka hudby, nech sa v liturgii svedomito zachovávajú isté a celkom jasné smernice, ktoré dala Apoštolská Stolica. Gregoriánsky spev, ktorý rímska Cirkev pokladá za svoj vlastný, ako v dávnych časoch prijatý našimi predkami a opatrovaný cez stáročia jej starostlivou ochranou a ktorý predkladá veriacim ako ich imanie a ktorý tiež bezpodmienečne predpisuje v niektorých častiach liturgie,⁷⁷² nielen že robí slávenie posvätných tajomstiev dôstojnejším a veľkolepejším, ale v najväčšej miere prispieva k zvel'adeniu viery a mravov u prítomných. V tejto veci naši predchodcovia, nehynúcej pamäti, Pius X. a Pius XI., nariadili, a my to radi potvrdzujeme svojou autoritou, žeby sa v seminároch a v rehoľných ústavoch starostlivo a usilovne pestoval gregoriánsky spev a žeby sa, aspoň pri význačnejších chrámoch, obnovili staré *Scholae cantorum* (Spevacke školy), ako sa to, s blahodarným výsledkom, už stalo na viacerých miestach.⁷⁷³

Okrem toho, aby „sa veriaci činnejšie zúčastňovali na bohoslužbe, nech sa medzi ľuďmi, a to v tom, čo sa týka ľudu, opäť zavedie

⁷⁷⁰ Ž 68, 10; Jn 2, 17.

⁷⁷¹ Suprema S. Congr. S. Officii; Dekrét zo dňa 26. mája 1937.

⁷⁷² Porov. Pius X., Motu Proprio Tra le sollecitudini.

⁷⁷³ Porov. Pius X., loc. cit.;

gregoriánsky spev. A naozaj, je veľmi potrebné, aby veriaci boli prítomní na posvätnom odbavovaní obradov nie ako cudzí a nemí pozorovatelia, ale žeby, hlboko dojatí krásou liturgie... podľa predpísaných pravidiel striedali svoj hlas s hlasmi kňaza a speváckeho zboru. Keď sa to šťastlivo uskutoční, potom sa viac nestane, že ľud bude sotva alebo len akýmsi slabým mrmlaním odpovedať na spoločné modlitby, odbavované či už v latinskej alebo ľudovej reči".⁷⁷⁴ Zástup, ktorý uzobranou mysl'ou sleduje Obetu oltára, v ktorej spieva svadobný spev svojej nesmiernej lásky náš Záchranca spolu so svojimi dieťkami, vykúpenými svätou krvou, vonkoncom nemôže mlčať, pretože „ten, čo miluje, má spievať"⁷⁷⁵ a ako sa to už dávno stalo príslovím: „Kto dobre spieva, dvojnásobne sa modlí." Takto bojujúca Cirkev, totižto ľud spolu s klérom, spája svoj hlas s chválospevom Cirkvi víťaznej a zborov anjelských a všetci spoločne spievajú Najsvätejšej Trojici velebný a večný hymnus chvály, ako je napísané: „prosíme, ráč s nimi pripustiť aj naše hlasy".⁷⁷⁶

Naskrze však nemožno tvrdiť, že dnešná hudba a spev majú sa celkom odstrániť z bohoslužby katolíckeho náboženstva. Práve naopak, ak niet na nich nič, čo by prezrádzalo svetského ducha, alebo čo by bolo neprístojné svätosti miesta a úkonov, alebo ak nemajú pôvod v akejsi márnivej túžbe po čomsi zvláštnom a nezvyčajnom, vtedy im treba otvoriť naše chrámy, keďže, nie v malej miere, môžu prispieť k lesku zovňajších obradov a k pozdvihnutiu mysle k výšinám ako i k oživeniu pravej zbožnosti ducha.

Povzbudzujeme vás tiež, ctihodní bratia, aby ste sa starali o rozšírenie ľudového náboženského spevu a o jeho správne prevádzanie s patričnou dôstojnosťou, pretože aj on môže roznieť a rozplameniť vieru a zbožnosť širokých vrstiev kresťanov. Jednotné a veľkolepé spevy nášho ľudu nech sa vznášajú k nebu ako hukot morských vln⁷⁷⁷ a nech prezrádzajú zvučným a hrdým hlasom jedno srdce a jednu dušu,⁷⁷⁸ ako sa to patrí na bratov a synov toho istého Otca.

Čo sme povedali o hudbe, temer to isté treba povedať o ostatných vznešených umeniach a najmä o staviteľstve, sochárstve a maliarstve. Nemožno všeobecne a z predpojatosti podceňovať a zamietat' novšie

⁷⁷⁴ Pius XI., Const. Divini cultus, II., 5.

⁷⁷⁵ Sv. Augustín, Šerm. 336, n. 1.

⁷⁷⁶ Missale Rom., Prefatio.

⁷⁷⁷ Porov. S v. Ambróz, Hexaameron, m, 5, 23.

⁷⁷⁸ Porov. Sk 4, 32.

tvary a obrazy, ktoré sú primeranejšie dnes používanému materiálu. Keď sa správne a nestrane spoja smery, ktoré sa nebudú usilovať s jednej strany len o jednoduché napodobňovanie vecí, s druhej strany o prílišný „symbolizmus“ a keď sa bude brať zreteľ skôr na potreby kresťanskej pospolitosti ako na zvláštny osobný vkus a vlohy umelcov, je vonkoncom nevyhnutné, aby umenie našich čias malo celkom voľné pole a žeby s náležitou úctou a vážnosťou slúžilo posvätným budovám a posvätným obradom, a to tak, aby aj ono pripojilo svoj hlas k podivuhodnému spevu slávy, ktorý katolíckej viere spievali géniova v minulých storočiach. Nemôžeme sa zdržať, aby sme, z povinnosti svojho svedomia, nežialili a nezavrhlí také obrazy a tvary, čo poniektorí nedávno zaviedli, ktoré sa však zdajú byť deformovaním a zohyzdením ozajstného umenia, a ktoré sa neraz priamo protivia kresťanskej slušnosti, skromnosti a zbožnosti a biedne urážajú opravdivý náboženský cit; takéto sa musia bez výhrady odstrániť a vyhodiť z našich kostolov, ako „vôbec všetko, čo je nezlučiteľné s posvätnosťou miesta“.⁷⁷⁹

Pridržiavajúc sa pápežských ustanovení a nariadení, ctihodní bratia, svedomite starajte sa o to, aby ste osvetľovali a riadili myseľ a ducha umelcov, ktorým dnes zverujete úlohu opraviť alebo znovu vystaviť toľké kostoly, ktoré boly násilnosťou vojny poškodené alebo celkom zničené. Bár by mohli a chceli zo svätého náboženstva čerpať motívy a námety, čo by lepšie a dôstojnejšie zodpovedali bohoslužobným potrebám. Takto sa šťastne dosiahne, že ľudské umenie, ako by dané zhora, zaskveje sa žiarivým svetlom, v najsvätejšej miere ovplyvní ľudskú civilizáciu a prispeje ku sláve Božej a ku spáse duší. Lebo len vtedy slobodné umenie bude v súlade s náboženstvom, keď „ako vznešená služobnica bude slúžiť Božiemu kultu“.⁷⁸⁰

Lenže je ešte niečo dôležitejšie, ctihodní bratia, čo osobitným spôsobom odporúčame vašej horlivosti a apoštolskej starostlivosti. Čokoľvek sa dotýka vonkajšieho náboženského kultu, má svoj význam, ale najdôležitejšie je to, žeby kresťania žili ozajstným liturgickým životom a aby udržiavali a osviežovali jeho nadprirodzeného ducha.

Nuž ochotne dbajte o to, aby sa kňazský dorast, ako sa vzdeláva v asketických, teologických, právnych a pastorálnych disciplínach,

⁷⁷⁹ C. I. C. kan. 1178.

⁷⁸⁰ Pius XI., Const. Divini cultus.

podobne primeraným spôsobom vychovával k tomu, žeby pochopil posvätné obrady, ich velebnosť a krásu a žeby sa svedomite naučil predpisy, čiže rubriky. To sa vyžaduje nielen kvôli vzdelaniu, ani nie len z toho dôvodu, aby seminarista mohol niekedy vykonávať posvätné obrady s patričným poriadkom, pôvabom a dôstojnosťou, ale predovšetkým preto, aby sa vychoval v dôvernom úzkom spojení s Kristom-Kňazom a aby sa stal svätým prisluhovateľom svätosti.

Ako len môžete, usilujte sa o to, žeby, tými prostriedkami a pomôckami, ktoré vaša pastoračná múdrosť uzná za najprimeranejšie, klérus a ľud spojil sa navzájom jednotou srdc a duší a aby kresťanský ľud zúčastňoval sa tak činne na posvätnnej liturgii, že by sa ona stala skutočne posvätným úkonom, pri ktorom by kňaz, ktorý má na starosti duše zverenej mu farnosti, spojený so zástupom ľudí, vzdával povinnú úctu Večnému Božstvu.

Aby sa toto dosiahlo ľahšie, isteže nebude bez osohu, keď sa povyberajú bezúhonní a dobre vychovaní chlapci zo všetkých spoločenských vrstiev, ktorí by dobrovoľne i radi prichádzali a správne, vytrvalo a horlivo posluhovali pri oltári. Túto posluhu mali by si vážiť aj tí rodičia, čo sú spoločensky a vzdelanostne na vyššom stupni. Keď sa takíto mladíci primerane vychovávajú a povzbudia, pod bedlivou starostlivosťou kňazov, k tomu, aby v určené hodiny úctivo a vytrvalo plnili zverenú im úlohu, vtedy sa ľahko stane, že z nich vyrastú noví kandidáti kňazstva a neprihodí sa tá bieda, ako je tomu i v čisto katolíckych krajoch, že by sa kňazi žalovali, že vonkoncom nemajú tých, ktorí by im pri vznešenej Obete odpovedali a posluhovali.

Vašou bedlivou horlivosťou pričiňte sa najmä o to, aby sa všetci veriaci zúčastňovali na Eucharistickej Obete a aby odtiaľ brali hojné spásonosné ovocie. Preto ich stále upozorňujte, aby sa na nej zúčastňovali zbožne, všetkými správnymi spôsobmi, o ktorých sme vyššie písali. Vznešená Obeta oltára je základným úkonom bohoslužby, preto je nevyhnutné, aby bola i studnicou a ako by stredobodom kresťanskej zbožnosti. Uvedomujte si, že nikdy ste neučinili zadosť svojej pastierskej horlivosti, ak nevidíte svojich veriacich pristupovať v čím najväčšom počte k nebeskej hostine, „ktorá je sviatosťou vd'ačnosti, znakom jednoty, spojivom lásky".⁷⁸¹

⁷⁸¹ Porov. S v. Augustín, Tract. 26 k Jn, 13.

Aby kresťanský ľud mal možnosť obsiahnuť tieto nebeské drahocenné dary, poučujte ho svedomito vhodnými kázňami a najmä konferenciami a prednáškami, ohlásenými na určený čas, mimoriadnymi študijnými schôdzkami, ktoré sa pretiahnu na celý týždeň, a iným podobným spôsobom o pokladoch zbožnosti, ktoré v sebe ukrýva posvätná liturgia. V tomto podujatí budú vám istotne nápomocní tí, ktorí stoja v radoch Katolíckej akcie, pretože sú vždy ochotní spolupracovať s kňazstvom na povznesení Kráľovstva Kristovho.

Lenže potrebné je vám pri tom všetkom bdieť duchom pozorným, žeby sa na Pánovu roľu nevkradol nepriateľ a nenasial kúkoľa do pšenice,⁷⁸² čiže, aby sa nevlúdili medzi vaše stádo tie jemné a nebezpečné bludy, ako falošný mysticismus a škodlivý kvietizmus - bludy to, o ktorých viete, že sme ich zavrhlí,⁷⁸³ - a aby duše nezvádzal nebezpečný humanizmus a neuviedla sa falošná náuka, narúšajúca samotný pojem katolíckej viery, a napokon, aby sa nešírila prílišná snaha po starobylosti v liturgických veciach. Rovnako starostlivo dbajte o to, aby sa nešírili falošné výmysly tých, ktorí sa nesprávne domnievajú a ktorí učia, že Kristova oslávená ľudská prirodzenosť skutočne a stále svojou prítomnosťou prebýva „v ospravedlnených“, alebo, ako sa hovorí, že len jedna jediná milosť spája Krista s údmi jeho Tajomného Tela.

Nikdy nestrácajte odvalu, keď sa vynoria ťažkosti, nech nikdy neochabuje vaša pastierska horlivosť. „Zatrúbte na trúbe na Sione,... zvolajte zhromaždenie, zhromažďte ľud,... posväťte obec, zjednoťte starcov, pozbierajte malučkých a nemluvnatá“⁷⁸⁴ a s celou silou sa pričiňte o to, aby na celom svete veriaci obklopovali chrámy a oltáre, ktorí totižto ako živé údy, spojené so svojou Božskou Hlavou, nech sa občerstvujú sviatostnými milosťami a nech s Ním a skrze Neho slávia vznešenú Obetu a vzdávajú Večnému Otcovi povinné vd'aky.

Toto sme považovali za potrebné, ctihodní bratia, napísať vám. A robíme to s tým úmyslom, aby naši a vaši synovia lepšie pochopili a väčšmi si ocenil prevzácny poklad, ktorý obsahuje posvätná liturgia, totižto: Eucharistickú Obetu, ktorá predstavuje a obnovuje Obetu Kríža,

⁷⁸² Porov. Mt 13, 24—25.

⁷⁸³ Encyklika O Mystickom Tele.

⁷⁸⁴ Joel 2, 15—16.

sviatosti, ktoré sú potôčkami Božej milosti a Božieho života, a pieseň chvály, ktorú nebo i zem denne vznáša k Bohu.

My vari môžeme dúfať, že tieto naše napomenutia povzbudia neochotných a zdráhajúcich sa nielen k dôkladnému a správnejšiemu štúdiu liturgie, ale aj - a týchto otcovsky povzbudzujeme - k znovu oživeniu jej nadprirodzeného ducha v praktickom živote, ako vraví Apoštol: „Ducha neuhášajte!"⁷⁸⁵

Tým, ktorých zavše akási prílišná horlivosť núti hovoriť a robiť veci, čo My užialení nemôžeme schvaľovať, opakujeme napomenutie sv. Pavla: „Všetko najsamprv skúmajte, a držte sa toho, čo je dobré"⁷⁸⁶ a otcovsky ich napomíname, aby sa snažili dôvody svojho myslenia a konania čerpať z kresťanskej náuky, ktorá sa zhoduje s nariadeniami Nepoškrvnenej Nevesty Ježiša Krista a Matky svätých.

Všetkým však pripomíname to, že je vonkoncom nevyhnutné s veľkodušnou a úprimnou oddanosťou poslúchať Pastierov, ktorým patrí právo a ktorých zaväzuje povinnosť usmerňovať celý, no najmä, duchovný život Cirkvi. „Poslúchajte predstavených a buďte im poddaní, lebo oni bedlia nad vašimi dušami a vydajú z toho počet! Nech svoju povinnosť konajú radostne, a nie žalostne."⁷⁸⁷

Boh, ktorému sa klaniame a ktorý „nie je Bohom neporiadku, ale pokoja",⁷⁸⁸ nech nám všetkým láskavo dopraje, aby sme v tomto pozemskom vyhnanstve jedným srdcom a jednou dušou zúčastňovali sa na posvätnnej liturgii, ktorá nechže je ako by znamením nebeskej liturgie, ktorou, ako dúfame, spolu so vznešenou Rodičkou Božou a našou predrahou Matkou budeme niekedy prespevovať: „Tomu, ktorý sedí na prestole a Baránkovi: dobrorečenie, česť a sláva i sila na veky vekov!"⁷⁸⁹

Spoliehajúc sa na túto preradostnú nádej, jednotlivé vám všetkým, ctihodní bratia, ako i stádam, zvereným do vašej opatery, na znamenie nebeských blahodarov a na dôkaz Našej priazne vrúcne udeľujeme apoštolské požehnanie.

Dané v Gandolfovom zámku, pri Ríme, dňa 20. novembra roku 1947, v deviatom roku nášho Pontifikátu.

⁷⁸⁵ 1 Sol 5, 19.

⁷⁸⁶ Tamtiež 5, 21.

⁷⁸⁷ Žid 13, 17.

⁷⁸⁸ 1 Kor 14, 33.

⁷⁸⁹ Zjv 5, 13.

*PÁPEŽ PIUS XII.***DOSLOV**

Hlava Cirkvi vypovie svoje rozhodujúce slovo vtedy, keď istá idea alebo rozprúdené hnutie dozreli, aby sa posúdili, zhodnotili, potvrdili alebo zavrhli, aby sa čisté zrno oddelilo od plevy, aby sa pomýlené zamedzilo a pravému sa zaručila možnosť správneho vývinu a rozkvetu pre dobro Cirkvi.

Liturgické hnutie nevzniklo na priamy rozkaz sv. Otca, ako napr. Katolícka akcia. Lenže jeho korene siahajú do minulosti ďalej, ako by sme si to mysleli. Nemožno poprieť, že už na sneme Tridentskom sa vypovedala potreba veriacich bližšie privádzať k duchu liturgie. Poslední pápeži sa zaoberali s problémami liturgickej obnovy intenzívnejšie ako predtým. Bol to najmä Pius X., ktorý previedol nielen prenikavé reformy v liturgii, ale vo svojom liturgicko-hudobnom právnom kódexe „*Motu proprio*“ prvý vyslovil termín „činnej účasti“ veriacich na liturgických úkonoch a vyhlásil, že liturgia je prvým a nepostrádateľným prameňom pravého ducha kresťanského. Pius XI. v encyklike „*Divini cultus*“ o liturgii a liturgickej hudbe potvrdzuje zásady a nariadenia svojho predposledného predchodcu a ustaluje úzku súvislosť medzi posvätným kultom a posvätením veriacich.

Liturgická encyklika sv. Otca Pia XII. „*Mediator Dei et hominum*“ završuje tento vývin. Právom sa pokladá za „*magnu chartu*“ liturgického hnutia, ktoré sa bude o ňu opierať ako o právnu normu.

Liturgické hnutie sa totiž v posledných desaťročiach rozvetvilo v mohutný strom. Opustilo kláštorské zátišia, v ktorých sa zrodilo, a udomácnilo sa na všetkých poliach katolíckej činnosti: v seminároch, vo farskej pastorácii, v školách, spolkoch i v kruhoch rodinných. Z Belgicka a Francúzska, kde sa najprv ujalo, prešlo do všetkých krajín Európy; presadené do iných svetadielov, a to až do najodľahlejších misijných území, prináša ovocie duchovnej obrody.

Dnes už nik nepochybuje o jeho opodstatnení a užitočnosti.

Ale tomuto hnutiu hrozilo dosiaľ predsa len isté nebezpečenstvo. Nemalo totiž smernice, určené najvyššou autoritou, a vymedzené pole činnosti. Takto mohlo ľahko prekročiť hrádze dovoleného a previniť sa

prepiatou horlivosťou, ktorá úzkoprso vyhlasuje svoj smer za neomylný a zatracuje prácu iných.

Touto encyklikou sa liturgické hnutie uzákoňuje za legitímne a nikto ho nemôže zatracovať bez toho, žeby sa tým nepostavil do protivy s najvyššou autoritou Cirkvi.

Sv. Otec túto svoju encykliku do istej miery pripravil pastierskym listom „Mystici corporis“. Tam hlásané zásady bohato uplatňuje vo svojej liturgickej encyklike; hojne užíva najmä termín mystického tela Kristovho, pretože liturgia je vlastne vnútorným, duchovným životom mystického Krista na zemi.

V podstate sv. Otec svojou encyklikou uzákoňuje doterajší smer liturgického hnutia, zahrnuje pochvalou jeho horlivcov a apoštolov a odsudzuje divoké výhonky, ktoré sú hnutiu na škodu, - a na druhej strane karhá nežičlivcov a k činnosti povzbudzuje pohodlných, ktorí sa odťahujú od tohto apoštolátu.

Sv. Otec dáva hnutiu pevné a podrobné smernice pre všetky oblasti liturgie: pre jej všeobecné ponímanie, pre sv. omšu a prijímanie, slávenie officia a prežívanie liturgického roka, vymedzuje pomer mimo liturgických pobožností k liturgickým, určuje liturgický apoštolát a konečne dotýka sa aj problémov liturgickej hudby a umenia.

U nás je liturgické hnutie ešte len v kolíske. Kým iní sa často museli učiť na vlastnej škode, my dostávame do rúk už hotovú normu, nemusíme sa obávať mylných krokov a nemusíme márne strácať čas neplodným a často nebezpečným experimentovaním: držíme sa teda pokynov sv. Otca, a na našom liturgickom apoštoláte bude spočívať Božie požehnanie.

Bár by zo semena skromných začiatkov vyrástol aj u nás mohutný strom duchovnej obnovy! Nech dá Boh, žeby sa nám otvorili živé pramene sv. liturgie, aby sme z nich hojne čerpali životnú silu „na budovanie tela Kristovho, kým všetci nedospejeme k jednote vo viere a poznaní Syna Božieho, v muža dospelého, k miere plného vzrastu Kristovho.“

Zdroj: Vydavateľstvo Verbum. Košice 1948

O POSVÁTNEJ HUDBE. Tra le sollecitudini. (Sv. Pius X. 1903)

Motu Proprio

I. Všeobecné zásady

1. Posvätná hudba ako integrálna časť slávenia liturgie má s ňou spoločný všeobecný cieľ, totiž oslavu Boha, posvätenie aj vzdelanie veriacich. Hudba prispieva k zväčšeniu krásy a lesku cirkevných obradov. Jej hlavnou úlohou je priodievať liturgický text vhodnou melódiou, aby sa takto veriaci ľahšie roznieťili k nábožnosti a lepšie sa pripravili na prijatie plodov milosti, ktoré pochádzajú zo slávenia presvätého tajomstva.

2. Posvätná hudba musí teda mať v najvyššej miere vlastnosti, ktoré sú vlastné liturgii, a to predovšetkým posvätnosť, správnosť foriem; odtiaľ prirodzene vyplýva jej ďalší charakter, totiž všeobecnosť. Musí byť posvätná, a teda bez akýchkoľvek svetskostí nie len sama v sebe, ale aj v spôsobe, akým býva podávaná účinkujúcimi. Musí byť pravým umením, lebo nie je možné, aby inak mala na ducha poslucháčov onú pôsobivosť, ktorú chce Cirkev dosiahnuť, prijímajúc do svojej liturgie zvukové umenie. Ale musí byť zároveň všeobecná v tom zmysle, že hoci je dovolené každému národu užívať pri cirkevných skladbách oných zvláštnych foriem, ktoré akosi tvoria odlišný ráz jeho vlastnej hudby, predsa majú byť podriadené hlavným rysom posvätnnej hudby takým spôsobom, aby nikto z iného národa pri ich počúvaní nemal nepriaznivý dojem.

II. Druhy posvätnnej hudby

3. Tieto vlastnosti sa v najvyššom stupni nachádzajú v gregoriánskom choráli, ktorý je preto vlastným spevom Cirkvi, ktorý zdedila po predkoch, ktorý žiarlivo stráži po dlhé stáročia vo svojich liturgických knihách, ktorý ako svoj priamo predkladá veriacim, ktorý výhradne predpisuje v niektorých častiach liturgie a ktorého najnovšie skúmanie tak šťastne priviedlo k jeho pôvodnej rýdzosti a čistote. Z týchto dôvodov bol gregoriánsky spev vždy pokladaný za najvyšší vzor posvätnnej hudby a plným právom bolo možné stanoviť tento všeobecný zákon: Chránová skladba je tým posvätnnejšia a liturgickejšia, čím viac sa blíži svojím rytmom, svojou inšpiráciou a svojou lahodnou melódiou Gregoriánskej melódii, a tým menej je hodná chrámu, čím viac sa vzdáľuje od tohto najvyššieho vzoru. Starobylý, tradičný gregoriánsky spev sa má teda hojne zavádzať v bohoslužobných úkonoch a bud'te

všetci presvedčení, že žiadny cirkevný úkon nestratí na svojej slávnostnosti, aj keď nebude sprevádzaný inou hudbou iba touto. Obzvlášť nech je starostlivo zavádzaný gregoriánsky spev medzi ľud, aby veriaci zase boli aktívnejšie zúčastnení na cirkevných obradoch, ako to bývalo za starodávna.

4. Uvedené vlastnosti má tiež v najvyššom stupni klasická polyfónia, zvlášť rímskej školy, ktorá v 16. storočí dosiahla vrchol svojej dokonalosti dielom Petra Alojza Palestrina a aj naďalej tvorila skladby vynikajúcej liturgickej i hudobnej hodnoty. Klasická polyfónia sa veľmi blíži najvyššiemu vzoru akejkol'vek posvätnéj hudby, a z toho dôvodu si zaslúži, aby spolu s gregoriánskym spevom bola pribraná k najslávnejším obradom Cirkvi, ako sú obrady pápežské. Teda, aby aj ona bola hojne zavádzaná do cirkevných obradov, zvlášť v najpoprednejších bazilikách, v katedrálnych chrámoch, v kostoloch seminárov a iných cirkevných zariadeniach, kde nebýva nedostatok potrebných prostriedkov.

5. Cirkev vždy uznávala a podporovala pokrok v umení, pripúšťajúc k bohoslužbe všetko, čo dobré a krásne dokázal človek vynájsť počas storočí, dbajúc však vždy na liturgické zákony. Preto aj moderná hudba je pripúšťaná do chrámu, lebo aj ona vytvára skladby takej hodnoty, súvahy a vážnosti, že nijako nie sú nedôstojné liturgických úkonov. Keďže však moderná hudba sa dala hlavne do služieb svetských, bude treba s väčšou starostlivosťou veľmi pozorne sledovať to, aby hudobné skladby moderného slohu, ktoré sa pripúšťajú do chrámu, neobsahovali nič svetského, nepripomínali divadelné motívy a neboli vytvorené na spôsob svetských skladieb ani vo svojich vonkajších formách.

6. Medzi rozličnými druhmi modernej hudby najmenej vhodný k sprievodu bohoslužobných úkonov je štýl divadelný, ktorý bol v minulom storočí v najvyššom rozmachu, zvlášť u Talianov. Tento sloh svojou povahou je najväčším zloduchom gregoriánskeho spevu a klasickej polyfónie, a teda zloduchom najdôležitejšieho zákona každej dobrej posvätnéj hudby. Okrem toho vnútorná stavba, rytmus a takzvaná konvenčnosť tohto štýlu zodpovedajú len veľmi zle požiadavkám pravej liturgickej hudby.

III. Liturgický text

7. Vlastným jazykom rímskej Cirkvi je latinčina; je preto zakázané pri slávných liturgických úkonoch spievať niečo rečou ľudovou; tým viac teda, spievať ľudovou rečou premenlivé alebo všeobecné časti omše alebo officia.

8. Nakoľko pre každý liturgický úkon sú určené texty, ktoré možno prednášať v hudobnom spracovaní a takisto program, v ktorom sa majú prednášať, nie je dovolené ani prevracat' tento program ani zamieňať predpísané texty ľubovoľnými inými, alebo vynechávať ich úplne alebo i len čiastočne, ak liturgické rubriky nedovoľujú nahradiť organom niektoré verše, zatiaľ čo tieto verše sú na chóre jednoducho odrecitované. Podľa zvyku rímskej Cirkvi je dovolené pri slávnostnej omši spievať iba vložku (motetto) k najsv. sviatosti po Benedictus. Je tiež dovolené, keď sa dospieva predpísané omšové offertorium, v zostávajúcom čase predniesť krátku vložku na slová Cirkvou schválené.

9. Liturgický text má byť spievaný, ako je v knihách, bez pozmeňovania alebo prehadzovania slov, bez neoprávneného opakovania, bez kúskovania slabík a načúvajúcim veriacim vždy zrozumiteľne.

IV. Vonkajšia forma posvätných skladieb

10. Jednotlivé časti omše a officio majú tiež zachovať hudobne ono poňatie a onú formu, ktorú im dala cirkevná tradícia a ktorá je dosť dobre vyjadrená v gregoriánskom speve. Rozdielny je teda spôsob skladby introitu, graduálu, antifóny, žalmu, hymnu, Glória in excelsis atď.

11. V jednotlivostiach nech sa zachovávajú tieto pravidlá: Omšové Kyrie, Glória, Krédo atď. majú zachovať jednotu skladby, vlastnú ich textu. Nie je teda dovolené skladať ich do samostatných skladieb tak, aby každá z týchto skladieb tvorila uzavretú hudobnú skladbu, ktorá by sa mohla od ostatného oddeliť a nahradiť inou. Pri spievaných večerách majú byť pravidelne zachovávané predpisy biskupského ceremoniála, ktorý predpisuje gregoriánsky chorál pre žalmovanie a pripúšťa figurálnu hudbu pre verše Glória Patri a pre hymnus. Pri väčších slávnostiach bude však dovolené striedať gregoriánsky spev s takzvanými falsibordónmi alebo s veršami podobným spôsobom vhodne zloženými. Niekedy bude možné tiež dovoliť, aby sa jednotlivé žalmy prednášali viachlasne, len keď je v takých skladbách zachovaná vlastná forma žalmovania, to jest, keď skladba, vytvorená na motívy novej alebo na

motívy prevzatej z gregoriánskeho spevu alebo podľa neho napodobnená, činí dojem žalmu, striedavo prednášaného. Navždy sú teda vylúčené a zakázané takzvané koncertné žalmy. V cirkevných hymnoch nech je zachovaná tradičná forma hymnu. Nie je teda dovolené skladat' napr. Tantum ergo takým spôsobom, že by prvá sloha bola romanca, kavatina, adagio, a Genjitori potom allegro. Vešperové antifóny majú byť prednášané pravidelne svojou vlastnou gregoriánskou melódiou. Keby sa však v niektorom jednotlivom prípade spievali viachlasne, nikdy nesmú mať formu koncertnej melódie, ani rozsah moteta alebo kantáty.

V. Speváci

12. Okrem melódií, ktoré prislúchajú celebrantovi pri oltári a prisluhujúcim a ktoré majú byť vždy v gregoriánskom speve bez akéhokoľvek sprievodu, všetok ostatný liturgický spev prislúcha zboru klerikov, a preto kostolní speváci, aj keď sú to ľudia svetskí, zastupujú vlastne cirkevný zbor. Preto hudobné skladby, ktoré prednášajú, majú aspoň z najväčšej časti zachovávať ráz zborovej hudby. Tým sa nerozumie, že je úplne vylúčený sólový hlas. Nesmie však nikdy prevládať pri posvätných úkonoch tak, že by väčšina liturgického textu bola vykonaná týmto spôsobom; skôr má mať ráz prostého naznačenia alebo melodického nábehu a byť tesne spojený s ostatnou zborovou skladbou.

13. Z tejto zásady vyplýva, že speváci majú v kostole pravý liturgický úrad a že osoby ženské, keďže sú nespôsobilé pre takýto úrad, nemôžu byť pripustené na účinkovanie v chóre alebo v hudobnom zbore. Ak sa teda chcú použiť hlasy sopránové alebo altové, nech sú k tomu vzatí chlapci, podľa prastarého zvyku Cirkvi.

14. Konečne nech sa nepripúšťajú k účinkovaniu v kostolnom zbore iné osoby ako osoby osvedčené zbožnosťou a počestným životom, ktoré svojím skromným a zbožným správaním pri liturgických úkonoch sa ukazujú hodné svätého úradu, ktorý vykonávajú. Bude tiež vhodné, aby speváci, keď spievajú v kostole, si obliekli cirkevný odev (talár) a rochetu; a ak miesto, kde sa spieva, je vystavené zrakom ľudu, bude vhodné, aby boli zakrytí mrežovaním.

VI. Organ a nástroje

15. Hoci vlastná cirkevná hudba je hudba čisto vokálna, predsa je dovolená tiež hudba so sprievodom organu. V niektorom jednotlivom prípade, v náležitých hraniciach a s príslušným ohľadom, bude možné tiež pripustiť iné nástroje, ale nikdy bez zvláštného povolenia ordinára, podľa predpisu biskupského ceremoniála.

16. Nakoľko spev má vždy prevládať, preto organ alebo iné nástroje ho majú iba podopierať a nikdy ho nesmú potlačovať.

17. Nie je dovolené predkladať spevu dlhé predohry alebo prerušovať ho kusmi medzihier.

18. Hra na organ pri sprievodoch spevu, v predohrách, medzihrách a podobne, sa má riadiť nielen vlastným rázom tohto nástroja, ale má obsahovať všetky vlastnosti, ktoré má pravá posvätná hudba a ktoré boli vyššie uvedené.

19. Je zakázané používať v kostole klavír, ako aj nástroje hrmotné alebo rozmarné, ako bubny, bubienky, činely, zvončeky a podobne.

20. Je prísne zakázané takzvaným hudobným kapelám hrať v kostole; len v niektorom zvláštnom prípade, ak dá k tomu ordinár súhlas, bude dovolené pripustiť obmedzený, rozumný a priestoru primeraný zbor dychových nástrojov, ak je však skladba aj doprovod písaný v štýle vážnom, vhodnom a celkom podobnom sprievodu organu.

21. Pri slávnostiach mimo chrám smie biskup pripustiť hudobnú kapelu, iba ak nebude hrať nijaké svetské skladby. Bolo by žiaduce, aby sa pri takých príležitostiach hudobné výkony obmedzili na sprievod nejakej duchovnej piesne latinskej alebo ľudovej, prednášanej spevákmi alebo zbožnými družinami, ktoré sa zúčastňujú sprievodu.

VII. Dĺžka liturgickej hudby

22. Nie je dovolené, aby kňaz pri oltári musel pre spev alebo hru čakať dlhšie, než vyžaduje liturgický obrad. Podľa cirkevných predpisov Sanctus pri sv. omši má byť zaspievaný pred pozdvihovaním, a preto tiež celebrant má mať v tejto veci dohľad nad spevákmi.

23. Všeobecne sa musí odsúdiť ako najhorší nešvár, aby pri cirkevných úkonoch bola liturgia málo významná a takmer podriadená hudbe, pretože hudba je len, časť liturgie a jej pokorná služobnica.

VIII. Osobitné opatrenia

24. Aby sa presne vykonalo všetko, čo tu bolo stanovené, biskupi, ak tak už neurobili, nech otvoria vo svojich diecézach osobitnú komisiu z osôb naozaj povolaných pre veci posvätnéj hudby a spôsobom, ktorý uznajú za najvhodnejší, nech je jej zverená úloha bdieť nad hudbou, ktorá sa vykonáva v ich chrámoch. Nech dbajú nielen na to, aby hudba bola v sebe dobrá, ale aby tiež zodpovedala silám spevákov a bola vždy dobre vykonávaná.

25. V seminároch klerikov a v cirkevných zariadeniach nech podľa tridentských predpisov všetci pozorne a s láskou pestujú tradičný gregoriánsky spev a nadriadení nech nešetria v tejto veci povzbudzovaním aj pochvalou svojim podriadeným mladíkom. Taktiež, kde je to možné, nech je postarané o zriadenie speváckej školy (schola cantorum) medzi klerikmi, ktorá by vykonávala posvätnú polyfóniu a dobrú liturgickú hudbu.

26. Pri riadnych hodinách liturgie, morálky a cirkevného práva, ktoré sa dávajú študujúcim teológie, nech sa nezabúda na veci, ktoré sa zvlášť týkajú základov a zákonov posvätnéj hudby a táto náuka nech je dopĺňaná zvláštnymi prednáškami o estetike posvätného umenia, aby klerici nevychádzali zo seminára a nemali všetky tieto poznatky, ktoré sú nutné k úplnému cirkevnému vzdelaniu.

27. Nech je postarané, aspoň v hlavných chrámoch, o obnovu starých speváckych škôl, ako to bolo s najlepším úspechom už uskutočnené na veľmi mnohých miestach. Horlivému kňazstvu nie je neľahké zaviesť také školy aj pri menších a vidieckych kostoloch, ba nájde v nich veľmi ľahkú pomoc, ako zhromaždiť mládež i dospelých s vlastným úžitkom a vzdelaním ľudu.

28. Nech sa dbá na to, aby boli všemožne udržiavané a zvelaďované vyššie školy posvätnéj hudby, kde už existujú, a aby boli zakladané, kde ešte nie sú. Je veľmi dôležité, aby sa Cirkev sama starala o vyučenie svojich riaditeľov chórov, organistov aj spevákov, podľa zásad posvätného umenia.

IX. záver

Nakoniec nabádame riaditeľov chórov, spevákov, osoby duchovné, predstavených seminárov, zariadení a rehoľných rádov, farárov a

správcoŸ chrámoŸ, kanovníkoŸ kolegiátnych a sídelných, a predovšetkým biskupov, aby napomáhali so všetkou horlivosťou týmto múdrym opravám, po ktorých sa dlhý čas túžilo a ktorých sa všetci svorne dovolávali, aby nepadlo opovrhnutie na cirkevnú autoritu samotnú, ktorá ich mnohokrát predložila a teraz ich znovu vŸtepuje.

Dané z nášho apoŸtolského paláca vo Vatikáne, v deň panny a mučenice sv. Cecílie, 22. novembra 1903, prvého roku nášho pontifikátu. Pius P.P. X.

Zdroj: <http://vendecz.blogspot.com/2014/10/motu-proprio-tra-le-sollecitudini-sv.html>

DEKRÉTY PÁPEŽOV O SPOLOČENSKOM ZRIADENÍ

O KRISTOVI KRÁĽOVI. Quas Primas. (Pius XI. 1925)

1. Vo svojom prvom okružnom liste⁷⁹⁰, ktorý sme na začiatku nášho pontifikátu vydali pre všetkých biskupov⁷⁹¹ všeobecnej Cirkvi, sme uviedli hlavné príčiny ťažkostí, ktorými bolo ľudstvo súžené. Spomíname si, že sme v ňom hovorili, že tieto početné zlá vo svete sa vyskytli preto, lebo väčšina ľudí vytlačila Ježiša Krista a jeho presvätý Zákon zo svojich životov – že ani jemu, ani jeho Zákonu sa nedávalo miesto v živote – či už v nažívaní v rodinách alebo vo veciach verejných. A ďalej sme hovorili, že nebude žiadnej nádeje na trvalý mier medzi národmi, kým každý jeden jednotlivec i celé štáty budú odmietat' poddať sa vláde nášho Spasiteľa⁷⁹² a že je potrebné hľadať Kristov mier v Kristovom Kráľovstve a sľúbili sme preto urobiť všetko, čo bude v Našich silách. Prehlásili sme, že v Kráľovstve Kristovom nemôže byť mier účinnejšie obnovený, ani zjednaný na trvalejšom základe inak, než skrze obnovenie zvrchovanej vlády nášho Pána. Medzitým sme spozorovali očakávanú nádej na lepšie časy, vidiac rozšírenejší a živší záujem prejavovaný o Krista a jeho Cirkev, jediný zdroj spásy, znamenie toho, že tí, ktorí predtým zvrhli Najvyššiu vládu Vykupiteľa, a tým sa vylúčili z Jeho kráľovstva, sa teraz pripravujú, ba priam ponáhľajú navrátiť sa k povinnosti poslúchať.

I. Svätý rok umocňovateľom náuky o Kráľovstve Kristovom.

2. Mnohé pozoruhodné a pamätne udalosti, ktoré sa udiali počas tohto Svätého roka⁷⁹³, vzdávali veľkú česť a slávu nášmu Pánovi a Kráľovi, zakladateľovi Cirkvi.

⁷⁹⁰ Encyclicas Litteras

⁷⁹¹ ad universos sacrorum Antistites

⁷⁹² Salvatoris Nostri imperium

⁷⁹³ «Anno sacro» alebo «Svätý (či „milostivý“, „jubilejný“) rok» je v katolíckej tradícii rokom odpustenia dlhov a trestov za spáchané hriechy. Pôvod jubilea je spätý so Starým zákonom, Lv 25, 8-13: „Počítaj aj sedem ročných týždňov, sedemkrát sedem rokov, takže čas siedmich ročných týždňov bude činiť štyridsaťdeväť rokov. Potom na desiaty deň v siedmom mesiaci budete trúbiť na zvučnom rohu; v Deň zmierenia budú zaznievať trúby po celej krajine. Päťdesiaty rok zasväťte! Ohlásťe slobodu pre všetkých obyvateľov krajiny! Má to byť pre nich jubilejný (milostivý) rok. Vtedy každý dostane do vlastníctva svoj majetok a každý sa vráti k svojmu rodu. Päťdesiaty rok je pre vás jubilejným rokom. Vtedy nebudete siať ani žať, čo narastie po žatve, ani nebudete oberať vinič, ktorý ste neorezali. Je to jubilejný rok, pamätný čas pre vás. Len to, čo sa samo urodí, budete jesť priamo z poľa. V takom jubilejnom roku každý z vás dostane do vlastníctva svoj majetok.“ Začiatok slávenia tejto tradície jubilea katolíckou Cirkvou siaha ku koncu 13. storočia, kedy sa prakticky bez popudu Cirkevnej hierarchie začalo šíriť medzi ľuďom presvedčenie, že kto v roku 1300 navštívi Baziliku sv. Petra v Ríme, dosiahne úplné odpustenie hriechov – a preto sa v tomto roku vydali do Ríma davy pútnikov. Pápež Bonifác VIII. Behom jedného zo vtedajších veľkých zhromaždení veriacich napokon skutočne udelil všetkým prítomným plné odpustenie hriechov. Neutíchajúci záujem pútnikov tiež primäl pápeža k tomu, aby ešte v tom istom roku vydal bulu „Antiquorum Habet Fida Relatio“,

3. Najmä však výstavou ku Svätým Misiám, ktorá zapôsobila hlbokými dojmami na ľudské mysle a srdcia ukazujúc neochabujúcu prácu, alebo dobročinnosť, ktorú Cirkev denne koná pre rozšírenie kráľovstva svojho Ženícha vo všetkých kútoch sveta a na všetkých ostrovoch, i tých najvzdialenejších v ďalekých oceánoch; a ktorá tiež ukázala, aký veľký počet krajín získali naši statoční a obetaví misionári pod katolícky vplyv svojím potom a svojou krvou; a aké veľké sú oblasti, ktoré ešte len majú byť podrobené sladkému a spásonosnému panstvu nášho Kráľa. Takisto, koľko pútnikov prišlo odvšadiaľ v tomto Svätom roku do Svätého mesta Ríma pod vedením ich biskupov a kňazov – a aké iné pohnútky ich všetkých viedli, ak nie túžba náležite očistiť svoje duše, a tak nad hrobmi Apoštolov a pred nami dokázať, že sú a zostanú pod zvrchovanou nadvládou Kristovou?

4. A toto kráľovstvo nášho Záchrancu sa zaskvelo akýmsi novým leskom, keď sme po zistení ich vynikajúcich cností prehlásili za svätých šesť vyznávačov a panien⁷⁹⁴. Aká radosť a aká útecha naplnila našu dušu, keď po tomto našom prehlásení nesmierne množstvo ľudu vo svätopeterskom chráme prevolávalo pri ďakovnom chválospeve: „*Kriste, Ty si Kráľ slávy!*“⁷⁹⁵ Zatiaľ čo ľudia a štáty oddelené od Boha sa v nenávisti a vnútornými otrasmi rútia do svojej skazy a záhuby, naproti tomu Cirkev Božia, neustále podávajúca ľudskému pokoleniu potravu pre duchovný život, stále viac a viac plodí a živí ďalšie a ďalšie generácie mužov i žien pre Krista. A tých, ktorí sú mu verne oddaní a poslušní v jeho pozemskom kráľovstve, neustále povoláva do večnej nebeskej blaženosti.

5. Okrem toho, na tento Svätý rok pripadlo tiež 1600. výročie všeobecného Nicejského snemu⁷⁹⁶. S o to väčšou radosťou sme nariadili oslavu tohto výročia a sami sme ju konali vo vatikánskej bazilike, pretože tento snem slávnostne prehlásil a ako článok katolíckej viery

ktorá stanovila odpustenie hriechov na celý rok 1300. Bula ďalej ustanovila, že budúce Sväté roky budú vyhlásené každých 25 až 50 rokov, respektíve výnimočne aj v inom čase.

⁷⁹⁴ (1.) **Sv. Terézia z Lisieux** (kan. 17. mája 1925 ako Terezka od dieťaťa Ježiša; v roku 1927 vyhlásená spolu so sv. Františkom Xaverským za hlavnú patrónku misií a v roku 1944 zas za druhú patrónku Francúzska po sv. Jane z Arku), (2.) **sv. Peter Canisius** (kan. 21. mája 1925 a tiež vyhlásený za učiteľa Cirkvi), (3.) **sv. Madeleine Sofia Baratová** (kan. 24. mája 1925 ako zakladateľka Spoločnosti Najsvätejšieho Srdca Ježišovho), (4.) **sv. Mária-Madeleine Postelová** (kan. 24. mája 1925 ako zakladateľku Spoločnosti biednych dcér milosrdenstva), (5.) **sv. Jean Baptiste Marie Vianney** (kan. 31. mája 1925 ako „svätý farár z Arsu“), (6.) **sv. Ján Eudes** (kan. 31. mája 1925 ako zakladateľ kongregácie eudistov a kongregácie sestier od Dobrého Pastiera).

⁷⁹⁵ „Tu Rex gloriae, Christe!“ – to sú slová latinského chválospevu **Te Deum Laudamus** «Teba, Bože, chválime»

⁷⁹⁶ Konaného v roku 325 a. d. v Nicei a pokračujúceho v roku 381 a. d. v Carihrade (Konštantínopole).

vyhlásil jednopodstatnosť jednorodného Syna s Jeho Otcom⁷⁹⁷. Tento snem tiež vložil do vyznania viery slová: „*A jeho kráľovstvu nebude konca*,“ čím potvrdil kráľovskú ctihodnosť Kristovu.

6. Keďže tento Svätý rok výrazne prispel k oslave Kristovho kráľovstva, v súlade s naším apoštolským úradom považujeme za vhodné, ak vyhovieme mnohým prosbám otcov kardinálov, otcov biskupov i veriacich, ktoré nám boli zaslané jednotlivo i hromadne, a zakončíme tento Svätý rok tým, že do Cirkevnej liturgie zavedieme osobitný sviatok Ježiša Krista-Kráľa nášho Pána. Táto záležitosť je nášmu srdcu taká drahá, ctihodní bratia, že by som vám rád povedal o nej niekoľko slov. Bude na vás, aby ste neskôr, spôsobom zodpovedajúcim chápaniu veriacich, vysvetlili, čo vám chceme povedať o Kristovom kráľovstve a aby mu každoročné slávenie tohto sviatku prinášalo hojné požehnanie v budúcnosti.

II. Náuka o Kristovi Kráľovi.

7. Už dávno je všeobecným zvykom nazývať Krista kráľom v prenesenom slova zmysle, pre onú najvyššiu dokonalosť, ktorou vyniká nad všetkým stvorením. Hovorí sa, že Kristus je kráľom ľudského rozumu, a to nie ani tak pre rozsah svojho poznania, ako skôr preto, že on je Pravda sama, a preto každý smrteľník ľudského rodu musí nevyhnutne od neho čerpať pravdu a poslušne ju prijímať. Kristus je taktiež kráľom ľudskej vôle nielen preto, že je v ňom ľudská vôľa dokonale podrobená jeho najsvätejšej Božskej vôli, ale najmä preto, že Kristus sebou samým inšpiruje a opanúva našu slobodnú vôľu, a tým nás všetkých podnecuje k najušľachtilejším skutkom. A pre úplnosť, Kristus je tiež kráľom ľudských srdc vd'aka *svojej „láske presahujúcej každé poznanie“*⁷⁹⁸, a aj pre svoju miernosť a láskavosť, ktorými k sebe

⁷⁹⁷ Táto časť nicejsko-carohradského vyznania katolíckej viery, ktorá je dodnes totožná s vyznaním pravoslávnych, znie: „Verím v jedného Pána Ježiša Krista, jednorodného Syna Božieho, zrodeného z Otca pred všetkými vekmi; Boha z Boha, Svetlo zo Svetla, pravého Boha z Boha pravého, splodeného, nie stvoreného, jednej podstaty s Otcom...“, resp. v pravoslávii: „Viruju... I vo jedinaho Hospoda Iisusa Christa, Syna Božija, jedinorodnaho, iže ot Otca roždennaho predže vsich vik: Svita ot Svita, Boha istinna ot Boha istinna, roždenna, ne sotvorena, jedinosuščna Otcu...“

⁷⁹⁸ Ef 3, 19 ; Ide o parafrázu slov modlitby sv. Pavla za veriacich (Ef 3, 14-21): „Preto zohýnam kolena pred Otcom, od ktorého má meno každé otcovstvo na nebi i na zemi: nech vám dá podľa bohatstva svojej slávy, aby skrze jeho Ducha mocne zosilnel váš vnútorný človek, aby Kristus skrze vieru prebýval vo vašich srdciach, aby ste zakorenení a upevnení v láske, mohli so všetkými svätými pochopiť, aká je to šírka, dĺžka, výška a hĺbka, a poznať aj Kristovu lásku, presahujúcu každé poznanie, aby vás naplnila Božia plnosť celá. A tomu, ktorý mocou, čo v nás pôsobí, je

príťahuje duše. Nikto totiž z celého ľudstva doposiaľ nebol a nikdy nebude tak milovaný ako Ježiš Kristus. Ak však vec preskúmame viac do hĺbky, zistíme, že kráľovské meno a kráľovská moc prináleží Kristovi ako človeku i vo vlastnom slova zmysle. Lebo iba o Kristovi ako o človeku – ktorým Kristus je – možno povedať, že prijal „*moc, slávu a kráľovstvo*“ od Otca⁷⁹⁹. Božie Slovo je jednej podstaty s Otcom, má s ním všetko spoločné a má teda nevyhnutne najvyššiu a absolútnu nadvládu nad všetkými stvorenými vecami.

III. Kráľovstvo Kristovo v Písme svätom.

8. Vari nečítame na mnohých miestach v Písme svätom, že Kristus je Kráľ? Nazýva sa tam panovníkom, ktorý povstane z Jakuba⁸⁰⁰, ktorý je Otcom ustanovený za kráľa na Sione, jeho svätom vrchu, a prijme národy ako svoje dedičstvo a jeho panstvo bude siahať po celej zemi⁸⁰¹. V svadobnom hymne, kde je budúci kráľ Izraela oslavovaný ako najbohatší a najmocnejší panovník, čítame: „*Tvoj trón, Bože, je na veky vekov; žezlo tvojho kráľovstva je žezlo spravodlivosti.*“⁸⁰² Podobných pasáží je v Písme svätom mnoho, a v jednej z nich je jasnejšie vyznačený obraz Kristov, keď je predpovedané, že jeho kráľovstvo nebude mať žiadne hranice a vládnuť v ňom budú spravodlivosť a mier: „*V jeho dňoch bude prekvitať spravodlivosť a plnosť pokoja... A bude panovať od mora až k moru a od rieky až na kraj zeme.*“⁸⁰³

9. K tomu je potrebné pripočítať svedectvo prorokov, predovšetkým dobre známe slová Izaiášove: „*Lebo chlapček sa nám narodil, daný nám je syn, na jeho pleci bude kniežatstvo a bude nazvaný: zázračný Radca, mocný Boh, večný Otec, Knieža pokoja. Jeho vláda bude veľká a pokoj bude bez konca na Dávidovom tróne a nad jeho kráľovstvom, aby ho upevnil a posilnil právom a spravodlivosťou odteraz až naveky.*“⁸⁰⁴ V úplnej zhode s Izaiášom sa vyjadrujú tiež ostatní proroci. Tak napríklad Jeremiáš predpovedá, že Pán vzbudí

schopný okrem tohto všetkého urobiť oveľa viac, ako prosíme alebo chápeme, tomu sláva v Cirkvi a v Kristovi Ježišovi po všetky pokolenia na veky vekov. Amen.“

⁷⁹⁹ Dan 7, 13-14; „Videl som v nočnom videní a hľa, v oblakoch neba prichádzal ktosi ako Syn človeka; prišiel až k Starcovi dní, priviedli ho pred neho. A jemu bola odovzdaná vláda a kráľovstvo, takže jemu slúžili všetky národy, kmene a nárečia; jeho vláda je vláda večná, ktorá nezaniká, a jeho kráľovstvo, ktoré nezahynie.“

⁸⁰⁰ Num. 24, 19

⁸⁰¹ Ž 2

⁸⁰² Ž 45, 7

⁸⁰³ Ž 72, 7-8

⁸⁰⁴ Iz 9, 5-7

spravodlivý výhonok z rodu Dávidovho, a že tento syn *Dávidov* „*bude ako kráľ múdro panovať, v krajine bude vykonávať právo a spravodlivosť.*“⁸⁰⁵ Rovnako prorok Daniel predpovedá, že Boh nebies vzbudí kráľovstvo, „*ktoré sa nikdy nerozpadne ... ono však bude trvať naveky*“⁸⁰⁶. A o niečo ďalej k tomu pripája: „*Videl som v nočnom videní a hľa, v oblakoch neba prichádzal ktosi ako Syn človeka; prišiel až k Starcovi dní, priviedli ho pred neho. A jemu bola odovzdaná vláda a kráľovstvo, takže jemu slúžili všetky národy, kmene a nárečia; jeho vláda je vláda večná, ktorá nezaniká, a jeho je kráľovstvo, ktoré nezahynie.*“⁸⁰⁷ Napĺňa sa i Zachariášovo proroctvo o milosrdnom kráľovi, ktorý „*sa nesie na oslovi, na mláďati oslice*“ a za jasotu ľudu prichádza do Jeruzalema ako ten, ktorý je „*spravodlivý a prináša spásu*“, čo uznali za splnené samotní svätí evanjelisti.

10. A predsa tá istá náuka o Kristovej kráľovskej vláde, ktorú sme našli v knihách Starého Zákona vôbec nemizne ani na stránkach Nového Zákona, práve naopak, je v nich veľkolepo potvrdzovaná. Zmieňme sa tu iba krátko o posolstve archanjela, ktorý oznamuje Panne, že „*počne a porodí syna ... ktorému Pán Boh dá trón jeho otca Dávida, naveky bude kraľovať nad Jakubovým rodom a jeho kráľovstvu nebude konca.*“⁸⁰⁸

11. Kristus sám vydáva svedectvo o svojej kráľovskej vláde: keď hovoril v jeho poslednej reči k ľudu o odmenách a trestoch, ktoré sa ujdú dobrým a zlým vo večnosti; alebo keď odpovedal rímskemu miestodržiteľovi, ktorý sa verejne pýtal, či je kráľom; alebo keď po svojom zmŕtvychvstaní zveril apoštolom právomoc učiť a krstiť všetky národy; skrátka, kedykoľvek sa naskytla príležitosť, Kristus sám seba nazýval kráľom⁸⁰⁹, verejne sa vydával za kráľa⁸¹⁰ a slávnostne prehlásil, že jemu je daná všetka moc na nebi i na zemi⁸¹¹. Čo iné vyjadrujú tieto slová, než veľkosť jeho moci a nekonečnosť jeho kráľovstva? Môžeme sa potom diviť, že ten, ktorého sv. Ján nazýva „*vládcom nad kráľmi zeme*“⁸¹² sa svätému Apoštolovi zjavil vo videní o konci sveta, ako ten, ktorý má na plášti a na bedrách napísané meno: Kráľ kráľov a Pán

⁸⁰⁵ Jer 23, 5

⁸⁰⁶ Dan 2, 44

⁸⁰⁷ Dan 7, 13-14

⁸⁰⁸ Lk 1, 32- 33

⁸⁰⁹ Mt 25, 31- 40

⁸¹⁰ Jn 18, 37

⁸¹¹ Mt 28, 18

⁸¹² Zjv 1, 5

pánov?⁸¹³ Ved' Krista Otec „ustanovil za dediča všetkého“⁸¹⁴; lebo on musí kral'ovať, kým nepoloží všetkých nepriateľov pod nohy Boha a Otca.⁸¹⁵

IV. Kristovo kráľovstvo v liturgii

12. Z tejto jednotnej náuky Písma svätého je zrejmé, že katolícka Cirkev, ktorá je Kristovým kráľovstvom na zemi a ktoré sa má šíriť medzi všetkými ľuďmi a vo všetkých krajoch, by mala všetkými prejavmi úcty pozdraviť svojho Pôvodcu a Zakladateľa ako Kráľa a Pána a Kráľa kráľov v ročnom cykle posvätnéj liturgie. Tieto čestné označenia vyjadrujú v prevelebnej rozmanitosti jednu a tú istú pravdu. Cirkev ich používala kedysi v starých žalmových modlitbách a sakramentároch⁸¹⁶ a používa ich ešte aj dnes vo verejných modlitebných úkonoch konaných každodenne na chválu Božskej Velebnosti a taktiež pri vysluhovaní Najsvätejšej Sviatosti Nepoškvrnenej Obety. V tejto ustavičnej oslave Krista-Kráľa možno poľahky postrehnúť obdivuhodnú zhodu našich obradov s východnými obradmi, ktorou sa opäť raz potvrdzuje zásada: „Zákon modlitby je zároveň zákonom viery“⁸¹⁷.

V. Základ Kristovej kráľovskej dôstojnosti

13. To na akom základe spočíva táto dôstojnosť a moc nášho Pána, to vhodne naznačuje už Cyril Alexandrijský: „*Aby som to stručne vyjadril, moc, ktorú má Kristus nad všetkým tvorstvom, neuchvátil násilím, ani ju neprijal zvonku, ale naopak, má ju zo svojej podstaty a prirodzenosti.*“ To znamená, že jeho výsostná kráľovská moc pochádza zo spojenia, ktoré nazývame hypostatickým⁸¹⁸. Z toho vyplýva, že anjeli a ľudia sa majú Kristovi klaňať nielen ako Bohu, ale majú ho tiež poslúchať ako človeka a podriaďiť sa i jeho zvrchovanému pozemskému panstvu; pretože už z hypostatického spojenia má Kristus moc nad všetkým tvorstvom. Ale čo je však blaženejšie a lahodnejšie než

⁸¹³ Zjv 19, 16

⁸¹⁴ Hebr 1, 2

⁸¹⁵ 1 Kor 15, 25

⁸¹⁶ sakramentár – liturgická kniha s modlitbami pri omšiach a pri udeľovaní sviatostí.

⁸¹⁷ „Legem credendi lex statuit supplicandi.“

⁸¹⁸ Ide o spojenie „zvecňujúce“, kedy Kristus vo svojej osobe je spredmetnením samej nemateriálnej Podstaty; hypostáza – 1. podklad, substancia; zvecnenie, konkretizácia, spredmetnenie; 2. presadzovanie samostatnej substanciálnej existencie určitým abstraktným pojmom, myšlienkam, vlastnostiam, predstavám alebo vzťahom a ich zvecnenie a povýšenie na samostatnú kategóriu.

myšlienka, že Kristus je naším kráľom nielen z hľadiska prirodzeného práva, ale tiež právom, ktoré nadobudol svojím vykupiteľským dielom? Bodaj by si všetci zábudliví ľudia spomenuli, čo sme stáli nášho Vykupiteľa: „*Ved' viete, že zo svojho márneho spôsobu života, zdedeného po otcoch, boli ste vykúpení nie porušiteľným striebrom alebo zlatom, ale drahou krvou Krista, bezúhonného a nepoškrveného Baránka.*“⁸¹⁹ Nepatríme už sebe, nakoľko nás Kristus „*draho kúpil*“⁸²⁰; áno i naše telá „*sú údmi Kristovými*“. (1 Kor 6, 15.)

VI. Povaha a význam výsostnej Kristovej kráľovskej moci

14. Teraz chceme v krátkosti vysvetliť povahu a význam tejto výsostnej kráľovskej moci. Nie je potrebné pripomínať, že sa skladá z troch zložiek moci, ktoré sú vlastné každej kráľovskej vláde. Uvedené svedectvá v Písme svätom o všeobecnom zvrchovanom kráľovskom panstve nášho Vykupiteľa to dokazujú viac než jasne, a navyše je ešte aj článkom katolíckej viery, že Ježiš Kristus bol daný ľuďom nielen ako Vykupiteľ, v ktorého je všeobecnou povinnosťou veriť, ale zároveň aj ako **zákonodarca**, ktorého je všeobecnou povinnosťou poslúchať. Evanjeliá nám nehovoria o tom, že Kristus vydal zákony, ale skôr o tom, ako je On výsostným pôvodcom Zákona. A o tých, ktorí zachovávajú jeho Zákon, Božský Učiteľ hovorí, že tým dokazujú svoju lásku k nemu⁸²¹ a že zostávajú v jeho láske⁸²². O **sudcovskej moci** sám Ježiš prehlásil v odpovedi Židom, ktorí ho obviňovali, že zázračným uzdravením chorého porušuje klud počas šábesu⁸²³, že ju dostal od Otca: „*A Otec nikoho ani nesúdi, ale všetok súd odovzdal Synovi.*“⁸²⁴ V tejto právomoci je zahrnuté právo na odmeňovanie a potrestanie všetkých žijúcich ľudí, pretože toto právo je neoddeliteľné od práva súdiť. Kristovi patrí aj **výkonná moc**, pretože všetci ľudia sú povinní byť poslušnými jeho zvrchovanému kráľovskému panstvu – ved' neposlušným hrozí Kristus trestami, pred ktorými niet úniku.

⁸¹⁹ 1 Petr 1, 18-19

⁸²⁰ 1 Kor 6, 19-20

⁸²¹ Jn 14, 15

⁸²² Jn 15, 10

⁸²³ Šábes - odpočinkový, sviatočný deň židov začínajúci sa piatkovým stmievaním a končiaci sa zotmením v sobotu

⁸²⁴ Jn 5, 22

VII. Kristovo kráľovstvo ako duchovné panstvo

15. Toto kráľovstvo je duchovné a zaoberá sa duchovnými vecami. To, že je to tak, dostatočne dokazujú vyššie uvedené citáty z Písma a Kristus to svojim konaním potvrdzuje. Keď sa Židia, a dokonca i sami Apoštoli mylne domnievali, že Mesiáš oslobodí ľud a obnoví izraelské kráľovstvo, Kristus to pri nejednej príležitosti odmietol a poprel. Keď sa okolo neho zhromaždili ľudia a chceli ho označiť za kráľa, vyhol sa tejto cti útekom a skrytosťou. Pred rímskym miestodržiteľom vyhlásil, že jeho kráľovstvo „*nie je z tohto sveta*“⁸²⁵. Evanjeliá predstavujú toto kráľovstvo ako kráľovstvo, do ktorého sa ľudia pripravujú vstúpiť pokáním a v skutočnosti nemôžu doň vstúpiť inak než vierou a krstom, ktorý, hoci je vonkajším obradom, znamená a vyvoláva vnútorné znovuzrodenie. Toto kráľovstvo stojí jedine proti kráľovstvu satanovmu a silám temnoty. Od svojich stúpencov vyžaduje ducha odpútanosti od bohatstva a pozemských vecí a ducha miernosti. Musia hladovať a žízniť po spravodlivosti a hlavne zaprieť samých seba a niest' svoj kríž.

16. Keďže však Kristus Vykupiteľ vykúpil Cirkev za cenu svojej krvi a ako kňaz sa sám obetoval a ustavične sa vydáva za obeť za naše hriechy - nie je teda zjavné, že jeho kráľovská dôstojnosť sa podieľa na oboch týchto úlohách?

17. Na druhej strane by bolo vážnym omylom tvrdiť, že Kristus nemá žiadnu autoritu v občianskych záležitostiach, pretože to on dostal od Otca úplnú právnu moc nad stvorením, a tak všetko podlieha jeho súdu. Napriek tomu sa počas svojho života na zemi zdržiaval vykonávania takejto authority, a hoci sám opovrhoval vlastníctvom pozemských dohier alebo starostlivosťou o ne, oboje ponechal a dodnes ponecháva na pozemských majiteľoch týchto práv. „*Neodníma pozemské veci, ktorý ti dáva nebeské kráľovstvo.*“⁸²⁶ Non eripit mortalia qui regna dat caelestia.

18. A tak zvrchovanej kráľovskej moci nášho Vykupiteľa podliehajú všetci ľudia. S radosťou o tejto veci uvádzame slová nášho

⁸²⁵ Jn 18, 36

⁸²⁶ Ide o slová gregoriánskeho chorálu *Crudelis Herodes* spievaného na sviatok Zjavenia Pána (Sviatok troch kráľov); v origináli encykliky: „Non eripit mortalia, qui regna dat caelestia.“ Celé znenie hymnusu v slovenčine: „Herodes, krutý protivník, čo pred Ježišom cítiš strach? Neodníma pozemské veci, ktorý ti dáva nebeské kráľovstvo. Mudrci idú za hviezdou, v jej svetle Svetlo hľadajú; a veriac v neho, že je Boh, dary mu k nohám skladajú. Baránok Boží do rieky s hriešnikmi schádza v pokání; on, bezhriešny, nás umyje krstom, čo hriechy odstráni. Svoju moc opäť zjavuje, keď káže džbány z kameňa naplniť vodou po okraj a na víno ju premieňa. Nech ti je sláva, Ježišu, cez večnosť, v ktorej kraluješ s Otcou i Duchom Presväтым, že sa dnes ľudstvu zjavuješ. Amen.“

nesmrteľného predchodcu Leva XIII.: *„Jeho zvrchované panstvo sa totiž nevzťahuje iba na národy vyslovene katolícke, a nie iba na tých, ktorí prijali krst, a tým právne spadajú do Cirkvi – či by ich už bludné názory zvedli z cesty alebo ich od spoločenstva s ňou odlúčila schizma – ale jeho kráľovská moc sa bez výnimky vzťahuje tiež na všetkých tých, ktorí kresťanskú vieru nemajú, takže vskutku celé ľudské pokolenie podlieha moci Ježiša Krista.“* V tejto veci niet jedinej výnimky medzi jednotlivcami, rodinami či štátmi, pretože ľudské spoločenstvá nie sú o nič menej podrobené Kristovej moci než jednotlivci. Pretože prameň blaženosti pre jednotlivcov i pre spoločnosť jeden a ten istý je: *„A v nikom inom niet spásy, lebo niet pod nebom iného mena, daného ľudom, v ktorom by sme mali byť spasení.“*⁸²⁷ Je výlučne jediný pôvodca ako blahobytu štátu, tak i blaženosti jednotlivých občanov: *„Pretože blahobyť štátu nemá iný zdroj než blaženosť jednotlivca, pretože štát nie je nič iné než zjednotené množstvo jednotlivcov.“*⁸²⁸ Ak si teda vládcovia národov chcú zachovať svoju autoritu, podporovať a zvyšovať prosperitu svojich krajín, nech nezanedbávajú verejnú povinnosť úcty a poslušnosti Kristovej vláde.

Pretože to, čo sme napísali na začiatku nášho pontifikátu o veľkom úpadku autority verejných činiteľov a o strate rešpektu k nim, platí rovnako aj v súčasnosti: *„Ak je Boh a Ježiš Kristus,“* tak sme sa vtedy sťažovali: *„... vytesnený zo zákonodarstva a z verejného života a keď sa autorita už viacej neodvodzuje od Boha, ale skôr od ľudí, tak bol odňatý samotný základ tejto autority, pretože bol odstránený hlavný dôvod, prečo majú jedni právo panovať a druhí povinnosť poslúchať. Výsledkom sú otrasy v celej ľudskej spoločnosti, pretože tá už viac nemá žiadnu pevnú oporu ani záštitu.“*⁸²⁹

VIII. Požehnanie plynúce z Kristovej kráľovskej vlády

19. Keď raz ľudia v súkromnom aj verejnom živote uznajú, že Kristus je kráľ, spoločnosť konečne dostane veľké požehnanie skutočnej slobody, dobre usporiadanej disciplíny, pokoja a harmónie. Kráľovský úrad nášho Pána dáva ľudskej autorite kniežat a vládcov náboženský význam; zušľachtuje povinnosť poslušnosti občana. Práve z tohto dôvodu apoštol Pavol prikazujúc manželkám

⁸²⁷ Sk. ap. 4, 12

⁸²⁸ Sv. Augustín k Macedóniovi, kap. 3.

⁸²⁹ Enc. Ubi arcano

a sluhom, aby vo svojom manželovi a vo svojom pánovi ctili Krista, ich zároveň napomínal, aby ich neposlúchali ako ľudí, ale jedine ako zástupcov Krista; pretože sa nepatrí, aby ľudia vykúpení Kristom, otročili iným ľuďom: „*Draho ste boli kúpení. Nestaňte sa otrokmi ľudí!*“⁸³⁰ Ak teda budú riadne zvolení vladári a úradníci presvedčení, že nepanujú ani tak zo svojho práva, ale z dopustenia a v zastúpení Božského Kráľa, potom budú zaiste sväto a múdro užívať svoju autoritu a takisto pri vydávaní a vykonávaní zákonov budú mať na zreteli všeobecné blaho a ľudskú dôstojnosť svojich poddaných. Potom sa upevní poriadok a rozkvitne pokoj, pretože tak bude odstránená každá príčina svárov. Ľudia uvidia vo svojom kráľovi alebo vo svojich vládcoch ľudí, ako sú oni sami, možno nehodných alebo otvorených kritike, ale neodmietnu im poslušnosť, ak v nich uvidia odzrkadlenie autority Krista Boha a človeka. Výsledkom bude aj mier a harmónia; lebo s rozšírením a univerzálnym rozsahom Kristovho kráľovstva si ľudia budú stále viac uvedomovať puto, ktoré ich spája, a tak sa mnohým konfliktom buď úplne zabráni, alebo sa aspoň zníži ich horkosť.

20. Veru, ak by Kristovo kráľovstvo skutočne obsiahlo všetkých ľudí ako ich po práve obsahuje, ako by sme mohli pochybovať o pokoji, ktorý vniesol do sveta Kráľ mieru? Ten, ktorý prišiel všetko zmieriť⁸³¹; ten, ktorý neprišiel, aby sa dal obsluhovať, ale aby slúžil⁸³². A i keď je Pánom všetkého, dal nám seba ako príklad pokory a stanovil ju ako zákon obzvlášť súvisiaci s jeho učením o láske. On tiež povedal: „*Moje jarmo je príjemné a moje bremeno ľahké.*“⁸³³ Ó, aké požehnanie by zavládlo vo svete, keby sa všetci jednotliví ľudia, rodiny i štáty nechali opanovať Kristom! „*Potom konečne*“, aby sme použili slová, ktoré pred 25 rokmi predniesol k biskupom náš nezabudnuteľný predchodca Lev XIII.: „*bude možné vyhojiť toľko rán; až vtedy sa bude právo znova tešiť svojej niekdajšej vážnosti, obnoví sa mier v plnej svojej kráse, zasunú sa meče do pošvy a zložia sa zbrane, keď všetci ochotne príjmu zvrchované panstvo Kristovo a budú mu poslušní, a keď každý jazyk bude vyznávať, že Pán Ježiš Kristus je v sláve Boha Otca.*“

⁸³⁰ 1 Kor 7, 23

⁸³¹ Kol 1, 20

⁸³² Mk 10, 45

⁸³³ Mt 11, 30

IX. Dôvody pre zavedenie sviatku Krista-Kráľa

21. Preto, aby kresťanská spoločnosť hojnejšie prijímala tento vzácny úžitok, a aby si ho natrvalo uchovala, musí sa čo najviac rozšíriť poznanie o kráľovskej dôstojnosti nášho Spasiteľa. A na tento účel sa zdá byť najvhodnejšie ustanoviť vlastný a zvláštny sviatok Krista-Kráľa. Ved' na to, aby bol ľud oboznamovaný s pravdami viery a aby nimi bol povznášaný k radostiam vnútorného života, má omnoho väčší účinok každoročné slávenie svätých tajomstiev, ako hoci i tie najzávažnejšie výnosy učiteľského úradu Cirkvi. S cirkevnými výnosmi sa totiž oboznámi zvyčajne len niekoľko málo vzdelanejších ľudí a učiteľov, zatiaľ čo sviatky, navyše konané opakovane, pôsobia na všetkých veriacich a všetkým dávajú ponaučenie. Úradné výnosy prehovorí len raz, ale sviatky prehovárajú každoročne a takmer stále. Kým výnosy Cirkvi pôsobia prevažne iba na rozum, sviatky Cirkvi pôsobia spasiteľne na rozum i na dušu, na celého človeka. Keďže sa človek skladá z tela i duše, musí byť vonkajšími sviatočnými slávnosťami natoľko pohnutý, aby sa mu práve skrze rozmanitosť a krásu svätých obradov lepšie vpili Božské pravdy do tela i do krvi, a tak mu poslúžili na úžitok v duchovnom živote.

22. Nakoniec, z cirkevných dejín poznáme, že takéto sviatky boli počas stáročí postupne zavádzané vždy vtedy, keď to bolo potrebné alebo užitočné pre kresťanskú spoločnosť: či už vtedy, keď bolo potrebné ľud posilniť proti všeobecnému nebezpečenstvu, či pred vtierajúcimi sa bludmi, alebo keď mal byť ľud väčšmi pohnutý a zapálený preto, aby s ešte väčšou horlivosťou a zbožnosťou uctieval niektoré tajomstvá viery alebo Božie dobrodenia. Ved' už v prvých storočiach kresťanstva, keď boli veriaci ešte kruto prenasledovaní, začali si pripomínať mučeníkov posvätnými obradmi, aby podľa svedectva sv. Augustína oslavy mučeníkov nadchli k mučeníctvu. Liturgické pocty, ktoré boli neskôr preukazované svätým vyznávačom, pannám a vdovám, primäli potom kresťanov usilovať sa o cnostný život, potrebný i v dobách mieru. Osobitne však sviatky zavedené k pocte Najblahoslavennejšej Panny mali ten účinok, že kresťanský ľud nielenže zbožnejšie uctieval Matku Božiu ako najmocnejšiu ochrankyňu, ale tiež že ju vrúcnejšie miloval ako Matku, ktorú mu Vykupiteľ zanechal takmer vo svojich posledných slovách. K požehnaniám, ktoré vzišli z verejného a zákonitého uctievania Bohorodičky a svätých, sa musí nie na poslednom mieste pripočítať i to, že Cirkev doposiaľ vždy opakovane zvíťazila nad nákazou bludov či nesprávnych náuk. Obdivuhodná je

predvídavosť Božej Prozreteľnosti, ktorá i zo zla dokáže vyvodiť dobro, a len preto dopúšťa, aby ochabla viera a zbožnosť ľudu alebo aby sa pozdvihli bludné náuky proti katolíckej pravde, lebo až potom môže pravda zažiarit' novým leskom, viera a zbožnosť veriacich zas precitnúť z duševnej ľahostajnosti a nasmerovať ich k väčšej dokonalosti a svätosti.

23. Sviatky zavedené do liturgie v ostatnom čase mali zaiste podobný zmysel a priniesli podobné plody. Napríklad, keď ochabovala úcta a pocty vzdávané samotnej prevelebnej Sviatosti Oltárnej, bol zavedený sviatok Božieho Tela, ktorý povahou svojho slávenia, veľkolepou nádherou obradov a modlitbami počas celej oktávy mal znova priviesť národy k verejnému uctievaniu Pána. Alebo sviatok Najsvätejšieho Srdca Ježišovho bol zavedený vtedy, keď ľudské duše smutnou a ponurou prísnosťou jansenistov ochabli a takmer úplne zanevreli na lásku k Bohu či stratili nádej na svoju spásu.

X. Sviatok Krista-Kráľa ako liek proti súčasnému antiklerikalizmu

24. Aby sme sa postarali o potreby súčasnej doby a poskytlí najúčinnjší liek proti moru, ktorý zachvátil ľudskú spoločnosť, nariad'ujeme preto celému katolíckemu svetu uctievať Krista ako kráľa. Morom pritom nazývame antiklerikalizmus našej doby, jeho nesprávne náuky a jeho zhubné snahy. Ako viete, ctihodní bratia, tento mor antiklerikalizmu nedozrel za jediný deň, ale bol už dlho skrytý v útrobach štátov. Antiklerikalizmus začínať popieraním zvrchovaného panstva Kristovho nad všetkými národmi; pokračoval upieraním práv Cirkvi, ktoré jej dal sám Kristus, a to práva učiť celé ľudské pokolenie, práva dávať zákony a práva riadiť národy vo všetkých týchto záležitostiach, skrze ktoré má Cirkev priviesť ľudí k večnej blaženosti. Potom sa postupne Kristovo náboženstvo začalo prirovnávať k nepravým náboženstvám a hanebne klásť na jednu úroveň s nimi. Neskôr bola Cirkev podriad'ovaná štátnej moci a vydávaná na milosť a nemilosť vládom a štátnym úradom. Niektoré štáty zašli až tak ďaleko, že so všetkou drzosťou nedbali nahradiť Božie náboženstvo akýmsi prirodzeným náboženstvom spočívajúcim v nejakej inštinktívnej náklonnosti srdca. Našli sa i také štáty, ktoré sa domnievali, že sa môžu zaobísť bez Boha a za svoje náboženstvo prehlásili bezbožníctvo a opovrhovanie Bohom. Vzburá jednotlivcov a celých štátov proti právam Krista priniesla so sebou ohavné dôsledky. Už v encyklike *Ubi arcano* sme sa sťažovali na toto veru pretrpké ovocie

a dnes sa naň sťažujeme znova: na široko-d'aleko rozosiate semeno nesvornosti a na rozdúchované plamene nenávisti a sporov medzi národmi, ktoré stoja v ceste zmiereniu: je rozšírená bezuzdná hrabivosť, ktorá sa nezriedka skrýva pod rúškom všeobecného blaha a lásky k vlasti a z ktorej vznikajú roztržky medzi občanmi; a oná slepá a bezmedzná sebaláska, ktorá nehľadí na iné než na vlastný prospech a zisk a všetko ostatné súdi podľa seba; zanedbávaním povinností a nedbalosťou je celkom zničený pokoj v rodinách; jednota a pevnosť rodiny je otrávená; a nakoniec aj ľudská spoločnosť je rozvrátená a rúti sa do záhuby. Sviatok Krista-Kráľa, ktorý sa má sláviť od dneška každoročne, v nás vzbudzuje živú nádej, že ľudská spoločnosť sa poponáhľa šťastne vrátiť k najmilšiemu Spasiteľovi. Úlohou katolíkov teda je pripravovať a urýchliť tento návrat svojou horlivou činorodosťou; avšak, ako sa zdá, mnohí z nich nezaujmajú v spoločenskom živote to miesto a nemajú ani tú autoritu, ktorú by mali mať tí, ktorí nesú pochodeň pravdy. Tento stav vecí možno snád pripísať na vrub ťažkopádnosti či plachosti dobrých, ktorí sa buď úplne zdržujú odporu alebo odporujú iba veľmi slabo. Preto nepriatelia Cirkvi nutne nadobúdajú väčšiu smelosť. Ak však veriaci pochopia, že pod znamením Krista-Kráľa sú povinní bojovať statočne a neúnavne a keď budú preniknúť týmto ohňom apoštolátu, budú sa snažiť získať pre svojho Pána odpadlíkov alebo nevedomých a brániť jeho práva, aby neboli nijako porušované.

25. Každoročné a univerzálne slávenie sviatku Kristovho kráľovstva navyše upozorní na zlo, ktoré antiklerikalizmus priniesol spoločnosti tým, že odviedol ľudí od Krista, a tiež urobí veľa pre ich nápravu. Zatiaľ čo národy urážajú milované meno nášho Vykupiteľa tým, že potláčajú všetky zmienky o ňom na svojich konferenciách a v parlamentoch, my musíme o to hlasnejšie hlásať jeho kráľovskú dôstojnosť a moc a tým univerzálnejšie presadzovať jeho práva.

XI. Príprava na zavedenie sviatku Krista-Kráľa

26. Či azda nebola už od konca minulého storočia radostne a obozretne pripravovaná cesta k zavedeniu tohto sviatku? Je dobre známe, že tento kult bol ochraňovaný v mnohých knihách, vydaných po celom svete v rôznych jazykoch. Kristova výsostná kráľovská moc a zvrchované panstvo boli uznávané tiež oným zbožným zvykom zasvecovania sa a oddávania sa nespočetných rodín Najsvätejšiemu Srdcu Ježišovmu. Nekonali tak však len rodiny, ale i štáty a kráľovstvá,

ba dokonca celé ľudské pokolenie sa šťastne zasvätilo Božskému Srdcu Ježišovmu na popud a za vedenia Leva XIII. vo Svätom roku 1900. Rovnako nemôžeme prejsť mlčaním, že k slávnostnému hlásaniu Kristovej kráľovskej vlády nad celou ľudskou spoločnosťou prispeli obdivuhodným spôsobom veľmi časté eucharistické zjazdy, ktoré sa v poslednom čase konajú. Ich účelom je, aby ľudia jednotlivých diecéz, krajov a národov či celého sveta, zjednotení v uctievaní a slávení Krista-Kráľa skrytého pod eucharistickým závojom, kázňami na zhromaždeniach a v chrámoch, spoločným uctievaním verejne vystavenej prevelebnej Sviatosti a veľkolepými sprievodmi spoločne pozdravili Krista ako Bohom daného Kráľa. Možno právom povedať, že kresťanský ľud, vedený akýmsi Božím vnuknutím, onoho Ježiša, ktorého bezbožní ľudia nechceli prijať, keď prišiel k svojim vlastným, chcel vyniesť z tichého úkrytu posvätných chrámov a niesť ho ulicami miest ako víťaza a mohol teraz v plnej miere prijať jeho kráľovské práva.

XII. Svätý rok je vhodnou príležitosťou k zavedeniu sviatku Krista-Kráľa

27. Pre naplnenie nami uvedeného zámeru ponúka Svätý rok chýliaci sa ku svojmu koncu najvhodnejšiu príležitosť. Lebo dobrotivý Boh počas tohto roku obrátil myseľ i srdcia veriacich k nebeským statkom, ktoré sú nad všetko poznanie, opäť ich naplnil darom svojej milosti, zväčšil ich horlivosť, aby sa usilovali o vyššie dary a voviedol ich nohami na správne chodníčky. Keď teda počúvame mnohé prosby, ktoré nám boli zaslané, alebo keď prihliadneme k udalostiam práve sa končiaceho Svätého roku, tak máme zaiste mnoho dôvodov byť presvedčený, že práve nadišiel deň všetkými tak očakávaný, aby sme prehlásili, že Kristus má byť uctievaný zvláštnym a vlastným sviatkom ako Kráľ celého ľudského pokolenia. V tomto roku totiž, ako sme už na začiatku povedali, je Božský Kráľ naozaj vznešený vo svojej svätyni⁸³⁴ lebo je slávne vznešený⁸³⁵ svätorečením nového zástupu svojich bojovníkov. V tomto roku ľudia tiež obdivovali na jedinečnej výstave Svätých misií nevídané veci a nevídanú prácu, skrze ktoré mohli pochopiť aj obdivovať Kristove víťazstvá vydobyté misionármi ako hlásateľmi jeho Evanjelia pri rozširovaní jeho kráľovstva. A nakoniec,

⁸³⁴ Ž 68, 36

⁸³⁵ Ex 15, 1

v tomto roku pri oslave jubilea Nicejského koncilu sme si pripomínali jednopodstatnosť vteleného Slova s Otcom, na ktorej sa zakladá Kristova nadvláda nad všetkými národmi.

XIII. Úradné zavedenie sviatku Krista-Kráľa

28. A preto, našou apoštolskou mocou ustanovujeme sviatok Ježiša Krista-Kráľa nášho Pána, ktorý sa má sláviť každoročne po celom svete poslednú nedeľu v októbri, bezprostredne pred sviatkom Všetkých svätých. Nariadujeme tiež, aby sa v tento deň každoročne obnovovalo zasvätenie ľudského pokolenia Najsvätejšiemu Srdcu Ježišovmu, čo prikázal už náš nezabudnuteľný predchodca blahej pamäti pápež Pius X. Chceme však, aby sa len v tomto roku konalo toto zasvätenie dňa 31. decembra, kedy my sami budeme slúžiť pontifikálnu svätú omšu na počesť Krista-Kráľa a spomínané zasvätenie vykonáme v našej prítomnosti. Domnievame sa, že nemôžeme lepšie a vhodnejšie ukončiť Svätý rok a že nedokážeme lepšie vyjadriť povďačnosť svoju a celého katolíckeho sveta Kristovi, nesmrteľnému kráľovi všetkých vekov⁸³⁶ za dobrodenia vykonané v tomto Svätom roku nám a celej svätej katolíckej Cirkvi.

29. Nemusíme Vám, ctihodní bratia, obzvlášť širšie vysvetľovať, prečo sme ustanovili zvláštny sviatok Krista-Kráľa, odlišný od už jestvujúcich, v ktorých je už naznačená a aj sa oslavuje Jeho kráľovská dôstojnosť. V skratke totiž stačí poukázať na skutočnosť, že i keď vo všetkých sviatkoch nášho Pána je takzvaným materiálnym predmetom Kristus, predsa len sa ich formálny predmet nikdy priamo netýkal jeho kráľovského mena či jeho kráľovskej ctihodnosti. Na nedeľu sme zasa tento sviatok ustanovili preto, aby nielen duchovenstvo vzdávalo poctu Božskému Kráľovi slúžením svätej omše a modlitbou liturgie hodín, ale aby aj veriaci ľud, oslobodený od svojich pracovných povinností a naplnený svätou radosťou, vydal Kristovi skvelé svedectvo o svojej poslušnosti a poddanosti. Posledná nedeľa mesiaca októbra sa nám navyše zdala byť na túto slávnosť ďaleko vhodnejšia než iné dni, nakoľko touto nedeľou sa takmer zakončuje celý cirkevný rok. Týmto spôsobom potom tajomstvá Kristovho života, slávené počas roka, budú sviatkom Krista-Kráľa slávne korunované. Ešte predtým, než prikočíme k oslave víťazstva Všetkých svätých, budeme ohlasovať

⁸³⁶ 1 Tim 1, 17

a vyzdvihovať slávu Toho, ktorý zvíťazil vo všetkých svojich svätých a vyvolených. Bude teda, ctihodní bratia, Vašou úlohou a Vašou povinnosťou, postarať sa o to, aby každoročnej oslave tohto sviatku vo všetkých farnostiach predchádzali v určité dni kázne, v ktorých by bol ľud poučený o povahe, zmysle a dôležitosti tohto sviatku. A aby si podľa toho mohol ľud zariadiť svoj život tak, aby bol hodný tých, ktorí sú verne a horlivo oddaní panstvu Božského Kráľa.

XIV. Požehnanie plynúce z ustanovenia sviatku Krista-Kráľa

30. Ku koncu tohto listu Vám chceme, ctihodní bratia, krátko vysvetliť, aký úžitok z tohto uctievania Krista-Kráľa očakávame a sľubujeme si pre Cirkev, pre štát i pre jednotlivých veriacich.

31. Pocty, ktoré sa majú preukazovať nášmu zvrchovanému Pánovi, ľudom pripomínajú, že Cirkev, ktorá bola založená Kristom ako dokonalá spoločnosť, má prirodzené a neodcudziteľné právo trvať na svojej plnej slobode a nezávislosti od štátnej moci. Cirkev nemôže závisieť od cudzej vôle pri vykonávaní úloh, ktoré jej boli Bohom zverené a ktorými sú: učiť, riadiť a viesť k večnej blaženosti všetkých tých, ktorí patria do Kristovho kráľovstva. Podobnú slobodu musí dať štát aj rehol'ným rádom a spoločenstvám, bratstvám i sesterstvám. Tie sú totiž najúčinnjšími pomocníkmi Cirkevných pastierov a horlivo s nimi spolupracujú na rozšírení a upevnení Kristovho kráľovstva. Svojimi posvätnými sľubmi bojujú proti trojnásobnej žiadostivosti sveta a svojou snahou o dokonalejší život pôsobia, že pred očami všetkých, trvalým a vždy krásnejším leskom žiari ona svätosť, ktorú si Božský zakladateľ prial, aby bola znakom a charakteristikou jeho Cirkvi.

32. Štátom bude potom táto oslava sviatku, každoročne obnovovaná po celom svete, pripomínať, že tak súkromné osoby, ako i štátne inštitúcie a vládnuce osoby sú viazané povinnosťou verejne uctievať Krista a byť mu poslušní. Bude im pripomínať posledný súd, pri ktorom Kristus prísne pomstí bezprávie, ktoré mu bolo spôsobené, keď bol nielen vyhostený z civilného života, ale tiež keď bol hanebne postavený bokom a ponechaný bez povšimnutia. Pretože jeho kráľovská dôstojnosť si vyžaduje, aby štát bral ohľad na Božie prikázania a kresťanské zásady, a to tak pri tvorbe zákonov, ako aj pri vykonávaní spravodlivosti, ako aj pri poskytovaní zdravej mravnej výchovy mladým.

33. Okrem toho je obdivuhodné, koľko sily a cností budú môcť veriaci kresťania načerpať z poznania tejto pravdy, keď si svoj život

zariadia podľa pravých kresťanských zásad. Ak je Kristovi, nášmu Pánovi, daná všetka moc na nebi i na zemi; ak všetci ľudia, vykúpení jeho drahocennou krvou, sú z akéhosi nového právneho dôvodu podrobení jeho nadvláde a ak táto moc zahŕňa všetkých ľudí, musí byť jasné, že ani jedna z našich schopností nie je vyňatá spod Kristovho zvrchovaného panstva. Kristus teda musí panovať nad rozumom človeka, ktorého povinnosťou je, v úplnej pokore pevne a neochvejne súhlasiť so zjavenými pravdami a s Kristovou náukou. Kristus musí panovať nad našou vôľou, ktorej povinnosťou je poslúchať Božie zákony a prikázania. Kristus musí opanovať našu dušu, ktorej povinnosťou je, bez ohľadu na prirodzené túžby, Boha nadovšetko milovať a jedine k nemu prilnúť. Kristus musí panovať tiež nad naším telom a jeho údmi, ktoré – aby sme použili slová apoštola Pavla⁸³⁷ – ako svoje údy dajte Bohu za nástroj spravodlivosti, aby mohli slúžiť k vnútornému posväteniu duše. Ak sa toto všetko predloží veriacim, aby si to dôkladne uvážili, ľahšie ich to povzbudí k vyššej dokonalosti. Bodaj by, ctihodní bratia, tí, ktorí stoja mimo Cirkev, zatúžili po sladkom jarme Kristovom a bodaj by ho prijali ku svojej spáse! Bodaj by sme tiež my všetci, ktorí vďaka Božiemu milosrdenstvu už sme súčasťou panstva jeho viery, niesli toto Kristovo jarmo nie neochotne, ale naopak oddane, láskyplne a svedomite! Ak bude náš život usporiadaný podľa zákonov Božieho kráľovstva, dostaneme hojnosť dobrých plodov; a keď nás Kristus nájde ako dobých a verných služobníkov, staneme sa spolu s ním v jeho nebeskom kráľovstve účastní večnej blaženosti a slávy.

34. Toto naše prianie nech je Vám, ctihodní bratia, k nastávajúcim vianočným sviatkom svedectvom Našej otcovskej lásky k Vám. Ako záruku Božieho dobrodenia prijmite apoštolské požehnanie, ktoré Vám, ctihodní bratia, Vášmu duchovenstvu a Vášmu ľudu srdečne udeľujeme.

Dané v Ríme pri sv. Petrovi, dňa 11. decembra vo Svätom roku 1925, vo štvrtom roku nášho pontifikátu.

PIUS XI.

Zdroj:

⁸³⁷ Rim 6, 13

<http://dielnasj.blogspot.com/p/quas-primas-o-kristu-kralovi-pius-xi.html>

https://w2.vatican.va/content/pius-xi/en/encyclicals/documents/hf_p-xi_enc_11121925_quas-primas.html

O KREŠŤANSKOM ŠTÁTANOM ZRIADENÍ. Immortale Dei. (Lev XIII. 1885)

Všetkým ctihodným bratom, patriarchom, primasom, arcibiskupom a biskupom katolíckym

Ctihodní bratia!

Pozdrav a Apoštolské požehnanie!

Hoci Cirkev, toto nesmrteľné dielo milosrdného Boha, sama o sebe a podľa svojej povahy má za úlohu spásu duší a budúcu blaženosť v nebi, napriek tomu sa od nej dostáva veľkého a bohatého požehnanie aj veciam v pomínuteľnej oblasti, a síce v takej miere, že aj keby bola Cirkev založená v prvom rade a hlavne kvôli blahobytnému životu tu na zemi, nemohlo by toto požehnanie byť početnejšie a väčšie. A vskutku kamkoľvek kedy Cirkev vkročila, bezodkladne zmenila tvár sveta, obohatila mravy národov cnosťami predtým neznámymi a priniesla im novú vzdelanosť. Všetky národy, ktoré sa neuzavreli pred jej vplyvom, vynikli miernosťou, spravodlivosťou a slávnymi činmi.

2. Napriek tomu však boli už od nepamäti vznášané proti Cirkvi námietky, že sa stavia proti záujmom štátu a že nemôže žiadnym spôsobom prispieť k jeho blahu a lesku, o čo plným právom zo svojho vlastného popudu usiluje každé dobre usporiadané štátne zriadenie. Ako vieme z dejín, bolo už v prvých dobách Cirkvi obľubou znepokojovať kresťanov podobnými nepriateľskými pochabosťami a vyvolávať tiež nenávisť a odpor voči nim tým, že ich označovali za nepriateľov ríše: v tom čase museli byť vinnými za všetky nešťastia, ktoré postihovali štát, zatiaľ čo v skutočnosti to bol Boh, ktorý previnenie postihoval spravodlivými trestami. Tieto kruté a ohováračské obvinenia sa stali preto oprávnenou výzvou pre genialitu sv. Augustína, ktorého obratné pero, zvlášť v jeho knihe „O meste Božom“, tak jasne ukázalo požehnaný vplyv kresťanskej múdrosti na život štátu, že sa tým stal obhajcom kresťanov nielen svojej doby, ale obzvlášť tiež vybojoval trvalé víťazstvo proti falošným žalobám. Napriek tomu podobné sťažnosti a obvinenia nestratili u nepriateľov Cirkvi svoju neblahú prítlačivosť a veľmi veľa ľudí už nechce pre usporiadanie občianskeho života uznať ako normu a pravidlo tie náuky, ktoré katolícka Cirkev odporúča a schvaľuje, ale ich hľadajú inde. Áno, v poslednej dobe začalo získavať všeobecnú nadvládu a platnosť tzv. nové právo. Hovorí sa: je vraj vymoženosťou nášho vyspelého storočia, ku

ktorému sa došlo pokrokom slobody. Mnohými bolo mnohé skúšané, ale toľko je isté, že pre zodpovedné riadenie štátu nikdy nebol vytvorený lepší systém ako ten, ktorý sám vyplýva z náuky evanjelia. Preto považujeme za nanajvýš dôležité a najmä zhodné s Naším Apoštolským úradom zhodnotiť nové názory ohľadom štátu podľa kresťanskej náuky; týmto spôsobom, ako dúfame, zmiznú všetky príčiny omylov a pochybností vo svetle pravdy a každý bude schopný ľahko spoznať ony základné zákony života, ktorými by sa mal riadiť, ich poslúchať a počúvať.

O účele a autorite občianskej spoločnosti.

3. Nie je ťažké podať obraz štátu, ktorý je odvodený od múdrej kresťanskej náuky. Od prirodzenosti je každému vrodene žiť v občianskej spoločnosti. V osamotení mu chýba potrebná starostlivosť a podpora; rovnako tak nie je možné zdokonalenie charakteru a ducha. Preto Božská Prozreteľnosť usporiadala veci tak, že človek sa zrodením ocitá v medziľudských vzťahoch a spoločnosti, ako rodinnej, tak aj občianskej, lebo len táto spoločnosť mu môže dokonale zabezpečiť potreby pre život. Keďže sa však žiadna spoločnosť nezaobíde bez niekoho, kto stojí na čele všetkých, kto by mocným a primeraným podnetom usmerňoval každého jednotlivca k spoločnému cieľu, vzniká z toho pre občiansku spoločnosť potreba autority, ktorá by ju riadila. Táto autorita má, ako spoločnosť sama, svoj pôvod v prirodzenosti a tým v Bohu samom. Z toho ako druhý dôsledok vyplýva, že štátna moc podľa svojej povahy má za svojho pôvodcu Boha, lebo Boh sám je jedine pravý a nezávislý pán a majster všetkých vecí v najvyššom zmysle, ktorému všetko, čo jest tu, je podrobené a je povinné Ho počúvať. Kto má teda právo rozkazovať, môže ho mať len od Boha, zvrchovaného pána všetkých. Preto hovorí apoštol: "Niet moci, ktorá by nebola od Boha"⁸³⁸.

4. Právo vládnuť ale nie je samo o sebe nevyhnutne spojené s určitou formou štátu; môže prijať tú alebo onú štátnu formu, ak tá účelne podporí spoločné blaho a prospech. Ale nech už je ústava štátu akákoľvek, musia tí, ktorí sú prví v štáte (vládári) nevyhnutne vzhliadať na Boha, zvrchovaného zachovávateľa a vládcu sveta a mať Ho za vzor a príklad, ak chcú splniť svoje úlohy pri riadení štátu. Ako totiž Boh stvoril podriadené príčiny vo sfére vecí viditeľných, v ktorých sa takmer

⁸³⁸ Rim. 13,1

prejavuje Božská podstata a činnosť, a ktorými podľa svojho spôsobu má celý svet byť privedený k svojmu poslednému cieľu (k naplneniu svojho účelu), tak aj Boh chcel, aby v občianskej spoločnosti bola vrchnosť, ktorej nositelia by boli obrazom Jeho moci, ktorou vládne nad ľudským pokolením, i prozreteľnosti, ktorou sa o všetko stará.

5. Preto teda musí byť vláda najprv spravodlivá, podobná skôr vláde otcovskej než vláde majstra a pána, lebo Boh vládne nielen spravodlivo, ale aj dobrotivo ako otec. Štátna vrchnosť musí dbať na dobro občanov, lebo len pre to je vládcom daná zvrchovaná moc nad ostatnými, aby sa starali o všeobecné dobro. Štátna autorita sa nesmie pod žiadnou zámienkou postaviť do služby jednej alebo viacerých osôb, pretože je zriadená pre dobro všetkých. Ak sa preto vládcovia stanú nespravodlivými, hrešia. Ak sa vo svojej pýche zneužitím moci nestarajú o blaho ľudu, potom nech si uvedomia, že Boh bude raz od nich žiadať zloženie účtov, a to tým prísnejšie, čím posvätnější je úrad im zverený a nimi vykonávaný a čím vznešenejšia je dôstojnosť im zapožičaná a nimi zastávaná, lebo: "Mocní mocné muky trpieť budú"⁸³⁹. Za týchto okolností sa potom so vznešenosťou panovníkovou bude môcť skutočne spojiť radostné a človeka dôstojné preukazovanie úcty zo strany občanov, pretože ak si občania raz pre vždy uvedomia, že vládcovia majú autoritu prepožičanú od Boha, budú ihneď uznávať za spravodlivé, že sú povinní počúvať slová štátnych predstaviteľov a preukazovať im poslušnosť a vernosť, a to s podobnou povinnou láskou, akú prejavujú deti svojim rodičom. "Každý nech sa poddá vyššej moci."⁸⁴⁰ Ako totiž nesmieme odporovať vôli Božej, tak nie je ani dovolené pohrdáť riadnou mocou, nech už je jej nositeľom ktokoľvek, lebo tí, ktorí odporujú Bohu, pripravujú sami sebe záhubu. "Kto sa teda protiví vrchnosti, protiví sa Božiemu poriadku. A tí, čo sa protivia, sami si privolávajú odsúdenie."⁸⁴¹ Je preto zločinom nielen voči ľudskému, ale aj proti Božskému majestátu, odopierať poslušnosť a podnecovať k vzbure a násilným činom.

6. Ak je štát usporiadaný týmto spôsobom, potom je jasné, že občianska spoločnosť musí urobiť zadosť početným a dôležitým povinnostiam, ktoré má aj voči Bohu. Ak už prirodzenosť a rozum každému jednotlivcovi ukladá povinnosť preukazovať Bohu svätú a

⁸³⁹ Múd. 6,7

⁸⁴⁰ Rim. 13,1

⁸⁴¹ Rim. 13,2

náboženskou službu, keďže sme na ňom závislí, od neho sme vyšli a k Nemu sa máme vrátiť, je týmto zákonom viazaná aj občianska spoločnosť. A veru ľudia, tvoriaci v spoločnosti jeden celok, sú závislí na Bohu práve tak, ako jednotlivci. Prinajmenšom musí ako spoločnosť, tak jednotlivci, Bohu ďakovať, že ju stvoril, že ju všemohúcou vôľou zachováva a že jej z nevyčerpatelného milosrdenstva preukazuje mnoho dobrodenia. Ako teda žiadny jednotlivci nesmie zanedbávať svoje povinnosti k Bohu, ale usilovne plniť svoju najdôležitejšiu povinnosť, totiž oddať sa duchom i srdcom náboženstvu (a vydať o ňom svedectvo svojou mravnou nápravou), ale nie náboženstvu, ktoré si každý podľa ľubovôle zvolí, ale takému, ktoré Boh uložil, ktorého pravosť (ako jediného oproti ostatným) prejavil spoľahlivými a neklamnými znakmi a dôkazmi, tak sa ani štátna spoločnosť nesmie beztrešne chovať, akoby Boha nebolo. Nesmie ani (bez hriechu) odmietajú starostlivosť o dodržiavanie úcty k Bohu ako veci jej úplne cudzej, nesmie však ani podľa ľubovôle prijať ktorékoľvek z rôznych náboženstiev. Ani pre štáty niet iného druhu a spôsobu úcty Boha než tej, ktorú ustanovil sám Boh. Správcami štátov preto nech je meno Božie sväté. Za jednu zo svojich najdôležitejších úloh majú považovať radostné plnenie náboženských povinností, brániť ich v mene a mocou zákona a na žiaden pád nevydávať ustanovenia alebo rozhodnutia, ktoré by boli zamerané proti náboženstvu. Sú tým viazaní aj voči občanom, ktorí sú zverení ich vláde. My ľudia sme predsa všetci zrodení a priťahovaní k najvyššiemu a konečnému dobru, ktoré sa nachádza za týmto krátkym a porušiteľným životom, totiž k nebu a všetky naše úmysly a snahy majú byť k tomu úplne zamerané, pretože od toho závisí dokonalé a všestranné šťastie každého človeka. Preto je starosťou jednotlivca, aby tohto cieľa dosiahol. Preto má občianska spoločnosť - keďže nemá inú úlohu ako podporiť to, čo je všeobecne najlepšie - starať sa takým spôsobom o prospech štátu, aby občania nielen neboli poškodzovaní vo svojich najvnutornejších túžbach, totiž po dosiahnutí najvyššieho a nepominuteľného dobra, ale aby v tom boli všemožne podporovaní. To sa uskutoční v prvom rade tým, že sa vláda obzvlášť zameria na svätosť a neporušiteľnosť náboženstva, pretože jeho pôsobenie vytvára spojenie medzi človekom a Bohom.

O Cirkvi ako dokonalej spoločnosti

7. Ktoré náboženstvo je pravé, môže bez ťažkostí spoznať každý, kto je úprimného srdca a súdi podľa zrelej úvahy. Tak početné a jasné dôkazy, pravdivosť prorociev, početné zázraky, nezvyčajne rýchle

rozšírenie viery uprostred nepriateľského sveta a cez najväčšie prekážky, svedectvo mučeníkov a mnohé podobné veci jasne vypovedajú, že jediné pravé je to náboženstvo, ktoré založil sám Ježiš Kristus a ktoré odovzdal svojej Cirkvi, aby bolo chránené a ďalej šírené.

8. Jednorodný Syn Boží totiž založil na zemi spoločnosť, Cirkev svätú. Jej potom odovzdal vznešený a Božský úrad, ktorý On sám prijal od Otca, aby v ňom pokračovala až do konca časov. „Ako mňa poslal Otec, aj ja posielam vás.“⁸⁴² „A ajhľa, ja som s vami po všetky dni až do konca sveta.“⁸⁴³ Ako Ježiš prišiel na svet, aby ľudia „Mali život a mali hojnosť“⁸⁴⁴, tak je rovnakou úlohou Cirkvi zabezpečiť večnú spásu duší. Práve preto je Cirkev vo svojej podstate univerzálna a nie je obmedzená ani priestorom, ani časom. „Hlásajte evanjelium všetkému stvoreniu.“⁸⁴⁵

9. Pre toto nezmerné množstvo ustanovil sám Boh vrchnostenské úrady a preniesol na ne právomoci, potrebné pre ich vládu. Jeden však, ako bola jeho svätá vôľa, mal byť hlavou všetkých, najvyšší a neklamný učiteľ pravdy, ktorému odovzdal kľúče od kráľovstva nebeského. "Tebe dám kľúče kráľovstva nebeského"⁸⁴⁶, "Pas baránky moje ... Pas moje ovečky!"⁸⁴⁷, "Ja som prosil za teba, aby neprestala tvoja viera."⁸⁴⁸

10. Hoci sa táto (cirkevná) spoločnosť skladá z ľudí rovnako ako občianska spoločnosť, je napriek tomu pre cieľ, ktorý jej bol určený aj pre prostriedky, ktorými sa tento cieľ snaží dosiahnuť, nadprirodzenou a duchovnou spoločnosťou, a je teda úplne odlišná od občianskej (alebo štátnej) spoločnosti. Keďže však milostivým predurčením Božím má v sebe všetko, čo je nevyhnutné k jej trvaniu a pôsobnosti, tak je podľa svojej podstaty aj práva - a to je nanajvýš dôležité - spoločnosťou dokonalou. Rovnako ako je cieľ, o ktorý sa usiluje, oveľa vznešenejší, tak i moc, ktorú má, prevyšuje všetky ostatné; nie je ani menšia ako moc štátna, ani jej nie je nejakým spôsobom podrobená.

11. V dokonalej pravde Ježiš Kristus udelil svojim apoštolom neobmedzenú autoritu vo vzťahu k veciam posvätným, spolu so skutočnou a najpravdivejšou mocou dávať zákony, ako aj s dvojitým právom súdiť a trestať, ktoré z tejto moci plynú. "Daná mi je všetka moc

⁸⁴² Jn 20,21

⁸⁴³ Mat. 28,20

⁸⁴⁴ Jn 10,10

⁸⁴⁵ Mar. 16,15

⁸⁴⁶ Mat. 16,19

⁸⁴⁷ Jn 21,16-17

⁸⁴⁸ Luk. 22,32

na nebi i na zemi. Chod'te teda a učte všetky národy ... a naučte ich zachovávať všetko, čo som vám prikázal."⁸⁴⁹ A na inom mieste: "Ak nebude ich počúvať, povedz to Cirkvi."⁸⁵⁰ A opäť: "A sme pripravení potrestať každú neposlušnosť."⁸⁵¹ Ďalej: "... aby som si nemusel počínať príkro podľa moci, ktorú mi dal Pán, aby som vzdelával a nie boril."⁸⁵² Viest' ľudí do neba prislúcha Cirkvi, nie štátu. Jej starostlivosti a starosti je zverené všetko, aby podľa svojich schopností stále viac rozširovala kresťanskú vieru, jednoducho aby sa slobodne a účinne podľa svojho súdu starala o vec Kristovu.

12. Túto svoju autoritu, ktorá je sama o sebe neobmedzená a v plnosti jej vlastným právom - ktorá však bola už dlho popieraná mnohými učiteľmi štátneho práva kvôli zaľúbeniu sa štátnej vrchnosti - si Cirkev vo všetkých dobách nárokovala a uplatňovala vo verejnom živote. Ako prvý zo všetkých ju predsa obhajovali už apoštoli, keď predstaveným synagógy, ktorí im chceli brániť v hlásaní evanjelia, odpovedali takto: "Počúvať pristane viac Boha ako ľudí."⁸⁵³ Rovnako tak sa cirkevní otcovia snažili pri mnohých príležitostiach zdôrazniť dôvody pre uvedenú autoritu a ani pápeži nikdy nezabudli trvať na nej s neoblomnou statočnosťou voči protivníkom. Ten istý názor zastávali samotné kniežatá i štátnici a riadili sa ním vo verejnom živote, keď sa snažili o dohodu uzatváraním zmlúv, vedením rokovaní, odosielaním a prijímaním vyslancov ako aj iným obojstranným úradným stykom s Cirkvou ako s riadnym najvyšším úradom. A určite, je potrebné vedieť, že to nebolo bez zvláštneho charakteru Božej Prozreteľnosti, že tejto moci Cirkvi bola poskytnutá občianska zvrchovanosť ako najbezpečnejšia ochrana jej nezávislosti.

O vzťahu cirkevnej a štátnej moci.

13. Boh prideliť starostlivosť o ľudské pokolenie dvojakej moci: totiž moci cirkevnej a moci štátnej. Prvá stojí na čele vecí Božských, druhá na čele pozemských, čisto ľudských. Každá je svojím spôsobom najvyššie, každá má pevné hranice, odvodené od svojej povahy a bezprostredného predmetu svojej vlády, takže každá je akoby uzavretá v kruhu, v ktorom sa môže samostatne pohybovať. Pretože však sú

⁸⁴⁹ Mat. 28,18-20

⁸⁵⁰ Mat. 18,17

⁸⁵¹ 2 Kor. 10,6

⁸⁵² 2 Kor. 13,10

⁸⁵³ Sk. 5,29

obom mocnostiam podriadení tí istí ľudia, môže sa stať, že o jednej a tej istej veci - avšak z rozličného stanoviska - majú obe moci súdiť a rozhodovať. Oba poriadky vyšli od Boha a bolo teda nanajvýš dôstojné jeho múdrej prozreteľnosti, aby im predpísala cesty a riadne usporiadala ich vzájomné vzťahy. "Niet moci, ktorá by nebola od Boha. A tie, čo sú, ustanovil Boh."⁸⁵⁴ Keby tomu tak nebolo, často by muselo dochádzať k zhubným roztržkám a žalostným sporom, človek by stál v duchu bezradný a nepokojný pred dvoma úplne protíahlymi cestami a nevedel by ktorú si zvoliť, keby príkazy jednej odporovali príkazom druhej, o oboch ktorých vie, že vo svedomí je zaviazaný ich počúvať.

14. Kto by však mohol o Božej múdrosti a добрôte takto zmýšľať, pripisovať jej zjavný rozpor, ved' predsa Boh v oblasti oveľa nižšej, v konaní viditeľného sveta, tak dokonale vzájomne podriadil sily a príčiny, že tu vládne podivuhodne zladený poriadok a harmónia, takže žiadna z nich neruší tú druhú, ale všetky spoločne pôsobia najvhodnejším spôsobom na dosiahnutie účelu celého sveta. Preto je tiež nevyhnutné, aby medzi oboma mocami bola dosiahnutá jednota, ktorú možno dobre prirovnať k jednote, spájajúcej telo a dušu do spoločnej činnosti. Len potom je možné si urobiť primeraný obraz o povahe a rozsahu tohto vzájomného vzťahu, ak správne oceníme - ako už bolo povedané - vnútorný charakter oboch mocí a ak ich vzájomne porovnáme s ohľadom na dôstojnosť a význam. Účelom prvej je predovšetkým starostlivosť o pozemskú, pomínuteľnú oblasť (o časné blaho), kdežto druhá chce pre človeka získať nebeské a večné statky. Čo je preto v živote ľudí sväté, čokoľvek má vzťah ku spásu duší a k uctievaniu Boha - či už podľa povahy veci či kvôli pôvodnému vzťahu - to všetko je podriadené cirkevnej moci a jej opatreniam. Všetko ostatné, čo sa naopak týka občianskej a politickej oblasti, je právom podriadené štátnej moci, lebo Kristus prikázal dávať cisárovi, čo je cisárovo a Bohu, čo je Božie.

15. Niekedy však dochádza k okolnostiam, kedy môže ešte iným spôsobom dôjsť k zjednoteniu za účelom dosiahnutia mieru a slobody: keď totiž štátna moc a rímsky pápež uzavrujú v nejakej zvláštnej otázke dohodu. V takýchto časoch prejavuje Cirkev svoju materskú lásku úplne zvláštnym spôsobom tým, že ukazuje najväčšiu možnú láskavosť a zhovievavosť.

⁸⁵⁴ Rim. 13,1

Súhrn kresťanskej náuky o usporiadaní spoločnosti.

16. V uvedenom sme načrtli obraz kresťanského štátu - nie bezdôvodne a svojvoľne, ale tak, ako to vyplýva z najvyšších a nepopierateľných zásad aj ako to potvrdzuje prirodzenosť a rozum.

17. V takto usporiadanej spoločnosti nedochádza k ničomu, čo by nebolo dôstojné alebo menej primerané vznešenému postaveniu vládcov. Bez toho, aby sa umenšovali výsostné práva, je to práve kresťanské štátne zriadenie, ktoré im prepožičiava väčšiu stabilitu a vyššie posvätenie. Áno, ak o ňom bližšie uvažujeme, prejavuje sa nám v ňom tak vysoký stupeň dokonalosti, aký nedosahuje žiadne iné z ostatných štátnych usporiadaní; zaiste by z toho museli dozrieť rozmanité a nádherné plody, keby všetky údy spoločnosti zaujali svoje prirodzené miesto a plnili verne a svedomite povinnosti svojho úradu. V takom štátnom zriadení, ako sme si ho práve predostreli, sú Božské a ľudské veci usporiadané v zodpovedajúcom poriadku: práva občanov zostávajú nedotknuté pod ochranou ako Božských, tak ľudských a prirodzených zákonov, všetky povinnosti jednotlivcov sú múdro vymedzené a ich plnenie je preto účelne vykonávané. Každý jednotlivý človek potom vie, že na ceste k večnosti, plnej nebezpečností a námahy, nájde sprievodcov, ktorí mu ukážu istý chodník, pomocníkov, ktorí sú s ním až do konca. Tiež vie, že druhí mu zaručujú istotu a chránia a zachovávajú jeho majetok i ostatné výhody, ktoré so sebou prináša život v spoločnosti. Spoločnosť tak nadobúda potrebnú pevnosť a stálosť svätosťou jednotlivca a nerozlučiteľnosťou manželstva. Všetky práva i povinnosti manželov sú múdro usporiadané podľa spravodlivosti a slušnosti; žene zostáva patričná dôstojnosť; autorita muža sa stáva obrazom autority samého Boha, otcovská moc je zmierňovaná pozornosťou a úctou, ktorá prislúcha žene a deťom. O ochranu, zdarný rozvoj, o vyučovanie a výchovu detí je tak najlepšie postarané.

18. Tu má štátne zákonodarstvo na zreteli len to všeobecne najlepšie, opiera sa o pravdu a spravodlivosť a je povznesené nad nestále sklony a klamlivý súd niektorých ľudí. Tu sa dostáva vládnej autorite posvätenie, presahujúce čisto ľudskú hodnotu, a práve tým je chránená pred odchýlením sa z chodníka spravodlivosti alebo pred prekročením miery vo výkone moci. Tu dochádza k poslušnosti občanov s plnou úctou a dôstojnosťou, keďže takto už neslúžia otrocky jeden človek druhému, ale poslušnosťou prejavujú podriadenie sa vôli Boha,

ktorý svoju vládu vykonáva skrze človeka. Kto o tom nadobudol jasné presvedčenie, ten nemôže ani na okamih zapochybovať, že je naskrz povinnosťou spravodlivosti skloniť sa úprimne v hlbokkej bázni pred majestátnom kráľov, zostať vytrvalý a verný v podriadení sa verejnej moci, nepodnecovať k revoltám a sväto dodržiavať všetky štátne a občianske povinnosti.

19. Nesmie tiež chýbať vzájomná úcta, láskavosť a ušľachtilé zmýšľanie. Tu nie je človek ako občan štátu a kresťan v jednej osobe rozkolísavaný na všetky strany vzájomne rozpornými príkazmi oboch mocností. Štát a Cirkev tu majú svoj podiel na tých nádherných dobrách, ktorými už kresťanstvo obohatilo pominuteľný život ľudí, takže plným právom bolo povedané: "Na náboženstve, ktorým je uctievaný Boh, závisí blaho štátu a medzi oboma panuje veľká zhoda a rodinné ovzdušie."⁸⁵⁵

20. O tomto bohatom požehnaní neraz obdivuhodným spôsobom hovoril sv. Augustín, ako sme u neho na to zvyknutí, a najmä tam, kde oslovuje katolícku Cirkev nasledujúcimi slovami: "Ty vyučuješ prostým spôsobom deti, s plnou silou mladých ľudí, jemne starca, ako je primerané ich telesnej starobe i duševnému stavu. Ty podriaďuješ v čistote a vernej poslušnosti ženu mužovi, a to nie ako nástroj rozkoše, ale k zachovaniu ľudského rodu a k spoločenstvu domáceho života. Žene dávaš muža ako hlavu, nie aby zneužíval slabosti jej pohlavia, ale na cvičenie sa v povinnosti úprimnej lásky. Ty podriaďuješ deti rodičom spôsobom dobrovoľnej služby, určuješ rodičov za láskyplných veliteľov svojich detí... Ty zjednocuješ občana s občanom, národ s národom, a celé pokolenie ľudské navzájom pripomenutím našich prvých prarodičov nielen preto, aby vytvorili spoločnosť, ale aj k akejsi bratskej spolupatričnosti. Ty učíš kráľov, aby sa starali o svoje národy, Ty napomínaš národy, aby sa podriadili kráľom. Komu patrí česť, komu láska, komu úcta, komu bázeň, komu útecha, komu varovanie, komu povzbudenie, komu poučenie, komu pokarhanie, komu trest - presne to učíš Ty, ktorý zároveň poukazuješ na to, že nie všetkým prislúcha všetko, ale všetkým láska a žiadnemu bezprávie."⁸⁵⁶ Na inom mieste, kde vyvracia falošné teórie filozofov práva, svätý Augustín hovorí: "Kiež by nám tí, ktorí tvrdia, že kresťanská náuka odporuje blahu štátov, dali

⁸⁵⁵ Familiaritas. Cisár Theodosius I. v liste Cyrilovi Alexandrijskému a biskupom, porov. Labbe, Colect. Concil., III., 436

⁸⁵⁶ O mravoch katolíckej Cirkvi, kap. 30, č. 63.

šík takých vojakov, akými majú byť podľa kresťanskej náuky, takých obyvateľov zeme, takých manželov, také ženy, takých rodičov, také deti, takých pánov, takých služobníkov, takých kráľov, takých sudcov a nakoniec takých vyberačov daní, akými majú byť podľa kresťanských predstáv - a potom nech sa odvážia tvrdiť, že kresťanská náuka bráni blahu štátu; naopak nebudú váhať s priznaním, že keď sa jej preukáže poslušnosť, podporí sa veľkou mierou blaho štátu."⁸⁵⁷

21. Býval čas, kedy sa štáty riadili náukou sv. evanjelia, kedy kresťanská múdrosť a jej Božská sila prenikali zákony, štátne zriadenie, mravy ľudí i všetky poriadky a vzťahy občianskej spoločnosti. Vtedy prekvitalo všade náboženstvo Ježiša Krista, Ním založené, na pevnom základe úcty, ktorá mu patrí, ktorá sa teší všade priazni panovníkov a ochrane úradov. Kňazstvo a kráľovstvo, Cirkev a štát, žili v šťastnej svornosti a boli úzko spojené vzájomnými službami. Štát, usporiadaný týmto spôsobom, prinášal ovocie nad všetko pomyslenie krajšie, ktoré ešte neupadlo do zabudnutia. V dejinách je o tom nespočetné množstvo svedectiev, ktoré nemožno vyvrátiť alebo zakryť žiadnou l'šťou nepriateľov. To že kresťanská Európa skrotila barbarské národy, že ich priviedla zo stavu surovej divokosti k životu dôstojnému človeka, že víťazne premohla vpády mohamedánov, že stojí na čele pokroku a civilizácie a dokázala byť všetkým ostatným národom vodkyňou a učiteľkou vo všetkom, čo slúži na skrášlenie a zušľachtenie ľudského života, že poskytla svojim národom pravú slobodu, upravenú v mnohotvárných formách, že založila množstvo ústavov na zmenšenie ľudského utrpenia - za to všetko kresťanská Európa nesporne vd'ací náboženstvu, ktoré jej dávalo podnet k tak početným podnikaniam a pomáhalo jej pri ich vykonávaní.

22. Niet pochyb o tom, že by všetky tieto dobrodenia pôsobili dodnes, keby bola zostala svornosť oboch vrchností, ba plným právom by bolo možné očakávať ešte lepšie výsledky, keby bolo prikladané viac dôvery v autoritu Učiteľského úradu, radám Cirkvi a nasledovaniu jej spol'ahlivého vedenia. Lebo je zaiste nemenným a pre všetkých platným zákonom, čo kedysi napísal svätý Ivo Chartresský (1040-1117, priateľ sv. Anselma) pápežovi Paschalovi III.: "Ak imperium (štát) a sacerdotium (Cirkev) sú svorné, svet je dobre riadený, Cirkev prekvitá

⁸⁵⁷ List 138, 5. k Marcellinovi, kap. 2., č. 15.

a nesie ovocie, keď sú však nesvorné, nielenže nevzrastajú drobné veci, ale aj veľké sa biedne rozpadajú."⁸⁵⁸

23. Keď však v 16. storočí bola vyvolaná tá nešťastná a poľutovaniahodná túžba po novotách, najskôr vznikol zmätok ohľadom kresťanského náboženstva. Keď potom všetko prekročilo svoju prirodzenú cestu, bola čoskoro zasiahnutá utrpením i filozofia a odtiaľ všetok poriadok občianskej spoločnosti. Tu je ten východiskový bod nových bezuzdných náuk o slobode, vymyslených za urputných búrok v 18. storočí a proklamovaných ako základné nauky a hlavné zásady "nového práva", ktoré boli predtým neznáme a ktoré sa v nejednom ohľade odchyľujú nielen od kresťanského, ale aj prirodzeného práva.

24. Najvyšším predpokladom všetkých týchto náuk resp. moderných zásad je táto veta: Ako totiž všetci ľudia sú si prirodzenosťou rovní (similes) a patria k tomu istému pokoleniu, tak sú si tiež v praktickom štátnom živote vzájomne postavení úplne na roveň (pares). Každý človek je preto podľa toho tak svojprávny (sui iuris - svojim vlastným zákonodarcom), že nie je nijako podrobený autorite druhého. Môže preto o všetkých veciach úplne slobodne a ako chce zmýšľať a činiť to, čo sa mu páči. Nikto nemá právo rozkazovať iným. V spoločnosti, založenej na týchto zásadách, nie je inej verejnej autority ako vôľa ľudu, ktorý je sám sebe jediným veliteľom a odtiaľ si osobuje právo porúčať sám sebe. Preto si ľud volí svojich zástupcov, na ktorých prenáša vládu, a síce nie ako im prislúchajúce právo, ale ako na svojich splnomocnencov, ktorí toto právo vykonávajú menom ľudu.

25. Zvrchovaná Božia moc sa prechádza mlčky, akoby Boh neexistoval alebo sa o ľudskú spoločnosť vôbec nestaral, alebo ako by ľudia - či už jednotlivci alebo celá spoločnosť - neboli Bohu ničím zaviazaní alebo akoby bolo možné si pomyslieť, že vrchnosť by mala svoj pôvod, svoju moc a autoritu niekde inde ako v Bohu. Z toho je zrejmé, že takto zriadený štát nie je nič iné ako neusporiadaný dav, ktorý sám seba poučuje a sebe samému vládne. Hovorí sa tam, že prameň všetkej moci a všetkého práva spočíva v ľude. Z toho vyplýva, že takáto spoločnosť sa necíti nijako zaviazaná Bohu, preto sa tiež verejne nehlási k žiadnemu náboženstvu a tým menej sa stará o to, aby našla medzi mnohými náboženstvami to jediné pravé. Nedáva prednosť jednému pravému pred ostatnými falošnými a nemá ochotu poskytovať

⁸⁵⁸ List 234.

ochranu pravej viere. Takáto spoločnosť skôr prehlasuje všetky náboženstvá za rovnako oprávnené, ak nimi nejako neutrpí ústava.

26. Akákoľvek otázka, týkajúca sa náboženstva, sa odkazuje na slobodné rozhodnutie jednotlivcov podľa ich súkromného názoru. Každý potom môže podľa ľubovôle prijať jedno z nich. Čo z toho vyplýva, je jasné: osobný názor nie je viazaný objektívnym zákonom a je záležitosťou slobodného zaľúbenia každého, či chce Boha ctíť alebo nie; nastupuje neobmedzená názorová svojvôľa, bezuzdná sloboda vo zverejňovaní názorov.

27. Kde je však štát založený na takýchto základoch - ktoré sa zvlášť v dnešných časoch tešia uznaniu - je ľahké si domyslieť, do akého nevýhodného postavenia je zatláčaná Cirkev proti všetkému právu a spravodlivosti. Kde sa totiž takéto zásady uplatnia v riadení štátu, dáva sa katolíckej Cirkvi rovnaké miesto ako ostatným náboženským spoločnostiam, či skôr stavia sa pod ne, neberie sa ohľad na cirkevné zákony a sama Cirkev, ktorej dal Ježiš Kristus príkaz aj úrad učiť všetky národy, sa vylučuje z každého vplyvu na verejné vyučovanie ľudu. Keď sa jedná o veci zmiešaného charakteru, týkajúcej sa zákonodarstva svetského i duchovného, rozhodujú úrady podľa vlastnej mienky a dávajú tým najavo výraz pyšného pohrdania zákonmi Cirkvi. Občianska moc podriaďuje manželstvo svojej neobmedzenej právomoci, ustanovuje zákony o manželskom zväzku, o jeho jednote, o jeho rozlučiteľnosti i podmienkach uzatvárania, vzťahuje ruky na majetok duchovných pod zámienkou, že Cirkev nemôže mať pozemské statky - slovom, narábajú s Cirkvou tak, akoby nebola riadnou spoločnosťou a podľa svojej povahy spoločnosťou dokonalou a nebola ničím iným než ktokoľvek iný v štáte. Cirkvi preto nepriznávajú žiadne vlastnícke práva, ale tvrdia, že sú jej dané z milosti predstaviteľov štátu. Ak však Cirkev uplatňuje v živote štátu svoje právo, ktoré jej bolo priznané občianskymi zákonmi a chce, aby došlo k verejnej dohode medzi oboma mocami, potom sa vytyčuje ako prvá požiadavka odľuky záujmov Cirkvi od záujmov štátu.

28. Je to vedené úmyslom, aby bolo možné beztrestne nedodržať dané slovo a bolo možné sa chopiť neobmedzenej vlády a všetkých právomocí. Pretože to Cirkev nemôže ľahostajne pripustiť - nemôže sa predsa vzdať svojich najsvätejších a najdôležitejších povinností - a nalieha predovšetkým na to, aby boli svedomito a náležite dodržiavané prevzaté záväzky, často potom povstávajú spory medzi mocou svetskou

a duchovnou, ktorých výsledkom obyčajne býva, že Cirkev podľahne štátnej moci, pretože tá má k dispozícii väčšie svetské prostriedky.

29. Pri tomto pohľade na podstatu a význam štátu, ako je dnes väčšinou sprostredkovaný, si viac a viac zvykáme na myšlienku, že Cirkvi sa musí buď úplne odňať akékoľvek existenčné oprávnenie, alebo že musí byť aspoň úplne spútaná štátnou mocou. Opatrenia verejného života sú preniknuté prevažne takýmto úmyslom. Zákonodarstvo, štátna správa, náboženská výučba mládeže, okrádanie a rušenie náboženských rádov a potláčanie svetského panstva rímskeho pápeža - to všetko smeruje k jedinému cieľu, ktorým je ochromenie kresťanského zriadenia, obmedzenie slobody katolíckej Cirkvi a obmedzenie jej ostatných práv.

30. Avšak prostý, prirodzený rozum presvedčivo ukazuje, ako málo sa takýto názor na štátnu moc opiera o pravdu. Podľa svedectva prirodzeného rozumu vychádza všetka autorita z jediného vznešeného prameňa, totiž z Boha.

31. Pokiaľ však ide o zvrchovanú moc ľudu, o ktorej sa tvrdí, že nemá žiaden vzťah k Bohu a prirodzene tkvie v ľude, táto náuka sa mimoriadne hodí na lichotenie masám a podnecovanie náruživosti, avšak chýba jej akýkoľvek rozumný dôvod a ani nie je schopná trvalo zabezpečiť verejnú istotu, pokoj a poriadok. Áno, na základe takýchto teórií došlo až k tomu, že mnohí chápali právo na vyvolanie nepokojov, ako múdry občiansky zákon. Vychádza sa totiž z myšlienky, že vláda je iba mandát na vykonávanie vôle ľudu. Z toho nutne vyplýva, že všetko sa dá zmeniť podľa vôle ľudu a tak sa neustále vytvára ovzdušie strachu z nepokojov a zmätkov. Držať sa názoru, že nie je rozdiel medzi rozličnými, navzájom si odporujúcimi náboženskými formami, je nakoniec totožné s úmyslom nezvoliť si žiadne náboženstvo a žiadne tiež nepraktizovať. Je to, okrem pomenovania, číry ateizmus. Líšia sa síce názvom, nie však vo veci samej, pretože keď je niekto presvedčený o existencii Boha, potom predsa musí - ak nechce byť nerozumný a protirečiť si - nevyhnutne uznať, že rozličné existujúce vyznania, medzi ktorými je toľko rozdielov ba aj protikladov, ktoré sa týkajú najdôležitejších vecí v živote, rozhodne nemôžu byť rovnako dobré a rovnako Bohu milé (a zároveň všetky pravdivé).

32. Práve tak nie je sama o sebe dobrá ani ona neobmedzená a neprimeraná sloboda myslenia a tlače; nie je tým, z čoho by sa mohla ľudská spoločnosť právom radowať, ale je len prameňom mnohého zla

a zmätkov. Sloboda je mravné dobro, dané nám ľuďom k nášmu zdokonaleniu. Preto sa tiež smie uplatňovať len v rámci pravdy a dobra. To ako sú však uspôsobené dobro a pravda, to sa nedá zmeniť ľudskou svojvôľou, lebo majú trvalý charakter, zostávajú samy sebou nezmeniteľné ako sama podstata veci. Ak naše poznanie dá súhlas falošnému názoru, ak si naša svojvôľa zvolí zlo a oddá sa mu, potom žiadna z oboch nedosiahne dokonalosti, ale skôr stratí svoju vrodenu dôstojnosť a obe upadnú do skazy. Nemožno teda dovoliť zverejňovanie a rozširovanie takých náuk, ktoré odporujú pravde a cnosti, a tým menej potom im poskytovať priazeň a ochranu zákona. Len život v spravodlivosti nás privedie do neba, k blaženosti, po ktorej túžime. Štát sa teda odchyľuje od pravidiel a zákonov prirodzenosti, ak podporuje nesmiernu ľubovôľu názorov a nemravných skutkov do tej miery, že lož a zločin môžu beztrestne miast' mysle a kazit' srdcia ľudí. Je skazonosnou pochabosťou chcieť obmedzovať vplyv Cirkvi - samotným Bohom založenej - na verejný život, zákony, výchovu mládeže a na rodinnú spoločnosť. Ľud, ktorému sa vezme náboženstvo, nemôže zostať mravne dobrým a tým ani štát usporiadaným. A máme už skúsenosť, väčšiu ako by nám bolo milé, akú cenu má tzv. "čisto svetská" veda o živote a mravnosti aj kam vedie. Pravou učiteľkou cností a strážkyňou mravov je Cirkev Kristova. Jedine ona zachováva neporušene zásady, z ktorých plynú povinnosti, ona to je, kto podáva vôľi najušľachtilejšie pohnútky k dobrému a cnostnému životu, zakazuje nielen zlé činy, ale nás aj nabáda krotiť aj duševné podnety, ktoré sa priečia rozumu, aj keby sa tieto neprejavili skutkami.

33. Je tiež veľkým bezprávím aj nerozvážnosťou, chcieť Cirkev podrobovať svetskej moci vo výkone jej úradu. Takým počínaním sa priamo prevracia poriadok, keď sa totiž nadprirodzené podriaduje prirodzenému. Tým sa zamedzuje alebo aspoň zoslabuje hojný vplyv tých statkov, ktorými Cirkev občiansku spoločnosť obohacuje, keď môže pracovať bez prekážky. A nielen to. Ako učí skúsenosť, otvára sa tým len brána nevraživosti a sporom, ktoré majú veľmi zhubný vplyv na Cirkev aj na štát.

34. Keďže takéto náuky nikdy nemôžu obstáť pred zdravým rozumom, pritom však majú veľký význam pre občiansky život, Naši predchodcovia, rímski pápeži, vedomí si povinnosti svojho Apoštolského úradu a pokiaľ im stačili prostriedky na zamedzenie ich šírenia, ich nikdy netrpeli. Už pápež Gregor XVI. vo svojej encyklike "*Mirari vos*" z 15. 8. 1832 výslovne zavrhol niektoré náuky, ktoré boli

vtedy šírené, ako napr. že sa netreba starať, aké náboženstvo si zvolíme za pravé, že každý jednotlivec môže náboženstvo posudzovať podľa svojho vlastného rozumu a že nemá iného sudcu než svoje svedomie, ďalej že je každému dovolené verejne šíriť svoje názory a usilovať o prevrat. O myšlienke odluky náboženstva a štátu sa ten istý pápež vyjadril nasledovne: "Tiež si nemôžeme sľubovať nič priaznivého ani pre náboženstvo, ani pre občiansku spoločnosť od názorov tých, ktorí oddeľujú Cirkev od štátu a chcú porušiť vzájomnú svornosť oboch najvyšších mocností. Isté je, že sa tejto svornosti boja len úplne nehanební prívrženci slobody, lebo svornosť vždy prinášala šťastie a požehnanie ako Cirkvi, tak i štátu." Podobným spôsobom označil niektoré najviac rozšírené falošné názory aj Pius IX. a dal zostaviť ich zoznam, aby pri tak neprehľadnej zmesi bludov mali katolíci niečo, čím by sa mohli s istotou riadiť.

35. Tieto rozhodnutia pápežov činia úplne nespochybniteľným fakt, že pôvod štátnej moci je potrebné hľadať v Bohu samom a nie v ľude, že vzburu zakazuje už zdravý rozum, že je zločinom a rúhaním, aby jednotlivci alebo štáty neuznávali náboženské povinnosti alebo aby rovnako hodnotili vzájomne si odporujúce náboženské formy, že sa za žiadnych okolností nepripúšťa vydávať za občianske právo neobmedzenú slobodu názorov a tlače a že tá nie je hodná podpory a ochrany zo strany štátu. Rovnako tak je isté, že Cirkev nemenej než štát je už podľa svojej prirodzenosti a právnych nárokov dokonalou spoločnosťou a preto vlády nesmú nútiť Cirkev, aby sa im podriadila a bola k službám, nesmú obmedzovať slobodu Cirkvi v konaní jej záležitostí, ani ju poškodzovať v jej právach, ktoré jej boli dané od samotného Krista. V záležitostiach zmiešaného práva zodpovedá plne povahe veci i vôli Božej, aby sa štát a Cirkev nerozchádzali a tým skôr vzájomne nekritizovali, ale kráčali spolu v plnej svornosti v súlade s osobitným určením každej spoločnosti.

O výsadách a slobodách občanov.

36. Ukázali sme, čo katolícka Cirkev žiada od občianskej spoločnosti ohľadom jej základov a vlády. Týmito zásadami a ustanoveniami sa neznemožňuje sama o sebe žiadna z rôznych štátnych foriem, pretože tie, ktoré neobsahujú niečo nezlučiteľného s katolíckou náukou, môžu pri múdrom a spravodlivom použití najlepšie zabezpečiť štátu blaho. Tiež nie je predmetom výhrady, aby sa ľud viac či menej podieľal na verejnom živote: to môže byť v určitých časoch a dôsledkom

istých zákonných ustanovení nielen výhodné pre štát, ale môže sa dokonca stať povinnosťou občanov. Preto nie je dôvod na obviňovanie Cirkvi, že neprejavovala dost' miernosti a povolnosti, alebo že by sa stavala nepriateľsky proti pravej a oprávnenej slobode. Hoci Cirkev nedovoľuje poskytovať rôznym cudzím formám náboženstva rovnaké právo ako náboženstvu pravému, napriek tomu je skutočnosťou, že nekarhá tých, ktorí riadia štáty, keď títo kvôli dosiahnutiu dobra alebo pre zabránenie väčšieho zla v praktickom živote trpia obyčaje a zvyky rozličných náboženstiev. Cirkev bdie aj nad tým, aby nikto nebol nútený proti svojej vôli prijať katolícku vieru, lebo ako múdro upozorňuje svätý Augustín: "Človek nemôže veriť inak ako z vlastnej vôle."⁸⁵⁹

37. Preto Cirkev nemôže schvaľovať ani takú slobodu, ktorá pyšne odporuje najsvätejším Božím zákonom a odmieta povinnú poslušnosť zákonnej moci, lebo to je skôr drzosť než sloboda. Úplne príznačne ju označil sv. Augustín za "slobodu záhuby"⁸⁶⁰ a apoštol Peter hovorí, že je "plášťom zloby"⁸⁶¹, ba ešte viac, je proti rozumu, je skutočným otroctvom, lebo kto hreší, je "otrokom hriechu."⁸⁶² Naproti tomu pravá sloboda, po ktorej máme túžiť, je tá, ktorá jednotlivcovi nedovoľuje, aby bol zajatcom bludov a vášní, najhorších to tyranov. A čo sa týka verejného života, pravá sloboda občanov múdro vedie, poskytuje hojné prostriedky na podporu blaha štátu a chráni ho pred cudzou svojvôľou. Túto ušľachtilú a človeka dôstojnú slobodu Cirkev čo najviac chváli a vždy sa ju snažila a namáhala národom zaistiť v celom rozsahu. Historické doklady minulých čias predsa dosvedčujú, že všetko, čo najviac prispelo k dobru celého štátu - či to bolo zavedenie prospešných zariadení na ochranu ľudu pred svojvôľou zle vládnucich predstaviteľov štátu, záruky mestských a osobných práv voči prechmatom štátnej moci, čokoľvek slúžilo na zachovanie ľudskej dôstojnosti a právnej rovnosti občanov - slovom všetko toto vyšlo z Cirkvi, ňou bolo uvedené do života a ona to tiež usmerňovala a brala pod svoju ochranu. Vždy rovnaká sebe verná Cirkev zavrhuje každé zneužitie slobody, ktoré privádza ako jednotlivcov, tak celé národy buď k neviazanosti - alebo zase do otroctva. Avšak práve tak radostne víta Cirkev pokrok, ktorý so sebou prináša doba, ak je skutočne k prospechu

⁸⁵⁹ Tract. 26, in Joan, č. 2

⁸⁶⁰ Libertas perditionis, list 105. donatistom, kap. 2., č. 9

⁸⁶¹ 1 Pt 2,16

⁸⁶² Jn 8, 34

pozemského života, ktorý tvorí len akýsi prechodný stupeň k inému, trvalému a večnému.

39. Je to teda celkom bezdôvodné ohováranie, keď je Cirkev obviňovaná, ako by bola nepriateľská novšiemu rozvoju štátneho zriadenia a akoby bez rozdielu odmietala všetko, čo bolo v našej dobe vytvorené. Čo skutočne zavrhuje, sú nezmyselné a zvrátené názory: hanebný duch vzbury a obzvlášť zmýšľanie, v ktorom je možné postrehnúť zárodky dobrovoľného odpadu od Boha. Pretože všetko, čo je pravda, môže pochádzať len od Boha, Cirkev vidí v každom pravdivom výsledku bádania stopu ducha Božieho. Nie je totiž žiadnej pravdy v prirodzenom poriadku vecí, ktorá by odporovala zjavenej náuke alebo oslabovala jej dôveryhodnosť; skôr sa jej tým dostáva mnohonásobného potvrdenia. Práve preto nám každý pokrok vo vede môže byť podnetom k stále lepšiemu poznávaniu Boha a k Jeho väčšej chvále. Čokoľvek kedy rozširuje oblasť poznania vo vedách, to Cirkev ochotne a s radosťou víta. A ako venuje svoju podporu a starostlivosť všetkým odvetviám vedy, tak si tiež želá, aby sa s horlivosťou študovala veda, skúmajúca prírodu. Keď sa takýmto štúdiom dopomôže na svet niečomu novému, Cirkev nie je proti tomu, ani nič nenamieta proti snahám viac skrášľovať a obohacovať život. Ako nepriateľka lenivosti a záhaľky je priamo prianím Cirkvi, aby vzdelávaním a usilovnou prácou ľudského ducha boli dosiahnuté bohaté plody. A je to ona sama, ktorá dáva podnet k činnosti na všetkých úsekoch vedy a umenia. Pretože všetky tieto snahy svojím snažením zameriava k ušľachtilému a spásonosnému cieľu. Snaží sa zamedziť, aby bádateľské nadšenie a horlivosť neodvrátili pozornosť človeka od Boha a nebeských statkov.

40. Hoci je všetko toto rozumné a predstavuje cennú radu, nenachádza súhlas v našej dobe a štáty sa od nej očividne stále viac odvracajú. Napriek tomu sa predkladaná pravda, ako to verejne robíme, šíri svojou vnútornou silou a vo všetkej tichosti preniká do duší ľudí. Vo vedomí najvyššej a najsvätejšej povinnosti Apoštolského úradu, ktorý je Nám zverený k dobru všetkých národov, však - ako Nám prináleží - hlásame pravdu. Nie snád', že by sme nebrali ohľad na dobové pomery alebo akoby sme chceli umenšovať pravý a užitočný rast, ale preto, aby sme štátom dopriali pevnejšie základy a vládam väčšiu istotu pred nestálosťou, a to pri zachovaní pravej slobody národov, pretože

najlepšou matkou a ochrankyňou slobody medzi ľuďmi je pravda: "Pravda vás oslobodí."⁸⁶³

41. Vzhľadom k tejto ťažkej situácii katolícki veriaci - keď Nás, ako sa sluší, poslúchnu - ľahko spoznajú, k čomu sú zaviazaní vo svojom zmýšľaní i konaní. Čo sa týka ich názoru, je potrebné, aby vo všetkých jednotlivostiach a s neotrasiteľnou vierou súhlasili s tým, čo pápeži vždy učili alebo ešte budú učiť a tiež sa hlásili k tomu na verejnosti, kedykoľvek je to žiaduce.

42. Obzvlášť však majú pevne dbať na úsudok Apoštolskej Stolice ohľadom tzv. "výdobytkov" slobody novej doby. Kiež by nikoho neklamal počestný vzhľad týchto "vymožeností", pretože je si treba pripomenúť ich pôvod aj akým snahám vďačia za svoje všeobecné rozšírenie a podporu. Skúsenosť nás dostatočne poučila, aké plody všade vo verejnom živote priniesli, a ktoré počestní a múdri muži právom považujú za poľutovaniahodné. Keby mal niekde vzniknúť štát - alebo keď si ho i len v mysli predstavíme - ktorý by trúfalo a tyransky prenasledoval kresťanské vyznanie a keď s ním porovnáme moderné usporiadanie štátu, o ktorom sme hovorili, potom môže vzniknúť dojem, že tento je znesiteľnejší. Avšak zásady, o ktoré sa opiera, sú - ako bolo povedané - v skutočnosti také, že s nimi nikto nesmie súhlasiť.

43. Naše konanie môže byť dvojakého druhu, súkromné resp. domáce, alebo verejné. Čo sa týka súkromného života, je našou prvou a najvyššou povinnosťou uviesť svoj život a mravy čo najpresnejšie do súladu s príkazmi evanjelia a nevzpierať sa, keď máme pre Krista znieť alebo vytrpieť aj niečo ťažšie. Každý jednotlivec tiež musí milovať Cirkev ako spoločnú matku, počúvať jej príkazy, starať sa o jej česť, netrpieť porušovanie jej práv a pokiaľ možno svojím dôstojným správaním prispievať u druhých k tomu, aby aj oni Cirkvi preukazovali rovnakú lásku a úctu. Pre všeobecné blaho má veľký význam aj rozumné úsilie vo verejnej správe. V tejto záležitosti sa majú snahy zvlášť zamerať na prevzatie verejnej starostlivosti o náboženskú výchovu mládeže a dobré mravy, ako sa dá od kresťanov očakávať. Na tom blaho štátu obzvlášť závisí.

44. Ak katolíci prekročia túto užšiu pracovnú oblasť a sami sa chopia najvyšších štátnych záležitostí, je to všeobecne užitočné a

⁸⁶³ Jn 8,32

správne. Hovoríme všeobecne, pretože Naše predpisy sa týkajú národov vcelku. Niekde však môže dôjsť k tomu, že z dôležitých a oprávnených dôvodoch nie je žiaduce zaoberať sa verejnými záležitosťami a prijímať politické funkcie. Ale ako už bolo povedané, všeobecne by bolo chybou odmietat' každú účasť na verejných záležitostiach podobne, ako keby niekto neprispieval k všeobecnému dobru svojím nezáujmom a nepodporil ho svojou prácou, a to tým skôr, že katolíci sú náukou, ku ktorej sa hlásia, vyzývaní ku svedomitej a príkladnej práci. Keď naopak zostanú nečinní, potom sa opraty ľahko dostanú do rúk takých ľudí, ktorých zmýšľanie poskytuje málo nádeje na niečo dobré. Navyše by to bolo na škodu katolíckej veci, pretože potom by tí, ktorí zle zmýšľajú s katolíckou Cirkvou, mali všetku moc a naopak dobre s ňou zmýšľajúci takmer žiadnu.

45. Z toho je zrejmé, že katolíci majú spravodlivý dôvod na podieľanie sa na verejných záležitostiach. Ak sa katolíci zúčastňujú verejných záležitostí, nerobia to a ani nesmú robiť tak, že by súhlasili s tým, čo je v štátnom zriadení nedobrého, ale aby pokiaľ možno hľadeli so všetkou úprimnosťou a opravdivosťou prispôsobovať samo štátne zriadenie verejnemu dobru, a síce tým, že sa budú snažiť vliať ako účinný liek múdrosť a silu katolíckej viery do žíl štátneho života. Tak to bolo aj v prvých dobách Cirkvi. Život aj snahy pohanov boli veľmi vzdialené poňatiu evanjelia. A napriek tomu vidíme, ako kresťania zostali vždy rovnakí, nedotknutí pohanskou poverou, ktorá ich obklopovala a mužne sa snažili uplatňovať všade tam, kde sa im naskytna príležitosť. Príkladne verní štátnym predstaviteľom a - ak im to dovoľovalo svedomie - poslušní zákonom, šírili svojím životom okolo seba podivuhodnú žiaru svätosti. Ich jedinou snahou bolo pomáhať bratom a privádzať ostatných k múdrosti Kristovej. Pritom boli stále pripravení opustiť svoje miesto a napríklad aj statočne zomrieť, ak by si svoje hodnosti, úrady a dôstojnosť nemohli udržať bez porušenia cnosti. Takým spôsobom kresťanstvo vzápätí získalo stúpcov vo vojsku, v senáte, ba aj na cisárskom dvore. Tertullian hovorí: "Od včerajška sme a všetko, čo vaše je, sme zaplnili: mestá, ostrovy, pevnosti, radnice, snemovne, tábory vojsko, okresy a triedy občanov, paláce, senát i fórum."⁸⁶⁴ Tak sa stalo, že kresťanská viera, keď zákon dovolil verejne

⁸⁶⁴ Apology. č. 37.

vyznávať evanjelium, sa predstavila vo väčšine miest Európy nie v slabých počiatkoch, ale vyzretá a plná sily.

46. V našej dobe je potrebné obnoviť tieto príklady predkov. Kto chce byť hoden mena katolíka, musí byť najprv oddaným synom Cirkvi a podľa toho sa správať; čokoľvek sa s touto slávnou cťou neporovnáva, musí bez váhania odvrhnúť a štátne zriadenie musí užívať - ak tak môže so cťou činiť - na ochranu pravdy a spravodlivosti. Musí sa snažiť vo svojom konaní neprekročiť medze slobody, určené prirodzeným a Božským zákonom. Musí teda pracovať na tom, aby sa štát stále viac približoval a stotožňoval s onou kresťanskou formou života, o ktorej Sme hovorili. Na uskutočnenie toho všetkého nie je možné stanoviť určité a rovnaké pravidlo, ktoré by našlo svoje využitie vo všetkých dobách a na všetkých miestach, navzájom sa tak líšiacich. Predovšetkým je však treba vždy zachovať zhodu zmýšľania a snažiť sa o určitú jednotu v činnosti. Oboje sa najľahšie dosiahne, keď bude každý dbať na predpisy Apoštolskej Stolice ako na životné pravidlá a bude poslušný biskupovi, ktorého "Ustanovil Duch Svätý, aby spravoval Cirkev Božiu."⁸⁶⁵ Ak chceme totiž brániť katolícku vec, je absolútne nutné, aby sa všetci svorne a neoblomne držali náuk, ktoré sú Cirkvou tradované a tak odolávali pokušeniu povolnosti voči falošným názorom alebo k väčším ústupkom, ako sú možné pri porovnaní s pravdou. V otázkach, o ktorých sa môže zmýšľať tak alebo onak, je žiaduce prerokovať ich priateľským spôsobom a nájsť správne riešenie bez vzájomného podozrievania a bezdôvodného napádania.

47. Aby sa predišlo rozkolu myslí neoprávneným vzájomným obviňovaním, nech je pre všetkých pravidlo toto: Neporušená katolícka viera sa nedá zlúčiť s názorom, ktorý sa snaží zavďačiť "naturalizmu" alebo "racionalizmu", ktorých základnou myšlienkou nie je nič iné ako úplne zničiť kresťanské zriadenie, vylúčiť Boha zo spoločnosti a priznať ľudu najvyššiu moc. Rovnako nie je dovolené rozlišovať povinnosti súkromnej osoby a občana štátu v tom zmysle, že cirkevná autorita platí len v súkromnom živote a vo verejnom sa naopak na ňu môže nedbať ba opovrhovať ňou. To by znamenalo zlučovať dobré so zlým a vyvolávať v človeku rozpoltenosť, zatiaľ čo ten má predsa vždy zostať rovnaký, vo svojom zmýšľaní dôsledný a vo všetkých veciach aj všetkých životných pomeroch zachovať vernosť kresťanským cnostiam.

⁸⁶⁵ Sk. 20,28

48. Ak sa jedná o čisto politické otázky, napr. o najlepšie usporiadanie štátu, o tú či onú formu štátnej správy, môžu sa v tých veciach vyskytovať aj úctyhodné názory. Preto nie je na mieste niekoho obviňovať pre odlišný názor, hoci je dostatočne známa jeho oddanosť Apoštolskej Stolicy aj dodržiavanie jej predpisov. Ešte väčšie bezprávie však je, keď je podozrivý z narušovania viery, k čomu - na Našu bolesť - už neraz došlo.

49. Predovšetkým by však mali mať spisovatelia, vydavatelia a hlavne novinári na zreteli nasledujúce zásadu: Kde sa jedná o najvyššie dobro, tam by mali byť vylúčené všetky vnútorné spory a stranícke záujmy. Naopak mali by svorne usilovať o dosiahnutie spoločného cieľa - zachovanie záujmov náboženstva a štátu. Ak sa teda v minulosti ukázala nejaká nesvornosť alebo spor, je potrebné naň veľkomyselne zabudnúť a pochovať ho. Ak sa dopustil niekto nejakej nerozvážnosti alebo nespravodlivosti, či už to bol ktokoľvek, je potrebné, aby to napravila vzájomná láska a obzvlášť k zhode môže prispieť poslušnosť všetkých voči Apoštolskej Stolicy. Touto cestou vykonávajú katolíci dvojaký zásluhný čin: Na jednej strane sa postavujú do služieb Cirkvi pre udržanie a rozšírenie kresťanskej múdrosti, na druhej strane tým tiež preukážu veľké dobro občianskej spoločnosti, ktorej blaho je v dôsledku zlých náuk a vášní vydané veľkému nebezpečenstvu.

50. Toto, ctihodní bratia, je to, čo sme si mysleli, že je našou povinnosťou vysvetliť všetkým národom katolíckeho sveta a povedať o tom čo sa týka kresťanského štátneho zriadenia a povinností jednotlivých občanov. Navyše je nevyhnutné hojnými modlitbami zvolávať nebeskú ochranu a prosiť Boha, aby Ten, ktorý osvecuje duše ľudí a nakláňa ich vôľu, doprial úspech tomu, o čo úpenlivo prosíme a pričíňujeme sa, a to k Jeho cti a sláve, aj na spásu celého ľudského pokolenia. Ako príslub Božskej priazne a na dôkaz Našej otcovskej blahovôle udeľujeme, ctihodní bratia, Vám, kléru i všetkému ľudu, zverenému Vašej viere a Vašej bdelosti, s úprimnou láskou Apoštolské požehnanie v Pánovi.

Dané v Ríme, u sv. Petra, dňa 1. novembra roka 1885, ôsmeho roku Našho pontifikátu.

Lev XIII.

Zdroj:

<http://librinostri.catholica.cz/download/Le13CA2.pdf>

http://w2.vatican.va/content/leo-xiii/en/encyclicals/documents/hf_l-xiii_enc_01111885_immortale-dei.html

O ROBOTNÍCKEJ OTÁZKE. Rerum Novarum. (Lev XIII. 1891)

Patriarchom, arcibiskupom a biskupom celého katolíckeho sveta v milosti a spoločenstve so Svätým Stolcom

CTIHODNÝM BRATOM POZDRAV A APOŠTOLSKÉ POŽEHNANIE!

ÚVOD

Robotnícky problém je mimoriadne vážnou a aktuálnou témou encykliky

1. Dychtivosť po novotách, ktorá už pred dlhým časom začala otriasať národmi, sa musela prirodzene presunúť z politickej oblasti do príbuznej oblasti sociálnej ekonómie.

A naozaj, podivuhodný rozmach remesiel a nové priemyselné metódy, zmenené vzťahy medzi zamestnávateľmi a robotníkmi, nahromadenie bohatstva v rukách malého počtu ľudí a veľké rozšírenie chudoby, povedomie vlastnej sily, ktoré sa u robotníkov stalo živšie, ako aj ich pevnejšia jednota: toto všetko a k tomu ešte i zhoršenie mravov priviedlo k vypuknutiu konfliktu.

Tento konflikt je taký závažný, že drží ľudí napätých v rozochvenom očakávaní, namáha dôvtip učencov, je predmetom kongresov odborníkov i ľudových schôdzí, úvah zákonodarcov i porád panovníkov; takže niet dnes ničoho, čo by viac zaujímalo svet.

A tak, ctihodní bratia, ako sme to urobili pre dobro Cirkvi a pre všeobecnú spásu už v iných prípadoch svojimi encyklikami o verejnej moci, o ľudskej slobode, o kresťanskom štátnom zriadení (encykliky: Diuturnum illud z roku 1881, Immortale Dei z roku 1885 a Libertas z roku 1888) a podobných témach, v ktorých sa nám zdalo vhodné vyvrátiť osudné omyly, považujeme za svoju povinnosť zasiahnuť z tých istých dôvodov aj v robotníckej otázke.

Už sme sa viackrát dotkli tejto problematiky, keď sa nám na to naskytla príležitosť. Vedomie našej apoštolskej služby nás však núti zaoberať sa ňou teraz výslovne a v celom jej rozsahu, aby sme zdôraznili zásady, podľa ktorých možno spravodlivo a nestranne riešiť túto otázku. Je to otázka ťažká a nebezpečná. Ťažká, pretože nie je ľahké stanoviť presné hranice vo vzájomných vzťahoch medzi vlastníckmi a

proletármi, medzi kapitálom a prácou. Nebezpečná preto, lebo ľstiví buriči sa všade snažia skresľovať úsudky a samu problematiku obrátiť na poburovanie národov.

Ťažká a nebezpečná otázka

2. Nech je akokoľvek, je jasné a v tom sa všetci zhodujú, že je celkom nevyhnutné bez váhania prispieť vhodnými opatreniami na pomoc proletárom, z ktorých väčšina sa nachádza nevinne vo veľmi biednych podmienkach.

To preto, že keď boli v minulom storočí bez akejkoľvek náhrady zrušené cechy umelcov i remeselníkov a súčasne sa inštitúcie i zákony vzdalovali od kresťanského ducha, robotníci postupne zostávali osamotení a bezbranní napospas chamtivosti zamestnávateľov a bezuzdnej konkurencii.

Zlo ešte zhoršila nenásytná úžera, ktorá — hoci bola mnohokrát zo strany Cirkvi odsúdená — v iných odtieňoch stále prežíva vďaka pahlným špekulantom. K tomu treba pripojiť ešte monopol výroby a obchodu, takže nepatrný počet prehnane bohatých navalil na nesmierne množstvo proletárov bremeno takmer otrocké.

I.

NEÚČINNÉ A NESPRAVODLIVÉ SOCIALISTICKÉ RIEŠENIE SÚKROMNÉHO VLASTNÍCTVA

Nespravodlivý socialistický návrh zospoločenšitiť súkromné vlastníctvo

3. Na vyličenie týchto neporiadkov sa socialisti, rozdúchavajúc v chudobných nenávisť voči bohatým, dožadujú zrušiť vlastníctvo a urobiť zo všetkých jednotlivých majetkov spoločný majetok, ktorý by spravovali obce alebo štát. Domnievajú sa, že touto zmenou vlastníctva z osobného na kolektívne a rovnakým rozdeľovaním ziskov a výhod medzi občanov bude radikálne napravené zlo. Avšak tento návrh, okrem toho, že nerieši problém, len poškodzuje samotných robotníkov. Navyše je v mnohom nespravodlivý, keďže porušuje práva zákonných vlastníkov, vnáša zmätok do kompetencií a úloh štátu a rozvracia celý spoločenský poriadok.

Osobné vlastníctvo ako bezprostredný cieľ pracujúceho

4. Naozaj nie je ťažké porozumieť, že účelom práce, najbližším cieľom, ktorý si remeselník kladie, je súkromné vlastníctvo. Ak totiž vynakladá svoju námahu a svoje schopnosti pre niekoho druhého, robí to preto, aby si zabezpečil dobrá, ktoré nevyhnutne potrebuje pre svoj život. A tak svojou prácou nadobúda výsostné právo nielen vyžadovať primeraný zárobok, ale ho aj podľa svojho rozhodnutia použiť. Ak teda svojím hospodárením dokáže nadobudnúť nejaké úspory a investuje ich do kúpy pozemku, aby ich lepšie poistil, tento pozemok nie je ničím iným než oným zárobkom, ktorý zmenil formu, a teda je rovnako jeho vlastníctvom ako tento zárobok. Preto spojením všetkého osobného vlastníctva socialisti upierajú robotníkovi slobodu investovať vlastné zárobky, čím ho oberajú o právo a nádej na zhodnotenie domáceho vlastníctva a zlepšenie vlastného stavu, a tak robia jeho situáciu ešte nešťastnejšou.

Kolektivizácia: nespravodlivé riešenie pre človeka, pretože je proti prirodzenému právu

5. Najhoršie je, že riešenie, ktoré ponúkajú, je zjavnou nespravodlivosťou, keďže súkromné vlastníctvo je prirodzeným právom.

Aj v tomto sa totiž prejavuje veľký rozdiel medzi človekom a zvieratom. Zviera sa samo nespravuje, riadia a spravujú ho dva inštinkty, ktoré ho na jednej strane uschopňujú na činnosť a ovládajú jeho sily a na druhej strane ovplyvňujú a usmerňujú všetky jeho pohyby: čiže pud sebazáchovy a pud zachovania druhu. Na dosiahnutie týchto dvoch cieľov zvieratú stačí používanie tých konkrétnych prostriedkov, ktoré nachádza vo svojom okolí. ďalej ani nemôže mieriť, pretože je ovládané jedine zmyslami a zvláštnym vnímaním.

Ľudská prirodzenosť je celkom iná. Keďže človek vlastní v plnosti zmyslový život, z tohto hľadiska je aj preňho vlastné, aspoň tak ako pre zvieratá, užívať všetky dobrá hmotného života. Avšak živočíšnosť v celej svojej šírke ani zďaleka neobsiahne ľudskú prirodzenosť, je na oveľa nižšej úrovni a je učená na to, aby jej bola podriadená. Veľkou výsadou človeka, tým, čo ho robí človekom a podstatne ho odlišuje od zvieratá, je inteligencia, čiže rozum. A práve ako rozumnému tvorovi je človeku dané ohľadom pozemských dobier čosi viac ako len jednoduché užívanie, spoločné aj pre ostatné živočích. A to je práve nárok na trvalé vlastníctvo, pričom ide nielen o vlastníctvo tých dobier, ktoré sa používaním spotrebujú, ale aj tých, ktoré použitie nespotrebuje.

Právo na súkromné vlastníctvo je podľa prirodzeného zákona: človek bol skôr než štát

6. Ešte zjavnejšie sa to ukazuje, ak hlbšie prenikneme do ľudskej prirodzenosti. Človek totiž, vďaka nesmiernej šírke svojho poznania, ktoré objíma nielen veci prítomné, ale aj budúce, a taktiež vďaka svojej slobode, spravuje sám seba v rámci večného zákona a všeobecnej Božej prozreteľnosti. Musí mať teda možnosť vyberať si prostriedky, ktoré považuje za vhodné na zabezpečovanie svojho živobytia, nielen v prítomnej chvíli, ale aj v budúcnosti.

To znamená, že okrem podmanenia si plodov zeme prináleží človekovi aj vlastníctvo samotnej zeme, z ktorej plodného lona dostáva nevyhnutné prostriedky pre svoje budúce potreby. Avšak potreby človeka majú takpovediac charakter stálych návratov, takže keď ich uspokojíme dnes, ozývajú sa zajtra znova. Príroda teda musela dať človekovi právo na stabilné a trvácne dobrá, primerané trvalej pomoci, ktorú potrebuje. Takéto dobrá nám môže ponúknuť jedine zem vo svojej nevyčerpatelnej plodnosti.

Niet dôvodu dovolávať sa starostlivosti štátu, pretože človek bol skôr než štát; takže skôr než by sa bolo vytvorilo občianske spoločenstvo, musel mať od prírody právo postarať sa o seba.

Ľudská pracovitosť a pozitívne právo riadia súkromné vlastníctvo

7. To, že Boh nám dal zem, aby nám slúžila a aby z nej malo úžitok celé ľudstvo, v ničom sa neprotiví právu na súkromné vlastníctvo. Boh totiž učinil tento dar všetkým, no nie tak, že by všetci mali nad ňou spoločne a bez rozdielu panovať, lež nakoľko nevyhradil nikomu určitú konkrétnu časť pôdy, ponechal to na schopnosť ľudí a na zvláštne posúdenie národov. Napokon zem, hoci je rozdelená medzi súkromníkov, ostáva stále v službe a na úžitok všetkým, nakoľko niet na zemi človeka, ktorý by nedostával potravu práve z nej. Kto nemá vlastné dobrá, nahrádza ich svojou prácou. A tak možno v pravde potvrdiť, že práca je všeobecným prostriedkom na zabezpečovanie živobytia, či už je vynaložená na obrábanie vlastnej pôdy, alebo na vykonávanie určitej zručnosti, ktorej zárobok sa v konečnom dôsledku berie z mnohorakých plodov zeme a za ne sa vymieňa.

Toto je ďalší dôkaz toho, že súkromné vlastníctvo je v súlade s prirodzenosťou. Ved' nevyhnutné prostriedky, ktoré potrebujeme na zachovanie a zdokonaľovanie ľudského života, nám zem bohato

zabezpečuje, avšak za toho predpokladu, že človek ju obrába a veľkoryso sa o ňu stará. A keďže človek na získanie dobier z prírody vynakladá námahu mysle a telesné sily, spája tým so sebou tú časť hmotnej prírody, ktorú obrobil a v ktorej zanechal akoby vtlačenú pečať svojej osobnosti. Celkom právom ju preto môže považovať za svoju a vyžadovať od ostatných, aby ju za takú uznávali.

Svojou pracovitosťou človek nadobúda právo na vlastníctvo

8. Tieto dôvody sú také zjavné, že je až nepochopiteľné, ako ich môžu popierať tí, ktorí, oprášiac staré utópie, umožňujú síce človeku užívanie pôdy a rôznych poľných plodín, avšak odopierajú mu vlastníctvo tej pôdy, na ktorej pracoval, a poľa, ktoré obrábal. Neuvedomujú si, že takto človeka okrádajú o výsledky jeho práce. Veď pôda, preoraná rukou a umom roľníka, už nie je taká, aká bola predtým: z lesnatej sa stala plodonosnou, z neúrodnej úrodnou. Tieto meliorácie sa v pôde zhmotnili a sú od nej z väčšej časti neoddeliteľné. Aká by to teda bola spravodlivosť, keby sa tešiť z jej plodov mal ktosi druhý, kto ju neobrábal? Ako účinok prináleží svojej príčine, tak plod práce musí prináležať tomu, kto pracuje. Celkom správne teda ľudstvo bez ohľadu na pár odporcov a vzhľadom na prirodzené právo nachádza v tomto istom práve základ rozdelenia dobier. Uznávajúc, že súkromné vlastníctvo je v úplnom súlade s prirodzenosťou človeka i s pokojným spoločenským spolužitím, slávnostne to potvrdilo praxou všetkých čias. A občianske zákony, ak sú spravodlivé, odvádzajú svoju autoritu a účinnosť tiež z prirodzeného zákona, uznávajú toto právo a verejnou mocou ho zabezpečujú. Nechýba ani pečať Božieho zákona, ktorý prísne zakazuje čo i len túžiť po majetku iného: "Nepožiadáš manželku svojho blížneho! Nepožiadáš dom svojho blížneho ani jeho pole, ani jeho sluhu, ani jeho slúžku, ani vola, ani osla, ani nič, čo je tvojho blížneho!"⁸⁶⁶

Právo vlastníctva je posilnené rodinou

9. Toto právo jednotlivca ešte stúpa na hodnote, ak o ňom uvažujeme v súvislosti s domácim spoločenstvom.

Človek je slobodný pri výbere svojho stavu. Môže buď nasledovať evanjeliovú radu panenstva, alebo sa spojiť v manželstve. Právo na manželstvo je prirodzené a pôvodné a žiaden ľudský zákon ho nemôže poprieť ani z akýchkoľvek pohnútok obmedziť jeho cieľ, ktorý mu dal

⁸⁶⁶ Dt 5,21.

Boh, keď povedal: "Plod'te a množte sa"⁸⁶⁷. Toto je rodina, čiže domáca spoločnosť, spoločnosť malá, ale skutočná a predchádzajúca každú občiansku spoločnosť, a preto s právami a povinnosťami, ktoré sú nezávislé od štátu. Takže to, čo sme povedali o práve na vlastníctvo, ktoré prislúcha jednotlivcovi, treba aplikovať na človeka ako hlavu rodiny. Ba čo viac, toto právo je uňho o to silnejšie, o čo väčší je dosah a význam jeho osobnosti v rámci domáceho spoločenstva.

Vzťahy medzi rodinou a štátom

10. Na základe neporušiteľného prirodzeného zákona prislúcha otcovi živiť svoje potomstvo: a z pohnútky tej istej prirodzenosti, na základe ktorej pozoruje v deťoch svoj vlastný obraz, ba priam rozpínanie a pokračovanie svojej osoby, sa usiluje zabezpečiť ich tak, aby v ťažkom priebehu života mohli čestne riešiť svoje potreby. To však nie je možné inak než nadobudnutím plodonosných dobier, ktoré im môže poručiť ako dedičstvo.

Podobne ako občianske spoločenstvo, tak aj rodina je, ako sme povedali, ozajstnou spoločnosťou a riadi sa vlastnou právomocou, totiž otcovskou právomocou. V rámci hraníc, ktoré určuje jej cieľ, má teda rodina vzhľadom na výber a použitie nevyhnutných prostriedkov na svoje zachovanie a na svoju oprávnenú nezávislosť práva aspoň také isté ako občianska spoločnosť. Povedali sme aspoň také isté, pretože nakoľko domáce spoločenstvo logicky aj historicky predchádza občianske spoločenstvo, rovnako predchádzajú a prirodzenejšie musia byť aj jeho práva a povinnosti. Takže ak by človek, rodina, pri svojom začleňovaní sa do občianskeho spoločenstva nachádzali v štáte nie pomoc, ale prekážku, nie ochranu ale ochudobnenie vlastných práv, občianske spolužitie by bolo niečím, pred čím treba utekať, a nie po ňom túžiť.

Štát nemá zasahovať do svätej rodiny

11. Je teda veľkým a zhubným omylom chcieť, aby štát mohol ľubovoľne zasahovať do svätej rodiny. Istotne, ak niektorá rodina sa náhodou nachádza v takých vážnych ťažkostiach, že jej samej nie je možné dostať sa z nich, v takýchto ťažkých okolnostiach je zásah verejnej moci oprávnený; ved' každá rodina je súčasťou spoločenského organizmu. Podobne v prípade vážnych neporiadkov vo vzájomných

⁸⁶⁷ Gn 1,28.

vzťahoch medzi členmi rodiny nech štát zasiahne a dá každému čo mu patrí; toto totiž nie je uzurpovanie práv občanov, ale ich zabezpečenie a ochrana v duchu poctivej spravodlivosti. Tu sa však musí štát zastaviť; ísť ďalej mu prirodzenosť nedovoľuje. Otcovskú právomoc štát nemôže ani potlačiť, ani si prisvojiť, pretože sa rodí zo samotného prameňa ľudského života. "Deti sú čímsi, čo patrí otcovi", takpovediac rozšírením jeho osobnosti: a keď chceme hovoriť presne, nie samy, ale prostredníctvom rodiny, v ktorej sa narodili, vstupujú do občianskeho spoločenstva. A práve z toho dôvodu, že deti sú prirodzene čímsi otcovým,... skôr než nadobudnú užívanie vlastného rozumu, sú pod ochranou rodičov."⁸⁶⁸ Práve v tomto socialisti, nahrádzajúc rodičovskú starostlivosť štátnou starostlivosťou, postupujú proti prirodzenej spravodlivosti a rozvracajú rodinné zväzky.

Socialistická myšlienka kolektivizácie je negatívna pre spoločnosť

12. Až príliš jasne sa ukazuje nielen nespravodlivosť, ale aj to, aký zmätok a neporiadok by z toho vzišiel pre všetky vrstvy spoločnosti, aká tvrdá a nenávistná poroba pre občanov. Otvorila by sa cesta závidi, vzájomnému obviňovaniu, nesvornostiam; samotné zdroje bohatstva by vyprahli, keďže um a schopnosti jednotlivcov by boli pozbavené všetkej motivácie. A vysnívaná rovnosť by nebola fakticky ničím iným než všeobecným stavom opovrhnutia a biedy.

Všetky tieto dôvody oprávňujú uzavrieť, že socializmom predloženú myšlienku zoskupenia dobier treba celkom odmietnuť, pretože škodí práve tým, ktorým treba priniesť pomoc; protiví sa prirodzeným právam jednotlivcov, rozvracia úlohy štátu a ruší všeobecný pokoj. Nech je teda jasné, že v diele vylepšenia situácie robotníckej triedy musí ako neotrasiteľný základ ostať právo na súkromné vlastníctvo. Za tohto predpokladu vysvetlíme, odkiaľ treba vziať riešenie.

II.

SOCIÁLNE UČENIE CIRKVI

⁸⁶⁸ Sv. Tomáš, Summa Theologiae, II-II, q. 10, a. 12

1. PRÍNOS CIRKVI SVOJÍM UČENÍM A SVOJOU ČINNOSŤOU PRI RIEŠENÍ ROBOTNÍCKEJ OTÁZKY

Dôležitosť činnosti Cirkvi v robotníckej otázke

13. S dôverou a plným právom sa púšťame do tejto problematiky už aj preto, lebo ide o otázku, v ktorej nie je možné nájsť trvale platné riešenie bez pomoci náboženstva a Cirkvi. A keďže starostlivosť o náboženské otázky a rozdeľovanie dobier, ktoré sú v moci Cirkvi, je zverená predovšetkým nám, považovali by sme za zanedbanie svojho úradu, keby sme mlčali.

Samozrejme, riešenie takého závažného problému si vyžaduje spoluúčasť a účinnú spoluprácu aj ďalších: máme na mysli panovníkov, zamestnávateľov i bohatých ľudí, a taktiež samých proletárov, ktorých sa to priamo týka. Avšak bez váhania vyhlasujeme, že kdekoľvek by sa odhliadalo od činnosti Cirkvi, všetky námahy by sa ukázali ako márne. Cirkev je totiž tá, ktorá z evanjelia vyvodzuje učenie schopné urovnávať alebo určite aspoň zmierňovať konflikty. Svojimi poučeniami dokáže nielen osvecovať mysle, ale i formovať život a správanie každého. Veľkým množstvom blahodarných inštitúcií zlepšuje podmienky proletárov. Cirkev chce to a túži po tom, aby sa spoločne radili a združili sily všetkých spoločenských tried a spoločným postupom dosiahli čo najlepšie možné výsledky v záujme robotníkov. Cirkev je presvedčená, že v primeranej miere sa na tento cieľ majú zamerať aj samotné zákony a predstavitelia štátu.

Sociálne nerovnosti sú nevyhnutné

14. Nech je teda na prvom mieste stanovený tento princíp, že treba prijať vlastnú ľudskú situáciu; je totiž nemožné odstrániť sociálne nerovnosti zo sveta. Pokúšajú sa o to socialisti, to je pravda, avšak každý pokus, ktorý ide proti prirodzenosti vecí, sa ukáže ako márný. Prejavujú sa totiž u ľudí veľké prirodzené rozmanitosti: nie všetci majú to isté nadanie, tú istú šikovnosť, zdravie a sily v rovnakej miere. A z týchto nevyhnutných rozdielov sa nutne rodí aj rozdielnosť v sociálnom postavení. Toto však je na prospech tak jednotlivcom, ako i občianskemu spoločenstvu, pretože spoločenský život potrebuje rôzne schopnosti a rôzne funkcie. A základným podnetom, ktorý vedie ľudí vykonávať tieto funkcie, je nerovnosť stavu.

Pokiaľ ide o prácu, človek ani v prvotnom stave nevinnosti by nebol ostal nečinný. Ibaže to, čo by bol vtedy vykonával slobodne na

rozptýlenie duše, je mu nevyhnutne nariadené na odčinenie hriechu, a to nie bez námahy a nepríjemnosti, podľa onoho Božieho výroku: "Nech je prekliata zem pre teba; s námahou sa z nej budeš živiť po všetky dni svojho života."⁸⁶⁹ Podobne aj bolesť bude vždy na zemi prítomná, pretože trpké, tvrdé a ťažké sú osudné následky hriechu, ktoré, či chceme, alebo nie, sprevádzajú človeka až po hrob. Takže trpieť a znášať to je dedičstvo človeka, a tak nech by sa čokoľvek podniklo alebo o čokoľvek pokúsilo na úplné odstránenie utrpenia zo sveta, niet síl ani schopností, čo by to dokázali. Tí, ktorí tvrdia, že to dokážu, a sľubujú biednym život zbavený bolesti a námah, samý pokoj a potešenie, zavádzajú ľud a ťahajú ho na cestu, ktorá vyústi do ešte väčších bolesti, než sú tie súčasné. Lepšie je vidieť situáciu človeka takú, aká je a zároveň, ako sme povedali, získať odinakiaľ liek na tieto zlá.

Kresťanstvo zastáva spoluprácu medzi spoločenskými triedami

15. Najškodlivejšou myšlienkou v tejto otázke je predpokladať prirodzené nepriateľstvo jednej spoločenskej triedy voči druhej; ako keby sama prirodzenosť postavila bohatých a proletárov do nezmieriteľného súboja medzi sebou. Je to v zásadnom protiklade s rozumom i pravdou. Pravdou je, naopak, že podobne ako v ľudskom tele jednotlivé údy sa navzájom dopĺňajú a vytvárajú harmonický pomer, ktorý nazývame súmernosť, tak aj v občianskom spolužití prirodzenosť chcela, aby sa tieto dve triedy zladili spolu, a tak vytvárali rovnováhu. Jedna bezpodmienečne potrebuje druhú: niet kapitálu bez práce, ani práca nemôže byť bez kapitálu. Svornosť tvorí krásu a poriadok vecí tam, kde trvalý konflikt nemôže priniesť iné než zmätok a barbarstvo. A na upokojenie rozporu, ba na odhalenie samotných jeho koreňov má kresťanstvo obdivuhodnú hojnosť síl.

2. PROSTRIEDKY NA PREKONANIE TRIEDNEHO BOJA

⁸⁶⁹ Gn 3,17.

Vzájomné povinnosti medzi pracujúcimi a zamestnávateľmi podľa spravodlivosti

16. Na prvom mieste celé kresťanské učenie, ktoré Cirkev vykladá a opatruje, má mimoriadnu moc zmieriť a umožniť dohodu medzi bohatými a proletármi tým, že jedným i druhým pripomína ich vzájomné povinnosti, počnúc od tých, ktorými ich zaväzuje spravodlivosť.

Záväzky spravodlivosti, ktoré sa vzťahujú na proletára a robotníka, sú tieto: vykonávať úplne a verne prácu, ktorá bola slobodne a rovnoprávne dohodnutá; nespôsobovať ujmu na majetku ani urážku osobe zamestnávateľa; pri obrane svojich práv sa zdržať násilných činov a nikdy ju nikdy nezvrhnúť na vzburu; nespoločovať sa so zlými ľuďmi, sľubujúcimi veľké veci, ktorých plodmi sú len zbytočné vytriezvenia a ničivé straty.

Kapitalistov a zamestnávateľov sa týkajú tieto záväzky: nedržať robotníkov v stave otroctva; rešpektovať ich ľudskú dôstojnosť, zušľachtenú kresťanským charakterom. Z pohľadu rozumu a viery nie práca ponížuje človeka, ba, naopak, ho povyšuje tým, že ho uschopňuje vlastnou činnosťou sa čestne uživiť; to, čo je skutočne nehodné človeka, je zneužívať ho ako vec s cieľom zbohatnutia, nevážiť si ho viac, ako je hodnota jeho svalov a síl.

Podobne je prikázané mať u proletárov ohľad na náboženstvo a na duchovné dobré. Je teda povinnosťou zamestnávateľov ponechať robotníkovi pokoj a čas, ktorý postačuje na vykonanie náboženských povinností; nevystavovať ho pokušeniam, ktoré by ho mohli pokaziť, a nebezpečenstvám pohoršenia; neodvádzať ho od rodinného ducha a od záľuby v sporení; nenútiť ho k prácam, ktoré sú neprimerané jeho silám a nevhodné pre jeho vek a pohlavie.

Odoprieť spravodlivú mzdu je ťažkým hriechom

17. Tou najdôležitejšou z ich povinností je dať každému spravodlivú odmenu. Rozhodovať o nej na základe spravodlivosti je podmienené mnohými okolnosťami, avšak vo všeobecnosti nech si kapitalisti a zamestnávatelia pamätajú, že ani božské, ani ľudské zákony nedovoľujú pre vlastný prospech utláčať núdznych a nešťastných a zarábať na biede blížneho. Odoprieť spravodlivú mzdu je taký ťažký hriech, že volá po pomste pred Božím pohľadom. "Hľa, mzda, ktorú ste zadržali robotníkom, (...) kričí. A (tento) krik... došiel k sluchu Pána

zástupov."⁸⁷⁰ Napokon je povinnosťou zamestnávateľov neškodiť drobným úsporám robotníka ani násilím, ani podvodmi, ani otvorenou či zahalenou úžerou. Táto povinnosť je o to prísnejšia, o čo slabším a bezbrannejším je robotník a posvätnjším jeho drobný majetok. Nestačilo by už samo zachovávanie týchto prikázaní na zmiernenie trpkosti a odstránenie dôvodov k rozporu?

Cieľ človeka nie je na tejto zemi

18. Avšak Cirkev, vedená Kristovým učením a príkladom, si kladie ešte vyšší cieľ: čo možno najviac zblížiť tieto dve triedy a vytvoriť medzi nimi priateľstvo.

Časné veci nie je možné správne pochopiť a ohodnotiť, ak sa duša nepozdvihne k inému životu, totiž k večnému; bez neho sa pravé poznanie mravného dobra nevyhnutne stráca, ba celé stvorenie sa stáva nepreniknuteľným tajomstvom. To, čo nám diktuje sama príroda, je v kresťanstve dogmou, na ktorej ako na základnom kameni spočíva celá stavba náboženstva: že totiž ten pravý život človeka je život budúceho veku. Boh nás totiž nestvoril pre tieto krehké a pomínutelné dobrá, ale pre dobrá nebeské a večné; a zem nám dal ako miesto vyhnanstva, nie ako vlasť. Či vlastníš množstvo bohatstva a iných pozemských dobier, alebo ich nevlastníš, to nie je pre večné šťastie vôbec dôležité. Ale dobré či zlé používanie týchto dobier, to je to, čo je zvrchovane dôležité. Ježiš Kristus, hoci nás vykúpil hojným vykúpením, neodstránil rozličné súženia, ktorými je pretkaný život tu na zemi. Avšak premenil ich na podnety na cnosti a na predmet zásluh; až do takej miery, že žiaden Adamov syn nemôže dosiahnuť nebo, ak nesleduje jeho krvavé stopy. "Ak vytrváme, s ním budeme aj kraľovať."⁸⁷¹ Tým, že slobodne vzal na seba súženia a bolesti, obdivuhodným spôsobom zmiernil ich horkosť, a nielen príkladom, ale i milosťou a nádejou na odmenu nám ulahčil utrpenie: "Veď naše terajšie ľahké súženie prinesie nám nesmierne veľkú váhu večnej slávy."⁸⁷²

Tí šťastní na tomto svete dostávajú teda varovanie, že bohatstvá ich neoslobodia od bolesti a že budúcemu šťastiu nepomáhajú, ale škodia;⁸⁷³ že bohatí sa musia triasť pri pomyslení na mimoriadne prísne

⁸⁷⁰ Jak 5,4

⁸⁷¹ 2Tim 2,12.

⁸⁷² 2Kor 4,17.

⁸⁷³ Mt 19,23-24.

vyhrážky Ježiša Krista⁸⁷⁴ a že z užívania svojich dobier budú jedného dňa musieť urobiť to najprísnejšie vyúčtovanie pred Božím súdom.

Správne užívanie bohatstva podľa prikázania lásky

19. Vzhľadom na používanie bohatstva je znamenité a mimoriadne dôležité učenie, ktoré už síce filozofia vytušila, Cirkev však vyučuje v dokonalej miere. Navyše Cirkev sa stará, aby neostávalo len holou špekuláciou, ale prenikalo do praxe a formovalo život. Základ tohto učenia spočíva v tom, že pri bohatstve treba rozlíšiť oprávnené vlastníctvo a oprávnené používanie. Súkromné vlastníctvo dobier, ako sme už povedali, je prirodzeným právom človeka. A vykonávať toto právo je, obzvlášť v spoločenskom živote, nielen dovolené, ale absolútne nevyhnutné. "Je dovolené", hovorí svätý Tomáš, "ba nevyhnutné pre ľudský život, aby človek vlastnil dobrá."⁸⁷⁵ Ak sa však pýtame, aké má byť použitie týchto dobier, Cirkev ústami tohto svätého učiteľa neváha odpovedať, že "čo sa toho týka, človek nemá mať vonkajšie dobrá ako svoje vlastné, ale ako spoločné, aby ich ľahko mohol rozdeľovať v čase núdze druhých. Apoštol totiž hovorí: Nariad'uj bohatým tohto sveta, aby ľahko dávali a zdieľali to, čo vlastnia."⁸⁷⁶ Istotne nikto nie je povinný prispievať druhým tým, čo je nevyhnutné pre neho a pre jeho rodinu, ba ani tým, čo nevyhnutne prislúcha a vyjadruje dôstojnosť vlastného postavenia, "pretože nik nemá žiť neprístojne."⁸⁷⁷ Avšak po zabezpečení svojich potrieb a požiadaviek je povinnosťou tým, čo zvýši, prispieť na pomoc núdznym. "Čo zvyšuje, rozdajte ako almužnu."⁸⁷⁸ Je pravda, že okrem prípadu krajnej nevyhnutnosti toto nie sú prikázania spravodlivosti ale kresťanskej lásky, ktorej naplnenie určite nemožno vymáhať právnou cestou. Avšak nad ľudskými zákonmi a súdmi stojí Kristov zákon a súd, ktorý mnohorako vstupuje zvyk štedrého dávania; učí, že "blaženejšie je dávať ako prijímať"⁸⁷⁹ a bude považovať za vec vykonanú alebo odopretú sebe samému lásku prejavenu alebo neprejavenu voči núdznym: "Čokoľvek ste urobili jednému z týchto mojich najmenších bratov, mne ste urobili."⁸⁸⁰

⁸⁷⁴ Lk 6,24-25.

⁸⁷⁵ Summa Theologiae, II-II, q. 66, a. 2.

⁸⁷⁶ Tamtiež, q. 65, a. 2.

⁸⁷⁷ Tamtiež, II-II, q. 32, a. 6.

⁸⁷⁸ Lk 11,41. (Je tu použitý starší preklad.)

⁸⁷⁹ Sk 20,35.

⁸⁸⁰ Mt 25,40.

Napokon, ktokoľvek dostal od Božej štedrosti väčšie množstvo darov, či už vonkajších a telesných, alebo duchovných, dostal ich na to, aby si nimi slúžil pre vlastné zdokonalenie, a zároveň ako služobník Božej prozreteľnosti na úžitok druhým: "Kto teda má nadanie, nech dbá o to, aby nemlčal; kto má množstvo vecí, nech si dáva pozor, aby pri vykonávaní milosrdenstva nemal príliš tvrdú ruku; kto má životné umenie, nech sa o jeho užívanie a úžitok podelí s blížnymi."⁸⁸¹

Dôstojnosť práce: pravá veľkosť človeka je v cnostnom živote

20. Chudobných však Cirkev učí, že pred Bohom nie je hanbou ani chudoba, ani nutnosť žiť z práce. Ježiš Kristus potvrdil túto pravdu vlastným príkladom, keď pre spásu ľudí, "hoci bol bohatý, stal sa chudobným"⁸⁸² a hoci bol Synom Božím, ba samým Bohom, chcel byť považovaný za tesárovho syna; ba nezdráhal sa prežiť väčšinu svojho života v práci: "Vari to nie je tesár, syn Márie?"⁸⁸³ Keď hľadáme na tento božský príklad, ľahšie pochopíme, že pravá veľkosť a dôstojnosť človeka spočíva celkom v jeho mravnosti, teda v cnostnom živote; že cnosť je spoločným vlastníctvom, takže ju môžu rovnako dosahovať veľkí i malí, bohatí i proletári; že jedine pre cnostné činy, nech ich vykonáva ktokoľvek, je vyhradená odmena večnej blaženosti. Ba povedzme ešte viac: zdá sa, že v nešťastných má Boh zvláštnu záľubu, veď Ježiš Kristus nazýva blaženými chudobných,⁸⁸⁴ láskavo k sebe volá oddýchnuť tých, ktorí sú preťažení,⁸⁸⁵ slabých a prenasledovaných objíma s osobitnou láskou. Tieto pravdy majú v sebe veľkú moc oslabiť pýchu tých šťastnejších a sňať z biednych poníženie; povzbudzovať jedných k zhovievavosti a druhých k skromnosti. A tak vzdialenosti, ktoré sú pýche také milé, sa skracujú a ukazuje sa nie až také náročné dosiahnuť, aby tieto dve triedy si podali ruky a uzatvorili priateľskú dohodu.

Dobrá prírody a dobrá milosti sú spoločným vlastníctvom ľudstva

⁸⁸¹ Sv. Gregor Veľký, In Evang. Hom., IX. 7.

⁸⁸² 2Kor 8,9.

⁸⁸³ Mk 6,3.

⁸⁸⁴ Porov. Mt 5,3.

⁸⁸⁵ Porov. Mt 11,28.

21. Avšak, poslúchajúc evanjeliový zákon, sa neuspokoja s obyčajným priateľstvom, ale budú sa chcieť objasniť v bratskej láske. Spoznajú totiž a pociatia, že všetci ľudia majú svoj pôvod v Bohu, spoločnom Otcovi; že všetci k nemu smerujú ako k najvyššiemu cieľu, ktorý jediný môže učiniť dokonale šťastnými ľudí i anjelov; že všetkých rovnako vykúpil Ježiš Kristus a povolal k dôstojnosti Božieho synovstva, takže nie len medzi sebou, ale s Kristom Pánom, prvorodeným medzi mnohými bratmi, sú spojení zväzkom svätého bratstva. Spoznajú a pociatia, že dobrá príroda a dobrá milosť sú spoločným vlastníctvom ľudstva a že bez vlastnej viny nik nebude vylúčený z dedičstva nebeských dobier: pretože "ak sme deti, sme aj dedičia, Boží dedičia a Kristovi spoludedičia".⁸⁸⁶

Toto je ideál práv a povinností, obsiahnutý v evanjeliu. Ak by vo svete prevládol, či by hneď neustal každý rozpor a nevrátil sa pokoj?

Ježiš Kristus ustanovil Cirkev za učiteľku života

22. Cirkev sa však neuspokojuje s tým, že len poukáže na riešenie, ale sama ho materskou rukou uskutočňuje. Preto sa plne venuje výchove a formácii ľudí k týmto zásadám, pričom sa stará sa o to, aby blahodarné vody jej učenia naširoko prúdili a prostredníctvom biskupov a kňazov zavlažovali celú zem. Zároveň skúma ako preniknúť do duší a usmerniť vôľu, aby sa nechali viesť Božími prikázaniami. A práve v tejto oblasti, ktorá je najhlavnejšia, nakoľko od nej závisí celý výsledok, jedine Cirkev dosahuje skutočnú účinnosť. Nástroje, ktoré používa na pohýnanie duší, dostala totiž práve na tento cieľ od Ježiša Krista a majú v sebe božskú silu, takže jedine môžu preniknúť do najvnútornejších záhybov srdca a spôsobiť, že ľudia poslúchajú hlas povinnosti, držia na uzde vášne, vrcholnou a jedinečnou láskou milujú Boha a blížneho a s nadšením prekonávajú všetky prekážky, ktoré stoja na ceste napredovania v cnosti.

Stačí letmo naznačiť dávne príklady. Spomeňme len fakty a veci, ktoré sú mimo akejkoľvek pochybnosti: že totiž práve pričinením kresťanstva sa úplne zmenila spoločnosť, že táto zmena bola pravým pokrokom ľudstva, ba priam vzkriesením zo smrti k mravnému životu a zdokonalením, aké dovtedy nebolo možné vidieť ani nie je možné dúfať väčšie v budúcnosti. Napokon, že Ježiš Kristus je počiatok a cieľ

⁸⁸⁶ Rim 8,17.

týchto dobrodení: z neho vychádzajú a na neho ich treba vzťahovať. Tým, že svet vo svetle evanjelia prijal veľké tajomstvo vtelenia Slova a vykúpenia ľudstva, život Ježiša Krista, Boha a človeka, sa preliat do občianskej spoločnosti a vierou, prikázaniami a zákonmi ju pretvoril. Ak teda existuje liek na bolesti sveta, týmto liekom môže byť jedine návrat ku kresťanskému životu a mravom. Je významnou zásadou, že na reformovanie spoločnosti, ktorá je v úpadku, je nevyhnutné prinavrátiť ju k princípom, ktoré jej dali zrod. Dokonalosť každej spoločnosti spočíva v jej úsilí dosiahnuť svoj cieľ: takže hybný princíp všetkých spoločenských pohnútok a činov má byť totožný s tým, ktorý spôsobil vznik spoločnosti. Preto vzdialiť sa od pôvodného cieľa je skazou; vrátiť sa k nemu je záchranou. A toto platí tak pre celé občianske spoločenstvo, ako i pre robotnícku triedu, ktorá je jeho najpočetnejšou časťou.

Činnosť Cirkvi napomáha zlepšenie podmienok robotníkov

23. Nech si nikto nemyslí, že starostlivosť Cirkvi je tak úplne a výlučne zameraná na spásu duší, že by zanedbávala to, čo prislúcha smrteľnému a pozemskému životu.

Obzvlášť túži a usiluje sa, aby sa proletári pozdvihli zo svojej nešťastnej situácie a zlepšili svoje podmienky. Robí to predovšetkým nepriamo tým, že volá ľudí k cnostiam a formuje ich. Kresťanský spôsob života, pokiaľ je a taký naozaj zostáva, už sám prispieva k pozemskej prosperite, pretože zvoláva na seba Božie požehnanie, základ a prameň všetkého dobra. Okrem toho brzdí dychtivosť po hmotných veciach a smäd po potešeniach, ktoré sú skutočnými bičmi, lebo zbedačujú človeka aj uprostred hojnosti všetkých vecí.⁸⁸⁷ Uspokojí sa so striedmym životom a nedostatok nahrádza sporením, a tak uniká pred nerestami, ktoré pohlcujú nielen malé ale i veľké majetky a vrhajú do záhuby aj tie najväčšie bohatstvá.

Cirkev je učiteľka a príklad lásky v priebehu vekov

24. No nielen to: Cirkev prispieva aj priamo k dobru proletárov tým, že vytvára a napomáha čokoľvek, čo im môže priniesť úľavu, a v tomto ohľade sa angažuje do takej miery, že zožína obdiv a pochvaly u samotných svojich nepriateľov. V srdci prvotných kresťanov bratská láska bola taká mocná, že tí zámožnejší sa veľmi často vzdávali svojho

⁸⁸⁷ Porov. 1Tim 6,10.

majetku, aby pomohli iným, takže "medzi nimi nebolo núdzneho"⁸⁸⁸. Diakonov, teda stav vytvorený výslovne na toto, apoštoli poverili úradom vykonávania každodennej dobročinnosti. A apoštol Pavol, hoci bol zavalený ťarchou starosti o všetky cirkvi, neváhal podstúpiť namáhavé cesty, aby kresťanom vlastnoručne dopravil almužny, ktoré vyzbieral. Tertulián nazýva "vkladmi súcitu" zbierky, ktoré veriaci spontánne vykonávali pri každej príležitosti, pretože boli "určené na pomoc a na pochovávanie núdzných, na podporu chudobných sirôt obidvoch pohlaví, starcov a stroskotancov".⁸⁸⁹ Takto sa postupne vytvoril majetok, ktorý Cirkev vždy chránila s náboženskou starostlivosťou ako majetok chudobných. Ba novými a cielenými formami pomoci sú títo chudobní oslobodení aj od hanby, že by museli o ňu prosiť.

Cirkev ako spoločná matka chudobných i bohatých, podnecovaním a povzbudzovaním hrdinskej lásky vytvorila náboženské spolky a iné dobročinné ustanovizne, ktoré neponechali takmer žiadnu formu biedy bez pomoci a podpory. Dnes mnohí, podobne ako kedysi pohania, vyčítajú Cirkvi dokonca aj tieto znamenité prejavy lásky a pokladajú za vhodné nahradiť ich zákonnou dobročinnosťou. Avšak niet takej ľudskej schopnosti, ktorá by mohla zastúpiť kresťanskú lásku, úplne sa zasväcujúcu dobru iných. A tá nemôže byť ničím iným než cnosťou Cirkvi, pretože je cnosťou, ktorá vyviera jedine z najsvätejšieho Srdca Ježiša Krista; a odd'áľuje sa od Ježiša Krista každý, kto sa odd'áľuje od Cirkvi.

III.

ÚLOHA ŠTÁTU PRI RIEŠENÍ SOCIÁLNEJ OTÁZKY

Možný príspevok štátu k vyriešeniu robotníckej otázky

25. Niet pochýb, že na celkové vyriešenie robotníckej otázky sa vyžadujú aj ľudske prostriedky. Všetci, ktorí sú v tejto problematike zainteresovaní, musia prispieť vlastným podielom, a to podľa príkladu toho prozreteľného poriadku, ktorý riadi svet. Ukazuje sa totiž ako zrejmé, že dobrý účinok je dielom harmonického spolupôsobenia všetkých príčin, od ktorých závisí.

⁸⁸⁸ Sk 4,34.

⁸⁸⁹ Apol.,II, 39.

Spoločné dobro je povinnosťou štátu

26. Pozrime sa teda, aký má byť podiel štátu. Nemáme na mysli štát, ako je konštituovaný alebo ako pôsobí v tej-ktorej krajine, ale štát v svojom pravom poňatí, ktoré vychádza z princípov zdravého rozumu v dokonalom súlade s katolíckym učením, ako sme ho my sami predstavili v encyklike o kresťanskom usporiadaní štátov. Vládcovia štátov musia teda na prvom mieste prispieť všeobecne súborom zákonov a politických ustanovení, usporiadať a spravovať štát tak, aby to prirodzene viedlo k verejnej i súkromnej prosperite. Práve toto je prejav občianskej rozvážnosti a povinnosť vedúcich predstaviteľov národov. Avšak prosperita krajín vychádza obzvlášť z dobrých mravov, z dobrého usporiadania rodín, zo zachovávanía náboženstva a spravodlivosti, z umierneného vyrubovania a rovnomerného rozdeľovania verejných daní, z pokroku priemyslu a obchodu, z rozkvetu poľnohospodárstva a z ďalších podobných činiteľov, ktoré čím sú viac podporované, tým väčší ošoh prinášajú národom. Už aj touto cestou môže teda štát významne prispieť k blahobytu tak ostatných tried, ako aj robotníckej triedy; a to svojím plným právom, bez vzbudenia akéhokoľvek podozrenia z neprimeraného zasahovania, nakoľko starosť o všeobecné dobro je úlohou a kompetenciou štátu. Čím väčšie bude množstvo výhod, ktoré sa zabezpečia cestou tejto všeobecnej starostlivosti, tým menšia bude potreba hľadať iné cesty na pomoc robotníkom.

Blahobyť pracujúcich je osobitnou úlohou štátu

27. Treba však vziať do úvahy jednu vec, ktorá sa bližšie dotýka tejto problematiky, že totiž štát je harmonickou jednotou, ktorá objíma rovnako tak najspodnejšie ako i horné triedy. Proletári sú nie viac a nie menej než bohatí občanmi na základe prirodzeného práva, pravými a živými článkami, z ktorých sa prostredníctvom rodín vytvára spoločenský organizmus, ani nehovoriac o tom, že ich je oveľa väčší počet. A tak keďže je absurdné starať sa o jednu časť občanov a zanedbávať druhú, je striktnou povinnosťou štátu vziať si na starosť blahobyť robotníkov. Ak by to neurobil, bolo by to urážkou spravodlivosti, ktorá vyžaduje dať každému, čo mu patrí. Ako múdro pripomína svätý Tomáš: "Keďže časť a celok tvoria v určitom zmysle jedno, potom to čo patrí celku, patrí v určitom zmysle aj časti."⁸⁹⁰ A tak

⁸⁹⁰ Summa Theologiae, II-II, q. 61, a. 1, ad 2.

medzi mnohými a vážnymi povinnosťami vládcov, ktorí majú na starosti spoločné dobro, na prvom mieste je povinnosť postarať sa rovnakou mierou o všetky vrstvy spoločnosti, zachovávajúc s neotrasiteľnou neustrannosťou distribučnú spravodlivosť.

Hoci všetci občania, bez akejkol'vek výnimky, musia spolupracovať na spoločnom blahobyte, ktorý potom prirodzene prináša úžitok jednotlivcom, predsa na tejto spolupráci sa nemôžu všetci zúčastňovať ani rovnakou mierou, ani tým istým spôsobom. Akokoľvek sa budú meniť a striedať formy vlády, ostane vždy tá rôznosť a nerovnosť podmienok, bez ktorej neexistuje, ba ani si nemožno predstaviť ľudské spolunažívanie. Vždy budú existovať verejní funkcionári, zákonodarcovia, sudcovia, skrátka tí ľudia, ktorí vedú krajinu k mieru a ochraňujú ju pred vojnou; a je ľahké pochopiť, že nakoľko práve oni sú najpriamejšou a najplatnejšou príčinou spoločného dobra, tvoria hlavnú súčasť národa. Remeselníci nemôžu tým istým spôsobom a s rovnakými úradmi spolupracovať na spoločnom dobre, predsa však ho významne napomáhajú svojimi službami. Istotne, spoločenské dobro, nakoľko pri svojom dosahovaní musí byť dobrom, prostredníctvom ktorého sa občania zdokonaľujú ako ľudia, treba zaradiť hlavne do oblasti cnosti. Nie v menšej miere však v každej dobre usporiadanej spoločnosti musí byť dostatok telesných dobier, "ktorých užívanie je nevyhnutné na konanie cnosti".⁸⁹¹ Na získanie týchto dobier je nevyhnutné a najvyššou mierou sa oň pričiňuje dielo, ako aj um proletárov, či už sa aplikuje v poľnohospodárstve, alebo sa vykonáva v dielňach. Najvyššou mierou hovoríme preto, lebo možno pravdivo konštatovať, že práca robotníkov je tá, ktorá vytvára národné bohatstvo.

Je teda spravodlivé, aby sa vláda zaujímalala o robotníka a umožnila, aby sa nejakou mierou podieľal na tom bohatstve, ktoré sám vytvára: aby mal stravu a odev a aby žil s menšími ťažkosťami. Nech sa teda podporuje všetko to, čo môže jeho podmienky nejakým spôsobom zlepšiť, s istotou, že to nielenže nikomu neuškodí, ale, naopak, prinesie úžitok všetkým. Je totiž vo všeobecnom záujme, aby neostávali v biede tí, od ktorých pochádzajú také významné dobrá.

Vládcovia musia vždy konať na prospech všetkých občanov

⁸⁹¹ Sv. Tomáš, De reg. Princip., I, 15.

28. Nie je správne, ako sme povedali, aby občan a rodina boli pohltení štátom. Správne je, naopak, ponechať tak občanovi, ako i rodine toľko nezávislosti v konaní, koľko je len možné pri zachovaní spoločného dobra a práv iných.

Predsa však musia vládcovia chrániť spoločnosť a jej súčasti. Spoločnosť preto, lebo jej ochrana je prirodzene zverená najvyššej moci, a tiež preto, lebo verejné blaho je nielen najvyšším zákonom, ale jediným a úplným zmyslom verejnej autority; jej súčasti preto, lebo filozofia a evanjelium sa zhodujú v učení, že vláda je prirodzene ustanovená nie na úžitok vládcom, ale ovládaným. A keďže politická moc pochádza od Boha a je akousi účasťou na božskej zvrchovanosti, musí sa vykonávať podľa príkladu Božej moci, ktorá sa otcovsky stará o jednotlivé tvory nie menej než o celý vesmír. Ak sa teda či už spoločnosti, alebo niektorej jej súčasti učinila škoda, taktiež ak hrozí škoda, ktorú nemožno iným spôsobom odstrániť, resp. jej predísť, zásah štátu je nevyhnutný.

Nutnosti a medze štátneho zásahu

29. Je v záujme osobného i verejného dobra, aby bol zachovaný poriadok a verejný pokoj: aby rodina bola usporiadaná v súlade s Božím zákonom a s prirodzenými zásadami; aby sa uznávalo a praktizovalo náboženstvo; aby prekvitala vo verejnom i súkromnom živote mravnosť; aby bola neporušene zachovávaná spravodlivosť; aby jedna trieda občanov neutláčala druhú; aby vyrastali zdraví a mocní občania, schopní zvelaďovať a v prípade potreby i brániť vlasť. Ak sa však kvôli vzburám alebo štrajkom robotníkov treba obávať verejných neporiadkov; ak medzi proletármi sú v základe narušované prirodzené rodinné vzťahy; ak sa neuznáva náboženstvo robotníka tým, že sa mu odopiera pokoj a dostatočný čas na plnenie náboženských povinností; ak spoločná práca mužov a žien a iné popudy na zlo vystavujú nebezpečenstvu celkovú mravnosť v dielňach; ak majitelia utláčajú robotnícku triedu nespravodlivými záťažami alebo ponižujúcimi dohodami, ktoré sa protivia ľudskej osobnosti alebo dôstojnosti; ak nadmernou alebo neprimeranou prácou vzhľadom na pohlavie a vek sa spôsobuje ujma na zdraví robotníkov; v týchto prípadoch musí v rámci príslušných medzí zasiahnuť moc a autorita zákonov. Tieto medze sú dané samotnou príčinou, pre ktorú sa vyžaduje zásah štátu, totiž že zákony nesmú ísť ďalej, než to vyžaduje či už napravenie zla alebo odstránenie nebezpečenstva.

Práva treba primerane obhajovať u každého, kto je ich nositeľom, a verejná moc musí zabezpečovať spravodlivosť pre každého tým, že zabráňuje ich porušovaniu alebo ho trestá. Pri obhajovaní práv jednotlivcov treba však mať zvláštny ohľad na slabých a chudobných. Vrstva bohatých, ktorá je už sama osebe silná, potrebuje verejnú obranu menej, avšak biedny ľud, ktorý nemá vlastnú oporu, s osobitnou nevyhnutnosťou ju potrebuje nájsť v obhajobe zo strany štátu. Preto práve na robotníkov, ktorí sa nachádzajú medzi slabými a núdznymi, musí štát prednostne zamerať svoju starostlivosť a opateru.

Štát musí ochraňovať súkromné vlastníctvo

30. Bude však užitočné pozastaviť sa pri niektorých podrobnostiach, ktoré majú väčšiu dôležitosť. Najhlavnejšou je povinnosť štátu zabezpečiť súkromné vlastníctvo prostredníctvom múdrych zákonov. Zvlášť dnes, pri toľkom zápale bezuzdnej žiadostivosti, treba pospolitý ľud držať nakrátko, pretože ak mu spravodlivosť dovoľuje pričiňovať sa o zlepšenie svojich podmienok, ani spravodlivosť, ani všeobecné dobro nedovoľujú spôsobovať iným ujmu na majetku a pod zástavou neviem akej rovnosti napádať iného. Istotne, väčšina robotníkov by chcela zlepšiť svoje podmienky poctivo, nie cestou bezprávia na osobách, predsa však je nemálo takých, ktorí opojení falošnými zásadami a bažiaci po novotách, sa usilujú za každú cenu rozdúchávať vzbury a podnecovať iných do násilia. Nech teda zasiahne štát, postaví hrádzu buričom, a tak ochráni dobrých robotníkov od nebezpečenstva pokúšania a vlastníkov od nebezpečenstva olúpenia.

Štát nech sa vynasnaží predchádzať štrajkom včasným odstraňovaním príčin konfliktov

31. Príliš dlhá a namáhavá práca, ako i odmena za ňu, ak je považovaná za neprimeranú, sú pre robotníkov nezriedka dôvodmi na štrajk. Treba, aby štát zabránil tejto vážnej a častej neprístojnosti, pretože takéto štrajky neprinášajú škodu len pre vlastníkov a pre samotných robotníkov, ale i pre obchod a všeobecné záujmy. A násilnosti či vzbury, pre ktoré sú zväčša príležitosťou, často ohrozujú verejný pokoj. Najúčinnnejším a najprospešnejším opatrením v tejto veci je predísť zlu autoritou zákonov a zabrániť ich vypuknutiu tým, že sa včas odstráni príčina, z ktorých sa predpokladá, že by mohol vzniknúť konflikt medzi robotníkmi a vlastníkami.

IV.

DÔSTOJNOSŤ ĽUDSKEJ OSOBY**Nikomú nie je dovolené zneučovať dôstojnosť človeka**

32. Zároveň musí štát ochraňovať u robotníka mnohé ďalšie veci, a na prvom mieste duchovné dobrá. Pozemský život, hoci je dobrý a žiaduci, nie je cieľom, pre ktorý sme boli stvorení, ale cestou a prostriedkom na zdokonaľovanie duchovného života poznávaním pravdy a konaním dobra. Duch je ten, ktorý v sebe nosí vytesaný Boží obraz a podobu a v ktorom spočíva tá zvrchovanosť, pre ktorú bol človek poverený ovládať nižšie tvory a podmaniť si všetky zeme a moria. "Naplňte zem. Podmaňte si ju a panujte nad rybami mora, nad vtáctvom neba a nad všetkou zverou, čo sa hýbe na zemi!"⁸⁹² V tomto sú si všetci ľudia rovní, niet medzi bohatými a chudobnými, vlastníkami a služobníkmi, pánmi a poddanými žiadneho rozdielu, pretože ten istý je Pán všetkých.⁸⁹³ Nikomu nie je dovolené beztrestne zneučovať dôstojnosť človeka, ku ktorej sám Boh pristupuje s veľkou úctou, ani krížiť mu cestu k jeho zdokonaľovaniu, ktoré je zamerané na získanie večného života. Ba ani z vlastného slobodného rozhodnutia by sa človek nemohol zriecť zaobchádzania podľa svojej prirodzenosti a prijať otroctvo ducha; tu totiž nejde o práva, ktorých výkon je ponechaný slobode, ale o povinnosti voči Bohu, ktoré sú absolútne nedotknuteľné.

Nevyhnutnosť sviatočného odpočinku

33. Z toho vyplýva nevyhnutnosť sviatočného odpočinku. Pod týmto pojmom sa nerozumie dlhšie zotrúvanie v záhalčivosti a už vôbec nie úplná nečinnosť, ktorú by si mnohí želali ako zdroj nerestí a príležitosť na márnivosť, ale sa tým myslí oddych zasvätený náboženstvu. Keď sa odpočinok spojí s náboženstvom, povznesie človeka od práce a od každodenných záležitostí všedného života k myšlienke na nebeské dobrá a k vzdávaniu úcty Božej velebe.

Toto je v zásade podstata a toto je i cieľ sviatočného odpočinku, ktorý Boh osobitným zákonom predpísal človekovi v Starom zákone, keď mu povedal: "Spomni na sobotňajší deň, aby si ho zasvätil."⁸⁹⁴ A on sám ho učil vlastným konaním, keď na siedmy deň po tom, ako stvoril

⁸⁹² Gn 1,28.

⁸⁹³ Rim 10,12.

⁸⁹⁴ Ex 20,8.

človeka, odpočinul si od diela stvorenia: "V siedmy deň odpočíval od všetkých diel, ktoré urobil."⁸⁹⁵

Práca má byť primeraná silám človeka: nevyhnutnosť sociálnej legislatívy

34. Pokiaľ ide o ochranu telesných a vonkajších dobier, predovšetkým je povinnosťou vymaniť úbohého robotníka z neľudskosti chamtivých špekulantov, ktorí kvôli zárobku bez akejkoľvek zábrany zaobchádzajú s osobami ako s vecami. Nie je správne ani humánne žiadať od človeka toľko práce, že mu prílišná námaha múti myseľ a vysiluje telo. Ako prirodzenosť, tak aj výkonnosť je u človeka obmedzená. Prácou a zvykom sa zušľachtuje, avšak pod podmienkou, že z času na čas ustane a prenechá miesto odpočinku. Práca sa teda nesmie predlžovať viac, než znesú sily. Určenie množstva odpočinku závisí od charakteru práce, od miestnych a časových okolností i od samotného telesného stavu a zdravia robotníkov. Napríklad práca tých, ktorí dobývajú kameň, železo, meď či iné prírodniny ukryté pod zemou, pretože je ťažšia a zdraviu škodlivejšia, sa má vyvážiť tým, že trvá kratšie. Treba brať ešte ohľad aj na ročné obdobia, pretože nezriedka určitá práca, ktorá sa ľahko znáša v jednom období, v inom je buď neznesiteľná, alebo sa len veľmi ťažko znáša.

Zvláštna ochrana práce žien a detí

35. Napokon prácu, ktorá je primeraná pre dospelého a mocného muža, nie je rozumné vyžadovať od ženy alebo od dieťaťa. Ba pokiaľ ide o deti, treba byť veľmi obozretnými a nepripúšťať ich k práci v dielni skôr, než vekom dostatočne dozrejú ich fyzické, intelektuálne a morálne sily. Silám, ktoré v detstve pučia podobne ako kvety rastlín, predčasná záťaž škodí. Okrem toho sa tým prekáža samotnej výchove detí. Podobne niektoré druhy práce sa nehodia pre ženy, ktoré sú prirodzene predurčené na domáce práce. Tieto domáce práce vo veľkej miere chránia poctivosť slabšieho pohlavia a prirodzene sa dopĺňajú s výchovou detí a blahobytom domova. Vo všeobecnosti nech sa zaužíva toto pravidlo, že celkové množstvo odpočinku nevyhnutného pre robotníka má byť úmerné celkovému množstvu síl vyčerpaných v práci. To preto, lebo sily používaním vyčerpané sa majú odpočinkom zotaviť. V každej dohode, ktorá sa uzatvára medzi vlastníkmi a robotníkmi, vždy

⁸⁹⁵ Gn 2,2.

je buď výslovne uvedená, alebo predpokladaná podmienka jedného i druhého typu odpočinku. Dohoda, ktorá by tomu odporovala, by bola nemorálna, keďže nikomu nie je dovolené žiadať alebo prisľúbiť porušenie povinností, ktoré ho zaväzujú voči Bohu alebo voči sebe samému.

Pracujúci musí mať spravodlivú mzdu a dobre vykonávať svoju prácu

36. Dotknime sa teraz veľmi vážnej témy, ktorú treba dobre chápať a neupadnúť do ani jedného z krajných extrémov. Hovorí sa, že výšku mzdy ovplyvňuje slobodná dohoda strán: takže ak majiteľ vyplatil plat, vykonal svoju povinnosť, a preto zdá sa, nedlhuje nič viac. Iba vtedy, ak majiteľ nevyplatí celý plat, alebo robotník nevykoná celé dohodnuté dielo, pácha sa nespravodlivosť a iba na ochranu týchto práv, nie pre iné príčiny, je dovolený zásah štátu.

Nestranný pozorovateľ nemôže s týmto uvažovaním súhlasiť ani ľahko, ani úplne, pretože neprihliada na všetky stránky veci a určité úvahy tu značne chýbajú. Práca je ľudská činnosť zameraná na zaobstarávanie životných potrieb, zvlášť tých, ktoré slúžia na zachovanie života: "V pote svojej tváre budeš jesť svoj chlieb."⁸⁹⁶ Takže práca človeka má v sebe prirodzene vpísané akoby dve charakteristické vlastnosti, že totiž je osobná, pretože je vlastná osobe a celkom patrí tomu, kto ju vykonáva a komu je na prospech, je to aktívna sila; a okrem toho je nevyhnutná, pretože plody práce sú potrebné pre človeka na zachovanie života a toto zachovanie je nezanedbateľnou povinnosťou, ktorú človekovi ukladá samotná prirodzenosť.

Nie je možné násilím alebo podvodom vnútiť nespravodlivú mzdu: štát nech zasahuje na obranu pracujúcich

37. Ak by sme pozerali len na aspekt osobnosti práce, niet pochyb, že robotník môže dohodnúť nižšiu odmenu, než je spravodlivé: keďže svoju prácu ponúka dobrovoľne, môže sa uspokojiť s nízkou mzdou, alebo sa jej i úplne vzdať. Celkom inak však treba hovoriť, ak spolu s osobnosťou práce berieme do úvahy aj jej nevyhnutnosť: sú to dve veci logicky odlišené, avšak v skutočnosti neoddeliteľné. Zachovať sa pri živote je totiž povinnosťou, ktorú nik nemôže bez viny zanedbať. Z tohto vyplýva ako nevyhnutný dôsledok právo zaopatriť si prostriedky na živobytie, ktoré sa u chudobných ľudí obmedzujú na mzdu za vlastnú

⁸⁹⁶ Gn 3,19.

prácu. Hoci teda robotník a majiteľ uzatvoria po vzájomnom dohovore dohodu a stanovia nominálnu výšku mzdy, zasahuje tu ešte prvok prirodzenej spravodlivosti, ktorý predchádza a prevyšuje slobodnú vôľu strán, a síce že výška mzdy nesmie byť nižšia, ako si vyžaduje striedme a slušné živobytie robotníka. Ak tento robotník, pod tlakom potrieb, alebo zo strachu z niečoho horšieho pristúpi na krutejšie dohody, ktoré žiada vlastník alebo podnikateľ a chtiac-nehtiac musia byť prijaté, toto znamená podstúpiť násilie, proti ktorému sa spravodlivosť búri. Okrem toho v týchto a iných podobných veciach, ako je pracovný deň, poistné opatrenia na ochranu robotníkov v dielňach, aby autorita nezasahovala neprimerane, keďže ide o pravidlá, ktoré závisia od mnohých ukazovateľov, bude vhodnejšie ponechať rozhodnutie na kolégiá, o ktorých bude reč ďalej, alebo ísť inou cestou, ktorá podľa spravodlivosti ubráni dôvody robotníkov. Štát nech zúži svoje zásahy na ochranu a podporu, keď si to jednotlivý prípad vyžaduje.

Primeraná mzda vychováva k sporeniu a vytvára malý majetok

38. Keď robotník dostáva mzdu, ktorá postačuje na zabezpečenie jeho samého i jeho rodiny, v tejto akej-takej hojnosti bude - ak je múdry - ľahšie myslieť na sporenie a na popud samej prirodzenosti sa postará, aby mu z výdavkov zvýšila určitá suma, ktorú použije na zakúpenie nejakého malého majetku. Ukázali sme totiž, že nenarušiteľnosť práva na vlastníctvo je nevyhnutná na praktické a účinné riešenie robotníckej otázky. Zákony preto musia napomáhať toto právo a starať sa o to, aby čo možno najviac rástol počet vlastníkov. Prinieslo by to veľké výhody: a na prvom mieste rovnomernejšie rozdelenie národného bohatstva.

Múdra sociálna politika v prospech robotníkov je na osoh celej spoločnosti

39. Revolúcia priniesla rozdelenie spoločnosti akoby do dvoch kást, medzi ktorými vykopala priepasť. Na jednej strane sú takmer neobmedzene mocní, pretože sú takmer neobmedzene bohatí. Keďže majú vo svojich rukách všetky druhy výroby a obchodu, využívajú pre seba všetky zdroje bohatstva a majú veľký vplyv aj na chod štátu. Na druhej strane je veľké množstvo biednych a slabých s rozjatreným duchom, vždy pripraveným búriť sa. Takže ak sa v tomto množstve ľudí povzbudí usilovnosť nádejou na možnosť nadobudnutia trvalého vlastníctva, jedna trieda sa pomaly začne približovať k druhej, čím sa

odstráni nesmierna vzdialenosť medzi krajnou chudobou a krajným bohatstvom.

Okrem toho zo zeme sa vydobýje oveľa väčšie množstvo produktov. Keď ľudia vedia, že pracujú na vlastnej pôde, namáhajú sa svižnejšie a s väčším zápalom; ba i zamilujú si vlastnoručne obrábanú pôdu, z ktorej očakávajú pre seba a pre svoju rodinu nielen potraviny, ale i akú-takú hojnosť. A je ľahké pochopiť, ako táto svižnosť mimoriadne prispieva k zvýšeniu výnosov z pôdy a tiež i národného bohatstva.

Z toho vyplynie tretia výhoda, prilipnutie k rodnej zemi; nevymenila by sa totiž vlasť za cudzinu, ak by táto dala dostatok obstojného živobytia svojim deťom.

Treba si tiež všimnúť, že spomenuté výhody závisia od tejto podmienky, aby totiž súkromné vlastníctvo nebolo privádzané na pokraj biedy prehnanými daňami. Štát nemôže zmiest' právo na súkromné vlastníctvo, keďže ono nie je odvodené z ľudského zákona, ale z prirodzeného zákona. Môže jedine mierniť jeho výkon a zlad'ovať ho so spoločným dobrom. Je nespravodlivé a neľudské vyžadovať od súkromníkov vo forme daní, viac než je povinné.

V.

ÚLOHA ODBOROV

a) Profesionné odbory

Profesionné odbory, nástupcovia dávnych cechov, prispievajú k vyriešeniu robotníckej otázky

40. Napokon k vyriešeniu robotníckej otázky môžu veľmi prispieť samotní kapitalisti a robotníci, ustanovizňami zameranými na prinášanie vhodnej pomoci núdzným a na vzájomné zbližovanie týchto dvoch tried. Takéto sú spoločnosti vzájomnej pomoci; mnohoraké súkromné poistenia, zamerané na zabezpečenie robotníkov, vdov, sirôt v situáciách nepredvídaných nehôd, chorôb, alebo iných ľudských nešťastí; ústavy starostlivosti o deti obidvoch pohlaví, o mládež i o dospelých.

Prvé miesto však zaujímajú združenia, ktoré v sebe sústred'ujú skoro všetky vyššie spomenuté ustanovizne. Veľmi zreteľne sa v minulosti ukázali výhody týchto združení, a to nielen pre remeselníkov, ale i na česť a zdokonalenie samotných remesiel, ako to dokazujú

početné pamiatky. Isteže, pokrok kultúry, nové spôsoby a vzrastajúce životné potreby si vyžadujú, aby sa tieto združenia prispôbovali súčasným podmienkam. S potešením všade sledujeme vytváranie takýchto združení, a to buď samotných robotníkov, alebo robotníkov spolu so zamestnávateľmi. Je žiaduce, aby sa zvyšoval ich počet i činnosť. Hoci sme o nich hovorili už viac ráz, radi sa k tomu vraciame znova s túžbou poukázať na ich príhodnosť, oprávnenosť, na formu ich usporiadania a na ich činnosť.

Vo vnútri štátu môžu existovať súkromné združenia

41. Pocit vlastnej slabosti vedie človeka k túžbe spojiť svoju prácu s prácou iných. Písmo hovorí: "Dvaja sú na tom lepšie ako sám človek: za svoju námahu môžu dostať väčšiu odmenu, a keď padnú, jeden zdvihne druhého. Beda však samému, keď padne! Nemá pri sebe druhá, čo by ho zodvihol."⁸⁹⁷ A na inom mieste: "Brat s pomocou brata je podobný opevnenému mestu."⁸⁹⁸ Inštinkt tejto prirodzenej náklonnosti ho vedie združovať sa tak v občianskej spoločnosti, ako i v iných osobitných spoločnostiach, iste malých a nedokonalých, ale predsa pravých spoločnostiach. Medzi týmito spoločnosťami a občianskou spoločnosťou je veľký rozdiel vzhľadom na rozdielnosť ich bezprostredných cieľov. Cieľ občianskej spoločnosti je všeobecný, je ním spoločné dobro, na ktoré majú všetci občania v primeranej miere právo. Práve preto sa nazýva "verejnou, keďže kvôli nej ľudia vstupujú do vzájomných spoločenských vzťahov s cieľom vytvoriť štát".⁸⁹⁹ Kdežto iné spoločnosti, ktoré sa rodia z jej lona, sa nazývajú a sú súkromnými, pretože ich cieľom je len súkromný úžitok svojich členov. "Súkromná spoločnosť je tá, ktorá sa formuje na spravovanie súkromných záležitostí, ako keď dvaja alebo traja sa spolčia pre obchodný cieľ".⁹⁰⁰

Štát nemôže zabraňovať slobodnému vznikaniu odborových združení

42. Takže aj keď tieto súkromné združenia existujú vo vnútri štátu a sú akoby jeho mnohými súčasťami, predsa, hovoriac vo všeobecnosti a absolútne, štát nemôže zakázať ich vytváranie. Právo na združovanie má totiž človek zo svojej prirodzenosti; a prirodzené práva musí štát

⁸⁹⁷ Porov. Kaz 4,9-10.

⁸⁹⁸ Prís 18,19. (Je tu použitý starší preklad; súčasný preklad tohto verša znie: "Brat, urazený neverou, je mocnejší než mestská tvrdz." - pozn. prekl.)

⁸⁹⁹ Sv. Tomáš, Contra impugnantes Dei cultum et religionem, II.

⁹⁰⁰ Tamtiež.

chrániť, nie potláčať. Keby zakazoval takéto združenia, protirečil by sám sebe, pretože pôvod občianskeho spolunažívania, ako aj iných foriem spolunažívania spočíva práve v prirodzenej spoločenskosti človeka.

Sú však situácie, ktoré oprávňujú, ba nútia vydať zákaz. Keď partikulárne spoločnosti si vytýčia cieľ, ktorý sa otvorene protiví počestnosti, spravodlivosti, bezpečnosti občianskeho spolunažívania, oprávnené sa štát stavia na odpor či už zákazom ich vytvorenia, alebo, ak už boli vytvorené, ich rozpustením. Je však nevyhnutné postupovať v tejto veci s najväčšou opatrnosťou, aby sa nenarušili občianske práva a nespôsobilo zlo pod zámienkou verejného dobra. Zákony totiž zaväzujú jedine vtedy, keď sú v súhlase so správnym rozumom, a teda so samotným večným Božím zákonom.⁹⁰¹

Pápežov protest proti prenasledovaniu katolíckych združení

43. A tu naša myseľ zalieta k spolkom, konviktom, rehoľným spoločnostiam rôzneho typu, ktorých vznik podnietila cirkevná autorita a zbožnosť veriacich a ich nesmierny úžitok pre ľudstvo dokumentujú dejiny až do našich dní. Tieto spoločnosti, keby sme o nich uvažovali hoci len vo svetle rozumu, keďže si kladú počestný cieľ, sú na základe prirodzeného práva zjavne oprávnené. Nakoľko sa však týkajú náboženstva, podliehajú jedine cirkevnej autorite. Štát si teda nemôže privlastňovať žiadnu kompetenciu voči nim ani prevziať na seba ich správu. Naopak je jeho povinnosťou rešpektovať ich, zachovávať, a keď treba, obraňovať. Avšak robilo sa to celkom inak, zvlášť v našich časoch! Na mnohých miestach a mnohými spôsobmi štát porušil práva týchto spoločností; či už ich podriadil občianskym zákonom, alebo pozbavil právnej subjektivity, alebo obral o majetky. O tie majetky, na ktoré mala právo Cirkev, ďalej každý z členov týchto spoločností, ako aj tí, ktorí ich určili na stanovený cieľ, a napokon tí, na ktorých úžitok a pozdvihnutie boli zamerané. Preto sa nemôžeme zdržať odsúdenia týchto vyvlastnení, takých nespravodlivých a škodlivých; a to tým viac, že sledujeme zakazovanie pokojných a mimoriadne užitočných katolíckych spoločností, zatiaľ čo sa vo veľkom vyhlasuje právo na združovanie, v skutočnosti však toto právo

⁹⁰¹ Porov. Sv. Tomáš, Summa Theologiae, I-II, q. 13, a. 3: ("Lex humana in tantum habet rationem legis, in quantum est secundum rationem rectam, et secundum hoc manifestum est quod a lege aeterna derivatur. In quantum vero a ratione recedit, sic dicitur lex iniqua, et sic non habet rationem legis, set magis violentiae cuiusdam.")

sa veľkoryso prisudzuje ľuďom otvorene sprisahaným škodiť náboženstvu i štátu.

Robotníci kresťanského vierovyznania sa nesmú pridávať k protikresťanským odborom

44. Viac než kedykoľvek predtým vznikajú dnes najrozličnejšie spoločensvá, zvlášť z radov robotníkov. U mnohých z nich tu nie je namieste skúmať pôvod, ciele a postupy. Je však všeobecne rozšíreným názorom, podloženým mnohými náznakmi, že zväčša v ich čele stoja ukrytí vodcovia a ich vedenie sa protiví kresťanskému duchu i všeobecnému dobru. A títo, vďaka monopolu zastupovania v jednotlivých podnikoch, nútia tých, čo sa k nim odmietajú pridať, draho za to pykať.

V takomto stave vecí kresťanom ostávajú len dve možnosti: buď sa pridružiť k spoločnostiam, ktoré sú pre náboženstvo nebezpečné, alebo si vytvoriť vlastné, a tak spojiť sily a rozhodne sa vzoprieť proti tomuto nespravodlivému a neprípustnému nátlaku. Ako teda môže váhať a nevybrať si túto druhú možnosť každý, kto nechce vystaviť nebezpečenstvu najvyššie dobro človeka?

Chvályhodní sú tí kňazi a laici, ktorí sa venujú sociálnemu apoštolátu

45. Pochvalu si zasluhujú najmä mnohí katolíci, ktorí, poznajúc požiadavky doby, vyvíjajú všetko úsilie, aby čestným spôsobom vylepšili situáciu robotníkov. Vzali do svojich rúk ich záujmy a skúmajú, ako zvýšiť blahobyť jednotlivcov i domácností; ako podľa spravodlivosti usporiadať vzťahy medzi robotníkmi a zamestnávateľmi; ako živiť a prehlbovať u jedných i druhých zmysel pre povinnosť a zachovávanie evanjeliových prikázaní. Tých prikázaní, ktoré chránia ducha od každého druhu extrémov, vedú ho k miernosti a i pri tej najväčšej rozličnosti osôb zachovávajú v občianskom spolunažívaní súlad. Sledujeme, že s týmto cieľom sa často konajú kongresy, pri ktorých vážené osobnosti si navzájom odovzdávajú svoje názory, spájajú svoje sily, konzultujú spolu tie najlepšie východiská. Iní sa usilujú vhodným spôsobom sklbiť robotníkov do spoločností, pomáhajú im radami či financiami, zabezpečujú pre nich poctivú a výnosnú prácu. Odvahu a záštitu pripájajú aj biskupi a pod ich vedením svetský i rehoľný klérus horlivo sa stará o duchovné dobro členov týchto spoločností. Napokon nechýbajú ani majetní katolíci, ktorí, takmer sa stotožniac so záujmami robotníkov, nešetria výdavkami na zakladanie a mohutné rozširovanie

združení, ktoré pomáhajú robotníkom nielen uspokojiť svojou prácou súčasné potreby, ale si aj pre budúcnosť zabezpečiť dôstojný a pokojný odpočinok.

Dobrodenia, ktorými tieto početné a také horlivé iniciatívy prispeli k spoločnému dobru, sú natoľko známe, že netreba o nich hovoriť. Odtiaľto čerpáme dôvody pre svoju nádej do budúcnosti; nech len tieto spoločnosti stále viac rozkvitajú a nech sú múdro riadené. Nech štát bráni tieto oprávnené občianske združenia, nech však nezasahuje do vnútra ich organizácie a poriadku. Pretože životodarný pohyb sa rodí na základe vnútorného princípu a vonkajšie zásahy ho zadúšajú.

Ciele a poriadok robotníckych odborov

46. Takáto múdra organizácia a poriadok sú bezpodmienečne nevyhnutné na zachovanie jednoty činnosti a smerovania. Ak občania majú, ako že skutočne majú, slobodné právo združovať sa do spoločností, musia tiež mať rovnaké právo vybrať si pre svoje spolunažívanie také usporiadanie, ktoré považujú za vyhovujúce svojmu cieľu. Aké má byť v jednotlivých svojich súčastiach, domnievame sa, že nie je možné stanoviť istými a jasnými predpismi, pretože to musí byť určené povahou každého národa, skúsenosťou a používaním, kvalitou a produktivitou prác, obchodným vývojom, ako aj inými okolnosťami, na ktoré sa obozretne musí prihliadať. V podstate možno stanoviť ako všeobecné a trvale platné pravidlo, že robotnícke združenia sa musia spravovať takým spôsobom, aby poskytovali tie najvhodnejšie a najpohotovejšie prostriedky na dosiahnutie cieľa, ktorý spočíva v tom, že každý z pridružených zo svojho členstva vyťaží ten najväčší možný vzrast fyzického, ekonomického i morálneho blahobytu.

Je zrejmé, že sa oplatí zamerať na náboženské a mravné zdokonaľovanie ako na hlavný cieľ a že na toto zdokonaľovanie treba usmerniť všetok sociálny poriadok. Inak by sa tieto združenia zvrhli na celkom inú povahu a neboli by oveľa výhodnejšie od tých, v ktorých sa na náboženstvo nijako neprihliada. Okrem toho, čo by osožilo robotníkovi, keby v týchto spoločnostiach našiel prostriedky na dobré živobytie, ak duša z nedostatku svojej vlastnej obživy by bola vystavená nebezpečenstvu záhuby? "Ved' čo osoží človekovi, keby aj celý svet získal, a svojej duši by uškodil?"⁹⁰² Toto je podľa učenia Ježiša Krista

⁹⁰² Mt 16,26.

vlastnosť, ktorá odlišuje kresťana od pohana: "Veď po tomto všetkom sa zháňajú pohania... (Vy) hľadajte najprv Božie kráľovstvo a jeho spravodlivosť a toto všetko dostanete navyše."⁹⁰³ Prevezmúc teda od Boha tento základný princíp, nech sa dáva veľký priestor náboženskému vzdelávaniu, aby každý poznal svoje povinnosti voči Bohu. Nech dobre vie, čo má veriť, dúfať a konať pre svoju spásu, a nech je dobre vyzbrojený proti súčasným omylom a zhubným pokušeniam. Robotník nech je vedený k úcte k Bohu a láske k zbožnosti a obzvlášť k tomu, aby zasväcoval sviatočné dni. Nech sa naučí ctiť a milovať Cirkev, spoločnú matku všetkých; a podobne nech sa naučí zachovávať jej prikázania, pristupovať k sviatostiam, týmto božským prostriedkom ospravedlnenia a svätosti.

Usporiadať vzájomné vzťahy členov v odboroch

47. Stanovením náboženstva za základ stanov spoločností otvára sa cesta k usporiadaniu členských vzťahov na spokojnosť ich spolunažívania i na ich ekonomický prospech. Funkcie nech sa rozdelia primerane spoločným záujmom a v takom súlade, aby rozdielnosť nenarušovala jednotu. Je nanajvýš dôležité, aby tieto funkcie boli dobre rozdelené a jasne určené, aby nik z členov neostal poškodený. Spoločné imanie nech je spravované s ohľadom na celok tak, aby pomoc bola rozdeľovaná každému podľa potrieb; a práva i povinnosti vlastníkov nech sú zladené s právami a povinnosťami robotníkov. Keby sa stalo, že by sa jedni alebo druhí cítili poškodení, je žiaduce, aby v rámci vlastného spolku našli čestných a kompetentných ľudí, rozhodnutiam ktorých sa v zmysle stanov majú povinnosť podriaďovať. Treba sa tiež postarať, aby robotníkovi nikdy nechýbala práca a aby boli zabezpečené fondy na pomoc každému nielen pri nečakaných a náhodných krízach v podnikoch, ale aj v prípadoch choroby, staroby a nešťastí.

b) Kresťanské robotnícke odbory

Úloha kresťanských robotníckych združení a odborov

48. Keď sa dobrovoľne príjmu takéto stanovy, bude dostatočne postarané o hmotné i mravné blaho nižších tried. Katolícke spoločnosti budú mať nemalý vplyv na priaznivý chod samotnej občianskej spoločnosti. Na základe minulosti máme dosť dôvodov predvídať budúcnosť. Generácie ľudí totiž nasledujú jedna po druhej, ale stránky

⁹⁰³ Mt 6,32-33.

ich dejín sú si navzájom veľmi podobné, pretože udalosti sú riadené najvyššou prozreteľnosťou, ktorá obracia a usmerňuje ľudské osudy k tomu cieľu, čo si sama stanovila pri stvorení ľudskej rodiny.

Na počiatku Cirkvi potupovali kresťanov za to, že žili z almužny alebo z práce, ako to robila väčšina z nich. Avšak chudobní a slabí dokázali získať si sympatie bohatých a ochrannú ruku mocných. Bolo krásne vidieť ich činných, pracovitých, pokojamilovných, príkladne spravodlivých a jedinečne naplnených láskou. Pri pohľade na takýto život a správanie sa rozplynuli všetky predsudky, zmlklo zlorečenie neprajníkov a lži zastaraných povier ustúpili kresťanskej pravde.

Výhody kresťanských robotníckych združení

49. V dnešných časoch je rozbúrená robotnícka otázka a na jej dobrom či zlom vyriešení má štát mimoriadny záujem. Kresťanskí robotníci prispievajú k jej dobrému rozuzleniu, keď spojení v združeníach a pod múdрым vedením nastúpia tú cestu, po ktorej s veľkým úžitkom pre seba i pre spoločnosť kráčali ich predchodcovia. Napriek tomu, že sila predsudkov a vášní je u ľudí taká mocná, predsa však ak zloba svojvôle v nich celkom neuhasila zmysel pre poctivosť, nebudú môcť nepocitovať náklonnosť voči robotníkom, keď ich budú vidieť pracovitých, miernych a kladúcich poctivosť nad zisk a zmysel pre povinnosť nad všetko ostatné.

Z toho vyplynie ďalšia výhoda, a síce ponuka nádeje a ľahkosti pokánia pre tých robotníkov, ktorým chýba viera alebo život podľa viery. Títo väčšinou dobre chápu, že boli oklamaní falošnými nádejami, márnymi ilúziami. Cítia, že ziskuchtiví majitelia s nimi zaobchádzajú veľmi neľudským spôsobom a takmer ich nepovažujú za viac než to, čo svojou prácou vytvárajú; že v spoločnostiach, do ktorých sa dali nachytať, namiesto lásky a bratskej náklonnosti panujú vnútorné nezhody, tieto neoddeliteľné spoločníčky závistlivej a nedôverčivej chudoby. Takto zlomení na tele i na duchu, koľkí z nich by chceli striasť zo seba ťarchu takého ponižujúceho otroctva; avšak či už pre ľudské ohľady, alebo zo strachu pred biedou si netrúfajú. Takže netreba ani hovoriť, aký blahodarný úžitok by týmto všetkým mohli priniesť katolícke združenia, ak by im uľahčili napredovanie, pozvali váhajúcich do svojho lona a tým, ktorí prichádzajú k rozumu, ponúkli ochrannú ruku a pomoc.

ZÁVER

Nevyhnutnosť konať zapálene a obozretne

50. Hľa, ctihodní bratia, s kým a ako treba spolupôsobiť pri riešení takého zložitého problému. Každý nech sa chopí úlohy, ktorá mu prináleží; a nech sa nezdržuje, pretože oneskorenie by mohlo urobiť ešte namáhavejším liečenie už i tak vážneho zla. Vlády nech sa vynasnažia prispieť dobrými zákonmi a múdrymi opatreniami; kapitalisti a vlastníci nech majú stále na pamäti svoje povinnosti; nech v medziach spravodlivosti konajú čo len môžu aj proletári, ktorí sú v tejto veci priamo zainteresovaní. A keďže, ako sme hovorili od začiatku, pravý a radikálny liek môže vzísť jedine z náboženstva, nech sa všetci ubezpečia o nevyhnutnosti návratu ku kresťanskému životu, bez ktorého aj tie zdanlivo najúčinnnejšie opatrenia neprinesú záchranu. Pokiaľ ide o Cirkev, nikdy a nijako nezanedbá svoje dielo, ktoré bude o to účinnejšie, o čo bude ona slobodnejšia. A o tomto sa musia najviac ubezpečiť tí, ktorí majú za úlohu starať sa o dobro národov.

Nech do tohto diela vložia všetky svoje duchovné sily a veľkodušnú horlivosť služobníci oltára a vedení vašou autoritou a príkladom, ctihodní bratia, nech neúnavne vstúpajú všetkým triedam v spoločnosti zásady evanjelia; nech robia všetko, čo len môžu, pre spásu národov a nadovšetko nech živia v sebe a roznečujú v druhých, veľkých i malých, lásku, ktorá je paňou a kráľovnou všetkých cností. To preto, lebo vytúžená záchrana musí byť predovšetkým plodom veľkého vyliatia lásky; máme na mysli tú kresťanskú lásku, ktorá v sebe sústreduje celé evanjelium, a ktorá - vždy pripravená obetovať sa pre blížneho - je tým najistejším protilekom proti pýche a egoizmu tohto sveta. Svätý Pavol načrtol božské línie tejto cnosti slovami: láska je veľkodušná, je dobrotivá; nehľadá svoje záujmy; všetko vytrpí; všetko znesie.⁹⁰⁴

Ako záruku nebeskej priazne a znak našej náklonnosti, každému z vás, ctihodní bratia, vášmu kléru i vášmu ľudu, s veľkou láskou v Pánovi udeľujeme apoštolské požehnanie.

Dané v Ríme pri svätom Petrovi dňa 15. mája 1891, v štrnástom roku nášho pontifikátu.

Lev XIII.

⁹⁰⁴ Porov. 1Kor 13,4-7.

Zdroj:

<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/rerum-novarum>

VÝZVA K MIERU. (Ad beatissimi Apostolorum. Benedikt XV. 1914)

Hoci celkom bez svojej zásluhy povolání tajomnými úmyslami Božej Prozreteľnosti na stolec svätého Kniežaťa Apoštolov, hneď sme prijali slová Pána nášho Ježiša Krista vyslovené k sv. Petrovi: „*Pas baránky moje, Pas moje ovečky!*“ A s nevýslovnou láskou sme pohliadli na stádo zverené do Našej starostlivosti: stádo skutočne obrovské, pretože v tom alebo onom ohľade objíma v sebe celé ľudstvo. Všetci boli vyslobodení z otroctva hriechu Ježišom Kristom, ktorý zaň obetoval cenu svojej krvi; nie je nikto, kto by toto vykúpenie získať nesmel. Preto dobrý Pastier, majúc našťastie už časť ľudstva v ovčinci Cirkvi, preláskavo uisťuje, že ostatných do neho uvedie: „*Mám ešte iné ovce, ktoré nie sú z tohto ovčince; aj tie musím priviesť, a ony budú počut' môj hlas.*“ (Ján 10., 16).

Vyznávame, ctihodní bratia: Prvý cit, ktorý sa ozval v Našej duši a ktorý tam určite zažala Božia láska, bolo neuveriteľné vznietenie lásky a túžby po spásе všetkých ľudí. Prevezmúc veľpastiersky úrad, horeli sme tým istým želaním, ktoré vyslovil Ježiš Kristus krátko pred svojou smrťou na kríži: „*Svätý Otče, zachovaj ich v mene svojom, ktoré si mi dal.*“ (Ján 17., 11.)

Bolešť nad útrapami vojnovéj doby.

Keď sme teda z vrcholu apoštolskej dôstojnosti pozorovali vývoj ľudských udalostí a videli pred sebou žalostný stav občianskej spoločnosti, prenikla nás naozaj hlboká bolešť. Ako by Nám nemalo pukať srdce, keď stali sme sa otcom všetkých ľudí a zbadali sme divadlo Európy a celého sveta, divadlo ohavné a snád' najbolestnejšie v dejinách časov? Veru, zdá sa, že nastali dni, o ktorých predpovedal Kristus: „*Budete počut' o vojnách a správach vojnových ... Lebo povstane národ proti národu a ríša proti ríši.*“ (Mat. 24. 6, 7) Prízrak vojny ovládol všetko a ľudský duch sa takmer nezaoberá inými myšlienkami. Najväčšie a najbohatšie národy tam stoja na bojisku. Aký div, keď v zúrivých bitkách sa stretávajú na život a na smrť dobre vyzbrojení strašnými prostriedkami, ktoré vytvoril pokrok vojnového umenia? Trosky a vraždy nemajú medze, denne krajinami preteká čerstvá krv a pokrývajú sa mŕtvymi a ranenými. Je možné uveriť tomu, že všetky tieto národy, ktoré stoja v zbroji proti sebe, pochádzajú od jedného predka, že všetci majú rovnakú prirodzenosť a sú časťami jednej spoločnosti ľudskej? Kto by v nich spoznal ešte bratov, synov jediného Otca, ktorý je na nebesiach? A zatiaľ čo sa na oboch stranách divoko bojuje s

nesmiernymi vojskami, plačú národy, rodiny a jedinci v bolestiach a biede, v smutných sprievodcoch vojny; lavínovite rastie zo dňa na deň zástup vdov a sirôt; prerušením dopravy viazne obchod, polia sú zanedbané, umenie osirelo, bohatí sú v úzkostiach, chudobní v biede, všetci v smútku.

Napomenutie kniežat k mieru.

Vzrušení takými hrôzami považovali sme od samého začiatku Nášho pontifikátu za Svoju povinnosť chopiť sa posledných slov, ktoré opustili pery Nášho Predchodcu, pápeža bl. pamäti a zahájili sme svoj apoštolský úrad tým, že sme ich znova predniesli. Zo všetkých síl sme zaprisahali kniežatá a panovníkov, aby vzhľadom na toľko slz a krvi, čo ich už boli preliate, urýchlene vrátili svojim národom nevyhnutné dobrodenie mieru. Daj milosrdný Boh, aby ako pri východe Božského Spasiteľa, tak tiež pri nastúpení jeho zástupcu zaznel blažený hlas anjelov a zvestoval mier: „*Pokoj ľuďom na zemi, ktorí sú dobrej vôle.*“ (Luk. 2., 14) Počujte Náš hlas, prosíme, vy v koho rukách sa nachádzajú osudy národov. Existujú iné cesty a spôsoby ako uzmiert' porušenie práva. Zložte zatiaľ zbrane a chopte sa prostriedkov mieru, naplnení dobrým svedomím a dobrou vôľou. Láska, nie Náš vlastný záujem, k nim a ku všetkým národom Nám káže tak hovoriť. Nech sa nedopustí, aby Náš hlas, hlas otca a priateľa, vyznel do prázdna.

Pravá príčina svetovej vojny: vojna duchov.

Ale táto dnešná krvavá vojna nie je jediná, ktorá vyčíňa medzi národmi a ktorá naplňa Nášho ducha horkosťou a obavami. Zúri ešte iná vojna, drásajúca útroby terajšej spoločnosti, vojna, ktorá dobre zmýšľajúceho desí. Nielen že sa nahromadila spúšť v národoch a ešte sa nahromadí v budúcnosti: Je nutné vidieť aj jej pôvod a príčinu terajšieho bolestného zápasu. Pravdivo: od tej doby, čo sa v štátnom zriadení prestalo dbať na pravidlá a cesty kresťanskej múdrosti, ktoré zaručovali samy o sebe bezpečnosť a udržovanie poriadku, so železnou nutnosťou sa začali štáty kolísať vo svojich základoch, a z toho vyplynula taká premena zmýšľania a mravov, že ak nezasiahne Boh, ľudská spoločnosť sa ocitne pred svojím zrútením. Problémy, ktoré sa Nám javia, sú tieto: Nedostatok vzájomnej lásky medzi ľuďmi, pohrdanie autoritou predstavených, nespravodlivé vzťahy jednotlivých spoločenských tried a dychtivý zhon za prchavým blahobytom ako jediným cieľom človeka (ako by nebolo iných dobier a lepších, po ktorých by mal človek túžiť). Toto sú podľa Nášho názoru štyri príčiny zápasu, ktorý tak hlboko rozrýva svet. Preto sa všetci musíme horlivo chopiť diela, aby sme opäť

uplatnili zásady kresťanstva a ak bude skutočný úmysel pre to, odstrániť rozpory a spoločnosť opäť uviesť do poriadku.

Povinnosť lásky k blížnemu a jej nedostatok v prítomnej dobe.

Ježiš Kristus, ktorý práve preto zostúpil z neba, aby medzi ľuďmi znova vybudoval ríšu mieru, ktorá satanovou závišťou stroskotala, nechcel pre túto ríšu položiť iný základ, než bratskú lásku. Preto jeho slová, tak často opakované: „*Nové prikázanie vám dávam, aby ste sa milovali navzájom.*“ (Ján 13., 34) „*To je moje prikázanie, aby ste sa milovali navzájom.*“ (Jn 15., 12.) „*Toto prikazujem vám, aby ste sa navzájom milovali.*“ (Ján 15., 17.) Ako by celé jeho poslanie a jeho celá úloha záležala iba na tom: starať sa o to, aby sa ľudia milovali. A aké silné dôkazy používal, aby nás k tejto láske priviedol? Káže nám vzhladať k nebesiam: „*Jeden je otec váš, ktorý je na nebesiach.*“ (Mat. 23., 9.) Všetkým, nedbajúc na rozdiely medzi národmi, rozdiely v reči, rôznosť záujmov, všetkým kladie na pery jedinú modlitbu: *Otče náš, ktorý si na nebesiach.* (Mat. 6., 9); ba uisťuje nás, že otec nebeský rozdáva svoje dobrodenia bez rozdielu, ba nehľadí ani na rozdiely v zásluhách: „*Ktorý slnku svojmu dáva vychádzať nad dobrými i zlými a dážď zosiela na spravodlivých i nespravodlivých.*“ (Mat. 5., 45) Prehlasuje dokonca, že všetci sú bratmi: „*všetci však ste bratmi*“ (Mat. 23., 8), ba dokonca bratmi jeho samotného: „*aby bol prvorodeným medzi mnohými bratmi.*“ (Rim. 8., 29) A čo nás ešte povzbudzuje k bratskej láske aj voči tým, ktorými pohŕda naša vrodená pýcha je to, že Kristus sa stotožňuje s najmenším z ľudí a chce, aby sme v ňom videli dôstojnosť jeho vlastnej osoby! „*Veru, hovorím vám, čo ste urobili jednému z týchto najmenších bratov mojich, mne ste urobili!*“ (Mat. 25., 40) Ba čo viac! Chystajúc sa k odchodu z tejto zeme, najvrúcnejšie prosil Otca, aby všetci, ktorí veria v neho, putom lásky jedno boli jeden druhému: „*ako ty, Otče, vo mne a ja v Tebe.*“ (Ján 17., 21) A konečne vystretý na kríži, všetku krv svoju preliat za nás, aby sme sa zjednotili a zrástli v jedno telo a vzájomne sa silne milovali, ako sa milujú údy jedného tela.

Bohužiaľ, dnes sa k sebe ľudia správajú inak. Nikdy sa nehovorilo toľko o ľudskom bratstve ako dnes; ba dokonca sa tvrdí (bez ohľadu na slová Svätého písma a na pôsobenie Kristovo a jeho Cirkvi), že táto horlivosť bratstva vraj je vzácnou vymoženosťou modernej civilizácie. Pravda však je, že sa nikdy tak nebratsky nekonalo, ako za našich dní. Flamenný hnev dosiahol vrchol; viac než hranicami sú ľudia od seba rozdelení hnevom; uprostred toho istého národa, v múroch toho istého mesta

horia rôzne triedy občanov vzájomným hnevom a jednotlivci povýšili sebestvo na najvyšší zákon, ktorému všetko podlieha. Hľad'te, ctihodní bratia, ako je potrebné vynaložiť všetky sily na to, aby sa vrátilo kráľovstvo lásky Kristovej medzi ľuďi. To bude vždy našou metou, to vždy bude zvláštnou úlohou nášho pontifikátu. A toto, napomíname vás, nech je aj vašou snahou. Neúnavne vtlačajme do duší a uskutočňujme slová apoštola sv. Jána, „*aby sme sa navzájom milovali.*“ (Ján 3., 23) Iste existujú dobročinné zariadenia, na ktoré je naša doba tak bohatá, krásne a odporúčania hodné, ale predsa len vtedy splodia skutočný prospech, ak budú nejako prispievať k tomu, aby sa v srdciach rozhojnila láska k Bohu a k blížnemu. Inak nemajú ani najmenšiu cenu, pretože „*kto nemiluje, zostáva v smrti.*“ (Ján 3., 14)

Podrývanie autority a jej vzkriesenie v znamení náboženstva.

Hovorili sme, že ďalšia príčina spoločenského rozvratu spočíva v tom, že sa už všeobecne nedbá na autoritu toho, kto rozkazuje. Od tej doby, čo svet chcel všetku moc odpútať od Boha, od Tvorcu a Pána vesmíru a chcel ju odvodiť zo slobodnej vôle človeka, sa tak uvoľnili zväzky medzi vrchnosťou a poddanými, až sa skoro zdá, akoby boli zanikli. Bezuzdný druh nezávislosti v spojení so spupnosťou sa časom všade rozlieval, neušetril ani rodinu, v ktorej moc najjasnejšie z prírody prýšťa; ba čo je ešte žalostnejšie, ani pred bránou svätyne sa vždy nezastavil. Odtiaľ pochádza pohrdanie zákonom, odtiaľ sú vzbury davov, odtiaľ je neokrôchané posudzovanie všetkého, čo autorita nariaduje, odtiaľ tisícoraké úskoky, vymyslené k tomu, ako ochromiť disciplínu, odtiaľ sú obludné zločiny tých, ktorí hlásajú anarchiu, neboja sa vrhať sa na majetok a život iných. Voči týmto ohavnostiam myslenia a konania, ktoré podvracajú ústavu spoločnosti, musíme, ako učiteľ Pravdy od Boha ustanovený, pozdvihnúť hlas Svoj a voláme k národom a dávame im na pamäť ono učenie, ktoré nijaká ľudská svojvôľa nemôže zmeniť: *Nie je moci, iba od Boha; tie potom, ktoré sú, sú od Boha ustanovené.* (Rim. 13., 1) Teda každá moc, ktorá sa na zemi vykonáva, či už panovnícka alebo podriadená, má za pôvodcu Boha. Z toho svätý Pavol vyvodzuje povinnosť, aby sme nielen dobrovoľne, ale aj zo svedomia poslúchali rozkazy tých, ktorí mocou vládnu, okrem prípadu, že by odporovali zákonom Božím: „*Preto je vašou povinnosťou, aby ste boli poddaní; nielen pre hnev, ale aj pre svedomie.*“ (Rim. 13., 5) A rovnako s prikázaniami svätého Pavla učí sám knieža apoštolov: „*buďte teda poddaní každému ľudskému poriadku pre Boha, či už kráľovi ako vrchnému, alebo kniežatám, ako od neho poslaným.*“ (1.

Petr. 2., 13, 14) Z toho odvádza ten istý Apoštol národov, že kto sa zákonitej ľudskej moci protiví, proti Bohu sa vzpiera a spôsobuje večné zavrhnutie, „*Kto sa teda protiví vrchnosti, protiví sa Božiemu poriadku. A tí, čo sa protivia, sami si privolávajú odsúdenie.*“ (Rim 13, 2.) To majte na pamäti kniežatá a panovníci národov, toho si všimnite, že keď je múdrou a spasiteľnou radou pre verejnú moc a štáty, pripútať sa od svätému náboženstvu Kristovmu, ktoré je tak mohutnou oporou autority a nech dobre zvažia, či je múdrou politikou, ktorá náuku Evanjelia a Cirkvi vylučuje z občianskeho poriadku a z verejného vyučovania? Neblahá skúsenosť učí, že ľudská autorita tam je povalená, kde je náboženstvo vypudené. Skutočne sa spoločnosti darí tak, ako sa darilo nášmu *praotcovi*, keď zhrešil. Akonáhle sa vzbúrila vôľa proti Bohu, rozpútali sa v ňom vášne a nedbali na vládu vôle. Tak pohrdajú tiež *národy* ľudskou *autoritou*, keď ten, ktorý im panuje, neuznáva autoritu Božiu. Potom však zostáva jediné *východisko*: uchýliť sa k násiliu, aby sa potlačili vzbury; ale čo to pomáha? *Násilie potláča telo*, ale nevítá nad duchom.

Triedny boj a bludy socializmu.

Akonáhle bol teda oslabený a odstránený spájajúci dvojaký živel, teda spojenie údov medzi sebou vzájomnou láskou a spojenie údov s telom samým poddanosťou voči vrchnosti, aký div, ctihodní bratia, keď dnešná spoločnosť sa rozdelila na dva veľké tábory, ktoré sa zúrivo a bez prestania potierajú? Proti tým, ktorým buď šťastie, alebo ich vlastná činnosť poskytla akéhosi nadbytku statkov, stoja chudobní a robotníci, rozpálení hnevom a závišťou, pretože majú prirodzené právo na podiel toho podstatného, predsa nemajú rovnaké postavenie ako tamí. Poblúznení mámením zvodcov, ktorých sľubom obyčajne veľmi rýchlo uveria, nedávajú sa nikým presvedčiť, že ľudia, ak sú prirodzenosťou sebe rovní, preto ešte nemusia stáť v ľudskej spoločnosti na rovnakom stupni, ale že každý má ono postavenie, ktorého si dobyl za priaznivých pomerov svojimi schopnosťami. Ak teda zápasia chudobní so zámožnými, ako by sa títo zmocnili časti majetku iných, porušujú tým nielen spravodlivosť a lásku k blížnemu, ale aj rozum, obzvlášť pretože aj oni, keby chceli, poctivým pričinením by svoje vlastné postavenie zlepšiť mohli. Je zbytočné hovoriť k akým žalostným dôsledkom, ako pre jednotlivcov tak aj pre spoločnosť, táto triedna nenávisť zavádza. Všetci vidíme a ľutujeme časté štrajky, ktorými sa razom život občiansky a národný v najnutnejších výkonoch vystavuje, vidíme hrozivé vzbury a zmätky, pri ktorých často prichádza k tomu, že sa siaha

ku zbrani a krv sa vylieva. Nechceme sa zaneprázdňovať opakovaním dôvodov, ktoré jasne dokazujú nesprávnosť socializmu a iných podobných bludov. Náš predchodca Lev XIII. to vysvetlil nadmieru majstrovsky v pamätihodných spisoch; a vy, ctihodní bratia, snažte sa obvyklou účasťou o to, aby ony osvedčené náuky neupadli do zabudnutia, naopak, aby sa v katolíckych spolkoch, na zjazdoch, v kázňach, v katolíckej tlači vždy na tom trvalo, aby boli rozumným spôsobom preberané a podľa aktuálnej potreby ich ľudu vštepované. Vynikajúcim spôsobom však, a opakujeme to bez váhania, sa chceme usilovať o to, aby sme všetkými dôkazmi, ktoré nám poskytuje Písmo sväté, ako aj ľudská prirodzenosť a záujmy verejné aj súkromné, ľudstvo napomínali, aby sa navzájom bratsky milovalo, súc verné božskému príkazu lásky. Bratská láska však sama nevystačí, aby vyrovnala rôznosť pomerov a tried. To je práve tak nemožné, akoby v organickom tele všetky údy mali mať tú istú úlohu a ten istý význam. Avšak predsa chceme dosiahnuť to, aby sa najvyšší skláňali k najnižším a s nimi nielen spravodlivo narábali, ako je potrebné, ale preukazovali im aj blahovôľu, prívetivosť a zhovievavosť; a títo na druhej strane sa majú tešiť z úspechu vyšších a v ich pomoc dôverovať práve tak, ako v rodine najmenší brat v pomoc a zastanie sa najväčšieho dôveruje.

Zištňosť - koreň všetkého zla. Chvála chudoby v zmysle kázania na hore.

Inak, ctihodní bratia, márna by bola nádej, že by tie zlá, na ktoré sme dosiaľ žalovali a ktoré majú hlbší koreň, než aby mohli byť vyplienené bez úsilia všetkých ľudí, že by sme dosiahli ciele svojich prianí: zavedenie stáleho a trvalého pokoja v ľudských pomeroch. A o tom aký je onen koreň, učí apoštol: „*Žiadostivosť je koreň všetkého zla.*“ (Tim. 1., 6., 10.) Ak pravdivo prihliadneme bližšie: z toho vyrastajú všetky zlá, ktorými chorľavie dnešná spoločnosť. Veru, keď sa prostredníctvom bezbožných škôl, v ktorých sa ako vosk utvára mäkké srdce najútlejšej mladosti, prostredníctvom zlej tlače, ktorá ducha neskúsených zástupov denne alebo občasne znetvoruje, a keď sa inými prostriedkami, ktorými sa riadi názor verejnosti, hovoríme, keď sa do mysli vliat základný a najzhubnejší blud, ako by človek nemal dúfať v budúce večné šťastie, ako by tu dole len užívaním bohatstva, dôstojnosťou a radosťou tohto života mohol byť obkolesený, potom sa nesmieme čudovať, že takéto ľudské bytosti, od prírody pre šťastie stvorené, tým istým úsilím, s akým sú unášané k dosiahnutiu oných statkov, sami od seba každú prekážku, ktorá ich zdržiava, odmietajú. A keďže tieto statky nie sú rovnakou mierou rozdelené a je povinnosťou

spoločenskej autority, aby zabránila prekročeniu slobody jednotlivca a domáhania sa toho, čo patrí iným, povstáva z toho hnev proti verejnej moci, závisť úbohých voči šťastnejším. Odtiaľ pochádza boj medzi rôznymi triedami občianstva; jedni zápasia o to, aby za každú cenu zvíťazili a zmocnili sa toho, čo im chýba; druhí potom bojujú, aby zachovali a rozmnožili, čo majú. Predvídajúc tieto pomery, náš Pán Ježiš Kristus vo velebnej kázni na hore jasne vysvetlil, čo je pravým šťastím človeka na zemi a tým takmer položil základy kresťanskej filozofie. Tieto pravidlá sa javili aj protivníkom viery byť nezrovnateľným pokladom múdrosti a najdokonalejšou teóriou náboženskej mravnosti; a vskutku jeden súhlas ide svetom, že pred Kristom, ktorý je Pravda sama, nič podobné v tomto odbore, nič tak závažné, dôstojné a vznešené a láskyplné, nikým učené nebolo. Celé tajomstvo tejto životnej múdrosti spočíva v tom, že takzvané dobrá pozemského života sú len zdanlivými dobrami a ich užívanie nemôže človeku dať pravé šťastie. V zmysle viery v Božiu autoritu, je tak vzdialené, aby bohatstvo, sláva a rozkoš mohli nám dať šťastie, že naopak kto chce skutočne byť šťastným, musí sa z lásky k Bohu oných dobier vzdať. *„Blahoslavení chudobní ... blahoslavení ... keď teraz plačete ... blahoslavení budete, keď vás ľudia budú nenávidieť a vyvrhnú vás a meno vaše zavrhnú ako zlé ...“* (Luk. 6., 20-22.) To znamená, že bolesťami, strasťami, biedou tohto života (keď ich podľa povinnosti trpezlivo znášame), sami si otvárame bránu k pravým a nehynúcim pokladom, *„ktoré Boh pripravil tým, ktorí ho milujú.“* (1. Kor. 2., 9.) Bohužiaľ mnohí zanedbávajú toto dôležité učenie viery a mnohí naň dokonca zabúdajú. Vám, ctihodní bratia, prislúcha, aby ste toto učenie v ľuďoch opäť oživilí, inak ľudská spoločnosť nikdy pokoj nedosiahne. Preto povzbudzujme všetkých, ktorí sú preťažení a zarmútení, aby neupierali svoj zrak na zem, ktorá je miestom vyhnanstva, ale ho pozdvihli k nebu, kam spejeme; lebo „nemáme tu trvalého prebývania, ale túžime po budúcom.“ (Hebr. 13., 13.) A uprostred súžení, ktorými Boh skúša ich vytrvalosť vo svojej službe, nech často uvažujú, aká odmena im z toho vyplýva, ak víťazne vydržia túto skúšku; lebo *„Ved' naše terajšie ľahké súženie prinesie nám nesmierne veľkú váhu večnej slávy.“* (2. Kor 4, 17) Celou svojou mocou a všetkým pričinením je potrebné pôsobiť na to, aby medzi ľuďom viera v nadprirodzené pravdy opäť rozkvitla a s ňou aj vážnosť, žiadosť a nádej po večných statkoch. To nech je prvou vašou úlohou, ctihodní bratia, a hlavnou snahou kléru a tiež všetkých oných Našich synov, ktorí zjednotení v združeníach, snažia sa rozšíriť slávu Božiu a pravé dobro spoločnosti. Rovnakou mierou, akou v ľudstve porastie zmysel pre túto

vieru, bude miznúť horúčkovitá snaha s akou hľadajú márne statky sveta a krok za krokom budú miznúť vzbury a sociálne zápasy.

Vnútorý život Cirkvi a jeho ovocie. - Zásluhy Pia X.

Ak teraz ponecháme občiansku spoločnosť stranou a obrátíme svoje myšlienky k Cirkvi je, bez akejkoľvek pochybnosti isté, aby sme myseľ svoju, toľkou pohromou týchto čias zarmútenou, aspoň čiastočne vyjasnili. Okrem dôkazov samozrejmych, Božské cnosti a nepochybnosti, ktorým sa Cirkev teší, poskytujú nám nemalú útechu tie úžasné plody, ktoré nám zanechal Náš predchodca v pontifikáte a v prácach tak bohatých, okrášliac Svätú Stolicu vzorom svätého života. Jeho pôsobením vidíme vskutku u všetkých duchovných roznieteného náboženského ducha, oživenú zbožnosť kresťanského ľudu, oživené katolíckej spolky, povzbudenú činnosť a disciplínu, katolícku hierarchiu tu zriadenú, inde rozšírenú, o výchovu mladého kléru je postarané podľa prísnych cirkevných predpisov, podľa potrebnej miery a požiadaviek doby. Vidíme, že z učenia svätým vedám boli vymetené všetky nebezpečenstvá odvážnych novôt, hudba cirkevná obnovená, takže dôstojne slúžia velebnosti posvätných úkonov; vidíme, že novými misiami hlásateľov Evanjelia kresťanstvo sa ďaleko rozšírilo. To sú popravde veľké zásluhy Nášho predchodcu voči Cirkvi, zásluhy, na ktoré si potomstvo zachová vd'ačnú pamiatku. Keďže ale rola hospodára je v každom čase vystavená, z dopustenia Božieho, zlým úkladom človeka-nepriateľa, nesmie sa prestať na nej pracovať, aby rastúci kúkol' nezadusil siatiny. Aj na Seba vzťahujúc, čo Boh povedal prorokovi: „*Pozri, postavil som ťa dnes nad národy a nad kráľovstvá, aby si vytrhával a rúcal, nivočil a pustošil, aby si budoval a sadiť*“ (Jer. 1. 10) vždy, pokiaľ je to na Nás, najviac o to sa budeme starať, aby sme každé zlo odstránili a dobro podporovali, kým sa Pastierovi pastierov nezapáči žiadať odpočet z Nášho hospodárenia. A obrátiac sa k vám, ctihodní bratia, týmto prvým okružným listom, pokladáme za dobré, vyznačiť niekoľko hlavných bodov, ktorým chceme venovať osobitnú starostlivosť; a ak sa budete snažiť, aby ste naše pôsobenie svojou horlivosťou podopreli, tým skôr sa objaví žiadané ovocie.

Napomenutie k jednote vo zväzku Cirkvi

Keďže všade v ľudskej spoločnosti, nech sa utvorila z akýchkoľvek pohnútok, prvým súčiniteľom každej spoločnej činnosti je jednota a jednotnosť duchov, musíme mať predovšetkým na mysli to, aby sme odstránili rozpory a nesvornosť medzi katolíckmi a aby sme zabránili tomu, aby nepovstávali nové, tak aby katolíci boli jedno v myslení i

konaní. Nepriatelia Boží a Cirkvi dobre vedia, že naša nesvornosť medzi sebou je pre nich víťazstvom; preto veľmi často siahajú po tomto systéme, že medzi katolíkmí, keď ich vidia najviac zjednotených, zasievajú semeno rozkolu a s najväčším úsilím sa snažia prelomiť ich zrazený šík. Ach, kiežby neboli mali tak často vytúžený úspech k najväčšej škode náboženstva! Akonáhle teda zákonitá autorita vydá určitý rozkaz, nech nie je nikomu dovolené, aby ho prestupoval, len preto, že sa mu nepáči, ale každý nech podrobí svoj vlastný názor autorite toho, ktorému je podriadený a poslúcha ho z povinnosti svojho svedomia. Takisto nikto nepovolaný nech sa nestáva učiteľom v Cirkvi, ani uverejňovaním kníh alebo novín, ani verejným rečnením. Každý vie, komu bol od Boha zverený učiteľský úrad Cirkvi; jemu nech je teda ponechané, až prehovorí, kedy a ako to uzná za dobré. Povinnosťou ostatných je, aby jemu, keď prehovoril, oddanú poslušnosť preukázali a pred jeho slovom sa sklonili.

Čo sa potom týka oných vecí, o ktorých (ak Svätá Stolica ešte vlastný úsudok nevyniesla), keď sa netýkajú viery a morálky, možno diskutovať pre a proti, iste je slobodné predniesť a obhajovať svoj vlastný úsudok. V takých rozpravách je však potrebné zdržovať sa od nemiernych slov, z ktorých by mohlo vzísť ťažké porušenie lásky k blížnemu. Každý slobodne nech zastáva svoj názor, ale nech to robí zdržanlivo a nemyslí si, že smie vieru iných podozrievať, alebo ich usvedčovať z nedostatku morálky len preto, že majú iný názor. Tiež chceme, aby sa naši zdržiavali od oných označení, ktoré sa nedávno začali zavádzať, aby sa katolíci rozlíšili od katolíkov. Majú sa ich vystríhať nielen ako profánnych novôt slov, ktoré ani pravde, ani spravodlivosti nezodpovedajú, ale aj preto, že z toho medzi katolíkmí povstávajú ťažké nepokoje a veľké zmätky. Sila a podstata katolíckej viery je taká, že nesmie sa k nej nič pridať a nič ubrať: *Haec est fides Catholica, quam nisi quisque fideliter firmiterque crediderit, salvus esse non poterit.* (Symb. Ath.); buď ju vyznávame celú, alebo ju vôbec nevyznávame. Nie je teda nijako potrebné, aby sme k vyznaniu katolíckej viery niečo pridávali; pre každého postačí keď povie: Kresťan je moje meno, katolík moje priezvisko; len o to sa snažme, aby sme skutočne tým boli, čím sa voláme.

Obnovené odsúdenie modernizmu.

Ostatne Cirkev žiada od našich, ktorí sa na prospech všetkých venujú katolíckej veci, niečo úplne iné, než aby sa príliš dlho zaoberali otázkami, z ktorých žiadny úžitok nevyplýva; skôr žiada, aby zo

všetkých síl na tom pracovali, aby sa viera zachovala neporušená a nedotknutá dychom bludu, sledujúc predovšetkým šľapaje toho, ktorého ustanovil Kristus za strážcu a tlmočníka pravdy. Dnes sú ešte takí, a nie je ich málo, ktorí ako hovorí apoštol, „*neznajú zdravé učenie, ale nazhánajú si učiteľov podľa svojich chútok, aby im štekli uši. Odvrátia sluch od pravdy a obrátia sa k bájkam.*“ (2. Tim 4, 4) V pravde nadutí a prebujnelí veľkou predstavou o ľudskom rozume (ktorý skutočne, Bohu budiž za to poďakované, neuveriteľne pokročil v štúdiu prírody), zašli niektorí, spoliehajúc sa na vlastný úsudok a pohrdajúc cirkevnou autoritou, tak ďaleko, že neváhali svojím rozumom chcieť preniknúť dokonca hĺbku Božských tajomstiev a všetky zjavené pravdy prispôbiť vkusu našej doby. Z toho povstali ohavné bludy modernizmu, ktoré Naš predchodca spravodlivo nazval „*súborom všetkých bludov*“ a slávnostne odsúdil. Toto odsúdenie, ctihodní bratia, obnovujeme tu v celom rozsahu, a keďže táto nákaza nie je ešte celkom vyhubená, ale tu a tam sa ešte potajomky plíži, napomíname vás, aby ste sa každý tohoto nebezpečenstva úzkostlivo chránili, pretože mohlo by sa týmto morom ľahko opakovať, o čom hovoril Jób: *Ignis est siahajúcou ad Perdition devorans, et omnia eradicans genimina.*“ (Job 41., 12.) Nielen že si prajeme, aby sa katolíci chránili bludov modernistov, ale aj ich smeru a tak zvaného modernistického ducha, ktorý pôsobí, že ten, kto je ním zasiahnutý, ihneď sa s odporom od všetkého starého odvracia a stáva sa dychtivým hľadačom novôt v každej jednotlivéj veci, v spôsobe rozprávania o Božích veciach, vo vykonávaní bohoslužieb, v katolíckych zariadeniach, ba aj v konaní súkromnej pobožnosti. Chceme teda, aby ďalej platil starý známy zákon: *Nihil innovetur, nisi quod traditum est.* Tento zákon musí byť neporušiteľne zachovávaný vo veciach viery a musí byť tiež zásadou v tých veciach, ktoré podliehajú zmene, aj keď pri tom všeobecne platí pravidlo: *Non nova, sed Noviter* (Nie nové veci, ale novým spôsobom.)

Odporúčania pre spolkový katolícky život.

Keďže ale, ctihodní bratia, ľudia sa k otvorenému vyznaniu viery a primeranému životu dávajú podnecovať bratským napomínaním a vzájomným príkladom viac než čímkoľvek iným, s radosťou vítame, keď povstávajú, nové katolícke spolky. A neprajeme si iba, aby prekvitali, ale aby mohutneli pod našou ochranou a s Našou podporou; istotne zosilnia, ak budú verne dbať na predpisy, ktoré Svätá Stolica vydala alebo vydá. Všetci potom, ktorí sú členmi takých spolkov, nech obetujú svoje sily pre Boha a Cirkev, vždy pamätajte na Božiu múdrosť: *Vir*

obediens loquetur victoriae. (Prov. XXI., 28.); pretože ak nebudú poslúchať Boha, a podrobujúc sa hlave Cirkvi, márne budú očakávať pomoc z nebies a takisto márna bude ich práca.

Výchova kléru a podmienky požehnaného pôsobenia kňazstva.

Aby však toto všetko bolo vykonané s takým úspechom, aký si sľubujeme, je ako dobre viete, ctihodní bratia, potrebná obozretná a horlivá práca tých, ktorých Kristus poslal ako robotníkov pre svoju žatvu, kňazstva. Pochopíte teda, že vašou najhlavnejšou starostlivosťou bude to, aby ste sa venovali vždy väčšiemu posväteniu kléru, aby ste ho najlepšou výchovou vzdelali, ako sa na tak dôstojný úrad patrí. Hoci vaša usilovnosť nepotrebuje žiadne povzbudenie, predsa vás napomíname a zaprisahávame, aby ste túto povinnosť konali s najväčšou obetavosťou. Ide tu o niečo, čo pre blaho Cirkvi má najväčší význam; keďže však naši predchodcovia blaženej pamäti Lev XIII. a Pius X. o tom už hovorili, nie je potrebné pridávať iné rady. Živo si len želáme, aby ony dokumenty tak múdrych pápežov, obzvlášť *Exhortatio ad Clerum* Pia X. vašim pričinením nikdy do zabudnutia neupadli, ale aby boli vždy čo najprísnejšie dodržiavané. O jednej veci však nesmieme mlčať, a tou je: napomenúť kňazov celého sveta, Našich najdrahších synov, že je absolútne nevyhnutné pre ich osobný prospech ako aj pre účinnosť ich úradu, aby sa čo najužšie a najposlušnejšie spájali okolo svojich biskupov. Bohužiaľ všetci sluhovia svätyne nezostali, ako sme s bolesťou naznačili, bez ducha nepoddajnosti a odbojnosti, ktorý teraz vládne vo svete. Nezriedka nachádzame pastierov Cirkvi, ktorým sa dostáva bolesti a útokov od tých, od ktorých by mali očakávať útechu a pomoc. Nuž, ak sa niekto tak žalostne previní proti svojej povinnosti, nech si aj pomyslí a dobre uváži, že autorita biskupov pochádza od Boha, že Duch Svätý ich ustanovil, aby riadili Cirkev Božiu. (Skutky Apod. 20., 28) Nech zvažia, že Bohu sa protiví, kto sa protiví zákonitej autorite, a že zvláštne pokarhanie si zasluguje správanie tých, ktorí odopierajú poslušnosť biskupom, ktorých Boh posvätil pečaťou svojej moci. *Cum caritas*, napísal svätý mučeník Ignatius, *non sinat me tacere de vobis, propterea anteverti vos admonere, ut unanimi sitis in sententia Dei. Etenim Jesus Christus, inseparabilis nostra vita, sententia Patris est, ut et episcopi, per tractus terrae cinstituti, in sentetia Patris sint. Unde decet vos in episcopi sententiae concurrere.* (In Epist. Ad Ephes.) Slovo tohto vynikajúceho mučeníka bolo po všetky storočia slovom všetkých otcov a cirkevných teológov. K tomu ešte pristupuje, že príliš ťažko, aj pre pohromy týchto dôb, leží na biskupoch ich úrad a ešte ťažšie starosti

o spásu stáda im zvereného; „*lebo oni bdejú nad vašimi dušami a budú sa za ne zodpovedať.*“ (Hebr. 13., 17.) Nemal by sa potom nazývať krutým ten, kto vlastnou nepoddajnosťou bremeno a starosť biskupov rozmnožuje? „*A toto vám neprináša úžitok.*“ (Hebr. 13., 17.) povedal by im Apoštol, a to preto, že „*Ecclesia est plebs sacerdoti adunata et Pastori suo Rex adhaerens*“ (Cirkev je ľud spojený s kňazom svojím a stádo k pastierovi svojmu sa túliace) (Sv. Cypr. Ep. 66), z čoho vyplýva, že nie je s Cirkvou, kto nie je s biskupom.

Nedostatočne vyriešené rímske otázky.

A teraz, ctihodní bratia, na konci tohto listu, vracia sa srdce Naše z vlastného popudu tam, odkiaľ sme vyšli. Je to slovo pokoja, ktoré sa vracia na Naše pery. Preto s vrúcny a dôrazným prianím znova privolávame, k blahu spoločnosti aj Cirkvi, koniec súčasnej nešťastnej vojny. Ku blahu spoločnosti, aby s dosiahnutým mierom popravde sa rozvíjala vo všetkých odvetviach pokroku, ku blahu Cirkvi Ježiša Krista, aby bez prekážok v najvzdialenejších končinách sveta ľudom útechu a spásu ďalej mohla prinášať. Nech je Bohu žalované, že Cirkev sa už dlhšiu dobu neteší slobode, akú by potrebovala; a od tej doby, čo jej hlava, pápež, prestal sa tešiť ochrane, ktorú nariadením Božej Prozreteľnosti počas vekov dostal na bránenie svojej slobody. Nedostatok takej bezpečnosti vyvolal, ako je nevyhnutné, nemalé znepokojenie medzi katolíckmi; popravde všetci, ktorí sa nazývajú dietkami Rímskeho Pápeža, nech sú blízki alebo vzdialení, majú právo na istotu, že ich spoločný Otec vo vykonávaní svojho apoštolského úradu zostane skutočne slobodným voči ľudskej moci. Ku Svojemu želaniu skorého mieru medzi národmi pripájame aj žiadosť, aby prestal terajší abnormálny stav, v ktorom sa nachádza hlava Cirkvi a ktorý mnohým smerom pokoju medzi národmi značne škodí. Obnovujeme proti takémuto stavu protesty, ktoré Naši predchodcovia (vedení nie záujmami ľudskými, ale svätou povinnosťou) častejšie ako raz vzniesli a obnovujeme ich z tých istých dôvodov, totiž na ochranu práv a dôstojnosti Apoštolskej Stolice.

Modlitba za mier a požehnanie pastiera národov.

Pretože srdcia kniežat a tých, ktorým prináleží urobiť koniec spomenutým hrôzám a škodám, ležia v rukách Božích, nezostáva, ctihodní bratia, ako pozdvihnúť prosebný hlas k Pánovi a menom všetkého ľudstva zvolať: Daruj, ó, Hospodine, mier za dní našich! Nech ten, ktorý hovoril o sebe: *Ego Dominus ... faciens Pacem* (ja, Hospodin ...,

ktorý činí mier), čo najskôr uhladil rozbúrené vlny, ktorými spoločnosť ľudská a náboženská je zmietaná. Nech nám príhovorom svojim prispeje blahoslavená Panna, ona, ktorá porodila Knieža mieru, a nech Našu úbohú osobu, náš veľpastierský úrad, Cirkev a s ňou duše všetkých ľudí vykúpených Božskou krvou jej Syna, zoberie pod svoju materskú ochranu. Zárukou Božích darov a znamením blahovôle Našej udeľujeme vám z celého srdca, ctihodní bratia, vášmu kňazstvu a vášmu ľudu apoštolské požehnanie.

Dané v Ríme u sv. Petra dňa 1. novembra 1914 na slávnosť Všetkých svätých v prvom roku nášho pontifikátu. BENEDIKT PP XV.

Zdroj: <http://vendee.cz.blogspot.com/2014/10/ad-beatissimi-apostolorum.html>

O OBNOVENÍ SPOLOČENSKÉHO PORIADKU PODĽA EVANJELIA. (Quadragesimo Anno. Pius XI. 1931)

Ctihodným bratom patriarchom, arcibiskupom, biskupom, nažívajúcim v pokoji a spoločensťve s Apoštolským stolcom, ako aj všetkým kresťanským veriacim katolíckeho sveta o obnovení spoločenského poriadku podľa evanjelia pri príležitosti štyridsiateho výročia encykliky RERUM NOVARUM

CTIHODNÝM BRATOM A MILÝM SYNOM POZDRAV A APOŠTOLSKÉ POŽEHNANIE!

ÚVOD

Spomienka na Rerum novarum

1. Štyridsať rokov uplynulo od publikovania vynikajúcej encykliky Rerum novarum nášho predchodcu blahej pamäti Leva XIII. a celý katolícky svet, hnaný vrelou vdáčnosťou, sa podujal osláviť jej spomienku s leskom hodným tohto pamätného dokumentu.

Sociálna problematika rozoberaná v ďalších encyklikách Leva XIII.

2. Je pravda, že tomuto znamenitému dôkazu pastoračnej starostlivosti náš predchodca už určitým spôsobom pripravil cestu ďalšími encyklikami, ako napríklad tou o základoch ľudskej spoločnosti čiže o rodine a úctyhodnej sviatosti manželstva (encyklika Arcanum z 10. februára 1880); o pôvode občianskej moci (encyklika Diuturnum z 29. júna 1881); o usporiadaní jej vzťahov s Cirkvou (encyklika Immortale Dei z 1. novembra 1885); o základných povinnostiach kresťanského občana (encyklika Sapientiae christianae z 10. januára 1890); proti omylom socializmu (encyklika Quod apostolici muneris z 28. decembra 1878) a o falošnom učení ohľadom ľudskej slobody (encyklika Libertas z 20. júna 1888), ako aj ďalšími tohto druhu, v ktorých Lev XIII. už obšírne vyjadril svoje myšlienky. Avšak encyklika Rerum novarum mala oproti ostatným tú zvláštnosť, že práve vtedy, keď to bolo nanajvýš príhodné, ba nevyhnutné, dala celému ľudstvu bezpečné normy pre primerané vyriešenie ťažkých problémov ľudskej spoločnosti, ktoré sa označujú názvom sociálna otázka.

Ekonomicko-sociálna situácia v období, ktoré predchádzalo Rerum novarum

3. A skutočne, ku koncu devätnásteho storočia práve krátko zavedený nový hospodársky systém a nový vzrast priemyslu spôsobili, že spoločnosť takmer vo všetkých krajinách sa javila stále viac rozdelená na dve triedy: jednu, počtom nepatrnú, ktorá si užívala takmer všetko pohodlie v takej veľkej hojnosti, akú len poskytovali nové vynálezy; druhá, pozostávajúca s nesmierneho množstva robotníkov, ktorí boli sužovaní ničivou núdzou a márne sa trápili, ako vyjsť zo svojej tiesne.

Stav nespravodlivosti, v ktorom žili robotníci, bol už neznesiteľný

4. Takýmto okolnostiam určite nebolo ťažké prispôbiť sa pre tých, ktorí, keďže boli dobre zaopatrení bohatstvami, považovali túto situáciu za nevyhnutný dôsledok ekonomických zákonov, a preto chceli všetku starostlivosť o pomoc núdzným prenechať láske k blížnym, ako keby bolo povinnosťou lásky rozprestrieť závoj nad zjavným porušovaním spravodlivosti, zo strany zákonodarcov nielen tolerovaným, ale niekedy aj potvrdzovaným. Touto situáciou však boli nanajvýš postihnutí robotníci, utláčaní nespravodlivým osudom, a preto odmietali ostať dlhšie pod týmto príliš ťažkým jarmom. A tak niektorí, podľahnúc náporu zlých odporúčaní, sa zamerali na totálnu revolúciu v spoločnosti, zatiaľ čo iní, ktorých dobrá kresťanská výchova brzdila, aby neprešli k takýmto nezdravým cieľom, napriek tomu neochabovali v presvedčení, že mnohé veci v tejto oblasti treba úplne a bezodkladne reformovať.

Už dlho sa mnohí katolíci angažovali na sociálnom poli

5. Iné nebolo ani presvedčenie mnohých katolíkov, či už kňazov, alebo laikov, pobádaných pocitom zaiste obdivuhodnej lásky k blížnemu, ktorí už dlho cítili potrebu angažovať sa v zmierňovaní nezaslúženej biedy proletárov, alebo (správnejšie: a - pozn. KVAS) nijako si nedokázali vysvetliť, ako by mohla taká veľká a nespravodlivá nerovnosť v rozdeľovaní hmotných dobier skutočne zodpovedať plánom najmúdrejšieho Stvoriteľa.

Sociálna činnosť týchto aktivistov bola nepochopená

6. V tomto žalostnom zmätku spoločnosti síce úprimne hľadali rýchly liek a pevnú obranu proti horším nebezpečenstvám, avšak pre slabosť ľudskej mysle ani tí najlepší nevedeli, kam sa obrátiť, pretože videli, že sú z jednej strany odmietaní takmer ako zhubní novátori, a z druhej

strany im v ich dobrých dielach robili prekážky sami ich druhovia, prívrženci iných myšlienok.

Jednomyselná požiadavka, aby pápež ukázal bezpečnú cestu

7. V takomto veľkom rozpore a nezhode myslí, zatiaľ čo na jednej i druhej strane sa nie vždy pokojne diskutovalo o tomto spore, oči všetkých sa podobne ako pri mnohých iných príležitostiach obracali k Petrovmu stolcu, tejto posvätnej schránke všetkej pravdy, z ktorej sa šíria slová spásy do celého sveta. K nohám Kristovho nástupcu prichádzali nevidane často učenci v oblasti sociálnych vecí, zamestnávateľia i samotní robotníci s prosbou, aby im konečne ukázal bezpečnú cestu.

Po pozornom štúdiu problematiky Lev XIII. 15. mája 1891 ukázal nové cesty, ktorými sa treba uberať v sociálnej oblasti

8. Toto všetko mimoriadne prezieravý pápež dlho zvažoval vo svojom vnútri i pred Božou tvárou, požiadal o radu viacerých odborníkov, podrobne rozobral všetky dôvody, ktoré prichádzali z jednej i druhej strany, a napokon počúvol "vedomie svojej apoštolskej služby", aby sa nezдалo, že mlčaním zanedbáva svoj úrad, a rozhodol sa z pozície božského učiteľského úradu, ktorý mu bol zverený, prehovoriť k celej Cirkvi, ba k celej ľudskej spoločnosti.

9. Zaznel teda 15. mája 1891 tento taký vytúžený hlas, ktorý sa nedal zastrážiť náročnosťou témy ani nezoslabil starobou, ba naopak posilnený prebudeným zápalom poučil ľudskú rodinu, aby sa pokúsila o nové cesty vo veci sociálneho učenia.

Základné myšlienky Rerum novarum

10. Vy, ctihodní bratia a milovaní synovia, poznáte ju, ba je vám dôverne blízka obdivuhodná náuka, vďaka ktorej encyklika Rerum novarum ostane slávnou v pamäti vekov. V nej tento výnimočný pastier so žiaľom poukazuje na to, že také veľké množstvo ľudí "sa nespravodlivo nachádza vo veľmi biednych podmienkach" a s nezlomnou odvahou sa sám ujíma problematiky robotníkov, ktorých okolnosti ponechali "osamotených a bezbranných napospas chamtivosti zamestnávateľov a bezuzdnej konkurencii". Nežiadal si pritom pomoc ani od liberalizmu ani od socializmu, z ktorých jeden sa ukázal úplne neschopným priniesť oprávnené riešenie sociálnej otázky a druhý ponúkal liek, ktorý bol oveľa horší ako bolo existujúce zlo, a bol by uvrhol spoločnosť do ešte väčších nebezpečenstiev.

Lev XIII. vyhlásil práva a povinnosti zamestnávateľov i pracujúcich

11. Pápež teda v plnosti svojho práva a ako dobrý ochranca náboženstva a rozdeľovateľ všetkého, čo je s ním úzko spojené, pretože šlo o problematiku, "v ktorej nie je možné nájsť trvale platné riešenie bez pomoci náboženstva a Cirkvi" , vychádzal jedine z nemeniteľných princípov, ktoré ponúka poklad pravého rozumu a Božieho Zjavenia. S plnou istotou a "ako ten, čo má moc" ukázal a vyhlásil práva a povinnosti, ktorými sa majú cítiť viazaní bohatí i proletári, kapitalisti i zamestnanci, ako aj zodpovedajúcu účasť Cirkvi, verejnej moci a aj tých, ktorí sú do tejto problematiky zainteresovaní.

Novú encykliku priaznivo prijali aj nekresťania

12. A tento hlas nezaznel nadarmo; naopak, vypočuli ho s úžasom a prijali s tým najväčším nadšením nielen poslušní synovia a dcéry Cirkvi, ale aj veľké množstvo ľudí vzdialených od pravdy a od jednoty viery a takmer všetci tí, ktorí sa odvtedy zaoberajú sociálnou a hospodárskou otázkou či už ako súkromní učenci, alebo ako verejní zákonodarcovia.

Radostné prijatie u kresťanských robotníkov

13. Avšak nadovšetko prijali s jasotom túto encykliku kresťanskí robotníci, ktorí pocítili záštitu a ochranu od najvyššej pozemskej authority, a tiež všetky tie veľkodušné osoby, ktoré už dlhšie horlili za uľahčenie podmienok robotníkov a dosiaľ sa stretli takmer len s nezaujmom jedných a dokonca s nenávisným podozrievaním, ak nie priam otvoreným nepriateľstvom mnohých iných. Právom teda títo všetci mali odvtedy túto encykliku stále v takej úcte, že sa zaužívalo pripomínať si ju každoročne v rôznych krajinách rôznymi prejavmi vd'ačnosti.

Nové a hlboké sociálne učenie vyvolalo aj znepokojenie a pohoršenie

14. Predsa však učenie Leva XIII., také vznešené, také hlboké a vo svete neslýchané, nemohlo nevyvolať aj u niektorých katolíkov určitý pocit úžasu, ba znepokojenia, u niekoho dokonca aj pohoršenie. Toto učenie sa totiž odvážne postavilo proti idolom liberalizmu a zvrhlo ich, nebralo žiaden ohľad na zakorenené predsudky a predbehlo dobu nad všetko očakávanie. Preto prehnane tvrdošijní zástancovia starých spôsobov zavrhlí túto novú sociálnu filozofiu, bojazlivci sa neodvažovali vystúpiť

do takých výšok, ba našli sa aj takí, ktorí hoci obdivovali toto svetlo, považovali ho za vysnívaný ideál dokonalosti, skôr želateľný, než uskutočniteľný.

Zámer tejto encykliky

15. Z týchto dôvodov, ctihodní bratia a milovaní synovia, zatiaľ čo s toľkým nadšením sa na celom svete, no zvlášť medzi katolíckymi robotníkmi, ktorí zo všetkých strán prichádzajú do tohto Svätého mesta, oslavuje pamiatka štyridsiateho výročia encykliky *Rerum novarum*, pokladáme za vhodné poslávať si týmto výročím, aby sme pripomenuli veľké dobrodenia, ktoré sa z tejto encykliky hojne preliali na Cirkev, ba na celú ľudskú spoločnosť. Aby sme znovu nastolili náuku tohto veľkého učiteľa o sociálnej a hospodárskej otázke proti určitým pochybnostiam, ktoré sa prejavili v ostatnom čase, a tiež aby sme ju rozšírili v tomto bode; a napokon aby sme po pozornom skúmaní modernej ekonómie a socializmu objavili koreň súčasných spoločenských problémov, a zároveň poukázali na jedinú cestu blahodárnej obnovy, totiž na kresťanskú reformu mravov.

Týmito tromi bodmi sa hodláme zaoberať a rozvinúť ich v celej tejto encyklike.

I. PLODY ENCYKLIKY RERUM NOVARUM

Spomienka na usmernenia Leva XIII.

16. Predovšetkým aby sme začali, kde sme práve mali úmysel začať, a to podľa upozornenia svätého Ambróza, ktorý hovoril, že "niet väčšej povinnosti ako je povinnosť ďakovať", nemôžeme sa premôcť, aby sme nevyjadrili najvrelejšiu vďaku Bohu za znamenité dobrodenia, ktoré vyplynuli z encykliky Leva XIII. pre Cirkev a ľudskú spoločnosť. Ak by sme chceli čo len letmo naznačiť tieto dobrodenia, museli by sme si v pamäti vybaviť celé dejiny posledného štyridsaťročia z hľadiska sociálnej otázky. Avšak môžeme ich všetky zhrnúť do troch podtitulov podľa troch druhov pomoci, ktoré si náš predchodca želal na zavŕšenie svojho veľkého diela obnovy.

a) DIELO CIRKVI V PROSPECH "SOCIÁLNEJ OTÁZKY"

17. Na prvom mieste sám Lev XIII. skvelo vysvetlil, čo treba očakávať od Cirkvi: "Cirkev je totiž tá, ktorá z evanjelia vyvodzuje učenie schopné urovnávať alebo určite aspoň zmierňovať konflikty. Svojimi poučeniami dokáže nielen osvecovať mysle, ale i formovať život a správanie

každého. Veľkým množstvom blahodarných inštitúcií zlepšuje podmienky proletárov."

Dielo Cirkvi v doktrinálnej oblasti

18. Cirkev veru neponechala ležať ladom tieto vzácne pramene, ale bohato z nich načierala pre všeobecné dobro vytúženého pokoja. Sám Lev XIII. i jeho nástupcovia nikdy neprestali hlásať či už svojimi slovami, alebo písmom opakovane vstúpiť nauku encykliky *Rerum novarum* sociálnych a ekonomických veciach, ako i vhodne ju prispôbovať podľa požiadaviek okolností doby, pričom stále prejavovali lásku otcov a neúnavnosť pastierov v tej najmocnejšej obrane chudobných a slabých. (Svätý Otec tu má na mysli najmä tieto dokumenty: Lev XIII. - apoštolský list *Praeclara* z 20. júna 1894, encyklika *Graves de communi* z 18. januára 1901; Pius X. - motu proprio *De actione populari christiana* z 8. decembra 1903; Benedikt XV. - encyklika *Ad Beatissimi* z 1. novembra 1914; a samotný Pius XI. - encyklika *Ubi arcano* z 23. decembra 1922, resp. encyklika *Rite expiatis* z 30. apríla 1926 - pozn. prekl.) Podobne konali aj mnohí biskupi, s vytrvalosťou a múdrosťou vysvetľovali toto učenie, objasňovali ho svojimi komentármi a prispôbovali ho pre podmienky rôznych krajín, avšak podľa ducha a usmernení Svätého stolca.

Sociálne učenie Cirkvi prispôbené času

19. Nie je teda prekvapením, že na základe učenia Cirkvi a pod jej vedením sa mnohí vzdelanci, kňazi i laici, začali horlivo zaoberať sociálnymi a ekonomickými vedami podľa požiadaviek našich čias, pričom ich pohýnal najmä zámer prispieť k tomu, aby nezmenené a nezmeniteľné učenie Cirkvi dokázalo účinnejšie čeliť novým potrebám.

S *Rerum novarum* vznikla pravá katolícka sociológia

20. Po tom, čo takto encyklika *Rerum novarum* ukázala a objasnila cestu, vznikla pravá katolícka sociológia, ktorú každodenne usilovne pestujú vybrané osoby, ktoré sme nazvali pomocníkmi Cirkvi. Títo ju neponechávajú v tieni odborných schôdzí, ale ju vystavujú na svetlo verejnosti, ako o tom vynikajúco svedčia školy, ktoré boli zriadené a ktoré sú navštevované s veľkým úžitkom na katolíckych univerzitách, akadémiách a v seminároch. Podobne aj kongresy a sociálne "týždne", ktoré sa konajú pomerne pravidelne a sú bohaté na potešujúce plody; ďalej zriadenie študijných skupín; a napokon veľké a usilovné rozširovanie zdravých a príhodných písomností.

Princípy katolíckej sociológie prenikli do celej spoločnosti

21. Dobrodennia, ktoré pochádzajú z tohto dokumentu Leva XIII., však nemožno obmedziť iba v týchto hraniciach, pretože poučenia encykliky *Rerum novarum* si postupne našli cestu aj k tým, ktorí, keďže sa nachádzajú mimo katolíckej jednoty, neuznávajú moc Cirkvi. Takto katolícke princípy sociológie postupne prenikli do dedičstva celej spoločnosti. A tak sa nezriedka stáva, že večné pravdy, ktoré tak slávnostne hlásal náš blahej pamäti predchodca, sú nielenže obhajované aj v nekatolíckych novinách a knihách, ale dokonca aj v zákonodarných snemovniach a v súdnych sieňach.

Po svetovej vojne katolícka sociológia riadi úsilie o mier a o nový spoločenský život

22. Čo ešte k tomu dodať? Po ukrutnej vojne, keď predstavitelia rozhodujúcich krajín s cieľom obnoviť pravý a trvalý mier spolu s celkovou reorganizáciou sociálnych podmienok schválili okrem ostatných vtedy dohodnutých noriem aj také, ktoré mali upravovať podľa rovnosti a spravodlivosti prácu robotníkov, či medzi tie normy nezahrnuli aj mnohé, ktoré zodpovedajú zásadám a napomenutiam Leva XIII. až do takej miery, že sa zdajú byť úmyselne z nich odvodené? Skutočne, encyklika *Rerum novarum* ostáva pamätihodným pomníkom, na ktorý možno právom vzťahovať Izaiášove slová: "Zdvihne zástavu k národom."

Praktické uplatnenie cirkevného učenia

23. Zatiaľ čo nariadenia Leva XIII. po predchádzajúcich vedeckých výskumoch naširoko prenikali do myslí ľudí, prišlo aj na ich praktické uplatnenie. Predovšetkým sa s čínorodou sympatiou zamerala všetka starostlivosť na pozdvihnutie tej triedy ľudí, ktorá i keď vďaka modernému priemyselnému pokroku ohromne vzrástla, jednako ešte nezaujímal v spoločnosti primerané miesto alebo postavenie, a preto bola takmer zanedbávaná a odvrhovaná. Máme na mysli robotnícku triedu, na ktorej povznesení veľmi usilovne a s veľkým úžitkom pre duše pracovali podľa príkladu biskupov kňazi tak diecézni, ako i rehoľní, hoci boli zavalení už inými pastoračnými starosťami. A toto vytrvalé úsilie, zamerané na formovanie robotníkov v kresťanskom duchu, tým, že im jasne stanovilo práva a povinnosti svojej triedy, vo veľkej miere prispelo k väčšiemu povedomiu ich pravej dôstojnosti a

uschopnilo ich napredovať oprávnenými a plodnými cestami na sociálnom i ekonomickom poli, ako aj stať sa vodcami pre ďalších.

24. ďalej to bolo istejšie zásobovanie väčším množstvom prostriedkov na živobytie. Nielenže sa totiž podľa pápežových povzbudení obdivuhodne rozmnožovali diela dobročinnosti a kresťanskej lásky, ale tiež všade sa v stále väčšom počte zriaďovali nové združenia, v ktorých na radu Cirkvi a okrem toho i pod vedením kňazov sa vzájomne podporujú a pomáhajú si robotníci, remeselníci, roľníci i zamestnanci každého druhu.

b) AKO MÁ ŠTÁT ZASAHOVAŤ DO SOCIÁLNEJ OTÁZKY

Štát musí chrániť práva jednotlivcov a rodín bez ujmy pre spoločnosť

25. Pokiaľ ide o verejnú moc, Lev XIII., smelo prekonajúc hranice stanovené liberalizmom, s odvahou učí, že štát nie je obyčajným strážcom poriadku a práva, ale musí prispieť tým, že "súborom zákonov a politických ustanovení usporiada a spravuje štát tak, aby to prirodzene viedlo k verejnej i súkromnej prosperite". Je síce pravda, že sa musí ponechať pravá sloboda konania rodinám a jednotlivcom, avšak nie na ujmu všeobecného dobra a na škodu osoby. Ostáva teda úlohou vládcov štátov brániť spoločnosť i jeho súčasti, ale pri obrane samotných práv súkromníkov treba brať ohľad predovšetkým na slabých a chudobných. Pretože, ako hovorí náš predchodca, "vrstva bohatých, ktorá je už sama osebe silná, potrebuje verejnú obranu menej, avšak biedny ľud, ktorý nemá vlastnú oporu, s osobitnou nevyhnutnosťou ju potrebuje nájsť v obhajobe zo strany štátu. Preto práve na robotníkov, ktorí sa nachádzajú medzi slabými a núdznými, musí štát prednostne zamerať svoju starostlivosť a opateru."

Encyklika Rerum novarum - podnet pre panovníkov na lepšie konanie

26. Nepopierame, že niektorí vodcovia národov už aj pred encyklikou Rerum novarum urobili opatrenia na zabezpečenie nevyhnutných potrieb robotníkov a potlačili tie najkrutejšie nespravodlivosti na nich páchané. Je však isté, že konečne až vtedy, keď pre celý svet zaznel z Petrovej katedry pápežov hlas, vodcovia národov si viac uvedomili svoju povinnosť a obrátili svoje myšlienky i pozornosť na podnietenie účinnejšej sociálnej politiky.

Nová sociálna legislatíva inšpirovaná encyklikou Rerum novarum

27. V skutočnosti zatiaľ čo sa otriasali základné zásady liberalizmu, ktoré prekážali účinnému dielu panovníkov, encyklika Rerum novarum pohla samotné národy, aby s väčšou úprimnosťou a väčším zápalom podnietili sociálnu politiku, a priviedla tých najlepších z radov katolíkov užitočne prispieť v tomto na pomoc vedúcim predstaviteľom štátov. A tak sa často v zákonodarných zboroch ukázali vynikajúcimi priaznivcami tejto novej politiky, ba samotné moderné sociálne zákony nezriedka predkladali na schválenie predstaviteľom štátov a ich vykonávanie žiadali a horlivo podporovali služobníci Cirkvi, preniknutí učením Leva XIII.

Vznikla nová legislatíva práce

28. Na základe tohto trvalého a neúnavného úsilia vzniklo nové odvetvie právnej vedy, v minulosti celkom zanedbávané, ktoré mocne obraňuje posvätné práva robotníkov, ktoré im prislúchajú na základe ľudskej a kresťanskej dôstojnosti. Tieto zákony si kladú za cieľ ochranu záujmov robotníkov, zvlášť žien a detí: duše, zdravia, síl, rodiny, domova, dielní, miezd, pracovných úrazov - jedným slovom, všetkého, čo sa týka života a rodiny robotníkov. Aj keď tieto ustanovenia sa nezhodujú všade a vo všetkom s normami Leva XIII., predsa však nemožno poprieť, že v mnohých bodoch je tu cítiť odraz encykliky Rerum novarum, ktorej teda treba vo veľkej miere pripísať zlepšené podmienky robotníkov.

c) ČINNOSŤ ZAJNTERESOVANÝCH STRÁN: ZAMESTNÁVATEĽOV A PRACUJÚCICH

Zrod robotníckych a medzitriednych združení

29. Napokon tento múdry pápež učil aj to, ako samotní zamestnávateľa a robotníci môžu významným podielom prispieť k vyriešeniu tejto problematiky "ustanovizňami zameranými na prinášanie vhodnej pomoci núdzným a na vzájomné zblížovanie týchto dvoch tried." Avšak prvé miesto medzi týmito ustanovizňami prisúdil združeniam, ktoré zahrnujú či už samotných robotníkov alebo robotníkov spolu so zamestnávateľmi. Pri ich objasňovaní a odporúčaní zotrúva dlho, keď s obdivuhodnou múdrosťou vysvetľuje ich podstatu, príčinu, priliehavosť, práva, povinnosti či zákonitosti.

Ťažký zrod prvých robotníckych združení

30. Táto náuka bola zverejnená v čase naozaj príhodnom, keď v mnohých krajinách verejná moc, úplne zotročená liberalizmom, veľmi málo podporovala spomínané robotnícke združenia, ba stavala sa im i otvorene na odpor. A zatiaľ čo uznávala a chránila podobné združenia iných tried, s odpornou nespravodlivosťou odopierala prirodzené právo združovania práve tým, ktorí ho najviac potrebovali na svoju ochranu pred vykorisťovaním zo strany mocných. Nechýbali ani medzi katolíkmí takí, ktorí hľadeli podozrievavo na pokusy vytvoriť takéto organizácie, akoby v nich cítili určitý socialistický alebo podvratný nádyh.

Zrod a rozmach kresťanských odborov

31. Možno teda len vrelo odporúčať tie normy, ktoré spoľahlivo stanovil Lev XIII., aby prelomili odpor a rozohnali podozrenia. A je ešte dôležitejšie, že dokázali povzbudiť kresťanských robotníkov, aby si vytvorili vo svojich odvetviach podobné organizácie tým, že im ukázali spôsob. Mnohých z nich utvrdili v tom, čo je ich povinnosťou, hoci boli silno priťahovaní združeniami socialistov, ktoré sa s neuveriteľnou nehanebnosťou vydávali za jediných ochrancov a pomstiteľov pokorených a utláčaných.

Ciele kresťanských robotníckych združení podľa Leva XIII.

32. Avšak obzvlášť príhodne encyklika Rerum novarum hlásala, že pri zakladaní takýchto združení tieto "sa musia spravovať takým spôsobom, aby poskytovali tie najvhodnejšie a najpohotovejšie prostriedky pre dosiahnutie cieľa, ktorý spočíva v tom, že každý z pridružených zo svojho členstva vyťaží ten najväčší možný vzrast fyzického, ekonomického i morálneho blahobytu" ; a je jasné, že "sa oplatí zamerať na náboženské a mravné zdokonaľovanie ako na hlavný cieľ a že na toto zdokonaľovanie treba usmerniť všetok sociálny poriadok" . Pretože "stanovením náboženstva za základ stanov spoločnosti otvára sa cesta k usporiadaniu členských vzťahov na spokojnosť ich spolunažívania i na ich ekonomický prospech."

Tieto združenia vyformovali rýdzo kresťanských robotníkov

33. Ustanoveniu takýchto spolkov sa všade s chvályhodnou horlivosťou vo veľkom množstve zasvätili kňazi i laici, dychtiví v plnej miere uskutočňovať plán Leva XIII. A tak tieto združenia formovali rýdzych kresťanských robotníkov, ktorí dokázali dobre spájať usilovné vynakladanie svojej práce so spásonosnými náboženskými

prikázaniami, ako i pevne brániť svoje časné záujmy a práva zachovávajúc v primeranej úcte spravodlivosť i úprimné úsilie o spoluprácu s ostatnými spoločenskými triedami na kresťanskom obnovení celého spoločenského života.

Aplikácia usmernení Leva XIII. sa prispôbovala okolnostiam rôznych miest

34. Tieto rady a napomenutia Leva XIII. sa uskutočňovali takým či onakým spôsobom, podľa rôznych okolností na jednotlivých miestach. A tak v niektorých krajinách to isté združenie si vytýčilo dosiahnuť všetky pápežom určené ciele; v iných krajinách, na základe požiadaviek a posúdenia miestnych podmienok, sa pristúpilo k určitému rozdeleniu práce a boli založené rozličné združenia, z ktorých niektoré sa podujali brániť práva a primerané výhody svojich členov v pracovných zmluvách, iné sa zaoberali vzájomnou pomocou v ekonomickej oblasti, napokon ešte iné sa celkom zamerali na starosť o mravné a náboženské, prípadne iné podobné povinnosti.

Kde niet kresťanských odborov, sú žiadané také združenia pre robotníkov, ktoré sa starajú o morálnu a náboženskú stránku

35. Táto druhá metóda sa uplatňovala najmä tam, kde katolíci nemohli založiť katolícke odbory, pretože im v tom bránilo buď miestne zákonodarstvo, alebo iné ekonomické ustanovizne, alebo onen žalostný rozpor mysli a srdca, tak široko rozsiaty v modernej spoločnosti, a bola naliehavá potreba jednotne čeliť prenikajúcim šíkom podvratných strán. Za týchto okolností sa zdá, že kresťania sú takmer nútení zapísať sa do neutrálnych odborov, ktoré však predsa vždy vyznávajú spravodlivosť a rovnosť a ponechávajú svojim katolíckym členom plnú slobodu nasledovať svoje svedomie a poslúchať zákony Cirkvi. Je však úlohou biskupov, tam kde podľa okolností považujú za potrebné takéto združenia a nevidia v nich nebezpečenstvo pre náboženstvo, súhlasiť aby sa v nich združovali aj katolícki robotníci, majúc stále na zreteli princípy a záruky, ktoré odporúčal náš predchodca blahej pamäti Pius X. Prvou a najdôležitejšou z týchto záruk je, aby spolu s týmito odbormi existovali zároveň aj iné spolky, ktoré sa usilovne snažia do hĺbky vychovávať svojich členov zo stránky náboženskej a mravnej, aby mohli potom preniknúť odborové združenia oným dobrým duchom, ktorým sa musia riadiť v celom svojom správaní. Tak sa stane, že tieto spolky prinesú výborné plody aj mimo okruhu svojich členov.

Encyklika Rerum novarum prispela k rozmachu kresťanských robotníckych združení

36. Treba teda pripísať encyklike Rerum novarum, ak tieto robotnícke združenia zaznamenali v celom svete taký rozkvet, že hoci sú, žiaľ, ešte stále menej početné než združenia socialistov a komunistov, zhromažďujú obrovské množstvo robotníkov a môžu sa mocne domáhať práv a oprávnených túžob kresťanských pracujúcich tak vo vnútri vlastnej krajiny, ako i na širšej úrovni, a tým presadzovať blahodarné kresťanské princípy v záležitostiach spoločnosti.

Iné stavovské združenia

37. Okrem toho pravdy o prirodzenom práve združení, ktoré tak múdro predkladal a účinne obhajoval Lev XIII., sa začali s ľahkosťou uplatňovať aj pre iné združenia, nielen robotnícke. Takže táto istá encyklika Leva XIII. má nemalú zásluhu aj na veľkom rozkvele takýchto mimoriadne užitočných združení; aj medzi roľníkmi a inými triedami sa šťastne spája ekonomický prospech so starosťou o duše.

Výzva katolíckym priemyselníkom spojiť sa v stavovských združeniach

38. Nemožno povedať to isté o združeniach podnikateľov a priemyselníkov, ktoré si náš predchodca tak túžobne želal. Ak musíme so žiaľom konštatovať ich nedostatok, nemožno to pripísať len neochote osôb, ale aj oveľa vážnejším ťažkostiam, ktoré sú na prekážku podobným združeniám a ktoré my veľmi dobre poznáme a berieme do úvahy. Predsa však pevne dúfame, že aj tieto prekážky sa môžu v krátkom čase odstrániť, a už odteraz s útechou v srdci pozdravujeme niektoré nie zbytočné pokusy uskutočňované na tomto poli, ktorých hojné plody dávajú tušiť bohatú žatvu v budúcnosti.

d) RERUM NOVARUM OSTÁVA MAGNOU CHARTOU V SOCIÁLNEJ OBLASTI, AVŠAK MUSÍ SA SPRÁVNE ČÍTAŤ A CHÁPAŤ

Encyklika Leva XIII. priniesla bohaté ovocie

39. Všetkých týchto dobrodení encykliky Leva XIII., ctihodní bratia a milovaní synovia, ktoré sme skôr naznačili než spomenuli, skôr sme cez ne preleteli než ich objasnili, je toľko a takých veľkých, že jasne dokazujú, ako je tento nesmrteľný dokument vzdialený od toho, že by iba predstavil ideál ľudskej spoločnosti, krásny avšak vybájený a príliš vzdialený od skutočných ekonomických požiadaviek dnešnej doby, a preto i neuskutočiteľný. Naopak tieto dobrodenia dokazujú, že náš

predchodca čerpal z evanjelia, totiž z prameňa, ktorý je stále živý a životodarný, náuku schopnú ak nie hneď urovnať, tak aspoň zmierniť ten zhubný a bytostný zápas, ktorý rozdeľuje ľudskú rodinu. A že časť tohto dobrého semena, tak bohato rozsiateho práve pred štyridsiatimi rokmi, padla do dobrej pôdy, vidíme z tej radostnej žatvy, ktorú Kristova Cirkev, ba celé ľudstvo s milosťou Božou na svoju spásu zozbieralo. Celkom oprávnené možno povedať, že encyklika Leva XIII. sa v dlhodobej skúsenosti ukázala "magnou chartou", na ktorej musí ako na svojom základe stavať každá kresťanská činnosť na sociálnom poli. O tých, ktorí preukazujú malý záujem o túto encykliku a o jej spomienku, treba povedať, že buď sa rúhajú tomu, čo nepoznajú, alebo nechápu to, o čom majú len povrchnú znalosť, alebo ak chápu, zasluhujú si byť verejne obvinení z nespravodlivosti a nevďačnosti.

Dnes je nevyhnutný nový zásah Magistéria v sociálnej otázke

40. Keďže však postupom času sa objavili niektoré pochybnosti ohľadom správnej interpretácie mnohých myšlienok encykliky Leva XIII. alebo ohľadom dôsledkov, ktoré z nich treba vyvodiť, a to pochybnosti, ktoré vyvolali nie vždy pokojné spory medzi samotnými katolíckymi, a na druhej strane nové potreby našej doby a zmenený stav vecí si žiadajú dôkladnejšiu aplikáciu náuky Leva XIII. alebo aj nejaký doplnok ku nej, veľmi radi využívame túto vhodnú príležitosť, aby sme sa, pokiaľ ide o nás, vyjadrili k pochybnostiam a požiadavkám modernej doby, podľa nášho apoštolského poslania, pre ktoré sme dlžníkom všetkých.

II. OBRANA A ROZVINUTIE SOCIÁLNEHO UČENIA LEVA XIII.

Kompetencie Cirkvi v sociálnej a ekonomickej oblasti

41. Skôr však, než by sme dali tieto vysvetlenia, žiada sa predložiť princíp, ktorý už Lev XIII. s nevídanou jasnosťou stanovil, že totiž nám prislúcha právo i povinnosť s najvyššou autoritou posudzovať podobné sociálne a ekonomické otázky. Isteže, Cirkvi nebolo zverené poslanie viesť ľudí ku šťastiu rýdzo pozemskému a pomimutelnému, ale k večnému. Ba "Cirkev sa nechce a ani nesmie bez vážneho dôvodu miešať do riadenia čisto ľudských vecí." V žiadnom prípade sa však nemôže vzdať Bohom zverenej úlohy zasahovať svojou autoritou nie do vecí technických, pre ktoré nemá ani primerané prostriedky, ani poverenie zaoberať sa nimi, ale do všetkého, čo má súvis s mravnosťou. V tejto oblasti totiž poklad pravdy, ktorý nám Boh zveril, a nám uložená vážna

povinnosť rozširovať a vykladať celý mravný zákon, ako i vyžadovať vhod či nevhod jeho dodržiavanie, vystavujú a podriaďujú nášmu najvyššiemu posúdeniu tak spoločenský ako i hospodársky poriadok.

Úzky vzťah medzi hospodárskym a spoločenským poriadkom

42. Hoci hospodárstvo a mravný poriadok sa na svojom poli opierajú o vlastné princípy, bolo by chybou tvrdiť, že hospodársky poriadok a mravný poriadok sú navzájom také odlišné a vzdialené, že jeden v žiadnom prípade nezávisí od druhého. Celkom určite zákony, ktoré sa nazývajú ekonomickými a sú odvodené zo samotnej prirodzenosti vecí a z povahy ľudskej duše a tela, určujú hranice, ktoré v ekonomickej oblasti moc človeka nemôže a ktoré môže dosiahnuť, a tiež akými prostriedkami; a rovnako z povahy vecí a individuálnej či spoločenskej povahy človeka možno jasne odvodiť, aký cieľ stanovil Boh Stvoriteľ pre celý hospodársky poriadok.

Jedine mravný zákon pobáda k spoločnému dobru

43. Jedine mravný zákon je to, čo nás nielen vyzýva hľadať v celku našich skutkov najvyšší a konečný cieľ, ale nás i v jednotlivých oblastiach konania pobáda hľadať tie osobitné ciele, ktoré v poriadku konania stanovila príroda, alebo lepšie povedané, Boh, tvorca prírody, a harmonicky podriaďovať čiastkové ciele najvyššiemu cieľu. A v prípade, že tento zákon verne dodržíme, stane sa, že všetky čiastkové ciele, či už individuálne alebo spoločenské, ktoré sa sledujú v hospodárskej oblasti, sa vhodne zaradia do všeobecného poriadku cieľov a stúpajú po nich ako po schodíkoch dosiahneme konečný cieľ všetkých vecí, ktorým je Boh, najvyššie a nevyčerpatel'né dobro samo pre seba i pre nás.

a) NORMY V OBLASTI PRÁVA NA VLASTNÍCTVO

Odmietnutie falošných obvinení Cirkvi ohľadom práva na vlastníctvo

44. Aby sme teraz prešli k jednotlivým bodom, začneme od vlastníctva alebo práva na vlastníctvo. Ctihodní bratia a milovaní synovia, vy viete, ako náš predchodca blahej pamäti smelo bránil právo na vlastníctvo proti omylom socialistov svojej doby a dokazoval, že zavrnutie súkromného vlastníctva by robotníckej triede prinieslo nie úžitok, ale úplnú skazu. A keďže sú takí, ktorí s najpotupnejším ohováraním obviňujú pápeža i samotnú Cirkev, že priam zastávala či ešte stále zastáva bohatých proti proletárom; ba keďže i medzi samotnými katolíckmi možno nájsť nesúhlas ohľadom pravého rýdzeho učenia Leva XIII., zdá sa nám dobré vyvrátiť všetko ohováranie proti tejto náuke,

ktorá je v tejto veci katolícka, a chrániť ju pred falošnými interpretáciami.

Individuálne a spoločenské charakteristiky práva na vlastníctvo

45. Na prvom mieste treba pokladať za isté, že ani Lev XIII., ani teológovia, ktorí vyučovali pod vedením a bdelym učiteľským úradom Cirkvi, nikdy nevystavili pochybnosti dvojitému charakteru vlastníctva, takzvaný individuálny a spoločenský, podľa toho či sa týka jednotlivcov, alebo prislúcha spoločnému dobru. Naopak, jednomyselne hlásali, že súkromné vlastníctvo uštedruje ľuďom prirodzenosť, teda samotný Stvoriteľ tak na to, aby sa jednotlivci mohli postarať o seba a o svoju rodinu, ako i na to, aby vďaka tejto ustanovizni Stvoriteľove dobrá, určené pre celú ľudskú rodinu, slúžili naozaj tomuto cieľu. A to by sa nijako nemohlo dosiahnuť bez zachovávanía jasného a určeného poriadku.

Výstraha pred omylom individualizmu i kolektivismu

46. Treba sa teda dôsledne vyvarovať dvoch úskalí. Ako totiž popieraním alebo oslabovaním spoločenského charakteru práva na vlastníctvo sa upadá a hraničí s takzvaným "individualizmom", tak odmietaním a zľahčovaním súkromného a individuálneho charakteru tohto práva sa nevyhnutne sklzáne do "kolektivismu", alebo aspoň sa prekročia medze jeho teórií. A ten, kto neberie do úvahy tieto myšlienky, logicky naráža na úskalie mravného, právneho a sociálneho modernizmu, ktorý sme odsúdili v našej prvej encyklike. Nech toto presvedčenie si osvoja najmä tí, ktorí, majúci záľubu v novotách, sa neostýchajú obviňovať Cirkev potupným ohováraním, že vraj umožnila, aby do učenia teológov prenikol pohanský pojem vlastníctva, a tento treba jednoznačne nahradiť iným, ktorý oni s podivuhodnou neznalosťou nazývajú kresťanským.

Jasnú usmernenia o právach a povinnostiach súkromného vlastníctva

47. Aby sa udržali v správnych medziach spory, ktoré v ostatnom čase vznikli ohľadom vlastníctva a z neho vyplývajúcich povinností, nech predovšetkým ostáva pevný základ stanovený Levom XIII., že totiž právo na vlastníctvo sa odlišuje od jeho vykonávania. Totiž spravodlivosť, ktorej sa hovorí komutatívna, si žiada, aby bolo prísne zachované rozdelenie dohier a aby sa prekračovaním hraníc svojho vlastníctva nezasahovalo do práv iných. Taktiež aby majitelia užívali svoje vlastníctvo len počestne, čo však už nie je predmetom tohto

osobitného druhu spravodlivosti ale iných cností, ktorých vykonávanie sa nemôže vymáhať právnou cestou. Z toho sa niektorí nesprávne dožadujú, aby vlastníctvo i jeho čestné užívanie boli obmedzené tými istými hranicami. A ešte oveľa viac sa prieči pravde tvrdenie, že právo na vlastníctvo zaniká jeho zneužívaním alebo neužívaním.

Cirkev celkom správne obmedzila užívanie a výkon súkromného vlastníctva

48. Z tohto dôvodu robia užitočné dielo hodné všetkého uznania tí, ktorí pri zachovaní svornosti srdc a celistvosti Cirkvou vždy hlásaného učenia sa snažia definovať vnútornú podstatu a hranice týchto povinností, ktorými spolu so samotným právom na vlastníctvo i jeho užívaním a výkonom sa vymedzuje spolunažívanie v spoločnosti. Naopak, klamú sa a mýlia tí, ktorí sa snažia do takej miery oklieštiť individuálny charakter vlastníctva, že ho fakticky popierajú.

Štát musí zladit' práva súkromného vlastníctva s potrebami spoločného dobra

49. A skutočne, zo samotného charakteru vlastníctva, o ktorom sme povedali, že je zároveň individuálny i spoločenský, vyplýva, že v tejto veci ľudia musia mať ohľad nielen na vlastný prospech, ale takisto na spoločné dobro. Podrobné a okolnostiam primerané určenie týchto povinností, pokiaľ nie sú už dané samou prirodzenosťou, je úlohou verejnej moci. Takto môže verejná autorita zvlášť starostlivo vyčleniť, čo je vlastníkom pri užívaní ich dobier dovolené a čo nie, majú stále na zreteli prirodzený a Boží zákon. Ba Lev XIII. múdro poznamenal, že "Boh ponechal (obmedzenie súkromného vlastníctva) na schopnosť ľudí a na zvláštne posúdenie národov." A naozaj, možno dokázať na základe dejín, že podobne ako iné prvky spoločenského života, ani vlastníctvo vôbec nie je nehybné. My sami sme to už potvrdili nasledovnými slovami: "Koľko rôznych konkrétnych foriem už malo vlastníctvo, od prvotnej formy u primitívnych národov, o ktorej ešte i v dnešných časoch možno zaznamenať určité skúsenosti, cez formu, ktorú malo v patriarchálnych spoločenstvách, a postupne cez rozličné tyranské formy (myslíme v klasickom zmysle tohto slova), ďalej cez rôzne feudálne podoby, cez monarchické až po všetky tie formy, ktoré po sebe nasledujú v modernom období." Je však zrejmé, že verejná moc nemôže užívať toto svoje právo svojvoľne; treba totiž, aby ostalo vždy nedotknuté a neporušené prirodzené právo na súkromné vlastníctvo a na dedičné odovzdávanie vlastných dobier, právo, ktoré štát nemôže

potlačiť, pretože "človek bol skôr než štát" a tiež preto, že "domáce spoločenstvo logicky aj historicky predchádza občianske spoločenstvo". Práve preto múdry pápež už vtedy hlásal, že štátu nie je dovolené tak zaťažovať súkromné vlastníctvo nadmernými daňami a poplatkami, že ho privedie priam na pokraj biedy. "Štát nemôže zmiest' právo na súkromné vlastníctvo, keďže ono nie je odvodené z ľudského zákona, ale z prirodzeného zákona. Môže jedine mierniť jeho výkon a zlad'ovať ho so spoločným dobrom." Keď takto verejná moc zladí súkromné vlastníctva s potrebami spoločného dobra, nekoná dielo nepriateľské, ale, naopak, priateľské voči súkromným vlastníkom, lebo tým účinne zabraňuje tomu, aby súkromné vlastníctvo, ako ho chcel premúdry Tvorca prírody na pomoc ľudskému životu, vytváralo neznesiteľné škody, a tak sa samo zahubilo. Ani tým neruší súkromné majetky, ale ich zabezpečuje; neoslabuje súkromné vlastníctvo, ale ho upevňuje.

Sväté Písmo prikazuje dobre používať bohatstvo

50. Rovnako nie sú celkom ponechané na ľubovôľu človeka jeho voľné prostriedky, totiž tie, ktoré nepotrebuje na zabezpečenie primeranej a dôstojnej životnej úrovne. Naopak, Sväté Písmo a svätí cirkevní Otcovia jasne a vytrvalo pripomínajú bohatým vážnu povinnosť, ktorá ich zaväzuje k almužne, dobročinnosti a štedrosti.

Povinnosť bohatých investovať nadbytočný zisk do vytvárania ďalších pracovných miest

51. A tak z princípov anjelského učiteľa možno vyvodiť, že investovanie týchto bohatších ziskov do diel, ktoré ponúkajú širšiu možnosť zamestnania, pokiaľ táto práca vedie k vytváraniu skutočne užitočných dobier, nielenže nepodlieha žiadnej vine alebo mravnej nedokonalosti, ale treba to, naopak, považovať za významný skutok cnosti veľkodušnosti, vo všetkom rešpektujúci potreby doby.

Spôsoby nadobúdania vlastníctva

52. Fakt, že vlastníctvo sa pôvodne nadobúda či už zabraním nejakej veci bez vlastníka (res nullius), alebo usilovnosťou a prácou, alebo tiež "špecifikáciou" ako sa hovorí, je jasne potvrdený tak tradíciou všetkých čias, ako i náukou pápeža Leva XIII., nášho predchodcu. Nespôsobuje sa totiž nikomu ujma, hoci niektorí tvrdia opak, ak sa niekto zmocní veci, ktorá je verejne dostupná, čiže nepatrí nikomu; už samo úsilie, ktoré človek vynaložil vo vlastnom mene a ktorým pridal

novú formu alebo zväčšil objem, stačí na to, aby tieto plody si privlastnil ten, kto okolo nich pracoval.

b) KAPITÁL A PRÁCA - PRVKY VÝROBY

Verejné bohatstvo pochádza z práce robotníkov

53. Celkom iná je povaha práce, ktorá sa vykonáva pre druhých a vynakladá sa s cudzím kapitálom. Práve na túto prácu sa vzťahujú veľmi pravdivé slová Leva XIII., že totiž "práca robotníkov je tá, ktorá vytvára národné bohatstvo". Vari nevidíme na vlastné oči, ako obrovské množstvo dobier, ktoré tvoria bohatstvo ľudí, vychádza z robotníckych rúk, ktoré buď pracujú samy, alebo obdivuhodne znásobujú svoju účinnosť pomocou nástrojov, teda strojov? Ba niet takého človeka, ktorý by neuznal, že každý národ sa dostal z biedy a núdze k lepšiemu alebo vyššiemu blahobytu jedine prostredníctvom veľkého množstva práce, ktorú spolu vykonali všetci občania tej-ktorej krajiny, či už tí, ktorí sú vo vedúcich pozíciách, alebo tí, ktorí ju vykonávajú. A nemenej jasné sa javí i to, že všetko toto úsilie by sa ukázalo zbytočným, ba nebolo by ani možné sa oň pokúšať, ak by Boh Stvoriteľ všetkých dobier nebol dopredu vo svojej добрote nadelil bohatstvá a prírodný kapitál, pomocné prostriedky a prírodné sily. Čo iné je totiž práca, ak nie používanie a vynakladanie síl ducha a tela na tieto veci a s nimi samotnými? Prirodzený zákon a Božia vôľa, vyjadrená v tomto zákone, si vyžadujú, aby sa zachovával správny poriadok pri uplatnení prírodného kapitálu v ľudskom používaní; a tento poriadok spočíva v tom, aby každá vec mala svojho pána.

Kapitál a práca sú navzájom nevyhnutné

54. Z toho vyplýva, že s výnimkou prípadu, keď niektorí pracujú s použitím vlastného kapitálu, práca jedných sa musí združiť s kapitálom druhých, pretože jedno bez druhého nevytvorí nič. Dobré to poznamenal Lev XIII., keď napísal: "Niet kapitálu bez práce, ani práca nemôže byť bez kapitálu." Je preto celkom nesprávne pripisovať buď jedine kapitálu, alebo jedine práci to, čo sa dosahuje spoločným pričinením jedného i druhého; a je celkom nespravodlivé, ak jedno si privlastňuje výsledok činnosti, a popiera účinok druhého.

Prehnané nároky kapitálu

55. Po dlhý čas určite kapitál si osoboval príliš veľa pre seba. Všetko, čo sa vytvorilo, i plody, ktoré to prinieslo, si kapitál bral pre seba, ponechávajúc robotníkovi ledva toľko, koľko bolo nevyhnutné na

zotavenie síl a obnovenie práce. Hlásalo sa totiž, že na základe akéhosi celkom nevyhnutného ekonomického zákona všetok kapitál prináležal bohatým a na základe toho istého zákona robotníci museli zotrvať natrvalo v podmienkach proletárov, čiže donútení žiť na nestálej a mizernej životnej úrovni. Je síce pravda, že týmito liberálnymi zásadami, ktorým sa ľudovo hovorí manchesterské, sa prax neriadila ani vždy, ani všade; predsa však nemožno popierať, že ekonomicko-sociálne ustanovizne sa voči nim ukázali skutočne a s trvalým úsilím náklonné. Nikto sa teda nemôže čudovať, ak tieto falošné názory a klamné predpoklady boli tvrdo napádané, a to nielen zo strany tých, ktorým odopierali prirodzené právo zabezpečiť si lepšie životné podmienky.

Nespravodlivé požiadavky práce

56. A tak k utláčaným robotníkom sa pridali takzvaní intelektuáli, aby postavili proti neexistujúcemu zákonu morálnu zásadu, rovnako neexistujúcu; že totiž to, čo sa vyprodukuje a vyťaží zo zisku, po odpočítaní toho, čo stačí na nahradenie a reprodukovanie kapitálu, prináleží podľa práva robotníkom. Tento omyl, o koľko je vábivejší než omyl socialistov, ktorí tvrdia, že všetko, čo je potrebné na výrobu, treba preniesť na štát alebo, ako hovoria, "zospoločenšitiť", o toľko je nebezpečnejší a schopnejší oklamať neopatrných: je to lahodný jed, čo dychtivo užili mnohí, ktorých by otvorený socializmus nikdy nebol mohol oklamať.

Základné zásady pre spravodlivé rozdelenie dobier

57. Isteže, na zabránenie tomu, aby tieto falošné teórie nezahatali cestu spravodlivosti a pokoju či zo strany kapitálu, alebo práce, mohli prispieť múdre slová nášho predchodcu, že totiž "zem, hoci je rozdelená medzi súkromníkov, ostáva stále v službe a na úžitok všetkým." A to isté učenie sme tu vyššie predložili aj my potvrdením, že rozdelenie dobier do súkromného vlastníctva je stanovené samotnou prírodou, aby stvorené veci mohli dávať ľuďom tento spoločný úžitok trvale a pri zachovaní poriadku. Toto treba mať stále na pamäti, aby sa nezišlo zo správnej cesty pravdy.

Je nevyhnutné zachovať neporušené spoločné dobro celej spoločnosti

58. Avšak nie každé rozdelenie dobier a bohatstva medzi ľuďmi sleduje či už plne, alebo v primeranej dokonalosti Bohom stanovený cieľ. Preto je nevyhnutné, aby tie bohatstvá, ktoré sa vďaka hospodárskemu a spoločenskému pokroku trvalo znásobujú, boli pridelené jednotlivcom

či triedam tak, aby ostal zachovaný onen spoločný úžitok všetkých, ktorý vyzdvihoval Lev XIII., alebo, inak povedané, aby sa uchovalo nenarušené spoločné dobro celej spoločnosti. Na základe tohto zákona sociálnej spravodlivosti jedna trieda nemôže vylúčiť druhú z účasti na ziskoch. Preto ak trieda bohatých porušuje tento zákon, keď bezstarostne si užíva hojnosť svojich dobier a považuje za prirodzený taký poriadok vecí, ktorý prináša všetko na ošoh jej a nič robotníkom, nemenej porušuje tento zákon robotnícka trieda, keď podráždená porušovaním spravodlivosti a celkom zameraná len na nárokovanie si svojho práva, ktorého si je vedomá, požaduje všetko pre seba, keďže je to plod jej rúk, a preto bojuje a chce odstrániť súkromné vlastníctvo i zisky a príjmy, ktoré nie sú nadobudnuté prácou, nech sú akéhokol'vek druhu a pochádzajú z akéhokol'vek úradu (presnejšie: vykonávajú akúkoľvek funkciu - pozn. KVAS) v prospech ľudského spolunažívania, a to len preto, lebo sú také.

59. V tejto súvislosti treba podotknúť, že niektorí nevecne a celkom nesprávne aplikujú apoštolove slová: "Kto nechce pracovať, nech ani neje" (2 Sol 3,10), pretože výrok apoštola je zameraný proti tým, ktorí sa vyhýbajú práci, keď by mohli a mali pracovať, a napomína, aby sme svižne využívali čas a telesné i duševné sily a nezaťažovali druhých, keď sa sami môžeme o seba postarať. Avšak vôbec neučí, že by práca bola jedinou cestou, ako si zadovážiť stravu a príjem.

Rozdeľovanie vytvorených dobier v súlade s požiadavkami spoločného dobra

60. Každému teda treba prideliť jeho podiel na dobrách a treba zabezpečiť, aby rozdeľovanie stvorených dobier, ktoré sa teraz pred očami všetkých stalo príčinou rozbrojov pre veľkú nerovnováhu medzi niekoľkými prehnane bohatými a nespočetným množstvom núdzných, bolo znovu obnovené v zhode s požiadavkami spoločného dobra a sociálnej spravodlivosti.

Vytýčený cieľ: pozdvihnutie proletariátu

61. Toto je cieľ, ktorý podľa slov nášho predchodcu treba dosiahnuť: pozdvihnutie proletariátu. A v tomto sa treba uisťovať o to silnejšie a opakovať to o to naliehavejšie, nakoľko nezriedka také pápežove blahodarne nariadenia upadli do zabudnutia, buď preto, lebo boli

úmyselne zamlčované, alebo ich uskutočnenie sa považovalo za nemožné, hoci je i možné, i potrebné ich uskutočňovať. Ani dnes nie sú menej múdre a účinné, i keď onen hrozivý "pauperizmus", ktorý mal na mysli Lev XIII., dnes vyčíňa v menšej miere. Isteže, podmienky robotníkov sa zlepšili a viac zrovnoprávnili, najmä v rozvinutejších štátoch a vo väčších krajinách, kde nemožno povedať, že by všetci robotníci boli postihnutí biedou alebo zavalení núdzou. Avšak po tom, čo mechanizácia a ľudský pokrok prenikli a s veľkou rýchlosťou sa rozšírili po nespočetných krajinách, tak na územiach, ktoré sa nazývajú novými, ako i v ríšach ďalekého východu, preslávených prastarou civilizáciou, nesmierne sa zvýšil počet núdzných proletárov a ich vzdychy volajú zo zeme k Bohu. K tomu treba pridať veľký počet nádeníkov na vidieku, donútených žiť v tých najnižších životných podmienkach a zbavených nádeje, že by niekedy mohli dosiahnuť "nejaký malý majetok", a teda navždy odsúdených na situáciu proletariátu, ak sa neprijmú vhodné a účinné opatrenia.

Industrializmus vytvoril veľké bohatstvá, nerozdelené spravodlivo

62. Ale aj keď je celkom správne, že situáciu proletariátu treba dobre odlišovať od pauperizmu, predsa už to samo nepreberné množstvo proletárov je neodvratným dôkazom, že bohatstvá, ktoré tak výrazne narástli v priebehu tohto storočia, zvaného storočím industrializmu, nie sú správne rozdelené a pridelené jednotlivým triedam ľudí.

Zisk vytvorený v priemysle, musí byť rovnomerne rozdelený

63. Je teda nevyhnutné zo všetkých síl zabezpečiť, aby sa v budúcnosti nadobudnutý kapitál zhromažďoval jedine rovnomerným podielom medzi bohatými a s istou dávkou veľkodušnosti sa rozdeľoval medzi zamestnancov, nie preto, aby spohodneli vo svojej práci, keďže človek sa narodil pre prácu tak ako vták pre lietanie, ale preto, aby si zveľadili majetok a rozumným spravovaním zväčšeného vlastníctva mohli ľahšie a pokojnejšie niest' ťarchu rodiny, a tak, zbaviac sa onoho neistého životného údely proletariátu, boli schopní nielen znášať životné okolnosti, ale i predpokladať, že po ich smrti budú primerane zaopatrení tí, ktorých tu po sebe zanechajú.

Nová encyklika potvrdzuje usmernenia Leva XIII.

64. Všetky tieto rady náš predchodca nielen naznačoval, ale otvorene hlásal; a my touto svojou encyklikou ich chceme opätovne prízvukovať. Ak sa teraz konečne nepristúpi k ich bezodkladnému a horlivému

uskutočňovaní, nikto nedokáže zaručiť možnosť účinnej obrany verejného poriadku a sociálneho zmieru proti tým, ktorí zasievajú podvrtné novoty.

c) SPRAVODLIVÁ MZDA

Pristúpiť k dôležitej otázke mzdy

65. Avšak toto uskutočnenie nebude možné, kým proletári nebudú mať možnosť svojou usilovnosťou a sporením si nadobudnúť aspoň skromný majetok, ako sme už poznamenali, odvolávajú sa na učenie nášho predchodcu Leva XIII. Takže ten, kto na zaobstaranie si stravy a ostatných nevyhnutných vecí disponuje jedine svojou prácou, ako si dokáže, hoci i pri striedmom spôsobe života, odložiť nejaké úspory, ak nie z platu, ktorý poberá za svoju prácu? Pristúpme teda k otázke mzdy, ktorú Lev XIII. nazval "veľmi vážnou" a rozviňme i vysvetlime, kde treba, náuku a predpisy, ktoré sa jej týkajú.

Mzda nie je vo svojej podstate nespravodlivá

66. Predovšetkým tvrdenie, že dohoda o ponuke vykonávania práce je vo svojej podstate nespravodlivá, a treba ju teda zameniť za spoločenskú dohodu, je bezdôvodné a osočujúce voči nášmu predchodcovi, ktorého encyklika Rerum novarum ju nielenže pripúšťa, ale široko sa zaoberá tým, ako ju usmerniť podľa noriem spravodlivosti.

Účasť pracujúcich na riadení a na ziskoch podniku

67. Predsa však v súčasných podmienkach považujeme za rozumnejšie, aby, ak je to možné, pracovná dohoda bola trochu miernená spoločenskou dohodou, ako sa to už začalo praktizovať rôznymi spôsobmi na nemalý prospech tak samých robotníkov, ako i majiteľov. Takto sú robotníci zainteresovaní či už na vlastníctve alebo na správe a do určitej miery spoluúčastní na získanom výnose.

Mzda musí byť určovaná na základe viacerých ukazovateľov

68. Spravodlivá výška mzdy sa musí vyvodit' z viacerých ukazovateľov, ako už múdro poznamenal Lev XIII., keď napísal: "Rozhodovať o nej (mzde) na základe spravodlivosti je podmienené mnohými okolnosťami". Týmito slovami už vtedy vyvrátil ľahkovážnosť tých, ktorí sa domnievali, že môžu vychádzať z jediného ukazovateľa, i to značne vzdialeného od reality.

Je mylné dožadovať sa všetkého, čo sa dosiahlo vlastnou prácou

69. Určite sú na omyle tí, ktorí neváhajú hlásať, že práca má takú cenu a tak musí byť ohodnotená, akú cenu majú ňou vyrobené výrobky, takže pracujúci má právo požadovať toľko, koľko sa dosiahlo jeho prácou. Je to princíp, ktorého absurdnosť je zjavná už z toho, čo sme vyššie povedali ohľadom vlastníctva.

Hodnotenie spoločenského a individuálneho charakteru práce

70. Je ľahké pochopiť, že okrem osobného a individuálneho charakteru treba brať do úvahy aj spoločenský charakter, a to tak v prípade vlastníctva ako i práce, zvlášť tej, ktorá sa na základe dohody vynakladá pre druhých. Pretože ak nejestvuje skutočne spoločenský a organický celok, ak spoločenský a právny poriadok nechráni výkon práce, ak jednotlivé zložky, ktoré sú navzájom od seba závislé, sa navzájom neprelínajú a vzájomne sa nedopĺňajú, ba čo viac, nespájajú sa - inteligencia, kapitál a práca -, aby vytvorili jeden celok, potom ľudská činnosť nemôže priniesť svoje plody. A preto nie je možné ju spravodlivo ohodnotiť ani primerane odmeniť, keď sa neberie do úvahy jej spoločenská a individuálna povaha.

Tri faktory, ktoré treba zohľadniť pri určovaní mzdy

71. Z tohto dvojakého charakteru, vpísaného do samej prirodzenosti ľudskej práce, vyvierajú vážne dôsledky, na základe ktorých má byť mzda riadená a určovaná.

1) Zaopatrenie pracujúceho a jeho rodiny: rodinná mzda

72. Na prvom mieste robotníkovi treba dať takú mzdu, aká postačuje na zaopatrenie jeho i jeho rodiny. Je však správne, aby aj zvyšok rodiny, každý podľa svojich síl, prispel k spoločnému zaopatreniu, ako to už možno prakticky vidieť najmä v rodinách roľníkov a tiež v mnohých rodinách remeselníkov a drobných obchodníkov. Avšak nesmie sa pritom zneužívať vek detí ani slabosť ženy. Matky rodín nech vykonávajú svoju prácu predovšetkým v domácnosti a okolo nej, pridržiac sa domácich záležitostí. To, že matky rodín pre nedostatok otcovej mzdy sú nútené vykonávať nejakú výnosnú prácu mimo domova a takto zanedbávať svoje vlastné úlohy a povinnosti, no najmä opateru a výchovu svojich detí, je obrovským neporiadkom, ktorý sa musí so všetkým úsilím odstrániť.

Treba teda urobiť všetko, aby otcovia rodín dostávali takú mzdu, ktorá by postačovala na primerané zabezpečenie spoločných domácich potrieb. Aj keď v súčasných spoločenských okolnostiach to nie vždy

bude možné urobiť, sociálna spravodlivosť si vyžaduje, aby sa čím skôr zaviedli také zmeny, ktoré zabezpečia každému dospelému robotníkovi spomenutú mzdu. Zaslúžia si tiež pochvalu tí, ktorí s múdrom a užitočným úsilím skúšajú a preverujú rôzne cesty, ako by sa odmena za prácu mohla dávať v takom vzťahu k potrebám rodiny, že v závislosti od ich zvýšenia by sa poskytovala v zvýšenej miere, ba v prípade potreby by sa uspokojovali aj výnimočné potreby.

2) Situácia podniku: nevyhnutnosť, aby každý podnik napredoval bez vážnych ťažkostí

73. Pri určovaní výšky mzdy treba brať ohľad aj na situáciu podniku a na podnikateľa. Je totiž nespravodlivé žiadať prehnané mzdy, keď ich podnik nemôže uniesť bez toho, že by sám skrachoval a následne spôsobil pohromu pre robotníkov. Je však pravda, že ak menší zisk podniku je zapríčinený nezáujmom, nepresnosťou a ľahostajnosťou voči technickému a ekonomickému pokroku, toto nemožno považovať za primeranú príčinu pre znižovanie miezd robotníkov. Ak však samotný podnik nemá také príjmy, aké by boli potrebné na vyplatenie spravodlivej mzdy robotníkom, či už preto, lebo je utláčaný nespravodlivými daniami, alebo je donútený predávať svoje výrobky za nižšiu cenu, než je spravodlivé, tí, čo ho takto zaťažujú, berú na seba ťažkú vinu, pretože oni oberajú robotníkov o spravodlivú mzdu a robotníci pod tlakom nevyhnutnosti sú nútení uspokojiť sa so mzdou nižšou než je spravodlivé.

Navrhované riešenia v prípade podnikových ťažkostí

74. Preto všetci, robotníci i vlastníci, v jednote síl i myslí nech sa pričinia o prekonanie všetkých prekážok a ťažkostí a nech im je v tomto takom blahodarnom diele na pomoci múdra záštita zo strany verejnej moci. Ak by však situácia mala dospieť do krajnosti, potom treba rozhodnúť, či podnik môže pokračovať vo svojej činnosti, alebo sa treba iným spôsobom postarať o robotníkov. V takom prípade, ktorý je určite veľmi závažný, treba, aby sa vytvorila a účinne pôsobila určitá kolegalita a kresťanská svornosť medzi vlastníkmi a robotníkmi.

3) Nutnosť napomáhať spoločné dobro: mzda prispôbená verejným záujmom

75. Napokon výška mzdy sa musí prispôbiť hospodárskym verejným záujmom. Už sme sa zmienili o tom, ako tejto prosperite alebo spoločnému dobru prospieva, keď si robotníci odkladajú časť mzdy,

ktorá im ostáva po zabezpečení nevyhnutných potrieb, aby postupne nadobudli nejaký skromný majetok. Avšak netreba zanedbať aj ďalšiu nemenej dôležitú okolnosť, v našej dobe určite nevyhnutnú, že totiž tým, ktorí i môžu, i chcú pracovať, treba dať pracovnú príležitosť. A toto v nemalej miere závisí od určovania mzdy, ktoré tak ako môže prispievať k dobru tam, kde je udržiavané v určitých hraniciach, rovnako môže i škodiť, ak ich prekračuje.

Ved' kto by nevedel, že príliš nízky počet a nadmerná výška miezd boli príčinou, pre ktorú robotníci nemohli pracovať? Táto nezrovnalosť, ktorá priniesla mnohým škodu najmä v rokoch nášho pontifikátu, uvrhla robotníkov do biedy a do pokušení, priviedla k úpadku prosperitu miest a vystavila do nebezpečenstva mier a pokoj na celom svete. Je teda proti sociálnej spravodlivosti, ak v záujme vlastných výhod bez ohľadu na spoločné dobro sa mzda robotníkov prehnane znižuje alebo prehnane zvyšuje; a táto istá spravodlivosť vyžaduje, pri zhode myslí a vôle, aby, pokiaľ je to len možné, mzda bola usmerňovaná takým spôsobom, žeby čo najväčšiemu možnému počtu robotníkov bolo umožnené vykonávať svoju prácu a dostávať za ňu primerané plody na svoje živobytie.

Nutnosť existencie spravodlivého pomeru medzi mzdami a cenami

76. Tomu takisto napomáha aj spravodlivý pomer medzi mzdami, s ktorým je úzko spätý aj spravodlivý pomer cien, za ktoré sa predávajú výrobky jednotlivých odvetví, ako sú poľnohospodárstvo, priemysel a podobne. Pri vhodnom zachovávaní tejto obozretnosti rôzne odvetvia sa budú navzájom dopĺňať a spoja sa akoby v jedinom tele a podobne, ako je to v prípade jednotlivých častí tela (údiv - pozn. KVAS), budú si navzájom preukazovať pomoc a zdokonaľovať sa. Až vtedy sociálne hospodárstvo bude skutočne fungovať a prinesie svoje plody, keď sa všetkým jednotlivým členom spoločnosti poskytnú všetky dobrá, ktoré sa dajú vyťažiť s využitím prírody, technickej zručnosti a sociálneho usporiadania hospodárenia. Tieto dobrá musia byť v takom množstve, aké je potrebné tak na zabezpečenie potrieb a skromného pohodlia, ako i na povznesenie životnej úrovne ľudí. Toto, ak sa vykonáva rozumne, nielenže nie je prekážkou cnosti, ale vo veľkom ju napomáha.

d) OBNOVA SPOLOČENSKÉHO PORIADKU

Lev XIII. sa intenzívne pričiňoval o obnovu spoločenského poriadku

77. Dosiaľ spomenuté usmernenia ohľadom rovnoprávneho rozdeľovania dohier a spravodlivosti v mzdách sa týkajú jednotlivcov a len nepriamo zasahujú spoločenský poriadok. Predovšetkým na jeho obnovu podľa zásad zdravej filozofie a najvyšších prikázaní zákona evanjelia, ktoré ho zdokonaľujú, zameral všetku svoju starostlivosť a pozornosť náš predchodca Lev XIII.

Čo je nevyhnutné pre dobro ľudstva

78. Otvorila sa cesta; ale na to, aby boli zdokonalené mnohé veci, ktoré ešte treba vykonať a aby z nich prekypoval ešte väčší a radostnejší prospech pre ľudskú rodinu, sú predovšetkým nevyhnutné dve veci: reforma ustanovizní a náprava mravov.

Reforma ustanovizní

79. A keď hovoríme o reforme ustanovizní, myslíme prvotne na štát, a to nie preto, že od jeho pôsobenia treba očakávať všetku nápravu, ale preto, lebo pod vplyvom individualizmu, ako sme už povedali, veci dopadli tak, že niekdajšia bohatá forma spoločenského života, ktorý sa kedysi prejavoval celým radom rôznych združení, bola potlačená a takmer vymrela, takže dnes proti sebe stoja skoro sami občania a štát. Táto deformácia spoločenského usporiadania prináša nemalú škodu samotnému štátu, na ktorý padajú všetky ťarchy, ktoré znivočené združenia už nevládku niest', takže je zaťažený nesmiernym množstvom bremien a záležitostí.

Štát nesmie prekážať pôsobeniu lokálnych ustanovizní

80. Je celkom určite pravdivé a dejiny to potvrdzujú, že kvôli zmeneným podmienkam mnohé veci môžu vykonávať už len veľké združenia, hoci sa nimi predtým zaoberali aj malé. Predsa však musí ostať jasná veľmi dôležitá zásada v sociálnej filozofii: ak je nepovolené odobrať jednotlivcom to, čo môžu vykonávať vlastnými silami a vlastným úsilím a prideliť to spoločstvu, tak je nespravodlivé preniesť na väčšiu a vyššiu spoločnosť to, čo môžu vykonávať menšie a nižšie spoločnosti. A práve v tomto spočíva veľká ujma a zároveň rozvrat správneho usporiadania spoločnosti. Prirodzenou náplňou akéhokoľvek zásahu samotnej spoločnosti je totiž pomôcť výpomocným (subsidiárnym - pozn. KVAS) spôsobom článkom (údom - pozn. KVAS) spoločenského organizmu, a nie zničiť ich a pohltiť.

Štát musí v rámci správnej hierarchie uznávať menšie združenia a zhromaždenia

81. Je preto nevyhnutné, aby najvyššia autorita štátu presunula na menšie a nižšie združenia vybavovanie záležitostí menšieho významu, ktorými by sa vlastne sama len rozptyľovala. Tak bude môcť s väčšou voľnosťou, silou a účinnosťou riešiť veci, ktoré prináležia len jej, lebo len ona ich môže vykonávať; totiž riadenie dozoru, napomínania, či potláčania, podľa jednotlivých prípadov a potrieb. Nech sa teda členovia vlád pevne ubezpečia, že čím dokonalejšie bude zachované hierarchické usporiadanie medzi jednotlivými združeniami v závislosti od zásady výpomocnej funkcie spoločenskej činnosti, o to viac sa posilní spoločenská autorita a výkonnosť, čím sa prispeje i k priaznivejšej a prosperujúcej úrovni samotného štátu.

Štát musí podnecovať spoluprácu medzi spoločenskými triedami

82. Toto teda musí byť prvý cieľ, toto musí byť úsilie štátu i najlepších občanov: ukončiť pretekánie sa dvoch proti sebe stojacich tried, vzbudiť a napomáhať srdečnú spoluprácu rôznych profesií občanov.

Spoločenské triedy musia konať harmonicky ako údy ľudského tela

83. Sociálna politika teda zameria všetok svoj záujem na obnovu samých profesií, pretože ľudská spoločnosť sa v súčasnosti nachádza v stave násilia, a teda je nestabilná a kolísavá práve preto, že sa zakladá na triedach rôzneho zamerania, stojacich proti sebe, a preto i náchylných na boje a nepriateľstvá.

84. A skutočne, hoci práca, ako znamenite vysvetľuje náš predchodca vo svojej encyklike *Rerum novarum*, nie je nejakým obyčajným tovarom, naopak, treba pri nej uznať ľudskú dôstojnosť robotníka, a preto nemožno s ňou obchodovať ako s akýmkoľvek tovarom, predsa však podľa toho, ako sa veci dnes majú, na trhu práce ponuka a dopyt rozdeľujú ľudí akoby do dvoch šíkov; a nejednota, ktorá z toho pramení, premieňa tento trh akoby na bojisko, kde jedni proti druhým húževnato bojujú. Každý vidí, ako je nevyhnutné čeliť práve tomuto vážnemu neporiadku, ktorý vedie do záhuby celú spoločnosť. Avšak celkové ozdravenie sa bude môcť dosiahnuť jedine vtedy, keď sa odstráni tento zápas a jednotlivé články (údy - pozn. KVAS) spoločnosti sa dobre zosúladia a vytvoria rozličné profesijné kategórie, ku ktorým sa každý občan pripojí nie podľa miesta, ktoré zastáva na trhu práce, ale podľa rozličných úloh, ktoré jednotlivci v rámci spoločnosti vykonávajú. Je totiž výsledkom prirodzených pohnútok, že tak ako tí, ktorí sú si blízki vzhľadom na miesto a spájajú sa a vytvárajú mestské správy, podobne

aj tí, ktorí sa venujú rovnakému remeslu, vytvárajú združenia alebo spoločenské korporácie.

A tieto korporácie s ich vlastným právnym poriadkom, mnohí pokladajú ak nie za podstatné, tak aspoň za prirodzené pre občiansku spoločnosť.

Výzva stavovským združeniam pričiňovať sa o spoločné dobro

85. Keďže však poriadok, ako vynikajúco hovorí sv. Tomáš, je jednota, ktorá vyplýva z vhodného usporiadania mnohých vecí, pravý a rýdzy spoločenský poriadok si vyžaduje, aby jednotliví členovia spoločnosti boli v ňom vedno prepojení prostredníctvom určitého pevného spojiva. Táto spojovacia sila spočíva v totožnosti dohier, ktoré sa vytvárajú, alebo služieb, ktoré sa poskytujú, pričom sa v nich spája práca zamestnávateľov i zamestnancov určitej pracovnej kategórie, ako i v onom spoločnom dobre, o ktoré sa musia jednotlivé triedy, každá svojím spôsobom, spolu v priateľskej zhode usilovať. A toto spoločné úsilie bude o to väčšie a účinnejšie, o čo vernejšie si jednotlivci i rôzne stavovské združenia budú vykonávať svoju profesiu a vyznamenávať sa v nej.

Zamestnávatelia i robotníci nech si slúžia vlastnými odbormi na obranu svojich záujmov

86. Z toho je ľahké vyvodiť, že v takýchto korporáciách sú podstatne uprednostňované záležitosti, ktoré sú spoločné pre celú kategóriu. Z nich najzákladnejšou je čo najintenzívnejšie pričiňovať o to, aby celé profesijné združenie prispievalo k spoločnému dobru, čiže napomáhalo všeobecnú prosperitu celej krajiny. Pokiaľ však ide o podnikanie, v ktorom sa musia zvlášť prerokúvať a obhajovať osobitné výhody a nevýhody majiteľov a remeselníkov, prípadné rozhodnutia nech robí každá skupina osobitne.

87. Nie je azda nutné pripomínať, že v príslušnej miere možno na profesijné korporácie aplikovať to, čo Lev XIII. učil ohľadom formy politického zriadenia, že sa totiž ponecháva na slobodné rozhodnutie výber tej formy, ktorá sa javí lepšou, pokiaľ sa zabezpečí spravodlivosť a požiadavky spoločného dobra.

Potvrdenie nevyhnutnosti slobody združovania

88. Takže rovnakým spôsobom, ako občania obce sa spravidla združujú na rozličné účely a každý sa slobodne k týmto združeniam môže, ale nemusí pripojiť, takisto aj tí, ktorí vykonávajú to isté remeslo, sa tiež

medzi sebou spájajú v slobodných združeniach na také účely, ktoré majú nejaký súvis s výkonom ich remesla. Avšak keďže o týchto združeniach už dal jasné a jednoznačné smernice náš predchodca blahej pamäti, domnievame sa, že teraz postačí zdôrazniť len to, že človek má slobodu nielen vytvárať tieto združenia, ktoré sa riadia vlastným usporiadaním a právomocou, ale tiež vstúpiť im také usporiadanie a také zákony, ktoré považuje za najlepšie vyhovujúce danému cieľu. A tohto istého práva sa treba dovolávať aj v súvislosti so zakladaním združení, ktoré presahujú hranice jednotlivých profesií. Slobodné združenia, ktoré už prekvitajú a prinášajú blahodarné plody, sa musia otvoriť a umožniť vytváranie dokonalejších korporácií, o ktorých sme sa už zmienili, a zo všetkých síl ich napomáhať podľa noriem kresťanskej sociológie.

Hospodárstvo musí byť založené na zásade sociálnej solidarity a nie neviazanej konkurencie

89. Treba sa postarať ešte o ďalšiu vec, ktorá s touto predošlou úzko súvisí. Takisto totiž ako jednota ľudskej spoločnosti sa nemôže zakladať na triednej opozícii, podobne správny hospodársky poriadok nemôže byť ponechaný voľnej konkurencii jednotlivých síl. Z tohto však, ako z otráveného prameňa, pochádzajú všetky omyly individualistickej ekonómie. Zabúda a opomína, že hospodárstvo má aj svoj sociálny a nie menej tiež morálny charakter, a požaduje, aby verejná moc ho uznala a ponechala v úplnej slobode, ako keby v trhu alebo vo voľnej konkurencii mal najst' svoj riadiaci princíp a regulatív, podľa ktorého by bolo riadené oveľa dokonalejšie než akoukoľvek stvorenou inteligenciou. Ibaže voľná konkurencia, hoci je určite čímsi spravodlivým a užitočným, pokiaľ je udržaná v dobre stanovených hraniciach, nijako nemôže byť regulatívom hospodárstva; až príliš to dokazuje skúsenosť, keď boli v praxi aplikované normy individualistického ducha. Je teda v každom prípade nevyhnutné, aby sa hospodárstvo znovu začalo riadiť svojím pravým a účinným riadiacim princípom. Avšak túto úlohu ešte menej môže prevziať ekonomická zvrchovanosť, ktorá v ostatnom čase zaujala miesto voľnej konkurencie. Keďže je to slepá sila a násilná energia, na to, aby sa stala užitočnou pre ľudí, potrebuje byť múdro brzdená a usmerňovaná. Treba teda pohľadať vyššie a vznešenejšie zásady, ktorým možno túto hegemóniu pevne a úplne podriadiť: a takými sú sociálna spravodlivosť a láska. Z tohto dôvodu je nutné, aby sa sociálnou spravodlivosťou inšpirovali ustanovizne národov, ba celý život spoločnosti. A ešte viac je nutné, aby táto spravodlivosť bola skutočne účinná, čiže aby vytvorila právny a sociálny poriadok, ktorému sa

prispôsobí celé hospodárstvo. Sociálna láska potom musí byť akoby dušou tohto poriadku a jeho ochranu i požiadavky si musí vziať na starosť verejná moc. To bude schopná urobiť ľahšie, ak sa zbaví tých bremien, ktoré jej nie sú vlastné, ako sme to už vyššie spomenuli.

Ekonomickú solidaritu treba preukazovať aj na medzinárodnom poli

90. Ešte viac však bude potrebné, aby rôzne krajiny spojili svoje zámery a sily, keďže na hospodárskom poli sú od seba závislé a musia si navzájom pomáhať, a usilovali sa múdrymi dohodami a ustanovizňami napomôcť úspešnú spoluprácu v medzinárodnej ekonomike.

Spolupráca medzi článkami spoločenského organizmu na obraz Kristovho mystického tela

91. Ak budú teda články (údy - pozn. KVAS) spoločenského organizmu takto obnovené a prinesie to i nápravu riadiaceho princípu ako regulatívu spoločenskej ekonómie, bude možné v určitom zmysle hovoriť o spoločenskom poriadku to, čo hovorí apoštol o mystickom tele Ježiša Krista: "Z neho celé telo, pevne zviazané a pospájané všetkými oživujúcimi spojivami, podľa činnosti primeranej každej časti, rastie a buduje sa v láske." (Ef 4,16)

e) ZMIENKA O KORPORATÍVNOM EXPERIMENTE V TALIANSKU

92. Prednedávnom, ako všetci vedia, bola zavedená určitá osobitná odborová a korporatívna organizácia, o ktorej je žiadúce, aby sme sa vzhľadom na obsah tejto našej encykliky zmienili a venovali jej niekoľko priliehavých úvah.

Úloha odborov

93. Štát právne uznáva odbory a nie bez monopolných výsad, pretože jedine ony, takto uznané, môžu zastupovať tak robotníkov ako aj zamestnávateľov, jedine ony môžu uzatvárať kontrakty a pracovné dohody. Vstúpenie do odborov je dobrovoľné a len v tomto zmysle možno o odborevej organizácii hovoriť ako o voľnej, pretože členský poplatok či iné osobitné príspevky sú povinné pre všetkých členov danej kategórie, či už sú to robotníci, alebo zamestnávatelia, podobne ako sú pre všetkých záväzné pracovné dohody, uzatvorené právne uznanou odborovou organizáciou. Je však pravda, že bolo spoľahlivo vyhlásené,

že právne uznané odbory nevyklučujú faktickú existenciu profesijných združení.

Spojením odborárskych predstaviteľov robotníkov a zamestnávateľov sa tvoria korporácie

94. Korporácie sú tvorené z predstaviteľov robotníckych a zamestnávateľských odborov toho istého remesla alebo profesie a ako skutočné štátne orgány či ustanovizne riadia a koordinujú odbory vo veciach spoločného záujmu.

Zákaz štrajku

95. Štrajk je zakázaný; ak sa jednotlivé strany nemôžu zhodnúť, zasiahne súdny orgán.

Výhody korporatívneho usporiadania

96. Netreba dlho uvažovať, aby sa ozrejmili výhody tohto usporiadania, hoci len letmo načrtnutého: pokojná spolupráca tried, potlačenie socialistických organizácií a tlakov, sprostredkovacia činnosť osobitného súdnictva.

Aby sme neopomenuli nič v takejto dôležitej veci a v súlade so všeobecnými princípmi, ktorých sme sa tu dovolávali, ako aj s tým, k čomu sa hneď dostaneme, musíme povedať, že sledujeme ako nechýbajú ani tí, čo sa obávajú, že by štát mohol zaujať miesto slobodných aktivít, namiesto nevyhnutného a postačujúceho dozoru a pomoci, že nové odborové a korporatívne usporiadanie má prehnane byrokratický a politický charakter a že napriek spomenutým všeobecným výhodám môže slúžiť osobitným politickým zámerom namiesto nastolenia a vytvorenia lepšieho spoločenského poriadku.

f) KATOLÍCI ZAANGAŽOVANÍ ZA LEPŠÍ SPOLOČENSKÝ PORIADOK

97. Domnievame sa, že na dosiahnutie tohto vznešeného zámeru na pravý a trvalý všeobecný prospech je nevyhnutné predovšetkým a nadovšetko Božie požehnanie a potom spolupráca všetkých, čo majú dobrú vôľu. ďalej a ako logický dôsledok toho sa domnievame, že tento zámer bude o to istejšie dosiahnutý, v o čo väčšej miere k nemu prispejú technické, profesionálne a spoločenské pôsobnosti (spôsobilosti - pozn. KVAS) a ešte viac katolícke zásady a ich uskutočňovanie nie zo strany samotnej Katolíckej akcie (ktorá nemá v úmysle vykonávať činnosť čisto odborovú alebo politickú), ale tých našich synov a dcér, ktorých Katolícka akcia vynikajúco formuje v týchto zásadách a v ich apoštoláte

pod vedením a na základe učenia Cirkvi; Cirkvi, ktorá aj na vyššie spomenutom poli, kde sa pretriasajú a usmerňujú mravné otázky, nemôže zabúdať na svoje ochranné a učiteľské poslanie, ktoré jej Boh zveril, a zanedbávať ho.

Nevyhnutná je aj reforma mravov

98. Ibaže to, čo sme povedali o obnovení a zdokonalení spoločenského poriadku, nijako nebude môcť byť uskutočnené bez reformy mravov, ako nám o tom dávajú dejiny skvelé dôkazy. Bola totiž doba, v ktorej vládlo spoločenské usporiadanie, ktoré hoci nebolo celkom dokonalé a v každej svojej súčasti bezchybné, predsa však sa javilo v určitom súlade so správnym rozumom podľa podmienok a potrieb svojej doby. Toto usporiadanie už dávno zaniklo, a to nie preto, že by sa nemohlo v rámci svojho vývoja uskutočňovať a prispôsobovať zmeneným podmienkam a potrebám vecí či určitým spôsobom sa rozširovať, ale skôr preto, že ľudia zatvrdení egoizmom odmietli rozšíriť schémy tohto usporiadania tak, ako by mali podľa zväčšujúceho sa počtu ľudstva, prípadne preto, že zvedení falošnou slobodou či inými omylmi a neznášanlivosťou voči akejkoľvek autorite sa usilovali zbaviť akéhokoľvek obmedzenia.

Reforma mravov je prvým a najnutnejším liekom na mnohé spoločenské neduhy

99. Ostáva nám teda, keď sme opätovne posúdili súčasný hospodársky režim i jeho úhlavného žalobcu, socializmus, a vyniesli sme spravodlivý súd nad jedným i druhým, hlbšie sa zamerať na korene toľkých neuhov a poukázať na prvý a najnutnejší liek, totiž reformu mravov.

III. EKONOMICKO-SPOLOČENSKÉ ZMENY, KTORÉ SA UDIALI PO ČASOCH LEVA XIII., A ZÁKLADNÉ SMERY NOVÉHO SPOLOČENSKÉHO PORIADKU

Lev XIII. sa zaoberal najmä vzťahom medzi kapitálom a prácou

100. A veru hlboké sú tie zmeny, ktoré od čias Leva XIII. podnes podstúpil tak hospodársky režim, ako i socializmus.

Predovšetkým je každému zjavné, že do hĺbky sa zmenili ekonomické podmienky. A vy viete, ctihodní bratia a milovaní synovia, že náš predchodca blahej pamäti sa vo svojej encyklike zamýšľal najmä nad hospodárskym usporiadaním, v ktorom sa vo všeobecnosti napomáha hospodárska činnosť zo strany jedných kapitálom a zo strany druhých

prácou, ako to definoval výstižným vyjadrením: "Niet kapitálu bez práce, ani práca nemôže byť bez kapitálu."

a) OTVORENÉ ODSÚDENIE KAPITALISTICKÉHO SYSTÉMU

Lev XIII. sa usiloval usporiadať vzťahy medzi zamestnávateľmi a robotníkmi

101. Lev XIII. hľadal všetky prostriedky na usmernenie tohto spoločenského poriadku podľa noriem počestnosti, z čoho je vidieť, že tento poriadok nie je sám osebe na odsúdenie. Skutočne nie je vo svojej podstate zlý, je však porušením správneho usporiadania vecí, keď kapitál viaže na seba robotníkov čiže proletársku triedu s cieľom a za podmienok vykorisťovania podnikov, a teda celého hospodárstva podľa svojej vôle a na svoj prospech, neberúc ohľad ani na dôstojnosť robotníkov, ani na sociálny charakter hospodárstva, ani na samotnú sociálnu spravodlivosť a spoločné dobro.

Aj priami hospodári sú dôležitou spoločenskou triedou

102. Je pravda, že ani dnes toto nie je jediný hospodársky poriadok, ktorý by platil všade; jestvuje aj iná forma, ktorá tiež zahrňuje veľké množstvo osôb, dôležité vzhľadom na počet či silu, ako napríklad roľnícka trieda, v ktorej väčšia časť ľudstva si statočnou a poctivou prácou zabezpečuje svoje živobytie. Aj ona má svoje úzkosti a ťažkosti, ktorých sa dotýka náš predchodca na mnohých miestach svojej encykliky a aj my sami sme ich v tejto encyklike viackrát naznačili.

Analýza premien kapitalistického režimu za posledných štyridsať rokov

103. Ale kapitalistické hospodárske zriadenie s rozširujúcim sa industrializmom do celého sveta sa v období po encyklike Leva XIII. tiež rozšírilo na všetky strany až do takej miery, že zasiahlo a preniklo aj do hospodárskych a sociálnych podmienok tých, ktorí sa nachádzajú mimo jeho okruhu, čím im v určitom zmysle vtlačilo svoju pečať.

104. Ak teda vyzývame na štúdium zmien, ktoré zasiahli kapitalistické hospodárske zriadenie po časoch Leva XIII., nerobíme tým dobre len tým, ktorí bývajú v krajinách ovládaných kapitálom a priemyslom, ale celému ľudstvu.

Sústredenie neobmedzenej hospodárskej moci v rukách niekoľkých

105. To, čo dnes predovšetkým bije do očí, je nielen sústredenie bohatstva, ale tiež aj nahromadenie obrovskej moci, neobmedzené (v

origináli je: "despotické" - pozn. KVAS) ovládnutie hospodárstva v rukách niekoľkých, a to často ani nie vlastníkov, ale len strážcov a správcov kapitálu, s ktorým však zaobchádzajú podľa svojej vôle a ako sa im páči.

Najmä finančníci sú pánmi hospodárstva

106. Táto moc je obzvlášť neobmedzená u tých, ktorí majú v rukách peniaze, správajú sa ako ich páni; to preto, lebo sú v určitom zmysle rozdeľovateľmi krvi, z ktorej žije hospodársky organizmus, a majú v rukách takpovediac dušu hospodárstva, takže nik by proti ich vôli nemohol ani len dýchať.

Bezuzdná konkurencia doviedla k ekonomickej a politickej nadvláde kapitálu

107. Takéto sústredenie síl a moci, ktoré je priam špecifickým znakom súčasného hospodárenia, je prirodzeným plodom onej neviazanej slobody konkurencie, ktorá necháva prežiť len tých najsilnejších čiže často tých najnásilnejších v boji a tých, ktorí najmenej berú ohľad na svedomie.

Sústredenie bohatstva vedie postupne k boju o nadvládu na medzinárodnom poli

108. Toto sústredenie bohatstva a moci potom vytvára tri druhy boja o ovládnutie: predovšetkým sa bojuje o prevahu ekonomickú; potom sa húževnato zápasí aj o nadvládu nad politickou mocou, aby sa podmanila jej sila a vplyv pri hospodárskom súťažení; napokon sa bojuje medzi samými štátmi, buď preto, že krajiny využívajú svoju silu a politickú moc na zabezpečenie hospodárskych výhod pre svojich občanov, alebo preto, že uplatňujú hospodársku moc a silu na riešenie politických otázok, ktoré medzi jednotlivými krajinami vznikajú.

Neblahé následky kapitalistického systému

109. Konečné dôsledky individualistického ducha v hospodárskom živote sú napokon tie, ktoré vy sami, ctihodní bratia a milovaní synovia, vidíte a odsudzujete. Voľná konkurencia totiž zničila samu seba; namiesto voľného trhu nastúpila ekonomická hegemonia; ziskuchtivosť priviedla za sebou neudržateľnú žiadostivosť po nadvláde; a celé hospodárstvo sa tak stalo hrozivo tvrdým, neúprosným a ukrutným. K tomu treba pridať vážne škody, ktoré pochádzajú z odsúdeniahodného zmätku zásahov a služieb vlastných pre verejnú moc s prejavmi a

službami samotnej ekonómie: ako napríklad, aby sme citovali len jedno z najdôležitejších, zníženie dôstojnosti štátu, ktorý sa stáva služobníkom a poslušným nástrojom ľudských naruživostí, zatiaľ čo by mal zasadiť ako zvrchovaný pán a sudca v rôznych veciach, slobodne nestranný a zameraný len na spoločné dobro a na spravodlivosť. V poriadku medzinárodných vzťahov vytryskol z tohto istého prameňa dvojitý prúd: na jednej strane nacionalizmus alebo aj ekonomický imperializmus, na druhej strane nemenej neblahý a hanebný bankový internacionalizmus alebo medzinárodný peňažný imperializmus, ktorý spôsobil, že vlasť je tam, kde sa dobre vodí.

Kresťanské sociálne učenie ako jediný liek na kapitalizmus

110. Nuž akými liekmi je možné čeliť takému hlboko zakorenenému zlu, to sme už vyložili v druhej časti tejto encykliky, v ktorej sme sa tým zaoberali z pohľadu doktrinálneho: tu nám postačí pripomenúť základné myšlienky nášho učenia. Keďže je teda hospodársky poriadok založený predovšetkým na kapitále a na práci, treba, aby boli známe a uskutočňované predpisy správneho rozumu, totiž kresťanskej sociálnej filozofie, ktoré sa týkajú týchto dvoch spomenutých prvkov a vzťahov medzi nimi. Takto, aby sa predišlo krajnostiam individualizmu na jednej strane a socializmu na druhej strane, treba brať nadovšetko ohľad zároveň na dvojitú povahu, individuálnu a spoločenskú, tak kapitálu alebo vlastníctva, ako i práce. A tak vzťahy medzi nimi musia byť riadené podľa zákonov tej najprísnejšej výmennej spravodlivosti, ktorá sa opiera o kresťanskú lásku. Je nutné, aby voľná konkurencia, obmedzená v rozumných a spravodlivých hraniciach, a ešte viac ekonomická moc boli skutočne podriadené verejnej autorite v tom, čo sa týka výkonu jej právomoci. Napokon ustanovizne národov musia postupne prispôbovať celú spoločnosť požiadavkám spoločného dobra, čiže zákonitostiam sociálnej spravodlivosti. To nevyhnutne dovedie k tomu, že taká dôležitá súčasť spoločenského života, akou je hospodárska činnosť, sa opäť obnoví v zdravom a dobre vyrovnanom poriadku.

b) TRANSFORMÁCIA A ROZDELENIE SOCIALIZMU

Socializmus, hoci je dnes rozdelený, ostal protikresťanský

111. Nie menej hlbokú zmenu, akú podstúpil hospodársky poriadok, zaznamenal od dôb Leva XIII. aj socializmus, s ktorým obzvlášť bojoval náš predchodca. Vtedy sa totiž mohol považovať za jednotný a za

obhajcu doktrínálnych zásad definovaných alebo zhrnutých v jednom systéme; dnes však ho treba rozdeliť do dvoch základných strán, ešte k tomu stojacich proti sebe a navzájom nepriateľských, avšak predsa takých, že ani jedna z nich sa neodkláňa od základov vlastných pre každý socializmus, a tiež odporujúcich kresťanskej viere.

Vznik bezbožného a násilného komunizmu

112. Jedna zo strán socializmu podstúpila tú istú transformáciu, akú sme opísali vyššie ohľadom kapitalistického hospodárstva a upadla do komunizmu. Tento hlása a sleduje dve myšlienky, vôbec nie v skrytosti alebo okľukou, ale celkom verejne a všetkými prostriedkami, a to aj násilnými: ten najzúrivejší triedny boj a úplné odstránenie súkromného vlastníctva. A pri napĺňaní týchto dvoch cieľov sa pred ničím nezastaví a nič nerešpektuje; tam však, kde sa dostal k moci, ukazuje sa ešte ukrutnejší a divší, že sa to zdá až neuveriteľné a hrôzostrašné. Dôkazom toho je strašné krviprelievanie a ničenie, ktoré si pripísal v rozsiahlych krajinách východnej Európy a Ázie. Do akej miery je otvoreným nepriateľom svätej Cirkvi i samého Boha, to je vec, žiaľ, potvrdená skúsenosťou a všetkým dobre známa. Nepovažujeme preto za nevyhnutné varovať dobrých a verných synov a dcéry Cirkvi pred zlou a nespravodlivou povahou komunizmu. Avšak nemôžeme predsa bez hlbokého žiaľu hľadiť na nedbalosť a nezáujem tých, ktorí zjavne nedávajú primeranú váhu hroziacim nebezpečenstvám a s pasívnou ľahostajnosťou umožňujú, aby sa na všetky strany šírili tieto bludy, ktoré krviprelievaním a násilnosťami privedú celú spoločnosť na smrť. Avšak najviac si odsúdenie zaslúžia tí, ktorí zanedbávajú prekonanie alebo premenu tých podmienok, ktoré dráždia ducha národov, a tým pripravujú cestu revolúcii a záhube spoločnosti.

Nový socializmus odmieta použitie násilia

113. Miernejšou je druhá strana, ktorá si zachovala názov socializmu; nielenže totiž hlása odmietanie použitia násilia, ale aj ak nezavrhuje triedny boj a odstránenie súkromného vlastníctva, oslabuje ho aspoň umiernenosťou a zdržanlivosťou. Povedalo by sa teda, že socializmus, vyľakaný svojimi zásadami a dôsledkami, ku ktorým ich dovádza komunizmus, obracia sa a určitým spôsobom približuje k tým pravdám, ktoré kresťanská tradícia vždy slávnostne vyučovala. Nemožno totiž poprieť, že jeho požiadavky sa niekedy i dosť blízko približujú k tým, ktoré oprávnene predkladajú kresťanskí reformátori spoločnosti.

Požiadavky nového socializmu: miernosť v triednom boji a v medziach práva na vlastníctvo

114. Triedny boj totiž, ak sa vzdá prejavov nepriateľstva a vzájomnej nenávisťi, postupne sa premení na počestnú diskusiu, založenú na hľadaní spravodlivosti; diskusiu, ktorá isteže nie je oným šťastným sociálnym zmierom, ktorý si všetci túžobne prajú, ale ktorá môže a musí byť východiskovým bodom ku vzájomnej spolupráci tried. Tak aj vojna vyhlásená súkromnému vlastníctvu sa stále viac zmierňuje a ohraničuje až do takej miery, že nakoniec sa už nenapáda samotné vlastníctvo výrobných prostriedkov, ale určitá spoločenská hegemonia, ktorú si vlastníctvo protiprávne osobovalo a privlastnilo. A skutočne, takáto nadvláda nemôže patriť obyčajným vlastníkom, ale jedine verejnej moci. Tak by bolo možné pri nedostatku citlivosti dospieť až k tomu, že základné tézy umierneného socializmu sa už viac nerozchádzajú od túžob a požiadaviek tých, čo na základe kresťanských zásad hľadajú cesty reformovania ľudskej spoločnosti. A v skutočnosti možno naozaj podporiť, že sú určité kategórie dohier, ktoré treba rezervovať pre verejnú moc, pretože so sebou prinášajú takú ekonomickú prevahu, akú nemožno ponechať v rukách súkromných občanov bez ohrozenia spoločného dobra.

Spravodlivé sociálne požiadavky nie sú monopolom socializmu

115. Takéto spravodlivé požiadavky a túžby už neobsahujú nič, čo by sa priečilo katolíckej pravde, a ešte menej sú to požiadavky vlastné pre socializmus. Preto tí, čo si tieto veci kladú za cieľ, nemajú žiaden dôvod spomínať socializmus.

c) SPRÁVANIE SA KATOLÍKOV VOČI SOCIALIZMU

Je to márna nádej, chcieť získať socialistov za cenu ústupkov voči zásadám kresťanskej pravdy

116. Nemožno si preto mysliť, že tie strany alebo skupiny socialistov, ktoré nie sú komunistické, až do takejto miery zmenili svoje názory či už v praxi, alebo vo svojom programe. Nie, pretože zväčša nezavrhnú ani triedny boj, ani odstránenie súkromného vlastníctva, ale chcú ich len v určitom zmysle zjemniť. Ibaže ak sa ich falošné zásady takto zjemnia, či priam vymažú, vyplýva z toho, respektíve niektorí prichádzajú s takouto pochybnosťou: či náhodou aj zásady kresťanskej pravdy nemožno určitým spôsobom zjemniť alebo zmierniť, aby sa tak vyšlo v ústrety socializmu s cieľom zhodnúť sa spolu na akejsi strednej ceste. A

sú aj takí, čo v sebe živia márnú nádej, že takýmto spôsobom k nám pritiahnu socialistov. Je to márna nádej, hovoríme. Tí totiž, ktorí chcú byť apoštolmi medzi socialistami, musia vyznávať kresťanskú pravdu otvorene a úprimne v jej plnosti a celistvosti a nijakým spôsobom nepoužívať tichý súhlas s bludmi. Ak však skutočne chcú byť hlásateľmi evanjelia, musia sa usilovať predovšetkým ukázať socialistom, že ich požiadavky, pokiaľ sú spravodlivé, je možné oveľa viac podporiť zásadami kresťanskej viery a oveľa účinnejšie napomáhať mocou kresťanskej lásky.

Slávnostné vyhlásenie nezlučiteľnosti socializmu s učením katolíckej Cirkvi

117. Čo však povedať v takom prípade, keď ohľadom triedneho boja a súkromného vlastníctva socializmus sa skutočne tak zjemní a upraví, že už nebude mať nič, čo by sa mu v týchto veciach mohlo vyčítať? Vari sa tým zriekol svojich zásad, svojej povahy protirečiacej kresťanskému náboženstvu? Toto je vec, v ktorej sa mnohé duše nachádzajú na pochybách. A nemálo je aj katolíkov, ktorí dobre vedia, že kresťanské zásady nemožno ani zanechať, ani vymazať, a preto dvíhajú svoj pohľad k Svätému Stolcu a túžobne žiadajú, aby sme rozhodli, či socializmus sa do takej miery odvrátil od omylov, že ho možno bez ujmy na ktorejkoľvek z kresťanských zásad prijať a v určitom zmysle akoby pokrstiť. Aby sme teda podľa svojej otcovskej starostlivosti vyhověli týmto túžbam, vyhlasujeme, že socializmus, či už ho považujeme za učenie, alebo za historickú skutočnosť, alebo za "činnosť", pokiaľ ostáva naozaj socializmom, aj po uznaní pravdy a spravodlivosti v týchto veciach, ktoré sme povedali, nemôže sa zlúčiť s učením katolíckej Cirkvi. To preto, lebo jeho pojem spoločnosti možno označiť za protikladný voči kresťanskej pravde.

Protiklad medzi kresťanstvom a socializmom v otázke konečného cieľa

118. Podľa kresťanského učenia totiž cieľ, pre ktorý je človek obdarovaný spoločenskou povahou, sa nachádza na tejto zemi, a síce, aby človek žil v spoločnosti a pod spoločenskou autoritou Bohom nariadenou, aby rozvíjal a naplno využíval všetky svoje schopnosti na česť a slávu Stvoriteľa; a verne vykonávajúc povinnosti svojho zamestnania a povolania, nech je akékoľvek, dosiahol šťastie časné a

zároveň i večné. Socializmus, naopak, vôbec nedbá a nestará sa o tento vznešený cieľ, či už človeka, alebo spoločnosti, a predpokladá, že ľudské spoločenstvo je ustanovizňou zameranou jedine na blahobyť.

Dôsledné uplatňovanie socializmu porušuje ľudskú dôstojnosť

119. Z toho totiž, že primerané rozdelenie práce účinnejšie zabezpečuje výrobu než rozdelené úsilie jednotlivcov, socialisti uzatvárajú, že hospodárska činnosť, pri ktorej berú do úvahy jedine materiálny výsledok, musí byť nevyhnutne vykonávaná spoločensky. A z tejto nutnosti podľa nich vyplýva, že ľudia sa bezpodmienečne musia celkom podriaďovať spoločnosti v tom, čo sa týka výroby. Ba vlastníctvo väčšieho množstva bohatstva, ktoré môže slúžiť životnému pohodliu, je vyzdvihované do takej miery, že mu treba podriaďovať tie najvyššie dobrá človeka, najmä slobodu, a všetky ich obetovať požiadavkám účinnejšej výroby. Tento predpoklad "socializovaného" poriadku výroby, obmedzujúci ľudskú dôstojnosť, bude podľa nich hojne vynahradený dobrami, ktoré jednotlivci z neho obsiahnu, aby ich mohli použiť na spohodlnenie a spríjemnenie života podľa vlastného potešenia. A tak spoločnosť, ako si ju predstavuje socializmus, nemôže existovať ani chápať sa oddelene od naozaj prehnaného obmedzovania, a na druhej strane ostáva napospas nemenej falošnej voľnosti, pretože jej chýba pravá spoločenská autorita. Táto sa však nemôže zakladať na časných a materiálnych výhodách, ale môže pochádzať jedine od Boha Stvoriteľa a konečného cieľa všetkých vecí.

Nie je možné byť dobrým katolíkom a zároveň pravým socialistom

120. Ak aj socializmus, ako všetky bludy, síce pripúšťa nejakú časť pravdy (čo napokon pápeži nikdy nepopierali), predsa sa zakladá na celkom svojskom učení o ľudskej spoločnosti, ktoré sa nezhoduje s pravým kresťanstvom. Náboženský socializmus a kresťanský socializmus sú teda výrazy protirečivé: nik nemôže byť dobrým katolíkom a zároveň pravým socialistom.

121. A preto všetky tieto pravdy, na ktoré sme poukázali a svojou autoritou ich slávnostne potvrdili, sa zároveň vzťahujú aj na onú celkom novú formu a nové spôsoby socializmu, ktoré sú dosiaľ vskutku neznáme, ale v súčasnosti sa rozširujú medzi mnohými skupinami socialistov. Usiluje sa predovšetkým pôsobiť na duše a na mravy; pod rúškom priateľstva zvlášť vábi útlú mládež, ale rovnako zhromažďuje aj množstvo dospelých ľudí, aby nakoniec vytvoril "socialistického

človeka", o ktorého chce oprieť ľudskú spoločnosť pretvorenú podľa zásad socializmu.

Otcom socializmu je liberalizmus, ale jeho dedičom bude bolševizmus

122. Keďže sme už zoširoka vo svojej encyklike *Divini illius Magistri* vysvetlili, na akých princípoch sa zakladá a aké ciele sleduje kresťanská výchova, je celkom jasné a zrejmé, že to, čo robí a o čo sa usiluje výchovný socializmus, je v protiklade s tým, takže sa k tomu netreba viac vyjadrovať. Avšak zdá sa, že vážne a hrozivé nebezpečenstvá, ktoré socializmus so sebou prináša, neberú do úvahy alebo nepripisujú im dostatočnú váhu tí, ktorí sa nestarajú, aby im vzhľadom na vážnosť vecí zapálene a odvážne odporovali. Je teda našou pastoračnou povinnosťou vystríhať ich pred závažnými a blízkymi škodami, a tak všetci nech si pamätajú, že otcom výchovného socializmu je síce liberalizmus, ale jeho dedičom je a bude bolševizmus.

Bolesť za katolíkov, ktorí prešli k socializmu

123. Z toho môžete pochopiť, ctihodní bratia, s akou bolesťou sledujeme, zvlášť v niektorých krajinách, ako nemálo našich synov a dcér - o ktorých sa nemôžeme presvedčiť, že by celkom zanechali pravú vieru a dobrú vôľu - zutekalo z pôdy Cirkvi a prešlo do radov socializmu: jedni otvoreným vyhlásením sa za socialistov a vyznávaním jeho učenia, iní z neznalosti alebo aj s odporom tým, že sa pridali k združeniam, ktoré sa vyhlasujú za socialistické alebo v skutočnosti také sú.

Títo obviňujú Cirkev, že zanedbáva robotníkov a bráni bohatých

124. S otcovskou úzkosťou uvažujeme a skúmame, ako mohlo dôjsť k takému zblúdeniu a zdá sa nám, že počujeme, ako nám mnohí z nich odpovedajú na svoje ospravedlnenie: Cirkev a tí, čo sa vyhlasujú za najvernejších členov Cirkvi, uprednostňujú bohatých a pri tom zanedbávajú robotníkov a vôbec na nich nemyslia; preto títo na svoje vlastné zabezpečenie sa museli pripojiť k šíkom socialistov.

Pre pseudokresťanských podnikateľov, ktorí zneužívajú pracujúcich, je ohováraná Cirkev

125. A toto je bezpochyby veľmi smutná vec, ctihodní bratia, že boli a ešte stále sú takí, čo hoci sa vyhlasujú za katolíkov, takmer vôbec nepamätajú na vznešený zákon spravodlivosti a lásky, ktorý nám nielenže predpisuje dať každému, čo mu patrí, ale tiež prichádzať na pomoc svojim núdzným bratom ako samému Kristovi. A čo je ešte

horšie, vo svojej úzkosti o zisk neváhajú utláčať pracujúcich. Ba sú aj takí, čo zneužívajú samotné náboženstvo a jeho menom prikrývajú vlastné nespravodlivé konanie, aby sa tak mohli vyhnúť plne oprávneným požiadavkám robotníkov. Nikdy neprestaneme odsudzovať podobné správanie, pretože práve títo ľudia sú príčinou, že Cirkev bez toho, že by si to čímkol'vek zaslúžila, sa dostala do takého svetla, a teda je aj obviňovaná, že zastáva bohatých a nemá žiadnu sústrasť s útrapami tých, čo sú akoby vydedení zo svojho podielu na blahobyte tohto života. Že tento dojem a toto obvinenie je nezaslúžené a neodôvodnené, to potvrdzujú celé dejiny Cirkvi. A samotná encyklika, ktorej výročie si pripomíname, je tým najskvelejším dôkazom vrcholnej nespravodlivosti podobných urážok a ohovárania, ktoré sa vznášajú proti Cirkvi a jej učeniu.

d) VÝZVA NA REFORMU SPOLOČNOSTI V SPRAVODLIVOSTI A V KREŠŤANSKEJ LÁSKE

Bolestná výzva zblúdeným synom a dcéram, aby sa vrátili do lona Cirkvi a zasadzovali sa za spravodlivosť a sociálnu lásku

126. Avšak hoci nás toto napádanie poburuje a prebodáva naše otcovské srdce, je od nás veľmi ďaleko myšlienka, že by sme odvrhli týchto svojich synov a dcéry, i keď tak biedne zblúdili a vzdialili sa od pravdy a spásy. Naopak, so všetkou túžbou a starosťou ich vyzývame, aby sa vrátili do materského lona Cirkvi. A nech Boh dá, aby vypočuli tento náš hlas! Nech sa vrátia tam, odkiaľ odišli, teda do Otcovho domu, a zotrývajú tu, kde je ich pravé miesto, totiž v radoch tých, čo nasledujú učenie Leva XIII., ktoré tu teraz slávnostne obnovujeme, usilujú sa obroditi spoločnosť podľa ducha Cirkvi a upevniť v nej spravodlivosť a sociálnu lásku. Nech sa presvedčia, že nikdy nebudú môcť inde nájsť väčšie šťastie, a to aj pozemské, ak len nie v blízkosti toho, ktorý z lásky k nám "hoci bol bohatý, stal sa pre nás chudobným, aby sme sa my jeho chudobou obohatili", ktorý bol chudobný a uprostred útrap žil od svojej mladosti, ktorý pozýva k sebe všetkých preťažených námahou a zármutkom, aby im dal plnú útechu v láske svojho srdca, a ktorý konečne bez toho, že by hľadel na osoby, bude žiadať viac od tých, ktorým dal viac a "odplatí každému podľa jeho skutkov".

Nutnosť obnovy mravov

127. Avšak keď sa nad touto vecou zamyslíme pozornejšie a hlbšie, vidíme jasne, že tejto vytúženej sociálnej obnove musí predchádzať vnútorná obnova kresťanského ducha, od ktorého sa, žiaľ, vzdialili mnohí, čo sa zaoberajú ekonomickými záležitosťami. V opačnom prípade všetky námahy vyjdú nazmar, keď budova sa nebude stavať na skale, ale na pohyblivom piesku.

Súčasný hospodársky poriadok je hlboko skazený

128. A skutočne, ctihodní bratia a milovaní synovia, pohliadli sme na súčasný hospodársky poriadok a našli sme ho hlboko skazený. A potom, keď sme znovu preskúmali komunizmus a socializmus, ako i všetky ich formy, aj tie najjemnejšie zistili sme, že sú veľmi vzdialené od učenia evanjelia.

Jediným liekom pre spoločnosť je návrat ku kresťanstvu

129. Preto, aby sme použili slová nášho predchodcu, "ak teda existuje liek na bolesti sveta, týmto liekom môže byť jedine návrat ku kresťanskému životu a mravom". Ved' jedine toto môže odvrátiť zrak ľudí, očarených pomínutelnými vecami tohto sveta a celkom do nich pohrúžených, a pozdvihnúť ich k nebu; jedine toto môže priniesť účinný liek na prehnanú starosť o prchavé dobrá, ktorá je pôvodom všetkých nerestí. Kto môže pochybovať, že práve takýto liek ľudská spoločnosť v súčasnosti nesmierne potrebuje?

Hospodársko-spoločenský neporiadok vedie duše ku skaze

130. Všetci sú vystrašení takmer výlučne zo vzbúr, masakier a časnej skazy. Ale ak na tieto skutočnosti hľadáme z kresťanského pohľadu, ako je to našou povinnosťou, čo sú všetky tieto zlá v porovnaní so skazou duší? A predsa môžeme bez zveličovania označiť dnešný chod spoločenského a hospodárskeho života za taký, že nesmierne veľké množstvo ľudí sa stretá s najväčšími ťažkosťami práve v snahe o to, čo jediné je nevyhnutné pre najhlavnejšiu úlohu zo všetkých, totiž úlohu svojej vlastnej večnej spásy.

Nemôžeme byť ľahostajní voči nebezpečenstvám materializmu

131. Keď nás prvý z pastierov ustanovil za pastiera a ochrancu tohto nespočetného množstva ovečiek, ktoré vykúpil svojou krvou, nemôžeme hľadiet ľahostajne na také obrovské nebezpečenstvo. Naopak, vedomí si svojho pastierskeho úradu, s otcovskou starostlivosťou neustále premýšľame o tom, ako im priniesť pomoc,

odvolávajúc sa aj na neúnavné úsilie iných, ktorí sa z titulu povinnosti alebo lásky touto problematikou zaoberajú. Ved' čo by osožilo, keby sa ľudia čo aj tým najrozumnejším užívaním bohatstva dokázali stať schopnejšími získať hoci aj celý svet, ak by tým uškodili svojej duši? Čo by osožilo učiť ich bezpečné zásady vo veciach ekonómie, ak by sa potom nechali strhnúť neviazanou žiadostivosťou a obmedzenou sebaláskou až do takej miery, že "hoci počuli Pánove príkazy, robili potom celkom naopak!"

Odvrátenie sa od zákonov kresťanstva je plodom zvrátených žiadostivostí, ktoré sú následkom dedičného hriechu

132. Tento odklon spoločenského a hospodárskeho života od zákonov kresťanstva a na to nadväzujúci odpad mnohých robotníkov od katolíckej viery má svoj koreň a pôvod v nezriadených náklonnostiach duše, tomto smutnom dôsledku dedičného hriechu, ktorý zničil úžasnú rovnováhu ľudských schopností. A tak človek je ľahko strhnutelný zvrátenými žiadostivosťami a je mocne pobádaný uprednostňovať prchavé dobrá tohto sveta pred nepominuteľnými nebeskými dobrami. Z tohto pramení neuhasiteľný smäd po bohatstve a po časných dobrách, ktorý, hoci v každej dobe viedol ľudí k porušovaniu Božích zákonov a pošliapavaniu práv blížnych, dnes v modernom ekonomickom usporiadaní ponúka ľudskej krehkosti oveľa väčší počet podnetov. A keďže nestálosť hospodárskeho života a zvlášť jeho organizmu si vyžaduje veľké a trvalé úsilie od tých, ktorí sa v ňom angažujú, niektorí si zatvrdili svedomie do takej miery, že považujú za dovolené dvíhať zisky akýmkoľvek spôsobom a všetkými prostriedkami potom s veľkým úsilím brániť nahromadené bohatstvo pred nečakanými zvratmi šťastia.

Ľahké zárobky, ktoré trhová anarchia ponúka všetkým, strhávajú mnohých k výmenám a predajom, takže títo dychtia jedine po rýchlom zbohatnutí; a s minimálnou námahou a bezbrehou špekuláciou potom dvíhajú alebo stláčajú ceny podľa svojej ľubovôle a chamtivosti, takže celkom znemožňujú všetky rozumné predpovede výrobcov. Právne nariadenia, zamerané na uľahčenie spolupráce kapitálov, ako rozdeľujú zodpovednosť a znižujú riziko vyjednávania, stali sa zároveň zámkou na to najodsúdeniahodnejšie uvoľnenie: vidíme totiž, ako sa zúžením zúčtovacej povinnosti zmenšila zodpovednosť v dušiach a pod rúškom obrany takzvanej anonymnej spoločnosti sa páchajú tie najhoršie nespravodlivosti a podvody. A vedúci týchto ekonomických

združení, zabúdajúc na svoje povinnosti, nezriedka zrádzajú práva tých, ktorých úspory sa podujali spravovať. V neposlednom rade nemožno opomenúť odsúdenie aj takých podvodníkov, ktorí zanedbávajú oprávnené požiadavky tých, čo si slúžia ich prácou, a neostýchajú sa dráždiť ľudskú žiadostivosť, aby ju potom zneužili vo svoj prospech.

Z racionalizmu vzišla ekonomická veda oddelená od mravného zákona

133. Tieto vážne neprístoynosti bolo možné napraviť, alebo im aj predísť jedine prísnu mravnou disciplínou, pevne udržiavanou zo strany spoločenskej authority. Avšak táto, žiaľ, chýbala. A pretože nové hospodárske zriadenie sa zavádzalo práve vtedy, keď mnohých prenikali a zakoreňovali sa v nich zásady racionalizmu, zrodila sa v krátkom čase ekonomická veda, oddelená od mravného zákona; a v dôsledku toho sa popustila brzda ľudským vášňam.

Tak sa stalo, že ľudia v oveľa väčšom počte než predtým začali uvažovať iba o tom, ako za každú cenu zväčšiť svoj majetok, hľadali nadovšetko a vo všetkom svoje vlastné záujmy (a preto - pozn. KVAS) nerobili si výčitky svedomia ani z tých najťažších priestupkov proti iným ľuďom. Prví, čo sa vydali na túto širokú cestu zatratenia, nachádzali mnohých nasledovníkov v zlobe príkladom svojho zdanlivého úspechu, ako aj neobyčajným prepychom svojho bohatstva, ako i výsmechom, adresovaným svedomiu iných ľudí, že sú vraj obeťou nechutných škrupúl, a napokon i drvením svojich zastrašenejších konkurentov.

Mravný úpadok pracujúcich je dôsledkom neľudského vykorisťovania

134. Keď takto zišli zo správnej cesty vedúci činitelia ekonómie, dav robotníkov celkom prirodzene sklúzol do tej istej priepasti, a to tým skôr, keď mnohí vrchní majstri v dielňach vykorisťovali svojich robotníkov ako obyčajné stroje a nijako nedbali o ich duše, ba ani len nebrali do úvahy ich vyššie záujmy. Skutočne hrozné je pomyslieť na tie obrovské nebezpečenstvá, ktorým sú v moderných dielňach vystavené mravy robotníkov (zvlášť mladých) a stud diev i žien, na prekážky, ktoré často súčasné hospodárske zriadenie a najmä úplne nerozumné podmienky bývania vytvárajú pre jednotu a intimitu rodinného života; alebo na to, aké je ťažké primerane svätiť sviatočné dni; na všeobecné oslabenie onoho rýdzeho kresťanského povedomia, vďaka ktorému kedysi aj jednoduché a nevzdelané osoby sa dokázali pozdvihnúť k vysokým ideálom, a dnes na jeho miesto nastúpila jediná starosť, a to akýmkoľvek spôsobom sa zabezpečiť pre každodenný život. A tak

telesná práca, ktorú Božia prozreteľnosť aj po prvotnom hriechu ustanovila pre dobro nielen tela, ale i ducha, sa postupne mení na nástroj skazenosti. Takto nehybná hmota vychádza z fabriky vyšľachtená, avšak osoby sa tam kazia a upadajú.

Potvrdenie, že človek musí všetku svoju časnú činnosť zamerať na Boha

135. Na takúto masakru duší, ktorá, ak bude trvať i naďalej, znemožní akúkoľvek snahu o obnovu spoločnosti, niet inej nápravy než otvorený a úprimný návrat ľudí k učeniu evanjelia čiže k prikázaniam toho, ktorý jediný má slová večného života, a teda také slová, ktoré aj keď pominie nebo a zem, nepominú. Tí, ktorí sú v sociálnych otázkach naozaj skúsení, sa vrelo dovolávajú toho, čo nazývajú dokonalou "realizáciou" hospodárskeho života. Avšak takýto poriadok, po ktorom aj my sami vrúcne túžime a s horlivým úsilím ho napomáhame, bude neúplný a nedokonalý, ak všetky formy ľudskej činnosti sa priateľsky nezladia, aby napodobnili a dosiahli, pokiaľ je to človeku dané, úžasnú jednotu Božieho plánu; máme na mysli ten dokonalý poriadok, ktorý Cirkev dôrazne hlása a ktorý si vyžaduje samotný rozum, aby totiž všetky veci boli zamerané na Boha ako na prvý a najvyšší cieľ všetkej stvorenej činnosti a všetky stvorené dobrá boli považované za obyčajné prostriedky, ktoré treba užívať do takej miery, do akej vedú k najvyššiemu cieľu.

136. Netreba si myslieť, že by preto výnosné zamestnania boli menej uznávané alebo považované za nie celkom zhodné s ľudskou dôstojnosťou. Naopak, učíme sa s úctou v nich spoznávať prejav vôle Stvoriteľa, ktorý postavil človeka na zem, aby ju obrábal a podrobil ju svojim mnohorakým potrebám. Rovnako sa nezakazuje tým, ktorí sa zaoberajú výrobou, aby spravodlivým a primeraným spôsobom zväčšovali svoj majetok; naopak, Cirkev učí, že je spravodlivé, aby každý, kto slúži spoločnosti a obohacuje ho zväčšovaním množstva dobier samotného spoločnosti, sa z toho aj sám obohatil podľa svojho stavu, pokiaľ o to všetko sa usiluje s primeranou úctou voči Božiemu zákonu, nenarušuje tým práva iných a toto bohatstvo užíva podľa poriadku viery a správneho rozumu.

137. Ak tieto normy budú všade, všetkými a vždy dodržiavané, nielen vytváranie a zaobstarávanie dobier, ale aj užívanie bohatstva, ktoré je dnes tak často nezriadené, bude rýchlo prinavrátené do hraníc rovnosti a spravodlivého rozdelenia. Takto sa proti lakomej žiadostivosti výlučne po vlastných záujmoch, ktorá je hanbou a hriechom našej doby,

postaví skutočne a reálne príjemné a zároveň účinné pravidlo kresťanskej miernosti, podľa ktorého človek musí hľadať predovšetkým Božie kráľovstvo a jeho spravodlivosť, presvedčený o tom, že časné dobré mu budú pridané v miere jeho potrieb, podľa istého prísľubu Božej veľkodušnosti.

Láska spojená so spravodlivosťou je nevyhnutná na obnovu spoločnosti

138. Avšak na plné zabezpečenie týchto reforiem je nevyhnutné, aby sa k zákonu spravodlivosti pridružil zákon lásky, "ktorá je zväzkom dokonalosti". Ako sa teda klamú tí nerozvážni reformátori, ktorí sa starajú len o spravodlivosť, aj to len o výmennú spravodlivosť, a pohrdavo odmietajú príspevie lásky! Isteže, nemožno sa dovolávať lásky, aby nahradila spravodlivosť, ktorá je predpísaná z povinnosti a nespravodlivo odopieraná. Ale keby sme aj predpokladali, že každý dostane to, čo mu podľa práva prináleží, ostane ešte stále široké pole pre lásku. Samotná spravodlivosť totiž, aj keby bola dodržiavaná s tou najväčšou dôslednosťou, môže síce odstrániť príčiny spoločenských konfliktov, ale nedokáže spojiť srdcia a zjednocovať vôle.

139. Všetky ustanovizne, zamerané na upevňovanie pokoja a podnecovanie vzájomnej pomoci medzi ľuďmi, nech vyzierajú akokoľvek dokonalé, majú podstatný základ svojej pevnosti vo vzájomnom prepojení vôlí, ktorým sú členovia navzájom zjednotení; a ak toto chýba, ako často zo skúsenosti vidíme, aj tie najlepšie predpisy vychádzajú nazmar. Pravá zhoda všetkých za to isté spoločné dobro sa teda nemôže dosiahnuť inak, len keď všetky súčasti spoločnosti pocítia, že sú členmi jedinej veľkej rodiny a deťmi toho istého nebeského Otca, ba že sú jedným telom v Kristovi a že "sme si navzájom údmi", takže "ak trpí jeden úd, trpia spolu s ním všetky údy". Len vtedy bohatí a ostatní vedúci činitelia zmenia svoj pôvodný chlad voči svojim chudobnejším bratom a sestrám na vrelú a činnú náklonnosť; s dobrotivou tvárou a širokým srdcom prijímú ich spravodlivé požiadavky a zo srdca odpustia aj ich viny a omyly. Na druhej strane robotníci, úprimne zanechajúc pocity nenávisťi a závisťi, ktoré ľstivo využívajú stúpenci triedneho boja, nielenže nebudú pohrdáť miestom, ktoré im v ľudskej spoločnosti určila Božia prozreteľnosť, ale, naopak, budú si ho veľmi vážiť, vo vedomí, že tak skutočne účinne a dôstojne spolupracujú na spoločnom dobre, každý podľa svojej hodnosti a úradu, a tak budú užšie nasledovať príklad toho, ktorý, hoci bol Bohom, chcel byť na zemi robotníkom a považovaný za syna robotníka.

ZÁVER

VÝZVA ANGAŽOVANÝM KATOLÍKOM NA SPOLUPRÁCU NA TOMTO ŤAŽKOM PODUJATÍ

Výzva kňazom i laikom angažovať sa za spravodlivejšiu a kresťanskú spoločnosť napriek všetkým prekážkam

140. Z tohto nového vyliatia evanjeliového ducha vo svete, ktorý je duchom kresťanskej miernosti a všeobecnej lásky, vyvrie, ako dúfame, plná a taká vytúžená obnova ľudskej spoločnosti v Kristovi a onen "Kristov pokoj v Kristovom kráľovstve", ktorému sme si už od začiatku svojho pontifikátu predsavzali zasvätiť všetky svoje námahy a svoju pastoračnú starostlivosť. A vy, ctihodní bratia, ktorí spolu s nami z poverenia Ducha Svätého riadite Božiu Cirkev, s veľmi chvályhodným zanietením neúnavne pracujete na dosiahnutí toho istého cieľa ako na rozhodujúcej a v súčasnosti mimoriadne nevyhnutnej záležitosti vo všetkých končinách sveta, ba aj v krajinách posvätných misií medzi neveriacimi. Vám teda patrí zaslúžená pochvala a spolu s vami všetkým tým, kléru i laikom, ktorých vidíme každodenne po vašom boku ako platných spolupracovníkov na toto veľkolepom diele. Máme na mysli milovaných synov a dcéry zapísaných v Katolíckej akcii, ktorí sa spolu s nami so zvláštnym úsilím zaoberajú sociálnou otázkou, pretože sa týka a prináleží Cirkvi pre jej samotné božské ustanovenie. My ich všetkých vrelo v Pánovi vyzývame, aby nezanechali námahy, nedali sa premôcť ťažkosťami, ale každodenne rástli v horlivosti a v zanietení. Isteže, úloha, ktorú im zverujeme, je ťažká, veď vieme, že z jednej i z druhej strany, či už medzi vyššími triedami spoločnosti, alebo medzi nižšími, je veľa prekážok a ťažkostí, ktoré treba prekonávať; nech však preto nestrácajú odvahu a nenechajú sa za žiadnych okolností odvieť od svojho predsavzatia. Zvádzať nerovné boje je typickou črtou kresťana; znášať ťažké námahy je vlastné tým, ktorí ako dobrí Kristovi bojovníci ho nasledujú viac zblízka.

Pracovať na prinavrátaní toľkých duší k Bohu, uvedených do omylu predovšetkým z neznalosti

141. A tak v dôvere vo všemohúcu pomoc toho, ktorý "chce, aby boli všetci ľudia spasení", usilujeme sa zo všetkých síl pomôcť týmto nešťastným dušiam vzdialeným od Boha a, vymaňujúc ich spod časných

starostí, v ktorých sú príliš zamotaní, učíme ich obracať s dôverou svoje túžby k veciam večným. Niekedy sa to dosiahne ľahšie, než by sa na prvý pohľad dalo čo i len dúfať, pretože ak vo vnútri aj toho najskazenejšieho človeka sa skrývajú, ako iskra pod popolom, obdivuhodné duchovné sily, čo je nepopierateľným svedectvom toho, že duša je prirodzene kresťanská, o čo viac v srdci toľkých iných, čo boli uvedení do omylu skôr z neznalosti a pre vonkajšie okolnosti.

Povzbudenie pre mladých ľudí, ktorí sa venujú dielu sociálnej obnovy

142. Napokon niekoľko radostných príznakov sociálnej obnovy sa už ukazuje v samotných organizovaných radoch robotníkov, medzi ktorými sledujeme na svoje veľké potešenie aj mohutný zástup mladých katolíkov, ktorí chápavo prijímajú vnuknutia Božej milosti a s neuveriteľnou horlivosťou hľadajú cesty, ako získať pre Krista svojich druhov. Nemenej si pochvalu zasluhujú aj vodcovia robotníckych združení, ktorí odložiac bokom svoje vlastné záujmy, so zameraním jedine na dobro svojich druhov sa usilujú zladit' a rozumne predkladať svoje oprávnené požiadavky spolu s prospieváním celej profesie a od tejto vznešenej úlohy sa nedajú odradiť žiadnou prekážkou či otáľaním. Ba dokonca vidíme, ako sa mnohí mladí ľudia, ktorí či už pre svoje nadanie, alebo pre bohatstvo sú vyvolení v krátkom čase zaujať dôležité miesto vo vedení spoločnosti, intenzívne venujú štúdiu sociálnych otázok a vzbudzujú oprávnenú nádej, že jedného dňa sa budú plne venovať dielu sociálnej obnovy.

Povzbudenie k sociálnemu apoštolátu vo vlastnom prostredí

143. Súčasné podmienky nám, ctihodní bratia, ukazujú cestu, ktorej sa treba držať. Podobne ako v iných obdobiach dejín Cirkvi musíme bojovať so svetom, ktorý vo veľkej miere prepadol pohanstvu. Takže aby sme priviedli späť ku Kristovi jednotlivé triedy ľudí, ktorí ho zapreli, je nevyhnutné predovšetkým uprostred nich vybrať a pripraviť pomocníkov Cirkvi, ktorí chápu ich zmýšľanie a túžby a dokážu prehovoriť k ich srdciam v duchu bratskej lásky. Prví a bezprostrední apoštoli robotníkov musia byť robotníci; priemyselníci a obchodníci zasa apoštolmi priemyselníkov a ľudí obchodu.

Rady pre kňazov, ktorí sa venujú sociálnej problematike

144. Predovšetkým vám, ctihodní bratia, a vášmu kléru prináleží usilovne hľadať, rozumne vyberať, primerane pripravovať a poučovať tento zástup laických apoštolov, či už robotníkov, alebo

zamestnávateľov. Na kňazov sa tým kladie bezpochyby namáhavé dielo, a preto aby ho zvládli, všetci tí, ktorí rastú ako nádej Cirkvi, sa musia pripraviť usilovným štúdiom sociálnych vecí. Avšak predovšetkým je nevyhnutné, aby tí, ktorých vyčleňujete osobitne na túto službu, sa ukázali takí vyzbrojení jemným citom pre spravodlivosť, žeby sa dokázali postaviť s mužnou neohrozenosťou proti prehnaným požiadavkám a nespravodlivostiam, nech pochádzajú z ktorejkoľvek strany. Je nevyhnutné, aby vynikali rozumnosťou a rozvahou vzdialenou akýmkoľvek krajnostiam; ale najmä nech sú do hĺbky preniknutí Kristovou láskou, ktorá jediná dokáže mocne i príjemne podriaďovať srdcia a vôľu ľudí zákonom spravodlivosti a rovnosti. Toto je cesta už viackrát odporúčaná dobrými výsledkami, ktorú teraz treba rýchlo a bez váhania nastúpiť.

Dôležitosť kresťanskej výchovy mládeže s pomocou najúčinnjších prostriedkov duchovnej hodnoty

145. Našich drahých synov, vybraných pre takú veľkú úlohu, však vrelo povzbudzujeme v Pánovi, aby sa plne zasvätili formácii tých, ktorí sú im zverení; a pri vykonávaní tohto v najvyššej miere kňazského a apoštolského úradu nech si vhodne slúžia všetkými tými najúčinnjšími prostriedkami kresťanskej výchovy, ako je vzdelávanie mládeže, vzdelávanie kresťanských združení, zakladanie študijných krúžkov zodpovedajúcich pravidlám viery. Ale predovšetkým nech majú vo veľkej úcte a nech využívajú na dobro svojich učeníkov onen prevzácny prostriedok individuálnej i spoločenskej obnovy, ktorým sú duchovné cvičenia, ako sme to poukázali v encyklike *Mens nostra*. V tejto encyklike sme výslovne pripomenuli a vrelo odporučili spolu s duchovnými cvičeniami na ošoh všetkým laikom aj osobitné duchovné obnovy mimoriadne užitočné pre robotníkov. V tejto škole ducha sa totiž nielenže formujú vynikajúci kresťania, ale sa aj školia praví apoštoli pre akékoľvek životné podmienky, zapálení od ohňa Najsvätejšieho Srdca Ježiša Krista. Z tejto školy, ako apoštoli z jeruzalemského večeradla, vyjdú ľudia silní vo viere, neohrozene vytrvalí v prenasledovaniach, zapálení v oduševnení a horliví jedine za všestranné rozširovanie Kristovho kráľovstva.

Kristova Cirkev, hoci uprostred búrok cíti istotu svojho konečného víťazstva, trpí pre duchovnú skazu mnohých ľudí

146. V našich časoch určite viac než inokedy treba takých odvážnych Kristových bojovníkov, ktorí dajú všetku svoju námahu do toho, aby

uchránili ľudskú rodinu od hroznej skazy, ktorá by ju postihla, keby sa spolu s odmietnutím evanjeliového učenia uplatnil taký poriadok vecí, ktorý šliape po zákonoch prírody a rovnako i po Božích zákonoch. Kristova Cirkev, postavená na nezvrhnutelnej skale, sa nemusí ničoho obávať pre seba samu, keďže vie, že brány pekelné ju nikdy nepremôžu; 69 uistujú ju o tom aj dôkazy skúsenosti mnohých storočí, že aj z tých najzúrivejších búrok výjde vždy silnejšia a slávnejšia o nové víťazstvá. Avšak jej materinské srdce nemôže ostať ľahostajné voči nespočítateľným zlám, ktoré by tieto búrky nahromadili na tisíce ľudí, a najmä voči obrovským duchovným škodám, ktoré by z toho vzišli na skazu mnohých duší, vykúpených Kristovou krvou.

Synovia svetla nesmú podľahnúť vo vynaliezavosti synov synom sveta

147. Treba sa teda pokúsiť o všetko na záchranu ľudskej spoločnosti pred takým veľkým zlom. Na to sa musia zamerať naše námahy, naša pozornosť a naše vytrvalé a vrúcne modlitby k Bohu. Ved' prostredníctvom prispenia Božej milosti máme v rukách osudy ľudskej rodiny.

148. Nedovoľme teda, ctihodní bratia a milovaní synovia, aby sa synovia tohto sveta ukázali svojím spôsobom obozretnejší než my, ktorí sme z Božej milosti synmi svetla. Vidíme totiž, s akou obdivuhodnou vynaliezavosťou sa snažia vyberať si schopných prívržencov a formovať ich tak, aby boli schopní stále viac šíriť svoje omyly medzi všetkými triedami a vo všetkých končinách sveta. A keď zaútočia na Cirkev, vidíme, ako utíchnu rôzne ich vnútorné rozpory a vytvoria akoby jedinou svornú armádu, aby zjednotením svojich síl dosiahli spoločný zámer.

Nerozdrobovať sily

149. Iste každý vie, koľko a akých veľkých diel na celom svete zahrňuje neúnavná horlivosť katolíkov, či už pre sociálne a ekonomické dobro, alebo v školskej a náboženskej oblasti. Avšak táto obdivuhodná a namáhavá činnosť nezriedka stráca na účinnosti pre prílišné rozdrobenie síl. Nech sa teda zjednotia všetci ľudia dobrej vôle, ktorí pod vedením pastierov Cirkvi s láskou zvädzajú tento dobrý a pokojný Kristov boj; a všetci pod vedením Cirkvi a na základe jej učenia, podľa nadania, síl a podmienok každého nech sa pousilujú v určitej miere prispieť k tej kresťanskej obnove spoločnosti, ku ktorej vyzýval Lev XIII.

vo svojej nesmrteľnej encyklike Rerum novarum. Nech pritom nehľadia na seba samých a na svoje záujmy, ale na Kristove záujmy; nech si nenárokujú vnucovať vlastné myšlienky, akokoľvek pekné a priliehavé by sa zdali, ale nech sa ukážu ochotní vzdať sa ich pre spoločné dobro, aby vo všetkom a nad všetkým kraloval Kristus, vládol Kristus, ktorému nech je "česť, sláva a moc na veky vekov".

150. A aby sa tak šťastne stalo, vám všetkým, ctihodní bratia a milovaní synovia, ktorí ste súčasťou nám zverenej obrovskej katolíckej rodiny, ale s osobitnou priazňou nášho srdca najmä robotníkom a ostatným, ktorí vykonávajú manuálnu prácu, nám od Božej Prozreteľnosti vrele odporúčaným, ako aj kresťanským zamestnávateľom a podnikateľom udeľujeme s otcovskou láskou apoštolské požehnanie.

Dané v Ríme pri svätom Petrovi, 15. mája 1931, v desiatom roku nášho pontifikátu.

Pius XI.

Zdroj: www.kbs.sk

<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/quadragesimo-anno>

O KREŠŤANSKEJ VÝCHOVE MLÁDEŽE. Divini illius magistri. (Pius XI. 1929)

Úvod

Pohnútky k úvahe o kresťanskej výchove.

Hoci Božský Majster nekonečnou láskou objímal celú ľudskú rodinu, aj nehodných hriešnikov, predsa zvlášť nežne miloval deti a vyjadril to láskyplnými slovami: „*Nechajte maličkých prísť ku mne*“⁹⁰⁵; podobne aj My, ako zástupca Božského Majstra, sme nikdy nevynechali žiadnu vhodnú príležitosť, ktorá sa nám naskytla, aby sme podľa okolností neprejavili otcovskú príchylnosť voči mládeži, naliehajúc hlavne na to, aby bolo o deti starostlivo postarané a aby boli stanovené vhodné zásady kresťanskej výchovy mládeže.

A tak sme ako ozvena Božského Majstra častejšie v napomenutí, v povzbudení, či v nariadení tak pred mládežou a jej učiteľmi, ako aj pred otcami a matkami predniesli spasiteľná slová o veciach, ktoré sa týkajú kresťanskej výchovy. Robili sme tak so starostlivosťou ako sa sluší na spoločného otca všetkých, s horlivosťou, či už ľudom prichádzala alebo neprichádzala vhod, s horlivosťou, ktorá patrí k pastierskemu úradu podľa slov apoštola: „*Naliehaj včas aj nevčas, usvedčuj, prihováraj sa, karhaj so všetkou trpezlivosťou a múdrosťou.*“⁹⁰⁶ To veľmi vyžaduje dnešná doba, v ktorej žiaľ veľmi často mnoho ľudí nedokáže vidieť do podstaty vecí a chýba im správny úsudok aj v najdôležitejších otázkach.

A tak súčasná doba - spor o školskú a výchovnú otázku v rôznych krajoch - Vaše priania, ktoré ste nám neraz mnohí z Vás, ctihodní bratia, a mnohí z Vašich s dôverou prejavili, a tiež, ako sme už povedali, naša činná starostlivosť o mládež, nás majú k tomu, aby sme vec znovu a dôkladnejšie prerokovali. Nie je však našim úmyslom podrobne preberať náuku a jej prax v celom jej takmer nevyčerpatel'nom rozsahu, ale podať *najhlavnejšie zásady a dôvody správneho učenia a do správneho svetla postaviť dôsledky a dať pokyny pre život*. Mládež a všetci, ktorí sú povinní viesť jej výchovu, nech toto pokladajú za prejav

⁹⁰⁵ Mar. 10, 14.

⁹⁰⁶ 2. Tim. 4, 2.

našej zvláštnej príchylnosti, daný na pamiatku päťdesiateho výročia nášho kňazstva.

Naozaj, nikdy sa o výchove nerokovalo toľko ako teraz. Preto sa všade objavujú učitelia nových vychovávateľských smerov, ktorí vymýšľajú a hlásajú nové spôsoby a cesty a honosia sa, že nimi vytvoria jednoduchšiu a účinnejšiu výchovu, ktorá ľudí zajtrajška pripraví, aby na zemi dosiahli túžobnú blaženosť.

Čo je toho príčinou? Boh stvoril ľudí na svoj obraz a podobu a raz Ho - najdokonalejšie Dobro - budú požívať. Ľudia potom aj v terajšom nadbytku pozemského blahobytu ľahko spoznávajú, že vonkajšie pozemské statky nemôžu priniesť naozajstnú blaženosť ani jednotlivcovi ani celku. Preto stále živšie a živšie pociťujú túžbu, ktorú sám Stvoriteľ vložil do ľudskej prirodzenosti, túžbu po vznešenejšom spôsobe dokonalého života. To chcú dosiahnuť predovšetkým výchovou. Ale niektorí ľudia príliš lipnú na pôvodnom význame slova a pokúšajú sa životnú dokonalosť vystavať na obyčajnej ľudskej prirodzenosti a chcú dosiahnuť výsledok len ľudskými silami. Preto ľahko upadajú do omylu, lebo neupierajú duševný zrak na Boha, počiatok a cieľ všetkých vecí, ale pozerajú sa len do seba a topia sa v skorých a pomínelných veciach. Skutočne sa teda stáva, že ich unavuje večný zmätok a nepokoj duše, kým myseľ i činy neobrátia k Bohu, ako jedinému cieľu všetkých cností, podľa slávneho Augustínova výroku: *"Urobil si nás, Pane, pre seba, a nepokojné je naše srdce, dokiaľ nespočinie v Tebe."*⁹⁰⁷

Podstata, dôležitosť a vznešenosť kresťanskej výchovy.

Je veľmi dôležité, aby vo výchove nebolo omylov, rovnako ako nie je prípustné zblúdiť od najvyššieho cieľa, ku ktorému musí nutne smerovať celá výchova. Je predsa účelom výchovy dať človeku také vzdelanie, aké za pozemského života potrebuje, aby mohol dosiahnuť najvyšší cieľ stanovený Stvoriteľom. Nemôže teda byť v pravom slova zmysle výchovou taká výchova, ktorá by vôbec nevedla k poslednému cieľu. Preto v tomto poriadku sveta, ako ho zariadila Prozreteľnosť Boha - keď sa zjavil vo svojom jednorodenom Synovi, ktorý jediný je *"cesta, pravda a život"* - nemôže byť plná a dokonalá výchova iba ak kresťanská.

Z toho je to zrejmé, že kresťanská výchova je vecou nesmierne dôležitou nielen pre jednotlivcov, ale aj pre rodinu a spoločnosť; sila a hodnota rodiny a spoločnosti skutočne tkvie len v hodnote a sile jedincov, ktorí, ako je známe, tvoria rodinu a spoločnosť. Rovnako je z uvedených dôvodov zrejmé, že prvou zo všetkých je kresťanská výchova, ktorá smeruje hlavne k tomu, aby mládeži dala najvyššie dobro, totiž Boha, a ľudskej spoločnosti aby pripravila najväčší, pokiaľ je na zemi možný, prospech a úžitok. To sa snaží docieľiť tým účinnejším spôsobom, čím ľudia, práve takéto dielo konajúci, pracujú s Bohom, aby prospeli súkromnému aj verejnému blahu občanov. Vychovávateľa totiž tak vytvárajú a prispôsobujú ducha mládeže, že v istom zmysle slova riadia ich budúci život ako svedčí aj Božia Múdrosť: *"Z cesty, na ktorú dá sa junák, ani keď zostarne, sa neuchýli."*⁹⁰⁸ Právom o tejto veci napísal sv. Ján Zlatoústý: *"Čo je väčšie, než riadiť ducha, než vzdelávať mravy mládeže?"*⁹⁰⁹

Nič, veru, nedokazuje veľkosť kresťanskej výchovy a jej dôstojnosť i nadprirodzenú vznešenosť viac než láskyplné slová Krista Pána, ktorými slávnostne vyhlásil - ako by deti boli ním samým: *"Kto prijme jedno z takýchto bitiek v mojom mene, mňa prijíma."*⁹¹⁰

Rozdelenie úvahy.

V tak nesmierne dôležitej činnosti nestačí len vyvarovať sa omylov, je tiež nutné za pomoci milosti Božej zabezpečiť cestu k šťastnému výsledku. Preto je rozhodne potrebné, aby sme zistili, čo chce kresťanská výchova a z akých zásad vychádza, to jest, komu patrí úloha výchovy a kto ju potrebuje, ktoré vonkajšie okolnosti majú do výchovy zasahovať, a konečne aká je podľa stanoveného poriadku Božej Prozreteľnosti povaha kresťanskej výchovy a čo jej cieľom.

Kto má vychovávať?

Výchova je nutne úlohou spoločnosti a nie jednotlivcov. Existujú tri rozdielne a nutné spoločnosti, ale podľa vôle Božej vhodne súvisiace, ktorými človek patrí od svojho zrodzenia. Dve z nich, rodina a štát (občianska spoločnosť), sú rádu prirodzeného a tretia - Cirkev - je rádu nadprirodzeného. Na prvom mieste je *rodina*, ktorá je ustanovená a

⁹⁰⁸ Prísl. 22, 6.

⁹⁰⁹ Homília 60, na kap. 18 Mat.

⁹¹⁰ Mar. 9, 36.

zriadená samým Bohom, aby rodila a vychovávala potomstvo. Z toho dôvodu je rodina svojou prirodzenosťou a preto i svojimi právami prednejšia než občianska spoločnosť. Ale napriek tomu je rodina len nedokonalou spoločnosťou, lebo nie je vybavená všetkým, čo potrebuje, aby dokonale dosiahla svoj vznešený cieľ; kým *štát* má vo svojej moci všetko potrebné k svojmu cieľu - totiž k všeobecnému časnému blahu - a je teda vo všetkom spoločnosťou, dokonalou a zvrchovanou. Preto je z tohto stanoviska prednejší než rodina, ktorá sa môže len v štáte plne a riadne rozvinúť.

A konečne treťou spoločnosťou, v ktorej ľudia krstným kúpeľom začínajú život v Božej milosti, je *Cirkev*; tá je spoločnosťou objímajúcou všetkých ľudí a tiež je spoločnosťou dokonalou, pretože má všetko potrebné k svojmu cieľu - k večnej spáse ľudí - a teda je spoločnosťou vo svojom poriadku najvyššie.

Z toho vyplýva, že výchova, ktorá sa týka celého človeka ako jednotlivca i ako člena ľudskej spoločnosti či poriadku prirodzeného alebo nadprirodzeného, patrí podľa jestvujúceho, Bohom daného poriadku všetkým týmto spoločnostiam a to každej z nich podľa jej určenia.

Cirkev

Na prvom mieste patrí obzvlášť Cirkvi a to z dvojakého práva rádu nadprirodzeného, ktoré Boh dal len jej. Preto sú výchovné práva Cirkvi rozhodne silnejšie a záväznejšie, než ktorékoľvek právo poriadku prirodzeného.

Jej najvyšší učiteľský úrad.

Prvý dôvod práva Cirkvi spočíva v moci najvyššieho učiteľského úradu, ktorý zveril Cirkvi božský Zakladateľ týmito slovami: "*Dána je mi všetka moc na nebi i na zemi. Preto choďte a učte všetky národy krstiac ich v mene Otca i Syna i Ducha Svätého, učiac ich zachovávať, čokoľvek som Vám prikázal. A hľa, ja s Vami som po všetky dni až do skončenia sveta.*"⁹¹¹ Tomuto učiteľskému úradu udelil Kristus Pán dar neomylnosti zároveň s príkazom učiť všetkých ľudí. Cirkev je teda svojím božským Zakladateľom ustanovená ako stĺp a opora pravdy, aby všetkých ľudí učila svätej viere a zachovala zverený poklad viery celý a

⁹¹¹ Mat. 28, 18-20

neporušený, aby ľudí i ľudskú spoločnosť a činy riadila a vychovávala k počestnosti mravov a neporušenosti života podľa zásad zjaveného učenia.⁹¹²

Jej nadprirodzené materstvo.

Druhý dôvod práva Cirkvi pochádza z jej nadprirodzeného materstva, ktorým Cirkev, najčistejšia nevesta Kristova, dáva ľuďom život Božej milosti a sviatosťami a učením ho živí a vedie. Preto právom hovorí sv. Augustín: "*Nebude mať Boha za otca, kto by nechcel mať Cirkev za matku.*"⁹¹³

Vo všetkých záležitostiach, ktorých sa týka jej vychovávateľský úrad, t.j. vo viere a v mravoch, Boh urobil Cirkev podieľnicou na Božom učení a z Božieho dobrodenia neomylnou: preto je Cirkev najvyššou a najistejšou učiteľkou ľudí a má neporušiteľné právo na slobodu učenia.⁹¹⁴ Z toho nutne vyplýva, že Cirkev ani vo výchovnom úrade alebo v jeho vykonávaní *nepodlieha žiadnej svetskej moci* ako vo veciach, ktoré sa týkajú vlastného úradu, tak vo veciach, ktoré sú pre vykonávanie úradu potrebné alebo vhodné. Preto tiež v ostatných náukách a ľudských zariadeniach, ktoré v sebe vzaté patria všetkým, jednotlivcom ako aj spoločnosti, má Cirkev právo nepodliehajúce žiadnej moci užívať tieto vedy a zvlášť posudzovať to, či kresťanskej výchove prospievajú alebo škodia. K tomu je Cirkev plne oprávnená, jednak tým že ako dokonalá spoločnosť je svojprávnou vo voľbe a získavaní prostriedkov a pomôcok k svojmu cieľu, jednak tým že každá náuka a zriadenie, ako všetko ľudské konanie, nutne súvisí s posledným cieľom a preto nemôže nepodliehať záväzkom Božieho zákona, a Cirkev je neomylným strážcom, vykladačom a učiteľom tohto Božieho zákona.

To tiež vyhlásil náš predchodca blaženej pamiatky Pius X. zreteľným výrokom: "*V ničom, čo kresťan koná aj v poriadku vecí pozemských, nesmie zabúdať na dobrá nadprirodzené; ba, patrí sa, aby z kresťanskej múdrosti smeroval všetko k najvyššiemu dobru ako k poslednému cieľu: všetky jeho činy ak sú dobré alebo zlé v poriadku*

912 Pius XI., okr. list „Quum non sine“, 14. júla 1864.

913 Katechumenom o vyznaní viery, 13.

914 Okružný list „Libertas“, 2. júna 1888.

mravnom, to jest ak súhlasia alebo sú v rozpore s právom prirodzeným a Božím, podliehajú súdu a právnej moci Cirkvi."⁹¹⁵

Zasluhuje si povšimnutie, ako prenikavo toto veľmi dôležité katolícke učenie pochopil a vyhlásil muž z radov laikov, vynikajúci spisovateľ, ako aj bystrý a správny mysliteľ: *"Cirkev netvrdí, že mravouka patrí výlučne jej, ale že jej patrí celá. A nikdy sa neodvážila tvrdiť, že ľudia, ktorí boli mimo jej materskej lono, nemôžu poznať pravdy správneho spôsobu života, ba dokonca taký názor, ktorý skryto s inými pravdami niektorí vyslovili, viackrát zavrhol. Hlásal však, ako pred vekmi hlásal a do konca vekov bude hlásať, že tým že bola Ježišom Kristom založená a tým, že prijala Ducha Sv. jeho menom od Otca poslaného, má priamo a trvalo všetku mravnú pravdu, v ktorej sú obsiahnuté všetky jednotlivosti, aj tie, ktoré môžu ľudia spoznať vedení len prirodzeným rozumom, aj tie, ktoré tvoria zjavené učenie alebo z neho môžu byť vyvodené.*"⁹¹⁶

Rozsah práv Cirkvi.

Preto Cirkev podporuje aj písomníctvo, vedy a umenia, ak sú nutné, alebo ak sú na prospech kresťanskej výchovy a celému dielu spásy duší. Robí tak tiež tým, že zakladá a udržuje školy a ústavy, kde sa učia všetky náuky a kde môžu byť dosiahnuté všetky stupne vzdelania.⁹¹⁷ Nemožno ani pokladať za cudzie jej materskému učiteľstvu výchovu zvanú telesnou, keď aj v nej je, čo by kresťanskej výchove mohlo prospieť alebo škodiť.

Činnosť Cirkvi vo všetkých odvetviach ľudskej vzdelanosti je veľkou oporou rodín a národov, ktoré sa bez Krista rútia k záhube - ako správne vyslovil Hiláriu: *"Čo je svetu nebezpečnejšie, než neprijat' Krista?"*⁹¹⁸ - Pri tom však nepôsobí Cirkev štátnej správe žiadne ťažkosti, lebo súc je najmúdrejšou matkou, nijako sa nestavia proti tomu, aby jej školy a ústavy pre výchovu laikov sa v každom národe prispôbili zákonným predpisom vlády, a je ochotná sa s vládami dohodnúť a prípadné ťažkosti spoločne vyriešiť.

915 Okružný list „Singulari quadam“, 24. septembra 1912.

916 A. Manzoni: Úvahy o katolíckej mravouke, kap. 3.

917 Cirkevný zákonník, zák. 1375.

918 Výklad 12, Mat. kap. 18.

Bdiť nad celou poskytovanou výchovou svojich detí, totiž veriacich, v ktoromkoľvek verejnom alebo súkromnom ústave, je pre Cirkev *právom*, ktorého sa nemôže zriecť, a zároveň *povinnosťou*, ktorú nesmie opustiť. Právo Cirkvi sa netýka len náboženskej výučby, ale *všetkých náuk a zariadení, ktoré sú v nejakom pomere k náboženstvu a k mravným zákonom*.⁹¹⁹ Nie je oprávnená domnienka, že sa Cirkev pri výkone svojho práva mieša zbytočne do cudzích vecí; naopak, je to zároveň prejav jej význačnej *materskej prezieravosti*, aby svoje deti uchránila bez úhony pred nebezpečenstvom nasiaknutia jedom zlých zásad, ktorý by rozleptal neporušenosť viery a svätosť mravov. Ako bdelosť Cirkvi nad výchovou nemôže spôsobiť žiadne naozajstné ťažkosti, tak ani nemôže inak účinnejšie prispievať k poriadku a rozkvetu rodín a štátu, ako keď chráni mládež pred morom, ktorý v mladom veku, neskúsenom a prchavom, ľahšie preniká a rýchlejšie rozrušuje životosprávu. Lebo kde nie je náboženská mravná výchova - múdro napomína Lev XIII. - *"tam je celá budúca duchovná kultúra nezdravá. Lebo mládenci nezvyknutí na bázeň Božiu nebudú môcť zničiť takmer žiadne prikázanie, nutkajúce k mravnému životu, a keď sa nikdy neodhodlajú vzoprieť sa svojim vášňam, ľahko sa dajú zviest' k rozvráteniu štátov*".⁹²⁰

Vychovávateľský úrad Cirkvi sa z príkazu Kristovho: *"Učte všetky národy"*⁹²¹ vzťahuje na všetkých ľudí na všetkých miestach a všetkých čias a po práve nemôže byť napádaný a *nesmie sa mu prekážať žiadnou svetskou mocou*. V prvom rade však zasahuje všetkých veriacich, o ktorých sa Cirkev - milujúca matka - starostlivo stará.

Veľkolepé dielo Cirkvi.

Preto v ich prospech po všetky veky zavádzala a šírila veľký počet škôl a ústavov, na ktorých sa učili všetky vedy. Ako sme už pri nedávnej ktorejsi príležitosti povedali⁹²², v stredoveku bolo plno (ktosi povedal príliš veľa) kláštorov, konventov, chrámov farských a kolégiových, kapitúl, katedrálnych a nižších, a pri žiadnom z týchto cirkevných domov nechýbal ústav na výchovu a pre vyučovanie zverencov.

⁹¹⁹ Cirk. zák., zák. 1381, 1382.

⁹²⁰ Okr. list „Nobilissima Gallorum gens.“, 8. februára 1884.

⁹²¹ Mat. 28, 19.

⁹²² Reč alumnom Tuskulského internátu, zvan. di Mondragone, 14. mája 1929.

K týmto školám bývali pripojené univerzity všade zakladané z iniciatívy Apoštolskej Stolice a Cirkvi a zverované jej ochrane. Tento prekrásny pohľad - a my ho dnes vidíme oveľa lepšie, keď leží celý pred našimi zrakmi, a je tým veľkolepejší - mali všetky stáročia. Kto báda v dejinách a porovnáva ich, neprestáva obdivovať, čo Cirkev na tomto poli vykonala a ako splnila od Boha zverenú úlohu vychovávať ľudskú spoločnosť ku kresťanskému životu a dosiahla toľkých tak radostných výsledkov a zdarné ovocie svojej činnosti. Ak sa nikto nemôže zdržať obdivu, že Cirkev v každom veku okolo seba zhromaždila sto, tisíce a milióny zverencov na vychovávanie, tým menej sa bude diviť tomu, čo Cirkev vykonala nie iba vo výchove mládeže, ale aj *vo výučbe* vo vlastnom zmysle slova. *Že sa podarilo dochovať toľko pokladov vzdelanosti, vied a umenia, za to je treba ďakovať obvyklému konaniu Cirkvi, ktorá sa aj v najstarších a barbarských dobách snažila, aby v písomníctve, vo filozofii, v umení a najviac vo staviteľstve zažiarilo hojne svetla.*

To všetko však Cirkev mohla a vykonala z toho dôvodu, že jej bola zverená úloha vychovávať aj neveriacich, keď je stanovená pre všetkých ľudí, aby vstúpili do Kráľovstva Božieho a dosiahli večnú spásu.

Ako za našich čias katolícki misionári rozsievajú po všetkých ešte nekresťanských krajinách tisíce škôl od brehov Gangu až po Žltú Rieku a najvzdialenejšie ostrovy Oceánu, od africkej pevniny až po južnú Patagóniu a ľadovú Aljašku, tak aj v uplynulých dobách vychovávala Cirkev pohanské nevzdelané národy svojimi hlásateľmi evanjelia ku kresťanskému životu a ku vzdelanosti, tie národy, ktoré sú dnes kresťanskými.

Z toho je to zrejmé, že ako právom tak aj skutočne patrí vychovávateľská úloha zvláštnym spôsobom Cirkvi a nikto, kto je bez straníckych predsudkov, nemôže vymyslieť dôvod, ktorý by sa mohol postaviť proti dielu Cirkvi, ktorého dobrodenia dnes požíva ľudská spoločnosť.

Súlad medzi právami Cirkvi, rodiny a štátu.

A to tým menej, keď význačné právo Cirkvi nielen nie je v rozpore, ale sa úplne zhoduje s právami rodiny a štátu aj jednotlivcov ku spravodlivej slobode vo vede, vo vedeckých názoroch a skúmaní aj v každom svetskom vzdelaní. Aby sme hneď vyložili príčinu a prameň spomínanej zhody, je nám potrebné povedať, že nadprirodzený

poriadok, z ktorého pochádzajú práva Cirkvi, vôbec neruší a nemení právny poriadok prirodzený, o ktorom sme hovorili, ba naopak, povznáša ho a zdokonaľuje. Rád nadprirodzený si s prirodzeným navzájom pomáhajú a dopĺňajú sa podľa svojej prirodzenosti a hodnoty. Veď oba pochádzajú od Boha, ktorý si nemôže protirečiť, *"Božie diela sú dokonalé, lebo všetky jeho cesty sú právo."*⁹²³ Záležitosť bude jasnejšia, ak sa budeme zvlášť venovať vychovávateľskému poslaniu rodiny i štátu.

Rodina

S úlohou Cirkvi sa úplne zhoduje úloha rodiny, lebo rovnako obe, rodina i Cirkev pochádzajú od Boha. Lebo v prirodzenom ráde dáva Boh priamo rodine plodnosť, prameň života, teda aj prameň výchovy k životu a zároveň moc, ktorá je prameňom poriadku. V tejto veci píše Anjelský Doktor s obvyklou jasnosťou myšlienky a jemnosťou vo výrazoch: *"Telesný otec má osobitný podiel na príčine vzniku; ten je všeobecne povedané v Bohu ... Otec je pôvodcom aj zrodzenia aj výchovy aj disciplíny a všetkého, čo patrí k zdokonaleniu ľudského života."*⁹²⁴

Prednostné právo rodiny pred štátom.

Rodina má teda od Stvoriteľa povinnosť a preto aj právo k výchove potomstva; toto právo nemôže odvrhnúť, lebo je spojené s najsvätejšou povinnosťou, a tiež je prednejšie než právo ktorejkoľvek ľudskej spoločnosti a štátu, a preto ho ani nemožno podrobiť žiadnej pozemskej moci.

Právo neporušiteľné, ale nie despotické ...

Posvätnosť tohto práva rodiny vysvetľuje Anjelský Doktor takto: *"Dieťa je prirodzene niečím z otca ...: preto podľa prirodzeného práva je dieťa, ktoré nedospelo k používaniu rozumu pod ochranou otcovou. Preto by bolo proti prirodzenej spravodlivosti, keby dieťa pred užívaním rozumu bolo odňaté starostlivosti rodičov alebo bolo o dieťati niečo stanovené proti vôli rodičov."*⁹²⁵

Takže pokiaľ sú rodičia k tejto starostlivosti zaviazaní, kým by si dieťa nedokázalo samo pomôcť, tu je viditeľné, že neporušiteľné právo

⁹²³ Deuteronomium 32, 4.

⁹²⁴ Summa theol. 2-2, q. CII., a 1.

⁹²⁵ Summa theol. 2-2 q. X., a 12.

rodičov na výchovu potomstva trvá až do tej doby: *"Prirodzenosť"*, učí Anjelský Doktor, *"necieli len na splodenie dieťaťa, ale aj na jeho rozvoj a vedenie až k dokonalému stavu človeka ako človeka, to jest k stavu mravnosti."*⁹²⁶

Cirkev vo svojej zákonodarnej múdrosti toto vyslovila jasne a presne a stručne v Cirkevnom zákonníku: *„Rodičia sú prísne zaviazaní podľa síl, postarať sa tak o náboženskú ako aj mravnú, tak o telesnú a občiansku výchovu svojho potomstva a tiež aj o jeho časné dobro."*⁹²⁷

Súhlas ľudského pokolenia je v tejto veci tak jednotný, že sú v zjavnom rozpore hlásateľa zásady, že dieťa patrí skôr štátu ako rodine a že štát má zvrchované právo výchovy.

Dôvod, ktorý uvádzajú, že totiž človek sa rodí ako občan a preto od začiatku patrí štátu, je zlý, pretože nijako neuvažujú, že človek musí predtým *žiť* skôr ako sa stane občanom, a život nedostáva od štátu, ale od rodičov.

Múdro napísal Lev XIII.: *"Deti sú čímisi z otca, sú akoby rozšírením otcovej osobnosti, a ak chceme hovoriť správne, vstupujú do ľudskej spoločnosti a stávajú sa jej členmi nie samy sebou, ale rodinnou spoločnosťou, v ktorej boli zrodené."*⁹²⁸ Preto *"je otcovská moc takej povahy, že nemôže byť potlačená ani pohľtená mocou štátnou, lebo má ten istý spoločný prameň ako sám ľudský život"*⁹²⁹, ako opäť učí Lev XIII. v spomínanej encyklike. Z toho však nevyplýva, že by výchovné právo rodičov bolo zvrchované a ľubovoľné, podlieha predsa konečnému cieľu a zároveň zákonu prirodzenému i Božiemu. V tom zmysle učí Lev XIII. v pamätnej encyklike, v ktorej ide o hlavné povinnosti kresťanských občanov; a práva a povinnosti rodičov zhrňa v tomto výroku: *"Od prirodzenosti majú rodičia právo vychovávať tých, ktorých splodili, a s tým právom je spojená povinnosť, aby výchova a výučba detí bola v súlade s cieľom, pre ktorý deti prijali ako dar Boží. Preto musia rodičia všetkou silou pevne potláčať každú nespravodlivosť v tomto smere, a všemožne zabezpečiť, aby im zostala moc vychovávať deti ako sa sluší po kresťansky a hlavne moc neposielať deti do škôl, v ktorých*

⁹²⁶ S. Th. suppl., 3 p., q. 41, a 1.d 2

⁹²⁷ Cirk. zák., z. 1113.

⁹²⁸ Okr. list Rerum novarum, 15. mája 1891.

⁹²⁹ Tamtiež.

sú v nebezpečenstve, že by nasiakli zhubným jedom bezbožnosti."⁹³⁰
 Ďalej je si treba všimnúť, že rodine uložená povinnosť výchovy sa netýka len výchovy náboženskej a mravnej, ale aj telesnej a občianskej, hlavne pokiaľ súvisia s náboženstvom a mravnosťou.⁹³¹

... uznané právom občianskym ...

Skutočne bolo právo rodiny, ktoré nijako nemožno popierať, neraz zákonne uznané národmi, u ktorých sa zvyčajne vystupuje prirodzené právo v konaní štátnom. Ako novší príklad uvádzame najvyšší súd Spojených štátov amerických, ktorý pri riešení dôležitej otázky rozhodol: *"Štátu neprislúcha žiadna všeobecná moc, aby mohol stanoviť jednotný spôsob povinnej výchovy mládeže a ani nemôže nútiť, aby mládež bola vzdelávaná výlučne v štátnych školách."* Dôvod je odvodený z prirodzeného práva: *"Dieťa nie je obyčajnou vecou splodenou štátom; kto dieťa živí a vedie má právo spojené s najvznešenejšou povinnosťou vychovávať ho a pripraviť na plnenie povinností."*⁹³²

... chránené Cirkvou.

Dejiny dosvedčujú, že vládcovia štátov, najmä v novších časoch porušili a porušujú práva, ktoré Stvoriteľ ľudstva udelil rodine. Takisto nevyvrátiteľne svedčia o tom, že Cirkev tieto práva ustavične chránila a obhajovala. Historický dôkaz je vhodne potvrdzovaný skutočnosťou, že rodiny dôverujú obzvlášť cirkevným školám, ako sme nedávno napísali v liste kardinálovi štátnemu sekretárovi: *"Rodina ihneď pochopila, že to tak je a od najskorších kresťanských čias až po naše dni, rodičia aj so slabou vierou či bez viery, posielajú a zverujú svoje deti výchovným ústavom, ktoré založila a riadi Cirkev."*⁹³³

Otcovský cit, ktorý pochádza od Boha, sa s dôverou obracia k Cirkvi. Spoznal, že v nej nachádza ochranu rodinných práv a tiež súlad, ktorý Boh vložil do poriadku stvorenia. Cirkev je si vedomá i svojho Božského poslania vzťahujúceho sa na všetkých ľudí i povinnosti, ktoré ukladá všetkým, aby prijali jediné pravé náboženstvo. Preto sa nikdy neprestala hlásiť o svoje práva a pripomínať katolíckym rodičom povinnosť, aby dali svoje deti pokrstiť a ich kresťansky vychovali. A

⁹³⁰ Okr. list „Sapientiae christianae“, 10. 1. 1890.

⁹³¹ Cirk. zák., z. 1113.

⁹³² N. S. Dvor. S S. vo veci oregonských škôl, 1. 6. 1925.

⁹³³ List kardinálovi štát. sekretárovi, 30. 5. 1929.

predsa tak úzkostlivo sledovala posvätnosť prirodzeného práva výchovy, ktorá patrí rodine, že nechce iba za istých podmienok a činností, pokrstiť deti neveriacich rodičov, alebo inak sa starať o ich výchovu, dokiaľ by takéto deti nemohli samy všetko zvážiť a vieru slobodne prijať.⁹³⁴

Ako sme v spomínanom našom príhovore upozornili, pred našimi zrakmi sú dve veci veľkého významu: "*Cirkev ako učiteľka a vychovávateľka slúži prospechu rodín, a rodiny sa snažia využiť Cirkev - učiteľku - a zverujú jej po stovkách a tisícoch svoje deti. Tieto dve skutočnosti pripomínajú a hlásajú čosi pravdivé, čo je v poriadku mravnom a spoločenskom veľmi dôležité, že totiž vychovávateľský úrad patrí predovšetkým a hlavne Cirkvi a rodine právom prirodzeným aj Božským, a preto nemôže byť ani stratený, ani potlačený, ani nahradený.*"⁹³⁵

Štát

Keď teda z tohto vychovávateľského úradu, ktorý patrí predovšetkým Cirkvi a rodine, pochádza, ako sme spoznali, mnoho dobra celej spoločnosti, nemôže podľa poriadku Bohom stanoveným, vzniknúť žiadna ujma naozajstných a vlastných práv štátu, ktoré sa týkajú výchovy občanov.

Dvojaká úloha štátu vo výchove: ochranná a podporná.

Sám pôvodca prírody dal štátu právo nie však na základe otcovstva ako Cirkvi a rodine, ale pre moc, ktorú má štát na dosiahnutie časného dobra občanov. Časné blaho občanov je vlastným cieľom štátu. Z toho vyplýva, že výchova nepatrí štátu rovnako ako Cirkvi alebo rodine, ale celkom inak, ako zase zodpovedá jeho vlastnému účelu. Účel štátu, všeobecné dobro časného poriadku, sa uskutočňuje, keď rodiny aj jednotliví občania v pokoji a bezpečnosti užívajú svoje práva a zároveň majú, ak je to za pozemského života možné, najväčší dostatok duchovných i časných dobier. To sa dosiahne spoločnou prácou všetkých občanov. Svetská moc - štát - má teda *dvojakú úlohu: Chrániť a podporovať rodinu i jednotlivých občanov* a nie ich akoby pohlcovať alebo sa vtlačať na ich miesto.

⁹³⁴ Cirk. zák., zák. 750, § 2.; Summa theol. 2-2, q. X., a 12.

⁹³⁵ Reč chovancom Tuskulského internátu zv. di Mondragone 14. 5. 1929.

Preto je vo veci výchovy právom či, aby sme správnejšie povedali, povinnosťou štátu, aby svojimi zákonmi chránil prednostné právo rodiny na kresťanskú výchovu detí a rovnako aj nadprirodzené právo Cirkvi a usilovať sa o kresťanskú výchovu.

Rovnako je na štáte, aby toto právo potomstva chránil, keď by snád starostlivosť rodičov, buď pre ich nevšímavosť, buď pre neskúsenosť, či pre nehodnosť, bola čiastočne alebo úplne nedostatočná. Lebo výchovné právo rodičov nie je zvrchované a neobmedzené, ale závisí na práve prirodzenom a Božom, a preto podlieha moci a úsudku Cirkvi a pre všeobecné dobro tiež starostlivosti a ochrane štátu. Veď rodina nie je dokonalou spoločnosťou, ktorá má sama všetko potrebné pre svoju úplnú dokonalosť. V takých, ostatne veľmi zriedkavých prípadoch, sa štát nevtláča na miesto rodiny, ale vhodnou podporou pomáha a odstraňuje nedostatok, vždy však primerane prirodzeným právam dieťaťa a nadprirodzeným Cirkvi. Všeobecne povedané, je právom a povinnosťou štátu chrániť mravnú a náboženskú výchovu mládeže podľa zásad zdravého rozumu a viery a odstraňovať verejné prekážky takejto výchovy. Hlavne má štát pre všeobecné dobro dbať o to, aby rôznym spôsobom podporoval výchovu a výučbu mládeže. Samo sebou predovšetkým tým, že praje a pomáha výchovným aktivitám Cirkvi i rodín, ktorých účinnosť potvrdzujú dejiny a skutočnosť, a potom aj tým, že prispieva tam, kde je úplný alebo čiastočný nedostatok; ale aj tým, že zriaďuje vlastné školy a výchovné ústavy. Štát má totiž viac prostriedkov než kto iný a tie mu boli zverené pre spoločné dobro všetkých občanov. Je teda spravodlivé a primerané, aby ich užíval pre dobro tých, od ktorých ich prijal.⁹³⁶ Preto štát môže nariadiť a dbať o to, aby všetci občania poznali občianske a národné práva, aby boli primerane vzdelaní vo vedách, v mravnosti i telesnej zdatnosti; to v našich časoch tiež skutočne vyžaduje všeobecné dobro. Je však viditeľné tiež to, že štát je pri všemožnom podporovaní verejnej i súkromnej výchovy a vzdelávacej činnosti povinný sledovať všetky pôvodné práva Cirkvi a rodiny v kresťanskej výchove a tiež spravodlivosť, ktorá každému dáva, čo mu patrí. *Preto je nespravodlivé, keď štát na seba strháva celú výchovu a vzdelanie, tak že rodiny sú proti záväzkom kresťanského svedomia alebo proti spravodlivému želaniu, či už priamo alebo nepriamo, nútené posielat' svoje deti do škôl štátnych.*

⁹³⁶ Reč chovancom Tuskulského internátu zv. di Mondragone 14. 5. 1929.

Akú výchovu si môže stať vyhradiť?

Tým však sa nebráni, aby štát pre seba zriad'oval prípravné školy pre štátne úrady, hlavne pre armádu, pretože správne riadenie štátu alebo obrana vnútorného i vonkajšieho pokoja sú veci veľmi potrebné k všeobecnému blahu a vyžadujú osobitnú spôsobilosť a prípravu. Musí sa však aj v týchto zariadeniach vyvarovať porušeniu práv Cirkvi a rodiny. *Nie bez dôvodu to opäť pripomíname. V týchto časoch, kedy rozbujeľ prepjatý a falošný nacionalizmus, nebezpečný pre pravý pokoj a rozkvet, presahuje všetky medze takzvaná telesná výchova mladíkov, (proti istej ľudskej prirodzenosti i dievčat) vedená v duchu vojenskom, pri ktorej sa často zneužíva veľa času aj v samotnom dni Pána, ktorý by mal byť venovaný náboženským povinnostiam a posvätnosti rodinného života.* Nijako však nechceme na tomto mieste karhať dobrý výcvik v disciplíne a správnu duševnú odvahu, ale karháme akékoľvek preháňanie, ducha násilia, ktorý je niečo úplne iné ako statočnosť a vznešený zmysel pre vojenskú cnosť v obrane vlasti a verejného poriadku. Tiež tu zavrhujeľ prílišnú chválu a dôležitosť športu, z ktorého už v pohanských časoch vzišlo porušenie a úpadok správnej telesnej výchovy. Avšak výchovná činnosť štátu a spoločnosti zahŕňa okrem mládeže aj občanov všetkých vekov a každého postavenia. Tú výchovu môžeme nazvať občianskou. Je jednak kladná, pozitívna, ktorá spočíva v tom, že sa členom spoločnosti predkladajú verejne také veci, ktoré naplňajú mysle poznaním a predstavami aj pôsobia na cit a tak pobádajú občanov k počestnosti a vedú k nej akousi mravnou nutnosťou. Záporná, brániaca výchova, spočíva v tom, že štát sa má na pozore pred všetkým škodlivým a zabraňuje mu.⁹³⁷ Občianska výchova je tak rozsiahla a mnohonásobná, že obsahuje takmer všetku prácu štátu pre všeobecné blaho, a má jednak odpovedať zákonom, spravodlivého uznania, jednak sa nesmie krížiť s učením Cirkvi, ktorá je Bohom stanovená učiteľkou prirodzených zákonov.

Vzťahy medzi Cirkvou a štátom

Všetko, čo sme doteraz povedali o výchovnej činnosti štátu sa opiera ako na vernom a nezmeniteľnom základe katolíckeho učenia o kresťanskom zriadení, štátu. To učenie vzácne rozobral náš predchodca Lev XIII. a

⁹³⁷ P. L. Taparelli: Saggio teoretico di Diritto naturale, n. 922.

vyložil ho hlavne v okružných listoch *"Immortal Dei"* a *"Sapientiae christianae"*: *"Pán Boh rozdelil vedenie ľudstva medzi dve moci, a to cirkevnú a štátnu; jedna riadi veci Božie, druhá zase ľudské. Jedna i druhá sú vo svojom poriadku zvrchované: každá z nich má svoje hranice, ktoré sú priamo stanovené jej povahou a cieľom; sú akoby dva kruhy, v ktorých každá rozvíja svoju činnosť podľa svojich práv. Keďže však moc oboch sa vzťahuje na rovnakých ľudí, môže sa stať, že tá istá vec hoci podľa rôzneho stanoviská bude rozdielne vzatá, ale predsa tá istá prípadne pod právomoc oboch. Obe zriadenia, štát aj Cirkev pochádzajú od Boha. Prozreteľný Boh je v sebe zviazaný, aby obom stanovil správnu cestu poriadku. "Mocnosti, ktoré sú, sú od Boha zriadené"*⁹³⁸ (Rim. 13, 1.)

A práve výchova mládeže je z tých vecí, ktoré podliehajú právomoci Cirkvi i štátu, *"hoci rôznym spôsobom"*, ako sme vyššie uviedli. *"Preto"*; pokračuje Lev XIII., *"musí byť medzi oboma spolupráca a súvislosť, ktorú nie neprávom prirovnávame spojeniu duše s telom v človeku. Aká a ako veľká má byť, môžeme posúdiť len z toho, keď ako sme povedali, prihliadneme k prirodzenosti oboch mocností a uvážime tiež vznešenosť a hodnotu cieľov. Jednej z mocností je uložené starať sa hlavne a predovšetkým o blaho v pominuteľných veciach, druhá má poskytnúť večné nebeské dobré. Čo je teda v ľudských veciach posvätné, čo sa týka spásy duší a úcty k Bohu či už svojou prirodzenosťou či pre vzťah k cieľu, to všetko podlieha moci a rozhodnutiu Cirkvi. Všetko ostatné potom občianskej a štátnej povahy, správne podlieha štátnej moci, lebo Ježiš Kristus rozkázal dať cisárovi, čo je cisárovo, Bohu, čo je Božie."*⁹³⁹

Kto teda odmieta prijať tieto zásady a uplatniť ich vo výchove, ten nutne zároveň popiera, že Ježiš Kristus založil svoju Cirkev pre večnú spásu ľudstva, a tak tvrdí, že občianska spoločnosť a štát nepodliehajú Bohu ani jeho prirodzeným a Božím zákonom. Ten názor je zrejme bezbožný, odporuje zdravému rozumu a najmä vo výchove je krajne zhubný pre správnu formáciu mládeže a iste je skazonosný pre samotnú občiansku spoločnosť a pravý prospech ľudského spolunažívania.

A naopak zasa nemožno viac prospieť správnej výchove občanov než uskutočnením našich zásad. To hojne dokazujú poznatky zo skutočnosti

⁹³⁸ Okružný list Immortale Dei, 1. 11. 1885.

⁹³⁹ Tamtiež

všetkých čias. Preto mohol Tertulián za prvých čias kresťanstva (v "*Obrane kresťanstva*") a po ňom svojho času sv. Augustín vyzvať všetkých nepriateľov katolíckej Cirkvi - a my môžeme dnes jeho slová prijať za svoje: - *"Nuž, nech tí, ktorí tvrdia, že učenie Kristovo je protištátne, - postaví také vojsko z takých vojakov, akými im prikazuje byť učenie Kristovo, nech postaví takých poddaných, takých manželov, také manželky, takých rodičov, také deti, takých pánov, takých sluhov, takých kráľov, takých sudcov, konečne takých poplatníkov a vyberačov daní akými majú byť podľa prikázaní kresťanského učenia, a potom nech sa opovážia tvrdiť o ňom, že je protištátne. Ba naopak, nech radšej neváhajú vyhlásiť ich za veľkú spásu štátu, keď ho poslúchajú."*⁹⁴⁰

Nutnosť, prednosti a úžitok súladu s Cirkvou

Keď hovoríme o výchove bude tu vhodné spomenúť, ako výstižne túto katolícku pravdu potvrdenú skúsenosťou, vyjadril v novšej dobe, kedy nastala obnova písomníctva, o kresťanskej výchove veľmi zaslúžilý, zbožný a učený cirkevný spisovateľ kardinál Silvio Antoniana, žiak obdivuhodného vychovávateľa sv. Filipa z Neri a učiteľ aj pisár latinských listov sv. Karla Boromejského, na ktorého naliehanie a radu spísal zlatú knihu "*O kresťanskej výchove detí*" píše tam:

*"Čím viac svetská moc spolupracuje s duchovnou a všemožne ju podporuje, tým viac prispieva k zachovaniu štátu. Keď totiž cirkevný správca hľadá podľa svojho určenia na duchovnú moc a duchovnými prostriedkami výchova dobrého kresťana, nutne z neho súčasne robí dobrého občana, akým má byť pod štátnou mocou. To z toho dôvodu, že vo svätej rímsko-katolíckej Cirkvi - v meste Božom - dobrý občan je to isté ako cnostný muž. Veľmi sa teda klamú tí, ktorí tak úzko spojené veci odlučujú a domnievajú sa, že môžu mať dobrých občanov inými zákonmi a inými cestami než tými, ktoré smerujú k výchove dobrého kresťana. Ale nech si ľudská múdrosť tvrdí a hovorí čo hovorí, preda sa je nemožné, aby pravý pokoj a časný klud prinieslo to, čo sa odlučuje od večného pokoja a blaženosti a im priamo odporuje."*⁹⁴¹

Ako štát, tak ani veda a jej metódy a skúmania sa nemajú ničoho obávať, keď Cirkev má vo svojich rukách plne a zvrchovane úlohu výchovy. Ved'

⁹⁴⁰ List 138.

⁹⁴¹ O kresťanskej výchove detí, kniha I., kap. 43.

katolícke ústavy všetkých stupňov vedy i vzdelania nepotrebuju žiadnu obhajobu. Priazeň, ktorú u všetkých požívajú, uznanie, ktoré si dobývajú, veľké množstvo dokladov ich vedeckej práce a hlavne ľudia, ktorí dokonale a bohato dodávajú poznáním vybavené úrady, remeslá, vyučovanie a konečne život v celom rozsahu, to všetko viac než dost' dosvedčuje chválu katolíckych ústavov.⁹⁴²

Ostatne tieto skutočnosti nie sú ničím iným, než slávnym potvrdením katolíckeho učenia, ktoré stanovil Vatikánsky koncil: "*Viera a rozum si nielen nikdy nemôžu protirečiť, ale i sebe navzájom pomáhajú, pretože zdravý rozum dokazuje základy viery a osvietený jej svetlom pestuje Bohovedu, viera zasa oslobodzuje rozum od omylov a chráni ho pred nimi a obohacuje ho mnohými poznatkami. Preto je Cirkev vzdialená od toho, aby prekážala rozvoju ľudských vied a umení, ale praje mu a rôznym spôsobom ho podporuje. Ved' pozná a nepodceňuje dobrá, ktoré z nich plynú ľudskému životu. Dokonca hlása, že ako vedy a umenie od Boha, Pána všetkého poznania, pochádzajú, tak zasa správne pestované s pomocou Božou vedú k Bohu. Cirkev tiež nijako nebráni tomu, aby jednotlivé vedy na svojom poli užívali vlastné zásady a spôsoby bádania. Uznáva spravodlivú slobodu vied, ale je vytrvalo na stráži, aby nespadli do omylov proti zákonu Božiemu, alebo aby neprekročili vlastné medze a nevpadli na pole viery a neskazili ho.*"⁹⁴³

Toto pravidlo spravodlivej slobody pestovania vedy je zároveň neporušiteľným pravidlom spravodlivej a správne pochopenej slobody vyučovania. Toto pravidlo má byť zo spravodlivosti dodržiavané pri každom vyučovaní a tým záväznejšie pri výchove mládeže, pretože pri nej nemá vychovávateľ či verejný alebo súkromný zvrchované právo, ale len čiastočnú právomoc. Iným dôvodom pre slobodu vo výchove je, že každý kresťan v detskom alebo mládežníckom veku má právo, aby bol vychovaný podľa učenia Cirkvi, ktorá je stĺpom a základom pravdy. Veľkej nespravodlivosti by sa na vyrastajúcim kresťanovi dopustil ten, kto by podrýval jeho vieru zneužívajúc k tomu dôveru žiakov k učiteľom a ich prirodzené neskúsenosti a nemalú náklonnosť k neobmedzenej falošnej slobode.

II. Predmet výchovy

⁹⁴² List kardinálovi štát. sekret., 30. 5. 1929.

⁹⁴³ Vatikánska koncil, zasadnutie 3, hl. 4.

Celý človek - s porušenou prirodzenosťou, ale vykúpený

Nijako nemožno zabúdať, že kresťansky má byť vychovaný celý človek, v ktorom duša a telo tvoria jednu prirodzenosť, so všetkými schopnosťami duševnými aj telesnými, prirodzenými i nadprirodzenými, ako ho poznávame rozumom i zo Zjavenia. Celý človek poklesol z pôvodnej dokonalosti a Kristus ho vykúpil a zase mu vrátil nadprirodzenú dôstojnosť, aby bol zase prijatý za dieťa Božie, ale predsa mu nevrátil nadprirodzené dary, ktoré mal pred pádom, totiž nesmrteľnosť tela a duševnú rovnováhu a neporušenosť ducha. A tak zostali v človeku rany, ktoré zasadila ľudskej prirodzenosti Adamova vina, predovšetkým slabosť vôle a nezriadená žiadostivosť duše.

*Veru, "bláznovstvo je späť so srdcom chlapca, ale metla disciplíny ho vyženie."*⁹⁴⁴ Od detstva je nutné potlačovať zlé náklonnosti vôle a pestovať dobré a hlavne naplniť detskú myseľ učením Božím a posilňovať ducha milosťou Božou. Keby nebolo pomoci milosti Božej, nikto by nemohol zvládnuť svoju žiadostivosť, ani by nebolo možné priviesť k úplnej dokonalosti výchovu poskytovanú Cirkvou, až Kristus ju natoľko vybavil Božskou náukou a sviatosťami, aby bola skutočnou učiteľkou všetkých ľudí.

Omyly a škodlivé následky výchovy k naturalizmu.

Preto je klamná a plná omylov každá výchova detí, ktorá sa opiera len o prirodzené sily (naturalizmus) a pohrdavo zanedbáva všetko, čo s nadprirodzeného hľadiska prispieva k riadnej výchove ku kresťanskému životu. Rovnako ďaleko od pravdy blúdi taký spôsob výchovy mládeže, ktorý vôbec alebo takmer nedbá na dedičný hriech a Božiu milosť, a preto celý spočíva len na prirodzených silách. Sem patria pod rôznymi menami verejne hlásané náuky, ktoré napospol stanovujú za základnú požiadavku každého vzdelania, aby sa deti samy úplne podľa svojej vôle rozhodovali aj napriek príkazu a rady starších ľudí a vychovávateľov a bez ohľadu na zákony a ustanovenia Božie i ľudské.

Keby túžby novátorských učiteľov, boli vzaté tak, že mládež sa má podľa veku a rastúceho poznania stále usilovnejšie sama vzdelávať a vychovávať, a z výchovy detí že má byť odstránené všetko násilie a hrubosť, ktoré predsa k správne pokarhaniu nepatrí, bolo by to síce správne, ale nič nové, pretože to už aj Cirkev učila a kresťanskí

⁹⁴⁴ Prísloví 22, 15.

vychovávateľa po vzore svojich predchodcov to podržali a napodobňujú tak Boha, ktorý chce, aby mu všetci tvorovia a hlavne ľudia, slúžili každý podľa svojej prirodzenosti. Božia Múdrost' *"siahla mocne od konca do konca vesmíru a riadi všetko lúbezne."*⁹⁴⁵

Ak uvážime však obvyklý význam slov a vec samotnú, tu spoznáme, že novátorskí vychovávateľa väčšinou neuvažujú o ničom inom, než aby výchovu detí pozbavili zákonov Božích. Preto vidíme teraz nový a podivný zjav: vychovávateľa a filozofi v pote tváre zháňajú nový všeobecný mravný zákonník pre mládež, akoby nebolo Božích prikázaní v Desatore, akoby nebolo prikázaní Evanjelia, akoby nebolo prirodzeného zákona, ktorý Boh vložil a takmer vtasil do ľudského ducha, vyhlásil zdravým rozumom a sám ešte desatorom potvrdil. Preto novotárski vychovávateľa pokladajú cirkevnú výchovu mládeže za nesprávnu, neplodnú a zastaranú a tiež ju tak pohrdavo nazývajú, pretože sa opiera o úctu k Bohu a o jeho zákony.

Žalostne sa naozaj sami klamú, keď sa pokúšajú oslobodiť dieťa, ako hovoria. Lebo ho vlastne uvádzajú do poddanstva nezdravého preceňovania a nezriadených vášní, ktoré by mali podľa ich výmyslov byť schvaľované ako potreba ľudskej prirodzenosti a tá vraj nepodlieha zákonu.

Ale najhoršie je, že takíto vychovávateľa - hoci mravne - bezbožne, mylne a nebezpečne si osobuje právo prirodzeným a svetským bádáním a pokusmi podrývať nadprirodzenú zložku detskej výchovy ako napríklad milosť povolania ku kňazstvu a reholnému životu a všetko tajomné, čo v ľudských dušiach pôsobí milosť Božia. Milosť síce povznáša prirodzené sily človeka, ale nekonečne ich prevyšuje a nijako nemôže byť podrobená fyzickým zákonom, pretože *"Duch veje kam chce."*⁹⁴⁶

Pohlavná výchova

Avšak ďaleko zhubnejšie sú domnienky a názory, že vo všetkom ma byť vodcom prirodzenosť, keď prenikajú na veľmi zložitý úsek výchovy, ktorá smeruje k mravnej integrite a čistote. Niektorí blázni stále obhajujú a šíria nebezpečný spôsob výchovy, ktorý nechutne nazývajú pohlavnou výchovou. Mylne sa domnievajú, že môžu mládež ochrániť

⁹⁴⁵ Múdr. 8, 1

⁹⁴⁶ Ján 3, 8.

proti zmyselným nebezpečenstvám len prirodzenými prostriedkami a bez všetkého prispenia náboženstva a osobnej zbožnosti: totiž tým, že budú všetku mládež bez rozdielu pohlavia aj verejne poučovať o pohlavnom živote a ju do neho zasväcovať, a ešte horšie, že ju predčasne vystavia príležitostiam, aby si mladý duch na také veci zvykol, a ako hovoria, sa otužil proti nebezpečenstvám pohlaví.

V tom sa však veľmi mýlia, že neuznávajú vrodenu krehkosť ľudskej prirodzenosti ani *"iný zákon v našich údoch"*, ktorý podľa slov apoštola Pavla odporuje zákonu mysle.⁹⁴⁷ Hlavne popierajú dennú skúsenosť, že predovšetkým mládež upadá do neresti častejšie nie tak pre nedostatok rozumového poznania, ale zo slabosti vôle vystavenej nástrahám a zbavenej Božej pomoci.

Keď už majú o tejto problematickej veci po náležitej úvahe vhodne poučiť mladého človeka tak tí, ktorým Boh zveril povinnosť výchovy a s povinnosťami ich stavu spojil tiež svoje milosti, majú to urobiť obozretne a obratne, ako to nie je neznáme kresťanským vychovávateľom. Dobré píše Antoniano:

*"Tak ďaleko ide naša slabosť a náchylnosť k zlému, že prostriedky, ktoré užívame ako liek proti hriechom, takmer vyvolávajú podnet a príležitosť ku hriechu. Preto je veľmi dôležité, aby rozumný otec pri príležitostnom rozhovore so synom na túto chýlostivú vec starostlivo dbal, aby snád' nezašiel príliš ďaleko a podrobne nelíčil deťom strašný mravný mor, ktorý zachvátil toľko ľudí. Inak by v nežných detských dušiach tlejúci žiar vášní rozdúchal alebo ho dokonca zapálil namiesto toho aby ho, ako zamýšľal, uhasil. Všeobecne povedané: postačí a viac ako postačí pri výchove detí užívať prostriedkov, ktoré vedú k čistote a odvádzajú od neresti."*⁹⁴⁸

Koedukácia.

Rovnako klamná a kresťanskej výchove nepriateľská je spoločná výchova mládeže oboch pohlaví; nazývajú ju koedukácia. Mnohí z tých, ktorí sa koedukácii zastávajú, robia tak preto, že neuvažujú alebo popierajú, že človek sa rodí porušený pádom prarodičov, iní zase majú tak zmätené pojmy, že zákonité spolužitie ľudí zamieňajú za neusporiadané a voľné spojenie mužov a žien vo všetkom sebe rovných.

⁹⁴⁷ Rim 7, 23.

⁹⁴⁸ O kresťanskej výchove detí, kn. II., kap. 88.

Ale Boh, vládca všetkého, chcel, aby dokonalé súžitie oboch pohlaví bolo len v manželstve, kdežto v rodine a ostatnej ľudskej spoločnosti len v určitom odstupňovaní. Okrem toho nie je v istej prirodzenosti - ktorá tvorí dve pohlavia odlišné telesným ústrojenstvom, povahou aj vlohami - žiaden dôvod, aby mužská i ženská mládež bola vychovávaná spolu, ak nepoviem, jedným a tým istým spôsobom. Božia múdrosť ustanovila obe pohlavia, aby sa navzájom v rodine i v spoločnosti dopĺňali a zrastali do jednoty práve pre telesné i duševné rozdiely medzi nimi. Na túto rozdielnosť pohlaví je treba obzvlášť dbať pri výchove a vyučovaní, ba priamo má byť podporovaná odlúčením podľa veku a okolností. Tieto zásady prikazované kresťanskou múdrosťou, musia byť včas a múdro zachovávané, hlavne v búrlivých časoch mladosti, od ktorej závisí skoro celý budúci život, a nielen vo všetkých školách, ale aj pri hrách a pri telocviku, kde sa má obzvlášť dbať na dievčenskú hanblivosť, lebo je nanajvýš neslušné, aby sa dievčatá vystavovali očiam všetkých ľudí.

Pamätáme na vážne slová Božského Majstra *"Beda svetu pre pohoršenia"*⁹⁴⁹, a preto ctihodní bratia, naliehavo pobádame Vašu starostlivosť a úsilie proti týmto zhubným bludom, ktoré na veľkú škodu mládeže sa príliš šíria aj medzi kresťanským ľudom.

III. Prostredie výchovy

K dokonalej výchove patrí, aby všetko, čím sú deti v čase výchovy obklopené, zodpovedalo cieľu výchovy.

Kresťanská rodina

A prvým takým prirodzeným a pre výchovu dieťaťa nutným prostredím je jeho rodina, na ten účel práve Bohom ustanovená. Preto právom pokladáme za stálu a najbezpečnejšiu výchovu tú, ktorú dieťa dostáva v usporiadanej a mravnej rodine, za výchovu tým stálejšiu a bezpečnejšiu, čím viac predovšetkým rodičia a potom ostatní domáci predchádzajú deti dobrým príkladom.

Nemienime tu všeobecne uvažovať o celej rodinnej výchove, je to príliš rozsiahla látka. Je konečne dosť starších i novších spisovateľov, ktorí podľa katolíckeho učenia výborne písali o rodinnej výchove. Z týchto spisovateľov zasluhuje veľkú chválu už spomenutý Antoniano; napísal

⁹⁴⁹ Mat. 18, 7.

knihu "*O kresťanskej výchove detí*", a to tak odborne, že svätý Karol Boromejský ju dal v kostole verejne predčítavať zhromaždeným veriacim.

Chceme Vás však, ctihodní bratia, upozorniť na to, ako žalostne upadla rodinná výchova v novších časoch. *Na slobodné povolania a na verejné postavenie, a to sú konečne veci málo významné, sa ľudia pripravujú dlhými štúdiami, namáhavým cvičením a dôkladnou prípravou; kdežto do výchovy detí, ktorá je skutočne hlavnou povinnosťou rodičov, sa mnohí rodičia odvážne púšťajú takmer bez akejkoľvek prípravy, lebo sú príliš zaneprázdnení hmotnými vecami a starosťami.*

Ešte na väčšiu škodu dobra plynúceho z rodinnej výchovy je dnes rozšírený zlozvyk, že takmer všade bývajú deti v najútlejšom veku veľmi ľahko odlučované od rodiny pod rôznymi zámienkami hospodárskymi, priemyselnými a obchodnými i politickými. Je dokonca štát, kde deti sú vytrhnuté z lona rodiny a odvádzané do bezbožných spolkov a škôl, nie tak, aby boli správne vychovávané, ako skôr, aby boli skazené a duchovne pokrivené - samozrejme za tým účelom, aby nasiakli bezbožnosťou a nenávisťou podľa názorov tých, ktorí snívajú o spoločnom vlastníctve všetkých vecí. A tak obnovujú strašnejším a skutočnejším spôsobom vraždu neviniatok.

Preto pre lásku Ježiša Krista k ľuďom zaprisahám a úpenlivo prosím pastierov duší, aby nezanedbávali žiaden prostriedok, ako kázeň, tak náboženské poučovanie, slová alebo rozširovanie ľudových spisov, aby kresťanskí rodičia boli poučení *nielen všeobecne a teoreticky, ale podrobne a prakticky, aké majú povinnosti v náboženskej, mravnej a občianskej výchove svojich detí, a hlavne aké cesty a spôsoby* - okrem dobrého príkladu svätého života - *vedú k účinnejšiemu uskutočneniu výchovy.* Apoštol Pavol nelenil vo svojich listoch opakovať také napomenutia a povzbudená; zvlášť v liste Efezanom medzi iným takto napomína: "*Otcovia, neдрáždite hnev svojich dietok.*"⁹⁵⁰ Toto rozhorčenie nepochádza len z toho, že rodičia sú na deti príliš prísni a hrubí, ale hlavne z toho, že ťažko znášajú povahu a vrodenu živosť detí a nepoznajú vhodné spôsoby napomenutia, a predovšetkým zo zmäkčilej a akoby uvoľnenej disciplíny, ktorá sa rozmáha v rodinách, a preto v detských dušiach vládnu neskrotné vášne. Rodičia a vychovávateľa mládeže sú skutočne zástupcovia Boží a majú sa snažiť,

⁹⁵⁰ Efez. 6, 4.

aby svoju dôstojnosť a moc od Boha zverenú, správne užívali pre dobro detí a to *nie pre svoje pohodlie*, ale aby deti viedli a vychovávali vo svätej a milej *"bázni Božej, ktorá je začiatkom múdrosti."* V nej trvalo spočíva vážnosť predstavených a bez nej nemôže byť stály poriadok, jasný mier a žiadne dobro ani v rodine, ani v žiadnej ľudskej spoločnosti.

Cirkev a jej vychovávateľské dielo

Krehkým silám ľudskej prirodzenosti pokazenej dedičným hriechom prispieva Boh vo svojej добрote hojnou pomocou svojej milosti a okrem toho aj početnými prostriedkami, ktoré má bohato Cirkev pre nápravu a posvätenie duší. Preto *Cirkev, veľká rodina Kristova, je najpovolanejšia a s jednotlivými rodinami najužšie spojenou vychovávateľkou.*

A toto najvhodnejšie miesto dobrej výchovy, ktorým je Cirkev, nemá a neposkytuje iba sviatosti, ktoré majú v sebe milosť a dáva ju dušiam, ani iba posvätné obrady, ktoré podivuhodne prispievajú k cnostnej výchove mládeže, ani iba sväté miesta chrámov, ktorých slávnostné obrady, výtvary sochárstva a maliarstva, súzvuk organu a spevu sú vzácnou pomôckou, aby duše boli prenikané zbožnosťou a dobrými mravmi. Cirkev tiež podporuje a udržuje veľký počet rôznych škôl, spoločností a ústavov každého druhu, ktoré chcú, aby bola mládež vychovávaná v zbožnosti i vo vedách a umeniach a pri tom tiež užívajú aj príjemné zábavy a telesnú výchovu. Dlhodobá plodnosť Cirkvi v tomto smere nemálo ukazuje a dokazuje jej materskú prezieravosť a nemôže byť prekonaná a je hodná tej najväčšej chvály. Dokazuje však tiež obdivuhodný súlad medzi Cirkvou a kresťanskou rodinou, o ktorom sme už skôr hovorili. Právom môžeme vyhlásiť, že Cirkev a rodina tvoria akoby jedno útočisko a jeden svätostánok kresťanskej výchovy.

Škola

Pretože bolo treba vychovávať mládež vo všetkých vedách a umeniach, ktoré prispievajú k prospechu a rozkvetu občianskej spoločnosti a rodina sama na to nedostačovala, vznikli školy verejné, najprv - dobre si všimnite - spoločným pričinením Cirkvi a rodiny a až oveľa neskôr aj z podnetu štátu. A preto vidíme z dejín vzniku školstva, že sídla vied a škôl vznikli vlastne ako pomocnice a takmer doplnok Cirkvi a rodiny. Z toho vyplýva, že *verejné školy nemôžu byť v rozpore s rodinou a Cirkvou*, ale majú sa podľa možnosti s oboma zhodovať. *Škola, rodina a Cirkev majú*

tvoriť takmer jednu svätyňu kresťanskej výchovy, ak nemá sa škola úplne minúť svoj cieľ a zvrhnúť sa v morovú nákazu a záhubu mládeže.

To tiež verejne vyhlásil laik, zahŕňaný veľkými chválami pre svoje spisy o výchove mládeže - hoci ich nemôžeme vo všetkom odporučiť, pretože v sebe skrývajú nesprávny liberalistický názor; - napísal v nich: "*Ak nie je škola chrámom, je pelešou*", a na inom mieste: "*Ak nie je vo výchove mládeže jednota medzi vyučovaním predmetov a medzi učením náboženským, rodinným a občianskym, rastú z mládeže ľudia úbohí a neschopní.*"⁹⁵¹

Neutrálna, laická škola.

Z toho nutne vyplýva, že *neutrálne* či *laické* školy zavrhuju a vyvracaju všetky základy kresťanskej výchovy už tým, že z nich vylučuju náboženstvo. A konečne tieto školy sú iba zdanlivo neutrálne, nestranné, pretože v skutočnosti sú alebo budú rozhodnými nepriateľmi náboženstva.

Škola nábožensky zmiešaná a jednotná škola.

Trvalo by dlho, a nie je to ani potrebné, aby sme opakovali to, čo naši predchodcovia, hlavne Pius IX. a Lev XIII. otvorene vyhlásili, keď v ich dobách zlý mor laicizmu zaplavoval verejné školy. My opakujeme a potvrdzujeme ich požiadavky⁹⁵² rovnako ako nariadenia posvätných zákonov, ktoré katolíckej mládeži zakazujú navštevovať z akéhokoľvek dôvodu školy neutrálne ako aj *zmiešané*, totiž také, v ktorých sú bez rozdielu vyučovaní tak katolíci ako i nekatolíci. Navštevovať takéto školy bude dovolené len za istých miestnych a časových pomerov po múdrom uvážení miestneho biskupa a len za zvláštnych ochranných opatrení.⁹⁵³ Rovnako nemožno trpieť školy (zvlášť "*jednotné*", do ktorých sú povinné chodiť všetky deti), v ktorej sa síce vyučuje zvlášť katolícke náboženstvo, ale nie sú na nich katolícki učitelia, ktorí by vyučovali spoločne katolícke i nekatolícke deti vedy a umenia.

Katolícka škola.

⁹⁵¹ Mik. Tomasseo, Myšlienky o výchove, časť 1., 3, 6.

⁹⁵² Pius IX.: list „Quum non sine“ z 14. 7. 1864 - Syllabus, veta 48. - Lev XIII.: preslov „Summi pontificatus“ z 20. 8. 1880; okr. list „Nobilissima“ z 8. 2. 1884; okr. list „Quod multum“ z 22. 8. 1886; list „Officio sanctissimo“ z 22. 12. 1887; okr. list „Caritatis“ z 19. 3. 1894; atd. (porovnaj cirkev. zák. s poznámkami o prameňoch k zákonu 1374).

⁹⁵³ Cirkevný zák., zák. 1374.

Na niektorej škole sa síce vyučuje náboženstvo (ostatne, býva ho veľmi poskromne), ale tým ešte táto škola nevyhovuje právam Cirkvi a rodičov, ani nie je hodná, aby do nej chodili katolíckej deti. Aby škola naozaj vyhovovala, musí *celá školská výchova a výučba, totiž učítelia, duch vyučovania, knihy všetkých odborov, skrátka všetko byť preniknuté kresťanským duchom a vedené materskou bdelosťou Cirkvi*. Všetko má byť tak upravené, aby náboženstvo bolo aj základom aj korunou každého vychovávateľského počínania. A tak to má byť nielen vo všeobecných, ale aj na vyšších školách. *"Je nutné"*, aby sme použili slová Leva XIII., *"Aby dieťa nebolo vyučované náboženstvu len na niektorých hodinách, ale aby celé vyučovanie bolo preniknuté duchom zbožnosti. Ak to nie je, ak nepreniká a nezahrieva vnútro učiteľov aj žiakov posvätný duch, málo úžitku vzíde z ktorejkoľvek náuky, a teda často vzniknú nemalé škody."*⁹⁵⁴

Katolícka škola má právo na finančnú podporu štátu.

Nech nikto nenamieta, že štátu, ktorého občania sú rôzneho náboženstva, je absolútne nemožné inak poskytnúť výchovu mládeže iba školou neutrálnou alebo zmiešanou.

Práve naopak, *štát by sa iste prezieravejšie postaral o vzdelanosť občanov a bolo by to ľahšie, keby úmysly a podniky Cirkvi a rodiny v tejto veci nechal slobodne sa rozvíjať a uplatňovať a obe podporoval*. Že je to možné na veľkú radosť rodín a na prospech verejnej vzdelanosti a pokoja - jasne dokazuje skutočnosť, že v mnohých národoch, hoci sú u nich rôzne vyznania, vošlo do platnosti, že školský poriadok a osnovy nijako neporušujú práva rodiny, nielen pokiaľ sa týka náuky (pretože sú tam pre katolíckej deti katolíckej školy), ale aj *v primeranej a správnej úhrade nákladov, ktorú štát poskytuje školám, ktoré si rodiny po práve samy vyvolia*.

Avšak v iných národoch, tiež zmiešaného náboženstva, sa veci majú úplne inak na nemalú škodu katolíckeho ľudu. Tam si katolíci pod dozorom a pod vedením biskupov a všetkých kňazov a za prispenia oboch duchovenstva, svetského i rehoľného, len zo svojich peňazí vydržiavajú školy, aby ich deti boli správne vychovávané; tak sú si vedomí svojej najdôležitejšej povinnosti. A na svojom rozhodnutí s chvályhodnou štedrosťou zjavne trvajú a hľadajú všetkými

⁹⁵⁴ Okr. list „Militantis Ecclesiae“ z 1. 8. 1897.

prostriedkami uskutočniť heslo svojej činnosti: *"Celej katolíckej mládeži katolícku výchovu v katolíckych školách"*. Starostlivosť tamojších katolíkov o školu nie je síce štátom podporovaná, ako by to vyžadoval zákon spravodlivosti, ale predsa jej úrady nemôžu prekážať ani ju zakazovať, iba ak by chceli pošliapať sväté práva rodiny a zničiť životné podmienky slobody.

V tých štátoch, kde sa však prvým požiadavkám slobody odporuje alebo sa im všetkými spôsobmi prekáža, tam nikdy katolíci nespravujú dost' aj za najväčších ťažkostí, aby ochránili svoje školy pred pohromou a aby dosiahli spravodlivé zákony o slobodnej výchove mládeže.

Katolícka škola - najdôležitejšia úloha Katolíckej akcie.

Je mimo akejkol'vek pochybnosti, že všetko, čo veriaci konajú pre katolícku školu, ktorá má uskutočňovať a chrániť výchovu ich detí, je skutkom náboženským a preto najdôležitejšou úlohou Katolíckej akcie. Preto sú nášmu otcovskému srdcu najmilšie všetky najvyššie chvályhodné spolky, ktoré sa rôznym spôsobom starostlivo starajú o túto veľmi dôležitú vec.

Lebo nech je jasne vyhlásené a dobre všetkými pochopené a uznané, že *veriaci usilujúci sa o katolícku školu pre svoje deti, v žiadnom štáte neobhajujú stranícku politiku, ale náboženskú povinnosť*, ktorú im nevyhnutne ukladá ich svedomie. Nechcú svoje deti odvieť od štátneho poriadku a ducha, ba naopak chcú ich v ňom vychovávať čo najdokonalejšie a k čo najväčšiemu prospechu národa; ved' *naozajstný katolík preniknutý katolíckym učením je preto aj najlepším občanom, ctiteľom vlasti, je úprimne oddaný štátnej moci v každom zákonitom štátnom útvare.*

Veru, v takej škole, ktorá súhlasí s Cirkvou a s kresťanskou rodinou, sa nemôže stať, aby pri vyučovaní ostatných predmetov, bolo na zrejmu škodu výchovy, napádané to, čo sa deti učili na náboženskej hodine. Ak snád' núti vychovávateľská starostlivosť učiteľa, aby pre poznanie a pre vyvrátenie bludov používali knihy narušené bludmi, majú tak urobiť s takými ochrannými opatreniami a s protielikom zdravého učenia, aby z toho kresťanská výchova mládeže mala skôr úžitok a nie škodu.

V takomto spôsobe výchovy tiež nie je, čím by štúdium materskej reči a tzv. klasického písomníctva bolo kedy na škodu svätosti mravov. Ved' kresťanský učiteľ sa riadi príkladom včiel, ktoré zbierajú a vysávajú z

kvetov to najčistejšie a ostatné si nevšímajú, ako sv. Basil⁹⁵⁵ učí mládež v reči o čítaní klasických spisovateľov.⁹⁵⁶

Táto potrebná obozretnosť odporúčaná samotným pohanom Kvintiliánom⁹⁵⁷, nijako nebráni tomu, aby sa kresťanský učiteľ nepoučil o tom, čo naozaj dobré a prospešné vedám a spôsobu vyučovania priniesla naša doba a aby to užíval podľa slov apoštola: *"Všetko skúšajte, čo dobré je, toho sa držte."*⁹⁵⁸ Keď však kresťanský učiteľ prijíma novoty, má sa mať na pozore, aby ľahko neopúšťal staré zásady a poznatky, ktorých prospešnosť a účinnosť potvrdila skúsenosť mnohých vekov. Ide hlavne o štúdium latinského písomníctva; vidíme, ako a iste neprávo, upadá pre zanedbaný spôsob ono vyučovanie, ktoré tak úspešne využívalo zdravé pestovanie humanitných náuk, ktoré bujne prekvitali hlavne v cirkevných školách.

Ušľachtilý názor zdedený od predkov vyžaduje, aby deti zverené katolíckym školám boli síce vyškolené vo vedách a v umení plne podľa požiadaviek súčasnej doby, ale aby tiež boli pevne a hlboko preniknuté zdravou filozofiou a aby pominula každá povrchnosť tých, ktorí *"by boli azda našli potrebné, keby neboli hľadali zbytočné."*⁹⁵⁹ Každý kresťanský vychovávateľ má mať pred očami to, čo je krátko obsiahnuté vo výroku Leva XIII.: *"Viac treba dbať na to, aby nielen vyučovacia metóda bola dobrá a správna, ale hlavne aby samo vyučovanie všetkých odborov poznania a umenia bolo v súlade s katolíckou vierou a to predovšetkým vo filozofii, na ktorej z veľkej časti závisí správny základ všetkých vied."*⁹⁶⁰

Dobří učitelia.

Avšak blahodarná činnosť škôl nezávisí tak na správnych zákonoch, ako na správnych učiteľoch. Tí majú byť dobre na svoj odbor pripravení a rozumieť tomu, čo učia žiakov a vybavení rozumovými aj mravnými vlastnosťami, ktoré si vyžaduje ich zaiste ťažký úrad. Majú blčať čistou Božou láskou ku zvereným deťom rovnakou mierou ako milujú Ježiša

⁹⁵⁵ P. G. 31, 570.

⁹⁵⁶ Klasický spisovateľ grécky alebo latinský znamená spisovateľa z dôb pohanských. P. pr.

⁹⁵⁷ Inst. Just. orat. I., 8.

⁹⁵⁸ 1. Sol. 5, 21.

⁹⁵⁹ Seneka, list 45.

⁹⁶⁰ Lev XIII., okr. list „Inscrutabili“ z 21. 4. 1878.

Krista a jeho Cirkev - ktorých miláčikmi deti sú - a tým im tiež má úprimne ležať na srdci pravé dobro rodín a vlasti.

Preto je nám veľkou útechou a srdečne ďakujeme Božej добрote, keď vidíme, že k družinám rehol'níkov a rehol'níčok, ktoré sa venujú výchove detí a mládeže, pripája sa mnoho výborných vychovávateľov oboch pohlaví a pre dokonalejšie pestovanie vlastného ducha sa združujú v zhromaždeniach a spolkoch. Tieto spoločnosti sú výbornou a pevnou oporou Katolíckej Akcie a zasluhujú chválu aj rozšírenie, pretože sa nezištne, vytrvalo a usilovne venujú dielu, ktoré sv. Gregor Naziánsky nazval *"umením všetkých umení a vedou všetkých vied"*⁹⁶¹, totiž vedenie a výchova mládeže. Keďže však o nich platia slová Božského Majstra: *"Žatva je veľká, ale robotníkov málo"*⁹⁶², pokorne prosíme Pána žatvy, aby poslal nových početných umelcov kresťanskej výchovy. O jej výchovu sa majú s veľkou starostlivosťou usilovať duchovní pastieri a najvyšší predstavení reholí a rádov.

Svet a jeho nebezpečenstvo.

Okrem toho je potrebné vedenie a dozor vo výchove mládeže; *"Tá sa poddá a nakloní k zlému ako vosk"*⁹⁶³, podľa toho v akom životnom prostredí žije. Tú je nutné vzd'alovať zlé príležitosti a vhodne poskytovať príležitosti k dobrému vo chvíľach duševného oddychu a v spoločnosti dobrého druhu, lebo *"zlé spoločnosti kazia dobré mravy."*⁹⁶⁴

Okrem toho v terajších časoch je nutné tým viac a tým starostlivejšie byť na stráži, čím viac sa množia príležitosti mravného i náboženského stroskotania neskúsenej mládeže. To pochádza hlavne z bezbožných a nemravných kníh, ktoré sa vo veľkom množstve zločinne za lacný peniaz predávajú a šíria, z filmových predstavení a teraz aj z počúvania rozhlasu, ktorý umožňuje, aby čítanie každého druhu preniklo do najširších vrstiev - podobne ako film sprístupňuje akýkoľvek druh predstavenia. Tieto veľmi mocné populárne prostriedky by mohli veľmi prospieť vzdelanosti a výchove, keby boli riadené zdravými zásadami. Bohužiaľ, často zvädzajú len k nerestiam a slúžia špinavému zisku. Svätý Augustín horko ľutoval, že mnoho kresťanov sa v jeho dobe dalo zviest' na účasť pri hrách v amfiteátroch a naživo objasňoval poblúdenie

⁹⁶¹ Reč II., P-G 35, 426.

⁹⁶² Mat. 9, 37.

⁹⁶³ Horatius, Umenie básnické, verš 163.

⁹⁶⁴ 1. Kor. 15, 33

svojho žiaka a priateľa Alypia, ktoré na šťastie trvalo len krátko.⁹⁶⁵ Koľko mladých ľudí skazených dnešnými hrami a zlými knihami by mali rodičia a učitelia oplakávať!

Preto zasluhujú chválu a podporu všetky snahy venované výchove, ktoré sú vedené kresťanským duchom a snahou pomôcť duši mládeže a vhodnými knihami a časopismi upozorňujú hlavne rodičia a vychovávateľa na nebezpečenstvá kníh a predstavení, ktoré väčšinou skryto napádajú mravnosť a náboženstvo, a pri tom sa starajú, aby boli medzi ľuďom šírené dobré knihy a aby bolo dost' hier správne výchovne pôsobiacich, alebo s veľkým nákladom zriaďujú divadlá a kiná, ktoré nielen nijako neohrozujú cnosť, ale sú jej k nemalému prospechu.

Takáto opatrnosť a bdelosť, ktorá je veľmi potrebná, ako sme povedali, nevyžaduje ani zd'aleka, aby mládež bola odlúčená od styku s ľuďmi, s ktorými žije a medzi ktorými má zachrániť svoju dušu, ale aby bola dnes čo najviac vyzbrojená a kresťansky upevnená proti nástrahám a bludom sveta. Svet je podľa sv. Jána celý *"žiadosť tela a žiadosť očí a pýcha života."*⁹⁶⁶ Naša mládež však má byť tým, čím majú byť kresťania všetkých čias: *"spolumajitelia sveta, nie bludov"*, ako napísal Tertullian⁹⁶⁷ o prvých kresťanoch.

IV. Cieľ a spôsoby kresťanskej výchovy

Týmito Tertullianovými slovami sme sa dotkli toho, o čom sme sa rozhodli hovoriť na konci, hoci je to veľmi dôležité. V čom totiž hlavne tkvie kresťanská výchova? To spoznáme z cieľa výchovy. Ak si to dôkladne všimneme, spoznáme nad slnko jasnejšie, že najvyššia vychovávateľská úloha a úrad patrí Cirkvi.

Cieľ: vytvoriť naozajstného kresťana

Vlastným a bezprostredným cieľom kresťanskej výchovy je, aby za pomoci milosti Božej vytvorila ozajstného a dokonalého kresťana, to jest, aby samého Krista stvárnila a zobrazila v tých, ktorí sa v krste znovu zrodili, ako výstižne píše sv. Pavol: *"Deti moje, opäť vás v bolestiach rodím, kým vo vás nebude stvárnený Kristus."*⁹⁶⁸ Pravý kresťan má v Kristovi žiť nadprirodzeným životom - *"Kristus, váš*

⁹⁶⁵ Vyznania 6, 8.

⁹⁶⁶ Janov 2, 16.

⁹⁶⁷ O modloslužbe 14.

⁹⁶⁸ Galat. 4, 19.

*život*⁹⁶⁹ - a nadprirodzený život sa má aj v každom konaní prejavovať, "aby sa aj život Ježišov zjavil na našom smrteľnom tele."⁹⁷⁰

Preto sa kresťanská výchova týka ľudského života v celom jeho rozsahu: života telesného i duševného, rozumového i mravného, života jednotlivcov, rodinného i spoločenského: nie však, aby ho nejako obmedzovala, ale aby ho povznášala, riadila a zdokonaľovala podľa príkladu a učenia Ježiša Krista.

Pravý kresťan, vytvorený kresťanskou výchovou, nie je nič iné ako nadprirodzený človek, ktorý cíti, myslí, koná dôsledne a primerane podľa zdravého rozumu osvieteného nadprirodzeným svetlom príkladu a učenia Ježiša Krista; je z neho človek vynikajúci naozajstnou pevnosťou ducha (človek naozaj charakterný, by sa povedalo dnes). Nie je predsa pevným charakterom ten, kto je dôsledný a koná vytrvalo podľa svojho vlastného názoru, ale len ten je charakterný, kto dbá na večné zásady spravodlivosti, ako sa vyslovil aj pohanský básnik⁹⁷¹ ospevujúci "spravodlivého" a zároveň "dôsledného muža". Tieto zásady spravodlivosti nemôžu byť celkom zachované, iba ak by sa Bohu dávalo to, čo Bohu prináleží. A tak robí pravý kresťan.

Svetským ľuďom pripadá cieľ kresťanskej výchovy ako myšlienkový prelud či skôr ako zámer, ktorý nie je možné uskutočniť, aby tým nielen neboli zničené alebo aspoň oslabené prirodzené sily človeka, ale v istom zmysle, aby nebola zavrhnutá aj práca každodenného života. Z toho by vyplývalo, že cieľ kresťanskej výchovy by bol cudzí ľudskej spoločnosti a jej pozemskému prospechu aj veľmi škodlivý rozvoju písomníctva, vied, umení aj celej ľudskej vzdelanosti a občianskemu pokroku.

Kresťanstvo je zdrojom plného a radostného života.

Tieto námietky kedysi prednášali pohania; tí boli síce vzdelaní, ale nepoznali pravý stav vecí a boli presiaknutí predsudkami. V nových časoch sa bohužiaľ pohanské osočovanie kresťanskej výchovy viac a usilovnejšie šíri.

Odpovedal im však už Tertullian: "Nie sme vyhnanci života. Pamätáme si, že sme vdácnosťou povinní Pánu Bohu Stvoriteľovi, nič z plodov jeho diel nezavrhuje, ale vyvarujeme sa toho, aby sme ich nadmieru alebo

⁹⁶⁹ Kolos. 3, 4.

⁹⁷⁰ 2. Kor. 4, 11.

⁹⁷¹ Horácius Ód kniha III., óda 3, verš 1.

nadarmo nedostávali. Tak s vami žijeme na tomto svete a nevyhýbame sa ruchu ulice, nie sme bez jatiek, bez kúpeľov, obchodov, dielní, krčiem, nie sme bez vašich trhov a ostatných spoločenských stykov. Aj my sa s vami plavíme na lodiach a konáme vojenskú službu a roľníčime a obchodujeme, tak sme premiešaní s vami vo všetkých povolaniach a ovocie našej práce dávame aj vám k úžitku. Nevieť, ako môžeme byť pokladaní za neplodných vo vašich povolaniach, keď v nich a z nich žijeme!"⁹⁷²

Pravý kresťan je najlepším občanom.

Úprimný kresťan je veľmi ďaleko od toho, aby sa vyhýbal konaniu pozemských vecí a potláčal prirodzené sily, ba naopak rozvíja ich a zdokonaľuje tým, že ich spája s nadprirodzeným životom, takže zušľachtuje prirodzený život a posilňuje ho účinnejšími pomocnými prostriedkami, primeranými nielen duchovným a večným, ale aj prirodzeným životným potrebám.

Dôkazom toho sú dejiny kresťanstva a všetkých jeho ustanovizní, ktoré až dodnes sa stotožňujú s dejinami pravej ľudskej vzdelanosti a pokroku. Dokazujú to hlavne životy svätých, ktorých stále a výlučne rodí akoby večne plodná Cirkev. Svätí dosiahli najvyššieho stupňa kresťanskej výchovy a tak zušľachtili ľudskú spoločnosť a rozmnožili dobro všetkých pokolení. Svätci majú zaiste najväčšiu zásluhu o ľudstvo; žiarili príkladom dokonalej svätosti vo všetkých kruhoch ľudskej spoločnosti a vo všetkých povolaniach; nechýbajú medzi nimi jednoduchí a nevzdelaní roľníci, ani učení a vzdelaní muži, ako nepatrný remeselník tak ani vojvodca, ani otec - hlava rodiny, ani králi - vládcovia národov; ani prosté dievčatá a ženy venujúce sa domácomu životu, ani kráľovské manželky a vládkyne. Akými chválami máme zahrnúť ohlasovateľov evanjelia, ktorí v misiách svojou obrovskou námahou prospievajú aj časnému dobru ľudstva, a so svetlom viery prinášali a nesú nevzdelaným národom vzdelanosť a jej dobrodenia! Ako chváliť tých, ktorí na pomoc trpiacim ľuďom založili toľko rôznych zariadení kresťanskej milosrdnej lásky? Ako zvelebovať početných svätých vychovávateľov a vychovávateľky, ktorí sa postarali, aby iní šírili a udržiavali výchovné zriadenia svätých zakladateľov na prospech rodín a národov?

⁹⁷² Obrana 42.

Ježiš - Majster a vzor výchovy.

Toto sú dobrodenia kresťanskej výchovy, zvlášť to, že človeka povznáša a utvára k nadprirodzenému cnostnému životu v Kristovi. Náš Pán Ježiš Kristus, Božský Učiteľ, je prameňom a darcom nadprirodzeného života a cnosti a dáva sa za príklad všetkým ľuďom všetkých vrstiev, hlavne však mládeži, aby Ho spoznala, a nasledovala predovšetkým príklad Jeho mladosti, ktoré skryto a v námahách prežil v poslušnosti, ozdobený všetkými cnosťami osobnými, rodinnými i spoločenskými, pred Bohom a pred ľuďmi.

Záver

Všetky tieto nedoceniteľné duchovné poklady, ktoré sme sotva z časti vymenovali, patria tak úzko k Cirkvi, že sú akoby jej prirodzenosťou, pretože *Cirkev* - tajomné telo Kristovo, nepoškvrnená nevesta Kristova - je preto tiež najplodnejšou Matkou a zároveň *najvyššou a najdokonalejšou vychovávateľkou*. Preto veľký a geniálny Augustín - zakrátko budeme sláviť 1500. výročie jeho smrti⁹⁷³ - uchvátený posvätnou láskou k takej Matke, volal: *"Katolícka Cirkev, naozajstná Matka kresťanov, právom nekážeš len, aby sme čisto a nepoškvrnene uctievali Boha, ktorého dosiahnuť znamená najblaženejší život: je v Tebe tiež toľko lásky a milosrdenstva k blížnemu, že máš mocný liek na rôzne neduhy, ktorými ľudské duše chorľavejú za hriechy. Tie cvičíš a učíš každého primerane jeho telesnému i duševnému rozvoju, dieťa detsky, mládež pevne a pokojne starých, Ty podrobuješ deti rodičom do slobodného poddanstva a rodičov ustanovuješ do láskavého panstva nad deťmi. Bratov viažeš s bratmi putom náboženstva, pevnejším a užším než putá krvi ... Občanov spájaš s občanmi, národmi s národmi a konečne všetkých ľudí pre pamiatku prarodičov spájaš nie iba do spoločnosti, ale do bratského zväzku. Učíš kráľov, ako sa majú starať o ľud, napomínaš národy, aby boli podriadené kráľom. Verne učíš, komu patrí česť, koho milovať, koho ctíť, koho sa báť, koho potešiť, koho napomenúť, koho povzbudiť, koho pokarhať, komu dohovoriť, koho potrestať; ukazuješ tak, že všetkým nepatrí všetko, ale že všetkým patrí láska a nikomu nespravodlivosť!"*⁹⁷⁴

⁹⁷³ List je písaný r. 1929. P. pr.

⁹⁷⁴ O mravoch katolíckej Cirkvi, kn. I., kap. 30.

Ctihodní bratia, v pokornej prosbe pozdvihnime duše i ruky k nebu k *"Pastierovi a biskupovi našich duší"*⁹⁷⁵, k Božskému Kráľovi, *"Pánovi panujúcich"*, nech sám vo svojej všemohúcnosti prikáže, aby preslávne plody kresťanskej výchovy po celom svete deň zo dňa hojnejšie rástli a množili sa na prospech jednotlivcov i národov!

V záruke nebeských darov Vám, ctihodní bratia, Vášmu duchovenstvu aj ľudu, s otcovskou láskou udeľujeme apoštolské požehnanie.

Dané v Ríme u sv. Petra, 31. decembra roku 1929, v ôsmom roku nášho pontifikátu.

Pius PP. XI.

Zdroj: <http://vendee.cz.blogspot.com/2014/10/divini-illius-magistri.html>

⁹⁷⁵ 2. Petr. 2, 25.

O KREŠŤANSKOM MANŽELSTVE. Casti connubii. (Pius XI. 1930)

K ctihodným, bratom patriarchom, prímasom, arcibiskupom, biskupom a ostatným ordinárom, nažívajúcim v pokoji a spojení s Apoštolskou stolicou.

O kresťanskom manželstve, so zreteľom k položeniu, potrebám a neporiadkom rodiny a spoločnosti prítomnej doby.

PIUS XI.

Ctihodným bratom pozdrav a apoštolské požehnanie.

1. Veľkú dôstojnosť čistého manželstva možno najlepšie posúdiť podľa toho, ctihodní bratia, že Pán náš, Ježiš Kristus, syn večného Otca, vezmúc na seba prirodzenosť padlého človeka, do toho najláskavejšieho spôsobu, ktorým, previedol celé dielo obnovenia ľudského pokolenia, nielenže zahrnul so zvláštnou pozornosťou i tento prvok a základ rodinného zväzku a tým i celej spoločnosti ľudskej, ale obnoviac ho opäť v jeho pôvodnej čistote podľa ustanovenia Božieho, povzniesol ho na pravú a „*veľkú*“⁹⁷⁶ sviatosť Nového zákona, zverujúc celú náuku a starosť o ňu svojej neveste, Cirkvi svätej.

Potrebnosť a spojitosť náuky

2. Aby ale toto obnovenie manželstva mohlo prinášať želané ovocie u národov všetkých končín sveta a všetkých vekov, je predovšetkým rozum ľudský osvietiť pravým učením Krista o stave manželskom; okrem toho je potrebné, aby kresťanskí manželia, majúc svoju slabú vôľu vnútornou milosťou Božou, posilňovanú, i všetko svoje zmýšľanie i konanie prispôbili onému najčistejšiemu zákonu Kristovmu, aby tak obsiahli pre seba a svoje rodiny pravý pokoj a blaženosť.

Naproti tomu však nielen my, pozorujúc z Apoštolského stolca, akoby z rozhl'adne otcovským okom celý svet, ale akiste aj vy, ctihodní bratia, vidíte a s bôľnou trpkosťou skusujete, že mnohí ľudia zabudli na toto Božské dielo obnovenia a veľkú svätosť kresťanského manželstva alebo vôbec nepoznajú, alebo ju opovážlivé popierajú, alebo, nasledujúc falošné zásady akejsi novej a celkom zvrátenej morálky, nohami ju šliapu. Keďže sa tieto nadmieru nebezpečné poblúdenia a skazené

⁹⁷⁶ Ef. 5,32.

mravy i medzi veriacimi začínajú rozširovať a snažia sa zo dňa na deň nenápadne stále viac pôdy získaval, ako námestník Ježiša Krista na zemi, najvyšší pastier a učiteľ pokladám si za povinnosť pozdvihnúť naše apoštolské slovo, aby sme vystríhali stáda, nám zverené, pred otrávenou pašou a aby sme ich, nakoľko len možno, zachránili, pred nebezpečím.

Rozhodli sme sa preto; ctihodní bratia, prehovoríť k vám a vašim prostredníctvom k celej cirkvi Kristovej a k celému pokoleniu ľudskému o kresťanskom manželstve, o jeho dôstojnosti, o prednostiach a dobrodeniach, ktoré z neho pre rodinu a celú spoločnosť ľudskú vyplývajú, o poblúdeniach, ktoré sa protivia tomuto najzávažnejšiemu učeniu Evanjelia, o previneniach proti samotnému manželskému životu a konečne o najhlavnejších spôsoboch nápravy. Pritom sme sa rozhodli pokračovať podľa zásad nášho predchodcu, blahej pamäti Leva XIII., ktorého encykliku *Arcanum*,⁹⁷⁷ vydanú práve pred päťdesiatimi rokmi o stave manželskom, si touto našou encyklikou celkom osvojujeme a potvrdzujeme, a keď my niektoré veci vzhľadom k potrebám prítomnej doby aj obširnejšie vykladáme, prehlasujeme, že sa ona v ničom nezľahčuje, ba, zachováva sa v platnosti vo svojom úplnom znení.

Najvyššie zásady

3. Aby sme ale začali našu encykliku, ktorá je venovaná celá obhajovaniu Božského ustanovenia manželstva, jeho dôstojnosti a večnej trvácnosti, určujeme predovšetkým neochvejný a neporušiteľný základ: že manželstvo nebolo ustanovené ani obnovené ľuďmi, ale Bohom, nie od ľudí, ale od Boha pôvodcu prírody a Ježiša Krista, Spasiteľa tejže prírody bolo zákonmi chránené, potvrdené a zošľachtené; zákony tie nemôžu byť podrobené ľudskému posudzovaniu, ani nijakým ich ustanoveniam sa protiviacim dohodám a to ani zo strany manželov samotných. Toto je učenie Písma svätého, stále a všeobecné podanie⁹⁷⁸ Cirkvi svätej, slávnostné ustálenie všeobecného cirkevného snemu tridentského, ktorý slovami samotného Písma svätého vyhlasuje a potvrdzuje, že večnosť a nerozlučnosť manželského zväzku, jeho jedinosť a stálosť ustanovená je Božím Stvoriteľom.⁹⁷⁹

⁹⁷⁷ Lev XIII., Encyklika *Arcanum divinæ sapienciæ*, 10. febr. 1880.

⁹⁷⁸ Gn 1, 27-28; 2, 22-23; Mt 19, 3n; Ef 5, 23n.

⁹⁷⁹ Konc. Trident., sed. XXIV.

Keď je ale manželstvo podľa svojej prirodzenosti i Božskou ustanovizňou, predsa i ľudská slobodná vôľa má na ňom svoj podiel, a to veľmi vznešený; keďže každé jednotlivé manželstvo, nakoľko je ono manželským spojením určitého muža s určitou ženou, nemôže byť uzavreté ani jestvovať bez vzájomného slobodného súhlasu manželov, a tento prejav slobodnej vôle, ktorým každá zo stránok dáva a prijíma právo manželstvu vlastné⁹⁸⁰, je natoľko potrebným k uzavretiu pravého manželstva, že ho nijaká ľudská moc nahradiť nemôže.⁹⁸¹ Význam tejto slobodnej vôle spočíva však jedine v rozhodnutí, či kto skutočne a to s touto určitou osobou manželstvo uzavrieť chce; prirodzenosť manželstva však úplne uniká slobodnej vôli človeka, natoľko, že keď niekto manželstvo už uzavrel, podriadený je jeho Božským zákonom a podstatným vlastnostiam. Preto i Anjelský Učiteľ, pojednávajúc o vernosti a dieťaťi, hovorí: „Toto spôsobuje manželská zmluva sama, tak, že keby súhlas, ktorým sa uzaviera manželstvo, vyjadroval niečo tomuto sa protiviaceho, nejestvovalo by pravé manželstvo.“⁹⁸²

Sobášom sa teda spájajú a združujú duše a to silnejšie ako telá a to nie pomíňajúcou náklonnosťou zmyslov a duší, ale odhodlaným a silným rozhodnutím vôle a z tohoto splynutia duší podľa ustanovenia Božieho vzniká svätý a neporušiteľný zväzok.

Dve cesty

4. Zvláštna a jedine tejto zmluve vlastná prirodzenosť činí ju úplne odlišnou nielen od podobných spojení medzi zvieratami, spôsobených slepým pudom prírody, pri ktorých nemôže byť ani reč o rozume alebo o slobodnej vôli, ale aj od tých nestálych ľudských spojení, ktoré sú ďaleké pravému a čestnému zväzku vôle a zbavené sú akéhokoľvek práva na nažívanie v spoločnej domácnosti.

Z toho je už zjavné, že zákonná autorita má právo i povinnosť brzdiť, zabraňovať i trestať tieto nemravné spolužitia, priečiace sa rozumu i prírode, keďže ide o vec, ktorá sa týka prirodzenosti ľudskej samej, nie je menej dôležité to, na čo otvorene upozorňuje náš predchodca Lev XIII.⁹⁸³, blahej pamäti „Človek je slobodný pri výbere svojho stavu. Môže

⁹⁸⁰ Porov. Codex Iuris. Canonici 1918, c. 1081, § 2.

⁹⁸¹ Porov. Codex Iuris. Canonici 1918, c. 1081, § 1.

⁹⁸² Tomáš Aquinský, Summa theolog., č. III., Supplem. q. XLIX., čl. 3.

⁹⁸³ Rerum Novarum 9. (Citácia podľa Sociálne encykliky, SSV Trnava 1997).

bud' nasledovať evanjelióvú radu panenstva, alebo sa spojiť v manželstve. Právo na manželstvo je prirodzené a pôvodné a žiaden ľudský zákon ho nemôže poprieť ani za akýmkoľvek účelom obmedziť jeho cieľ, ktorý mu dal Boh, keď povedal: „*Plod'te a množte sa*“.⁹⁸⁴ Teda sväté spoločenstvo pravého manželstva je ustanovené Božskou i ľudskou vôľou: od Boha pochádza samotné ustanovenie manželstva, jeho účely, zákony a dobrodenia; od človeka však pomocou a spoluúčinkovaním Božím závisí jestvovanie každého jediného manželstva s povinnosťami a dobrodeniami Bohom stanovenými, veľkodušným obetovaním vlastnej osoby, osobe druhej po celý život.

I.

Dieťa, vernosť, sviatosť

5. Keď však pristupujeme k tomu, ctihodní bratia, aby sme vyložili koľké a, aké veľké sú dobrodenia, pravému manželstvu Bohom poskytované, prichádzajú nám na um slová slávneho Doktora cirkvi, na ktorého sme si nedávno z príležitosti 1500-ročného výročia jeho smrti encyklikou *Ad salutem*⁹⁸⁵ spomínali: „Všetko to - hovorí sv. Augustín - je dobré, kvôli čomu je i manželstvo dobré: *deti, vernosť, sviatosť*.“⁹⁸⁶ Právom možno povedať, že tieto tri body sú skvelým súhrnom celej kresťanskej náuky o manželstve, čo výslovne potvrdzuje i sám svätec, keď hovorí: Vo *vernosti* je obsiahnuté, aby ani jeden z manželov mimo zväzku manželského sa nespájal s iným alebo s inou, v *dietati*, aby toto bolo s láskou prijímané, blahovolne opatrované a nábožne vychovávané, vo *sviatosti*, aby manželstvo nebolo rozlučované a z manželov prepustený alebo prepustená, aby sa ani za účelom dosiahnutia detí s inými nespájal. Toto je akoby pravidlo sobášov, ktorým sa z čiastky bujnosc' prírody zošľachtuje, z čiastky zlo nezdržanlivosti reguluje.⁹⁸⁷

Prvé dobro: dieťa

6. Medzi dobrodeniami manželstva prvé miesto zaujíma *diet'a*. A naozaj, sám Stvoriteľ ľudského pokolenia, ktorý vo svojej добрote učinil ľudí spolutvorcami pri rozširovaní života, to dosvedčil, keď v pozemskom

⁹⁸⁴ Gn 1, 28.

⁹⁸⁵ Encyklika *Ad salutem* z 20. apríla 1930.

⁹⁸⁶ Augustín, *De bono coniug.*, hlava 24, 32.

⁹⁸⁷ Augustín, *De Gen. ad litt.*, kniha IX., hl. 7, 12

raji ustanovujúc manželstvo, riekol k prvým rodičom a skrze týchto všetkým budúcim manželom: „*Plod'te sa a rozmnožujte sa a naplňte zem.*“⁹⁸⁸ Tú istú pravdu krásne dokazuje i sv. Augustín zo slov apoštola sv. Pavla k Timoteovi⁹⁸⁹, hovoriac: „Že sa manželstvá uzatvárajú za účelom splodenia detí, apoštol takto dosvedčuje: *Chcem, aby sa mladšie vydávali. A ako keby mu bola položená otázka: Prečo? ihneď dodáva: aby deti rodili a matkami rodiny sa stály.*“⁹⁹⁰

Že je dieťa veľkým darom Božím a dobrodením manželstva, vyplýva z dôstojností a vznešeného určenia človeka. Človek totiž svojou prirodzenou rozumnosťou vyniká nad všetky viditeľné stvorenia. K tomu pristupuje, že Boh nie len k tomu stvoril ľudí, aby jestvovali a naplňovali zem, ale ešte väčšmi preto, aby Jeho uctievali, Jeho poznali a milovali a konečne v nebesiach večne sa radovali; toto určenie následkom zázračného povznesenia človeka do nadprirodzeného sveta skrze Boha, presahuje všetko, „čo oko vidí, ucho počuje a do srdca ľudského vstupuje.“⁹⁹¹ Z toho je zjavné, akým veľkým darom božskej dobrotivosti a šľachetným ovocím manželstva je dieťa, počaté z moci Všemohúceho Boha za spoluúčasti manželov.

Spoluobčania svätých — Božia rodina

7 Okrem toho nech si kresťanskí rodičia uvedomia, že sú povolání nielen rozmnožovať a zachovávať pokolenie ľudské na zemi, ani nie iba k vychovaniu akýchkoľvek ctiteľov pravého Boha, ale povolání sú starať sa o splodenie detí Cirkvi Kristovej, spoluobčanov svätých, patriacich do Božej rodiny⁹⁹², aby sa ľud, oddaný uctievaniu nášho Boha a Spasiteľa, zo dňa na deň rozmnožoval. A keď aj kresťanskí manželka, keby aj aký svätý život viedli, svätosť svojim deťom dať nemôžu, ba naopak, prirodzené plodenie života je cestou smrti, lebo sa na dieťa prenáša hriech dedičný, niečo spoločného predsa len majú s pôvodným manželstvom v pozemskom raji, nakoľko je ich svätou povinnosťou obetovať svoje dieťa Cirkvi, aby skrze túto najzdatnejšiu matku synov Božích bolo krstom svätým znovuzrodené pre nadprirodzenú spravodlivosť a stalo sa takto živým údom tela Kristovho, účastníkom

⁹⁸⁸ Gn. 1, 28.

⁹⁸⁹ 1. Tim 5, 14.

⁹⁹⁰ Augustín, De hono coniug. hl. 24, 32.

⁹⁹¹ Porov. 1 Kor 2, 9.

⁹⁹² Porov. Ef 2, 19.

večného života a konečne dedičom slávy nekonečnej, ktorú obsiahnuť všetci zo srdca túžime.

Keď nad týmto rozjíma naozaj kresťanská matka, akiste pochopí, že sa na ňu v plnej miere vzťahujú útechy plné slová nášho Spasiteľa: „*Keď žena rodí, je sklúčená, lebo prišla jej hodina. No len čo porodí dieťa, už nemyslí na bolesti pre radosť, že prišiel na svet človek.*“⁹⁹³ a povznesúc sa nad všetky bolesti, starostí a ťažkosti materstva, oveľa spravodlivejšie a svätejšie bude oslávená v Pánovi prekrásnou korunou svojich detí, ako oná rímska matróna, matka Gracchov. A detí prijaté s pohotovou a vd'ačnou mysl'ou z rúk Božích, obaja manželia pokladať budú za dar, im od Boha zverený nielen k dobru svojmu a svojej pozemskej vlasti, ale preto, aby ho v deň zúčtovania i s náležitým ovocím prinavrátili.

Kresťanská výchova

8. Ale dobro, spočívajúce v dieťati, sa nevyčerpáva dobrodením splodenia, ale pridružuje sa k nemu i druhé, pozostávajúce v náležitej výchove dieťaťa. Najmúdrejší Boh by sa bol ozaj veľmi skromne postaral o dieťa, prichádzajúce na svet a tým aj o celé pokolenie ľudské, keby tým, ktorým dal možnosť i právo plodiť, nebol uložil spolu i právo a povinnosť vychovávať. Dobré vieme, že dieťa sa nemôže samé postarať o svoje potreby, vyplývajúce z prirodzeného života a tým menej môže tak urobiť vo veci, ktoré sa týkajú života nadprirodzeného, ale je odkázané po dlhé roky na pomoc, podporu i výchovu iných. Známe je i to, že následkom prirodzeného i božského ustanovenia povinnosť i právo výchovy detí prináleží predovšetkým tým, ktorí už plodením začali dielo prírody a ktorým je prísne zakázané vystaviť nebezpečenstvu záhuby započaté dielo tým, žeby sa nepostarali o jeho zdokonalenie. O toto tak veľa dôležité vychovávanie detí najlepšie sa stará práve manželstvo, v ktorom, keďže sú rodičia nerozlučiteľným zväzkom k sebe viazaní, venujú sa plneniu tejto úlohy obaja a vzájomne si pri tejto práci vypomáhajú.

Keďže sme ale svojho času už dlhšie pojednávali o kresťanskej výchove mládeže (Encyklika: *Divini illius Magistri*, z 1921), obmedzíme sa teraz len na opakovanie slov sv. Augustína: „Pri dieťati sa vyžaduje, aby bolo

⁹⁹³ Jn 16, 21.

prijaté s láskou a po kresťansky vychovávané.“⁹⁹⁴, a to isté sa ale presne stanoví i v kódexe práva kanonického: „Prvotným účelom manželstva je plodenie a výchova detí.“⁹⁹⁵

Keďže je prvá i druhá úloha zverená v záujme dieťaťa rodičom, nemožno neprízvukovať, že každé čestné použitie Bohom danej schopnosti k plodeniu nového života, podľa ustanovenia Stvoriteľa i zákonov prírody samej je výlučne právom a výsadou manželstva a môže sa diať bezpodmienečne len v jeho svätom rámci.

Manželská vernosť

9. Druhým dobrom manželstva, uvedeným sv. Augustínom, ako sme už spomenuli, je dobro *vernosti*, ktorým sa rozumie vzájomná vernosť manželov v plnení manželskej zmluvy, aby to, čo podľa tejto potvrdenej zmluvy patri jedine manželovi, nebolo mu odoprené, ani tretej osobe poskytnuté, ale aby sa ani samotnému manželovi nedovoľovalo, čo by sa priečilo zákonom Božím alebo sa nekrylo s obsahom pojmu vernosti manželskej.

Jednota manželstva

10. Vernosť vyžaduje predovšetkým absolútnu jednotu manželstva, ktorú Stvoriteľ sobášom prvých rodičov sám predpísal, chcúc, aby sa manželstvo uzatváralo len medzi jediným mužom a jedinou ženou. A keď Boh, najvyšší Zákonodarca, tento pôvodný zákon neskoršie na určitú dobu aj uvoľnil, niet pochybnosti o tom, že Nový zákon zasa vo svojej úplnosti obnovil tento prastarý zákon, nepripúšťajúc nijakej výnimky, ako o tom jasne svedčia slová Kristove, ale aj učenie a stála cirkevná prax. Právom vyhlásil preto slávnostne všeobecný cirkevný snem tridentský: „Kristus Pán jasne učil, že sa týmto zväzkom majú len spojiť a viazať, keď hovoril: *tak už nie sú dve, ale len jedno telo*.“⁹⁹⁶

Vernosť v čistote

11. Kristus Pán ale zotratil nielen akúkoľvek formu postupného alebo súčasného mnohoženstva, prípadne mnohomužstva, alebo akýkoľvek vonkajší nečestný skutok, ale zakázal i takéto dobrovoľné myšlienky a túžby, aby sa svätýňa krbu rodinného zachovala nepoškvrnenou: „*No ja*

⁹⁹⁴ Augustín, De Gen. ad litt. kn. IX., hl. 7, 12.

⁹⁹⁵ Codex Iur. can. 1918, c. 1013, § 1.

⁹⁹⁶ Konc. Trident. sed. XXIV.

*vám hovorím: Každý, kto na ženu hľadá žiadostivo, už s ňou scudzoložil vo svojom srdci.*⁹⁹⁷ Platnosť týchto slov Kristových nemôže byť ani so súhlasom manžela vyzdvihnutá, lebo vyjadruje zákon Boží i prírodný, ktorý nikdy nijaká ľudská vôľa nemôže byť ani so súhlasom druhého manžela vyzdvihnutá, lebo vyjadruje zákon Boží i prírodný, ktorý nikdy nijaká ľudská vôľa nemôže narušiť ani pozmeniť.⁹⁹⁸

Keďže sa ale dobro vernosti prejavuje v cnosti náležitej čistoty, preto i prejavy vzájomne medzi manželmi musia niest' na sebe známky tejto cnosti, tak, aby sa manželia vo všetkom zásadami Božských i prírodných zákonov riadili a s najväčšou úctou, k dielu Božiemu sa vždy snažili plniť vôľu najmúdrejšieho a najsvätejšieho Stvoriteľa.

Láska svätá a čistá

12. Táto *vernosť čistoty*, ako sa sv. Augustín vyjadruje, bude ľahšou, krásnejšou a oveľa ľúbeznejšou a vznešenejšou, ak bude prameniť z *lásky manželskej*, ktorá všetky úlohy manželstva prežaruje a je akoby korunou vznešenosti kresťanského manželstva. Vernosť manželská si totiž vyžaduje, aby manžel s manželkou boli spojení zvláštnou, svätou a čistou láskou, nie ako sa milujú cudzoložníci, ale na spôsob lásky Krista ku svojej Cirkvi; túto lásku predpisuje apoštol, keď hovorí: „*Muži, milujte manželky, ako aj Kristus miluje Cirkev;*“⁹⁹⁹ „... a On ju miloval láskou nekonečnou, nie k svojmu pohodliu, ale v záujme svojej nevesty.“¹⁰⁰⁰ Myslíme tým lásku, ktorá sa nezakladá iba na pominateľnej, zmyselnej náklonnosti alebo iba na slovných nežnostiach, ale na vnútornej zhode duševnej a - keďže sa v skutkoch prejavuje¹⁰⁰¹ - lásku, vonkajšími činmi dokázanú. Táto činnosť ale neznamená len vzájomnú pomoc v spoločnej domácnosti, ale musí sa rozšíriť i na to, ba to musí byť jej najprednejším snažením, aby si manželia vzájomne pomáhali k stále lepšiemu vnútornému prispôsobeniu a zdokonaľovaniu tak, aby práve vplyvom tohoto spolužitia zo dňa na deň pokročili v čnostiach a to hlavne v pravej láske k Bohu a blížnemu „Na týchto dvoch prikázaniach spočíva celý Zákon i Proroci.“¹⁰⁰² Najdokonalejší príklad svätosti totiž, ľudstvu Bohom

⁹⁹⁷ Mt 5, 28.

⁹⁹⁸ Porov. Dekl. Kongr. S. Officia, z 2. marca 1679, propos. 50.

⁹⁹⁹ Ef 5, 25; porov. Kol. 3,19.

¹⁰⁰⁰ Rím. Katechizmus., II., hl. VIII. o. 24.

¹⁰⁰¹ Porov. Gregor V. Homilie XXX; v Evanj. (Jn. 14, 23-31), č. 1.

¹⁰⁰² Mt. 22, 40.

predložený, ktorým je Kristus Pán, môže i povinný je každý človek nasledovať, nech žije v akýchkoľvek pomeroch a v akomkoľvek počestnom životnom povolaní, a pomocou Božou má dospieť až k najvyššiemu stupňu kresťanskej dokonalosti, ako to príklady mnohých svätých dokazujú.

Takéto vzájomné vnútorné prispôsobovanie sa manželov s vážnou snahou vzájomne sa zdokonaľovať, môže byť podľa rímskeho katechizmu v istom pravom zmysle pokladané prvotriednu príčinu a pohnútku k uzavretiu manželstva, ak sa totiž manželstvo chápe nie v užšom zmysle ako ustanovizeň, určená k plodeniu a vychovávaní ale v zmysle širšom, ako účasť, užívanie a spoločenstvo celého života.

Pravidlo lásky

13. S touto láskou sa musia uviesť do súladu ostatné práva i povinnosti a to tým spôsobom, aby slová apoštola: „*Muž nech plní povinnosť voči manželke a podobne aj manželka voči mužovi.*“¹⁰⁰³, boli nielen zákonom spravodlivosti, ale i pravidlom lásky.

Keď je už domáci krb zväzkom tejto lásky utužený, nevyhnutne bude v ňom vládnuť Ten, koho sv. Augustín nazýva *pravidlom lásky*. Toto pravidlo vyžaduje jednak, aby žena a deti boli poddané mužovi, z druhej strany ale pohotovú podriadenosť a poslušnosť manželky a to nie z donútenia, ale tak, ako to odporúča apoštol, vraviac: „*Ženy svojim mužom ako Pánovi, lebo muž je hlavou ženy, ako je aj Kristus hlavou Cirkvi...*“¹⁰⁰⁴

Takáto poddanosť neupiera, ani neodoberá slobodu, ktorá jej plným právom prináleží, či už vzhľadom ku vznešenosti ľudskej osoby, tak pre významné postavenie ženy ako matky a spoločníčky; neprikazuje jej, aby vyhovovala každému želaniu muža, azda i menej rozumnému a dôstojnosti manželky sa priečiacemu, ani nestavia konečne manželku na úroveň osôb, právom maloletými nazývaných, ktorým sa nedovoľuje ľubovoľne so svojimi právami nakladať, keďže im chýba ešte potrebná zrelosť úsudku a dostatok životných skúseností; zakazuje ale prílišnú voľnosť, ktorá nie je na úžitok záujmom rodinným, aby sa na tele rodiny oddeľovalo srdce od hlavy na najväčšiu škodu celého tela a k bezprostredne hroziacemu nebezpečeniu úplnej záhuby. Keď je totiž muž

¹⁰⁰³ 1 Kor 7, 3.

¹⁰⁰⁴ Ef 5, 22-23.

hlavou, žena je srdcom a keď si on nárokuje prvenstvo mocenské, jej právom prináleží primát lásky.

Domáca hierarchia

14. Stupeň poddanosti manželky manželovi sa môže meniť podľa rozdielnosti osôb, miesta i časov, ba, ak neplní riadne svoju povinnosť, žena ho má vo vedení rodiny zastúpiť. Ale nikdy a nikde nie je dovolené rozvrátiť alebo naštrbiť podstatné zloženie rodiny a jej Bohom pevne stanovený a potvrdený hlavný zákon.

Veľmi múdro prehovoril o zachovávaní tohoto poriadku medzi manželom a manželkou už náš predchodca bl. p. Lev XIII. vo svojej nami už spomínanej encyklike o stave manželskom: „Manžel je správcom rodiny a hlavou svojej ženy, ktorá, keďže je krv z krvi a kosť z kostí jeho, nemá byť poddaná a poslušná mužovi ako služobná, ale ako spoločníčka, aby sa zachovala počestnosť i dôstojnosť poslušnosti. Medzi oboma ale, ktorý rozkazuje i ktorý poslúcha, je jeden nositeľom obrazu Krista, druhý ale cirkvi. Božská láska má riadiť povinnosti,“¹⁰⁰⁵

V dobrou vernosti sú teda obsiahnuté cnosti: jednota, čistota, láska, šľachetná a dôstojná poslušnosť; všetky sú nadmieru osožné manželom i manželstvu, nimi sa zabezpečuje a napomáha pokoj, dôstojnosť a blaženosť manželstva. Nie div preto, že *vernosť* sa vždy vypočítava medzi význačnými a manželstvu vlastnými dobrodeniami.

Tretie dobro: veľká svätosť

15. Úhrn dobrodení sa ale doplňuje a korunuje dobrom kresťanského manželstva, ktoré so sv. Augustínom nazývame *sviatosťou*, čím sa označuje jednak nerozlučiteľnosť zväzku, jednak povznesenie a posvätenie zmluvy Kristom na znak účinnej milosti.

Predovšetkým na nerozlučiteľnej stálosti zmluvy manželskej nástojí sám Kristus, keď hovorí: „*Čo Boh spojil, nech človek nerozlučuje*“¹⁰⁰⁶ a

¹⁰⁰⁵ Lev XII., Encyklika Arcanum... op. cit., z 10. februára 1880.

¹⁰⁰⁶ Mat. 19, 6.

„Každý, kto prepustí svoju manželku a vezme si inú, cudzoloží; a kto si berie prepustenú od muža, cudzoloží.“¹⁰⁰⁷

Túto nerozlučiteľnosť nazýva sv. Aug. dobrom, ktoré nazýva *sviatosťou*, týmito slovami: „Vo sviatosti však [sa ustanovuje], aby sa manželstvo nerozlučovalo a prepustený, poťažne prepustená, aby sa s iným nespájali ani za účelom dosiahnutia detí“.¹⁰⁰⁸

Čo Boh spojil...

16. Táto neporušiteľná stálosť, hoci sa netýka každého manželstva s jednakou mierou, prislúcha predsa všetkým pravým manželstvám, lebo ono Pánovo: „*Čo Boh spojil, nech človek nerozlučuje*“, povedané o našich prvých rodičoch, ako predobrazu všetkých budúcich manželstiev, vzťahuje sa skutočne na všetky neskoršie pravé manželstvá. Pred Kristom bola síce prísnosť tohoto prastarého zákona natoľko uvoľnená, že Mojžiš príslušníkom samotného vyvoleného národa Božieho pre tvrdosť ich srdc v určitých prípadoch dovolil použiť prepúšťajúcu listinu. Kristus ale mocou najvyššieho Zákonodarcu, túto väčšiu voľnosť odvolal a pôvodný zákon vo svojej úplnosti týmito nikdy nezapomenuteľnými slovami opäť v platnosť uviedol: „*Čo Boh spojil, nech človek nerozlučuje*“, Preto správne odpovedal náš predchodca bl. p. Pius VI. biskupovi Agrienskému, píšuc: „Zjavné je, že manželstvo už i v samom prirodzenom poriadku a o veľa skôr, než bolo povznesené na hodnosť sviatosti, bolo Božským ustanovené tým spôsobom, že jeho zväzok sa samo sebou a nemôže byť nijakým svetským zákonom rozviazaný.“ Preto, keď je účel manželstva aj oddeliteľný od manželstva samého, ako je tomu u pohanov, i pri takomto manželstve, ak je ono pravé, jestvuje trvalý zväzok, ktorý je od prvopočiatku tak úzko spojený s manželstvom, že nemôže byť podriadený nijakej svetskej moci. Práve preto každé manželstvo sa uzatvára alebo ako manželstvo pravé a vtedy je s ním spojený i onen trvalý zväzok, ktorý je Božským právom s každým pravým manželstvom spojený, alebo sa domnieva byť uzatvorený bez tohoto trvalého zväzku a vtedy nie je manželstvom, ale zákonu Božiemu predmetne odporujúce spojenie, ktoré preto ani uzavrieť, ani v ňom zotrvať nemožno.¹⁰⁰⁹

¹⁰⁰⁷ Lk. 16, 18.

¹⁰⁰⁸ Sv. August. De Gen. ad litt., kn. IX., hl. 7, 12.

¹⁰⁰⁹ Pius VI. Rescript. ad Episc. Agriens. z 11. júla 1789.

Keby sa aj zdalo, že táto stálosť pripúšťa výnimky, síce veľmi zriedkavé, ako pri niektorých prirodzených sobášoch, uzatvorených medzi pohanmi alebo i medzi veriacimi v prípadoch uzavretého síce, ale ešte nekonzumovaného manželstva, tieto výnimky nezávisia od ľudskej vôle, ani od nijakej čisto ľudskej moci, ale od práva Božského, ktorého jediným strážcom a vykladačom je cirkev Kristova. Ale táto moc cirkvi v nijakom prípade a z nijakého dôvodu nemôže byť uplatňovaná pri riadne uzavretom a konzumovanom manželstve. Ako totiž v takomto manželstve nadobúda plnej platnosti zmluva manželská, tak sa v nej skvie Božou vôľou i trvalosť a nerozlučiteľnosť, ktorá nemôže byť uvoľnená nijakou ľudskou autoritou.

Dôvod nerozlučiteľnosti

17. Ak chceme, ctihodní bratia, s úctivosťou skúmať najvnútornejší dôvod tohoto Božieho ustanovenia, veľmi ľahko ho nájdeme v onom mystickom význame kresťanského manželstva, ktoré sa uzatvára a konzumuje medzi veriacimi. Kresťanské manželstvo totiž podľa svedectva apoštola vo svojom (na počiatku citovanom) liste Efezanom¹⁰¹⁰ nám predstavuje to najdokonalejšie spojenie, ktoré je medzi Kristom a jeho cirkvou: „Toto tajomstvo je veľké; ja hovorím o Kristovi a Cirkvi.“ „Toto spojenie sa nikdy nijakým rozdvojením nedá rozviazať, kým bude žiť Kristus i cirkev skrze Neho.“ Jasne nám túto náuku predkladá i sv. Augustín so slovami: V Kristovi a cirkvi sa zachováva, že živý od živého sa nikdy rozlukou neoddelí. Táto sviatosť sa tak prísne zachováva v kráľovstve Boha nášho... čiže cirkvi Kristovej... že keď sa ženy vydávajú alebo muži ženia za účelom dosiahnutia detí, nie je dovolené opustiť neplodnú manželku a vziať si plodnú. Ak to niekto učiní, cudzoloží, nie podľa svetského zákona (podľa ktorého sa po rozluke beztrešne dovoľuje vziať si novú manželku, čo Boh skrze Mojžiša i Izraelitám dovolil pre tvrdosť ich srdca), ale podľa zákona Evanjelia, ako i žena cudzoloží, ak sa vydá za iného.“¹⁰¹¹

Výhody nerozlučiteľnosti

18. Koľké a aké veľké výhody plynú z nerozlučiteľnosti manželstva, ľahko pochopí každý, kto uváži záujmy manželov samých detí a konečne zdravie celej spoločnosti ľudskej. Manželia vidia v tejto trvanlivosti

¹⁰¹⁰ Efez. 5, 32.

¹⁰¹¹ Sv. August. De nupt. et concup., I., hl. 10.

predovšetkým znamenie večnosti, ktorú natoľko vyžaduje ich veľkodušné telesné oddanie a duševné splynutie, keďže pravá láska hraníc nepozná.¹⁰¹² Je ďalej spoľahlivou obranou *vernostiv* čistote proti vnútorným i vonkajším podnetom k nevernosti, zapudzuje obavy pred opustením zo strany spoluzápnika v prípade nešťastia, alebo staroby a miesto nich šíri spokojnú bezpečnosť. Čo najvhodnejšie je tým postarané aj o zabezpečenie dôstojnosti manželov a ich vzájomnej pomoci, lebo myšlienka na nerozlučiteľný zväzok im stále pripomína, že neuzavreli iba smrťou rozlučiteľný manželký zväzok kvôli pominuteľným veciam alebo zo zmyselnosti, ale preto, aby si vyššie a večné hodnoty zabezpečiť pomáhali. O ochranu a výchovu detí ale, čo je dielom dlhých rokov, je tým najlepšie postarané, a každodenné starosti s touto úlohou spojené sily rodičov ľahšie znášajú. Nie sú však menšieho významu ani výhody, plynúce z toho celému pokoleniu ľudskému. Skúsenosť nás učí, že pre počestnosť života a mravnú zachovalosť má nesmiernu dôležitosť, trvanlivosť zväzku manželského; prísny zachovávaním tohoto ustanovenia sa zabezpečuje prospech a blaho verejnosti: lebo štát bude takým, aké sú rodiny, potažne ľudia, z ktorých je zložený, ako telo zo svojich údov. Práve preto si odhodlaní obhajcovia neporušiteľnej trvácnosti zväzku manželského získavajú veľké zásluhy ako o súkromné blaho manželov a detí, tak aj o verejné dobro spoločnosti ľudskej.

Milosť zo sviatosti plynúca

19. Medzi výhodami tejto sviatosti však okrem nerozlučiteľnej trvanlivosti sú ešte i mnohé iné, veľmi dôležité, už samotným pomenovaním *sviatosť* naznačené; toto meno je pre kresťanov nie iba jednoduchým a prázdnyim zvukom, lebo vedia, že Kristus, ustanoviteľ a zdokonaľovateľ velebných sviatostí¹⁰¹³, tým, že povzniesol manželstvo svojich verných na dôstojnosť pravej a vlastnej sviatosti Nového zákona, učinil ho naozaj odznakom a prameňom tej vnútornej milosti, ktorou „priviedol prirodzenú lásku k vyššej dokonalosti, potvrdil nerozlučiteľnú jednotu a manželov samotných posvätil.“¹⁰¹⁴

A keďže Kristus ustanovil za znak milostí platný manželský súhlas veriacich, účel sviatosti je tak úzko spojený s kresťanským

¹⁰¹² 1 Kor. 13, 8.

¹⁰¹³ Koncil Trident. sed. XXIV.

¹⁰¹⁴ Koncil Trident. sed. XXIV

manželstvom, že „medzi pokrstenými nemôže jestvovať manželstvo, ktoré by nebolo spolu i sviatosťou.“¹⁰¹⁵

Iné zvláštne dary

20. Keď teda veriaci takýto súhlas s úprimnou myslou prejavia, otvoria si pokladňu sviatostnej milosti, aby z nej načerpali nadprirodzených síl k vernému, svätému a vytrvalému plneniu svojich veľkých úloh a povinností až do smrti.

Táto sviatosť totiž v tých, ktorí jej nekladú prekážky, nielen že posilňuje prvok nadprirodzeného života, čiže milosť posväcujúcu, ale prináša, ešte i zvláštne dary, dobré vnuknutia, milosti priaznivé duševné rozpoloženia; posilňuje a zdokonaľuje prirodzené sily, aby manželia mohli nielen dobre porozumieť, ale i vnútorne precítiť, so silným presvedčením a odhodlanosťou vôle posúdiť a plniť všetko, čo prináleží ku stavu manželskému, jeho cieľom a povinnostiam a dáva im konečne plné právo na účinnú pomoc milosti, koľko razy to len bude potrebné, aby mohli dostať záväzkom svojho stavu.

Potreba ochotnej spolupráce

21. Keďže ale v nadprirodzenom poriadku Božskej Prozreteľností platí zákon, že ľudia nemôžu požívať ovocia sviatosti, ktoré prijímajú po dosiahnutí užívania svojho rozumu, ak nie sú v stave milosti, tak by i milosť stavu manželského ostala väčším dielom neužitočným, v zemi ukrytým talentom, keby manželia nadprirodzených prostriedkov nepoužívali a zameškali by vzdelávať a zúrodňovať vzácne semä milosti. Ak ale učinia všetko, čo je v ich moci, aby sa dokázali byť hodnými tejto milosti, vtedy šťastne splnia úlohy a prekonajú ťažkosti svojho stavu a budú sa cítiť touto veľkou sviatosťou posilnenými, zošľachtenými a akosi posvätenými. Lebo podľa učenia sv. Augustína, ako skrze krst a kňazské svätenie je človek určený a napomáhaný k vedeniu života podľa zásad kresťanských lebo k zastavaniu úradu kňazského a tejto sviatostnej pomoci nikdy nie je pozbavený, akiste (keď i bez sviatostného rázu) i veriaci, ktorí sú raz zväzkom manželským spojení, nikdy nemôžu byť pozbavení jeho sviatostnej pomoci. Ba, pridáva tenže svätý učiteľ, tento svätý zväzok so sebou nesú i cudzoložníci, nie síce do milosti, ale do trestu svojho previnenia „týmže spôsobom, ako duša apostatu, ktorý sa akoby spreneveril spojeniu s

¹⁰¹⁵ Codex Iur. Can. kan. 1012.

Kristom i keď stratila vieru samú, nestratila sviatosť viery, ktorú obsiahla v kúpeli znovuzrodenia.“¹⁰¹⁶

Obraz Božského spojenia

22. Manželia ale zlatými putami sviatosti nie zviazaní, ale ozdobení, nie prekážaní, ale posilnení, zo všetkých síl sa majú vynasnažiť, aby ich manželstvo nielen významom a vlastnosťou sviatosti samej, ale aj svojim duchom a celou životosprávou bolo a ostalo vždy verným odzrkadlením oného tajomného spojenia medzi Kristom a Jeho cirkvou, ktoré je iste vznešeným tajomstvom najdokonalejšej lásky.

Ak sa nad týmto všetkým, ctihodní bratia s pozornosťou a živou vierou uvažuje, keď sa vynikajúce dobrodenia stavu manželského: dieťa, vernosť a sviatosť v patričnom osvetlení predstavia, nie je možné neobdivovať múdrosť, svätosť a dobrotivosť, ktorá sa tak veľkodušne stará ako o zachovanie dôstojnosti a šťastia manželov, tak aj o dosiahnutie, zachovanie a rozširovanie pokolenia ľudského, jedinou, čistou a svätou ustanovizňou zväzku manželského.

II.

Úklady, klamstvá a nebezpečenstvá

23. Čím dôkladnejšie uvažujeme, ctihodní bratia, o veľkolepej vznešenosti čistého manželstva, tým bolestnejšie sa nás dotýka, že sa táto Božská ustanovizeň najmä v prítomnej dobe tak často a ľahkovážne znevažuje a opovrhuje.

Dnes už nie skryte, ale otvorene, bez akejkol'vek hanby, slovom i písmom, divadelnými predstaveniami každého druhu, románmi, novelami a rozprávkami s námetmi o nízkej láske, premietaním filmov, radiofonickými prednáškami, slovom pomocou všetkých vynálezov modernej vedy sa svätosť manželstva vysmieva a nohami šliape, naproti tomu rozvody, cudzoložstva a tie najhanebnejšie hriechy sa vychvaľujú alebo sa aspoň takým spôsobom opisujú, aby sa zdali byť čistými od všetkej hriechnosti a nečestnosti. Nechýbajú ani knihy, vyhlasované za vedecké diela, ktoré ale s vedou nemajú nič spoločného a dáva sa im tento náter len preto, aby sa tým ľahšie mohli votrieť do pozornosti.

¹⁰¹⁶ Sv. August. De nupt. et concup. I., 10.

Náuky v nich hlásané sú pokladané za zázraky moderného bádania, toho bádania, ktoré sa tak rado vystatuje tým, že mu ide o pravdu nadovšetko a že sa vymanilo z područia zastaralých predsudkov medzi ktoré zaraďuje i tradičné kresťanské učenie o stave manželskom.

Takéto myšlienky sa hľadia zakoreniť medzi príslušníkmi každého stavu, bohatými i chudobnými, robotníkmi i zamestnávateľmi, učenými i jednoduchými, slobodnými i ženatými, veriacimi i neveriacimi, staršími a tejto, ako najľahšie získanej koristi, sa stroja tie najnebezpečnejšie úklady.

Jedna z najsvätejších povinností

24. Ale nie všetci zo zástancov týchto takzvaných novodobých prúdov dospievajú k najkrajnejším dôsledkom tejto bezuzdnej vášne. Niektorí, zastanúc akoby na polovičnej ceste, sú tej mienky, že požiadavkám modernej doby sa majú prispôbiť len tie - ktoré predpisy zákona Božieho i prirodzeného. Títo všetci sú ale viac-menej povedome emisármi zákerného nepriateľa, ktorý sa stále snaží nasiať kúkoľ medzi čistú pšenicu.¹⁰¹⁷ Nás ale ustanovil Pán za strážcu svojej role, a naším presvätým úradom samým sme nabádaní k ostražitosti, aby burina nezatlačila dobré semeno, preto sa domnievame, že sa Duch Svätý na nás obracia so závažnými slovami, ktorými apoštol Pavol napomínal svojho milovaného Timotea: „*Hlásaj slovo, naliehaj vhod i nevhod, usvedčuj, karhaj a povzbudzuj so všetkou trpezlivosťou a múdrosťou. Lebo príde čas, keď neznesú zdravé učenie, ale nazhájajú si učiteľov podľa svojich chýtok, aby im štekli uši. Odvrátia sluch od pravdy a obrátia sa k bájkam. Ty však buď vo všetkom triezvy, znášaj útrapy, konaj dielo evanjelistu, plň svoju službu.*“¹⁰¹⁸

A keďže k tomu, aby sa klamstvám nepriateľov mohlo predísť, je ich treba najskôr odhaliť a je veľmi užitočné upozorniť neskúsených na ich úklady - preto v záujme spásy duší nemôžeme mlčať, hoci by sme o týchto nerestiach najradšej ani nehovorili, „*ako sa patrí na svätých.*“¹⁰¹⁹

Rúhavé zapieranie

¹⁰¹⁷ Porov. Mt 13, 25.

¹⁰¹⁸ 2 Tim 4,2-5.

¹⁰¹⁹ Ef 5,3.

25. Aby sme však začali pri samých prameňoch týchto neporiadkov, hlavným koreňom je ich tvrdenie, že manželstvo nemá svoj pôvod v Božskom ustanovení, nebolo Kristom Pánom povznesené na dôstojnosť sviatosti, ale je iba ľudským vynálezom. Iní zase trvajú na tom, že v samotnej prírode a jej zákonoch nenachádzajú nijakého ustanovenia o manželstve, ale iba schopnosť plodenia nového života a s ňou spojenú túhu túto schopnosť akýmkoľvek spôsobom ukojiť; iní však uznávajú, že sa v prirodzenosti ľudskej predsa len nachádzajú akési prvky pravého manželstva, v tom zmysle, že keby sa ľudia vzájomne nespojovali akýmsi trvalým zväzkom, nebolo by postarané o dôstojnosť manželov a zabezpečenie prirodzeného účelu rozmnožovania a vychovávania detí. No, pritom všetkom i títo hlásajú, že manželstvo samotné, ako ustanovizeň týmto prvkom nadriadená, pre zbehnutie rôznych okolností bolo vymyslené iba ľudským rozumom a ustanovené len jednoduchou vôľou ľudskou.

Hrozné následky

25. Aké veľké je poblúdenie týchto všetkých a ako hanebne sa odklonili z cesty počestnosti, je patrné už z toho, čo sme v tejto našej encyklike vyložili o pôvode a vlastnostiach kresťanského manželstva, o účeloch a dobrodeniach jemu vlastných. Že sú však ich názory i tými najnebezpečnejšími vymysleninami, vyplýva z dôsledkov samých, ktoré z nich samotní zástancovia týchto náuk odvodzujú: keďže sú zákony, ustanovizne i zvyky, ktorými sa riadi manželstvo, iba výplodmi ľudskej vôle, podliehajú jedine tejto; následkom toho sa môžu i musia ustanovovať, meniť i zrušovať podľa ľudskej ľubovôle a časových potrieb ľudí a keď sa schopnosť plodenia *zakladá na prírode* samej, učia, že je posvätnějšía a širšieho rozsahu, ako manželstvo samo: môže sa teda uplatňovať ako v rámci manželstva, tak i mimo neho a to i bez sledovania manželských účelov, čím by sa dalo nečistej verejnej hriešnici toľko práv, ako čistému materstvu zákonitej manželky.

Odpornosti

26. Vychádzajúc z takýchto zásad, niektorí dospelí k vynachádzaniu iných foriem spojenia, prispôsobených, ako sa domnievajú, prítomným časovým potrebám ľudským, ktoré by chceli byť celkom novými formami manželstva: jedno *dočasné*, druhé *na skúšku*, tretie nazývajú *priateľským*, *nárokujúc* pre tieto formy úplnú voľnosť a všetky práva manželstva, vyjmúc nerozlučiteľnosť zväzku a vytvárajúc

plodenie deti, iba ak by sa stránky rozhodli zmeniť svoj spôsob spolunažívania na plnoprávne manželstvo.

A čo je najhoršie, nechybujú takí, ktorí sa dožadujú toho, aby tieto a podobné hanebnosti boli ospravedlnené zákonným zákrokom alebo aspoň zvykovým právom ľudu a jeho ustanovizní ospravedlnené; a tak sa zdá, nie sú si ani najmenej povedomí toho, že podobné veci nemajú nič spoločného s *kultúrou*, na ktorú sa oni tak radi odvolávajú, ale že sú to vlastne odporné nemravnosti, ktoré by celkom iste priviedli i vzdelané národy na úroveň životosprávy niektorých divokých barbarských národov.

Úklady proti plodnosti

27. Aby sme však prikročili, ctihodní bratia, k prejednávaniu jednotlivostí, ktoré odporujú rôznemu dobru manželskému, predovšetkým prehovoríme o dieťati, ktoré sa mnohí odvažujú pomenovať ťarchou stavu manželského a tvrdia, že mu manželia musia bedlivé vyhýbať, nie síce čestnou zdržanlivosťou, ktorá je so súhlasom oboch stránok i v manželstve dovolená, ale porušovaním prírodného deju. Túto zločinnú voľnosť si niektorí preto privlastňujú, lebo zo strachu pred starostami o dieťa, túžia iba svoj pud ukojiť, bez akejkoľvek protiváhy; iní zase uvádzajú na svoju obranu nemožnosť zdržanlivosti a neprípustnosť dieťaťa pre prekážky vyskytujúce sa alebo u nich samých alebo v osobe matky, alebo v hmotnom položení rodiny.

Ale nijaký dôvod, ani ten najzávažnejší nemôže spôsobiť, aby to, čo už svojou vnútornou povahou odporuje prírode, bolo s ňou porovnateľné a čestné. Keďže je teda manželský akt svojou vlastnou povahou určený k splodeniu dieťaťa, tí ktorí ho vykonávajú a umele sa snažia zabrániť tomuto prirodzenému následku, prehrešujú sa proti prírode a páchajú hanebný a vnútorne nečestný skutok.

Nie div preto, že Velebnosť Božia i podľa Písma svätého má v nenávisti takýto hanebný skutok a svojho času postihol vinníka i trestom smrti, čo spomína i sv. Augustín: „Nedovolené a hanebne sa koná i so zákonnou manželkou, keď sa prekáža počatiu dieťaťa. Toto činil *Onan*, syn Judov a zabil ho preto Boh.“¹⁰²⁰

Slávnostné odsúdenie

¹⁰²⁰ Sv. August. De coniug. adult., lib., II., 12; porov. Gn. 8—10; S. Poenitent., 3. april., 3 jún. 1916.

28. Keďže sa teda mnohí zjavne odkloňujú od kresťanského učenia, od počiatku vyznávaného a nikdy nemeneného a v prítomnej dobe si zaumienili prehlásiť iné, cirkev katolícka, ktorú Boh poveril vyučovať a chrániť čistotu a počestnosť mravov uprostred panujúcej skazenosti mravov, aby zachráni čistotu stavu manželského pred toľkými hanebnosťami, na znak svojho Božského poslania skrze naše slovo slávnostne ustanovuje a znova vynáša výrok: že akékoľvek užívanie manželstva, pri ktorom sa manželský akt zlobou ľudskou pozbavuje svojej prirodzenej plodivej sily, odporuje zákonu Božiemu i prírode, a kto sa opováži takýmto skutkom previniť, spácha ťažký hriech.

Preto mocou našej najvyššej autority, v záujme spásy duší upozorňujeme všetkých kňazov, ktorí prijímajú spovede a v duševnej správe sú činní, aby ohľadom tohoto tak závažného bodu zákona Božieho neponechávali v omyle veriacich sebe zverených a aby sa i sami vystríhali týchto nebezpečných náuk a nič spoločného s nimi nemali. Keby ale niektorý spovedník alebo správca duší sám uviedol do podobných poblúdení veriacich sebe zverených — od čoho Boh uchovaj — alebo by ich v tom utvrdil alebo schvaľovaním alebo hriechnym, mlčaním, nech si uvedomí, že bude musieť vydať zo svojho úradovania prísny počet Bohu, Najvyššiemu Sudcovi a že sa v tom prípade na neho vzťahujú slová Kristove: „*Slepí sú vodcami slepých: a keď slepý vedie slepého, obaja spadnú do jamy.*“¹⁰²¹

Zveličovanie

29. Pohnútky, vedúce k obhajobe perverzného užívania manželstva — ani nehovoriac o dôvodoch nepočestných, — sú iba domnelé a zveličované. Cirkev svätá, ako dobrotivá matka, veľmi dobre pozná a precíti nebezpečenstvá, o ktorých sa hovorí, že ohrozujú zdravie, ba i život matky. Či môže kto o nich uvažovať bez toho najúprimnejšieho súcitu? Kto by neobdivoval hrdinstvo matky, ktorá sa s heroickou odhodlanosťou vystavuje takmer istému nebezpečeniu smrti, len aby zachovala život počatého dieťaťa? Za všetko, čo ona vytrpieť musí, aby dôkladne splnila úlohu, prírodou jej zverenú, môže ju jedine všemohúci a najmilosrdnejší Boh náležite odmeniť a On akiste tak učiní mierou nielen primeranou, ale i zvrchovanou.¹⁰²²

¹⁰²¹ Mt 15, 14; S. Offic., 22. nov. 1922.

¹⁰²² Lk 6, 38.

V poriadku prírody

30. Cirkev svätá ale dobre vie i to, že jeden-druhý z manželov skôr znáša než pácha hriech, keď z príčiny ozaj veľmi závažnej dopúšťa zvrátenie obvyklého poriadku s čím nesúhlasí a následkom toho ani nie je vinný, najmä keď pamätajúc pritom na prikázanie lásky, nezamešká odvádzať a zdržovať spolumanžela od hriechu. Neprehrešujú sa proti prírode ani tí, ktorí svoje právo prirodzene užívajú, hoci pre prirodzené príčiny, časovú nevhodnosť alebo iné prekážky, nový život vzniknúť nemôže. Manželstvom totiž a užívaním manželského práva samotného sa sledujú i druhotné ciele, ako vzájomná pomoc a pestovanie vzájomnej náklonnosti, miernenie vášní, čo všetko sa manželom dovoľuje mať na mysli, keď sa len pritom vnútorná povaha aktu a náležitosti jeho prvotného určenia neporušujú.

Ťažko sa nás ale dotýkajú sťažností manželov, ktorí súc tiesnení veľkým nedostatkom prostriedkov, zakusujú nesmierne ťažkosti pri vydržovaní svojich deti.

Dôvod hospodársky

31. Tu ale treba veľmi dbať o to, aby smutné vonkajšie okolností nevedli k vzniku smutnejších poblúdení. Nikdy totiž nemôžu vzniknúť tak závažné ťažkosti, ktoré by vedeli ospravedlniť nezachovávanie príkazov Božích, zakazujúcich každý podľa svojej povahy zlý skutok, manželia, milosťou môžu za každých okolností verne plniť svoju úlohu a zachovať manželskú čistotu takými to hanebnosťami neporušenou, lebo v plnej miere platí tridentským snemom ustálená pravda viery: „Nech sa nikto neopovažuje hlásať opovážlivú mienku, otcami pod t'archou anatémy zavrhnutú, že by spravodlivý človek zákony Božie nebol v stave zachovávať. Boh nemožnosti nežiada, ale rozkazujúc prikazuje, aby si plnil, koľko môžeš, prosil, čo nemôžeš a pomôže ti, aby si mohol.“¹⁰²³ Táto istá náuka bola Cirkvou slávnostne zopakovaná a potvrdená z príležitosti odsúdenia bludu Jansenovho, ktorý sa odvážil rúhať добрôte Božej: „Zachovávanie niektorých príkazov Božích spravodlivými prostriedkami, ktoré prítomné majú, nie je možné a chýba im milosť, ktorá by ich učinila k tomu schopnými.“¹⁰²⁴

¹⁰²³ Koncil. Trident. sed. VI., hl. 11.

¹⁰²⁴ Apost. Constit. Cum occasione, z 31. mája 1653, prop. 1.

Takzvané indikácie

32. Musíme sa ale zmieniť, ctihodní bratia, aj o inom veľmi ťažkom zločine, ktorý sa pácha proti životu dieťaťa, uzavretého ešte v lone materskom. Tento čin pokladajú jedni za dovolený a odvisli len od ľubovôle otca a matky — iní zasa za nedovolený, vyjmúc, že by sa vyskytli veľmi závažné príčiny, ktoré nazývajú lekárskou, sociálnou, eugenickou *indikáciou*. Čo sa trestnosti týka, ktorou štátne zákony zabíjajú splodeného, ale ešte nezrodeného dieťaťa stíhajú, títo všetci žiadajú, aby verejné zákony uznali tieto indikácie, na ustálení ktorých sa ale ani samotní obhajcovia nevedia dohodnúť. Každý z nich uvádza za také iné prípady — a prehlásili ich za oslobodené od akéhokoľvek trestu. Ba sú aj takí, ktorí sa dožadujú, aby i verejné zákony poskytovali svoju pomoc pri takýchto smrtonosných operáciách, čo sa — bohužiaľ — na niektorých miestach dosť často deje.

Čo sa týka týchto „lekárskych a terapeutických indikácií“, aby sme používali nimi samými zavedeného pomenovania, už sme sa zmienili o tom, ctihodní bratia, jak veľký je náš súcit s matkou, ktorá, plniac úlohu, určenú jej prírodou, ohrozovaná je veľkými nebezpečenstvami na zdraví, ba i na živote: ale ktorý dôvod by bol vstave ospravedlniť úmyselnú vraždu nevinného? Tu ide totiž práve o takúto!

Nezabiješ!

33. Či sa ona spácha na matke alebo na dieťati, je jednako proti prikázaniu Božiemu: „Nezabiješ!“¹⁰²⁵ Život jedného i druhého je rovnako cenný a jeho zničenie sa nemôže povoliť nijakej moci, ani verejnej autorite. Bolo by veľmi nepriliehavým odvolávať sa tu voči nevinným na právo meča, keďže toto platí len proti previnilcom; nemá tu miesta ani právo až krvavej obrany voči neoprávnenému útoku (lebo kto by mohol pomenovať nevinné mlád'atko útočníkom?); niet tu ani „práva krajnej núdze“, ktoré by mohlo viesť až k zabitiu nevinniatka. Preto skúsení a obratní lekári sa snažia zachovať život, ako matky, tak i dieťaťa, naproti tomu šľachetného mena u hodnosti lekára nehodnými by sa dokázali tí, ktorí by pod zámienkou liečenia alebo pohnutí falošnou sútrpnosťou, uvrhli matku alebo dieťa do nebezpečenstva smrti.

¹⁰²⁵ Ex 20, 13. Porov. Dekr. S. Offic., zo 4. mája 1898, 24. júlu 1895, 31. mája 1884.

Toto všetko súhlasí s prísnyimi slovami, ktorými sa hypponský biskup obrátil proti tým skazeným manželom, ktorí sa všemožne usilujú deťom vyhnúť a keď sa im to nepodarí, neváhajú ich života pozbaviť. „Niekedý dospieva táto nečistá ukrutnosť alebo krutá nečistota až k použitiu otravných prostriedkov k dosiahnutiu neplodnosti a keď sa jej nepodarilo nejakým spôsobom zničiť počatý plod a zbaviť sa ho, želajú si, aby vlastné dieťa skôr zomrelo, ako žiť začalo, alebo ak už žilo v materskom lone, bolo skôr zavraždené, než sa zrodilo. Ak sú obe stránky takými: nie sú manželmi - a keď sa od prvopočiatku tak chovali, nevzali sa za účelom manželstva, ale nedovoleného spoločensva; ak sú ale obidvaja nie jednaki, odvážim sa tvrdiť, že alebo je ona iba neviestkou svojho manžela alebo on cudzoložníkom svojej ženy.“¹⁰²⁶

Eugenizmus

34. Čo sa ale týka dôvodov, prednášaných v záujme indikácií sociálnych a eugenických, záujmom týmto prostriedkami dovolenými a čestnými, v rámci patričných hraníc má byť vyhovené, ale vyhovovanie potrebám, z ktorých vyplývajú vraždou nevinných, protiví sa rozumu i príkazu Božiemu, ktorý je vyhlásený v apoštolskom výroku: „Nemáme robiť zle, aby vyšlo dobré.“¹⁰²⁷

Držitelia najvyššej moci u národov a zákonodarcia ale nesmú zabúdať, že povinnosťou verejnej autority je náležitými zákonmi a trestnými sankciami chrániť životy nevinných a to tým väčšmi, čím menej sú schopní k obrane tí, ktorých životy sú v nebezpečenstve a proti ktorým sa stroja úklady; medzi nimi akiste prvé miesto zaujímajú deti, skryté ešte v lone materskom. Ak sa teda vládnuce kruhy nielen že neujmú ochrany týchto maličkých, ba svojimi zákonmi a nariadeniami dovoľia, ba priamo ich vydajú lekárom a iným k zavraždeniu, nech pamätajú, že Boh je sudcom mstitel'om krvi nevinnej, ktorá so zeme do neba volá o pomstu!¹⁰²⁸

Neprípustné zákazy

35. Napokon musí byť odsúdená tá skazonosná prax, ktorá sama v sebe má na zreteli prirodzené právo na uzavretie manželstva, v skutočnosti ale ide pri nej o dobro dieťaťa. Niektorí, majúci priveľmi na

¹⁰²⁶ Sv. August. De nupt. et concupise. hl. XV.

¹⁰²⁷ Porov. Rim 3, 8.

¹⁰²⁸ Porov. Gn 4, 10.

zreteli *zdravotné* záujmy, neuspokojujú sa s poskytovaním hygienických rád, pomocou ktorých sa má zaistiť zdravie a zdatnosť budúceho dieťaťa, — čo sa pravda nijako neprotiví zdravému zmýšľaniu — v tejto svojej snahe však idú tak ďaleko, že záujem *zdravotný* kladú pred všetky ostatné i vyššie ciele a žiadajú, aby úrady nedovoľovali uzavierať sobáš takým osobám, ktoré podľa ich mienky, na základe ich vedeckých výskumov, čiže dohadov, pre zdedenú zaťaženosť budú plodiť nezuživé deti, i keby ináč boli k uzavretiu manželstva celkom súci. Ba domáhajú sa toho, aby takíto jednotlivci boli mocou zákona, ba v prípade protivenia sa lekárskeým zákrokom, pozbavení tejto svojej prirodzenej schopnosti. A toto nemá slúžiť ako krutý trest, uložený verejnou autoritou za spáchaný zločin, ani ako znemožnenie páchania zla previnilcami v budúcnosti, ale sa to má uplatňovať proti spravodlivým a čestným, privlastňujúc svetským úradom moc, ktorú nikdy nemali, ani mať nemôžu.

Tí ale, ktorí takéto snahy prejavujú, zlomysel'ne zabúdajú, že rodina je posvätnjšia ako štát a že ľudia nie sú stvorení v prvom rade pre zem a pre časnosť, ale pre nebesia a pre večnosť. A preto iste nie je na mieste z ťažkého previnenia obviňovať ľudí ináč k manželstvu súcich len preto, že i napriek všetkému snaženiu a opatrnosti sa predvída, že ak uzavrujú sobáš, budú mať nezuživé deti; často je ale predsa účelné od uzavretia manželstva ich odrádzať.

Nepripustné sankcie

36. Štátna moc nemá na údy svojich poddaných nijakého priameho práva. Ich telesnú celistvosť teda, keď tu niet nijakej viny a príčiny krvavého potrestania, nijakým spôsobom porušiť nesmie a to ani z príčin *zdravotných*, ani akýchkoľvek iných. Toto učí i sv. Tomáš Akvinský, keď kľadúc si otázku, či sudca z dôvodu, aby človeka uchránil pred budúcim zlom, môže mu uložiť nejakú ujmu, v odpovedi pripúšťa, že môže to učiniť v obore iného zla, ale správne to popiera čo sa telesného poškodenia týka. „Nevinný človek ľudským súdom nikdy

nemôže byť odsúdený k palicovaniu, ani k popraveniu, ani k okypteniu, ani k bičovaniu.“¹⁰²⁹

Napokon, podľa kresťanského učenia, ale i vo svetle prirodzeného rozumu je isté, že ani ľudom v súkromnom živote neprináleží iné právo nad údami svojho tela, ako ich použiť k ich prirodzenému určeniu, nesmú ich však zničiť, zmrzačiť alebo iným spôsobom urobiť neschopnými k plneniu ich prirodzených úloh, vyjmúc prípady, keby sa nijakým spôsobom nedaly zachrániť záujmy celého tela.

Previnenia proti vernosti manželskej

37. Prechádzajúc k druhej skupine poblúdení, ktoré sa týkajú vernosti manželskej, podotknúť treba, že každý hriech, spáchaný proti dieťaťu, je spolu i previnením proti manželskej vernosti, keďže dobré manželstvá úzko súvisia. I okrem toho treba ale osobitne si všimnúť toľko druhov poblúdení, koľko rodinných ctností obsahuje vernosť manželská: čistú totiž vernosť oboch manželov, čestnú poddanosť manželky svojmu manželovi a trvalú, obapolnú lásku medzi nimi.

Zvrátené voľnosti

38. Vernosť manželskú porušujú predovšetkým tí, ktorí zaujímajú blahovoľné stanovisko k ideám a zvykom prítomnej doby ohľadom falošného a škodlivého priateľenia sa s tretími osobami a myslia si, že v týchto zovňajších vzťahoch treba manželom dopriať väčšej voľnosti zmýšľania i počínania, tým väčšmi, keďže (ako hovoria) mnohí svoje vrodené zvláštne sexuálne zloženie nemôžu ukojiť v úzkom rámci monogamického manželstva. Preto mravnú prísnosť, ktorou počestní manželia odsudzujú a odmietajú všetky necudné náklonnosti a počiny tretích osôb, pokladajú za zastaralú úzkoprsosť a duševnú menejcennosť alebo prehnanú, nízku žiarlivosť, preto žiadajú zrušenie všetkých zákonov, vzťahujúcich sa na vernosť manželskú.

Duch počestných manželov je už samotnou prírodou vedený k odmietaniu i zatrateniu týchto poblúdení, ako márnivých a podlých a tento hlas prírody potvrdzuje a schvaľuje jak prikázanie Božie: „Nezosmilníš“¹⁰³⁰, tak i slová Kristove: „Každý, kto na ženu hľadá žiadostivo, už s ňou scudzoložil vo svojom srdci.“¹⁰³¹ Silu tohoto

¹⁰²⁹ Summa theol., 2a 2ae, q. 108, a. 4 ad 2m.

¹⁰³⁰ Ex 20,14.

¹⁰³¹ Mt 5, 28.

prikázania Božieho nebude vstave zoslabiť nikdy nijaká ľudská zvyklosť, zlý príklad, ani nijaký výdobytok ľudského pokroku. Lebo ako je ten istý „*Ježiš Kristus je ten istý včera i dnes a naveky!*“¹⁰³², *tak ostáva vždy tou istou i jeho náuka a ani jediná čiarka sa z nej nepominie, kým sa všetko nestane.*¹⁰³³

Emancipácia žien

39. Učítelia bludov, ktorí zatemňujú skvelosť lesku manželskej vernosti a čistoty, veľmi ľahko otrasú aj vernou a počestnou poddanosťou manželky svojmu mužovi. Mnohí z nich veľmi odvážne to vyhlasujú za otrocké podriadenie jedného manžela druhému: práva oboch manželov majú byť vraj rovnaké a keďže je táto rovnosť porušená otrockou poddanosťou jednej strany, pyšne hlásajú prevedenie akejsi ženskej *emancipácie*, čiže jej potrebu. Táto emancipácia — hovoria — má sa prejavovať v troch smeroch: v riadení rodiny, v správe majetku a vo vylúčení detí, čiže zbavení sa týchto; i nazývajú to emancipáciou: sociálnou, hospodárskou a fyziologickou. Pod fyziologickou emancipáciou rozumejú, že žena sa môže slobodne vymaniť spod povinností či už manželky alebo matky (poukázali sme už na to, že toto je už nemravnou podlosťou a nie emancipáciou.) Hospodárskou emancipáciou menujú voľnosť manželky, bez, ohľadu na vôľu, ba i proti vôli svojho manžela spravovať svoje súkromné záležitosti, nestarajúc sa o deti, o manžela a rodinu vôbec. Sociálna emancipácia má ženu oslobodiť od starostí o domácnosť, o deti a rodinu, aby sa tak mohla venovať vlastnému vzdelávaniu, záležitostiam a úradom verejným.

Cesta úpadku

40. Toto ale nie je pravou emancipáciou ženy, ani rozumnou a dôstojnou slobodou, slušiacou kresťanskému a vznešenému úradu ženy a manželky, ale skôr znetvorením ženskosti a dôstojnosti materskej a rozvratom celej rodiny, keďže sa muž pozbavuje manželky, deti svojej matky a celá rodina svojho vždy bedlivého strážcu. Táto falošná sloboda a neprirodzená zrovnoprávnenosť s mužom je ale i príčinou úpadku ženy samej — lebo keď žena zostúpi z jej ozaj kráľovského trónu, na ktorý bola vo svojej domácnosti Evanjeliom nastolená, čoskoro upadne

¹⁰³² Hebr 13, 8.

¹⁰³³ Porov. Mt 5, 18.

zasa do starého otroctva (keď i nie zjavne, no v skutočnosti iste) a stane sa opäť, ako za pohanstva, iba hračkou muža.

Rovnoprávnosť, ktorá sa dnes natoľko zveličuje a pretriasa, plne sa uznáva v najvlastnejšej osobnosti a ľudskej dôstojnosti, ako i v dôsledkoch, vyplývajúcich z manželskej zmluvy a obsahu manželstva samého, v týchto veciach si musia byť zrejme obaja manželia celkom rovni čo do práv i povinností, inak ale v záujme rodiny samotnej, ako i patričnej jednotnosti a trvanlivosti poriadku v domácej spoločnosti je nevyhnutne potrebná určitá nerovnosť a umiernenosť.

Ak ale niekde následkom zmenených spôsobov a zvyklostí ľudskej spoločnosti sociálne i hospodárske pomery vydatej ženy musia byť pozmenené, je vecou svetskej vrchnosti, aby časovým požiadavkám a potrebám prispôsobila civilné právo manželky, majúc pri tom neustále na pamäti prirodzenú povahovú odlišnosť ženského pohlavia, mravopočestnosť a všeobecné dobro rodiny; aby tak podstatný poriadok domácej spoločnosti ostal neporušený, keďže je tento ustanovený od Boha, teda autority a múdrosti ľudskej ďaleko prevyšujúcej a nemôže byť pozmeňovaný svetskými zákonmi alebo súkromnými chůtkami.

Stavba na piesku ...

41. Novodobí rozvratníci stavu manželského ale idú ešte ďalej a úprimnú a bezpečnú lásku, ktorá je základom dôvernej ľúbeznosti a šťastia manželského, snažia sa nahradiť akýmsi slepým súladom charakterov a zhodnosťou vkusov, takzvanou *sympatiou* a hlásajú, že miznutím tejto sa uvoľňuje a tratí jediné puto, ktorým sú duše spojené. Či je toto nie stavaním domu na piesku? O takom hovorí Kristus, že len čo je po prvé vystavený vlnám a víchrici, ihneď sa zakolíše a zrúti: „*Spustil sa dážď, privalili sa vody, strhla sa víchrice, oborili sa na ten dom a dom sa zrútil; zostalo z neho veľké rumovisko.*“¹⁰³⁴ Naproti tomu ale dom, postavený na skale, čiže na vzájomnej láske medzi manželmi, upevňovaný povedomým a stálym spojením duší, nebude nikdy nijakým protivienstvom otrasený, ani zborený.

Previnenia proti sviatosti

¹⁰³⁴ Mt 7, 27.

42. Až doteraz sme sa zmieňovali, ctihodní bratia, o dvoch vynikajúcich dobrodeniach kresťanského manželstva, napádaných rozvratiteľmi dnešnej spoločnosti ľudskej. Keďže ale tieto dvojce dobrá, tretie dobro, čiže Sviatosť, ďaleko prevyšuje, nie div, že je toto dobro od nich ešte ostrejšie napádané. Predovšetkým hlásajú, že manželstvo je ustanovizňou celkom svetskou a čisto občianskou a preto nemá byť zverená Cirkvi Kristovej, ale jedine občianskej spoločnosti ľudskej. K tomu dodávajú, že manželská zmluva má byť zbavená akéhokoľvek trvalého zväzku, že rozvody manželov majú byť nielen trpené, ale i zákonmi chránené, z čoho nasleduje, že manželstvo pozbavené všetkej posvätnosti, má byť zaradené medzi ostatné, čisto svetské a občianske záležitosti.

Preto predovšetkým ustanovujú civilný sobáš za pravý spôsob uzavierania manželstva, sobáš cirkevný ale len za jeho doprovod, ponechaný nanajvýš pre poverčivé vrstvy. Ďalej žiadajú, aby sa sobáš, medzi katolíkom a nekatolíkom mohol uzavierať bez akýchkoľvek ťažkostí, bez ohľadu na náboženstvo a bez vyžiadania súhlasu cirkevných vrchností. Ďalším dôsledkom ich stanoviska je ospravedlňovanie vykonaných rozvodov a vychvaľovanie i dožadovanie sa svetských zákonov, pracujúcich na úplnej rozluke zväzku manželského.

Civilný sobáš

43. Keďže o náboženskej povahe akéhokoľvek manželstva a menovite manželstva kresťanského, ktoré je nadto ešte i sviatosťou, obšírne pojednával Lev XIII. a závažnými dôkazmi podoprel všetko, čo v tejto veci hájiť treba, poukazujeme v celosti na encykliku, ktorú sme už častejšie citovali a ktorú si celkom osvojujeme. Tu pokladáme za potrebné prízvukovať z nej len niekoľko málo bodov.

Už samotný ľudský rozum, na základe skúmania starodávnych dejinných pamiatok, spytovania stáleho svedomia národov, ich ustanovizní a obyčajov, jasne vidí i v prírodnom manželstve niečo posvätného a náboženského, „čo nie je pridané, ale vrodené, nie od ľudí udelené, ale prírodou vštepéné“, keďže „Boh je jeho pôvodcom a od počiatku obrazom Vtelenia Syna Božieho.“¹⁰³⁵ Posvätný účel manželstva, úzko spojený s náboženstvom a posvätnými

¹⁰³⁵ Lev XIII., Encyklika Arcan... op. cit., z 10. februára 1880.

ustanovizňami, vyplýva z čiastky z jeho božského pôvodu, o čom sme sa už zmienili, z čiastky zo svojho určenia plodiť a vychovávať Bohu deti a privádzať manželov samých k Bohu kresťanskou láskou a vzájomnou pomocou a napokon i z prirodzeného úkolu manželstva, ustanoveného Prozreteľnosťou Boha Stvoriteľa, akoby za cestu, ktorou sa život odovzdáva, používajúc pri tom manželov, akoby za vysluhovaťov všemohúcnosti Božej. K tomu pristupuje i novší dôvod dôstojnosti, vyplývajúci zo sviatosti, čím sa stalo kresťanské manželstvo tak šľachetným a vznešeným, že sa apoštolovi pozdáva byť „*veľkým tajomstvom*“, *vo všetkom tej najväčšej úcty hodným*.¹⁰³⁶ Táto náboženská povaha manželstva, vysoká hodnosť jeho milosti a význam spojenia medzi Kristom a Cirkvou, vyžaduje posvätnú úctu snúbencov voči kresťanskému manželstvu a nabádať ich má k svätému snaženiu, aby manželstvo, ktoré mienia uzavrieť, približovalo sa čo najväčšmi svojmu vznešenému prototypu.

Miešané manželstvo

44. Proti tejto požiadavke sa veľmi prehrešujú, a to nie bez veľkého nebezpečia svojho večného spasenia tí, ktorí ľahkomyselne uzavierajú miešané manželstvá, pred ktorými prozreteľná materská láska Cirkvi veriacich z veľmi vážnych dôvodov vystríha, ako je to zjavné i z mnohých dôvodov, obsiahnutých v kánone Kódexu, ktorý ustanovuje: „Cirkev všade prísne zakazuje uzavretie manželstva medzi dvoma pokrstenými osobami, z ktorých je jedna strana katolícka, druhá ale prináleží k bludárskej alebo rozkolníckej sekte; ak hrozí nebezpečie odpadnutia katolíckeho manžela a detí, uzavretie manželstva je i samým právom božským zakázané“.¹⁰³⁷ A keď Cirkev, vzhľadom k časovým, vecným i osobným okolnostiam aj neodopiera svoj dišpenz od týchto prísnych predpisov (s výhradou zachovania práva božského, odstrániac, nakoľko len možno náležitými zárukami nebezpečie odpadnutia), zriedkakedy sa stane, aby katolícky manžel pre toto manželstvo ujmú neutrpel.

Ako následok sa často objavuje u potomstva smutný nedostatok náboženského citu alebo aspoň ľahké poklesnutie do náboženskej ľahostajnosti, hraničiacej s neverou a bezbožnosťou. Okrem toho je v miešaných manželstvách veľmi ťažko pestovať živú duševnú zhodu,

¹⁰³⁶ Porov. Ef 5, 32; Hebr 13, 4.

¹⁰³⁷ Cod. Iur. Can. c. 1060.

ktorá má byť, ako sme už povedali, napodobením tajomného spojenia Cirkvi s Kristom.

Preto sa veľmi ľahko stane, že manželstvo bude trpieť oným úzkym duševným spojením, ktoré ako je význačnou známkou Cirkvi Kristovej, tak má byť i okrasou a ozdobou manželstva kresťanského. Lebo tam, kde o veciach najvyšších a najzávažnejších, ktoré človek uctieva, teda o pravdách a citoch náboženských panuje rôznosť mienok i odchylnosť vôle, duševné puto sa roztrháva alebo aspoň značne uvoľní. Tu vážne hrozí nebezpečie, že medzi manželmi zmalátnie láska a príde na vnivoč pokoj a šťastie rodiny, keďže toto prekvitá najmä len za jednotnosti srdc. Lebo už podľa prastarého práva rímskeho: „Manželstvo je spojenie muža a ženy na spoločenstvo celého života, spoluúčasť na právach božských i ľudských.“¹⁰³⁸

Rozvod

45. Čo ale najväčšmi prekáža obnoveniu a zdokonaleniu manželstva, ustanoveného Kristom Spasiteľom, je, ako sme už na to upozornili, ctihodní bratia, stále rastúce uľahčenie rozvodov. Rozširovatelia novodobého pohanstva, skúsenosťami nepoučení, stále ostrejšie napádajú svätú nerozlučiteľnosť manželstva, a jeho chrániace zákony a žiadajú, aby boli rozvody povolené, čiže, aby v tejto veci zastaralé a prežité zákony boli novým, ľudskejším zákonom nahradené.

Rôzne zámienky

46. Uvádzajú mnohé a rôzne dôvody za prípustnosť rozvodu; niektoré korenia v osobných previneniach, čiže hriechu, iné vyplývajú z povahy veci samej (tamtie nazývajú subjektívnymi, tieto objektívnymi), slovom všetko to, čo nerozlučné spolunažívanie predstavuje najobťažnejším a najnemožnejším. Oprávnenosť týchto príčin sa snažia z rôzneho stanoviska dokazovať, uvádzajú predovšetkým záujem oboch manželov, či je už jeden z nich nevinný a preto mu má byť daná možnosť od druhého sa oslobodiť, alebo je vinníkom a práve preto má byť vypustený z nepohodlného a nanúteného zväzku: ďalej uvádzajú dobro dieťaťa, ktoré je pozbavené náležitej výchovy, keďže nesvornosťou a inými previneniami rodičov veľmi ľahko môže byť pohoršované a

¹⁰³⁸ Modestinus in Dig. lib. XXIII, II: De Ritu nuptiarum, lib. I, Regularum.

privedené na rózcestie; napokon všeobecné blaho spoločnosti ľudskej, ktoré si vraj nutne vyžaduje, aby boli zrušené manželstvá, ktoré nie sú viac vstave dosiahnuť cieľ, vytýčený im prírodou; napokon sa uzákonenie rozvodov žiada i z toho dôvodu, aby sa z čiastky predišlo zločinom, ktorých sa je čo obávať následkom spolužitia takýchto manželov, z čiastky aby sa zo dňa na deň neznevažovali súdne dvory a autorita zákonov tým, že manželia, len aby dosiahli výrok rozvod povoluujúci, alebo úmyselné páchajú činy, pre ktoré je sudca oprávnený rozvod vyriechnuť, alebo takéto činy pred sudcom, skutkový stav dôkladne nezaujím, i prísazne zapierajú. Preto — hovoria — zákony sa v každom prípade musia prispôsobiť všetkým týmto potrebám, zmeneným pomerom doby, ľudskému zmýšľaniu, ustanovizniam a zvyklostiam národov; tieto pohnútky samy v sebe a svojim súhrnom tým väčšmi by mali jasne dokázať, že v určitých prípadoch musí byť rozvod bezpodmienečne prípustným.

Iní zasa s ešte väčšou odvážnosťou si myslia, že manželstvo, ako zmluva čisté súkromná, má byť ponechaná na súhlas a súkromné voľné uváženie stránok, ako je tomu pri uzavieraní iných súkromných zmlúv, preto hlásajú, že manželstvo môže byť zrušené z akéhokol'vek dôvodu.

Zákon Boží

47. Naproti všetkým týmto mienkam stojí ale neochvejne zákon Boží, Kristom v celom svojom rozsahu potvrdený, ktorý nemôže byť odstránený nijakým ľudským uznesením, mienkou národov alebo vôľou zákonodarcov: „*Čo teda Boh spojil, nech človek nerozlučuje.*“¹⁰³⁹ Ak by ale človek toto rozlúčenie urážlivé predsa previedol, jeho konanie je neplatné, v nezmenenej platnosti ostáva ale výrok Kristov: „*Každý, kto prepúšťa svoju manželku a berie si inú, cudzoloží, a kto si berie takú, ktorú muž prepustil, cudzoloží.*“¹⁰⁴⁰ Tieto Kristove slová sa vzťahujú na akékoľvek manželstvo aj na len prirodzený a legitímny zväzok, lebo pravému manželstvu patrí nerozlučiteľnosť, ktorá ho čo do rozlúčenia zväzku celkom vyberá spod ľubovôle stránok, ale i každej svetskej právomoci.

Tu si treba pripomenúť slávnostný výrok, ktorým tridentský koncil tieto zvláštnosti anatemaizoval: „Ktokoľvek tvrdí, že pre herézu alebo pre

¹⁰³⁹ Mt 19, 6.

¹⁰⁴⁰ Lk 16,18.

ťažké spolunažívanie alebo pre predstierané opustenie manžela možno rozviazať manželský zväzok: buď ako pohan...¹⁰⁴¹ a okrem toho: Ktokoľvek tvrdí, že sa podľa náuky evanjelickej a apoštolskej pre cudzoložstvo jedného z manželov zväzok manželský rozviazať možno a že obaja i len nevinný, ktorý nedal podnet k cudzoložstvu za života druhého manžela, nové manželstvo uzavrieť nemôže a že ten, kto prepustiac cudzoložnicu, inú si vezme, cudzoloží: buď ako pohan...¹⁰⁴²

Keďže sa teda Cirkev nemýlila a nemýli, keď toto učila a učí, a isté je, že manželský zväzok ani pre cudzoložstvo nemôže byť rozviazaný, z toho je jasné, že tým menej je to prípustné pre iné, oveľa slabšie dôvody, ktoré na ospravedlnenie rozvodov uvádzajú, následkom toho sú celkom neopodstatnené.

Odluka od stola a od lôžka

48. Ťažkostiam, uplatňovaným proti stálosti manželského zväzku z uvedeného trojakého stanoviska dá sa ľahko odpomôcť. Spomínanému zlu sa predíde a hroziace nebezpečenstvá sa odstránia, keď sa v týchto krajných prípadoch povolí manželom neúplné oddelené žitie, bez porušenia totižto zväzku manželského. Dovoľenosť takéhoto oddelenia je výslovne určená v zákone Cirkvi, v jasných slovách kánonov, rokujúcich o odluke od stola, lôžka i bývania.¹⁰⁴³ Stanovenie dôvodov tohoto oddelenia, podmienok, spôsobov i záruk, ktorými má byť postarané o výchovu deti a neporušenosť rodiny, ako i odstránené, pokiaľ možno, všetky ujmy, ktoré by mohli vzniknúť manželom, deťom i celej spoločnosti, prináleží zákonom cirkevným alebo aspoň čiastočne i zákonom svetským, menovite nakoľko ide o usporiadanie dôsledkov občianskych.

Dôvody, ktoré sa uvádzajú na obranu nerozlučiteľnosti manželského zväzku a ktoré sme i podotkli, tou istou mierou platia ako pre vytvorenie nutnosti a možnosti rozvodov, tak i pre dôkaz, že nijakej vrchnosti neprináleží moc tieto povoľovať. Uvážiť treba ešte napokon, koľko veľavýznamných výhod svedčí pre nerozlučiteľnosť zväzku manželského na strane jednej, toľko skazonosného zla sa prejavuje, čo

¹⁰⁴¹ Konc. Trident. Sed. XXIV., č. 5.

¹⁰⁴² Konc. Trident. Sed. XXIV., č. 7.

¹⁰⁴³ Kodex Iur. Kan. cc. 1128 n.

následok rozvodov na strane druhej a to tak pre jednotlivcov, ako pre celú spoločnosť ľudskú.

Žatva zla

49. Keďže sa môžeme opäť odvolávať na učenie nášho predchodcu, netreba nám ani dokazovať, že akú bohatosť dobra obsahuje v sebe nerozlučiteľnosť zväzku manželského, takú hojnosť žatvy zla prinášajú so sebou rozvody. Na jednej strane nerozlučiteľnosť zväzku činí totiž manželstvá istými a bezpečnými, na druhej strane ale možnosť, ba pravdepodobnosť rozvodu spôsobuje menlivosť zväzku manželského alebo zaviňuje aspoň úzkosti a upodozrievania. Tu sa obdivuhodne posilňuje vzájomná blahosklonnosť a spoločné nažívanie, tam ale ponúkajúcou sa možnosťou rozchodu poľutovaniahodné oslabuje. Tu sa dostáva čistej vernosti manželov silných záruk, tam ale nebezpečných pokúšení k nevernosti. Na jednej strane sa účinne napomáha plodenie, ochrana a výchova detí, na druhej sa ale tieto záujmy vystavujú tým najväčším nebezpečeniam. Na jednej strane sa zabraňuje vzniku mnohých nezrovnalostí medzi rodinami a príbuznými, na druhej nabádajú k nim premnohé príležitosti. Na jednej strane sa nedorozumenia ľahko zamedzujú, na druhej ale tým hojnejšie a ľahšie rozsievajú. Jedným sa dôstojnosť a úlohy ženy v rodine i v celej spoločnosti znamenite zvelebujú a šťastne obnovujú, druhým ale nespravodlivé zaznávajú a uvrhujú ženy do nebezpečia, „že budú opustené, keď vášniam mužov zadostúčinili.“¹⁰⁴⁴

Sociálne nebezpečie

50. A keďže k záhube rodín — aby sme uzatvárali so slovami Leva XIII. — „a k zvráteniu štátnych moci nič nie je spôsobilejším, ako skazenosť mravov, ľahko možno nahliadnuť, že rozvody sú nanajvýš škodlivé záujmom rodín i štátov, keďže vznikajú z mravnej zvrhlosti, dokorán otvárajú bránu stále väčšej spustlosti súkromného i verejného života. Veľkosť tohoto zla ešte lepšie pochopíme, keď uvážime, že niet tej uzdy a moci, ktorá by povolené rozvody v budúcnosti udržať vedela v určitých, predom stanovených medziach. Vieme, že účinok príkladov je veľký, ale moc vášní ešte väčšia. Na základe takýchto podnetov sa bezuzdná rozvodová horúčka zo dňa na deň väčšmi šíri, stále viac a viac

¹⁰⁴⁴ Lev XIII., Encyklika Arcan... op. cit., z 10. februára 1880.

duší zachváti, ako nákazlivá choroba alebo strašlivá povodeň, po pretrhaní hrádzi všade sa rozlievajúca.¹⁰⁴⁵

Preto, ako v tej istej encyklike čítame, „ak sa spôsoby zmýšľania nezmenia, rodiny i spoločnosť ľudská sa musia stále obávať, že budú zatiahnuté do všeobecného vzplanutia zápasu a borby.“¹⁰⁴⁶ A naozaj zo dňa na deň rastúca skazenosť mravov a neslýchaná zvrhlosť rodinného života v krajoch, komunizmom celkom ovládaných, je dostatočným a smutným dôkazom pravdivosti všetkého, čo bolo v tejto veci pred 50 rokmi predpovedané.

III.

51. Až doposiaľ, ctihodní bratia, sme s úctivosťou obdivovali ustanovenia najmúdrejšieho Stvoriteľa a Vykupiteľa ľudského pokolenia, vzťahujúce sa na manželstvo a spolu s bolesťou sme pozorovali, že presväté úmysly Božskej dobroty sú často pre ľudské poblúdenie a previnenia zmarené a nohami šliapané. Je preto prirodzené, že s otcovskou starostlivosťou hľadáme primerané spôsoby nápravy, ktorými by sa tieto tak nebezpečné zneužívania zamedzili a patričná úcta voči manželstvu sa obnovila.

Dopomôže nám k tomu oná bezpečná, zdravou filozofiou a svätou teológiou všeobecne uznávaná zásada, že všetko, čo sa odklonilo od pravosti, môže byť vo svojom pôvodnom stave obnovené len cestou zosúladenia s Božským úmyslom, ktorý je (podľa sv. Tomáša Akvinského)¹⁰⁴⁷ stelesnením dokonalej pravosti. Preto náš predchodca bl. púp. Lev XIII. právom použil proti *naturalistom* týchto prísnych slov: „Božsky potvrdením zákonom je, že veci, prírodou i Bohom ustanovené, sú pre nás tým užitočnejšie a spasiteľnejšie, čím väčšmi ostávajú vo svojom prirodzenom stave neporušenými a nezmenenými: Boli, ako stvoriteľ všetkých vecí, veľmi dobre vedel, čo je ktorej pre vznik i udržiavanie prospešné a všetky svojou vôľou a dômyslom tak usporiadal, že každá z nich musí primerane svoj cieľ dosiahnuť. Keď sa ale opovážlivosť a zlomyseľnosť ľudská odváži zmeniť a rozvrátiť prozreteľne stanovený poriadok vecí, vtedy i veci, ustanovené s tou najvyššou múdrosťou a k zvrchovanej užitočnosti, stanú sa škodlivými alebo prestanú slúžiť k úžitku, alebo preto, lebo s utrpenou zmenou

¹⁰⁴⁵ Tamže

¹⁰⁴⁶ Tamže

¹⁰⁴⁷ Sv. Tomáša Akvinského, Summa theol. 1a 2ae q 91 a 1 - 2.

stratili schopnosť spôsobiť dobro alebo preto, lebo Boh sám chce týmto potrestať pýchu a opovážlivosť ľudskú.“¹⁰⁴⁸

Boží úmysel

52. Je potrebné i vo veciach manželských opäť zaviesť správny poriadok, aby v ňom všetci ľudia spoznali Boží úmysel a snažili sa mu prispôbiť.

Tejto snahe ale v prvom rade prekáža prílišná žiadostivosť telesná, ktorá je i nepochybne hlavnou príčinou hriechov proti stavu manželskému, a keďže človek nemôže ovládať svoje vášne, kým sa celkom nepodrobí Bohu, podľa poriadku, Bohom stanoveného, treba sa nám najskôr o toto postarať. Je totiž nezrušiteľný zákon Boží, že každý, kto sa Bohu podriadiť, s radosťou pociťuje, že pôsobením milosti Božej ovláda svoju žiadostivosť i náruživosť, kto sa ale protiví zákonu Božiemu, s hrôzou vidí a skusuje v sebe zúriť boj nezriadených náruživostí. Že je to takto múdre zariadené, krásne dokazuje sv. Augustín: „Je spravodlivé, aby sa nižšie podriaďovalo vyššiemu tým spôsobom, že každý, kto chce, aby mu bol podriadený od neho nižší, musí byť sám podriadený od seba vyššiemu. Uznávaj poriadok, maj na pamäti pokoj!“ *Ty Bohu, telo tebe!* Či môže byť niečo spravodlivejšieho? Niečo krajšieho? Ty si podriadený vyššiemu, nižší tebe: slúž tomu, kto ťa stvoril, aby zasa tebe slúžilo to, čo bolo stvorené k vôli tebe. Nepoznáme totiž, ani nehľásame toto poradie: *Tebe telo a ty Bohu!* ale: *Ty Bohu; tebe telo!* Ak teda zavrhnesh ono *Ty Bohu* — nikdy nedosiahnesh oného *tebe telo!* Keď ty nebudeš poslúchať Pána, budeš sám trápený vlastným sluhom.“¹⁰⁴⁹

O tomto poriadku Božskej múdrosti svedčí na základe vnuknutia Ducha Svätého i veľký Učiteľ národov, ktorý sa voči starovekým mudrcom, zdráhajúcim sa vzdávať patričnú úctu Stvoriteľovi sveta, ktorého predsa dobre poznali, takto vyjadril: „*Preto ich Boh vydal nečistote podľa žiadostí ich srdca; a tak hanobili svoje vlastné telá;*“ a opäť: „*Preto ich Boh vydal nehanebným náruživostiam.*“¹⁰⁵⁰, lebo „*Boh pyšným*

¹⁰⁴⁸ Lev XIII., Encyklika Arcan... op. cit., z 10. februára 1880.

¹⁰⁴⁹ Sv. Augus. Enarrat. in Ž 143.

¹⁰⁵⁰ Rím 1, 24, 26

*odporuje, ale pokorným dáva milosť.*¹⁰⁵¹ Bez ktorej, podľa učenia apoštola národov, človek si nemôže podrobiť odbojnú žiadostivosť.¹⁰⁵²

Hlboká zbožnosť

53. Keďže teda človek nie je vstave náležite brzdiť tieto neskrotné žiadostivosti, kým sa duša so všetkou zbožnosťou a úctivosťou neodovzdá Stvoriteľovi, je preto nadovšetko potrebné, aby tí, ktorí uzavierajú svätý zväzok manželský, preniknutí boli hlbokou zbožnosťou, ktorá by riadila celý ich život a naplňovala celú ich dušu i vôľu zvrchovanou úctou k nekonečnej velebnosti Božej.

Veľmi dobre a s najzákladnejšou zásadou kresťanského života zhodne pokračujú tí duchovní pastieri, ktorí snúbencov napomínajú predovšetkým, aby vykonávali skutky zbožnosti, aby sa celkom odovzdali do vôle Božej. Jeho pomoc aby si vo všetkom vyprosovali, ku sviatostiam často pristupovali a vo všetkých svojich konaniach za všetko zbožnú vôľu preukazovali.

Veľmi sa mýlia tí, ktorí obídúc tento nadprirodzený prostriedok, myslia si, že i samotnými poznatkami prírodných vied (ako biológie, náuky o dedičnosti atď.) môžu ľuďi presvedčiť o nutnosti ovládania telesnej žiadostivosti. Tým ale nechceme povedať, že by sa nesmeli použiť i pomoci a týchto prirodzených prostriedkov, nakoľko sú dovolenými, keďže ten istý Boh, pôvodca prírody i milosti, ustanovil, aby dobro jedného i druhého poriadku rovnako slúžilo k prospechu ľudskému. Veriaci preto môžu, ba i musia používať i púhych prostriedkov prirodzených. Mýli sa ale, kto si myslí, že tieto sú postačujúcimi zárukami manželského zväzku, alebo ich pokladá za účinnejšie, ako nadprirodzenú pomoc milosti.

Poslušnosť voči Cirkvi

54. Porovnanie manželstva a mravov so zákonmi Božími vo zväzku manželskom, bez ktorého sa jeho účinné obnovenie previesť nemôže, zjavne vyžaduje, aby každý s celou istotou a bez akéhokoľvek omylu poznal, o ktoré zákony vlastne ide? Keby sa zodpovedanie tejto otázky

¹⁰⁵¹ Jak. 4, 6.

¹⁰⁵² Porov. Rim 7, 8.

ponechalo iba rozumu alebo súkromnému výkladu zjavenej pravdy, je prirodzené, že by tým pravda sama bola zatienená mnohými omylmi a poblúdeniami. Keď toto platí o toľkých iných pravdách mravného poriadku, tým väčšmi o veciach, ktoré sa vzťahujú na manželstvo, kde náruživosť vášne tak ľahko môže napadnúť, zviest' a skazit' slabú prirodzenosť ľudskú; to tým väčšmi, keďže zachovávanie zákona Božieho vyžaduje od manželov často veľké a každodenné obete, čoho, ako skúsenosť učí, slabosť ľudská používa za ospravedlnenú zámienku nezachovania zákona.

Aby sa však nie znetvorený a predstieraný obraz zákona Božieho, ale jeho pravú a úprimné poznanie stalo osvietiteľom a vodítkom rozumu i životosprávy ľudí, je potrebné, aby sa so zbožnosťou a pohotovosťou v plnení vôle Božej spájala i detinská a pokorná poslušnosť voči cirkvi svätej. Kristus Pán totiž ustanovil Cirkev za učiteľku pravdy i v tých záležitostiach, ktoré sa vzťahujú na riadenie a spravovanie mravov, hoci mnohé z nich nie sú neprístupné ani rozumu ľudskému, ako totiž Boh vo veciach právd náboženských a mravných k prirodzenému rozumu pridal i svoje zjavenie, aby sa to, čo je správne a pravé „i za prítomných podmienok pokolenia ľudského od každého ľahko, s úplnou istotou a vylúčením každého omylu spoznané byť mohlo“¹⁰⁵³ „práve tak a tým istým cieľom ustanovil Cirkev i za strážkyňu a učiteľku všetkých právd, týkajúcich sa viery a mravov; preto ju veriaci musia poslúchať a podrobiť jej rozum i srdce, ak sa chcú uchrániť poblúdenia rozumu a skazenosti srdca. Aby sa teda sami nezbavili pomoci, ktorú im Pán tak veľkodušne poskytuje, musia zachovávať patričnú poslušnosť nielen voči slávnostne vyhláseným rozkazom Cirkvi, ale aj voči iným konštitúciám a dekrétom, ktorými sa určité zjavy a mienky ako zvrátené a nebezpečné označujú.“¹⁰⁵⁴

Vychovávať a napomáhať

55. Práve preto sa kresťania musia zdržovať prílišnej voľnosti v úsudkoch a akejsi falošnej „autonómie“ zmýšľania ľudského, ktorá sa v prítomnej dobe, pri preberaní určitých otázok manželstva prejavuje. Nebolo by ozaj kresťana dôstojné, aby prijímal len pravdy, čerpané len

¹⁰⁵³ I. Vat. Konc., sed. III., hl. 2.

¹⁰⁵⁴ [79] I. Vat. Konc., sed. III. hl. 4. Cod. Jur. Can., c. 1324.

z vnútornej povahy vecí a Cirkev, Bohom za učiteľku a správkyňu národov ustanovenú, nepokladal by za dost' oboznámenú s modernými záležitosťami a okolnosťami; alebo keby jej svoj súhlas a poslušnosť preukazoval len vo veciach, ktoré ona ukladá tými najslávnejšími uzneseniami, ako keby sa o jej rozhodnutiach iného druhu mohla predpokladať nesprávnosť alebo nedostatočnosť odôvodnenia, pohnútkami pravdivosti a počestnosti. Naproti tomu je príznačné pre každého pravého kresťana, či je už učeným alebo nevzdelaným, že sa dá viesť cirkvou vo všetkom, čo sa vzťahuje na vieru a mravy, cestou najvyššieho Pastiera, ktorý je zase zo svojej strany riadený Pánom naším, Ježišom Kristom.

„Vzácné násilie“

56. Keďže je teda potrebné, aby sa všetko podľa zákona a úmyslov Božích usporiadalo, ak chceme dosiahnuť všeobecného a trvalého obnovenia manželstva, je nesmierne dôležité, aby boli veriaci o stave manželskom náležité poučovaní: slovom i písmom, nie zriedka, ani povrchno, ale často a rozvažité, s použitím jasných a závažných dôvodov, aby sa tieto pravdy hlboko vštepili do rozumu a prenikli až do hĺbky srdca. Nech spoznávajú a dôsledne uvažujú o tom, akú veľkú múdrosť, svätosť a dobrotivosť preukázal Boh pokoleniu ľudskému tým, že v rámci svätých zákonov ustanovil manželstvo a ešte väčšmi tým, že ho povýšil na obdivuhodnú dôstojnosť sviatosť, čím sa stalo hojným prameňom milostí pre kresťanských manželov, aby tak čisté a verne slúžiť mohli vznešeným cieľom manželstva, k prospechu a spaseniu vlastnému, svojich deti, spoločnosti a celého pokolenia ľudského.

A keď sa dnešní rozvrátitelia manželstva všemožne usilujú, aby pomocou prednášok, kníh, spisov a premnohých iných prostriedkov skazili duše, zvädzali srdcia, čistotu manželstva obracali na posmech a vyvyšovali tie najpodlejšie previnenia, tým väčšmi vy, ctihodní bratia, ktorých „*Duch Svätý ustanovil za biskupov, aby ste pásli Božiu Cirkev, ktorú si získal vlastnou krvou*“¹⁰⁵⁵, sa musíte zo všetkých síl usilovať o to, aby ste sami i pomocou kňazov, vám zverených, poprípade schopných laikov k tomu vyvolených, ktorí sú *Katolíckou akciou*, nami tak obľúbenou a odporúčanou k pomoci hierarchickému apoštolátu prihraní, každým spôsobom stavali proti poblúdeniam pravdu, proti

¹⁰⁵⁵ Sk 20, 28.

oškľivosti previnenia skvelosť čistoty, proti otroctvu vášní slobodu synov Božích,¹⁰⁵⁶ proti hriešnej ľahkosti rozvodov, večnú stálosť opravdivej lásky manželskej a doživotnej neporušiteľnosti raz danej prísahy vernosti.

Preto budú kresťania z celého srdca ďakovať Bohu, že sú Jeho prikázaním viazaní a vzácnym násilím pridržiovaní k tomu, aby sa čo najväčšími stránili modloslužby tela a hanebného otroctva vášní. S hlbokým odporom a so všetkou pozornosťou sa budú vyhýbať tým prázdnyim názorom, ktoré sa dnes na úkor pravej dôstojnosti ľudskej slovom i písmom pod menom „dokonalého manželstva“ všade rozširujú a ktoré z dokonalého manželstva činia „manželtvá skazené“, ako sa na to už právom poukázalo.

Prehnaná fyziologická výchova

57. Ale takéto zdravé poučovanie a náboženská výchova vzhľadom k manželstvu nemôže mať nič spoločného s onou prehnanou výchovou fyziologickou, s ktorou dnes niektorí takzvaní reformátori manželského života prichodia vraj na pomoc manželom, veľa prednášajúc o takých otázkach fyziologických, z ktorých sa čerpá skôr zručnosť hrešenia, ako spôsobilosť čistej životosprávy.

Preto, ctihodní bratia, zo srdca si osvojujeme slová, ktorými sa náš predchodca bl. páp. Lev XIII. vo svojej encyklike o manželstve k biskupom celého sveta obrátil: „Nakoľko len vystačíte s vašimi silami a nadväznosťou, usilujte o to, aby sa u všetkých národov, zverených vašej opatere, zachovala úplnou a neporušenou náuka, ktorú Kristus Pán a apoštoli ako tlmočníci Božskej vôle učili a ktorú Cirkev svätá vždy zbožne zachovávala a kresťanom v každom veku zachovávať prikazovala.“¹⁰⁵⁷

Ale ani najlepšia výchova, Cirkvou poskytovaná, sama v sebe nepostačuje, aby sa dosiahlo opätovného zrovnania manželstva so zákonom Božím: s prijímaním náuky o kresťanskom manželstve musí sa spojiť u manželov ešte i pevná vôľa zachovávať sväté zákony Božie i prírodné, o manželstve ustanovene. Nech sa teda slovom i písmom čokoľvek tvrdí a rozširuje, manželia nech sú vždy rozhodnutí s pevnou a stálou vôľou, bez akéhokoľvek váhania pridrživať sa prikázania Božieho

¹⁰⁵⁶ Porov. Jn 8, 32n; Gal 5, 13.

¹⁰⁵⁷ Lev XIII., Encyklika Arcan... op. cit., z 10. februára 1880.

vo všetkom, čo sa vzťahuje na manželstvo: byť si vzájomne láskavé na pomoci, zachovávať vernosť v čistote, neporušiť nikdy trvalosť zväzku manželského, práva manželstvom nadobudnuté vždy mierne a kresťanský užívať, menovite na začiatku manželstva, aby, keby okolnosti neskoršie vyžadovali zdržanlivosť, obe strany, súc k tomu už navyknuté, ľahšie ju znášali.

Aby si manželia túto pevnú vôľu nadobudli, zachovali a ňou sa riadili, veľmi im bude na pomoci častejšie uvažovanie o svojom stave a stále pamätanie na sviatosť, ktorú prijali. Nech si preto často pripomínajú, že k plneniu povinností a zachovaniu dôstojnosti svojho stavu boli zvláštnou sviatosťou posvätení a posilnení, ktorej účinná sila, hoci nezmazateľný znak nevtláča, predsa stále pôsobí. Nech rozjímajú o útechy plných slovách svätého kardinála Bellarmina, ktorý spolu s inými vynikajúcimi teológmi zbožne takto cíti i píše: „O sviatosti manželstva možno uvažovať z dvojakého hľadiska: z čiastky keď sa udeľuje, z čiastky vo svojom trvaní po udelení. Sviatosť táto sa podobá Eucharistii, ktorá je sviatosťou nielen vo svojom vzniku, ale i v trvaní; kým teda manželia žijú, ich spojenie je stále sviatosťou Krista a Cirkvi.¹⁰⁵⁸

Aby ale milosť tejto sviatosti rozvinúť mohla plnosť svojej účinnosti, k tomu sa vyžaduje, ako sme už naznačili, spolupráca manželov; a táto spočíva v tom, že sa usilujú, nakoľko im je to len možné, vlastnou prácou a všetkou usilovnosťou plniť povinnosti svojho stavu. Ak je v prirodzenom poriadku potrebné ľudskej obetavosti k tomu, aby sily Bohom stvorené náležite prejavili svoje schopnosti a kde tejto obetavosti niet, neprinášajú nijaký úžitok, práve tak i v poriadku milosti musia byť sily, vložené po prijatí sviatosti do duše, vlastnou prácou a príčinnivosťou človeka používané. Nech teda manželia nezanedbávajú milosť sviatosti, ktorá je v nich uložená¹⁰⁵⁹, ale nech sa venujú usilovnému plneniu svojich povinností a skúsia, keď sú tie i akokoľvek ťažké, zo dňa na deň väčšmi budú skusovať na sebe silu milosti. A keby ich ťažkosti svojho stavu občas i veľmi zmorili, nech sa nedajú znechutiť, ale nech pokladajú pre seba mienenými slovami o sviatosti posvätenia kňazstva, ktoré sv. Pavol napísal svojmu milovanému učeníkovi, aby ho povzniesol nad ťažkosti a trápenia, ktorými bol

¹⁰⁵⁸ S. Rob. Bellarmin. De Controversiis, zv. I. De Matr. controvers. II. hl. 6.

¹⁰⁵⁹ Porov. 1 Tim 4, 14.

sužovaný: „Preto ti pripomínam, aby si roznechoval Boží dar, ktorý je v tebe prostredníctvom vkladania mojich rúk. Ved' Boh nám nedal Ducha bojzlivosti, ale Ducha sily, lásky a rozvahy.“¹⁰⁶⁰

Príprava k manželstvu

58. Všetko však, čo sme doteraz povedali, ctihodní bratia, závisí veľkou mierou od vzdialenejšej i bezprostrednej prípravy snúbencov k manželstvu. Nemožno zapierať, že pevný základ šťastného manželstva i stroskotanie nešťastného sa pripravuje v duši mladíka i dievčaťa už v časoch detstva a mladosti. Lebo právom sa treba obávať, že tí, ktorí pred manželstvom vo všetkom len seba a svoj prospech hľadali, všetkým svojim i menej čestným žiadostiam vyhovovali, ostanú takými i počas manželstva a budú žať, čo siali¹⁰⁶¹, medzi múrmi domácnosti nájdu iba žiaľ, smútok, vzájomné pohrdanie, nezrovnalosti, odklon duši, unudenie manželského života a čo je najhoršie: samých seba so všetkými svojimi, bezuzdnými náruživosťami.

Snúbenci musia teda prijímať sviatosť stavu manželského v náležitom duševnom rozpoložení a dobre pripravení, aby si mohli vzájomne poskytovať posilu v tmavých i jasných chvíľach života a najmä, aby si mohli zaistiť spásu večnú a pretvoriť sa vo vnútorného človeka na mieru veku plnosti Kristovej.¹⁰⁶² To im dopomôže i k tomu, aby sa takými ukázali i voči svojim deťom: aby totiž otec bol ozaj otcom, matka ozaj matkou, skrze ktorých zbožnú lásku a dôkladnú starostlivosť bude domáci krb i pri tom najväčšom nedostatku uprostred tohoto slzavého údolia pre deti akýmsi odleskom oného raja, do ktorého umiestil Stvoriteľ pokolenia ľudského našich prvých rodičov. Preto budú vedieť svoje deti i ľahšie vychovávať v dokonalých ľuďoch a kresťanov, preniknutých priamosťou zásad Cirkvi katolíckej a vštepiť im i tú šľachetnú prítulnosť a lásku k vlasti, ku ktorej sme z úctivosti a povďačnosti duše povinní.

Individuálne pričinenie

59. Preto, ako tí, ktorí raz do stavu manželského vstúpiť chcú, tak všetci, ktorým je výchova kresťanskej mládeže zverená, nech stále majú na

¹⁰⁶⁰ 2 Tim 1, 6-7.

¹⁰⁶¹ Porov. Gal 6, 9.

¹⁰⁶² Porov. Ef 4, 13.

pamäti túto okolnosť a nech svedomité pripravujú všetko pre jej radostné uzavretie a odstraňujú všetky príčiny žalostných pomerov manželských, majúc stále na mysli pripomienky našej encykliky o výchove: „Od útlej mladosti treba zabraňovať zlé náklonnosti a napomáhať dobré, nadovšetko sa ale má nadprirodzenými pravdami a prostriedkami milosti osvecovať rozum a posilňovať vôľa, lebo bez toho nik nemôže ovládať svoje zlé náklonnosti, ani dosiahnuť patričnej výchovnej dokonalosti Cirkvi, ktorá je dokonale a úplne vystrojená Božskou náukou a sviatosťami, aby mohla byť účinnou učiteľkou pokolenia ľudského.“¹⁰⁶³

Výber manželky

60. K bezprostrednej príprave dobrého manželstva prináleží nadovšetko výber osoby budúcej manželky. Šťastie alebo nešťastie budúceho manželstva vo veľmi mnohom závisí od tohoto, lebo jeden z manželov môže byť druhému veľmi na pomoci pri vedení kresťanského života v stave manželskom, ale práve tak sa môže stať i prekážkou a nebezpečím. Preto každý, kto sa mieni ženiť, aby neskoršie cez celý život nemusel znášať trest nerozvážneho výberu, nech zrelo uvažuje o osobe, s ktorou má potom trvalé spolu žiť; pri tom nech kladie hlavnú váhu na záujmy Boha a pravého náboženstva Kristovho, záujmy vlastné i osoby druhého snúbenca, budúcich deti, ako i celej spoločnosti ľudskej, ktorá vzniká z manželstva, ako sebe vlastného prameňa. Nech sa pri tom horlivo utieka k Bohu o pomoc, aby mohol pri výbere pokračovať s kresťanskou múdrosťou a nie zaslepenosťou neskrotnej vášne alebo iba túžbou po bohatstve alebo z iného menej šľachetného podnetu, ale vedený pravou a zriadenou láskou a úprimnou náklonnosťou voči budúcej manželke, sledujúc v manželstve len tie ciele, pre ktoré bolo ono Bohom ustanovené. Pri tom ale nech nezameškajú vyžiadať si i múdru radu svojich rodičov ohľadom účinného rozhodnutia: ba na túto treba klásť veľkú váhu, keďže sa následkom ich životnej skúsenosti a zrelého posúdenia vecí môže predísť skazonosným omylom a pri uzavieraní sobáša sú stránky hojnejšie účastné požehnaní štvrtého prikázania: „*Cti svojho otca i matku*, (to je prvé prikázanie s prisľúbením): *Aby ti dobre bolo a aby si dlho žil na zemi*“¹⁰⁶⁴

¹⁰⁶³ Encyklika *Divini illius Magistri*, z 31. dec. 1929.

¹⁰⁶⁴ Ef 6, 2-3; Porov. Ex 20, 12.

Sociálne opatrenia

61. A keďže úplné zachovávanie zákonov Božích a počestnosť manželstva je často do veľmi ťažkého položenia uvrhnutá práve následkom toho, že manželia trpia prílišnou skromnosťou alebo i veľkým nedostatkom hmotných životných potrieb, nevyhnutné je tým najvhodnejším spôsobom ich v ťažkostiach vypomáhať.

Spravodlivá mzda

62. Tu na prvom mieste sa treba starať o to, o čom sa už náš predchodca bl. páp. Lev XIII. zmieňuje¹⁰⁶⁵, že totiž v každom štáte musia byť hospodárske i sociálne pomery tak usporiadané, aby každý otec rodiny mohol si toľko zarobiť, koľko je potrebné k výžive jeho vlastnej manželky i detí podľa rôznych sociálnych i miestnych pomerov, „*lebo robotník si zaslúži svoju mzdu.*“¹⁰⁶⁶ a kto mu ju upiera, čiže nedáva v patričnej miere, dopúšťa sa nespravodlivosti, ktorú Písmo sv. zaraďuje medzi tie najťažšie hriechy¹⁰⁶⁷; nie je ale dovolené dohodnúť ani tak malicherné mzdy, ktoré by podľa časových podmienok a okolností, v ktorých rodina žije, nepostačovali k jej vyživeniu.

Aj o to treba dbať, aby sa manželia samotní a to ešte pred uzavretím manželstva snažili odstrániť hmotné prekážky manželstva alebo tieto aspoň zmenšili a dali sa od skúsených osôb poučiť o spôsoboch, ako by mohli zo svojich prostriedkov dobre a počestne vychádzať. Ak by ale sami k tomu nijako neboli schopní, treba sa starať o spojenie viac osôb toho istého položenia a zakladaním súkromných i verejných združení týmto veľkým životným ťažkostiam odpomáhať.¹⁰⁶⁸

Povinnosti zámožných

63. Ak by ale ani všetky tieto naznačené spôsoby nepostačovali k pokrytiu potrieb, menovite ak je rodina početnejšia alebo k zárobkovej činnosti menej schopná, je absolútnou požiadavkou lásky k blížnemu, aby táto doplnila, čo sa núdzným nedostáva a je povinnosťou menovite bohatých, aby sa tých najchudobnejších zaujali a tí, ktorí vlastnia majetky prebytočné, nemajú ich vynakladať na účely márnivé alebo priamo premrhať, ale obetovať k záchrane života a zdravia tých

¹⁰⁶⁵ Encyklika Rerum Novarum, z 15. mája 1931.

¹⁰⁶⁶ Lk 10, 7.

¹⁰⁶⁷ Porov. Dt 24, 14, 15.

¹⁰⁶⁸ Porov. Encyklika Rerum Novarum z 15. mája 1891.

spolublížnych, ktorým chýba i to najnutnejšie. Tí, ktorí skrze chudobných obetujú Kristovi svoje majetky dostanú, od Pána, keď tento príde svet súdiť, zvrchovanú odmenu, tí ale ktorí sa opačne zachovajú, budú potrestaní¹⁰⁶⁹, lebo nie nadarmo upozorňuje apoštol: „*Ak má niekto pozemský majetok a vidí brata v núdzi a srdce si pred ním zatvorí, ako v ňom môže ostávať Božia láska?*“¹⁰⁷⁰

Úlohy svetskej moci

64. Kde súkromné prostriedky nepostačujú, je úlohou verejnej autority napomáhať nedostatku, menovite keď ide o vec pre dobro spoločnosti ľudskej tak dôležitú, aby sa totiž rodinám i manželom zabezpečilo polozenie, ľudí dôstojné. Keď sa rodinám, najmä mnohočlenným, nedostáva zodpovedných bytov, keď muž pri najlepšej vôli nemá príležitosť pracovať a na živobytie zarobiť, keď sa predmety každodennej potreby môžu zaopatriť len za prehnané ceny, keď sú matky na veľkú škodu rodinného knihu nútené zarábať na živobytie alebo keď sa im cez materstvo popri riadnych alebo i mimoriadnych prácach nedostáva zodpovednej stravy, liekov a pomoci skúseného lekára a iných potrebných vecí: každému je jasné, ako veľmi sú manželia sklúčení, ako ťažko im príde viesť riadny život rodinný a zachovávať prikázania Božie, ale tiež, aké veľké nebezpečenstvo môže z toho vzniknúť pre verejnú bezpečnosť, prospech, ba i samotné jestvovanie štátu, keď sa takíto ľudia vženú do toľkého zúfalstva, že už ľahko prídu na myšlienku, že by mohli azda veľa ťažiť z rozvratu štátneho a všetkého poriadku, keďže už ničoho nemajú, čo by mohli stratiť.

Preto úradom, ktorým je zverená starosť o štát a spoločné dobro, nemôžu zanedbávať otázku hmotných potrieb manželov a rodín bez ohrozovania bezpečia občianstva a záujmov spoločnosti. Preto je potrebné, aby pri vynášaní zákonov a zhotovovaní štátneho rozpočtu nezabudli postarať sa o pomoc pre ubiedené rodiny, ba pokladali túto povinnosť za poprednú úlohu svojej vládnej moci.

Tu ale so žiakom pozorujeme, že kým je často ochotne postarané o rýchlu a výdatnú pomoc pre nezákonnú matku a jej dieťa (hoci i táto musí byť podporovaná, aby sa vyhlo ešte väčšiemu zlu), zákonitej býva

¹⁰⁶⁹ Mt 25, 34n.

¹⁰⁷⁰ 1 Jn 3, 17.

pomoc alebo vôbec odoprená alebo veľmi skúpo a akoby len na nátlak udelená.

Morálne záruky

65. Blaho manželstva a rodiny však, ctihodní bratia, musí byť prvoradým záujmom štátnej moci nielen pokiaľ ide o hmotný prospech, ale i dobro výslovne duševné: vynášania totiž a svedomitého zachovávanía zákonov, týkajúcich sa manželskej vernosti a vzájomnej pomoci manželov, lebo ako nás dejiny poučujú, prospech štátu, ani dočasné blaho občianstva nemôže byť bezpečné, ani trvalé, keď je otrasený základ, na ktorom spočíva: správny poriadok mravný a keď sa neprávosťami občanov zatarasuje prameň, z ktorého vzniká spoločnosť: manželstvo a rodina.

Spolupráca s Cirkvou

66. K záchrane mravného poriadku ale nijako nepostačujú vnútorné sily a tresty spoločnosti, ale ani oboznamovanie ľudí s krásou a potrebnosťou cnosti — k tomu všetkému sa nutne musí pripojiť cirkevná autorita, ktorá osvecuje rozum pravdou, riadi vôľu, a Božou milosťou posilňuje krehkosť ľudskú: takouto autoritou je ale jedine Cirkev, ustanovená Kristom Pánom. Preto v mene Pána napomínanie všetkých najvyšších držiteľov štátnej moci, aby vo svornom priateľstve nažívali s Cirkvou Kristovou a priateľstvo toto stále utužovali, aby sa takto spoločnou prácou a usilovnosťou oboch moci odstránili ohromné škody, ktoré následkom zaplavenia manželstva i rodiny drzými voľnosťami, ohrozujú nielen Cirkev, ale i celú spoločnosť svetskú.

Občianske zákony

67. V plnení tejto ťažkej úlohy môžu byť Cirkvi veľmi na pomoci občianske zákony, ak sa vo svojich ustanoveniach budú pridržovať predpisy zákona Božieho i cirkevného a budú stíhať previnilcov proti týmto. Veľmi mnohí si totiž myslia, že čo je dovolené alebo aspoň nie je trestané zákonmi štátu, je im dovolené i podľa zákona mravného; ba dopúšťajú sa takýchto skutkov i proti hlasu svojho svedomia, lebo Boha sa neboja a niet sa im čo obávať ani zákonov ľudských — preto sa stávajú príčinami skazy nielen vlastnej, ale i mnohých spolublížnych.

Následkom toho súladu s Cirkvou niet sa čo obávať nejakého nebezpečia, čiže zmenšenia práv a integrity štátu; bez základné a neopodstatnené sú takéto domnienky a obavy, ako na to už Lev XIII. skvele poukázal: „Niet pochybnosti o tom, hovorí, že Kristus Pán

zakladateľ Cirkvi, chcel cirkevnú moc odlíšiť od moci svetskej, aby jedna i druhá vo svojom obore voľne a ľahko mohla vykonávať svoju právomoc, s podmienkou však, ktorá je veľmi prospešná pre obe moci a dôležitá pre všetkých ľudí, aby totiž medzi nimi vládla jednotnosť a svornosť. Keď svetská moc je vo všetkom oboznámená s posvätnou autoritou Cirkvi, slúži to k veľkému úžitku oboch strán. Jedna získava na dôstojnosti a pod dozorom náboženstva jej vláda nebude nikdy nespravodlivou, druhej sa ale dostáva pomoci a ochrany v spoločnom záujme veriacich.“¹⁰⁷¹

Príklad k nasledovaniu

68. Aby sme ale uviedli i najnovší a vznešený príklad, práve v uvedenom zmysle a podľa správneho poriadku a zákona Kristovho sa stalo, keď v slávnostných dohodnutiach, šťastne uzavretých medzi Svätou stolicou a kráľovstvom talianskym, bola ustanovená pokojná dohoda a priateľská spolupráca i vo veciach manželských, ktorá je dôstojná slávnych dejín a posvätných pamätností talianskeho národa. V lateránskych zmluvách sa totiž ustanovuje: „Taliansky štát, chcúc prinavrátiť manželstvu ako základu rodiny dôstojnosť, porovnávajúcu sa s katolíckymi tradíciami svojho ľudu, uznáva občianskoprávne účinky sviatosti stavu manželského, ktorý sa riadi predpismi práva cirkevného.“¹⁰⁷² K tejto základnej zásade sú potom pripojené ďalšie ustanovenia vzájomného dohodnutia.

Tieto dohodnutia môžu byť príkladom i dôkazom pre všetkých, že i v dnešnej dobe, keď sa tak často hovorí o úplnej odluke štátnej moci od Cirkvi, ba od každého náboženstva, môžu sa tieto dve najvyššie moci, bez akejkoľvek vzájomnej ujmy vlastných práv a suverénnej moci, spojiť a spojiť vzájomnými dohodami a priateľskými zmluvami k spoločnému dobru jednej i druhej spoločnosti a obe moci sa môžu spoločne starať o záležitosti manželské, aby sa odstránili skazonosné nebezpečia, ba už-už hroziaca záhuba kresťanského manželstva.

Kresťanský život

69. Želáme si, ctihodní bratia, aby všetko, o čom sme tu s vami pastierskou horlivosťou pohnutí uvažovali, bolo medzi našimi milovanými synmi, vašej starostlivosti bezprostredne zverenými, podľa

¹⁰⁷¹ Lev XIII., Encyklika Arcan... op. cit., z 10. februára 1880.

¹⁰⁷² Konkord. art. 34; Acta Apost. Sed. XIII./1929/s. 290.

zásad kresťanskej múdrosti čo najúčinnejšie rozširované, aby všetci jasne spoznali zdravú náuku ohľadom manželstva, „*aby sme sa zriekli bezbožnosti a svetských žiadostí a žili v tomto veku triezvo, spravodlivo a nábožne, a tak očakávali blahoslavenú nádej a príchod slávy veľkého Boha a nášho Spasiteľa Ježiša Krista.*“¹⁰⁷³

Kiežby dal všemohúci Otec, „*od ktorého má meno každé otcovstvo na nebi i na zemi*“¹⁰⁷⁴, ktorý posilňuje krehkých a dodáva odvahy váhajúcim a majúcim bázeň, kiežby dal Kristus Pán a Spasiteľ, „*zakladateľ a zdokonaľovateľ prevelebných sviatostí*“¹⁰⁷⁵, ktorý učinil z manželstva mystický obraz svojho nevysloviteľného spojenia s Cirkvou, kiežby dal Duch Svätý, Boh lásky, svetlo srdca a silu rozumu, aby všetko, čo sme povedali v prítomnej encyklike o sviatosti stavu manželského, o obdivuhodnom zákone a vôli Božej vzhľadom k nemu, o panujúcich bludoch a nebezpečenstvách, ako i o prostriedkoch, ktorými im možno čeliť, bolo od každého dobre porozumené, ochotne prijaté a pomocou milosti Božej plnené, aby v kresťanských manželstvách opäť prekvitala a prospievala Bohu zasvätená plodnosť, bezúhonná vernosť, neporušená stálosť, vznešenosť sviatosti a plnosť Božej milosti.

Aby to dobrotivý Boh, pôvodca všetkých milostí, pôsobí vo vás, že aj chcete aj konáte¹⁰⁷⁶ vo svojej nesmiernej láskavosti a všemohúcnosti učiniť a nám dopriať ráčil, kým pokorným srdcom vysielame vrúce modlitby k Trónu Jeho milosti, ako záruku požehnania všemohúceho Boha, udeľujeme vám, ctihodní bratia, kňazstvu i ľudu, vašej horlivej a ostražitej starostlivosti zverenému, so všetkou láskou naše apoštolské požehnanie.

Dané v Ríme, u sv. Petra, dňa 31. decembra 1930, v deviatom roku nášho Pontifikátu.

PIUS XI.

Poznámka:

¹⁰⁷³ Tit. 2, 12-13.

¹⁰⁷⁴ Ef 3, 15.

¹⁰⁷⁵ Konc. Trident., sed. XXIV.

¹⁰⁷⁶ Flp 2, 13.

Číslovanie na začiatku jednotlivých odstavcov v origináli nie je. V tomto texte je doplnené kvôli lepšej orientácii pri citovaní.

Citácie zo Svätého písma sú upravené podľa vydania Svätého písma, SSV 1998.

Text je použitý z prekladu SSV Trnava 1931 – a je upravený.

PROTI ATEIZMU. Charitate Christi compulsi. (Pius XI. 1932)**(Láska Kristova nás prinútila)**

Ctihodní bratia, pozdrav a Apoštolské požehnanie.

Láska Kristova nás prinútila, že sme encyklikou "Nova impendet" z druhého októbra minulého roka vyzvali všetky deti katolíckej Cirkvi a všetkých ľudí dobrého srdca, aby sa zjednotili v akejsi svätej krížovej výprave lásky a pomoci, čím by trochu zmiernili hrozný následok hospodárskej krízy, ktorú prežíva ľudské pokolenie. A na toto Naše vyznanie odpovedali všetci ušľachtilí ľudia naozaj ochotne a kladne.

Ale kríza sa stále zvyšovala, počet nezamestnaných stúpol takmer vo všetkých krajinách a toto nešťastie zneužívajú podvrtné živly na svoje ciele, čím je verejný poriadok ohrozovaný a nebezpečenstvo rozvratu a násilia dolieha na spoločnosť stále ťaživejšie. V takých pomeroch nútenia tou istou láskou Kristovou sa k vám po druhýkrát obraciam, ctihodní bratia, k vašim veriacim a celému svetu, aby ste sa spojenými silami postavili proti biedam, ktoré doliehajú na spoločnosť a proti ešte väčším zlám, ktoré na ňu čakajú v budúcnosti.

I.**Žalostný súčasný stav.**

Ak sa pozeráme na dlhý a bolestný rad nešťastí, ktoré ako smutné dedičstvo hriechu sprevádzajú padnuvšieho človeka na tejto pozemskej púti, sotva nájdeme od potopy tak hlbokú biedu duchovnú aj hmotnú a tak všeobecnú, akú prežíva ľudské pokolenie v týchto časoch. Aj tie najväčšie nešťastia a pohromy, ktoré zanechávajú nevyhladiteľné stopy v dejinách národov, navštevovali vždy len niektorý národ. Ale teraz je zovretý celý svet hospodárskou a finančnou krízou do takej miery, že čím usilovnejšie sa snaží odpútať sa od nej, tým sa to zdá neriešiteľnejšie. Ved' nie je národa, štátu, spoločnosti alebo rodiny, aby tak alebo onak, priamo alebo nepriamo, viac alebo menej nepociťovali jej tiaže. Aj tí, a je ich málo, ktorí sú obdarení veľkým bohatstvom a ktorí, ako sa zdá, vládnu svetu, tí, a jest ich veľmi málo, ktorí svojím nemiernym konaním zavinili a zaviňujú tak hroznú nešťastie, aj tí, hovoríme, sú často jej najkrikľavejším obeťami a ponárajú so sebou do priepasti majetok a imanie druhých. Tak hrozným spôsobom a v celom svete nadobúda oprávnenie to, čo Duch Svätý povedal o niektorých

zlých ľudí: „*Čím človek hreší, tým aj potrestaný býva.*“ (Múdr. 11, 17.)

Tento žalostný stav, ctihodní bratia, naplňuje bolesťou Naše otcovské srdce a stále dôraznejšie cítime potrebu vyjadriť vznešené city Najsvätejšieho srdca Ježišovho, ktoré sú v slovách: „Je mi ľúto zástupov.“ (Mar. 8, 2.) Ešte žalostnejšie sú však korene tohto bolestného stavu, pretože sú stále pravdivé slová, ktoré prednáša Duch svätý ústami svätého Pavla, že totiž „*koreňom všetkých vecí je žiadostivosť po peniazoch.*“ (1. Tim., 6, 10).

Príčiny všetkého zla.

Či už pohanský básnik nenazval onú žiadostivosť po pomínelých statkoch plným právom „prekliatym hladom po zlate“? Či tomuto sebeckému neprináleží hlavná úloha vo vzájomných vzťahoch osobných i spoločenských? Či táto ctižiadostivosť, nech je v akejkoľvek podobe a výzore, nedohnala svet k tým hrozným koncom, ktorých sa všetci desíme? Z tej žiadostivosti pochádza vzájomná nedôvera, ktorá sťažuje všetok styk medzi ľuďmi, z nej pochádza nenávisť, ktorá závidí bližnému všetko, čo má. Ona je príčinou nemiernej sebalásky, ktorá všetko riadi a podriaďuje vlastnému prospechu, ktorá neprihliada k dobru bližného, nedbajúc na neho a ničiac ho. V nej tkvie príčina anarchie a nespravodlivého rozdelenia, ktorými je bohatstvo národov zhromažďované v rukách niekoľkých jednotlivcov, ktorí riadia podľa svojej svojvôle svetový obchod na veľkú škodu ľudu, ako sme vyložili minulý rok v okružnom liste "Quadragesimo anno".

Ak toto sebecké, zneužívajúce oprávnenú lásku k vlasti a prehánajúce onen cit zdravého vlastenectva, ktorý správny charakter kresťanskej lásky nielen nezavrhuje, ale ho posväcuje a oživuje, preniká do stykov medzi národmi, každá výstrednosť sa ospravedlňuje a čo by mali všetci pokladať za hodné odsúdenia, je považované za dovolené a chvály hodné, ak sa to deje v mene onoho prehnaného nacionalizmu. A tak nastupuje na miesto Božieho zákona, bratskej lásky, ktorá spája všetky národy a všetkých ľudí v jednej rodine pod jedným Otcom, ktorý je v nebesiach, nenávisť, ktorá všetkých hubí. V spoločnosti sa urážajú sväté zásady, ktoré boli základom verejného života, sú zbúrané pevné základy práva a vernosti, na ktorých stojí štát, sú znečistené a zavreté pramene tých starých tradícií, ktoré videli vo viere v Boha a vo vernosti ich zákonom najistejší základ pravého pokroku štátov.

Najhoršie zlo: boj proti Bohu.

A čo je najhoršie, zneužívajúc túto hospodársku krízu a veľký mravný rozvrat, nepriatelia každého sociálneho poriadku, nech sa volajú komunisti alebo inak, snažia sa uvoľniť všetky putá zákona Božského aj ľudského a verejne i súkromne vedú ostrý boj proti náboženstvu, proti samému Bohu, rozvíjajúc diabolský program, aby vykorenili zo srdc všetkých, ba i detí, každý náboženský cit, lebo vedia veľmi dobre, že ak bude vytrhnutá zo srdc ľudských viera v Boha, budú môcť robiť všetko, čo sa im zapáči. A tak dnes vidíme, čo sa nikdy v dejinách neobjavovalo, že totiž bezbožní ľudia v zbesilom hneve vyhlasujú boj Bohu a náboženstva a to na celom svete.

Vždy bolo dost' bezbožných ľudí, aj tých, ktorí popierali Boha, ale boli to vždy jednotlivci a neodvažovali sa alebo nepovažovali za vhodné šíriť príliš verejne svoje bezbožné myšlienky. Už sám Duch Svätý hovorí v žalme tieto slová: „*Povedal blázon vo svojom srdci: Niet Boha.*“ (Ž. 13. a 55., 1). Bezbožník, neverec, jeden z mnohých popiera Boha, svojho Stvoriteľa, ale sám v sebe. Dnes však už preniká tento zhubný blud do širokých vrstiev ľudu, svojimi organizáciami sa plíži aj do všeobecných škôl, aby zasiahol čo najďalej, využíva divadlá a šíri sa nemravnými predstaveniami v sálach, gramofónom a prednáškami, rádiom. Tlačia sa neverecké diela v rôznych rečiach, usporadúvajú sa zvláštne výstavy, konajú sa verejné sprievody. A to nie je všetko, boli založené politické strany, hospodárske inštitúcie aj vojenské. Táto organizovaná a pribojná nevera pracuje neúnavne svojimi agitátormi, prednáškami a obrázkami, všetkými prostriedkami tajnej aj verejnej propagandy vo všetkých vrstvách, na všetkých miestach, v každej sále, podporujúc morálne túto zhubnú činnosť univerzitami a nevedomých strhávajúc iste do svojich radov. Keď vidíme takúto činnosť v službách veci tak zhubnej, spomíname na slová, ktoré predniesol náš Spasiteľ: „*Synovia tohto sveta sú obozretnejší než synovia svetla.*“ (Luk. 16, 8.)

Diabolská propaganda.

Vodcovia tohto ateistického boja, odvolávajúc sa na súčasnú hospodársku krízu, s diabolskou dialektikou ukazujú na príčinu tejto celosvetovej biedy: Svätý kríž Kristov, symbol pokory a chudoby, sa stavia na úroveň symbolom moderného imperializmu, ako by bolo náboženstvo spojencom tých tajomných síl, ktoré konajú toľko zlého medzi ľudstvom. Tak sa snažia, a nie bez úspechu, spojiť boj proti Bohu s bojom za každodenný chlieb, s túžbou dosiahnuť pozemské výhody,

mať riadne mzdy, slušné obydlia, životné podmienky hodné ľudí. Najoprávnenejšie a najnevyhnutnejšie želania ako najnižšie pudy, to všetko slúži ich protináboženskému programu. Akoby Božský poriadok maril blahobyť ľudstva a nebol jedinou jeho bezpečnou oporou. Akoby ľudské sily a prostriedky modernej techniky mohli zaviesť proti vôli všemohúceho Boha nový a lepší svetový poriadok.

Nuž, je hrozné, že toľko ľudí veriacich, hoci ide o ich dobro, sa dalo zviest' týmito rečami a dali sa do boja proti Bohu a náboženstvu. Neútočí sa len priamo proti katolíckemu náboženstvu, ale proti všetkým, ktorí uznávajú Boha za Stvoriteľa neba a zeme a za najvyššieho Pána všetkých vecí. A tajné spoločnosti, ktoré sú vždy ochotné podporovať boj proti Bohu a proti Cirkvi, či už je to kdekoľvek, posilňujú ešte túto nezdravú nenávisť, ktorá nemôže priniesť ani pokoj, ani šťastie žiadnej spoločenskej vrstve a uvrhne všetky národy do skazy.

Tak táto nová forma nevery, zatiaľ čo uvoľňuje najhoršie pudy človeka, s cynickú nehanebnosťou prehlasuje, že nebude ani pokoja ani blahobytu na zemi, kým nebude úplne zničené náboženstvo a porazený posledný jeho predstaviteľ. Ako by sa domnievali, že môže byť potlačený onen súlad, v ktorom „*všetko rozpráva slávu Božiu*“ (Ž. 18, 2).

II.

Záchrana: Modlitba.

Veľmi dobre vieme, ctihodní bratia, že všetky tieto snahy budú márne a že v hodine, ktorú určil, „*povstane Boh a rozpráchnu sa jeho nepriatelja*“ (Ž. 67, 2); vieme, že Božský Spasiteľ, ako bolo o ňom predpovedané, „*bude biť krajinu metlou svojich úst a zabije dychom svojich pier bezbožného*“ (Iz. 11, 4), a hroznou bude hodina pre tých nešťastníkov, v ktorej „*upadnú do rúk živého Boha*“ (Žid. 10, 31). A táto neochvejná dôvera v konečné víťazstvo Boha a Cirkvi je každodenne potvrdzovaná (ako neskonalá je Božia Dobrota!) láskou duší k Bohu na celom svete a vo všetkých spoločenských vrstvách. A skutočne mocne závan Ducha Svätého, vanúci nad celým svetom, pozdvihuje hlavne mladé duše k najvyšším métam kresťanského zákona a ony, nehľadiac na svetský súd, sú schopní prinášať najväčšie obete. Naozaj Božský závan povieva všetkými dušami, hocikedy proti ich vôli a núka im vnútornú túžbu a vzbudzuje v nich skutočný smäd po Bohu aj u tých, ktorí sa neodvažujú Ho vyznať. Aj Náš hlas k laikom, ktorým sme ich povolali do šíkov

Katolíckej akcie, aby sa stali účastní hierarchického apoštolátu, bol všade prijatý ochotne a veľkodušne. Ako v mestách, aj na vidieku stále pribúda tých, ktorí sa usilujú o víťazstvo kresťanských zákonov v celom verejnom živote a snažia sa svoje slová potvrdiť aj skutkami a príkladným životom.

Avšak, sledujúc tak veľkú bezbožnosť, porušovanie Božských zariadení, tak hroznú pohromu nesmrteľných duší a konečne tak nenávistné opovrhovanie Božou velebnosťou, nemôžeme netrpieť a musíme vypovedať celú ťarchu bolesti, ktorú pociťuje Naše srdce. Musíme prehovoriť a so všetkou vážnosťou Svojho Apoštolského úradu, musí obhajovať porušované práva Božie a najsvätejšie city ľudského srdca, ktoré absolútne potrebuje Boha. A to tým skôr, že tieto šíky, podnietené diabolským duchom sa neuspokojujú so slovami, ale zjednocujú sa, aby čo najskôr vykonali svoj bezbožný plán. Beda ľudstvu, ak Boh, tak urážaný svojím stvorením, nechá vo svojej spravodlivosti voľný priechod oným strhujúcim prúdom a použije ich ako bič, aby potrestal svet.

Pre Boha a proti Bohu

Je teda potrebné, ctihodní bratia, aby sme „*postavili ochrannú stenu predom Izraelov*“ (Ez. 13, 5), spojac všetky sily do jediného pevného a celistvého šíku proti zlým ľuďom, nenávidiacim Boha i pokolenie ľudské. Ved' v tomto zápase beží o zásadný problém sveta a o najdôležitejšie rozhodnutie pre ľudskú slobodu: Pre Boha alebo proti Bohu, toť voľba, ktorá rozhodne o osude celého ľudstva. V politike, vo financiách, v mravouke, vo vede, umení, v štáte, v spoločnosti verejnej aj súkromnej, na Východe i na Západe, všade sa javí tento problém ako rozhodujúci pre následky, ktoré z neho plynú. A tak sa stáva, že sami predstavitelia materialistického poňatia sveta sa opäť musia zaoberať otázkou existencie Boha, ktorého považovali navždy za odmietnutého a sú nútení znovu a znovu o ňom hovoriť. Zaprisahávam v Pánovi ako jednotlivcov, tak i národy, aby odvrhli pred takýmito problémami a bojmi tak významnými pre život ľudstva, plytký individualizmus a nízky egoizmus, ktoré zatemňujú aj duchov veľmi prezieravých a umlčujú aj najušľachtilejšie podnety, akonáhle ide o viac než osobné záujmy. Nech sa všetci zjednotia, aj keď budú pre to potrebné ťažké obete, aby zachránili aj seba aj ľudskú spoločnosť. V tejto jednote duší a síl musia byť prirodzene prví tí, ktorí sa chvália menom kresťanským, pamätajúc na slávne odkazy apoštolských čias, kedy „*obec veriacich mala jedno*

srdce a jednu dušu.“ (Sk. Ap. 4, 32) Ale nech aj úprimne prispejú k utvoreniu tej jednoty všetci tí, ktorí ešte uznávajú Boha a klaňajú sa Mu, aby oddialili od ľudstva veľké nebezpečenstvo, ktoré všetkých ohrozuje. Viera v Boha je základom každého sociálneho poriadku a každej zodpovednosti na zemi. Preto všetci, ktorí si neželajú rozvrat a násilie, musia sa usilovať, aby nepriateľom náboženstva sa nepodarilo dosiahnuť cieľ, ktorý si vytýčili.

Ludské prostriedky a Božia pomoc

Sme si vedomí, ctihodní bratia, že v tomto boji o náboženstvo musíme použiť aj všetky ľudské prostriedky, ktoré máme po ruke. Preto, v duchu skvelého príkladu nášho Predchodcu Leva XIII., sme sa zasadzovali v encyklike "Quadragesimo anno" o spravodlivé rozdelenie pozemských statkov a ukázali sme, aký liek by mohol pravdepodobne vrátiť zdravie a silu chorej spoločnosti a obnoviť mier v jej chorých údoch. Ved' sám Stvoriteľ všetkých vecí vložil do ľudského srdca mocnú túžbu po istej blaženosti už na tejto zemi a kresťanstvo vždy uznávalo a všemožne podnecovalo oprávnené úsilie o pravú vzdelanosť a zdravý pokrok na zdokonalenie a vývoji spoločnosti.

Keďže však, ctihodní bratia, nestačia na diabolský hnev proti náboženstvu, ktorý pripomína „*skrytú bezbožnosť*“, o ktorej hovorí Apoštol Pavol (2. Sol. 2, 7), iba prostriedky ľudské a ľudská prezieravosť, považovali by sme za chybu Svojho Apoštolskej úradu, keby sme neupozornili ľudstvo na podivuhodné tajomstvo svetla, ktoré jediné je schopné spútať uvoľnené mocnosti temnôt. Keď Majster zostúpil z Tábora zahaleného jasom a uzdravil chlapca posadnutého diablom, ktorého nemohli uzdraviť jeho učeníci, odpovedal im na ich otázku: „*Prečo sme ho nemohli vyhnat' my?*“ týmito iste výraznými slovami: „*Takýto druh sa však vyháňa iba modlitbou a pôstom*“ (Mat. 17, 18, 20). Myslíme, ctihodní bratia, že toto Božie napomenutie je možné použiť aj na zlo súčasnej doby, ktoré môže byť zažehnané len „*modlitbou a pokáním.*“

Uvažujúc teda o svojej prirodzenosti, ktorá je podstatne obmedzená a závisí absolútne na najvyššej Bytosti, oddajme sa predovšetkým modlitbe. Vieme z viery, aká účinná je moc pokornej, dôverčivej a vytrvalej modlitby: Žiadnemu inému dobrému skutku neprisúdil Všemohúci Boh toľko štedrých, všeobecných a slávnych sľubov, ako modlitbe. „*Proste a bude vám dané, hľadajte a nájdete, klopte a bude*

vám otvorené“ (Mat. 7, 7 - 8). „Veru, veru, hovorím vám: Ak budete zač poprosiť svojho Otca v mojom mene, dá vám“ (Ján, 16, 23).

Nech zavládne zbožnosť v celom svete.

Aký predmet by bol hodnejší našej modlitby a zodpovedal by lepšie vznešenej osobe Toho, ktorý *„je jediným prostredníkom medzi Bohom a ľuďmi, človek Kristus Ježiš“* (I. Tim. 2, 5), ako modlitba, aby bola uchovaná na zemi viera v jedného živého a pravého Boha? Taká modlitba má už sama o sebe nádej na vypočutie, lebo kde sa človek modlí, tam sa spája s Bohom a akosi prispieva k tomu, aby žila na zemi idea Boha. A skutočne ten, kto sa modlí, vyznáva svojim pokorným výzorom pred celým svetom svoju vieru v Stvoriteľa a Pána všetkých vecí. Koľkokrát to však robí nie v súkromí, ale s inými, toľkokrát tým uzváná, že nie len jednotlivcom, ale celému ľudstvu vládne najvyšší Boh.

Aký krásny pohľad poskytuje nebu i zemi modliaca sa Cirkev, keď ustavične od vekov od polnoci do polnoci sa spievajú na zemi nádherné hymny vnuknuté Božou inšpiráciou: Nie je ani jednej hodiny za celý deň, ktorá by nebola posvätená zvláštnou liturgiou. Každý úsek ľudského života má miesto vo vd'ake, v chvále, v modlitbe, v odčinení spoločnej modlitby tajomného tela Kristovho, ktorým je Cirkev. Tak sama modlitba zaručuje prítomnosť Boha medzi ľuďmi, ako to prisľúbil Spasiteľ: *„Kde sú dvaja alebo traja zhromaždení v mojom mene, tam som ja medzi nimi.“* (Mat. 17., 20.)

Modlitba odstráni aj samotnú príčinu terajších bied, o ktorej sme sa zmienili vyššie, totiž nezriadenú žiadostivosť po pozemských statkoch. Ved' ten, kto sa modlí, má na zreteli niečo vyššie, totiž nebeské dobré, o ktorých rozjíma a o ktoré prosí, celkom sa venuje rozjímaniu o podivuhodnom poriadku, stanovenom Bohom, v ktorom nie je miesto pre márnivé úspechy a pre pachtenie sa po stále väčších rýchlostiach na zemi. A tak ako by sama od seba bude obnovená ona rovnováha medzi prácou a odpočinkom, ktorá chýba súčasnému ľudstvu na škodu života fyzického, hospodárskeho a mravného. Keby tí, ktorí sa ocitli následkom priemyselnej nadprodukcie v nezamestnanosti a biede, chceli venovať určitý čas modlitbe, vrátili by sa čoskoro práca aj výroba v rozumnej medze a západ, ktorý teraz rozdeľuje ľudstvo na dve veľké bojiská pre pomínutelné záujmy, by bol udržaný v šľachetnom, pokojnom zápole o dosiahnutie dobier pozemských i nebeských.

Ako je možné dosiahnuť pokoj.

Takýmto spôsobom by sa razila aj cesta mieru, po ktorom toľko túžime, ako prekrásne zdôrazňuje svätý Pavol, keď spája modlitbu sa svätou túžbou po mieri a spásе všetkých ľudí: „*Napomínam ťa teda vopred, aby sa konali prosby, modlitby, príhovory, ďakovanie za všetkých ľudí, za kráľov a za všetkých, ktorí sú v dôstojnosti, aby sme viedli život tichý, pokojný vo všetkej pobožnosti a počestnosti, lebo to je dobré a príjemné pred Bohom Spasiteľom naším, ktorý chce, aby všetci ľudia boli spasení a prišli k poznaniu pravdy.*“ (1. Tim. 2. 14.)

Nech je žiadaný mier pre všetkých, ale hlavne pre tých, ktorí majú vo svete zodpovednosť vládnucich. Ako by mohli dať mier svojim národom, keď ho sami nemajú? A práve modlitba, ako hovorí svätý Apoštol, prinesie dar mieru, modlitba, ktorá sa obracia k Otcovi nebeskému a Otcovi všetkých ľudí, modlitba, ktorá je spoločným výrazom citov tej rodiny, ktorá presahuje hranice jednej krajiny a jednej pevniny.

Ľudia, ktorí v rôznych štátoch prosia Boha o pokoj na zemi, nerozsievajú zároveň medzi národmi nesvornosť. Ľudia, ktorí uctievaajú Božiu velebnosť svojou modlitbou, nešíria onen nacionalistický imperializmus, ktorý robí z každého národa vlastného Boha. Tí, ktorí „*ustavične vzhliadajú k Bohu pokoja a lásky*“ (2. Kor. 13, 11.), ktorí sa k nemu obracajú pre Krista, ktorý je „*naším pokojom*“ (Efez. 2, 14.), iste neustanú, kým nepríde mier, ktorý svet dať nemôže, a ktorý prichádza od Darcu všetkého dobra „*ľudom dobrej vôle.*“ (Luk. 2, 14).

„*Pokoj vám*“ (Ján 20, 19, 26), tieto slová boli veľkonočným pozdravom Pána jeho apoštolom a prvým učeníkom a tento pozdrav zaznieva od oných prvých čias až dodnes vo svätej liturgii cirkevnej a dnes viac ako inokedy musí silnieť a potešovať ľudstvo, ktoré sa ocitlo v tak hroznom súžení.

III.

Pokánie

K modlitbe treba pripojiť pokánie, ducha pokánia a konať kresťanské pokánie, ako nás učí Božský Spasiteľ, ktorý začal svoje kázanie práve o pokání: „*Ježiš začal kázať a hovoriť: Čiňte pokánie.*“ (Mat. 10, 17.) To nás ostatne učí aj celá kresťanská tradícia, celá cirkevná história: v ťažkých nešťastiach, v bolestných utrpeniach kresťanstva, keď bola najviac potrebná Božia pomoc, veriaci, buď sami od seba, alebo po príklade a

povzbudzovaní svojimi pastiermi, siahli vždy k týmto dvom najúčinnjším zbraniam duchovného života, k modlitbe a pokániu. Týmto svätým pudom, ktorým akosi mimovoľne je vedený kresťanský ľud, ak nie je otrávený jedom nesvornosti, a ktorý nie je ničím iným ako oným „*Pánovým zmýšľaním*“ (1. Kor. 2, 16), o ktorom hovorí Apoštol, veriaci v takých prípadoch cítili vždy potrebu očistiť svoje duše od hriechu vnútornou ľútosťou, sviatosťou pokánia a uzmiert' Božiu spravodlivosť aj vonkajšími skutky pokánia.

Vieme a spolu s vami, ctihodní bratia, ľutujeme, že myšlienka a mená pokánia a odčinenia u mnohých ľudí stratili schopnosť roznecovať srdcia a povznášať ich k onomu heroizmu obete ako v dobách minulých, kedy sa javili ľuďom viery s Božskými znameniami príkladom nasledovania Ježiša Krista a jeho svätých. A niektorí ľudia by radi odvrhli umŕtvovanie ako prežitok minulých dôb. A to nehovoríme ani o takzvanom modernom „*autonómnom človeku*“, ktorý spupne pohŕda pokáním ako niečím otrockým. A predsa je pravda, že čím viac je zoslabovaná viera v Boha, tým viac sa zatemňuje a mizne idea dedičného hriechu a pôvodná vzbura človeka proti Bohu, a tým rýchlejšie zapadá pojem nutnosti pokánia a odčinenia. Ale my, ctihodní bratia, musíme z povinnosti svojho pastierskeho úradu mať v hlbokaj úcte ony mená a ony pojmy a uchovávať ich v plnej sile, v ich pravej vznešenosti a priať si, aby sa uskutočňovali v živote. K tomu nás núti povinnosť hájiť Boha a jeho sväté náboženstvo, za ktoré bojujeme; lebo pokánie je svojou povahou uznaním a obnovením morálneho poriadku vo svete, ktorý spočíva na večnom zákone, to jest na živom Bohu. Kto odčičňuje hriech, uznáva tým svätosť najvyšších mravných zásad, ich vnútornú moc záväznosti, nutnosť zadosťučinenia, keď došlo k ich prestúpeniu.

Je iste jedným z najnebezpečnejších bludov súčasnej doby, keď chcú odlúčiť mravnosť od náboženstva, čím je každému zákonodarstvu odňatá pevná základňa. Tento rozumový blud by snád' pripadal menej nebezpečný, keby ho vyznávalo len niekoľko jednotlivcov a keby bola viera v Boha spoločným vlastníctvom ľudstva a mlčky ju predpokladali aj tí, ktorí ju už verejne nevyznávali. Ale dnes, keď sa nevera šíri medzi ľud, hrozná dôsledky tohto bludu sa stávajú zjavnými a možno ich pozorovať na celom svete. Na miesto mravných prikázaní, ktoré miznú spolu s vierou v Boha, nastupuje násilie, ktoré do prachu šliape každé právo. Poctivosť a slušnosť v konaní a vo vzájomnom obcovaní, ktoré boli tak ospevované aj pohanskými rečníkmi a básnikmi, teraz ustupuje špekulácii bez svedomia, či už ide o veci vlastné alebo blížnych. A

skutočne, ako je možné dodržať nejakú dohodu a akú cenu môže mať akákoľvek zmluva, kde chýba každá záruka svedomia? A ako možno hovoriť o záruke svedomia tam, kde padla viera v Boha a bázeň Božia? Keď bol odstránený tento základ, padá každý mravný zákon a žiadna moc nie je schopná zabrániť síce pozvoľnému, ale nevyhnutnému pádu národov, rodín, štátu a spoločnosti.

Dôležitosť pokánia

Pokánie je teda akousi spasiteľnou zbraňou udatných bojovníkov Kristových, ktorí bojujú o to, aby zvíťazil a opäť bol zavedený mravný poriadok vo svete. Je zbraňou, ktorá zasahuje ku koreňom všetkého zla, ku žiadostivosti po hmotných statkoch a po nezriadených radovánkach. Pomocou dobrovoľných obetí, pomocou rôznych skutkov pokánia, odriekania, aj keď bolestného, ušľachtilý kresťan ovláda nízke vášne, ktoré ho zvädzajú ku porušovaniu morálneho poriadku. Ale ak horlivosť Božieho zákona a kresťanská láska sú u neho tak veľké, ako majú byť, vtedy nielen koná pokánie za svoje hriechy, ale chce odčiniť aj hriechy svojho blížneho, napodobňuje svätcov, ktorí sa často hrdinsky dávali ako obeť za odčinenie hriechov celých pokolení, a napodobňuje svojho Vykupiteľa, ktorý sa stal „*Baránkom Božím, ktorý sníma hriechy sveta.*“ (Ján 1, 29.)

Či nie je, ctihodní bratia, v tomto duchu pokánia sladké tajomstvo pokoja? „*Nemajú pokoj bezbožní*“ (Iz. 48, 22), hovorí Duch Svätý, lebo žijú v ustavičnom boji proti Bohu a v odpore k poriadku stanovenom prírodou a jej Stvoriteľom. Iba vtedy, keď bude tento poriadok upevnený, keď ho všetky národy budú verne a dobrovoľne zachovávať a vyznávať, keď vnútorný život národov a vonkajšie vzťahy s inými národmi sa budú podľa neho riadiť, jedine vtedy bude možný na zemi trvalý mier. Ale toto ovzdušie trvalého mieru nebude dosiahnuté ani mierovými zmluvami, ani dohovormi a zmluvami seba slávnejšími, ani medzinárodnými konferenciami, ani seba ušľachtilejším úsilím a nezištnosťou niektorého štátnika, ak nebude predtým uznané sväté právo prirodzeného i Božieho zákona. Žiadny národohospodár, žiadna organizovaná moc nevyrieši súčasné sociálne krízy a nevráti mier, ak predtým v istej oblasti národného hospodárstva nezvíťazí mravný zákon vybudovaný na Bohu a svedomí. To je hlavným nervom každej moci ako v politickom, tak hospodárskom živote jednotlivých národov. To je najistejšia valuta a keď bude ona pevná, budú pevné aj ostatné, keďže budú zaručené nemenným zákonom Božím.

Harmónia modlitby a obety

Aj pre jednotlivcov je pokánie základom a darcom pravého pokoja, odvracajúce ich od dobier pozemských a pominuteľných a povznášajúce ich k dobrám večným, udeľujúc im aj v časoch utrpenia a pohrôm pokoj, ktorý nemôže dať svet so všetkým svojim bohatstvom a rozkošami. Či jedným zo spevov najjasnejších a najradostnejších, ktorý bol zaspievaný v tomto slz údolí, nie je „*Pieseň slnka*“ svätého Františka? A predsa jej tvorca, ktorý ju aj spieval, bol jedným z najväčších kajúcnikov. Chudáčik z Assisi, ktorý nemal na zemi absolútne nič a niesol na svojom vyčerpanom tele stigmy nášho Ukrižovaného.

Modlitby teda a pokánie sú dva mocné prostriedky, ktoré nám boli dané Bohom v tejto dobe, aby k nemu dovedli zblúdené ľudstvo, ktoré sa potáca sem a tam. Ony musia rozptýliť a zamedziť základnú príčinu všetkých vzbúr a revolúcií človeka proti Bohu. Ale aj sami národy sú povolané, aby volili medzi dvoma vecami: Bud' sa oddajú tým dobrým a spásonosným vodcom a obrátia sa pokorní a ľutujúci k svojmu Pánovi a Otcovi milosrdenstva, alebo ponechajú samých seba a málo z toho šťastia, ktoré ešte zostalo na zemi, napospas nepriateľovi Boha, teda duchu pomsty a rozvratu.

Zostáva nám len vyzvať tento úbohý svet, ktorý preliatol toľko krvi, ktorý vykopal toľko hrobov, zničil toľko veľdiel, zbavil toľko ľudí chleba a práce, zostáva nám, hovoríme, len aby sme ho volali slovami svätej liturgie: „*Obráťte sa k Pánovi, svojmu Bohu!*“

IV.

Svet okolo Najsvätejšieho srdca Ježišovho

Či vám môžeme, ctihodní bratia, ukázať pre túto jednotu modlitieb a odčinenie vhodnejšiu príležitosť, ako je sviatok Najsvätejšieho Srdca Ježišovho? Zvláštnou známkou tohto sviatku, ako sme širšie dokázali pred štyrmi rokmi vo svojej encyklike "Miserentissimus", je duch zadostučinenia a preto sme si priali, aby v onom duchu sa na celom katolíckom svete vo všetkých chrámoch konali pobožnosti za odčinenie urážok Najsvätejšiemu Srdcu.

Nech je teda tohtoročný sviatok Najsvätejšieho Srdca Pána pre celú Cirkev svätým pretekaním v horlivosti pokánia a modlitieb. Nech veriaci prijímú Telo Pána v čo najväčšom počte a vrúcne prosia pred oltárom a pokorujú sa Spasiteľovi ľudského pokolenia vo Sviatosti oltárnej, ktorá ctihodní bratia, podľa Vášho nariadenia bude vystavená vo všetkých

chrámoch, nech sa všetci ponoria do tohto milosrdného Srdca, ktoré zakúsilo horkosť ľudského utrpenia, nech mu podajú svoju pevnú vieru, istú nádej a vyhňu svojej lásky. Nech prosia toto presväté Srdce na príhovor Panny Márie, ktorá sprostredkuje všetky milosti, za seba a za svoje rodiny, za svoju vlasť a za Cirkev, za Zástupcu Kristovho na zemi a za ostatných pastierov, ktorí s Ním zdieľajú preťažkú ťažobu duchovnej vlády nad dušami. Nech ho prosia za veriacich bratov, za blúdiacich, za neveriacich a bezbožných a konečne aj za nepriateľov Boha a Cirkvi, aby sa obrátili.

Tento druh modlitieb a pokánia nech je u všetkých veriacich živým aj po celú oktávu, ktorou ako liturgickou výsadou vyznamenávajú tento sviatok. V tých dňoch nech sa konajú, ctihodní bratia, spôsobom, ktorý uznáte sami za vhodný, verejné pobožnosti a iné skutky nábožnosti na úmysel, ktorý sme vyššie uviedli, aby sme „*dostali milosrdenstvo a našli milosť v každej dobe.*“ (Žid. 4, 16.)

Bude to teda pre všetok kresťanský ľud oktáva pokánia a svätej ľútosti, umŕtvovania a modlitby. Nech si veriaci zamietnu návštevu divadiel a zábav aj tých povolených. Bohatší nech žijú dobrovoľne v duchu kresťanskej prísnosti skromnejšie, uštedrujúc skôr chudobným to, čo si odrieknu, lebo aj almužna je výborným prostriedkom, aby bolo urobené zadost' Božej spravodlivosti a aby sa Boh zmiloval nad svojím ľudom. Chudobní a všetci, ktorí v tejto dobe hrozne trpia, keďže nie je dost' práce ani chleba, nech obetujú v tom istom duchu pokánia, s väčšou odovzdanosťou svoj nedostatok, ktorý majú v dôsledku ťažkých čias a sociálnych podmienok, ktoré Božská Prozreteľnosť v síce nevyspytateľnej, ale iste v milostivom úmysle na ne dopustila: nech prijmú z ruky Božej pokorne a s dôverou účinky chudoby, ktoré sa stávajú ešte hroznejšími mukami, v ktorých sa zmieta celé ľudstvo, nech pozrú oddane k Božej vznešenosti Kríža Kristovho s myšlienkou, že ak je práca jednou z najväčších životných hodnôt, práve láska trpiaceho Boha zachránila svet. Nech sa posilnia v istote, že ich obety a ich utrpenia kresťansky znášané urýchlia hodinu milosrdenstva a pokoja.

Božské Srdce Ježišovo iste vypočuje modlitby a obety svojej Cirkvi a povie konečne svojej Neveste, ktorá žiali pod ťarchou toľkých bied a nešťastia: „*Velká je tvoja viera, staň sa, ako si praješ.*“ (Mat. 11, 28)

S touto dôverou zosilnenou spomienkou na Kríž, svätým znamením a vzácnym nástrojom nášho svätého Vykúpenia, ktorého nájdanie dnes

oslavujeme, udeľujeme vám, ctihodní bratia, vášmu kňazstvu a ľudu, celému katolíckemu svetu z otcovského srdca Apoštolské požehnanie.

Dané v Ríme u Svätého Petra, na sviatok Nájdenia svätého Kríža, 3. mája r. 1932, jedenásteho roku Nášho pontifikátu.

Pius PP. XI.

Zdroj: <http://vendecz.blogspot.com/2014/10/charitate-christi-compulsi.html>

O BEZBOŽNOM KOMUNIZME. Divini Redemptoris. (Pius XI. 1937)

Ctihodným bratom pozdrav a apoštolské požehnanie!

1. Prisľúbenie Božského Vykupiteľa osvetľuje prvopočiatky dejín ľudstva; takto pevná nádej na lepšie časy miernila bolesť nad stratou raja a sprevádzala ľudstvo na jeho bolestnej ceste, až sa naplnil čas a Spasiteľ sveta splnil toto očakávanie svojím príchodom na svet. Priniesol novú, všeobecnú kresťanskú kultúru, nekonečne vyššiu, ako bola tá, ku ktorej predtým vôbec človek s námahou dospel, a to len v niektorých národoch a za najpriaznivejších okolností.

2. Ale boj medzi dobrom a zlom zostal na svete ako trpké ovocie dedičného hriechu; starý pokušiteľ nikdy neprestal zvädzať ľudstvo svojimi klamlivými sľubmi. Preto cez celé stáročia prevrat podával ruku rozvratu až po revolúciu našich dní, ktorá buď už všade pustoší, alebo aspoň existuje vážna hrozba, že vypukne a svojím rozsahom a svojou zbesilosťou prevýši všetko, čo bolo v čase predchádzajúceho prenasledovania Cirkvi podniknuté. Celé národy sú v nebezpečenstve, že upadnú do horšieho barbarstva, ako bolo to, v ktorom sa nachádzal svet v čase príchodu Vykupiteľa.

3. Týmto, takým hrozivým nebezpečenstvom - už ste to vycítili, ctihodní bratia - je bolševický a bezbožnícky komunizmus, ktorého cieľom je zničiť sociálny poriadok a až do základov rozvrátiť kresťanskú kultúru.

Stanovisko Cirkvi voči komunizmu. Odsudzovala ho už prv.

4. Vzhľadom na také nebezpečenstvo Cirkev nesmela mlčať a ani nemlčala. Apoštolský stolec nemlčal, dobre vediac, že jeho najvlastnejším poslaním je brániť pravdu, spravodlivosť a všetky večné hodnoty, ktoré komunizmus neuznáva a na ktoré útočí. Hneď od času, keď sa vzdelané kruhy usilovali pozbaviť ľudskú kultúru mravných a náboženských záväzkov, naši predchodcovia otvorene a výslovne obracali pozornosť sveta na dôsledky odkresťančenia ľudskej spoločnosti. A čo sa týka komunizmu, náš ctihodný predchodca blahej pamäti Pius IX. ešte v roku 1846 vyhlásil slávnostné odsúdenie, potvrdené neskoršie v Syllabe, „onej zhubnej náuky, zvanej komunizmus, ktorá je v najväčšom rozpore s prirodzeným právom a ktorá, keby sa raz dostala k moci, spôsobila by úplný rozvrat práv a sociálnych a majetkových pomerov, ba úplný rozvrat ľudskej

spoločnosti.“¹⁰⁷⁷ Neskôr iný náš predchodca, blahej pamäti Lev XIII., v encyklike *Quod apostolici muneris* označil komunizmus za „zhubný mor, ktorý zasahuje mozog ľudskej spoločnosti a vedie ju do skazy“¹⁰⁷⁸ a jasne poznajúc situáciu, vyhlásil, že bezbožnícke hnutia náš technického veku mali svoj pôvod v onej filozofii, ktorá už po stáročia sa snažila odlúčiť vedu a život od viery a Cirkvi.

Terajší pápež neprestáva upozorňovať na jeho nebezpečenstvo.

5. My za svojho pontifikátu sme často starostlivo a dôrazne upozorňovali na bezbožnícke prúdy, ktoré povážlivo vzrastajú. Keď sa v roku 1924 vrátila naša pomocná misia zo Sovietskeho zväzu, vyslovili sme sa proti komunizmu vo zvláštnom prejave, ktorý bol adresovaný celému svetu.¹⁰⁷⁹ Vo svojich encyklikách *Miserentissimus Redemptor*¹⁰⁸⁰, *Quadragesimo anno*¹⁰⁸¹, *Caritate Christi*¹⁰⁸², *Acerba animi*¹⁰⁸³, *Dilectissima nobis*¹⁰⁸⁴ sme otvorene protestovali proti prenasledovaniam, ktoré prepukli v Rusku, v Mexiku, v Španielsku; ešte nezanikol všeobecný ohlas našich prejavov, ktoré sme mali v minulom roku pri otvorení svetovej výstavy katolíckej tlače, pri audiencii španielskych utečencov a v posolstve na sviatok Narodenia Pána. Dokonca aj najzarytejší nepriatelia Cirkvi, ktorí z Moskvy riadia boj proti kresťanskej kultúre, svojimi ustavičnými útokmi slovom a skutkom vydávajú svedectvo, že pápežstvo ešte aj za našich dní je verným strážcom svätyne kresťanského náboženstva a častejšie a dôraznejšie ako akákoľvek iná verejná pozemská autorita vyzývalo na ostrážitosť voči komunistickému nebezpečenstvu.

Nové dôrazné memento...

6. Jednako napriek týmto opakovaným výzvam, ktoré ste vy, ctihodní bratia, na našu veľkú radosť veriacim verne aj s výkladom tlmočili - v toľkých vašich nových pastierskych listoch, aj spoločných - nebezpečenstvo sa pod nátlakom obratných agitátorov zhoršuje zo dňa na deň. Preto sme presvedčení, že je našou povinnosťou pozdvihnúť hlas v dokumente ešte slávnostnejšom, ako to obyčajne býva v prípade

¹⁰⁷⁷ Pius IX., encyklika *Qui pluribus* z 9. novembra 1846; porov. Syllabus § IV.: ASS, III, s. 170.

¹⁰⁷⁸ Lev XIII., encyklika *Quod apostolici muneris* z 28. decembra 1878: Acta Leonis, XIII, 1, s. 170-183.

¹⁰⁷⁹ 18. decembra 1924: AAS, XVI (1924), s. 494-495.

¹⁰⁸⁰ 8. mája 1928: AAS, XX (1928), s. 165-178.

¹⁰⁸¹ 15. mája 1931: AAS, XXIII (1931), s. 177-228.

¹⁰⁸² 3. mája 1932: AAS, XXIV (1932), s. 177-194.

¹⁰⁸³ 29. septembra 1932: AAS, XXIV (1932), s. 321-332.

¹⁰⁸⁴ 3. júna 1933: AAS, XXV (1933), s. 261-274.

Apoštolského stolca, učiteľa pravdy, a ako je to samozrejmé vzhľadom na skutočnosť, že celý katolícky svet po takom dokumente dychtí. A dúfame, že ozvena tohto nášho hlasu prenikne ku všetkým, ktorí nie sú predpojatí a ktorým úprimne leží na srdci blahobyt ľudstva; a to tým skôr, lebo náš hlas je teraz bolestne potvrdený obrazom trpkého ovocia podvratných ideí, ktoré sme predvídali a predpovedali a ktoré sa skutočne hrozivo šíria v krajinách, kde komunizmus už vládne, alebo ktoré sa môžu nebezpečne rozšíriť do ostatných krajín na svete.

7. Chceme teda ešte raz stručne a prehľadne vyložiť zásady bezbožníckeho komunizmu, ako sa prejavujú najmä v bolševizme, a metódy, ktorými pracujú, proti týmto bludným zásadám postaviť jasnú náuku Cirkvi a znova dôrazne pripomenúť prostriedky, ktorými možno kresťanskú civilizáciu, jedine pravú *civitas humana*, zachrániť pred touto satanskou pohromou a napomôcť jej dokonalejšiemu rozvoju, v prospech skutočného blahobytu ľudskej spoločnosti.

Komunizmus: jeho náuka a dôsledky. Falošná idea spásy.

8. Dnešný komunizmus vo väčšej miere ako podobné hnutia v minulosti skrýva v sebe bludnú myšlienku oslobodenia. Klamlivý ideál spravodlivosti, rovnosti a bratstva v práci prežaruje ako zničujúca pálava všetku jeho náuku a činnosť akýmsi bludným mysticismom, ktorý davom, získaným klamnými sľubmi, dodáva strhujúce nadšenie a zápal. Je to vysvetliteľné zvlášť v dobe, ako je naša, keď nespravodlivé rozdelenie pozemských majetkov spôsobuje neobyčajnú biedu. Tento klamlivý ideál sa tiež vystatuje, že podnietil istý hospodársky pokrok; ak však k nemu skutočne došlo, mal iné príčiny, napríklad to, že sa vo väčšom rozsahu zaviedla priemyselná výroba v krajinách, kde dosiaľ takmer nejestvovala, že sa zužitkovali obrovské prírodné bohatstvá alebo že sa vďaka brutálnym metódam vykonali kolosálne práce s malými nákladmi.

Marxov vývojový materializmus.

9. Náuka, ktorú komunizmus ukrýva pod škrupinou často takou klamlivou a zvodnou, má v podstate aj dnes základ v Marxovom učení o dialektickom dejinnom materializme: teoretici bolševizmu sa tvária, že oni jediní správne vykladajú túto náuku. Podľa nej existuje iba jediná skutočnosť, a to hmota so svojimi slepými silami, z ktorej sa vyvinuli rastliny, zvieratá a ľudia. Aj ľudská spoločnosť nie je ničím iným ako jedným z prejavov a foriem hmoty, ktorá sa vyvíja uvedeným spôsobom

a s neodvratnou nevyhnutnosťou za stáleho zápasu síl smeruje ku konečnému vyrovnaní: ku spoločnosti bez tried. V tejto náuke - ako je jasné - niet už miesta pre Boha, niet rozdielu medzi duchom a hmotou ani medzi dušou a telom; duša nežije po smrti, a preto niet ani nádeje na posmrtný život. Komunisti, vychádzajúc z dialektického materializmu, učia, že ľudia môžu urýchliť zápas, ktorým svet smeruje ku konečnému vyrovnaní. Preto sa usilujú, aby sa triedne rozpory v spoločnosti ešte viac vyostřili, a tak triedny boj so svojou zúrivosťou a nenávisťou a ničením nadobúda charakter krížovej výpravy v službách pokroku ľudstva. Naopak, ako ľudstvu nepriateľské majú byť zničené všetky sily, nech sú akékoľvek, ktoré sa stavajú proti týmto sústavne páchaným násilnostiam.

Čo súdi komunizmus o človekovi, manželstve a rodinnom živote?

10. Komunizmus ďalej upiera človekovi slobodu, túto duchovnú základňu mravného života, odoberá ľudskej osobnosti akúkoľvek dôstojnosť a akúkoľvek mravnú oporu proti vzbure slepých pudov. Vo vzťahu jednotlivca ku spoločnosti sa upiera ľudskej osobnosti akékoľvek prirodzené právo, lebo v komunizme nie je ničím iným ako nepatrným kolieskom v súkolí; ďalej vo vzájomných vzťahoch ľudí medzi sebou hlása úplnú rovnosť a neuznáva nijakú nadriadenosť a Bohom ustanovenú autoritu, nevynímajúc ani autoritu rodičov; prvým a jediným zdrojom takzvanej autority a podriadenosti medzi ľuďmi je kolektív. Rovnako jednotlivcom nepriznáva nijaké vlastnícke práva nad prírodným bohatstvom a nad výrobnými prostriedkami, lebo z nich vyplývajú vlastnícke práva nad inými dobrami; dôsledkom toho by vraj bola nadvláda človeka nad človekom. Práve preto pokladá za nevyhnutné, aby bol až do základov zničený tento druh súkromného vlastníctva, ktorý vraj je zdrojom všetkého hospodárskeho otroctva.

11. Táto náuka odopiera ľudskému životu akúkoľvek posvätnosť a duchovný ráz, čím prirodzene degraduje manželstvo a rodinu na neviazaný a čisto občiansky zväzok, respektíve len dôsledok určitého hospodárskeho systému; popiera jestvovanie manželského zväzku právno-mravnej povahy, zväzku, o ktorom by nemohla rozhodovať ľubovôľa jednotlivcov alebo kolektívu; popiera teda aj nerozlučnosť manželstva. Zvlášť treba podotknúť, že komunizmus ženu nijako neviaže na rodinu alebo domácnosť. Hlása emancipáciu ženy, čím ju odvádza od rodinného života i od starostlivosti o deti a zapája ju do verejného života a do kolektívnej výroby v rovnakej miere ako muža,

presúvajúc starostlivosť o kozub a potomstvo na spoločnosť. Napokon odopiera rodičom právo na výchovu; chápe ho ako výlučné právo spoločnosti a rodičia môžu vychovávať deti len v mene spoločnosti a z jej poverenia.

Smutný obraz komunistického spoločnosti.

12. Čo by sa teda stalo so spoločnosťou, ktorá by sa opierala o takéto materialistické základy? Stala by sa zriadením, v ktorom by nebolo iné usporiadanie, iba podľa potrieb hospodárskeho systému. Jedinou jej úlohou by bolo vyrábať dobrá prostredníctvom kolektívnej práce, jej cieľom by bolo užívať pozemské dobrá v pozemskom raji, v ktorom "by každý dával podľa svojich síl a dostával podľa svojich potrieb". Komunizmus prisudzuje spoločnosti právo, ba neobmedzenú ľubovôľu, aby jednotlivca prinútil kolektívne pracovať, a to bez ohľadu na jeho osobný blahobyť, aj proti jeho vôli, azda aj násilím. Mravný a právny poriadok by v ňom bol len výslednicou dočasného hospodárskeho systému, teda čisto pozemského pôvodu, to znamená niečím premenlivým a nestálym. Skrátka, vzbudzuje to dojem, že vzniká nové obdobie a nová kultúra, ktorá je ovocím slepého vývoja "ľudstva bez Boha."

13. Keď si konečne raz všetci, za tých utopistických podmienok bez akýchkoľvek triednych rozdielov, osvoja riadne kolektívne zmýšľanie, potom politický štát, vyzerajúci ako nástroj, ktorým kapitalisti ovládajú proletárov, stratí akékoľvek opodstatnenie na jestvovanie a zanikne; dovtedy však, kým tento blažený stav ešte nie je ešte uskutočnený, komunizmus v štáte a v štátnej moci vidí najúčinnější a najvšeobecnejší poriadok na dosiahnutie svojho cieľa.

14. Hľa, ctihodní bratia, toto nové evanjelium bolševický komunizmus sa hlása ľudstvu ako posolstvo spásy a vykúpenia! Je to sústava plná bludov a sofizmov, je v rozpore s rozumom aj s Božím zjavením; rozvracia sociálny poriadok, lebo ho ničí v samých základoch, neuznáva pravý pôvod podstaty a účelu štátu; popiera práva ľudskej osoby, jej dôstojnosť a slobodu.

Príčiny rozšírenia komunizmu. Omamujúce sľuby.

15. Ale ako je možné, že taká sústava, vedecky dávno prekonaná a skutočnosťou prakticky vyvrátená, ako je možné, že sa môže tak rýchlo šíriť po všetkých svetadieloch? Vysvetlenie je v skutočnosti, že veľmi málo ľudí vedelo pochopiť pravú podstatu komunizmu; mnohí

podliehajú zvodným, omamujúcim sľubom. Pod zámienkou, že ide iba o zlepšenie postavenia pracujúcej triedy, o odstránenie skutočných neporiadkov, zavinených liberálnym hospodárstvom a o spravodlivejšie rozdelenie pozemských dohier (to sú ciele nesporne plne oprávnené), ako aj agitačným využitím svetovej hospodárskej krízy podarilo sa komunizmu dostať do sféry svojho vplyvu aj také časti obyvateľstva, ktoré zásadne odmietajú akýkoľvek materializmus a teror. A keďže každý blud obsahuje vždy tiež trochu pravdy, preto ak sa oprávnené ciele, ktoré sme naznačili, podľa miestnych a časových potrieb chytrácky a nenápadne vysunú do popredia, zakryje sa tak, tam kde je to vhodné, odporná a neľudská surovosť zásad a metód komunizmu. Takto komunizmus získava aj ľudí viac ako priemerne nadaných, a to dokonca do takej miery, že sa stávajú jeho apoštolmi medzi mladou inteligenciou, ktorá rozumovo nie je dosť vyspelá, aby zbadala jeho vnútorné bludy. Hlásatelia komunizmu vedia ťažiť aj z rasových nezhôd, z protirečení a rozporov medzi rozličnými politickými systémami a konečne aj zo zmätkov na poli vedy bez Boha, aby prenikli na univerzity a podporili svoju náuku klamnými vedeckými dôkazmi.

Nábožensko-mravné odpadnutie mu otváralo dvere.

16. Kvôli vysvetleniu, ako sa komunizmu podarilo, že ho nekriticky prijali také veľké masy robotníkov, musíme si uvedomiť, že to bolo v dôsledku mravného a náboženského odpadnutia, ku ktorému ich priviedol liberálny hospodársky systém. Keď sa robotníkom ukladala práca aj v nedeľu, neostával im čas, aby si vo sviatočné dni splnili čo i len najdôležitejšie náboženské povinnosti; nemyslelo sa na to, aby sa stavali kostoly blízko tovární, ani na to, aby sa uľahčila práca kňazov; naopak, skôr sa ešte podporoval praktický odklon od náboženstva. Len sa rozpomeňme na dedičstvo bludov, ktoré toľko ráz odsúdili naši predchodcovia a aj my sami; potom nie div, že sa vo svete, už tak odkresťančenom, šíri komunistický blud.

Skutočne diabolská a majstrovsky zorganizovaná propaganda.

17. Ďalším dôvodom, prečo sa komunistické názory tak rýchlo šíria a prenikajú do všetkých štátov, a to tak s rozvinutou kultúrou, ako aj s menej rozvinutou, takže niet na svete miesta, kde by sa neboli dostali, je skutočne diabolská propaganda, akú svet vari nikdy nevidel: propaganda riadená z jediného ústredia a veľmi obratne sa

prispôsobujúca pomerom v rozličných národoch; propaganda, ktorá má na svoje ciele obrovské finančné prostriedky, úžasné organizácie, medzinárodné kongresy a nespočítateľné dobre vyškolené sily; propaganda využívajúca letáky, revue, kino, divadlá, rozhlas, školy a dokonca aj univerzity, prenikajúca pomaly do všetkých vrstiev obyvateľstva (i do "lepších" vrstiev), a to tak, že ani nepozorujú jed, ktorý stále väčšmi vniká do ich ducha a do ich srdc.

Mlčanie v tlači.

18. Tretím mohutným činiteľom pri šírení komunizmu je naozajstná vzbura mlčania vo veľkej časti svetovej nekatolíckej tlače. Hovoríme vzbura, lebo inak si nemožno vysvetliť, že tlač, ktorá sa tak dychtivo zháňa aj po malicherných každodenných príhodách, mohla tak dlho mlčať o zločinoch páchaných v Rusku, Mexiku a z veľkej časti tiež v Španielsku a hovoriť tak málo o takej rozsiahlej svetovej organizácii, akou je moskovský komunizmus. Toto mlčanie má čiastočne príčinu v krátkozrakej politike a je podporované rozličnými tajnými silami, ktoré sa už oddávna usilujú o zničenie kresťanského sociálneho poriadku.

Žalostné výsledky propagandy. Rusko, Mexiko.

19. Bolestné výsledky tejto propagandy už máme pred sebou. Kde sa podarilo komunizmu zapustiť korene a začať vládnuť - a tu so zvláštnou otcovskou láskou myslíme na národy Ruska a Mexika - tam sa snažil všemožne zničiť (a vyhlasuje to otvorene) kresťanskú kultúru a náboženstvo až do samých základov a udusiť v srdciach ľudí, najmä mládeže, každú spomienku na ne. Vyháňal biskupov a kňazov, odsudzoval ich na nútené práce, strieľal ich a neľudsky vraždil; jednoduchých laikov, keď sa zastávali náboženstva, podozrieval, týral, prenasledoval, väznil a vláčil po súdoch.

V Španielsku.

20. Aj tam, kde - ako v našom predrahom Španielsku - zhubný komunizmus ešte nemal dost času, aby sa plne rozvinul, rozpútal o to zúrivejšie násilie. Nevypálili všetky kláštory, ale ak mohli, zničili každý kostol, každý kláštor a každú stopu kresťanstva, aj keď išlo o najvzácnejšie pamiatky umenia a vedy. Komunistická zúrivosť sa neobmedzila len na vraždenie biskupov a tisícov kňazov, rehoľníkov a rehoľníčok, slediac predovšetkým po takých, ktorí sa so zvláštnou horlivosťou ujímali robotníkov a chudobných; v ešte väčšom počte vraždila laikov všetkých stavov, ktorí stále, možno povedať deň čo deň,

sú popravovaní, a to len preto, že sú dobrými kresťanmi alebo aspoň protivníkmi bezbožníckeho komunizmu. A toto príšerné ničenie sa robí s nenávisťou, barbarstvom a ukrutnosťou, že by človek neveril, že je to možné v našich časoch. Nie je možné, aby sa rozumný občan alebo štátnik, ak si je vedomý svojej zodpovednosti, nezachvel pri myšlienke, že by sa to, čo sa dnes deje v Španielsku, mohlo azda zajtra zopakovať v niektorom inom civilizovanom štáte.

Prirodzený dôsledok systému.

21. A nemožno povedať, že také hrozné ukrutnosti sú len prechodným javom, ktorý sprevádza každú veľkú revolúciu, vyvolanú osamotenými výbuchmi, k akým dochádza v každej vojne. Nie, to je prirodzené ovocie systému, ktorý nemá nijaké vnútorné sebaovládanie. Človek potrebuje sebaovládanie, či už jednotlivito, alebo v spoločnosti. Aj barbarské národy mali takú uzdu v prirodzenom zákone, ktorý Boh vtlačil do srdca každého človeka. A keď sa tento zákon riadne zachovával, bolo vidieť, ako stredoveké národy rástli k veľkosti, ktorá dosiaľ niektorých ľahko sa nadchýnajúcich dejepiscov privádza k obdivu, azda väčšiemu, ako je potrebné. No keď sa zo srdca ľudí vytrhne pojem Boha, pudy a vášne ich nevyhnutne ženú do najkrutejšieho barbarstva.

Boj proti všetkému, čo je Božské.

22. Tu vidíme toto: prvý raz v dejinách ľudstva sme svedkami chladnokrvne premysleného a do podrobností pripraveného boja človeka proti "všetkému, čo je Božské."¹⁰⁸⁵ Komunizmus je protináboženský svojou podstatou a pokladá náboženstvo za "ópium ľudstva", lebo náboženské pravdy, poukazujúce na posmrtný život, vraj odvádzajú proletárov od úsilia o dosiahnutie sovietskeho raja, ktorý je tu na zemi.

Násilie.

22. Proti prirodzenému zákonu a jeho tvorcovi sa človek nemôže vzpierať beztrestne: komunizmus nemohol ani nebude môcť dosiahnuť svoje ciele ani na čisto hospodárskom poli. Je síce pravda, že v Rusku sa pričínili o to, aby ľudia aj jestvujúce bohatstvá boli vyburcované z dlhej a po veky trvajúcej nečinnosti a že najrozmanitejšími prostriedkami,

¹⁰⁸⁵ Porov. 2 Sol 2,4.

používanými často bez svedomia, dosiahol akési hospodárske úspechy; ale z úplne spoľahlivých správ, aj najnovších, vieme, že ani tu neuskutočnil svoje sľuby, nehovoriac už o otroctve, ktoré teror uvalil na milióny ľudí. Aj na hospodárskom poli je predsa potrebná určitá morálka, určitý mravný zmysel pre zodpovednosť, pre čo, pravdaže, niet miesta v čisto materialistickom systéme, akým je komunizmus. Náhradou sa stáva len teror, ako to práve teraz vidíme v Rusku, kde sa starí druhovia v revolúcii a v boji navzájom popravujú; teror, ktorý nevedel a nebude vedieť zabrániť mravnej skaze a tým menej rozkladu sociálnej štruktúry.

Otcovská láska k utláčaným a odsúdenie utláčateľov v Rusku.

24. Tým však nijako nechceme mávnutím ruky odsúdiť národy v sovietskom Rusku, ku ktorým sme si ponechali najživšiu otcovskú lásku. Vieme, ako mnohé z nich stonajú pod trvalým jarmom, ktoré na nich vložili ľudia z väčšej časti nedbajúci o ozajstné záujmy krajiny a chápeme, že mnohé iné sa dali oklamať bludnými nádejami. My vynášame súd nad systémom a nad jeho pôvodcami a podporovateľmi, ktorí pokladali Rusko za najvhodnejšie územie, aby na ňom uviedli do praxe zriadenie, ktoré vypracovali už pred desaťročiami, a odtiaľ ho šíрили ďalej a ďalej po celom svete.

Jasně učenie Cirkvi.

25. Vyložili sme bludy a násilnícke a podvodné prostriedky bolševického a bezbožníckeho komunizmu. Teraz je namieste, ctihodní bratia, aby sme stručne vysvetlili správny pohľad na ľudskú spoločnosť, ako to učí rozum a zjavenie prostredníctvom Cirkvi, učiteľky národov a ako to vy už poznáte.

Najvyššia skutočnosť: Boh!

26. Nad každou skutočnosťou stojí najvyššia, jedine zvrchovaná bytosť, Boh, všemohúci Stvoriteľ všetkých vecí, najmúdrejší a najspravodlivejší Sudca všetkých ľudí. Táto najvyššia skutočnosť, Boh, je najdokonalejším odsúdením nehanebných klamstiev komunizmu. A naozaj, Boh existuje nie preto, že ľudia v neho veria, ale pretože existuje Boh, verí v neho a modlí sa k nemu každý, kto nezatvára pred pravdou oči.

Človek, manželstvo, rodina vo svetle rozumu a viery.

27. Čo sa týka človeka, základné myšlienky z toho, čo o ňom hovorí rozum a viera, sme vyložili v encyklike o kresťanskej výchove.¹⁰⁸⁶ Človek má duchovnú a nesmrteľnú dušu; je osobou, ktorú Stvoriteľ obdivuhodne obdaril darmi tela i ducha, je ozajstným mikrokozmom, ako hovorievali starší, malým svetom, ktorý má oveľa väčšiu cenu ako neobmedzený, neoživený svet. Jeho posledným cieľom v budúcom živote je Boh; posväcujúca milosť ho povznáša na stupeň Božieho dieťaťa a robí ho príslušníkom Božieho kráľovstva a súčasťou Kristovho tajomného tela. Preto ho Boh obdaril mnohými a rozmanitými prednosťami: právom na život, na nedotknuteľnosť tela, na existenčné prostriedky; právom kráčať k poslednému cieľu po ceste, ktorú vyznačil Boh; právom združovať sa, právom vlastniť, právom používať majetok.

28. Manželstvo a právo prežívať ho prirodzeným spôsobom sú Božského pôvodu; práve tak rodinu ustanovil a jej základné práva určil sám Stvoriteľ, nie je to vec ľudskej ľubovôle ani hospodárskych činiteľov. V encyklike o kresťanskom manželstve¹⁰⁸⁷ a vo svojej encyklike o výchove, spomenutej vyššie, sme tieto otázky rozobrali podrobne.

Spoločnosť a človek. Ich vzájomné práva a povinnosti.

29. Boh však človeka súčasne určil aj pre život spoločenský, čo si vyžaduje už jeho prirodzenosť. V Stvoriteľovom pláne je spoločnosť prirodzeným prostriedkom, ktorý človek môže a má používať na to, aby dosiahol svoj cieľ; lebo ľudská spoločnosť je pre človeka, a nie opačne. To sa však nesmie chápať v zmysle individualistického liberalizmu, ktorý podriaďuje spoločnosť sebeckému prospechu jednotlivca, ale iba tak, že organickým spojením spoločnosti a vzájomnou spoluprácou sa všetkým dáva možnosť, aby dosiahli pravý pozemský blahobyť; ďalej v tom zmysle, že v spoločnosti sa rozvíjajú všetky individuálne i sociálne vlohy, ktorými je obdarená ľudská prirodzenosť a ktoré presahujú hranice bezprostredného okamžitého úžitku, sprítomňujúc v spoločnosti Božiu dokonalosť, čo nemôže uskutočniť osamotený človek. No aj tento posledný cieľ je koniec koncov v záujme človeka, aby odlesk Božej dokonalosti spoznal a použil ho na oslavu Stvoriteľa a na klaňanie

¹⁰⁸⁶ Pius XI., encyklika Divini illius Magistri z 31. decembra 1929: AAS, XXII (1930), s. 49-86.

¹⁰⁸⁷ Pius XI., encyklika Casti connubii z 31. decembra 1930: AAS, XXII (1930), s. 539-592.

sa mu. Iba človek, ľudská osobnosť, a nie spoločnosť, nech je akákoľvek, je obdarený rozumom a mravne slobodnou vôľou.

30. Preto sa človek nesmie vyzúvať z povinností voči občianskej spoločnosti, ako ich stanovil Boh, a predstavitelia authority majú právo donútiť ho, aby svoje povinnosti plnil, ak by sa nezákonne proti nim staval. Ale ani spoločnosť nesmie človeka olupovať o osobné práva, ktorými ho Boh obdaroval a z ktorých najdôležitejšie sme spomenuli vyššie, ani mu zásadne znemožňovať ich využívanie. Je teda v zhode s rozumom a jeho požiadavkami, že všetky pozemské veci smerujú k človekovi, aby prostredníctvom neho boli uvedené do vzťahu k Stvoriteľovi. O človekovi, o ľudskej osobnosti platí to, čo apoštol národov píše Korint'anom o poriadku ľudskej spásy. "Všetko je vaše, ale vy ste Kristovi a Kristus Boží."¹⁰⁸⁸ Zatiaľ čo komunizmus degraduje ľudskú osobnosť, prevracajúc úplne vzťah medzi jednotlivcom a spoločnosťou, rozum a zjavenie ju povznášajú do výšky!

Hospodársko-sociálny poriadok; záchrana zo smutnej skazy

31. Hlavné zásady hospodársko-sociálneho poriadku vyložil Lev XIII. v sociálnej encyklike o robotníckej otázke¹⁰⁸⁹ a my vo svojej encyklike o budovaní sociálneho poriadku¹⁰⁹⁰ sme ich upravili podľa súčasných potrieb. Znovu zdôrazňujúc odvekú náuku Cirkvi o individuálnej a sociálnej stránke súkromného majetku, presne sme vymedzili právo a dôstojnosť práce, vzťah vzájomnej opory a pomoci, aký má byť medzi vlastníkmi kapitálu a pracujúcimi, ďalej mzdu, ktorá podľa spravodlivosti jednoznačne patrí robotníkovi pre potreby jeho osoby a jeho rodiny.

32. V tej istej encyklike sme ukázali, že záchrana dnešného sveta zo smutnej skazy, do ktorej nás priviedol amorálny liberalizmus, nespočíva ani v triednom boji, ani v terore, ani v autokratickom zneužívaní štátnej moci, ale v tom, aby sociálna spravodlivosť a kresťanská láska prenikli do hospodárskeho a sociálneho poriadku. Ukázali sme, ako majú byť znovu vybudované zdravé pomery podľa rozumných stavovských zásad, v ktorých sa zachováva nevyhnutná sociálna nadriadenosť a podriadenosť, a princípu, podľa ktorého sa

¹⁰⁸⁸ 1 Kor 3,22-23.

¹⁰⁸⁹ Lev XIII., encyklika Rerum novarum z 15. mája 1891: Acta Leonis, XIII, XI, s. 97-144.

¹⁰⁹⁰ Pius XI., encyklika Quadragesimo anno z 15. mája 1931 AAS, XXIII (1931), s. 177-228.

majú spojiť všetky stavy do zosúladenej jednoty s cieľom dosiahnuť všeobecný blahobyť spoločnosti. Práve v účinnej podpore tohto súladu a usporiadania všetkých sociálnych síl spočíva najvlastnejšia a najdôležitejšia úloha verejnej a občianskej moci.

Zákonitá nadriadenosť a podriadenosť v spoločnosti je nevyhnutná.

Práva štátu.

33. Aby sa dosiahla organická spolupráca, ktorej cieľom je mier, patrí podľa katolíckeho učenia štátu dôstojnosť a autorita pozorného a prezieravého ochrancu Božských a ľudských práv, ktoré Sväté písmo a cirkevní otcovia tak často zdôrazňujú. Nie je pravda, že v občianskej spoločnosti majú všetci rovnaké práva a že niet zákonitej nadriadenosti a podriadenosti. Stačí poukázať na vyššie spomínané encykliky Leva XIII., najmä na encykliku o štátnej moci¹⁰⁹¹ a o kresťanskom zriadení štátu.¹⁰⁹² V nich katolík nájde jasne vyložené zásady rozumu aj viery, ktoré ho vyzbroja, aby sa uchránil pred bludmi a nebezpečenstvami komunistických názorov o štáte. Olúpenie o práva a zotročenie človeka, popieranie pravého a nadzemského pôvodu štátu a štátnej moci, hrozné zneužívanie verejnej moci v službách kolektivistického terorizmu sú ostrým protikladom toho, čo vyžaduje prirodzená morálka a Stvoriteľova vôľa. Aj človek, aj spoločnosť majú pôvod v Stvoriteľovi a od neho sú navzájom na seba odkázaní. Preto ani jeden, ani druhý sa nesmie vyhýbať vzájomným povinnostiam ani si navzájom upierať alebo obmedzovať práva. Stvoriteľ sám usporiadal tento vzájomný vzťah v jeho základoch a je nespravodlivou nadutosťou, keď si komunizmus osobuje právo namiesto Božieho zákona, založeného na nemeniteľných zásadách pravdy a lásky, nanucovať politický program strany, ktorý je dielom ľudskej ľubovôle a je presiaknutý nenávisťou.

Vznešenosť cirkevnej náuky. Ide cestou jedine správnou, a preto oblažuje...

34. Cirkev, ktorá tieto jasné zásady učí, nehľadá iný cieľ, ako uskutočniť šťastné posolstvo, ktoré spievali anjeli nad betlehemskou maštalou pri narodení Spasiteľa. "Sláva... Bohu a ... pokoj ľuďom"¹⁰⁹³; pravý pokoj a pravé šťastie, a to už tu na zemi, nakoľko je to len možné

¹⁰⁹¹ Lev XIII., encyklika Diuturnum illud z 29. júna 1881: Acta Leonis, XIII, II, s. 269-287.

¹⁰⁹² Lev XIII., encyklika Immortale Dei z 1. novembra 1885: Acta Leonis, XIII, V, s. 118-150.

¹⁰⁹³ Lk 2,14.

so zreteľom na večné šťastie a ako príprava naň; pravdaže, len ľuďom dobrej vôle. Táto náuka nemá nič spoločné s nijakou výstrednosťou bludov ani s prepiatosťou strán a zriadení, ktoré sa k nim hlásia; stále zostáva v rovnováhe pravdy a spravodlivosti; túto rovnováhu hlása v teórii, uskutočňuje ju a podporuje v praxi, uvádzajúc do súladu práva a povinnosti jedných s právami a povinnosťami druhých: autoritu a slobodu, dôstojnosť jednotlivcov a dôstojnosť štátu, ľudskú osobnosť podriadených a Božiu autoritu nadriadených; a tak spája náležitú poddanosť a usporiadanú lásku k sebe, k rodine a k vlasti s láskou k iným rodinám a iným národom na základe lásky k Bohu, ktorý je Otcom všetkých, prvopočiatkom a posledným cieľom. Cirkevná náuka neoddeľuje oprávnenú starostlivosť o pozemské dobré od starostlivosti o večné dobré. Podriaduje síce pozemské hodnoty večným hodnotám podľa slov svojho Božského zakladateľa: "Hľadajte teda najprv Božie kráľovstvo a jeho spravodlivosť a toto všetko dostanete navyše"¹⁰⁹⁴; ale je ďaleko od toho, aby si nevšímala ľudské veci a aby prekážala kultúrnemu a hospodárskemu pokroku, naopak, podporuje ho a napomáha čo najrozumnejšie a čo najúčinnnejšie. Takto aj v hospodársko-sociálnej oblasti Cirkev jasne stanovila - hoci nikdy neprišla s konkrétnym hospodárskym systémom, lebo to nie je jej poslaním - body a smernice, ktoré bezpečne vedú k šťastnému pokroku spoločnosti, aj keď sú to len všeobecné smernice, ktoré vyžadujú konkrétne prispôsobenie podľa rozličných časových a miestnych podmienok rôznych národov.

35. Múdrost' a maximálnu užitočnosť tohto učenia pripúšťajú všetci, ktorí ho naozaj poznajú. Skúsení a zodpovední štátnici môžu potvrdiť, že keď spoznali rozličné sociálne systémy, nenašli nič rozumnejšie ako princípy vyložené v encyklikách *Rerum novarum* a *Quadragesimo anno*. Aj v nekatolíckych, ba dokonca nekresťanských krajinách sa uznáva, aké prospešné sú pre ľudskú spoločnosť zásady sociálneho učenia Cirkvi; takto sotva pred mesiacom jeden vynikajúci politik z ďalekého východu neváhal vyhlásiť, že Cirkev so svojou mierovou doktrínou a učením o kresťanskom bratstve významne prispela k stabilite a udržaniu účinného mieru medzi národmi. Dokonca aj niektorí komunisti, ako vieme zo spoľahlivých správ, ktoré dostávame zo všetkých strán do nášho centra kresťanského sveta, ktorí nie sú celkom predpojatí, ak sa im vysvetlí sociálna náuka Cirkvi,

¹⁰⁹⁴ Mt 6,33.

uznávajú jej prednosť pred učením svojich vodcov a učiteľov. Iba tí, čo sú zaslepení vášňou a nenávisťou, zatvárajú oči pred svetlom pravdy a tvrdošijne bojujú proti nej.

Nespravodlivé obvinenie Cirkvi, že nepostupovala podľa hlásanej náuky.

36. Avšak nepriatelia Cirkvi, aj keď sú nútení uznať múdrosť jej náuky, vytýkajú jej, že nepostupovala podľa týchto zásad, a tak si museli hľadať iné cesty. Aké nesprávne a nespravodlivé je toto obvinenie, to dokazujú celé dejiny kresťanstva. Naznačili sme len niektoré významné body. Kresťanstvo prvé hlásalo, a to takým spôsobom a tak presvedčivo, ako to nevedeli predošlé veky, pravé a všeobecné bratstvo všetkých ľudí bez rozdielu postavenia a pôvodu. Vo veľkej miere prispelo k odstráneniu otroctva, a to nie krvavou revolúciou, ale vnútornou silou svojej náuky, ktorá pyšnú rímsku patricijku pohla, aby vo svojej otrokyni videla svoju sestru v Kristovi. Kresťanstvo sa klaňalo Božiemu Synovi, ktorý z lásky k ľuďom sa stal človekom a "synom tesára", áno, dokonca "tesárom"¹⁰⁹⁵. Kresťanstvo pozdvihlo prácu rúk k jej pravej dôstojnosti; tú ručnú prácu, ktorou sa tak opovrhovalo, že aj rozvážny Marcus Tullius Cicero, tlmočiac všeobecnú mienku svojej doby, neváhal napísať slová, za ktoré by sa teraz hanbil každý sociológ: "Všetci remeselníci majú zamestnanie hodné opovrhnutia, lebo v dielni nemôže byť nič čestné."¹⁰⁹⁶

37. Verná týmto zásadám, Cirkev obnovila ľudskú spoločnosť. Jej pričinením vznikali zázračné diela charity, mohutné cechy remeselníkov a pracovníkov všetkých oborov, ktorým sa síce liberalizmus minulého storočia posmieval ako stredovekým veciam, na ktoré však naši vrstovníci hľadajú s obdivom a snažia sa v mnohých krajinách nejakým spôsobom znovu uviesť do života ich základnú myšlienku. A hoci iné prúdy rušili dielo Cirkvi a prekážali jej požehnanému vplyvu, ona neustávala a neustáva napomínať blúdiacich. Bude stačiť, keď si spomenieme, s akou rozhodnosťou, dôrazom a vytrvalosťou sa náš predchodca Lev XIII. dožadoval združovacích práv pre robotníkov, ktoré im liberalizmus vládnucci v najmocnejších štátoch tvrdošijne odmietal. A tento vplyv učenia Cirkvi je aj teraz väčší, ako sa zdá navonok, lebo vplyv myšlienok na priebeh udalostí je veľký a nepopierateľný, aj keď ho nevidieť a nedá sa ľahko zmerať.

¹⁰⁹⁵ Mt 13,55; Mk 6,3.

¹⁰⁹⁶ M. T. Cicero, De officiis, I, 42

38. Je svätou pravdou a môže sa to plným právom povedať, že Cirkev, podobne ako Kristus, kráča stáročiami a všetkým robí dobre. Nebolo by ani socializmu, ani komunizmu, keby neboli opovrhli učením a materinskými výstrahami Cirkvi tí, ktorí vládnu nad národmi; oni však, naopak, na základoch liberalizmu a laicizmu chceli stavať nové sociálne stavby, ktoré sa spočiatku zdali mohutné a veľkolepé, čoskoro sa však ukázalo, že nemajú spoľahlivé základy a padajú biedne jedna po druhej, ako sa musí zrútiť všetko, čo nestojí na jednom základnom kameni, ktorým je Ježiš Kristus.

Lieky a prostriedky. Nebezpečenstvo hrozí - je potrebná pomoc.

39. Také je teda, ctihodní bratia, učenie Cirkvi, ktorá jediná na sociálnom poli, tak ako na každom inom, môže priniesť pravé svetlo a zachrániť nás od komunistickej ideológie. Ale je potrebné, aby sa táto náuka stále viac uskutočňovala v živote podľa príkazu apoštola svätého Jakuba: "A slovo aj uskutočňujte, nebuďte len poslucháčmi, ktorí klamú sami seba"¹⁰⁹⁷; preto je teraz najpotrebnejšie napäť všetky sily, aby sa postavila bariéra proti hrozivému rozvratu, ktorý sa pripravuje. Pevne dúfame, že aspoň vášnivosť, s akou synovia tmy deň a noc pracujú na svojej materialistickej a bezbožníckej propagande, bude schopná sväto povzbudiť dielky svetla k rovnakej, ba ešte väčšej horlivosti za česť Božej velebnosti.

40. Čo teda treba robiť, aké lieky treba používať, aby sme ubránili Krista a kresťanskú kultúru proti tomuto nebezpečnému nepriateľovi? Ako otec v kruhu svojej rodiny, chceli by sme dôverne, akoby v súkromí a srdečne, poukázať na povinnosti, ktoré ukladá veľký boj našich dní všetkým dielkam Cirkvi, a otcovsky upozorniť na existujúce nebezpečenstvo aj tých synov, ktorí sú od Cirkvi vzdialení.

Obnova života podľa evanjelia. Hlavná záchrana.

41. Ako vo všetkých búrlivých obdobiach dejín Cirkvi, tak aj dnes je hlavným záchranným prostriedkom obnova súkromného aj verejného života podľa zásad evanjelia u všetkých, ktorí sa honosia tým, že patria do Kristovho ovčince, aby boli naozaj soľou zeme, ktorá chráni spoločnosť pred rozkladom.

¹⁰⁹⁷ Jak 1,22.

42. S hlbokou vd'ačnosťou voči Otcovi svetla, od ktorého pochádza "každý dobrý údel, každý dokonalý dar"¹⁰⁹⁸, pozorujeme potešiteľné známky tejto duchovnej obnovy, a to nielen u toľkých zvlášť vyvolených duší, ktoré v ostatných rokoch dosiahli vrchol najvyššej svätosti, ale aj u mnohých iných, a ich okruh sa ustavične rozširuje, ktorí veľkodušne kráčajú k tomu istému žiarivému cieľu, lenže v novom rozkvetе zbožnosti, ktorý sa prejavuje v zmýšľaní a v skutkoch a ktorý pozorujeme vo všetkých vrstvách spoločnosti, aj najvzdelanejších, ako sme vyhlásili vo svojom poslednom *Motu proprio* pri novom usporiadaní Pápežskej akadémie vied.¹⁰⁹⁹

43. Nemôžeme však zapierať, že treba ešte veľmi mnoho urobiť na poli tejto duchovnej obnovy. Aj v katolíckych krajinách je ešte mnoho takých, čo sú katolíckmi len podľa mena; je mnoho takých, ktorí síce s väčšou či menšou horlivosťou konajú najzákladnejšie povinnosti vyplývajúce z náboženstva, ku ktorému sa hrdo hlásia, neusilujú sa však, aby ho lepšie poznali, aby si ho dôkladnejšie a hlbšie osvojili, tým menej aby ich vonkajšiemu správaniu zodpovedalo vnútorné svetlo správneho a čistého svedomia, ktoré pozná a plní všetky svoje povinnosti s mysl'ou obrátenou na vševediaceho Boha. Vieme, ako veľmi odsudzuje Božský Spasiteľ takýto nadutý a pokrytecký formalizmus, on, ktorý chcel, aby sa všetci klaňali Otcovi "v Duchu a pravde"¹¹⁰⁰. Kto nežije naozaj úprimne podľa viery, ktorú vyznáva, nebude môcť dlho obstáť dnes, keď tak silno duje víchor boja a prenasledovania. Bude žalostne strhnutý touto novou potopou, ktorá ohrozuje svet, a tak nielen sám sebe pripravuje záhubu, ale vystavuje na posmech aj kresťanské meno.

Duchovné hodnoty sú cennejšie ako pozemské radosti.

44. A tu chceme, ctihodní bratia, osobitne zdôrazniť dva články z učenia Pána, ktoré majú zvláštny význam pre súčasné pomery ľudstva: odpútanie sa od pozemských dobier a prikázanie lásky. "Blahoslavení chudobní v duchu" - to boli prvé slová, ktoré vyšli z úst Božského Majstra v reči na vrchu.¹¹⁰¹ Toto poučenie je potrebnéjšie ako

¹⁰⁹⁸ Jak 1,17.

¹⁰⁹⁹ Pius XI., motu proprio *In multis solaciis* z 28. októbra 1936: AAS, XXVIII (1936), s. 421-424.

¹¹⁰⁰ Jn 4,23.

¹¹⁰¹ Mt 5,3.

kedykoľvek predtým práve v týchto časoch materializmu dychtiaceho po majetkoch a pôžitkoch tejto zeme. Všetci kresťania - či bohatí, či chudobní - majú ustavične upierať svoj zrak k nebu a pripomínať si, že "tu nemáme trvalé miesto, ale hľadáme budúce"¹¹⁰². Bohatí nemajú vidieť svoje šťastie vo veciach tohto sveta, ani nemajú vynakladať najlepšie sily, aby dosiahli hmotné bohatstvá. Nech sa radšej považujú iba za ich správcov, ktorí sú si vedomí, že musia skladať účty najvyššiemu Pánovi a nech považujú svoje majetky za drahocenné prostriedky, ktoré im dal Boh, aby nimi konali dobro; a nech neprestávajú rozdeľovať prebytky medzi chudobných, ako to prikazuje evanjelium.¹¹⁰³ Inak na nich a na ich bohatstve sa splnia prísne slová apoštola svätého Jakuba: "A vy, boháči, plačte a kvíľte nad biedami, ktoré prichádzajú na vás. Vaše bohatstvo zhnilo a vaše šaty rozožrali mole. Vaše zlato a striebro zhrdzavelo a ich hrdza bude svedčiť proti vám a zožerie vám telo ako oheň."¹¹⁰⁴

45. Aj chudobní sa môžu podľa zákonov lásky a spravodlivosti usilovať o potrebný majetok a o zlepšenie svojho postavenia, majú však zostať "chudobní v duchu"¹¹⁰⁵ a viac si ceniť duchovné hodnoty ako bohatstvo a pozemské radosti. Nech si jednako uvedomia, že nikdy nebude tak, aby zo sveta zmizli biedy, bolesti a starosti, ktoré doliehajú aj na tých, čo sa zdajú navonok najšťastlivejší. A preto všetci potrebujú trpezlivosť, tú kresťanskú trpezlivosť, ktorá povznáša srdce k Božím prisľúbeniam večného šťastia. "Buďte teda, bratia, trpezliví", zas hovoríme so svätým Jakubom, "až do Pánovho príchodu. Pozrite: aj roľník čaká na vzácnu úrodu zeme a trpezlivo čaká, kým nedostane včasný i neskorý dážď. Buďte aj vy trpezliví a posilnite si srdcia, lebo Pánov príchod sa približuje."¹¹⁰⁶ Len tak sa splní potešiteľné prisľúbenie Pána: "Blahoslavení chudobní!" A to nie je márna útecha ani sľub, ako sú sľuby komunistov, to sú slová života, ktoré v sebe obsahujú najvyššiu skutočnosť a ktorých pravdivosť sa plne prejaví už tu na zemi a potom vo večnej blaženosti. Naozaj, koľko chudobných nachádza v týchto slovách a v očakávaní nebeského kráľovstva - ktoré je už vyhlásené za ich majetok: "Vaše je Božie kráľovstvo"¹¹⁰⁷ - šťastie, ktoré

¹¹⁰² Hebr 13,14.

¹¹⁰³ Lk 11,41.

¹¹⁰⁴ Jak 5,1-3.

¹¹⁰⁵ Mt 5,3.

¹¹⁰⁶ Jak 5,7-8.

¹¹⁰⁷ Lk 6,20.

tol'ko boháčov márne hľadá vo svojom bohatstve, lebo sú ním obťažkaní a stále dychtia po ešte väčšom majetku.

Príkaz kresťanskej lásky.

46. Ešte dôležitejší totiž ako liek proti zlu, o ktorom hovoríme, a ešte bezprostrednejšie pôsobiaci na jeho vyliečenie je príkaz lásky. Máme na mysli tú "trpezlivú a dobrotivú kresťanskú lásku",¹¹⁰⁸ ktorá chudobných neponižuje a neuráža ich svojou predstieranou blahosklonnosťou a povýšenosťou, tú lásku, ktorá hneď od počiatku kresťanstva získavala Kristovi najchudobnejších spomedzi chudobných - otrokov. Preto ďakujeme všetkým, ktorí v diele milosrdenstva - od konferencií svätého Vincenta de Paul až po novšie veľké organizácie sociálnej starostlivosti - konajú skutky telesného a duševného milosrdenstva. Čím viac budú robotníci a chudobní ľudia sami na sebe skusovať, čo pre nich vykonáva láska, oživená Kristovou cnosťou, tým menej budú predpojato veriť, že kresťanstvo stratilo svoju účinnosť a že Cirkev stojí na strane tých, ktorí vykorisťujú ich prácu.

47. Keď však na jednej strane vidíme množstvo núdznych, ktorí naozaj upadli do najvyššej biedy, a to bez vlastnej viny, a na druhej strane tol'ko ľudí, ktorí si márnотratnícky dožičia všetky pôžitky a rozhadzujú ohromné sumy na celkom neužitočné veci, musíme s bolesťou uznať, že všetci riadne nezachovávajú spravodlivosť ani nechápu, čo vyžaduje príkaz kresťanskej lásky, aby si podľa neho zariadili konkrétny každodenný život. Preto si želáme, ctihodní bratia, aby stále viac, slovom aj písmom, bolo objasňované toto Božie prikázanie, tento drahocenný znak, ktorý Kristus zanechal svojim pravým učeníkom, aby sa ním odlišovali od všetkých ostatných; prikázanie, ktoré nás učí vidieť v každom trpiacom samého Ježiša a prikazuje nám, aby sme milovali ľudí ako svojich bratov tou láskou, ktorou náš Spasiteľ miloval nás; aby sme totiž za nich obetovali hoci aj svoj majetok a ak by bolo treba, aj život. Nech všetci často uvažujú nad rozsudkom, pre jedných radostným, pre druhých desivým, ktorý vynesie najvyšší Sudca na poslednom súde: "Pod'te, požehnaní môjho Otca... lebo som bol hladný a dali ste mi jesť; bol som smädný a dali ste mi piť... Veru, hovorím vám: Čokoľvek ste urobili jednému z týchto mojich najmenších bratov, mne ste urobili."¹¹⁰⁹ Naopak: "Odíd'te odo

¹¹⁰⁸ 1 Kor 13,4.

¹¹⁰⁹ Mt 25,34-40.

mňa, zlorečení, do večného ohňa... lebo som bol hladný, a nedali ste mi jesť, bol som smädný, a nedali ste mi piť... Veru, hovorím vám: Čokoľvek ste neurobili jednému z týchto najmenších, ani mne ste to neurobili."¹¹¹⁰

48. Aby sme si teda zaistili večný život a aby sme mohli účinne podporovať núdznych ľudí, nevyhnutne sa musíme vrátiť k skromnejšiemu životu; musíme sa zrieknuť radovánok, často aj hriechnych, ktoré nám bezočivo v takej hojnosti ponúka svet; z lásky k blížnemu musíme zabudnúť sami na seba. Božská sila, ktorá má v sebe moc obrodit' svet, sa skrýva v onom "novom prikázaní" (ako ho nazval Ježiš) kresťanskej lásky¹¹¹¹, ktorého verné zachovávanie vleje do srdca vnútorný mier, aký svet nepozná, a účinne bude pôsobiť proti zlu, ktoré trápi svet.

Požiadavky výmennej spravodlivosti

49. Láska však nikdy nebude skutočnou láskou, ak nebude rešpektovať spravodlivosť. Apoštol učí, že "kto miluje blížneho, vyplnil zákon", a uvádza dôvod: "Lebo: Nescudzoložíš! Nezabiješ! Nepokradneš! Nepožiadaš! a ktorékoľvek iné prikázanie je zahrnuté v tomto slove: Milovať budeš svojho blížneho ako seba samého!"¹¹¹² Ak teda možno, ako hovorí apoštol, všetky povinnosti zhrnúť do jediného prikázania opravdivej lásky, a to aj tie, ktoré sú výrazom prísnej spravodlivosti, ako nezabíjať a nekradnúť, potom láska, ktorá pozbavuje robotníka spravodlivej mzdy, nie je láskou, ale iba bezcenným slovom a prázdnu škrupinou lásky. Nemôže tiež byť v poriadku, ak robotník prijíma ako almužnu to, čo mu patrí v mene spravodlivosti; takisto nikto sa nesmie pokúšať o to, aby sa drobnými almužnami zbavil povinností, ktoré prikazuje spravodlivosť. Láska aj spravodlivosť ukladajú povinnosti, často v tej istej veci, ale z rozličných hľadísk; a robotníci plným právom - veď to vyžaduje ich dôstojnosť - bývajú veľmi citliví pri rozlišovaní povinností, ktoré na nich nakladajú druhí.

50. Preto zvlášť dôrazne sa obraciame na vás, kresťanskí zamestnávateľia a priemyselníci. Vy máte často veľmi ťažkú úlohu, lebo nesiete ťaživé bremeno bludov nespravodlivého hospodárskeho systému, ktorý zhubne ovplyvňoval už niekoľko pokolení. Bud'te si aj vy

¹¹¹⁰ Mt 25,41-45.

¹¹¹¹ Jn 13,34.

¹¹¹² Rim 13,8-9.

vedomí svojej zodpovednosti. Pravdou je, bohužiaľ, že konanie niektorých katolíkov prispelo k tomu, že bola otrasená dôvera robotníkov k náboženstvu Ježiša Krista. Nechceli pochopiť, že kresťanská láska vyžaduje uznanie istých práv, na ktoré má robotník jednoznačne nárok a ktoré mu Cirkev zrejme a výslovne priznala. Čo možno povedať o konaní takých katolíckych zamestnávateľov, ktorí si pred časom vynútili, že naša encyklika *Quadragesimo anno* nebola ani čítaná v kostoloch, na ktoré mali vplyv? Alebo o tých katolíckych priemyselníkoch, ktorí až dodnes vystupovali ako nepriatelia robotníckeho hnutia, ktoré sme my tak podporovali? A či nemá bolieť, že vlastnícke právo, ktoré Cirkev uznala, sa mnoho ráz zneužívalo, aby robotník bol pripravený o svoju spravodlivú mzdu a o svoje sociálne práva?

Sociálna spravodlivosť.

51. No okrem spravodlivosti, nazývanej výmennou, je aj sociálna spravodlivosť a tá takisto ukladá povinnosti, ktorým sa nemôžu vyhnúť ani zamestnávatelia, ani robotníci. A je práve zvláštnym rysom sociálnej spravodlivosti, že vymáha od jednotlivcov všetko to, čo vyžaduje všeobecný blahobyt. Ale ako v každom živom organizme nie je postarané o celok, ak sa nedostane všetkým jednotlivým častiam a údom to, čo potrebujú, aby mohli vykonávať svoju funkciu, práve tak nemôže byť riadne postarané o sociálne organizmy a blahobyt celej spoločnosti, ak nedostanú jednotliví jej príslušníci, totiž ľudia vystrojení dôstojnosťou osoby, všetko to, čo každý potrebuje pre svoju spoločenskú úlohu. Ak sa však vyhovie potrebám sociálnej spravodlivosti, vystupňovaná činnosť v celom hospodárskom živote, vykonávaná v pokoji a v poriadku, bude toho ovocím; a bude zároveň dôkazom, že spoločenský organizmus je zdravý, podobne ako sa zdravie ľudského tela poznáva podľa toho, či jeho činnosť je nerušená a súčasne plnohodnotná a plodná.

52. Nedá sa však povedať, že sa zadostučinilo sociálnej spravodlivosti, ak robotníci nemajú zaistenú svoju osobnú existenciu a existenciu svojich rodín dostatočnou mzdou; ak sa im neposkytne príležitosť získať si nejaký skromný majetok, aby sa tak predchádzalo pohrome všeobecného pauperizmu; ak sa pre nich vhodnými opatreniami nevytvárajú možnosti súkromného a verejného poistenia na čas ich staroby, pre prípad choroby alebo nezamestnanosti. Skrátka, aby sme zopakovali, čo sme povedali v encyklike *Quadragesimo anno*:

"Až vtedy sociálne hospodárstvo bude skutočne fungovať a prinesie svoje plody, keď sa všetkým jednotlivým členom spoločnosti poskytnú všetky dobrá, ktoré sa dajú vyťažiť s využitím prírody, technickej zručnosti a sociálneho usporiadania hospodárenia. Tieto dobrá musia byť v takom množstve, aké je potrebné tak na zabezpečenie potrieb a skromného pohodlia, ako i na povznesenie životnej úrovne ľudí. Toto, ak sa vykonáva rozumne, nielenže nie je prekážkou cnosti, ale vo veľkom jej napomáha."¹¹¹³

53. Ďalej v otázke mzdy, ako sa to dnes často stáva, jednotlivci nie sú schopní zachovávať spravodlivosť, iba ak sa všetci dohodnú, že ju budú zachovávať. To sa realizuje prostredníctvom organizácií zamestnávateľov, bez ktorých je takmer nemožné predísť konkurenčnému boju, ktorý býva veľkým nebezpečenstvom pre robotnícke práva. Preto je povinnosťou podnikateľov a zamestnávateľov zakladať a rozvíjať organizácie, ktoré sa stávajú normálnym prostriedkom na dosiahnutie spravodlivosti. No aj robotníci nech pamätajú na svoje povinnosti lásky a spravodlivosti voči zamestnávateľom a nech sú presvedčení, že tak lepšie zabezpečia svoje vlastné záujmy.

54. Ak teda pozorujeme silné vnútorné spojitosti hospodárskeho života, potom, ako sme už povedali v encyklike *Quadragesimo anno*, nie je možné, aby v hospodársko-sociálnych vzťahoch zavládla spravodlivosť a láska, iba pomocou sústavy stavovských a medzistavovských združení na pevných kresťanských základoch. Tieto združenia (skôr sa hovorievalo stavy) budú musieť byť vybudované podľa rozličných miestnych pomerov a podľa časových potrieb.

Študuj a rozširuj sociálnu náuku Cirkvi.

55. Aby sa sociálna práca stala čo najúčinnjšou, je potrebné, aby sa čo najviac študovali sociálne problémy vo svetle cirkevných prikázaní a aby sa znalosť sociálnych zásad pod ochranou Božej autority, ako bola daná Cirkvi, šírila v čo najväčšej miere. Lebo ak konanie katolíkov na hospodársko-sociálnom poli malo nedostatky, to bolo často zavinené tým, že si katolíci nevšímali učenie pápežov o týchto otázkach. Preto je

¹¹¹³ Pius XI. encyklika *Quadragesimo anno* z 15. mája 1931: AAS, XXIII (1931), s. 202.

nanajvyš nevyhnutné, aby sa vo všetkých vrstvách spoločnosti šírilo a stále zdokonaľovalo sociálne vzdelanie podľa individuálnej rozumovej vyspelosti a aby poznanie sociálnej náuky Cirkvi stále viac prenikalo aj do robotníckej triedy. Záväzná smernica katolíckej Cirkvi nech tak osvietia svojím jasným svetlom rozum ľudí a nech pohnú ich vôľu, aby si podľa nich správne usporiadali život, ako aj sväto a horlivo plnili svoje sociálne povinnosti. Lebo tak sa budú všetci usilovať, aby zo svojho kresťanského života odstraňovali vnútorné rozpory a nedôslednosti, na ktoré sme sa už toľko ráz sťažovali; z tejto nedôslednosti vyplýva, že sú katolíci, ktorí si síce plnia striktné náboženské povinnosti, avšak v práci, vo výrobe, vo svojej živnosti vôbec, v obchode, vo verejnom úrade akoby mali dvojaké svedomie a žijú, bohužiaľ, tak, že je to v krikľavom rozpore s jasnými požiadavkami spravodlivosti a kresťanskej lásky. Takýmto konaním sú na pohoršenie pre váhajúce duše a nešľachetným ľuďom dávajú podnet na to, aby potom opovrhovali samou Cirkvou.

Kresťanská tlač.

56. Tejto mravnej obnove v kresťanskom duchu môže veľmi napomáhať kresťanská tlač. Môže a má rozličnými spôsobmi pútavo prispievať k tomu, aby sa sociálna náuka Cirkvi stále lepšie poznávala; má ďalej presne a podrobne informovať o činnosti nepriateľov, má oboznamovať s obrannými prostriedkami, ktoré sa inde dobre osvedčili; má upozorňovať na chytráctvo a podvody, ktorými sa komunistom podľa ich programu podarilo prilákať k sebe ľudí dobrej vôle, a predkladať účelné riešenia.

Aký je komunizmus v podstate a ako pracuje.

57. Touto vecou sme sa už dôkladne zaoberali vo svojom prejave 12. mája minulého roku, avšak pokladáme za potrebné, ctihodní bratia, znovu dôrazne na ňu upozorniť. Na začiatku sa komunizmus prejavil, aký je, v celej svojej zločinnosti; skoro však spozoroval, že takým spôsobom národy od seba odpudzuje, a preto zmenil taktiku a usiloval sa prilákať masy rozličnými nástrahami, ukrývajúc svoje vlastné plány za myšlienky, ktoré sú samy osebe dobré a vábivé. Tak napríklad vidiac všeobecnú túžbu po mieri, vodcovia komunizmu sa tvária, že sú najhorlivejšími stúpenkami a šíriteľmi všeobecného hnutia za svetový mier, ale súčasne štvú do občianskej a triednej vojny, kde sa prelievajú potoky krvi; a cítiac, že ich mier je na veľmi slabom základe, uchylujú sa k neobmedzenému zbrojeniu. Podobne pod rozličnými názvami, ktoré ani trochu nepripomínajú komunizmus, zakladajú spolky a časopisy,

ktoré slúžia jedine na to, aby so svojimi ideami prenikli do prostredí, kde by sa ináč nedostali; ba mnoho rás sa snažia s napnutím všetkých síl húževnato prenikať aj do katolíckych a náboženských združení. Niekedy sa stáva aj to, že nevzdávajú sa ani bodky zo svojho programu, volajú katolíkov, aby s nimi spolupracovali na takzvanom humanitnom a charitatívnom poli, pričom navrhujú mnoho rás plány, ktoré sú v plnej zhode s kresťanským duchom a s náukou Cirkvi. Inde zas v pretváraní zachádzajú až tak ďaleko, že národom nahovárajú, že v krajinách, kde kresťanstvo zapustilo viac koreňov alebo kde je vyššie vzdelanie, komunizmus bude mať iný rás, umiernennejší, nebude robiť prekážky náboženskému uctievaniu Boha a bude rešpektovať slobodu svedomia. Sú dokonca ľudia, ktorí dovoľávajú sa určitých zmien, aké v ostatnom čase zaviedlo sovietske zákonodarstvo, vychádzajú z toho, že komunizmus začína trochu ustupovať od svojho programu boja proti Bohu.

58. Pracujte teda usilovne, ctihodní bratia, nech sa veriaci nedajú oklamať! Komunizmus je svojou vnútornou podstatou zvrátený a nemožno pripustiť, aby niekto, komu záleží na záchrane kresťanskej a svetskej kultúry, mu akýmkoľvek spôsobom napomáhal. A keby niektorí poblúdenci pracovali na víťazstve komunizmu vo svojom štáte, padnú medzi prvými za obeť svojmu bludu; a čím viac vynikajú starobylosťou a veľkoleposťou kresťanskej kultúry štáty, do ktorých sa komunizmu podarilo preniknúť, tým hroznejším ničiteľom sa tam ukáže nenávisť "bezbožníkov".

Duch modlitby a kajúcnosti.

59. Avšak "ak Pán nestráži mesto, nadarmo bdejú jeho strážcovia".¹¹¹⁴ Preto ako posledný a najmocnejší prostriedok odporúčam, ctihodní bratia, aby ste vo svojich diecézach čo najúčinnejšie podporovali a prehľbovali ducha modlitby v spojení s kresťanskou kajúcnosťou vo svojich diecézach. Lebo keď sa apoštoli pýtali Vykupiteľa, prečo nemohli vyhnať zlého ducha z posadnutého, Pán odpovedal: "Tento druh diabla sa nedá vyhnať ináč, iba modlitbou a pôstom."¹¹¹⁵ Takisto zlo, ktoré trápi ľudskú spoločnosť, nebude môcť byť premožené, iba všeobecnou svätou krížovou výpravou modlitby a pokánia; a vrelo všetkým odporúčame, najmä rozjímavým reholiam,

¹¹¹⁴ Ž 127,1.

¹¹¹⁵ Mt 17,20.

mužským i ženským, aby znásobili svoje modlitby a obety, aby z neba pre Cirkev vyprosovali pomoc v terajších zápasoch a mocný príhovor nepoškvrnenej Panny, ktorá kedysi rozmliaždila hlavu starého hada a vždy je bezpečnou zárukou a nepremožiteľnou Pomocnicou kresťanov.

Subjekty sociálneho diela Cirkvi. Kňazi.

60. Pri svetovom diele záchrany, ktorému sme dosiaľ venovali pozornosť a pri používaní záchranných prostriedkov, ktoré sme presne označili, sú služobníkmi i pracovníkmi v prvom rade kňazi. Ich si vyvolil sám Ježiš Kristus. Im mocou zvláštneho povolania pod vedením biskupov a v synovskej poslušnosti voči Kristovmu zástupcovi tu na zemi vyznačil úlohu, aby v každej dobe niesli pred ľudstvom horiacu fakľu viery a vlievali veriacim stále novú nadprirodzenú nádej, ktorou Cirkev vždy toľko ráz zvíťazila, koľko ráz za Krista bojovala. "A tým víťazstvom, ktoré premohlo svet, je naša viera."¹¹¹⁶

61. Zvlášť kňazom pripomíname výzvu nášho predchodcu Leva XIII., aby išli k robotníkom, výzvu, ktorú si my osvojujeme s dodatkom: Chod'te najmä k chudobným robotníkom a vôbec k bedárom, ako to prikazuje Ježišovo učenie a jeho Cirkev. Chudobní sú skutočne vydaní najnebezpečnejším úkladom agitátorov, ktorí zneužívajú ich biedu, aby v nich zapálili závisť voči bohatým, aby ich vyprovokovali vziať si násilne to, čo, ako sa im zdá, im osud nespravodlivo odopiera. Ak nejde kňaz medzi robotníkov a chudobných, aby ich uchránil od predsudkov a bludných teórií alebo ich z týchto klamov vyviedol, ľahko sa stanú korisťou hlásateľov komunizmu.

62. Nezapierame, že dodnes sa v tejto veci mnoho urobilo, a to predovšetkým po vydaní encyklik *Rerum novarum* a *Quadragesimo anno*; a preto s otcovskou starostlivosťou pozorujeme horlivé úsilie toľkých biskupov a kňazov, skúšajúcich, pravda, s potrebnou rozvahou a obozretnosťou nové spôsoby apoštolátu, ktoré by najlepšie zodpovedali dnešným potrebám. Vieme, že pre potreby dneška nijako nestačí to, čo sa v tejto veci dosiaľ urobilo. Ako keď sa vlast' ocitne v nebezpečenstve, všetko ustupuje do pozadia, čo nie je nevyhnutne potrebné pre život a čo priamo nesmeruje k obrane štátu, podobne aj v našom prípade každá iná práca, aj krásna a dobrá, má ustúpiť potrebe zachrániť základy kresťanskej kultúry a viery. A preto kňazi v

¹¹¹⁶ 1Ján 5,4.

jednotlivých farnostiach, kde pre celkovú duchovnú správu vychovali toľko veriacich, koľko treba, nech najväčšiu a najlepšiu časť svojich síl a svojej činnosti obetujú na to, aby Kristovi a Cirkvi znovu získali robotnícke masy a aby súčasne vnášali kresťanského ducha do združení a do obcí, ktoré sa mu viac odcudzili. Nech kňazi nepochybujú o tom, že medzi ľuďom zozbierajú hojnosť ovocia svojej námahy, o akom sa im ani nezдалo, čo bude pre nich náhrada za namáhavú prácu pri obrode duší. Tak napríklad sme videli a vidíme v Ríme a v mnohých iných hlavných mestách, ako pri budovaní nových kostolov v periférnych štvrtiach pomaličky vznikajú horlivé farnosti a dochádza ku skutočným zázrakom prerodu medzi obyvateľstvom, ktoré dosiaľ nenávidelo náboženstvo len preto, že ho nepoznalo.

63. Avšak najúčinnjším prostriedkom apoštolátu medzi chudobnými a jednoduchými ľuďmi je príklad kňazov, príklad kňazských cností, ako sme sa o nich zmienili vo svojej encyklike *Ad catholici sacerdotii*.¹¹¹⁷ V tomto prípade je zvlášť potrebné aby Boží služobníci vynikali pokorou, chudobou, nezištnosťou, aby veriaci v nich videli verný obraz Božského Majstra, ktorý o sebe úprimne vyhlásil: "Líšky majú svoje skrýše a nebeské vtáky hniezda, ale Syn človeka nemá kde hlavu skloniť!"¹¹¹⁸. Každodenná skúsenosť dosvedčuje, že kňaz skutočne chudobný a nezištný podľa evanjelia robí medzi kresťanským ľuďom divy dobrodení; taký bol svätý Vincent de Paul, arský farár svätý Ján Mária Vianney, svätý Jozef Cottolengo, svätý Ján Bosko a mnohí iní; naproti tomu lakomí kňazi, ktorí vo všetkom hľadajú len svoj zisk a výhody, ako sme na to poukázali v už spomenutej encyklike, aj keď neklesnú natoľko ako zradca Judáš, predsa budú prinajmenej len prázdny "cvendžiacim kovom" a neužitočným "zuniacim cimbalom"¹¹¹⁹ a veľmi často skôr prekážkou ako nástrojom milostí medzi ľuďmi. Keď svetský kňaz alebo rehoľník musí spravovať pozemské majetky, nech si je vedomý toho, že musí nielen čo najstarostlivejšie zachovávať predpisy lásky a spravodlivosti, ale sa musí prejavovať - a to zvláštnou mierou - ako brat chudobných.

Laici - Katolícka akcia.

¹¹¹⁷ Pius XI., encyklika *Ad catholici sacerdotii* z 20. decembra 1935: AAS, XXVIII (1936), s. 5-53.

¹¹¹⁸ Mt 8,20.

¹¹¹⁹ 1Kor 13,1.

64. Od kňazov sa otcovsky obraciame k svojim predrahyým synom laikom, ktorí bojujú v radoch nám takej milej Katolíckej akcie, ktorú sme vyhlásili pri inej príležitosti¹¹²⁰ za "obzvlášť prozreteľný pomocný prostriedok" na spásu Cirkvi, takú ťažkú za dnešného stavu vecí. Katolícka akcia je naozaj aj sociálnym apoštolátom, lebo sa usiluje šíriť Kristovo kráľovstvo nielen medzi jednotlivcami, ale aj v rodinách a v spoločnosti. Má teda dbať predovšetkým o to, aby so zvláštnou starostlivosťou vychovávala svojich členov a pripravovala ich na sväté Božie boje. Pre takú výchovnú prácu, pravda, potrebnú v každej dobe, ale v dnešnej bezpodmienečne, ktorá ako základ musí vždy predchádzať priamej a skutočnej akcii, iste budú veľkou podporou študijné krúžky, sociálne spolky, dobre zorganizované prednáškové kurzy a všetky ostatné podujatia vhodné na to, aby sa spoznalo riešenie sociálnych problémov v kresťanskom duchu.

65. Takto v Katolíckej akcii vhodne pripravení a vyškolení pracovníci iste budú prvými a bezprostrednými apoštolmi medzi svojimi spolupracovníkmi a budú účinnou podporou práce kňazov, nechvejne stále ďalej šíriac svetlo pravdy a zmierňujúc toľké a také veľké telesné aj duchovné biedy v spoločnosti, pre ktoré ľudia odporujú činnosti Božích sluhov často preto, že sú proti nim zatvrdnuto predpojatí alebo sú nábožensky veľmi vlažní. Títo ľudia pod vedením kňazov, ktorí v tejto oblasti sa vyznačujú zvláštnou skúsenosťou, budú statočne a veľkodušne nábožensky pôsobiť medzi robotníckym ľudom; a na tom nám veľmi záleží, lebo to pokladáme za najúčinnější prostriedok, vďaka ktorému by sa robotníci, naši milovaní synovia, vedeli ubrániť komunistickým úkladom.

66. Popri tomto individuálnom apoštoláte, ktorý požehnane a účinne vplýva na jednotlivcov, často súkromnou cestou, majú členovia Katolíckej akcie naširoko slovom aj skutkom propagovať učenie, ktoré obsahujú verejné pápežské dokumenty, učenie, ktoré vedie k vybudovaniu štátnej správy v kresťanskom duchu.

Pomocné združenia.

67. Ku Katolíckej akcii vo veľkej miere patria aj združenia, ktoré sme už sami nazvali pomocnými. Aj tieto také prospešné organizácie s otcovskou starostlivosťou nabádame, aby sa zapojili do veľkej úlohy, o

¹¹²⁰ 12. mája 1936: AAS, XXIX (1987), s. 139-144.

ktorej hovoríme a ktorá teraz svojou spontánnou dôležitosťou prevyšuje všetky ostatné úlohy.

Stavovské organizácie.

68. Máme na zreteli aj stavovské organizácie robotníkov, inžinierov, lekárov, zamestnávateľov, spisovateľov a iné podobné; teda organizácie ľudí s rovnakým vzdelaním a už akosi prirodzene spojených do rovnorodých skupín. Práve tieto skupiny majú veľmi dôležité poslanie, a to vnášať do spoločnosti poriadok, na ktorý sme mysleli v encyklike *Quadragesimo anno*, aby tak rozšírili uznanie Kristovho kráľovstva na rozličných poliach kultúry a práce.

69. Ak predstavitelia štátu vzhľadom na zmenené pomery hospodárskeho a sociálneho života považovali za svoju povinnosť, aby zvláštnymi zákonnými ustanoveniami zasahovali do týchto organizácií a ich aj riadili - pričom sa pravda nesmie neľudsky siahať na slobodu a súkromnú autoritu - aj v takom prípade musia členovia Katolíckej akcie - pravda opatrne, počítajúc s danými pomermi - tak spolupracovať, aby sa otázky našej doby riešili podľa zásad katolíckeho učenia; nech usilovne, lojálne a ochotne sa zúčastňujú na činnosti v týchto organizáciách s tým úmyslom, aby do nich vnášali kresťanského ducha, ktorý je vždy zdrojom poriadku v štáte a bratskej spolupráce občanov.

Slovo ku katolíckym robotníkom.

70. Zvlášť otcovsky by sme sa chceli prihovoriť našim drahým robotníkom, mladým aj starým, ktorým - ako odmena za ich vernosť, veľa ráz až hrdinskú v týchto takých nebezpečných časoch - pripadla síce vznešená, ale trpká úloha. Pod vedením svojich biskupov a svojich kňazov majú priviesť naspäť k Cirkvi a k Bohu tie ohromné zástupy svojich spolupracovníkov, ktorí z trpkkej rozhorčenosti nad tým, že ich úloha bola nespravodlivo znižovaná alebo sa s nimi nezaobchádzalo úctivo, na čo majú právo, sa odvrátili od Boha. Katolícki robotníci nech slovom aj príkladom týmto svojim poblúdeným bratom ukazujú, že Cirkev je dobrotivou matkou všetkých tých, ktorí pracujú do úmoru a ktorí bolestne trpia; a že sa nikdy v minulosti nespreneverila a nespreneverí ani v budúcnosti svojej materinskej povinnosti, aby bránila svoje dievky. Ak toto poslanie, ktoré majú splniť v baniach, v továrňach, na staveniskách a vôbec všade, kde sa pracuje, si niekedy vyžaduje veľkú obeť, nech si spomenú, že Ježiš Kristus nám dal nielen príklad práce, ale aj utrpenia.

Katolíci, buďte svorní!

71. Všetky svoje dietky, a to z každej spoločenskej triedy každého národa, každej náboženskej aj laickej skupiny v Cirkvi, opätovne a dôrazne vyzývame, aby zachovali svornosť. Mnoho ráz už zapríčinili bolesť nášmu srdcu rozpory medzi katolíkmi, rozpory, ktoré ženú do bratovražedných zápasov synov tej istej matky Cirkvi; rozpory, ktoré hoci vznikajú z malicherných príčin, predsa bývajú osudné vo svojich následkoch. Tak sa stáva, že ľudia buriči, aj keď ich niet mnoho, ťažia z týchto nesvorností, rozdúchávajú ich, až konečne dosiahnu svoj cieľ, aby sa katolíci vzájomne znepokojovali. Aj keď sa budú zdať zbytočné naše napomenutia pre tých, ktorí udalosti našich dní berú na ľahkú váhu, predsa ich zopakujeme znovu pre tých, ktorí ich buď nepochopili, alebo nechceli pochopiť. Tí, ktorí sa usilujú o to, aby sa prehĺbili rozpory medzi katolíkmi, berú na seba strašnú zodpovednosť pred Bohom a pred Cirkvou.

Apel na všetkých, ktorí veria v Boha.

72. Pevne však dúfame, že v tomto boji, ktorý vyvolali mocnosti temnosti, aby odstránili z ľudských srdc aj pojem Boha, okrem tých, čo sa s hrdosťou hlásia ku kresťanstvu, vzchopia sa k mohutnému odporu aj všetci tí - a to je prevažná väčšina ľudstva - ktorí ešte v Boha veria a klaňajú sa mu. Znova teda vyzývame, ako sme to urobili pred piatimi rokmi vo svojej encyklike *Caritate Christi*, aby aj oni odhodlane a srdečne spolupracovali, aby od ľudstva bolo odvrátené veľké nebezpečenstvo, ktoré ohrozuje všetkých. Lebo - ako sme to spomenuli vtedy - "uznanie Boha je neochvejným základom každého sociálneho poriadku a zodpovednosti na zemi, a preto všetci tí, ktorí si neprajú anarchiu a teror, majú sa rozhodne pričiňovať, aby nepriatelia neuskutočnili plány, ktoré tak rázne a otvorene ohlásili".¹¹²¹

Povinnosti kresťanského štátu. Pozitívna spolupráca s Cirkvou.

73. Ukázali sme, ctihodní bratia, pozitívnu úlohu, a to z teoretickej a praktickej stránky, ktorú na seba vzala Cirkev mocou svojho poslania, ktoré jej zveril Kristus, totiž aby budovala kresťanskú spoločnosť a v našej dobe aby marila zámery komunistov; a na to sme vyzvali všetky triedy spoločnosti. Pri tomto diele má s Cirkvou pozitívne

¹¹²¹ Pius XI., encyklika *Caritate Christi* z 3. mája 1932: AAS, XXIV (1932), s. 184.

spolupracovať aj kresťanský štát svojimi prostriedkami, ktoré, i keď sú vonkajšie, predsa v konečnom dôsledku slúžia aj dušiam.

74. Preto predstavitelia štátov nech sa všemožne usilujú o to, aby zabránili bezbožníckej propagande, ktorá otriasa celými základmi poriadku, vykonať svoje skazonosné dielo na ich územiach. Lebo nebude môcť obstáť nijaká autorita na svete, ak nebude podoprená Božou autoritou a prísaha bude bezcennou, ak sa nebude prisahať v mene živého Boha. Považujeme preto za potrebné zopakovať to, čo sme už toľko ráz a tak dôrazne povedali, najmä vo svojej encyklike *Caritate Christi*: "Ako sa môže udržať v platnosti nejaká zmluva alebo akú cenu môže mať dohoda, kde niet nijakej záruky svedomia, kde niet viery v Boha, kde sa stratila Božia bázeň? Keď je tento základný bod zničený, padá každý mravný zákon a potom už niet prostriedku, ktorým by sa dalo zabrániť postupnému, ale neodvratnému rozvratu národov, rodiny, štátu, aj samej ľudskej kultúry."¹¹²²

Zaistenie všeobecného blahobytu.

75. ďalej sa štát má starať o zaistenie takých životných podmienok, bez ktorých by sa nemohol udržať nijaký štát, ani ten najusporiadanejší. Predovšetkým sa má postarať o zamestnanie otcov rodín a mládeže. Aby toto mohli štátne správy dosiahnuť, musia naliehať na zámožných majiteľov, aby v záujme všeobecného blahobytu vzali na seba ťarchy, bez ktorých by sa to neskončilo dobre ani so spoločnosťou, ani so samotnými majiteľmi. No nevyhnutné opatrenia štátu musia byť také, aby doláhli na tých, ktorí oplývajú majetkom a ešte stále ho rozširujú na veľkú škodu blížnych.

Štátna správa má byť príkladom.

76. Štát vzhľadom na zodpovednosť, ktorú má pred Bohom a spoločnosťou, má byť svojím obozretným a triezvym spravovaním príkladom pre všetkých ostatných. Dnes viac ako kedykoľvek predtým veľmi ťažká svetová kríza vyžaduje, aby tí, čo rozhodujú o obrovských svetových fondoch, ktoré sú ovocím potu a práce miliónov občanov, mali stále pred očami len všeobecný blahobyť a stále sa usilovali o jeho

¹¹²² Encyklika *Caritate Christi* z 3. mája 1932: AAS, XXIV (1932), s. 190.

čo najväčší rozkvet. Aj predstavitelia štátu a všetci vyšší a nižší úradníci nech plnia verne a nezištne svoje povinnosti podľa svedomia, berúc si príklad od vynikajúcich ľudí z minulosti aj prítomnosti, ktorí usilovne pracovali a seba samých obetovali pre dobro vlasti. Vo vzájomných stykoch štátov nech sú čo najskôr odstránené umelé prekážky v hospodárskom živote, ktoré vyplývajú z podozrievania a nenávisťi; ved' predsa všetci tvoria jednu Božiu rodinu.

Cirkev má byť slobodná.

77. No zároveň nech predstavitelia štátov ponechajú Cirkvi slobodu, aby mohla plniť Bohom jej zverené poslanie spásy duší a aby tým mocne prispievala k záchrane národov z krutých utrpení dneška. Dnes sa všade volá po mravných a duchovných silách; a oprávnene, lebo zlo je predovšetkým - keď ho pozorujeme z hľadiska jeho prvej príčiny - zlom duchovného charakteru. Tou príčinou sú prevrátené názory, z ktorých vyrastajú žalostné a bezbožné bludy komunizmu. Avšak medzi mravnými a náboženskými silami určite vyniká katolícka Cirkev; preto už aj sám blahobyť ľudstva vyžaduje, aby sa jej v činnosti nekládli prekážky.

78. Ak sa koná inak v presvedčení, že sa ten cieľ dosiahne čisto hospodárskymi a politickými prostriedkami, štáty bezpochyby upadajú do nebezpečného bludu. Lebo ak sa náboženstvo odstraňuje zo škôl, z výchovy mládeže, z verejného života, keď sa robí posmech z kňazov a posvätných obradov, či sa tak nepodporuje onen materializmus, z ktorého vyrastá komunizmus? Ani mocenské prostriedky, čo ako dokonale zorganizované, ani pozemské ideály, čo ako veľké a ušľachtilé, nie sú v stave, aby zvládli hnutie, ktorého koreňom je práve preceňovanie pozemských dobier.

79. Dúfame však, že tí, ktorí majú v rukách osudy národov, keby čo len trochu vycítili veľkosť nebezpečenstva, ktoré dnes ohrozuje všetky národy, budú stále viac cítiť povinnosť nerobiť Cirkvi prekážky, keď koná svoju úlohu; a to tým viac, že plniac ju - hoci jej vlastnou úlohou je pomôcť človekovi získať večné šťastie - súčasne sa stará aj o pozemský blahobyť a o jeho rozkvet.

Povzbudenie pre blúdiacich.

80. Nemôžeme však ukončiť tento okružný list bez toho, aby sme nepovzbudili aj tých našich synov, ktorí už sú zasiahnutí, alebo čiastočne zasiahnutí zlom komunizmu. Úpenlivo ich žiadame, aby

počúvali hlas Otca, ktorý ich miluje; a vrúcne prosíme Pána, aby ich osvietil, aby ich odviedol od nesprávnej cesty, ktorá ich prudko strháva do poľutovaniahodnej skazy, a aby aj oni poznali, že jediným záchrancom je Ježiš Kristus, náš Pán: "Lebo niet pod nebom iného mena, daného ľuďom, v ktorom by sme mali byť spasení."¹¹²³

Záver. Svätý Jozef - vzor a ochranca.

81. A nakoniec, aby sme urýchlili "Kristov mier v Kristovom kráľovstve",¹¹²⁴ po ktorom všetci tak túžia, staviame Katolícku akciu Cirkvi proti svetovému bezbožnému komunizmu pod ochranu svätého Jozefa, mocného patróna katolíckej Cirkvi. Ved' on patril k robotníckej triede a skusoval ťarchu chudoby za seba aj za Svätú rodinu, ktorej bol rozvážnou a starostlivou hlavou, jemu bolo zverené Božské Dieťa, keď Herodes vyslal proti nemu svojich vrahov. Najvernejším plnením každodenných povinností dal príklad všetkým, ktorí musia zarábať na chlieb prácou vlastných rúk a vyslúžil si prívlastok spravodlivý, súc živým príkladom onej kresťanskej spravodlivosti, ktorá má ovládať sociálny život.

82. My teda, pozerajúc k výšinám očami viery, vidíme nové nebesia a novú zem, o ktorej hovorí náš prvý predchodca svätý Peter.¹¹²⁵ A zatiaľ čo sľuby falošných prorokov na tejto pomínuteľnej zemi hasnú v krvi a v slzách, z neba akoby k nám zaznievalo ľúbezné apokalyptické proroctvo Spasiteľa sveta: "Hľa, všetko robím nové."¹¹²⁶ Neostáva nám, ctihodní bratia, iné, len aby sme pozdvihli svoje otcovské ruky a vyprosili apoštolské požehnanie pre vás, pre vašich kňazov a ľud, pre celú veľkú katolícku rodinu.

Dané v Ríme u Svätého Petra dňa 19. marca 1937, na sviatok svätého Jozefa, ochrancu všeobecnej Cirkvi, v šestnástom roku nášho pontifikátu. Pius XI.

Zdroj: KBS, vyd. SSV 1997;

<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/divini-redemptoris>

¹¹²³ 47 Sk 4,12.

¹¹²⁴ 48 Porov. Pius XI., encyklika Ubi arcano z 23. decembra 1922: AAS, XIV (1922), s. 691.

¹¹²⁵ 49 2Pt 3,13; Iz 65,17; Zjv 21,1.

¹¹²⁶ 50 Zjv 21,5

DEKRÉTY PÁPEŽOV PROTI SLOBODOMURÁROM

O ODSÚDENÍ SLOBODOMURÁROV. In Eminenti (Klement XII. 1738)

Klement, biskup, sluha sluhov Pána, pozdravuje a apoštolské požehnanie posiela všetkým veriacim v Krista.

Na stráži apoštolátu nás Božia zhovievavosť bez našej zásluhy postavila, aby sme činili zadosť svojej povinnosti voči tým, ktorí boli zverení našej pastierskej bdelosti; preto s pomocou Božou upierame svoj záujem a starostlivosť k tomu, ako možno zamedziť prístup k bludom a nešvárom, ako najlepšie uchovať rýdzosť pravej viery a odvrátiť v týchto preťažkých dobách nebezpečenstvo zmätkov od celého katolíckeho sveta.

Už sme sa dopyčuli, že široko ďaleko a deň za dňom zosilňujú niektoré spoločnosti, spolky, jednoty, zhromaždenia, lóže a pokútne schôdzky, známe pod menom slobodných murárov alebo v rôznych rečiach inak známe, v ktorých sa vzájomne združujú ľudia všetkých náboženstiev a siekt, uspokojujúci sa iba s obyčajným videním prirodzenej mravnosti v lóžach, ktoré sú podľa svojich poriadkov a stanov tajné a nedostupné. Títo ľudia sú potom nútení skladaním prísahy na svoju bibliu a celým radom trestov zachovať neporušiteľné mlčanie o tom, čo sa v lóžach počas tajných obradov deje. Pretože je prirodzené, že sám zločin sa ukazuje a sám od seba volá na poplach, preto taktiež vzbudili spomínané spolky, či tajné schôdzky, také veľké podozrenie u veriacich, že vstúpiť do týchto lóží je u prezieravých a šľachetných úplne to isté, ako sa pomazať znamením zlosti a zvrhlosti. Keby totiž nič zlé nerobili, nemali by v nenávisti svetlo. Ved' sa tá ich zlá povest' tak rozšírila, že už skôr došlo v mnohých krajinách k odsúdeniu týchto spoločností svetskou mocou a k ich prezieravému potlačeniu, ako spolkov vystupujúcich proti verejnej bezpečnosti.

My potom, keď uvažujeme o ťažkých škodách, ktoré vychádzajú z týchto spolkov alebo tajných zhromaždení nielen proti pokoju v štáte, ale i duchovnému blahu duší, a nie sú preto zlučiteľné ako s občianskym, tak i s cirkevným právnym poriadkom, a pretože nás Boží výrok učí, že musíme bdieť na čele Pánovej rodiny, aby ľudia takéhoto druhu ako zlodeji nepodkopali dom a ako líšky sa neusilovali spustošiť vinicu, aby totiž neskazili srdcia jednoduchých ľudí a nevinných aby nenápadne neubili, k zataraseniu najširšej cesty, ktorá by sa odtiaľto mohla otvoriť k beztrestnému páchaniu neprávosti, i z iných nám známych

spravodlivých a rozumných dôvodov, sme na radu niektorých našich bratov kardinálov svätej rímskej Cirkvi a rovnako z vlastného popudu a na základe svojej bezpečnej a zrelej úvahy stanovili a rozhodli z plnosti apoštolskej moci, že práve tieto spoločnosti, spolky, jednoty, zhromaždenia, lóže a pokútne schôdzky slobodných murárov alebo akokoľvek inak sa nazývajú, majú byť odsúdené a účasť na nich zakázaná. Preto ich tiež touto konštitúciou, ktorá nikdy nestratí platnosť, odsudzujeme a účasť na nich zakazujeme. Výslovne a pod záväzkom svätej poslušnosti nariaďujeme všetkým, i jednotlivým veriacim v Krista, či už sú akéhokoľvek stavu, hodnosti, postavenia, rádu a urodzenosti, či ide o laikov, duchovných ako svetských, tak rehol'ných. Rovnako tým, ktorí si zasluhujú zvláštnu, osobitnú a výslovnú zmienku, aby sa nikto pod akoukoľvek zámienkou alebo predstieraním neopovážil alebo si nepredsavzal, že sa stane členom spomenutých spoločností slobodných murárov, alebo ako sa inak nazývajú, alebo ich bude šíriť, preukazovať im svoju priazeň alebo do svojich domovov, bytov či inak ich prijímať, že dovoľí, aby k nim bol pripočítaný a s nimi spojený, že sa účastní ich schôdzok alebo im poskytne možnosť a uľahčí, aby mohli byť niekam zvolané. Rovnako prikazujeme, aby im nikto v ich diele nepomáhal alebo im inak akýmkoľvek spôsobom, verejne, či tajne, priamo, či nepriamo, sám, či prostredníctvom iných radu, pomoc alebo svoju priazeň nepreukazoval, ani aby iným neponúkal, nenavádzal, nepodnecoval k tomu, aby sa stali členmi týchto spoločností, pridávali sa k nim, alebo sa zúčastňovali ich jednaní, či ich akokoľvek podporovali. Taktiež nariaďujeme, aby sa hľadeli úplne zdržovať týchto spoločnosti, schôdzí, tajných stretnutí, zhromaždení, lóží, alebo pokútneho združovania, a to pod trestom exkomunikácie, vzťahujúcej sa na všetkých, kto jednajú proti vyššie uvedeným zákazom. Tento trest nadobúda platnosť bez akéhokoľvek vyhlásenia a nikomu, pokiaľ nie je na smrteľnom lôžku, sa nesmie dostať dobrodenia, že určený trest bude sňatý, jedine od nás, alebo iného vládnuceho pápeža.

Ešte však chceme a ukladáme biskupom a vyšším prelátom i iným miestnym ordinárom ako inkvizítorom, kdekoľvek povereným vyšetrovaním bludárskej zvrátenosti, aby postupovali proti tým, ktorí prestupujú toto nariadenie a vyšetrovali ich, nech sú akéhokoľvek stavu, hodnosti a urodzenosti a ako veľmi podozrivých z bludárstva ich postihovali a na uzde držali náležitými trestami. Každému z nich potom udeľujeme plnú moc, aby jednali a vyšetrovali práve týchto previnilcov a ak bude treba, aby sa obrátili o pomoc i k svetskej moci.

Ďalej tiež chceme, aby i opisy tejto konštitúcie, a to i vytlačéním, pokiaľ sú podpísané rukou nejakého verejného notára a chránené pečiatkou cirkevného hodnostára, boli rovnako prijaté ako originál.

Nikomú nie je dovolené túto listinu, obsahujúcu Naše prehlásenie, odsúdenie, poverenie a zákaz, porušovať alebo na ňu nedbať. Pokiaľ sa to niekto opováži, nech vie, že na seba uvaľuje hnev Všemohúceho Boha a svätých apoštolov Petra a Pavla.

Dané v Ríme u Panny Márie Väčšej, dňa 28. apríla 1738 roku Vtelenia Pána, ôsmeho roku nášho pontifikátu.

Zdroj: <http://www.spolocnostsbm.com/file/82/katolicke-ucenie-o-slobodomuraroach.doc>
<http://www.papalencyclicals.net/clem12/c12inemengl.htm>

O SLOBODOMURÁROCH. Humanum Genus. (Lev XIII. 1884)

Pokolenie ľudské sa rozdelilo na dva tábory stojace v ostrom protiklade, a to už vtedy, keď závišťou diablovou hanebne odpadlo od svojho Stvoriteľa a Darcu nebeských darov, od svojho Boha. A z týchto táborov jeden sa ustavične bije za pravdu a cnosť, druhý za to, čo je s pravdou a cnosťou v rozpore. Prvý tábor je kráľovstvo Božie na zemi, pravá to Cirkev Ježiša Krista, a tí, ktorí k nej chcú prináležať z hĺbky svojej duše a cieľavedomým úsilím o spásu, sú pobádaní k tomu, aby slúžili Bohu a Jeho jednorodenému Synovi celou svojou myslou, s najväčším vypätím svojej vôle.

Druhý tábor je kráľovstvom Satanovým, ktorému sú poddaní všetci tí, ktorí sa riadia neblahým vzorom svojho vodcu a prarodičov, vzpierajúcich sa poslúchať večný Zákon Boží a mnoho vecí podnikajú bez ohľadu na Boha, mnoho potom proti Bohu.

2. Toto dvojité kráľovstvo, ktoré sa podobá dvom obciam, riadeným protichodným zákonodarstvom a sledujúcim protichodné ciele, opísal stručne a výstižne týmito slovami sv. Augustín, ktorými vyjadril príčinu, ktorá obom dala vznik: "Dve lásky splodili dve obce: pozemskú totiž lásku k sebe, ústiacu až v pohrdanie Bohom, nebeskú lásku v pravde k Bohu, ústiacu až k pohrdaniu sebou."¹¹²⁷

Slobodomurárstvo je obcou satanovou

Vybavený najrozmanitejšími zbraňami a s využitím najrôznejších bojových taktík, aj keď nie vždy s rovnakým zápalom a náporom, zrazil sa počas všetkých tých storočí jeden tábor s druhým. V dnešnej dobe je však zrejmé, že stúpenci zla vchádzajú do sprisahania a za vedenia a podpory tzv. Slobodomurárov - spolku, ktorý je široko a ďaleko rozvetvený a má pevnú organizáciu - šikujú sa k rozhodujúcemu boju. Veď už vôbec neskrývajú svoje úmysly a v najväčšej opovážlivosti povstávajú proti Božiemu Majestátu, Cirkvi svätej, verejne a otvorene chystajú záhubu, a to s tým cieľom, aby úplne olúpili, keby to bolo možné, kresťanské národy o dobrodenia, vykúpené Ježišom Kristom, Spasiteľom sveta. Nás potom v zármutku nad týmto zlom pobáda láska, aby sme často volali k Bohu: „Hľa, ako zúria nepriatelia Tvoji a tí, ktorí Ťa nenávidia, pozdvihujú hlavu. Proti ľudu Tvojmu sa tajne dohovoria a

¹¹²⁷ De civitate Dei, XIV 17

v úrade vchádzajú proti Tvojim svätým. Pod'te, hovorí, vyhladíme ich z počtu národov.“¹¹²⁸

3. Za tak naliehavého nebezpečenstva, v dobe tak strašného a tvrdošijného útočenia na kresťanstvo, je Našou povinnosťou upozorniť na nebezpečenstvo, ukázať na nepriateľov a podľa svojich možností čeliť ich zámerom a taktike, aby nezahynuli tí, ktorých spása nám bola zverená, a kráľovstvo Kristovo, ktoré sme prijali pod svoju ochranu, nech nielen bolo silné a neporušene trvalo, ale nech stále vzrastalo po celom svete o nových členov.

Podstata a sila slobodomurárstva

4. Rímski veľkňazi, Naši predchodcovia, vo svojej ustavičnej bdelosti o spásu kresťanského ľudu veľmi rýchlo rozpoznali tohto úhlavného nepriateľa, vynárajúceho sa na denné svetlo z temnôt tajného sprisahania. Vedeli kto je a čo chce dosiahnuť, dokázali tiež myslieť na budúcnosť a pohotovo varovali panovníkov a národy, aby sa nedali nachytať taktikou a nástrahami, prichystanými na ich oklamanie.

5. Prvý upozornil na toto nebezpečenstvo Klement XII. v r. 1738; jeho konštitúciu¹¹²⁹ potvrdil a obnovil Benedikt XIV.¹¹³⁰ a v ich stopách kráčal Pius VII.¹¹³¹ a Lev XII. prevzal do svojej apoštolskej konštitúcie „*Quo graviora*“ (13. 3. 1825) akta a dekréty predchádzajúcich pápežov o tejto veci a potvrdil ich s konečnou platnosťou.¹¹³² V tom istom zmysle vyzneli prejavy Pia VII.¹¹³³ a zvlášť potom Pia IX.¹¹³⁴

6. Keď už bola zjavne odhalená organizácia i duch slobodomurárskej sekty podľa toho, ako sa prejavovala navonok aj z priebehu súdnych procesov, keď bol zverejnený ich poriadok, obrady aj písomné doklady, ku ktorým sa nezriedka pridružilo i ústne svedectvo slobodomurárov samých, pozdvihla táto Apoštolská stolica svoj hlas a verejne vyhlásila, že slobodomurárska sekta bola ustanovená proti právu ľudskému aj Božiemu, aby vyvíjala nemenej zhubnú činnosť proti kresťanstvu ako aj proti štátu. Preto s najväčším dôrazom zakázala, aby sa nikto nestal členom slobodomurárskeho spolku a stanovila tresty,

¹¹²⁸ Žalm 82, 2-4

¹¹²⁹ Cont. In Eminent

¹¹³⁰ Const. Providas 1751

¹¹³¹ Const. Ecclesiam a Christo Jesu, 1821

¹¹³² Const. z 13.3.1825

¹¹³³ Encyklika Traditi, 1829

¹¹³⁴ Encyklika Mirar vos, 1832

ktorými Cirkev spravidla veľmi ťažko postihuje previnilcov. Toto opatrenie popudilo k hnevu slobodomurárov, ktorí si mysleli, že sa môžu vykrútiť alebo aspoň oslabiť pádnosť týchto hlasov odsúdenia jednak tým, že nimi budú opovrhovať, jednak tým, že sa uchýlia k ohováraniam a obvinili pápežov, ktorí príslušné rozhodnutia urobili, že buď nie sú spravodlivé, alebo že nie sú dosť umiernené. Takýmto spôsobom sa teda pokúsili zľahčiť dôležitosť a závažnosť apoštolských konštitúcií Klementa XII., Benedikta XIV., Pia VII. a Pia IX. Popravde sa však vyskytli príslušníci sekty, ktorí priznávajú, aj keď neradi, že opatrenia rímskych pápežov sú úplne oprávnené, ak sa prihliadne ku katolíckemu učeniu a cirkevnej disciplíne. Ukázalo sa, že v tejto veci s pápežmi úplne súhlasia mnohé hlavy štátov a štátnici, ktorí si vytýčili za úlohu informovať Apoštolskú stolicu o slobodomurárskom spolku alebo sami sa rozhodli ich odsúdiť na trest, vydaním príslušných zákonov, ako to bolo v Holandsku, Rakúsku, Švajčiarsku, Španielsku, Bavorsku, Savojsku a niektorých častiach Talianska.

Opatrenia pápežov a skutočný stav vecí

7. Čo je však nanajvýš dôležité, udalosti potvrdili prezieravosť Našich predchodcov; ich predvídateľné a otcovské starosti však nedosiahli vždy a všade žiaduceho úspechu. A to ako pre pokrytectvo a vychytralosť postihnutých sektárov, tak pre nerozvážnu ľahkomyselnosť práve tých, ktorí mali mať najväčší záujem na tom, aby boli ustavične v strehu. Preto sa počas poldruha storočia slobodomurárska sekta napriek očakávaniam neobyčajne rozšírila; odvahou a ľstou prenikla do všetkých odvetví štátneho života a nadobudla takú moc, že ako sa zdá, už štáty takmer ovládla. Tento rýchly a nebezpečný rozmach postihol Cirkev, moc vládcov a všeobecné blaho práve tou pohromou, akú Naši predchodcovia už dávno predpovedali. Dospelo to tak ďaleko, že pre budúcnosť je nutné mať veľké obavy, nie o Cirkev, ktorá má ďaleko pevnejší základ, než aby sa dala vyvrátiť ľudským pričinením, ale o osud tých štátov, v ktorých má príslušnú moc táto sekta, o ktorej hovoríme, alebo iné sekty, ktoré sa slobodomurárom prepožičiavajú za ich pomocníkov a dôverníkov.

Nutnosť pápežovho zásahu

8. Z týchto dôvodov sme nahliadli, akonáhle sme sa ujali vedenia Cirkvi a plne sme si uvedomili nutnosť čeliť váhou svojej vážnosti proti tomuto veľkému zlu, pokiaľ je to v Našej moci. Preto sme sa tiež vysporiadali, keď sa Nám naskytla vhodná príležitosť, s hlavnými zásadami, ktoré sú zrejme preniknuté zvrátenosťou slobodomurárskych ideí. Tak v encyklike „*Quod Apostolico numeris*“ sme sa rozhodli usvedčovať preludy socialistov a komunistov, potom v inom okružnom liste „*Arcanum*“ sme sa usilovali o obhájenie a vysvetlenie pravého a pravdivého pojmu rodinného spoločenstva, ktoré tkvie a pramení v manželstve, navyše potom ešte v encyklike, začínajúcej slovom „*Diuturnum*“, sme vyložili ideu politickej moci podľa zásad kresťanskej múdrosti, ktorá je v podivuhodnej zhode so samotnou prirodzenosťou vecí, s blahom národov a vládcov. Teraz sme si však vytýčili po vzore Našich predchodcov úplne uprieť svoju pozornosť práve na slobodomurársky spolok, na jeho celkové učenie a zameranie, na jeho tradičné názory a spôsob konania, aby tým bola stále viac objasňovaná jeho moc pôsobiť zlo a aby sa tým prispelo k zabráneniu nákazy zhubného moru.

9. Sú rôzne sekty, ktoré sa síce líšia názvom, obradmi, organizačnou formou a pôvodom, keďže však majú akýsi spoločný cieľ a v hlavných veciach sa k sebe pridružujú názorovou podobnosťou, v skutočnosti sa zhodujú so slobodomurárskou sektou. Tá je akýmsi ústredím, odkiaľ sa rozchádzajú a kam sa opäť všetky vracajú. A hoci sa zdá, že tieto sekty práve teraz nechcú zostať ukryté v temnotách a schádzajú sa za denného svetla a pred očami občanov vydávajú svoje časopisy, ak však prenikneme hlbšie do vecí, zostávajú tajnými spoločnosťami a udržujú si svoju taktiku. Ved' väčšina vecí je u nich zahalená rúškom tajomstva a platia tam zákony, že musia s najväčšou obozretnosťou zostať utajené, nie len pred nečlenmi, ale aj pred mnohými príslušníkmi sekty. Sem patria ich naj dôvernejšie a hlavné ciele, mená najvyšších vodcov sprisahaneckých organizácií, všelijaké tajomné schôdzky úzkych krúžkov a rovnako aj ich rozhodnutia, akými prostriedkami majú byť vykonané a ktorých ľudí sa má k tomu použiť. Ten účel zaiste sleduje aj ono mnohonásobné kastovníctvo medzi slobodomurármi, ktoré sa týka tak práv, ako i povinností a úloh. K nemu vedie premyslené rozdelenie rádov, stupňov a prísna disciplína, ktorá im vládne.

Zasväteným slobodomurárom sa s najväčším dôrazom nariaduje, aby sa zaviazali, ba zvláštnou prisahou odprisahali, že nikdy, nikomu a

žiadnym spôsobom neurobia náznakov o svojich kolegoch, dorozumievacích znameniach a učení sekty. Tak pod falošným vonkajším zdaním a s umením ustavičného pretvarovania sa, slobodomurári vynakladajú čo najväčšie úsilie, ako kedysi manichejci, aby sa skryli a nemali iných svedkov okrem svojich ľudí. Vyhľadávajú tajné kúty, lebo to im poskytuje výhody, nasadzujú si masku literátov a filozofov, združujúcich sa k "prehĺbeniu" svojho "vzdelania"; stále majú na jazyku, že sa usilujú o pokrok civilizácie, že prekypujú láskou k sociálne slabým, že sa chcú postarať iba o väčší blahobyť ľudu a aby čo najväčší počet ľudí mal podiel na výhodách, ktoré ponúka občianska spoločnosť. Avšak tieto úmysly, aj keď by boli myslené úprimne, predsa nie sú ich posledným cieľom.

Okrem toho sú prijímaní členovia nútení ešte sľúbiť a zaručiť sa, že budú na slovo poslušní svojim vodcom a majstrom, že im budú úplne poddaní a oddaní, že sú pripravení na každý ich pokyn a na obyčajné znamenie vykonať rozkaz; ak však budú konať inak, potom sa podrobia všemožným hrozným trestom aj smrti. A vskutku, nezriedka sú smrťou trestaní tí, o nich sa súdi, že zradili tajné učenie, alebo že sa vzopreli vykonať uložený rozkaz, a to s takou odvahou a obratnosťou, že vrah veľmi často unikne spravodlivosti prenasledovateľov a pomstiteľov zločinov.

10. Avšak žiť v pretváraní a chcieť zostať utajený, zaväzovať si ľudí ako otrokov a pri tom ich ani dostatočne neupovedomiť, komu vlastne slúžia za nástroj, zbaviť ich vlastnej vôle a používať ich ku každému zločinu, ozbrojiť pravicu k vražde a tým si zabezpečiť beztrestnosť za spáchaný zločin - toť strašná neľudskosť, nezlučiteľná s prirodzeným poriadkom vecí. Preto obyčajný rozum a pravda usvedčuje spoločnosť, ktorá je predmetom Našich úvah, že je v rozpore so spravodlivosťou a prirodzenou mravnosťou.

Slobodomurárstvo a naturalizmus.

A je to tým zrejmejšie, že aj iné, a to dokonalé dôkazy usvedčujú slobodomurársku sektu, že sa svojou prirodzenou povahou prieči mravnosti. Aj keď ľudia vynikajú veľkou preľiakanosťou pri utajovaní a sú zvyknutí klamať, predsa sa nemôže stať taký prípad, aby sa nejako neprejavila príčina, ktorá je taká podľa svojich účinkov. Dobrý strom

nemôže prinášať zlé ovocie, alebo strom zlý ovocie dobré.¹¹³⁵ Ovocie potom plodí slobodomurárska sekta skazonosné a nanajvýš trpké, lebo z úplne zrejmých faktov, ktoré sme vyššie uviedli, vyplýva to, v čom jej záujmy vrcholia, totiž od základu zničiť všetok náboženský a štátny poriadok, ako bol vytvorený kresťanským zriadením a podľa svojich ideí vytvoriť iný, odvodený z rýdzeho naturalizmu.

Slobodomurárstvo a slobodomurári.

11. To, čo sme povedali a čo sa chystáme povedať, treba chápať ako týkajúce sa sekty slobodomurárov, ktorá sa berie genericky, nakoľko sa v nej nachádzajú spoločnosti s ňou spriaznené a združené, neplatí to však o jednotlivých príslušníkoch týchto spoločností. Medzi nimi sa zaiste môžu vyskytovať - a to nie výnimočne - aj ľudia, ktorí síce nie sú bez viny, pretože sa zaplietli do spoločnosti takéhoto druhu, predsa však nemajú sami o sebe účasť na hanebných činoch, ani nepoznajú konečný cieľ, ktorý sa tajné spoločnosti snažia dosiahnuť. Rovnako zo samotných združení niektoré snád' ani vôbec neschvaľujú extrémne závery, ku ktorým by malo logicky dôjsť, ktoré nutne vyplývajú zo spoločných zásad, keby ich hanebnosť sama neodstrašovala svojim hnusom. A opäť miestne a časové okolnosti nútia niektoré združenia, aby si stanovili rozumnejšie ciele, než by si samé priali alebo aké iné združenia sledujú. A predsa sa preto nemajú pokladať za cudzie slobodomurárskej sekte, pretože tú nemožno ani tak posudzovať podľa činov a vykonaných skutočností, ako podľa ideového základu.

Naturalizmus v slobodomurárskej praxi.

12. Jadrom učenia naturalistov je, ako už samotný názov dostatočne naznačuje, že ľudská prirodzenosť a ľudský rozum majú byť učiteľom a zvrchovaným pánom vo všetkých záležitostiach. Podľa toho sa buď' pramálo starajú o svoje povinnosti voči Bohu, alebo ich podvracajú neurčitými a bludnými názormi. Úplne potierajú Božie zjavenie, neuznávajú žiadne náboženské dogmy, žiadnu pravdu, ktorú by neobsiahla ľudská chápanosť, žiadneho učiteľa, ktorému by sa patrilo veriť pre vážnosť jeho úradu. Keďže je potom jedinečnou a len katolíckej Cirkvi vyhradenou úlohou, plne obsiahnuť a pre spásu ľudí neporušene uchovať učenie od Boha prijaté i vážnosť Učiteľského

¹¹³⁵ Mat. 7, 18

úradu s ostatnými nadprirodzenými prostriedkami, preto sa proti nej obracia najväčší hnev a nápor protivníkov.

13. Všimnime si teraz, ako si počína slobodomurárska sekta v náboženskej oblasti obzvlášť tam, kde môže konať podľa seba a vôbec uvážme, či sa - ako sa zdá - v praxi dôsledne nezasadzuje za uplatňovanie zásad naturalistov. Evidentne sa vynakladá dlhé a húževnaté úsilie, aby učiteľský úrad Cirkvi v občianskej spoločnosti nič neznamenal, aby nič neznamerala vážnosť Cirkvi, a preto všeobecne hlásajú a bojujú za to, aby bolo náboženstvo a štát úplne oddelené. Tým vytlačajú zo zákonodarstva a štátnej správy veľmi blahodarný vplyv katolíckeho náboženstva. A v dôsledku toho sa domnievajú, že štáty majú byť vedené úplne bez zreteľa na zriadenie a príkazy Cirkvi.

14. Ani si nepomyslia, ani nedbajú na Cirkev, najlepšiu vodkyňu, kým proti nej nepriateľsky nevystúpia a nepoškodia ju svojou násilnosťou. Podľa nich je dovolené beztrestne napadnúť samotné základy katolíckeho náboženstva slovom, perom aj vyučovaním. Nešetria sa práva Cirkvi a siaha sa na výsady, ktorými bola Bohom obdarená. Ponecháva sa jej čo najmenšia sloboda konania, a to cez zákony, ktoré zdanlivo nevytvárajú dojem, že by ju príliš znásilňovali, ktoré však boli len preto vydané, aby obmedzovali jej slobodu. Taktiež vidíme, že na kňazstvo doliehajú mimoriadne a ťažké zákony, aby početne klesalo a bolo zbavené všetkých prostriedkov, zvyšky cirkevného imania podliehajú veľmi prísnej viazanosti a sú vydané ľubovôli štátnych úradníkov, rehoľné pospolitosti boli zrušené a rozptýlené.

Boj proti pápežstvu.

15. Popravde už dlho zúri boj proti Apoštolskej stolici a rímskemu pápežovi. Najskôr ho síce zbavili, pod predstieranými zámienkami iba svetskej vlády, záštity jeho slobody a práva, čoskoro však bol zahnaný do postavenia nespravodlivého a zároveň neznesiteľného, lebo mu boli zo všetkých strán spôsobované ťažkosti, a to v dnešnej dobe dospelo tak ďaleko, že stúpenci týchto siekt už otvorene vyhlasujú to, čo bolo dlho predmetom ich tajných rokovaní, že sa totiž má odstrániť posvätná moc pápežov a od koreňa vyvrátiť samotné pápežstvo, ktoré je zriadením Božím. A aj keby nebolo iných dôkazov, dost' pre to naznačuje svedectvo ľudí zasvätených, z ktorých väčšina často krát, ako už skôr tak aj opätovne nedávno vyhlásila za skutočný cieľ slobodomurárstva, že s nezmieriteľnými prejavmi nepriateľstva čo najtvrdšie postihujú všetko

katolícke a že neskončia skôr, kým neuvidia v troskách všetko, čo rímski pápeži ustanovili na poli náboženskom.

Slobodomurárska taktika.

16. Ak tým, ktorí sú prijatí ako členovia, nie je nariadované odmietnuť akýmkoľvek slovami katolícke učenie, tak to nielen že neodporuje slobodomurárskym zámerom, ale naopak im skôr slúži. Predovšetkým touto taktikou ľahko oklamú jednoduchých a neobozretných ľudí a nechávajú otvorené dvere pre vstup oveľa väčšieho počtu ďalších. A ďalej tým, že prijímajú do svojich radov príslušníkov všetkých možných náboženstiev, dosahujú v praxi to, že im vstúpia ten veľký blud dnešnej doby, že nie je potrebné sa zaujímať o náboženstvo a že medzi náboženstvami niet rozdielu. Tento postup je zaiste myslený s cieľom zániku všetkých náboženstiev, predovšetkým katolíckeho, ktoré nemožno bez vrcholného bezprávia porovnávať so všetkými ostatnými, pretože jediné zo všetkých je pravé.

Popieranie nadprirodzených právd.

17. Naturalisti idú však ešte ďalej. Keď sa v zásadných veciach dali na nesprávnu cestu, nezadržateľne upadajú do krajnosti, či už pre slabosť ľudskej prirodzenosti, alebo z dopustenia Boha, postihujúceho spravodlivými trestami ich pýchu. Tým sa stáva, že nemajú jasný a pevný názor o pravdách, ktoré sa dajú jasne pochopiť prirodzeným svetlom rozumu, ku ktorým zaiste patria tieto: Boh existuje, ľudská duša je úplne nezávislá od hmoty a je nesmrteľná. Avšak tým istým bludným smerom pláva slobodomurárska sekta a naráža na tie isté úskalia. Aj keď totiž v celku vyznávajú, že Boh existuje, predsa sami dosvedčujú, že s tým všetci jednotlivci úplne nesúhlasia a že nemajú v tejto veci pevný a vyhranený názor. Ostatne sa ani netaja tým, že práve otázka existencie Boha je u nich hlavným prameňom a dôvodom k roztržke, ba je známe, že aj v poslednom čase vznikol medzi nimi nemalý spor o tejto veci. V skutočnosti sekta dáva svojim zasvätencom úplnú voľnosť, aby mohli plným právom obhajovať svoje stanovisko, že Boh je aj že Boh nie je. A tí, ktorí ostro popierajú existenciu Boha, sú bez všetkých ťažkostí "zasväcovaní" ako tí, ktorí sa domnievajú, že Boh síce existuje, majú však o Ňom zvrátené názory, ako to býva u panteistov, čo však nie je nič iné, než ponechať Božiu prirodzenosť akémusi nezmyselnému zdaniu, jej pravú existenciu však poprieť.

18. A keď sa táto najzákladnejšia pravda vyvráti alebo sa ňou otrasie, musia nutne zakolísat' tiež tie pravdy, k poznaniu ktorých nás vedie prirodzený poriadok, že všetko povstalo slobodným aktom vôle Boha Stvoriteľa, že svet je riadený Prozreteľnosťou, že ľudská duša nezaniká a že po tomto pozemskom živote nastane iný.

Dôsledky naturalizmu v súkromnom a verejnom živote.

19. Keď sa pochovajú tieto pravdy, ktoré tvoria základ prirodzeného poriadku a hlavný pilier poznania a životnej praxe, tu sa čoskoro prejavia následky toho v mravnom živote jedinca i spoločnosti. Prechádzame mlčaním nadprirodzené cnosti, ktoré bez zvláštnej Božej priazne a Božieho daru nikto nemôže uskutočňovať, ba ani ich dosiahnuť; je zaiste samozrejmé, že po nich nenachádzame ani stopy u tých, ktorí nechcú poznať a opovrhujú vykúpením ľudského pokolenia, Božou milosťou, sviatosťami a blaženosťou, ktoré majú dosiahnuť v nebi. Hovoríme o povinnostiach, ktoré vyplývajú z prirodzenej mravnosti. Boh totiž, Tvorca sveta a zároveň jeho prezieravý Vládca, cez večný zákon, prikazuje zachovávať prirodzený poriadok, zakazuje ho porušovať; že posledný ľudský cieľ, nesmierne povznesený nad veci ľudské, sa nachádza mimo dosahu pohostinnosti na tomto svete - to sú pramene, to sú zdroje celej spravodlivosti a mravnosti. Ak sa tieto odstránia - čo robia naturalisti rovnako ako slobodomurári - bude znemožnené poznanie toho, v čom spočíva znalosť dobra a zla a nebude sa o čo sa oprieť. Mravouka, ktorá je jedine prijateľná pre slobodomurársky svet a v ktorej chcú vychovávať dospievajúcu mládež, musí byť tá, ktorú nazývajú buď občianskou alebo laickou alebo slobodnou - inými slovami mravnosť, v ktorej nie je ani náznak náboženstva. Ako je však táto morálka úbohá, ako jej chýba akákoľvek pevnosť a pri každom závane vášní sa kymáca, pre to je postačujúcou ukážkou poľutovaniahodné ovocie, ktoré sa už čiastočne ukazuje. Tam kde došlo k odstráneniu kresťanského poriadku a kde sa potom laická morálka celkom ujala slobodnej vlády, tam rýchlo berú za svoje šľachetné a neporušené mravy, pôdu získavajú hroznú a bludnú názory a zo dňa na deň sa šíri zločinnosť. A nad tým sa bedáka a narieka. To isté nezriedka dosvedčujú aj mnohí z tých, ktorí to neradi priznávajú, núti ich však k tomu zrejme pravda.

20. Keďže je okrem toho ľudská prirodzenosť poškrvnená dedičným hriechom a teda oveľa náchylnejšia k neresti než ku cnosti, je úplne nutným predpokladom mravnosti držať na uzde nezriadené

chútky ducha a pudovú stránku podriadit' rozumovej. V tomto boji je veľmi často nutné pohrdnúť pozemskými záujmami a podrobiť sa veľkým útrapám a ťažkostiam, aby rozum zvíťazil a udržal si svoju vládu. Avšak naturalisti a slobodomurári, nemajúc vôbec vieru v Bohom zjavené pravdy, popierajú, že otec ľudského pokolenia zhrešil, a preto sa domnievajú, že slobodná vôľa nie je vôbec „oslabená a naklonená k zlému.“¹¹³⁶ Zásadne prehávajú skvelé vlastnosti ľudskej prirodzenosti, jedine do nej vkladajú podstatu a pravidlo spravodlivosti a nemôžu pochopiť, že je potrebný ustavičný boj a vrcholná vytrvalosť, aby bol zdolaný nápor a ovládnuté chůtky ľudskej pudovej stránky.

Preto tiež vidíme, že ľudom sa bežne ponúka hojnosť všetkých možných lákadiel na prebúdzanie vášní: denná tlač a knihy, ktorým chýba akákoľvek umiernenosť a hanba, divadelné predstavenia, vyznačujúce sa nehanebnosťou, námety diel cynicky čerpané podľa zásad tak zvaného realizmu, všelijaké dômyselné a vyumelkované prostriedky k neviazanému a rozmarnému životu, slovom všetky tie rafinovanosti, lichotiace túžbe po rozkoši, ktoré majú oslabiť a uspať cnosť. Takto hanebne konajú, za to však celkom dôsledne tí, ktorí potláčajú nádej na nebeské dobro a všetku svoju blaženosť pripútavajú k veciam pomimutel'ným a ťahajú ju ako by pod povrch zeme.

Skaza mravov v slobodomurárskom pláne.

Na potvrdenie toho, čo bolo povedané, môže poslúžiť skutočnosť, ktorú možno ťažšie slovami vyjadriť než ju pochopiť. Keďže totiž ľudom chytráckym a preffikaným nikto neslúži s takou otrockou povolnosťou ako tí, ktorých duch je vysilený a podlomený nadvládou vášní, v slobodomurárskej sekte sa vyskytli ľudia, ktorí vyhlásili a navrhli, že sa majú plánovite a umelo nasadiť všetky páky, aby dav vybil svoje vášne ničím neobmedzenou zlobou; len týmto spôsobom budú úplne v ich moci a povol'ným nástrojom ku každému zločinu.

Rodina a výchova.

21. Pokiaľ ide o rodinné spolužitie, dá sa celé učenie naturalistov vystihnúť takto: manželstvo je len akýmsi druhom občianskej zmluvy; právom je ho možné rozviazať so súhlasom tých, ktorí zmluvu uzavreli,

¹¹³⁶ Tridentský koncil, zasadnutie VI., De justif., c. 1. Text: "tametsi in eis (sc. Judaeis) liberum arbitrium minime extinctum esset, viribus licet attenuatum et inclinatum".

moc nad manželským zväzkom prináleží tým, ktorí riadia štát. Pri výchove detí sa im nemá vstúpať žiadny pevný a vyhranený názor; to je záležitosťou každého z nich, aby si samy zvolili svoje náboženstvo. V tom sa však s naturalistami úplne zhodujú slobodomurári, a nielen že sa zhodujú, ale sa už dlho snažia, aby tieto názory prenikli do mravov a do každodenného života. V mnohých krajinách, a to aj katolíckych, je uzákonené, že nie je povolený žiaden sobáš okrem civilného, inde zákony umožňujú rozluky, inde sa vynakladá úsilie, aby to čo najskôr bolo dovolené. A tak vývoj smeruje k tomu, aby sa zmenila podstata manželských zväzkov, ktoré sa majú stať neistými a vratkými spojeniami, ktoré spriahne vášeň a zase rozviaže, keď manželov ovládnu vrtochy.

Sekta slobodomurárov s najväčšou jednomyselnosťou smeruje aj k tomu, aby na seba strhla výchovu mládeže. Cítia, že môžu ľahko podľa svojej ľubovôle ovplyvňovať poddajný a ohybný vek a tak deti usmerniť ako chcú. Preto nedovoľujú, aby na výchove a vyučovaní detí mali podiel služobníci Cirkvi, a to ani ako učitelia, ani ako vychovávateľia, a už na viacerých miestach dosiahli to, že výchova dospievajúcej mládeže úplne podlieha laikom a vo výchove mravnej vytesnili akékoľvek poučenie o tých najväčších a najsvätejších povinnostiach, ktoré viažu človeka k Bohu.

Rovnosť a sloboda - slobodomurárske heslo.

22. Nasledujú zásady politickej vedy. V tomto odbore naturalisti tvrdia, že všetci ľudia sú rovnoprávni a že ich postavenie je po všetkých stránkach úplne rovnaké. Každý jedinec je svojou prirodzenosťou slobodný, nikto nemá právo druhému rozkazovať; chciet' potom, aby ľudia boli poslušní akejkoľvek autorite, keď vychádza odinakial' než od nich samotných, znamená ich znásilňovať. Ľud je teda zvrchovaným pánom: vládnuť možno len s poverením alebo súhlasom ľudu, takže je zaiste dovolené zbaviť vládcov ich hodností aj proti ich vôli. Zdrojom týchto občianskych práv je buď ľud alebo vládna moc v štáte, a to len taká, ktorá zodpovedá moderným predstavám. Okrem toho je žiaduce, aby štát bol bez Boha; niet dôvodu, prečo by sa pri rôznych formách náboženstiev dávala prednosť jednému pred druhými - všetky musia byť postavené na rovnakú úroveň.

23. Potom je jasnejšie, ako by to bolo potrebné dokazovať, že tieto náuky nachádzajú rovnaké zalúbenie u slobodomurárov a že podľa ich obrazu a vzoru chcú utvárať štáty. Ved' sa už dlho usilujú o to všetkými

silami a prostriedkami, a práve tým razia cestu omnoho radikálnejším sektárom, ktorí z toho vyvodzujú ešte horšie závery a vymýšľajú si majetkové vyrovnanie a po odstránení stavovských a majetkových rozdielov aj spoločné užívanie všetkých hmotných statkov.

Stručné odmietnutie slobodomurárskych zásad.

24. Z toho, čo sme v hrubých rysoch objasnili, dostatočne vyplýva, čím vlastne je slobodomurárska sekta a akými cestami sa uberá. Hlavné slobodomurárske dogmy sú v tak veľkom rozpore s rozumom a logikou, že nemôže byť nič zvrátenejšieho. Chciť zo sveta zničiť náboženstvo a Cirkev, ktorú Boh sám založil a ktorej večnosť zabezpečuje svojou ochranou, chciť po osemnástich storočiach znovu privolať pohanské mravy a zriadenie, to je znamenie veľkorysej hlúposti a nanajvýš opovážlivej bezbožnosti. A nie je ani menej strašné ani ľahšie znesiteľné to, že sa odmietajú dobrodenia, ktoré Ježiš Kristus získal svojou dobrotou nielen jednotlivým ľuďom, ale aj rodinnej a občianskej spoločnosti, dobrodenia, ktoré sú aj podľa úsudku samotných nepriateľov kresťanstva veľmi veľké. V tomto šílenom a ohavnom úsilí sa dá takmer rozpoznať ona nezmieriteľná nenávisť a pomstychtivosť, ktorou Satan plánie proti Ježišovi Kristovi. Podobný je aj druhý cieľ slobodomurárov, ktorí sa horlivo pokúšajú vyvrátiť hlavné základy spravodlivosti a mravnosti, a ponúkajú sa za pomocníkov tým, ktorí ako hovädá chcú, aby bolo dovolené, čokoľvek sa im zapáči, čo nie je nič iné ako hnať ľudské pokolenie k potupnej a nečestnej záhube.

Istotne tieto nebezpečenstvá zväčšujú zlo, ktoré podľa plánu má postihnúť ako rodinné tak občianske spolužitie. Ako sme už inde objasnili, podľa súhlasného názoru takmer všetkých náboženstiev a všetkých čias, existuje v manželstve¹¹³⁷ čosi posvätného a záväzného; Boží zákon potom ustanovuje, že manželstvo je nerozlučiteľné. Keby bolo pripravené o svoj posvätný charakter, keby ho bolo dovolené rozlúčiť, potom nutne bude rodina vydaná napospas neistote a zmätkom, ženy budú zbavené svojej dôstojnosti a o deti a ich potreby nebude spoľahlivo postarané. Ak štát nevenuje žiadnu starostlivosť náboženstvu a pri usporiadaní štátnej správy neberie vôbec ohľad na Boha, ako keby vôbec neexistoval, potom je to zaslepenosť, o akej nebolo počuť ani u pohanov, lebo v ich zmýšľaní a cítení tak pevne tkvela predstava nielen o bohoch, ale boli do tej miery presvedčení o

¹¹³⁷ Arcanum, no. 81.

potrebe verejného kultu, že sa domnievali, že ľahšie je možné nájsť mesto bez pôdy ako bez boha. Ved' pospolitosť ľudského pokolenia, ku ktorej svojou prirodzenosťou tiahneme, bola ustanovená Bohom, pôvodcom ľudskej prirodzenosti. Od Neho potom ako od svojho Počiatku a Zdroja prýšti mohutný prameň nespočetných dobier, ktorými príroda oplýva. Preto sme ako jednotlivci hlasom samotnej prirodzenosti nabádaní, Boha zbožne a sväto ctiť, lebo sme od Neho dostali život a dobrá, ktoré sú životu dávané do vienka a rovnaký dôvod ctiť Ho majú národy i štáty. Preto je jasné, že tí, ktorí chcú občiansku spoločnosť zbaviť každej náboženskej povinnosti, si počínajú nielen nespravodlivo, ale aj nerozumne.

25. Pretože ľudia sa rodia, aby sa z Božej vôle združovali do občianskej pospolitosti, je aj vládna moc tak nevyhnutným putom občianskeho spojenia, že sa nutne musí rozpadnúť, ak sa toto puto odstráni. V dôsledku toho je vládna autorita odvodená od toho istého Pôvodcu, ktorý splodil spoločnosť. Z toho potom logicky vyplýva, že vládca je služobníkom Božím, nech ním je ktokoľvek. Preto, ak to vyžaduje cieľ a prirodzená povaha ľudskej spoločnosti, patrí sa počúvať spravodlivé príkazy zákonitej moci, nie inak než velebnosťou Boha, Vládca vesmíru. Je najväčším omylom tvrdenie, že to záleží na vôli ľudu a že sa môže vypovedať poslušnosť, kedykoľvek sa to ľudu zachce.

26. Podobne nikto nepochybuje, že všetci ľudia sú si navzájom rovní, ak prihliadneme k spoločnému pôvodu a prirodzenosti, k poslednému cieľu, ktorý je každému človeku vytýčený, k právam a povinnostiam, ktoré z toho prirodzene vyplývajú. Keďže však nemôžu mať všetci rovnaké vlohy a vzájomne sa líšia ako duševnými schopnosťami, tak telesnými silami a ohromne sa líšia mravmi, vôľou a povahovými črtami, preto nič tak neodporuje rozumu, ako chcieť všetko bez rozdielu zahrnúť v jedno a do dôsledku uskutočnenú rovnosť zaviesť do života politického zriadenia. Ako sa dokonale utvorené ľudské telo skladá zo skĺbenia a spojenia údov, ktoré sa líšia svojím tvarom i funkciou, ako sú zosúladené na svojom mieste, vytvárajú krásny a silný celok, preukazujúc potrebné služby, tak aj v štáte vykazujú jedinci, ktorí ho tvoria, takmer neobmedzenú rôznorodosť. Keby potom títo jednotlivci boli považovaní za rovných a každý by mohol konať podľa svojej ľubovôle, nebude nič hroznejšieho než taký štát. Naopak, ak sa ponechá rozloženie stupňov dôstojnosti, záujmov a zručností a ak jednotlivci pracujú podľa svojich schopností pre spoločné

dobro, budú poskytovať obraz štátu, ktorý je dobre usporiadaný a zodpovedá prirodzenému poriadku.

27. Nakoniec v dôsledku buričských bludov, o ktorých sme sa zmienili, sa musia štáty obávať najväčších hrozieb, lebo po odstránení bázne pred Bohom, úcty k zákonom Božím, po pohrdaní vážnosťou vládcov, keď sa dovoľuje a schvaľuje svojvôľa povstania, keď vášne davu sú vybičované ku svojvôli a jedinou uzdou je strach pred trestom, tu nutne musí prísť k všeobecnej revolúcii a k rozvráteniu existujúceho poriadku. A práve tento revolučný prevrat premyslene plánujú a otvorene vyhlasujú socialistické a komunistické strany a nech slobodomurárska sekta nehovorí, že počiny socialistov a komunistov sú jej cudzie, lebo jednak príliš praje ich zámerom a jednak stojí s nimi na tej istej názorovej základni. A hoci sa všade nesiaha k najradikálnejším pokusom, nesmie sa to pričítať ani učeniu sektárov, ani ich vôli, ale pôsobeniu svetla Bohom zjaveného náboženstva, ktoré nemožno uhasiť a tiež zdravšej časti ľudstva, ktoré odmieta otroctvo tajných spoločností a statočne čelí ich bláznivým pokusom.

Slobodomurári pri práci

28. Kiež by všetci posudzovali strom podľa ovocia a spoznali semeno a pôvod ziel, ktoré na nás doliehajú a nebezpečenstvá, ktoré nám hrožia. Máme čo robiť s nepriateľom prefíkaným a ľstivým, ktorý lichotí sluchu národov a vládcov a jedných aj druhých nachytal populárnymi frázami a pochlebovaním. Tým, že sa slobodomurári predstieraním priateľstva votreli do priazne vladárov, sledovali ten cieľ, aby práve ich získali za silných spojencov a pomocníkov na potlačenie katolicizmu. Aby si ich úplne osedlali, vytrvalo ohovárali Cirkev, že zo žiarlivosti zvädza s vladármi boj o kráľovskú moc a práva. Keď sa o tejto taktike ubezpečili a nadobudli odvahu, začali získavať ohromnú moc v štátnej správe, neustále boli pripravení otriasať základmi krajiny a zvrhávať hlavy štátov, nepravdivo ich obviňovať a vypovedať, kedykoľvek sa zdalo, že si pri výkone vlády počínajú inak, než je slobodomurárskym prianím.

Nie inak si vysmievaním robia posmech z národov. Na plné ústa rozhlasujú frázy o všeobecnej slobode a blahobyte, národ zaslepili tvrdením, že vraj Cirkev a vladári sú hlavnou prekážkou, aby sa ľud povzniesol z nespravodlivého otroctva a núdze. Svojím novátorstvom uviedli ľud do varu a prebudili u neho smäd po zvrhnutí jednej i druhej moci. Avšak skôr sa iba čaká a dúfa v budúci blahobyť, než aby bol

uskutočnený. Naopak, ľud je ešte viac ujarmovaný a nútený odrieknuť si aj to uľahčenie v biede, ktorého by sa mu ľahko a v hojnej miere mohlo dostať, keby jeho pomery boli upravené podľa kresťanského zriadenia. Čokoľvek však ľudia podnikajú proti Božiemu poriadku, ktorý bol prozreteľnosťou ustanovený, žne za to ich pýcha taký trest, že na biedny a len na oko skvelý osud, narážajú práve tam, kde vo svojej nerozvážnosti očakávali osud šťastný, zodpovedajúci ich prianiam.

Cirkev, vládcovia a dobro ľudu

29. Cirkev potom s najväčším dôrazom prikazuje ľuďom, aby poslúchali Boha, najvyššieho Vládcu nad všetkým. Krivdilo by sa jej teda a bolo by zlým názorom, že buď žiarli na svetskú moc, alebo že si čiastočne privlastňuje moc vládcov. Cirkev naopak v plnom rozsahu ukladá ako povinnosť a zaväzuje vo svedomí dávať svetskej moci to, čo je spravodlivé jej dávať. Tým, že vládna moc sa odvodzuje od samého Boha, sa veľmi prispieva k dôstojnosti svetskej moci a nemálo jej to pomáha pri získavaní úcty a blahovôle občanov. Cirkev tiež ako priateľka mieru a živiteľka svornosti zahŕňa všetkých materskou láskou. Dbá jedine o to, aby bola ľuďom nápomocná a preto učí spájať spravodlivosť so zhovievavosťou, vládu so spravodlivosťou a zákony s umiernenosťou - nikoho právo sa nesmie porušovať, musí sa pracovať na udržaní poriadku a pokoja v štáte, súkromnou i verejnou starostlivosťou sa musí uľahčovať v biede, a to v najvyššej možnej miere. Ale práve preto sa domnievajú alebo - aby sme použili slová Augustínove - chcú, aby sa ľudia domnievali, že kresťanské učenie nie je zlučiteľné s dobrom štátu, pretože nehodlajú vybudovať štát na pevných základoch cností, ale na beztrestnosti nerestí. Na základe tohto objasnenia by bolo predovšetkým v zhode s politickou prezieravosťou a nutné pre záchranu celku, aby sa vládcovia a národy nespájali so slobodomurármi, ale aby sa spojili s Cirkvou k odrážaniu slobodomurárskych útokov.

Odsúdenie slobodomurárstva

30. Nech sa toto tak ťažké a príliš rozšírené zlo bude akokoľvek vyvíjať, je Našou povinnosťou, ctihodní bratia, plne sa venovať hľadaniu lieku. Keďže zaiste chápeme, že najpevnejšia nádej spočíva v sile Bohom zjaveného náboženstva - slobodomurári ho tým viac nenávidia, čím väčší strach z neho majú - preto pokladáme za najdôležitejšie použiť tento najzdravší zdroj ako pomocníka proti spoločnému nepriateľovi. My preto uznávame platnosť všetkých i jednotlivých opatrení a

potvrďujeme svojou Apoštolskou autoritou, čokoľvek Naši predchodcovia rímski pápeži ustanovili, aby čelili konaniu a pokusom slobodomurárskym. Taktiež potvrďujeme všetko, čo pod trestom zakázali, buď aby odradili veriacich od vstupu do takýchto spoločností alebo ich prinútili z nich vystúpiť. A pri tom určite najviac spoliehame na dobrú vôľu kresťanov a prosíme každého z nich v mene vlastnej spásy a žiadame, aby sa považovali viazaní vo svojom svedomí, že sa ani v najmenšom neodchýlia od toho, čo v tejto veci Apoštolská stolica nariadila.

Výzva k biskupom

31. Vás potom, ctihodní bratia, čo najdôraznejšie žiadame, aby ste s nami spolupracovali a usilovne sa snažili vyhubiť túto morovú nákazu. Musíme hájiť slávu Božiu a spásu duší; ak v boji budete mať tieto dve veci pred očami, nebude vám chýbať odvaha, nebude sa vám nedostávať statočnosti. Je vecou vašej prezieravosti posúdiť, ktorými prostriedkami by sa najlepšie dali zdolať prekážky a ťažkosti.

Zoznámiť ľud so slobodomurárstvom

Keďže však autorita spojená s naším úradom nám ukladá povinnosť, aby sme vám sami načrtli nejaký postup pri konaní, vytýčme si toto:

Za prvé zo všetkého najskôr je potrebné strhnúť slobodomurárom masku a ukázať im ich vlastnú tvár. Ďalej je potrebné, aby ste poučovali ľud svojimi rečami a pastierskymi listami zaoberajúcimi sa touto témou, aké úskoky používajú tieto spoločnosti, aby zvädzali ľudí a vábili ich do svojich radov, aké zvrátené názory majú a ako hanebne konajú. A ako to už viackrát potvrdili Naši predchodcovia, nech si nikto nemyslí, že sa smie z akéhokoľvek dôvodu stať členom slobodomurárskej sekty, ak má pre neho katolícka viera a vlastná spása takú cenu, akú má mať. Nech nikoho neoklame pokrytecká počestnosť - niekomu sa totiž môže zdať, že slobodomurári nepožadujú nič, čo by bolo v rozpore so sviatosťou náboženstva a mravov, pretože však celá ideológia a účel sekty sú úplne nerestné („Natura sceleris“ t.j. „Svojou podstatou zločin“ pozn. prekl.) je správne, že nie je dovolené stať sa slobodomurárom alebo ich akokoľvek podporovať.

Náboženské vzdelávanie

32. Za druhé je potrebné neprestajnými kázňami a povzbudzovaním získať ľud pre horlivé vzdelávanie sa v náboženstve a

k tomu cieľu vrelo odporúčame, aby sa aktuálnymi spismi a prednáškami vysvetľovali základy tých náuk, na ktorých spočíva kresťanská filozofia. Účelom toho je liečiť vzdelávaním chorobné názory a opevniť ľudskú myseľ proti mnohotvárnym podobám bludov a rôznym lákadlám nerestí, a to najmä teraz, kedy bezuzdnosť písania ide ruka v ruke s nenásytnou dychtivosťou po poučení. Je to zaiste náročná úloha.

33. Veľká je to práca; ale v nej bude duchovenstvo zdieľať vašu prácu, ak bude prostredníctvom vašej starostlivosti vybavené tým, že sa naučí viesť disciplinovaný život a bude riadne vedecky vzdelané.

Spolupráca laikov

Popravde však vec tak krásna a tak ťažká vyžaduje spolupôsobenie čínorodých laikov, ktorí v sebe spájajú lásku k náboženstvu a k vlasti a sú dobrej povesti a dobrého vzdelania. Až spojíte úsilie kňazov a laikov, pričinia sa, ctihodní bratia, aby ľudia získavali hlbokú znalosť Cirkvi a zamilovali si ju; ved' čím lepšie ju budú poznať a čím viac ju budú milovať, tým viac si znechutia tajné spoločnosti a budú sa ich vystríhať.

Tretí rád svätého Františka

34. Preto tiež nie bezdôvodne sa ujímame tejto vhodnej príležitosti a opäť pripomíname, čo sme už inde vyložili, aby ste horlivo šírili a dožičili ochranu Tretiemu rádu sv. Františka, ktorého stanovy sme nedávno s prezieravou miernosťou upravili, pretože celým účelom poriadku, ako bol stanovený jej zakladateľom, je pozývať ľudí k napodobňovaniu Ježiša Krista, k láske k Cirkvi, k praktizovaniu všetkých kresťanských cností, a preto môže preukázať veľké služby pri potláčaní nákazy najhorších siekt. Nech teda deň odo dňa mohutnie toto sväté združenie, od ktorého možno medzi inými plodmi očakávať to skvelé ovocie, že ľudský duch sa dá získať pre slobodu, bratstvo a právnu rovnosť, nie pre slobodomurármi nezmyselne vymyslené heslá, ale pre takú rovnosť a bratstvo, aké Ježiš Kristus zjednal ľudskému pokoleniu a ako ich uskutočnil sv. František.

Hovoríme o slobode Božích detí, ktorá nás oslobodzuje od služby Satanovi a vášňam, najnešľachetnejším to pánom; hovoríme o takom bratstve, ktorého pôvod spočíva v Bohu, spoločnom Stvoriteľovi a Otcovi všetkých, hovoríme o rovnosti, stojacej na stĺpoch spravodlivosti a lásky, ktorá neodstraňuje všetky rozdiely, ale z rozmanitosti života, služieb a záľub vytvára onen podivuhodný a takmer harmonický súlad,

ktorý svojou prirodzenou povahou smeruje k úžitku a dôstojnosti občianskeho spolužitia.

Nové robotnícke odborárstvo podľa starých vzorov

35. Na treťom mieste stojí ono múdre zriadenie predkov, od ktorého sa počas doby upustilo, ktoré však môže slúžiť za vzor pre vytváranie niečoho podobného v súčasnosti. Myslíme tým cechy (stavy) čiže združenia remeselníkov, ktoré by pod záštitou náboženstva zároveň obhajovali aj hmotné záujmy a bdeli nad mravnou úrovňou robotníctva. A ak ich naši predkovia podrobili skúške a po storočných skúsenostiach došli k názoru, že sa osvedčujú a sú užitočné, dospeje k tomu snád' aj naša doba, pretože majú osobitný význam pri podlomení sektárskych síl. Tí, ktorí sa namáhajú a chudobný živoria, nielen že sú už pre svoje postavenie jediní zo všetkých hodní najväčšej lásky a útechy, ale sú tiež najviac vydaní napospas zvodcom, uchyl'ujúcim sa ku ľsti a podvodu. Preto je potrebné ich podporovať s čo najväčšou láskavosťou a pozývať ich do počestných združení, aby neboli priťahovaní do zlých. Preto by sme si veľmi priali, aby pre blaho ľudu boli tieto cechy prispôsobené dobe a obnovené pod vedením a záštitou biskupov. Máme potom nemalú radosť z toho, že už na viacerých miestach boli ustanovené takéto združenia a rovnako aj zväzy zamestnávateľov; obe tieto združenia si stanovili za cieľ pomáhať počestnej triede proletárov, podporovať a chrániť ich deti a rodiny a udržiavať v nich popri mravnej neporušenosti i lásku k nábožnosti a znalosť náboženských právd.

Kresťanská charita

V tejto súvislosti nechceme nespomenúť tú spoločnosť, ktorá dáva tak viditeľný a žiarivý príklad a je tak preslávená svojimi zásluhami o úbohých ľuďoch. Ide o spoločnosť, pomenovanú podľa svojho zakladateľa sv. Vincenta z Pauly, ktorej dielo a cieľ sú dobre známe. V tom totiž spočíva celá jej činnosť, že sama od seba vychádza v ústrety ťažko skúšaným úbohým ľuďom a robí to s obdivuhodným dôvtipom a skromnosťou, lebo čím chce byť skromnosť menej nápadná, tým je lepším vyjadrením kresťanskej lásky k blížnemu, tým viac prispieva k uľahčeniu ľudských bied.

Výchova mládeže

36. Po štvrté potom, aby sme dosiahli ľahšie svoj cieľ, zverujeme Vašej svedomitej bdelosti ešte viac mládež, ktorá je nádejou ľudskej

spoločnosti. Výchove mládeže venujte najväčšiu časť svojich starostí a nemyslite si, že akákoľvek ostražitosť je dosť veľká, aby nebolo potrebné vyvinúť ešte väčšiu preto, aby dospievajúca mládež bola ochránená pred tými školami a učiteľmi, pri ktorých máte obavu pred morovým dychom siekt. Podľa Vášho príkladu nech pri vštepovaní prikázaní viery vynaložia rodičia, duchovní vodcovia a farári úsilie, aby vhodným spôsobom dôrazne upozornili deti a chovancov na hanebnú povahu takých spoločností a aby ich včas naučili odolávať ľstivej a mnohotvárnej taktike, ku ktorej sa spravidla propagátori siekt uchylujú, aby tak chytili ľudí do svojich sietí, ba nebudú si počínať nevhodne ani tí, ktorí riadne pripravujú deti k prvému svätému prijímaniu, ak prinútiť každé dieťa, aby sa rozhodlo a zaviazalo, že bez vedomia rodičov a bez rady farára alebo spovedníka nikdy nevstúpi do žiadneho spolku.

Posledné odporúčanie: modlitba a činnosť

37. Zaiste plne chápeme, že naša spoločná práca pri vytrhávaní zhubnej buriny na poli Pána nebude korunovaná úspechom, ak nám dobrotivo nepomôže pri našom namáhaní nebeský Hospodár vinice. Je preto nutné vyprosovať si čo najúpenlivejšie a najúzkostlivejšie Jeho pomoc a prispenie, také veľké, ako si vyžaduje vážne nebezpečenstvo a veľká tieseň. Slobodomurárska sekta posilnená svojimi úspechmi drzo zdvíha hlavu a ako sa zdá, nebude vôbec klásť medze svojej zarytosti. Všetci jej straníci sú spätí akousi tajnou dohodou a spoločnými tajnými cieľmi, preukazujú si vzájomne služby a jedni povzbudzujú druhých v odvahe k páchaniu zla. Tak rozhodný útok si vyžaduje rovnako rozhodnú odvalu; nuž potrebné je to, aby sa aj všetci dobrí združili v čo najširšom spoločenstve a to ako činu, tak modlitby. Od nich teda žiadame, aby sa proti postupujúcej sile siekt postavili svorne do zovretého šíku a ani o piad' neustúpili a tiež nech úpenlivo vzťahujú svoje ruky k Bohu v modlitbe a od Neho nech sa dožadujú, aby kresťanstvo kvitlo a vzmáhalo sa, Cirkev nech si vydobyje potrebnú slobodu, zblúdilí kiež sa vrátia na cestu spásy a nech už raz bludy ustúpia z cesty pravde a následne neresti potom nech urobia miesto cnosti. Za svoju pomocníčku a prostrednicu majme Pannu Máriu, Matku Božiu, aby Tá, ktorá už od svojho Počatia premohla Satana, ukázala svoju moc nad nesvätými sektami, pri ktorých sa s neskrotnou vierolomnosťou a pokrytectvom tak viditeľne oživuje onen diabolský duch spupnosti. Dovoľávame sa pomoci kniežaťa vojska nebeského sv. Michaela, víťaza nad mocou pekla a tiež sv. Jozefa, snúbenca Najsvätejšej Panny, blahodarného patróna katolíckej Cirkvi v nebi,

apoštolov Petra a Pavla, veľkých rozsievačov kresťanskej viery a jej nepremožiteľných ochrancov. Pod ich ochranu a vo vytrvalosť spoločných modlitieb skladáme dôveru, že Boh náležite a dobrotivo prispeje na pomoc ľudskému pokoleniu, uvrhnutému do toľkého nebezpečenstva.

38. Ako záruku nebeských dobier a Našej blahovôli, udeľujeme Vám, ctihodní bratia, kléru a všetkému ľudu, zverenému Vašej ochrane, s vrúcnou láskou Naše apoštolské požehnanie.

Dané v Ríme u sv. Petra 20. apríla 1884, siedmeho roku nášho pontifikátu.

Zdroj:

<http://dielnasj.blogspot.com/p/humanum-genus-lev-xiii.html>

http://w2.vatican.va/content/leo-xiii/en/encyclicals/documents/hf_l-xiii_enc_18840420_humanum-genus.html

DEKRÉTY PÁPEŽOV PROTI PROTESTANTIZMU

ODSÚDENIE OMYLOV MARTINA LUTHERA. Exsurge Domine. (Lev X. 1520)

Povstaň, Pane, a súd' svoju vlastnú vec. Pamätaj na svoje výčitky tým, ktorí sú po celý deň plní bláznovstva. Vypočuj naše modlitby, pretože sa objavili líšky, ktoré sa snažia zničiť vinicu, ktorej vinný lis si šliapal. „Keď si mal vystúpiť k svojmu Otcovi, odkázal si nám moc a starostlivosť nad vinicou ako obraz triumfujúcej Cirkvi, ktorú si odovzdal Petrovi, ako jej hlave a tiež jeho nástupcom. Diviak z lesa sa snaží ju zničiť a každá divá zver sa ňou živí.

Povstaň Peter, a naplň tento pastiersky úrad, ktorý ti bol daný Božou výsadou, ako bolo spomenuté vyššie. Maj na zreteli spor svätej Rímskej Cirkvi, matky všetkých cirkví a učiteľky viery, ktorú si podľa Božieho poriadku posvätil svojou krvou. Varoval si, že proti Rímskej Cirkvi, povstanú klamúci učelia, zakladajúc ruinujúce sekty a priťahujúc na seba rýchlu záhubu. Ich jazyky sú oheň, neutíchajúce zlo, plné smrteľného jedu. Majú horkú zanietenosť, svár vo svojich srdciach, vychvaľujú sa a klamú proti pravde.

Prosíme aj teba, Pavol, aby si povstal. Bol si to ty, ktorý si osvietil a osvetľoval Cirkev svojim učením a mučením, ako Peter. V tejto dobe povstáva nový Porphyrius, ktorý ako kedysi ten starý, neprávom napadol svätých apoštolov, teraz útočí na svätých pápežov, našich predchodcov.

Obviňuje ich, v rozpore s tvojim učením, namiesto toho, aby ich prosil. Nehanbí sa ich napádať, zraňuje ich a keď zúfa nad tým, čo spôsobil, uchýli sa k urážkam. Je ako heretici, „ktorých poslednou obranou“, ako hovorí Hieronymus, „*je, že svojimi jazykmi začnú chrliť hadí jed, keď vidia, že ich konanie sa má odsúdiť, a začnú urážať, keď vidia, že sú porazení.*“ Lebo hoci si povedal, že musia existovať herézy na skúšku veriacich, stále musia byť na tvoj príhovor a s tvojou pomocou už v zárodku zničené, aby nerástli alebo nezúrili ako tvoji vlci. Nakoniec nech povstane celá Cirkev svätcov a zvyšok univerzálnej Cirkvi. Niektorí, ktorí kladú na bok, jej pravý výklad Svätého písma, sú v mysli zaslepení otcom lží. Cítia sa múdri vo svojich očiach a podľa starodávnej praxe heretikov, interpretujú to isté Písmo inak, ako vyžaduje Duch Svätý. Ako tvrdí Apoštol, inšpirovaní sú iba ich vlastným zmyslom pre ctižiadostivosť a kvôli sláve u ľudí. V skutočnosti

prekrúcajú a falšujú Písmo. V dôsledku toho podľa Hieronýma „*Už to nie je Kristovo evanjelium, ale ľudské, alebo čo je horšie, diablove.*“

Vyzývam, nech povstane celá táto svätá Božia Cirkev a s požehnanými apoštolmi nech sa prihovárajú u všemohúceho Boha, aby očistila chyby svojich oviec, vyhnala všetky herézy z krajín veriacich a radovala sa z udržiavania pokoja a jednoty Jeho svätej Cirkvi. Pretože z úzkosti a zármutku mysle, len ťažko môžeme vyjadriť to, čo už nejaký čas dolieha k našim ušiam zo správ spoľahlivých mužov a z rečí ľudí; bohužiaľ, videli sme dokonca aj našimi očami a čítali sme rôzne omyly. Niektoré z nich už boli odsúdené koncilmi a konštitúciami našich predchodcov a výslovne uvádzajú dokonca bludárstvo Grékov a Čechov. Ďalšie omyly sú pre zbožné uši, buď heretické, falošné, škandalózne alebo urážlivé, ako je zvädzanie jednoduchých myslí, čo vychádza od falošných zástancov viery, ktorí vo svojej hrdej ctižiadostivosti túžia po svetovej sláve a na rozdiel od učenia Apoštola, si želajú byť múdrejší, ako by mali byť. Ako hovorí Hieroným, ich výrečnosť, ktorú nepodporuje autorita Písma, by nezískala dôveryhodnosť, pokiaľ by nepodporovali svoje zvrátené učenie aj s Božími svedectvami, avšak zle interpretovanými. V súčasnosti sa z ich pohľadu stratil strach z Boha.

Tieto omyly boli na podnet ľudskej rasy oživené a nedávno sa rozšírili medzi nemeckým národom. Smútime o to viac, že sa to stalo tam, pretože my aj naši predchodcovia sme vždy držali tento národ v lone našej náklonnosti. Lebo po tom, čo ríša bola prenesená Rímskou Cirkvou od Grékov k tým istým Nemcom, naši predchodcovia a my sme si vždy z pomedzi nich brali obhajcov Cirkvi. Je isté, že títo Nemci, ktorí boli skutočne nemecky verní katolíckej viere, boli vždy najhorlivejšími oponentmi heréz, o čom svedčia tie chvályhodné konštitúcie nemeckých cisárov o slobode, obrane Cirkvi, a vyhnaní a vyhladení všetkých heretikov z Nemecka. Tieto konštitúcie, ktoré boli v minulosti vydané a potom potvrdené našimi predchodcami, uvádzajú najťažšie tresty, dokonca aj stratu pôdy a panstva pre každého, kto ich ukrýval alebo nevyhostil. Keby sa tak dialo dnes, tak my, ako aj oni by sme boli zjavne bez tohoto narušenia. Svedčí o tom aj odsúdenie a potrestanie bludárstva Husitov a Wyclifitov na Kostnickom koncile, ako aj Hieronymom pražským. Svedkom toho je krv Nemcov, tak často preliata vo vojnách proti Čechom. Posledným svedkom je vyvrátenie, odmietnutie a odsúdenie, vyššie uvedených omylov, alebo mnohých z nich, ktoré sa nie menej ako pravda a svätosť, vyučovali na

univerzitách v Kolíne a Louvaine, najodddanejšími pestovateľmi náboženstva na Pánovom poli. Mohli by sme uviesť aj mnoho ďalších faktov, ktoré sme sa rozhodli vynechať, aby sa nezdalo, že tu skladáme históriu.

Na základe nášho pastoračného úradu, zvereného nám Božou láskavosťou, nemôžeme, bez potupenia kresťanského náboženstva a zranenia pravej viery, už za žiadnych okolností tolerovať alebo prehliadať zhubný jed vyššie uvedených omylov. Niektoré z týchto omylov sme sa rozhodli zahrnúť do tohto dokumentu; ich obsah je takýto:

1. Je to heretický, ale bežný názor, že sviatosti nového zákona dávajú milosť tým, u ktorých nevznikla prekážka.
2. Popierať, že u dieťaťa po krste zostáva hriech, znamená opovrhovať Pavlom aj Kristom.
3. Zápalné zdroje hriechu, aj keď niet skutočného hriechu, oddialia odchod duše z tela pri vstupe do neba.
4. Nedokonalá láska človeka v čase smrti nevyhnutne so sebou prináša veľký strach, ktorý sám o sebe stačí na to, aby spôsobil trest očistcom a zabránil vstupu do nebeského kráľovstva.
5. To že existujú tri časti pokánia: ľútosť, spoveď a rozhrešenie, nemá základ v Svätom písme ani u dávnych posvätných Otcoch Cirkvi.
6. Ľútosť, nadobúdaná rozprávaním, zhrnutím a zošklivením si hriechov, pri ktorej človek reflektuje svoje roky a v bolesti svojej duše premýšľa nad závažnosťou hriechov, ich počtom, ich obsahom, stratou večnej blaženosti a nadobudnutím večného zatratenia, táto ľútosť ho robí pokryteckým, ba dokonca viac hriešnym.
7. Je pravda, že príslovie a učenie o ľúlosti: „Nerobiť tak v budúcnosti, je to najväčšie pokánie; najlepšie pokánie, nový život.“
8. V žiadnom prípade nemôžete predpokladať, že sa vyspovedáte zo všedných hriechov, ani všetkých smrteľných hriechov, pretože nie je možné, že poznáte všetky smrteľné hriechy. Preto boli v rannej Cirkvi vyznávané v spovedi iba zjavné smrteľné hriechy.

9. Pokiaľ sa chceme vyspovedať zo všetkých hriechov bez výnimky, nerobíme nič iné, iba to, že si želáme neprenehávať nič na odpustenie milosťou Božou.
10. Nikomu sa neodpustia hriechy, pokiaľ ich kňaz neodpustí a verí, že sú mu odpustené; naopak, hriech by zostal, pokiaľ by neveril, že mu bolo odpustené; pretože odpustenie hriechov a udelenie milosti nepostačujú, ale je tiež potrebné sa veriť, že došlo k odpusteniu.
11. V žiadnom prípade nemôžete mať istotu, že ste boli rozhrešení kvôli svojej ľúlosti, ale kvôli Kristovmu slovu: „*Čokoľvek rozviažete, atď.*“ Napriek tomu hovorím, ak ste dostali rozhrešenie kňaza, a pevne veríte, že ste boli rozhrešení, budete skutočne rozhrešení, bez ohľadu na to, čo môže súvisieť s ľútosťou.
12. Ak pre nemožnosť ten, ktorý sa vyspovedal, nekonal ľútosť, alebo kňaz ho nerozhrešil nábožným spôsobom, ale žartovným spôsobom, ak napriek tomu verí, že bol rozhrešený, je celkom určite zbavený hriechov.
13. Vo sviatosti pokánia a v odpustení hriechov pápež alebo biskup nekoná viac ako najnižší kňaz; vskutku ak niet kňaza, každý kresťan, aj žena alebo dieťa, môže rovnako urobiť to isté.
14. Nikto by nemal odpovedať kňazovi, či je kajúcnik, ani by sa kňaz nemal opytovať.
15. Veľká chyba je u tých, ktorí pristupujú k sviatosti Eucharistie a spoliehajú sa na to, že sa vyspovedali, že nie sú si vedomí žiadneho smrteľného hriechu, že vopred vyslali svoje modlitby a pripravili sa; všetci títo si sami jedia a pijú odsúdenie. Ale ak veria a dôverujú v to, že dosiahnu milosť, potom táto viera samotná ich robí čistými a hodnými.
16. Zdá sa, že bolo rozhodnuté, že Cirkev ekumenickým koncilom ustanovila, že laici by mali prijímať pod oboma spôsobmi; Česi, ktorí prijímajú pod obidvoma spôsobmi, nie sú heretikmi, ale schizmatikmi.
17. Poklady Cirkvi, z ktorých pápež udeľuje odpustky, nie sú zásluhami Krista a svätých.

18. Odpustky sú zbožnými podvodmi veriacich a odpustením dobrých skutkov; a patria do skupiny tých vecí, ktoré sú povolené, a nie medzi tie, ktoré sú výhodné.
19. Odpustky nie sú v očiach Božej spravodlivosti užitočné pre tých, ktorí ich skutočne získali, na odpustenie trestu za skutočný hriech.
20. Podvedení sú tí, ktorí veria, že odpustky sú prospešné a užitočné plody ducha.
21. Odpustky sú potrebné iba pre verejné trestné činy a sú náležite priznané iba tvrdým a netrpezlivým.
22. Pre šesť druhov ľudí odpustky nie sú potrebné ani užitočné; menovite pre mŕtvych a tých, ktorí idú zomrieť, bezvládných, tých, ktorí sa legitímne bránili, a tých, ktorí sa nedopustili trestných činov, a tých, ktorí sa dopustili trestných činov, ale neverejných, a pre tých, ktorí sa venujú lepším veciam.
23. Exkomunikácia sú iba vonkajším trestom a nezbavuje človeka spoločných duchovných modlitieb Cirkvi.
24. Kresťania sa musia učiť, aby si vážili exkomunikáciu, a nemali z nej strach.
25. Rímsky veľkňaz, nástupca Petra, nie je Kristovým vikárom nad všetkými Cirkvami celého sveta, ustanoveným samotným Kristom v blahoslavenom Petrovi.
26. Kristove slová Petrovi: „*Čokoľvek rozviažeš na zemi,*“ atď., sa rozširujú iba na tie veci, ktoré boli zviazané samotným Petrom.
27. Je isté, že nie je v právomoci Cirkvi alebo pápeža rozhodovať o článkoch viery a oveľa menej o zákonoch týkajúcich sa morálky alebo dobrých skutkov.
28. Keby si to pápež s veľkou časťou Cirkvi myslel tak a tak, nemýlil sa; napriek tomu nie je hriechom alebo herézou myslieť si opak, najmä vo veciach, ktoré nie sú potrebné na spasenie, až kým jedna alternatíva nebude odsúdená a druhá schválená všeobecným koncilom.

29. Bola pre nás urobená cesta, ako oslabiť autoritu koncilov a slobodne protirečiť ich rozhodnutiam a posudzovať ich dekréty a odvážne vyznávať čokoľvek, čo sa zdá byť pravdivé, či to už bolo schválené alebo zamietnuté akýmkoľvek koncilom.
30. Niektoré články Jána Husa, ktoré boli odsúdené na Kostnickom koncile, sú úplne kresťanské, úplne pravdivé a evanjeliové; tieto univerzálna Cirkev nemohla odsúdiť.
31. Spravodlivý človek pri každej dobrej práci hreší.
32. Dobrá práca vykonaná veľmi dobre je všedný hriech.
33. Upálenie heretikov, je proti vôli Ducha.
34. Bojovať proti Turkom znamená vzdorovať Bohu, ktorý skrze nich trestá naše nepravosti.
35. Nikto si nie je istý tým, že nehreší vždy smrteľne, kvôli najtajnejšej neresti pýchy.
36. Slobodná vôľa po hriechu je iba vecou titulu; a je sama o sebe smrteľným hriechom.
37. Očistec sa nedá dokázať podľa Svätého písma, ktorý je v kánone.
38. Duše v očistci si nie sú isté svojou spásou, aspoň nie všetky; nie je to ani dokázané žiadnymi argumentmi alebo Písmom svätým, že sú mimo stavu zaslúženia si alebo narastaniu v láske.
39. Duše v očistci hrešia bez prestávky, pokiaľ hľadajú odpočinok a hrozia sa trestu.
40. Duše oslobodené z očistca odpustkami živých, sú menej šťastné, ako keby vykonali zadosťučinenie sami.
41. Cirkevní preláti a svetské kniežatá by nekonali zle, ak by zničili všetky žobracie vrecká na peniaze.

Nikto zdravej mysle nepochybuje, aké deštruktívne, zhubné, škandalózne a zvodné pre zbožné a jednoduché mysle sú tieto rôzne omyly, aké protichodné sú voči akejkoľvek láske a úcte k svätej Rímskej Cirkvi, ktorá je matkou všetkých veriacich a učiteľkou viery; aké

deštruktívne sú pre silu cirkevnej disciplíny, hlavne poslušnosti. Táto cnosť je základom a pôvodom všetkých cností a bez nej každý ľahko upadne do nevery.

Preto v tomto vyššie uvedenom a tak dôležitom výpočte, chceme postupovať s veľkou starostlivosťou, ako je to správne a zastaviť postup tejto morovej a rakovinovej choroby, aby sa už ďalej nerozširovala na Pánovom poli ako škodlivé trňové kríky. Preto sme to spolu s mnohými ďalšími profesormi starostlivo skúmali, diskutovali, prísne vyšetrovali v rozprave s každým z bratov, s významnými kardinálmi svätej Rímskej Cirkvi, ako aj s najvyššími predstavenými náboženských rádov a teológmi kvalifikovanými v posvätnnej teológii a v občianskom a kánonickom práve. Zistili sme, že tieto omyly alebo tézy nie sú katolícke, ako bolo uvedené vyššie a ako také sa nesmú vyučovať; lebo sú proti učeniu a tradícii katolíckej Cirkvi a proti skutočnému výkladu posvätného Písma, obdržaného od Cirkvi. Augustín tvrdí, že jej autorita sa musí akceptovať tak úplne, že uviedol, že by neveril evanjeliu, ak by sa za to nevyslovila autorita katolíckej Cirkvi. Lebo na základe týchto omylov alebo niektorého alebo viacerých z nich, jasne vyplýva, že Cirkev vedená Duchom Svätým je omylná a vždy sa mýlila. Je to v rozpore s tým, čo Kristus pri svojom vystúpení sľúbil svojim učeníkom (ako sa číta vo svätom evanjeliu Matúša): „Budem s vami do konca sveta“; je to proti učeniu svätých Otcov aj proti výslovným nariadeniam najvyšších pápežov a kánonom koncilov. Nedržanie sa týchto kánonov bude podľa svedectva sv. Cypriána znamenať palivo a dôvod pre každú herézu a schizmu.

Na základe rady a súhlasu týchto ctihodných bratov, po zrelom uvážení každej z vyššie uvedených téz a autoritou všemohúceho Boha, blahoslavených apoštolov Petra a Pavla a našou vlastnou autoritou odsudzujeme, odmietame a úplne zavrhneme každú z týchto téz alebo omylov ako heretickú, škandalóznú, falošnú, urážlivú pre zbožné uši alebo zvádžajúcu pre jednoduché mysle a proti katolíckej pravde. Tým, že ich uvádzame v zozname, vyhlasujeme a oznamujeme, že všetci veriaci oboch pohlaví ich musia považovať za zavrhnuté, odmietnuté... Toto všetko obmedzujeme na základe svätej poslušnosti a pod trestom automatickej exkomunikácie...

Navyše, pretože predchádzajúce omyly a mnohé ďalšie sú obsiahnuté v knihách alebo spisoch Martina Luthera, rovnako

odsudzujeme, odmietame a úplne zavrhujeeme knihy a všetky spisy a kázania tohto Martina, či už v latinčine alebo v inom jazyku, obsahujúce uvedené omyly, alebo ktorýkoľvek z nich a želáme si, aby boli považované za úplne odsúdené, zvrhnuté a odmietnuté. Zakazujeme každému veriacemu jedného alebo druhého pohlavia na základe svätej poslušnosti a podľa vyššie uvedených trestov, ktoré sa ukladajú automaticky, aby ich čítali, presadzovali, kázali, chválili, tlačili, publikovali alebo obhajovali. Tieto tresty na nich doľahnú, ak sa domnievajú, že ich obhajujú akýmkoľvek spôsobom, osobne alebo prostredníctvom iného alebo iných, priamo alebo nepriamo, mlčky alebo explicitne, verejne alebo tajomne, buď vo svojich domovoch, alebo na iných verejných alebo súkromných miestach.

Vskutku bezprostredne po publikovaní týchto spisov a diel, bez ohľadu na to, kde sa práve nachádzajú, majú byť starostlivo vyhľadané ordinármi a inými [cirkevnými a svetskými] a pod každým z vyššie uvedených trestov sa majú verejne a slávnostne spáliť v prítomnosti klerikov a verejnosti.

Pokiaľ ide o samotného Martina, ó dobrý Bože, čo sme prehliadli alebo neurobili? Na akú otcovskú lásku sme zabudli, aby sme ho mohli povolať späť z takýchto omylov? Lebo potom, čo sme ho citovali a chceli sme s ním zaobchádzať láskavejšie, naliehali sme na rôznych konferenciách cez nášho legáta a prostredníctvom našich osobných listov, aby sa vzdal týchto omylov. Dokonca sme mu ponúkli bezpečné konanie a peniaze potrebné na cestu a vyzývali sme ho, aby prišiel bez strachu alebo akýchkoľvek obáv, ktoré by mala dokonalá láska vyháňať a aby nehovoril tajne, ale otvorene a tvárou v tvár po príklade nášho Spasiteľa a Apoštola Pavla. Keby to urobil, sme si istí, že by sa zmenil v srdci a uznal by svoje omyly. Nenašiel by všetky tieto omyly v Rímskej kúrii, na ktoré tak brutálne útočí, a pripisuje im viac, ako by mal, kvôli prázdny klebetám bezbožných ľudí. Ukázali by sme mu jasnejšie ako denné svetlo, že rímski pápeži, naši predchodcovia, na ktorých bez akejkoľvek slušnosti, bezohľadne útočí, sa nikdy nemýlil vo svojich kánonoch alebo konštitúciách, ktoré sa on snaží napadnúť. Lebo podľa proroka, nechýba liečivý olej ani lekár v Galahade. Ale on vždy odmietal počúvať a opovrhoval predchádzajúcimi návrhmi a každou z vyššie uvedených ponúk. Dodnes bol pohrdavý. So zatvrdnutým duchom pokračoval pod cenzúrou viac ako rok. Čo je horšie, keď pridal zlo k zlu a po poznaní výhrad, prepukol do nerozvážneho požadovania ďalšieho

koncilu. Určite to bolo v rozpore s konštitúciou Pia II. a Júlia II., našich predchodcov, že všetky žiadosti týmto smerom, musia byť potrestané trestami heretikov. Nadarmo prosí o pomoc koncil, pokiaľ otvorene priznáva, že neverí v koncil.

Preto môžeme bez ďalšieho citovania alebo odkladu pristúpiť voči nemu k jeho odsúdeniu a zatrateniu ako toho, ktorého viera je notoricky podozrivá a v skutočnosti heretická, a to s plnou prísnosťou každého z vyššie uvedených trestov a cenzúr. Napriek tomu sme sa na základe rady našich bratov, napodobňujúc milosrdenstvo všemohúceho Boha, ktorý si neželá smrť hriešnika, ale aby sa obrátil a žil, a zabudnúc na všetky zranenia, ktoré nám a Apoštolskej stolici spôsobil, rozhodli použiť všetok súcit, ktorého sme schopní. Je našou nádejou, tak ako ju máme, že zažije zmenu srdca tým, že sa vydá na cestu miernosti, ktorú sme navrhli, vráti sa a odvráti sa od svojich omylov. Prijmeme ho láskavo ako márnokratného syna vracajúceho sa do objatia Cirkvi.

Preto nech sám Martin a všetci tí, ktorí sa ho pridávajú a tí, ktorí ho chránia a podporujú, cez milosrdné srdce nášho Boha a kropenie krvou nášho Pána Ježiša Krista, skrze ktoré bolo vykúpené ľudské pokolenie a bola vybudovaná svätá matka Cirkev, vedia, že z nášho srdca ho nabádame a prosíme, aby prestal rušiť pokoj, jednotu a pravdu Cirkvi, za ktorú sa Spasiteľ tak úprimne modlil k Otcovi.

Nech sa zdržia svojich škodlivých omylov, aby sa k nám mohli vrátiť. Ak skutočne budú poslúchať a potvrdia nám právnymi dokumentmi, že poslúchli, nájdú v nás náklonnosť otcovskej lásky, otvorenie účinkov otcovskej lásky a otvorenie milosrdenstva a láskavosti.

Martinovi však nariaďujeme, aby medzitým prestal kázať alebo vykonávať úrad kazateľa.

{Aj keď ho láska k spravodlivosti a cnosti nezbavila hriechu a nádej na odpustenie ho neprivedla k pokániu, možno ho pohne hrôza z trestu. Preto prosíme a pripomíname Martinovi, jeho priaznivcom a spoločníkom jeho svätého rádu, už uvedený trest. Úprimne ho žiadame, aby sa on a jeho prívrženci, spoločníci a komplici počas 60 dní (ktoré si želáme rozdeliť trikrát na dvadsať dní, počítajúc od uverejnenia tejto bully na nižšie uvedených miestach), zdržali kázania, objasňovania svojich názorov a ohovárania iných, od vydávania kníh a spisov týkajúcich sa niektorých alebo všetkých ich omylov. Okrem toho

sa musia spáliť všetky spisy, ktoré obsahujú niektoré alebo všetky jeho omyly. Okrem toho sa má tento Martin natrvalo vzdať týchto omylov a názorov. O takomto vzdaní sa má nás informovať prostredníctvom otvoreného dokumentu, zapečateného dvoma prelátmi, ktoré by sme mali dostať do ďalších šesťdesiatich dní. Alebo by nás mal osobne príchodom do Ríma, pri zaistení jeho bezpečného sprievodu, informovať o svojom vzdaní sa omylov. Uprednostnili by sme tento posledný spôsob, aby nezostala žiadna pochybnosť o jeho úprimnej poslušnosti.

Ak by však tento Martin, jeho prívrženci, spoločníci a pomocníci, na náš veľký žiaľ, tvrdohlavo nedodržali uvedené ustanovenia v uvedenom období, budeme nasledovať učenie svätého apoštola Pavla, ktorý nás učí, aby sme sa vyhli heretikovi po tom, čo sme prvý a druhýkrát napomenuli a odsúdili tohto Martina, jeho priaznivcov, spoločníkov a pomocníkov ako neúrodné vínne révy, ktoré nie sú v Kristovi, kázuci urážajúce učenie v rozpore s kresťanskou vierou a urážajúce Božiu majestátnosť, na škodu a hanbu celej kresťanskej Cirkvi a umenšujúce kľúče Cirkvi ako tvrdohlaví a verejní heretici .} *...

Pápež Lev X. 15 jún 1520.

* Text doplnený podľa Hans J. Hillerbrand, ed. "The Reformation in its own Words" (London: SCM Press Ltd., 1964), str. 80-84

Zdroj: <https://www.papalencyclicals.net/Leo10/l10exdom.htm>

EXKOMUNIKAČNÁ BULA. Decet Romanum Pontificem. (Lev X. 1521)

Preambula

Mocou od Boha mu zverenou prislúcha rímskemu pápežovi z Božieho ustanovenia a vymenovania vyhlasovať duchovné a časné tresty podľa toho, ako si to plne zaslúži každý jednotlivý prípad. Účelom je potlačenie skazených zámerov zblúdených ľudí, ktorí sú tak uchvátení svojim scestným podnetom k hanebným cieľom, že zabúdajú na bázeň pred Pánom a úplne pohrdajú kánonickými dekrétmi a apoštolskými ustanoveniami a odvažujú sa formulovať nové a sfalšované dogmy a zavádzajú zlo rozkolu do svätej Božej Cirkvi - alebo podporujú a pridávajú sa k takým rozkolníkom, ktorí si robia obchod z toho, že trhajú šaty nášho Vykupiteľa a jednotu pravej viery. Pápežovi preto prináleží, aby v obavách o Petrovu loď, ktorá akoby plávala bez kormidelníka alebo veslárov, použil prísne tresty proti takýmto ľuďom, ich nasledovníkom a proti ich šíreniu a ďalšími vhodnými opatreniami zabezpečil, aby títo veľmi mocní ľudia oddaní podľa svojej povahy zlým zámerom spolu so svojimi prívržencami, nemohli klamať mnohých jednoduchých ľudí svojimi klamstvami a svojimi zlovoľnými praktikami ich zvádzať, aby s nimi zdieľali ich bludy a ich vlastnú skazu tým, že ich otravujú niečím, čo sa rovná zhubnej chorobe. Pápežovi tiež prináleží, aby po odsúdení rozkolníkov a pre zabránenie ešte väčšej skazy a zmätku, verejne a otvorene poukázal pred všetkými kresťanmi, ako sa majú obávať postihnutia a trestu tí, ktorí sa takto previňujú, aby skrze verejné vyhlásenie sa mohli obrátiť s ľútosťou a výčitkami ku svojej pravej podstate, aby sa bezpodmienečne zriekli zakázaných prejavov, obnovili svoje spoločenstvo a poslušnosť, ako bolo uvedené v predchádzajúcej bule, a tak mohli uniknúť Božím trestom vo všetkých stupňoch svojho príslušného odsúdenia.

I.

(Zhrnutie predchádzajúcej buly Exsurge Domine)

II.

Boli sme informovaní, že potom, čo naša predchádzajúca bula bola verejne vyvesená a od doby, keď uplynula časová lehota na predpísanú odpoveď - a touto bulou slávnostne oznamujeme všetkým kresťanom, že táto lehota (60 dní) uplynula - mnohí z tých, ktorí prepadli bludom **Martina Luthera**, prijali našu bulu s jej varovaním a príkazmi; Duch dobrej rady ich priviedol k zamysleniu nad sebou, vyznali svoje bludy a

odvolali herézy ako pred Našou inštanciou a vrátili sa k pravej katolíckej viere, dostali požehnanie a rozhrešenie od tých, ktorí boli oprávnení im ho udeliť, tak aj na rôznych miestach v Nemecku, kde boli verejne spálené knihy uvedeného Martina, ako sme to nariadili. Avšak samotný Martin, a spôsobuje nám to veľkú bolesť a znepokojenie, že to musíme povedať, on, otrok skazenej mysle s pohrdaním odmietol odvolať svoje bludy a zriecť sa ich v predpísanej lehote a poslať Nám aspoň jedno slovo odvolania, ako sme otcovsky žiadali, alebo prísť sám k Nám, ba ako kameň, o ktorý sa potkne, nebál sa proti Nám a tejto Svätej Stolicy a katolíckej viere písať a hlásať ešte horšie veci ako predtým a druhých navádzal, aby urobili to isté. Teraz je slávnostne vyhlásený za heretika a rovnako tak ostatní, či už sú akéhokoľvek stavu a postavenia, tí ktorí vôbec nedbali na svoju vlastnú spásu, ale pred zrakmi všetkých ľudí sa stali nasledovníkmi zhubnej a heretickej Martinovej sekty, všetci tí, ktorí mu otvorene a verejne poskytovali pomoc, podporu, rady a priazeň a dodávali mu odvalu k jeho neposlušnosti a zatvrdnutosti a predchádzali zverejneniu našej uvedenej buly: títo ľudia prepadli trestom stanoveným v danej bule a treba s nimi naložiť ako s heretikmi vylúčenými zo spoločenstva veriacich kresťanov, ako hovorí apoštol. (Tit 3, 10-11)

III.

Je naším úmyslom, aby títo ľudia boli legitímne zaradení ako Martin a ostatní nešťastní exkomunikovaní heretici, a práve preto, že sa priradili s rovnakou tvrdohlavosťou k hriechu uvedeného Martina, budú sa s ním rovnako deliť o svoje tresty a svoje meno a to tak, že všade budú so sebou niesť názov „Luteráni“ a tresty, ktoré z toho vyplývajú. Naše predchádzajúce pokyny boli úplne jasné a náležite uverejnené a kto sa pridržiava presne našich predchádzajúcich dekrétov a vyhlásení, má k dispozícii dostatočné upozornenia, dôkazy a výroky. Naše nasledujúce dekréty sú obrátené proti Martinovi a ďalším, ktorí ho tvrdošijne nasledujú v jeho zhubnom a zlorečenom ciele ako aj proti tým, ktorí ho bránia a obhajujú ozbrojenou telesnou strážou a tým, ktorí sa neboja podporovať ho vlastnými prostriedkami či akýmkoľvek iným spôsobom a aj proti tým, ktorí majú v úmysle ponúknuť a poskytnúť mu pomoc, radu a priazeň. Všetky ich mená, priezviská a postavenie - či už sú akokoľvek vznešené - chceme, aby boli pokladané za postihnuté týmito dekrétmi s rovnakým účinkom, ako by boli jednotlivo menovite uvedené v publikovaných dekrétach a treba na ne aplikovať s rovnakou účinnosťou ich články. Na nich všetkých vyhlasujeme a ustanovujeme

výroky exkomunikácie, anatémy nášho trvalého odsúdenia a interdiktu, zbavujeme ich akejkol'vek dôstojnosti a cti aj ich potomkov, vyhlasujeme konfiškáciu ich majetku pre delikt urážky majestátu: o všetkých týchto ďalších výrokoch a trestoch, ktoré sú stanovené kánonickým právom na heretikov a ktoré sú uvedené v našom predchádzajúcom dekréte, stanovujeme, že nim prepadajú všetci títo ľudia k svojej záhube.

IV.

Našou apoštolskou autoritou dodávame k tomuto nášmu vyhláseniu, že štáty, teritória, oblasti, mestá a miesta, v ktorých títo ľudia prechodne žili alebo ktoré navštevovali, spolu s ich statkami, mestami, ktoré majú katedrály a metropolitné sídla, kláštory a iné rehoľné domy a posvätné miesta, privilegované alebo nepriviligované - všetky bez výnimky sú postihnuté naším cirkevným interdiktom a pokiaľ tento interdikt trvá žiadna zámienka apoštolskej zhovievavosti (s výnimkou prípadov uvedených v zákone, ale aj v takom prípade za zatvorenou bránou a bez osôb postihnutých exkomunikáciou a interdiktom) nemôže umožniť, aby tam mohla byť slávená svätá omša ani iné bohoslužby. Nariadujeme a prikazujeme, aby ľudia postihnutí trestom boli všade verejne vyhlásení za exkomunikovaných, neželaných, zavrhnutých, vypovedaných, zbavených statkov a neschopných ich vlastniť. Všetci kresťania sa ich musia prísne strániť.

V.

Chceli by sme dať všetkým na známosť zlovoľné dielo o Bohu a jeho Cirkvi, ktoré Martin a jeho nasledovníci vytvorili bez ostychu vo svojej zaslepenosti. Chceme chrániť stádo pred nakazeným zvieraťom v obavách, aby sa jeho infekcia nerozširovala na jeho zdravé ovce. Preto vydávame nasledujúci príkaz každému jednému patriarchovi, arcibiskupovi, biskupovi, prelátom patriarchálnych a metropolitných katedrál, kolégiových chrámov a rehoľníkom všetkých rádov, aj žobravých - privilegovaných aj nepriviligovaných - nech sídli kdekoľvek, a to so všetkou silou viery a sľubu poslušnosti a pod trestom exkomunikácie, ako to požaduje vykonanie týchto súčasných nariadení, aby sa postarali aj v iných chrámoch o zverejnenie, že Martin a jeho nasledovníci sú exkomunikovaní, zavrhnutí, odsúdení, že sú tvrdohlaví heretici postihnutí interdiktom, zbavení statkov a neschopní ich vlastniť a takto sú uvedení a postihnutí v týchto ustanoveniach. Budú stanovené tri dni: vyhlasujeme a poskytujeme prvý deň ako výstrahu kánonického

varovania, po ňom druhý, ale aj tretí deň, ktorým nariadíme definitívne a nezvratné uplatnenie nášho výnosu. Toto sa uskutoční v nedeľu alebo vo sviatočnom dni, kedy sa k bohoslužbe zhromažďuje veľké množstvo veriacich. Nech je pozdvihnutý kríž, zvony nech zvonja, nech sú zapálené sviece a po určitom čase zhášané, hodené na zem a pošliapané. Trikrát nech sa do diaľky hádžu kamene a prípadne konajú ďalšie obrady obvyklé v takýchto prípadoch. Všetkým kresťanom nech je prísne uložené utekať pred týmito ľuďmi. Chceli by sme vytvoriť ešte ďalšiu príležitosť na potieranie dotyčného Martina a ďalších heretikov, o ktorých sme sa zmienili, ich nasledovníkov a stúpcov: odteraz, ukladáme všetkým patriarchom a všetkým ďalším prelátom na základe ich viery a ich sľubu poslušnosti, práve preto, že sú poverení autoritou svätého Hieronyma potierať rozkoly, aby v tejto dnešnej kríze, tak ako im to ukladá ich úrad, budovali obrannú stenu pre svoj kresťanský ľud. Nesmú mlčať ako nemí psi, ktorí nemôžu štekať, ale musia ustavične kričať a pozdvihovať hlas v kázňach a dosiahnuť to, aby proti odsúdeným vyjadreniam menovaných heretikov bolo hlásané Božie slovo a pravda katolíckej viery.

VI.

Všetkým správcom farských kostolov a predstaveným všetkých rádov, privilegovaných aj neprivegovaných, prikazujem, aby v rovnakých termínoch - na základe sily svojej viery a sľubov poslušnosti - ako Pánom povolání boli ako oblaky, z ktorých padá duchovný dážď na Boží ľud - aby sa nebáli dať veľkú publicitu odsúdeniam obsiahnutým v týchto článkoch, ako ich k tomu zaväzuje ich úrad. Stojí napísané, že dokonalá láska vyháňa strach. Nech každý z vás prijme bremeno tejto meritórnej povinnosti v dokonalej zbožnosti; svedčte ako dôslední vo svojom postavení, tak horliví a starostliví v slove i skutkoch, aby od vašej práce s podporou Božej milosti bolo možné očakávať žatvu, takže svojou zbožnosťou nielen získate onú korunu slávy, ktorá je odmenou všetkým, ktorí šíria a bránia vieru, ale aby ste dostali tiež od nás a Svätej stolice bezhraničnú chválu, akú si zaslúži vaše úsilie.

VII.

Navyše, pretože by bolo neľahké odovzdať toto oznámenie s jeho vyhláseniami a nariadeniami osobe Martina a ostatným exkomunikovaným z dôvodu ich silnej stráže, je naším želaním, aby verejné vyvesenie tejto buly na vráta dvoch katedrál - buď oboch metropolitných alebo jednej katedrály a jednej metropolitnej katedrály

- chrámov v Nemecku, ktoré v tých miestach vykoná jeden z našich povereníkov, malo rovnako záväznú účinnosť, aby bolo zrejmé, že Martin a tí ďalší, ktorých sme vymenovali, boli odsúdení vo všetkých rozhodujúcich bodoch, akoby táto bula im bola osobne doručená a daná na vedomie.

VIII.

Bolo by veľmi ťažké doručiť túto bulu na každé jednotlivé miesto, kde by jej zverejnenie bolo nevyhnutné. Preto je našim prianím a nariadením, aby jej autorizovaná kópia s pečaťou niektorého cirkevného preláta alebo jedného z našich vyslancov a potvrdená rukou niektorého verejného notára, sa zverejňovala všade s rovnakou autoritou a účinnosťou ako tento originál.

IX.

Nie je dovolené klásť žiadne prekážky našim snahám uvedeným v Apoštolských konštitúciách a dekrétach a ani v žiadnom z našich citovaných vyhlásení, ktoré nehodláme rušiť, ani k nim vydávať protichodné oznámenia.

X.

Nikto nesmie porušiť toto ani žiadne ďalšie naše rozhodnutie, spis, vyhlásenie, nariadenie, ustanovenie, vôľu, dekrét prípadne sa mu protiviť. Ak sa niekto odváži niečoho takého, nech vie, že ho postihne hnev všemohúceho Boha a blažených apoštolov Petra a Pavla. Tak sme prehovorili.

Dané u Svätého Petra 3. januára roku Pána 1521 v VIII. roku Nášho pontifikátu.

Zdroj:

<https://www.lumendelumine.cz/index.php?page=exkomunikacni-bula-lva-x-proti-martinu-lutherovi> ;

<http://www.papalencyclicals.net/leo10/l10decet.htm>

O EXKOMUNIKÁCIÍ. Cum ex Apostolatus Officio. (Pavol IV. 1559)

Pavol, biskup, služobník služobníkov Božích.

Na večnú pamiatku.

Úvod

Na základe Apoštolského úradu, ktorý je Nám od Boha zverený, hoci bez Našich dostatočných zásluh, dolieha na Nás všeobecná starosť o stádo Pána. Preto sme povinní, aby sme pre vaše verné opatrovanie a spásne vedenie po vzore pozorného pastiera, stále bdeli a aby sme veľmi starostlivo urobili také opatrenia, aby v tejto dobe tí, ktorí sa v dôsledku hriechu stále neviazanejšie opierajú o svoju vlastnú múdrosť a stále osudnejšie sa v miere väčšej než obvykle, dvíhajú proti zachovávaní pravej viery a navyše pomocou povery a vymysleného prekrúcania komolia zmysel svätého písma a snažia sa roztrhnúť jednotu svätej Cirkvi katolíckej ako nezošité rúcho Pána; aby teda tí ktorí pohrdajú tým, aby boli učeníkmi pravdy, boli od stáda Kristovho zahnaní a aby sa mylné učenie nemohlo ďalej šíriť.

1. So zreteľom na túto tak ťažkú a veľmi nebezpečnú záležitosť má rímsky veľkňaz, ktorý je zástupcom Božím a námestníkom Ježiša Krista na zemi, nad národmi aj ríšami neobmedzenú právomoc a súdi všetkých, bez toho aby sám na tomto svete podliehal nejakému súdu; avšak smie sa mu odporovať, ak sa zistí, že sa odchyľil od viery. Čím väčšie je však toto nebezpečenstvo, ktoré na seba teraz priťahuje pozornosť, tým úplnejšie a starostlivejšie sa musí dbať na to, aby žiadni falošní proroci alebo iné osoby, ktoré majú svetskú moc, nezaplietli poľutovaniahodným spôsobom do svojich sietí duše prostých ľudí a nestiahli so sebou do skazy a do záhuby večného zatratenia mnoho ľudí, ktorí sú v duchovných i svetských veciach zverení ich starostlivosti a vedeniu. Nikdy nesmie dôjsť k tomu, aby sme ohavnosť spustošenia, ako predpovedá sv. prorok Daniel, niekedy videli na svätom mieste. Preto túžime po tom, ak tak môžeme s pomocou Božou urobiť, mocou Nášho pastierskeho úradu, aby sme líšky, ktoré sa usilujú spustošiť vinicu Pánovu, pochytili a vlkov, ktorí sa snažia napadnúť stádo Pána, zahnali ďaleko od ovčince, aby sme neboli ako nemí psi, nemohúci štekáť, ani aby sme nezahynuli so zlými nájomcami a neboli porovnávaní so zlým správcom.

2. Po zrelej úvahe s Našimi ctihodnými bratmi, totiž s kardinálmi svätej Cirkvi rímskej, schvaľujeme a obnovujeme na ich radu a s ich jednomyselným súhlasom vcelku aj jednotlivo, každý článok exkomunikácie, suspenzie, interdiktu, zbavenia úradu a všetky ostatné odsúdenia, cenzúry a tresty, ktoré boli všetkými Našimi predchodcami na takéto (prípady) uvalené; ďalej tie, ktoré boli stanovené mimosúdnyimi listami či už boli prijaté Božou Cirkvou na posvätných snemoch alebo boli niekedy uvalené, či zverejnené nariadením a ustanovením svätých Otcov, či posvätnými výnosmi, predpismi a apoštolskými kánonmi proti bludárom a rozkolníkom - tieto, tak natrvalo ustanovujeme, musia byť zachovávané alebo musia znovu nadobudnúť účinnosť, ak snád' v účinnosti nie sú a v účinnosti musia zostať. Chceme a deklaruujeme, že vyššie uvedené vety, odsúdenia a tresty budú bez výnimky uvalené na každého, kto spadá do uvedených kategórií:

(I.) Každý o kom sa pred týmto dátumom zistilo, že sa odchyľil od katolíckej viery, alebo sa dostal do akéhokoľvek bludu, alebo sa dostal do rozkolu, či taký vyvolal alebo sa takým previnil buď jedným alebo oboma z nich, alebo kto sa priznal, že vykonal niektorú z týchto vecí alebo kto bol odsúdený za to, že vykonal niektorú z týchto vecí;

(II.) Každý, kto (čo Boh nech vo svojom milosrdenstve a dobrotivosti od všetkých odvráti), sa v budúcnosti tak odchyľil alebo upadne do bludu, alebo vyvolá schizmu, alebo vyprovokuje alebo spácha jeden alebo obidva z nich;

(III.) Každý, kto bude odhalený, že sa takto odchyľil, padol, vyvolal, vyprovokoval dopustil sa, alebo kto sa priznal, že urobil niektorú z týchto vecí, alebo kto bude odsúdený za to, že vykonal niektorú z týchto vecí.

Ustanovujeme, že tieto sankcie navyše znášajú všetci členovia týchto kategórií, bez ohľadu na ich stav, milosť, stupeň hodnosti i významnej dôstojnosti, a to aj keby boli nositeľmi hodnosti biskupskej či arcibiskupskej alebo boli patriarchami, primasmi či mali inú vyššiu cirkevnú hodnosť, aj keby boli kardinálmi alebo legátmi Apoštolskej stolice, kdekoľvek na zemi, trvalo alebo dočasne; že všetci prepadajú vyššie uvedeným odsúdeniam, cenzúram a trestom. To isté platí pre svetskú autoritu grófov, barónov, markgrófov, vojvodov, kráľov či cisárov a vôbec tých, ktorí vynikajú vyššou hodnosťou.

3. Avšak považujeme za vhodné, aby tí, ktorí neopúšťajú zlé skutky z lásky ku cnosti, boli od nich odradení bázňou pred trestom. Biskupi, arcibiskupi, patriarchovia, primasovia, kardináli, legáti, grófi, markgrófovia, vojvodovia, králi a cisári, ktorí iných poučujú, a preto iným musia dávať dobrý príklad zotrvania vo svätej Cirkvi katolíckej; majú väčšiu vinu ako ostatní, pretože ničia nielen seba samých, ale aj mnohých ďalších ľudí, ktorí sú v duchovných i svetských veciach zverení ich starostlivosti a vedeniu, alebo inak sú im podriadení, a takto ich ťahajú so sebou do skazy a do močiara záhuby.

V zhode s kardinálmi a s ich súhlasom ustanovujeme v tejto navždy platnej konštitúcii a z odporu proti tak veľkému zločinu (so zreteľom na to, že v Cirkvi Božej nemôže byť nič väčšie a horšie) a na základe plnosti apoštolskej právomoci stanovujeme, nariaďujeme a definujeme, že odsúdenia, cenzúry a vyššie uvedené tresty zostávajú v platnosti a účinnosti a zostanú v účinnosti aj v budúcnosti.

(I.) Všetci spoločne i každý zvlášť (totiž) biskupi, arcibiskupi, patriarchovia, primasovia, kardináli, legáti, grófi, baróni, markgrófi, vojvodovia, králi a cisári, ktorí:

(a) sa doteraz zjavne odchyľili od katolíckej viery, upadli do bludu alebo sa dostali do rozkolu, či taký vyvolali alebo sa takým previnili a ako takí boli odhalení, priznali sa alebo boli usvedčení,

(b) alebo sa v budúcnosti od katolíckej viery odchyľia, upadnú do bludu alebo sa dostanú do rozkolu, či taký vyvolajú alebo sa takým previnia: ak budú ako takí odhalení alebo sa priznajú alebo budú usvedčení;

(c) pretože sú v tejto veci neospravedlniteľnejší ako ostatní; tak strácajú - okrem trestu vyššie uvedených odsúdení, cenzúr a trestov - *eo ipso* bez nejakého právneho alebo faktického úradného výkonu, svoje úrady a biskupské sídla, ako aj svoje arcibiskupské, patriarchálne kostoly, ako aj svoju kardinálsku hodnosť a akýkoľvek úrad legáta. Rovnako strácajú bez ohľadu na aktívne a pasívne hlasovacie práva akúkoľvek autoritu vo svojich kláštoroch, obročiach a cirkevných úradoch, či spojených alebo nespojených s duchovnou správou, a to bez ohľadu na to či sú svetskými klerikmi alebo členmi niektorého rádu, aj keby ho dosiahli na základe osobitných výhod alebo apoštolského pokynu čiže dispenzie nejakého právneho titulu, *komendy* alebo správy alebo vôbec niečoho, na čo alebo k čomu mali právo alebo právny nárok.

Budú zbavení všetkých výnosov a príjmov a pôžitkov, ktoré sú im vyhradené a pridelené. Tiež grófstva, barónstva, markgrófstva, vojvodstvá, kráľovstvá a cisárstva, strácajú celkom, úplne a navždy a sú pre ne naďalej nespôsobilí a neschopní.

(II.) Vo všetkých ohľadoch vcelku aj v každom ohľade jednotlivo, majú byť považovaní za odpadlíkov a zradcov, aj keby predtým vo verejnom súdnom konaní takéto herézy odmietali. Nikdy nemôžu byť znovu ustanovení do svojich predchádzajúcich úradov: na biskupský, arcibiskupský, patriarchálny, primasiálny stolec alebo do kardinálskej hodnosti alebo do niektorého čestného úradu alebo do nejakej väčšej či menšej hodnosti, ani nemôžu nadobudnúť späť aktívne či volebné právo a tiež nie kláštory, obročia, alebo grófstva, barónstva, markgrófstva, vojvodstvá, kráľovstvá a cisárstva; nemôžu byť znovu ustanovení, reintegrovaní alebo rehabilitovaní; naopak budú odovzdaní svetskému súdu k náležitému potrestaniu. Pri zjavných známkach pravej ľútosti a náležitého pokánia majú byť na základe láskavosti a zhovievavosti Svätej stolice poslaní do niektorého kláštora, či na nejaké iné miesto s denným kláštorným poriadkom, aby tam navždy konali pokánia o chlebe a vode a v zármutku.

(III.) Má sa na nich nahliadať ako na odpadlíkov, má sa s nimi nakladať ako s odpadlíkmi a za takých majú byť pokladaní všetkými, ktorých stav, stupeň, hodnosť, zamestnanie môžu dosiahnuť, aj od všetkých, ktorí sú nositeľmi ktorejkoľvek výnimočnej hodnosti, a to aj hodnosti biskupa, arcibiskupa, patriarchu alebo prímasa či inej vyššej cirkevnej úradnej hodnosti, a tiež hodnosti kardinálskej alebo svetskej, totiž authority a prednosti grófa, baróna, markgrófa, vojvodu, kráľa a cisára; ako takým sa im majú vyhýbať a ako takí majú byť pozbavení akejkol'vek ľudskej útechy.

4. Tí, ktorí si robia nárok na patronátne alebo menovacie právo oprávnených osôb pre katedrálne, metropolitné a patriarchálne kostoly a tiež pre kláštorné statky, majú povinnosť, ak sú tieto v dôsledku takýchto okolností obsadené, postarať sa o to, aby tieto úrady neboli dlhšiu dobu vystavené nepríjemnosti neobsadenosti, ale aby vytrhnuté z poroby bludárov, boli zverené spôsobilým osobám, ktoré budú svojich podriadených verne viesť po chodníku spravodlivosti. Pre kostoly, kláštory a obročia majú sa prezentovať tieto oprávnené osoby Nám alebo tomu rímskemu pápežovi, ktorý bude práve zastávať úrad, v lehote pevne stanovenej podľa práva alebo na základe svojich

konkordátov či dohovorov so Svätou stolicou. V opačnom prípade prechádza po uplynutí tejto lehoty úplné a slobodné nakladanie s vyššie uvedenými kostolmi, kláštorami a obročiami na Nás alebo toho rímskeho pápeža, ktorý bude práve zastávať úrad, *eo ipso* podľa práva.

5. Okrem toho tí, ktorí takéto osoby, ktoré boli pristihnuté alebo sa priznali alebo boli usvedčené, úmyselne ich akokoľvek prijímajú alebo obhajujú alebo podporujú alebo takým dopriavajú dôveru alebo ich nauky sa odvažujú vydávať za články viery; títo teda prepadajú *eo ipso* exkomunikácii, sú bez cti a nemajú volebné právo, či osobne či písomne prostredníctvom svojho posla alebo splnomocnenca pre verejné alebo súkromné záležitosti alebo pre poradné výbory, pre synody, provinciálne alebo všeobecné koncily, pre kardinálske konkláve alebo vôbec akékoľvek zhromaždenia veriacich. Pre voľbu kohokoľvek alebo na vydanie svedectva nemajú a nemôžu byť privolaní. Sú zbavení možnosti svedčiť a nemajú nárok na dedičstvo; navyše sa im nikto nemusí zodpovedať v akejkoľvek záležitosti. Ak sú snád' sudcami, nemajú ich rozsudky platnosť a nesmú byť postupované na vybavenie v žiadnej právnej veci. Ak sú notári, nemajú nimi vyhotovené listiny absolútne žiadnu platnosť a význam. Ak sú advokáti, nesmie sa prijímať ich právne zastupovanie. Navyše klerici kostolov všetci vcelku i každý jednotlivito strácajú úrad v kostoloch katedrálnych, metropolitných, patriarchálnych, ako aj kláštoroch a obročiach, cirkevných úradov, aj keby - ako už bolo vyššie povedané - ich získali riadnym spôsobom. Ako klerici, tak i laici strácajú svoje úrady *eo ipso* aj keby - ako bolo uvedené - tieto získali riadnym spôsobom ak sú vyššie uvedených hodností, totiž ak sú pánmi kráľovstiev, vojvodstiev, panstiev a lénnych statkov. Tieto kráľovstvá, vojvodstvá, panstvá, lénne statky aj iné statky tohto druhu nech sú zabavené a zostanú obsadené, potom nech sú právoplatne odovzdané tým, ktorí si ich najskôr vezmú do vlastníctva, ak títo majú úprimnú vieru a zachovávajú jednotu so svätou Cirkvou rímskou aj poslušnosť voči Nám a Naším nástupcom, rímskym pápežom, ktorí nasledujú podľa kánonického práva.

6. Preláti a biskupi, ktorí pred nastúpením svojho úradu zjavne odpadli od katolíckej viery, strácajú *eo ipso* všetku autoritu aj svoj úrad. Ich povýšenie do úradu je neplatné a nijako nemôže byť platné. Dodávame k tomu, že, ak by sa malo niekedy stať zjavné, že biskup aj keby zastával úrad arcibiskupa či patriarchu či prímasa alebo bol kardinálom menovaným svätou Cirkvou rímskou, ba aj keby bol legátom alebo rímskym pápežom - ako už bolo vyššie poznamenané - ak

by sa pred svojím vymenovaním do kardinálskej hodnosti alebo pred svojou voľbou rímskym pápežom bol odchytil od katolíckej viery, upadol do bludu alebo sa dostal do rozkolu, či taký vyvolal a zapríčinil, že bol menovaný alebo zvolený neplatne a neúčinne, aj keby bol svorne zvolený jednomysel'nou voľbou všetkých kardinálov, tak povýšenie alebo vymenovanie je neplatné, nulové a bezcenné. Nemôže byť platné ani prijatím biskupského svätenia alebo následným prevzatím vedenia a správy, ani samou intronizáciou rímskeho veľkňaza alebo zložením holdu alebo poslušnosťou preukazovanou mu od všetkých, aj keby trvala akokoľvek dlho, vôbec nijako nemôže dosiahnuť platnosti, ani nemôže byť pokladané za platné v akejkol'vek časti. Musíme sa držať toho, že všetkým, ktorí boli takýmto spôsobom povýšení do úradu biskupov, arcibiskupov, patriarchov alebo primasov, bola udelená alebo je udelená v duchovných i časných veciach neplatná oprávnenosť ich správy. Všetko vcelku i jednotlivo, čo skrze nich bolo kedykoľvek vyriešené, urobené, vykonané alebo rozhodnuté a všetko, čo z toho vyplýva, nemá platnosť a vôbec nikomu nemôže poskytnúť nejakú istotu alebo dať nejaké právo. Títo, takýmto spôsobom vymenovaní alebo zvolení do úradu, strácajú *eo ipso* a bez akéhokoľvek vyhlásenia, každú dôstojnosť, postavenie, česť, každý titul, každú autoritu, každý úrad a každú právomoc, aj keby títo takýmto spôsobom do úradu vymenovaní alebo zvolení, všetci vcelku a každý jednotlivo, sa predtým neodklonili od katolíckej viery a nestali sa bludármi a nedostali sa do rozkolu, či taký nevyvolali a k takému nedali podnet, ale stalo sa tak až potom.

7. Podriadeným osobám, a to ako svetským a rehol'ným, klerikom, tak i laikom a tiež kardinálom aj tým, ktorí sa zúčastnili voľby pápeža, ktorí predtým odpadli od viery alebo boli bludármi či rozkolníkmi, alebo nejako inak im dávali za pravdu a sľúbili im poslušnosť a zložili im hold, čo platí aj pre kastelánov, prefektov, kapitánov a úradníkov Nášho vznešeného mesta (Ríma) a celého cirkevného štátu, ktorí sú týmto spôsobom do úradu vymenovaní alebo zvolení zaviazanými a povinnými poslušnosťou zložením holdu alebo prísahy alebo dlhopisom; je dovolené, beztrešne sa kedykoľvek zrieknuť povinnej poslušnosti a oddanosti voči týmto, takýmto spôsobom do úradu menovaným alebo zvoleným a týchto sa strániť rovnako ako kúzelníkov, pohanov, neviestok a arcibludárov. Avšak tieto podriadené osoby zostávajú naďalej zaviazané vernosťou a poslušnosťou voči budúcim biskupom, patriarchom, primasom a voči budúcemu

rímskemu pápežovi, ktorý bude nasledovať podľa kánonického práva. Na väčšie zahanbenie týchto, takým spôsobom menovaných a zvolených, ak chcú títo naďalej pokračovať vo vedení a správe, je dovolené, povolať proti nim pomoc svetského ramena. Preto tí, ktorí sa zriekli vernosti a poslušnosti voči týmto spôsobom menovaným a zvoleným, nesmú podľa vyššie uvedeného pravidla byť považovaní za tých, čo trhajú nezošité rúcho Pána, ani podliehať cenzúram alebo pomstychtivému potrestaniu.

8. Tomu neodporujú apoštolské ustanovenia a nariadenia, ani privilégia a apoštolské listy, ktoré týmto biskupom, arcibiskupom, patriarchom, primasom a kardinálom i komukol'vek inému - či v akejkol'vek súvislosti alebo v akejkol'vek forme s akýmikol'vek klauzulami - boli kedykoľvek vydané; ani dekréty - či vydané ako *motu proprio* alebo z istého vedomia a v plnosti apoštolskej právomoci alebo aj prostredníctvom konzistória alebo akýmkoľvek iným spôsobom, ani keby boli znovu schválené a obnovené v medziach kánonického práva; ani ktorákoľvek kapitula, konkláve; aj keby boli potvrdené prísahou alebo apoštolským potvrdením alebo akýmkoľvek iným potvrdením, hoci aj od Nás samých. Všetky tieto súčasne platné prísľuby im dané, ktoré boli výslovne vymenované a uvedené a ktoré inak zostávajú v platnosti, My teraz špeciálne pre tieto prípady rušíme, bez toho, aby tomu čokoľvek iné odporovalo.

9. Aby sa však tento list dostal na vedomie všetkým, ktorých sa týka, chceme, aby on alebo jeden jeho odpis (podpísaný vlastnou rukou verejného notára a overený pečaťou nositeľa cirkevnej hodnosti; ustanovujeme, aby takýto dostal plnú hodnovernosť) bol zverejnený niektorým z našich poslov a pribitý na dvere baziliky apoštolských kniežat v meste (Ríme) a Apoštolskej kancelárie a tiež na okraji Campo dei Fiori a jeden jeho odpis tam bol aj pribitý ponechaný. Zverejnenie a pribitie, ako aj ponechanie takého pribitého odpisu postačuje a musí byť považované za slávnostné a právoplatné a žiadne ďalšie vyhlásenia nie sú potrebné ani sa o nich neuvažuje.

10. Nie je teda nikomu dovolené, tento spis Nášho schválenia, obnovenia, sankcie, ustanovenia, zrušenia, deklarácie a dekrétu komoliť alebo opovážlivo proti nemu vystupovať. Keby sa o to niekto pokúsil, nech vie, že na seba privolá hnev všemohúceho Boha a svätých apoštolov Petra a Pavla.

Dané v Ríme u sv. Petra, v 1559. roku od vtelenia Pána, 15. dňa pred marcovými kalendami (t.j. 15. februára), v 4. roku Nášho pontifikátu.

+ Ja Pavol, biskup Cirkvi katolíckej, som podpísal.

(Nasledujú podpisy tridsaťjeden kardinálov)

Zdroj:

<http://dielnasj.blogspot.com/p/cum-ex-apostolatum-officio-pavol-iv.html>;

<http://www.dailycatholic.org/cumexapo.htm>

PÁPEŽSKÁ TIARA

Tiara pápeža Pia IX. je zdobená drahokamami obrúbenými perlami. Stuhý majú kríž vyšíty zlatými niťami. Na troch novogotických páskach je nápis v latinčine – „CHRISTI VICARIO - IN TERRA - REGUM“ (Kristov vikár – v zemi kráľov)

Tiara symbolizuje postoj Belgického kráľovstva k vojne talianskeho hnutia zjednotenia proti Pápežskému štátu, ktorý existoval v rokoch 756–1870 (Pápežský alebo Cirkevný štát vznikol r. 756 pripojením Ravenny a piatich miest k rímskemu vojvodstvu. S výnimkou krátkych medziobdobí v ňom vládli pápeži ako svetskí panovníci. V roku 1860 sa po útokoch slobodomurára a vodcu revolučnej armády Giuseppe Garibaldiho¹¹³⁸ jeho územie zúžilo na Rím s bezprostredným okolím. Pápežský štát obsadený talianskou armádou v r. 1870 zanikol. Vo forme mestského štátu bol obnovený Lateránskymi dohodami z 1929).

Podľa tradície bolo Belgicko vždy katolíckou krajinou, avšak v tých dňoch (1860 - 1870) bola náboženská viera v Belgicku obzvlášť silná a Belgičania boli celkovo nespokojní s talianskymi liberálnymi nacionalistami, ktorí napadli Pápežský štát, aby sa zosadili pápeža Pia IX. z jeho pozície panovníka v Ríme.

Keď Pápežský štát skončil a pápež prišiel o svoju politickú autoritu, na protest sa izoloval vo vnútri Vatikánu. Mnoho katolíckych mocností sa snažilo ukázať pápežovi, že stále rešpektujú jeho autoritu, aj keď ich politické okolnosti donútili vyrovnať sa s novým Talianskym kráľovstvom. Jedným z nich bol dvor Belgického kráľa Leopolda II. Dámy Kráľovského dvora získali prostriedky na vytvorenie veľmi jedinečnej a veľkolepej pápežskej tiary pre Pia IX. Mnoho krajín takto prejavilo podporu pápežovej autorite tým, že mu poslalo novú korunu. Predstavili ju pápežovi 18. júna 1871. Bola označovaná ako „belgická tiara“. Navrhol ju Jean-Baptiste Bethune z Gentu s jedinečným tvarom troch úrovní korún pokrytých klenotmi ozdobených slovami „Christi Vicario - in terra - regum“.

Tiara bol dar, ktorý mal vyjadrovať oddanosť belgického kráľa, dvora a celého belgického kráľovstva suverenite pápeža a výraz, že všetci katolíci mu zostali verní.

¹¹³⁸ https://en.wikipedia.org/wiki/Giuseppe_Garibaldi

REGISTER DEKRÉTOV

PÁPEŽ BONIFÁC VIII. (1294-1303)

<i>Unam Sanctam.</i> O pápežskej moci. (1302)	164
---	-----

PÁPEŽ LEV X. (1513-21)

<i>Exsurge Domine.</i> ODSÚDENIE OMYLOV MARTINA LUTHERA. (1520)	607
---	-----

<i>Decet Romanum Pontificem.</i> EXKOMUNIKAČNÁ BULA. (1521)	617
---	-----

PÁPEŽ PAVOL IV. (1555-59)

<i>Cum ex Apostolatus Officio.</i> O EXKOMUNIKÁCII. (1559)	622
--	-----

PÁPEŽ PIUS V. (1566-72)

<i>Quo Primum.</i> O NEMENNOSTI SV. OMŠE. (1570)	248
--	-----

PÁPEŽ KLEMENT XII. (1730-40)

<i>In Eminentí.</i> O ODSÚDENÍ SLOBODOMURÁROV. (1738)	583
---	-----

PÁPEŽ GREGOR XVI. (1831-46)

<i>Mirari Vos.</i> O LIBERALIZME A NÁBOŽENSKEJ ĽAHOSTAJNOSTI. (1832)	5
--	---

PÁPEŽ PIUS IX. (1846-78)

<i>Qui Pluribus.</i> O VIERE A NÁBOŽENSTVE. (1846)	17
--	----

<i>Quanta Cura.</i> ODSÚDENIE SÚČASNÝCH OMYLOV. (1864)	31
--	----

<i>Syllabus omylov.</i> (1864)	41
--------------------------------	----

<i>Apostolicae sedis moderationi.</i> O KLIATBACH CIRKEVNÝCH. (1869)	167
--	-----

<i>Pastor aeternus.</i> O KRISTOVEJ CIRKVI	177
--	-----

PÁPEŽ LEV XIII. (1878-1903)

<i>Humanum Genus.</i> O SLOBODOMURÁROCH. (1884)	586
---	-----

<i>Immortale Dei.</i> O KREŠŤANSKOM ŠTÁTNO M ZRIADENÍ. (1885)	339
---	-----

<i>Libertas Praestantissimum.</i> O PODSTATE ĽUDSKEJ SLOBODY. (1888)	54
--	----

<i>Rerum Novarum.</i> O ROBOTNÍCKEJ OTÁZKE (1891)	361
---	-----

<i>Satis Cognitum.</i> O JEDNOTE CIRKVI. (1896)	184
---	-----

PÁPEŽ SV. PIUS X. (1903-14)

<i>Lamentabili Sane.</i> SYLABUS ZAVRHUJÚCI BLUDY MODERNISTOV (1907)	77
--	----

<i>Pascendi Dominici Gregis.</i> O UČENÍ MODERNISTOV. (1907)	83
--	----

<i>Notre Charge Apostolique.</i> PROTI BLUDOM HNUŤIA SILLON. (1910)	126
---	-----

Prísaha proti modernizmu. (1910)	145
----------------------------------	-----

<i>Tra le sollecitudini.</i> O POSVÄTNEJ HUDBE. (1903)	313
--	-----

PÁPEŽ BENEDIKT XV. (1914-22)

<i>Ad beatissimi Apostolorum.</i> VÝZVA K MIERU. (1914)	394
---	-----

PÁPEŽ PIUS XI. (1922-39)

<i>Mortalium Animos.</i> O NÁBOŽENSKEJ JEDNOTE. (1928)	148
<i>Quas Primas.</i> O KRISTOVI KRÁLOVI. (1925)	321
<i>Quadragesimo Anno.</i> O OBNOVENÍ SPOLOČ. PORIADKU PODĽA EVANJELIA. (1931)	407
<i>Divini illius magistri.</i> O KREŠŤANSKEJ VÝCHOVE MLÁDEŽE. (1929)	458
<i>Casti connubii.</i> O KREŠŤANSKOM MANŽELSTVE. (1930)	491
<i>Charitate Christi compulsi.</i> PROTI ATEIZMU. (1932)	538
<i>Divini Redemptoris.</i> O BEZBOŽNOM KOMUNIZME. (1937)	551

PÁPEŽ PIUS XII. (1939-58)

<i>Ecclesia Catholica.</i> O „EKUMENICKOM“ HNUTÍ.	157
<i>Mediator Dei.</i> O POSVÁTNEJ LITURGIJ. (1947)	251
<i>Mystici Corporis Christi.</i> O TAJOMNOM TELE KRISTOVOM.	218

